

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2005–2006)

FOR BUDSJETTÅRET 2006

Utgiftskapitler: 100–197

Inntektskapittel: 3101

Innhold

Del I		Programområde 03 Internasjonal bistand	65
Hovedinnledning	9	<i>Programkategori 03.00 Administrasjon av utviklingshjelpen</i>	80
1 Innledning	11	Kap. 140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	81
2 Tabelloversikter over budsjettforslaget	13	Kap. 141 Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD)	81
3 Generelle merknader til budsjettforslaget	15	Kap. 143 Utenriksstasjonene	82
4 Overføring til neste budsjettermin – bruk av stikkordet «kan overføres»	17	<i>Programkategori 03.10 Bilateral bistand</i>	83
5 Årsverkoversikt Utenriksdepartementet	19	Kap. 150 Bistand til Afrika	85
6 Miljø	20	Kap. 151 Bistand til Asia	114
7 Likestilling	26	Kap. 152 Bistand til Midtøsten	133
		Kap. 153 Bistand til Mellom-Amerika	136
Del II		<i>Programkategori 03.20 Globale ordninger</i>	142
Nærmere om budsjettforslaget	31	Kap. 160 Sivilt samfunn og demokratiutvikling	143
Programområde 02 Utenriksforvaltning .	33	Kap. 161 Næringsutvikling	156
<i>Programkategori 02.00 Administrasjon av utenriktjenesten</i>	38	Kap. 162 Overgangsbistand (gap)	164
Kap. 100 Utenriksdepartementet (jf. kap. 3100 og 3101)	40	Kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	168
Kap. 101 Utenriksstasjonene (jf. kap. 3101)	42	Kap. 164 Fred, forsoning og demokrati	174
Kap. 3101 Utenriksstasjonene, (jf. kap. 100 og 101)	43	Kap. 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering	181
Kap. 102 Særavtale i utenriktjenesten	43	Kap. 166 Tilskudd til ymse tiltak	189
Kap. 103 Regjeringens fellesbevilgning for representasjon	44	Kap. 167 Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)	190
Kap. 104 Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet	44	<i>Programkategori 03.30 Multilateral bistand</i> ...	192
<i>Programkategori 02.10 Utenriksformål</i>	45	Kap. 170 FN-organisasjoner mv.	195
Kap. 115 Presse-, kultur- og informasjonsformål	45	Kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner	220
Kap. 116 Deltaking i internasjonale organisasjoner	48	Kap. 172 Gjeldslettetiltak	232
		<i>Programkategori 03.50 Øvrig bistand</i>	237
		Kap. 197 Bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak ..	237
		Forslag til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2006, kapitlene 100-197, 3100	244
		Vedlegg 1	
		Stillinger ved utenriksstasjonene	252
		Vedlegg 2	
		Hovedsamarbeidsland 2004	255

Vedlegg 3

Tusenårsmålene og status for måloppnåelse	269
---	-----

Vedlegg 4

Oversikt over støtte til frivillige organisasjoner	276
--	-----

Vedlegg 5

Omtale av lederes ansettelsesvilkår i statlige foretak	278
--	-----

Figuroversikt

Figur 8.1	Viser bistandsforbruket 2004, budsjett 2005 og forslag 2006 (i mill. kroner)	76	Figur 8.7	Viser de fem største mottakerorganisasjoner i 2004	210
Figur 8.2	Viser bistand fordelt på region i pst. av samlet bilateral bistand	78	Figur 8.8	Tematisk fordeling 2005 og forslag 2006	228
Figur 8.3	Viser samlet bilateral bistand i 2004 fordelt på innsatsområder (i mill. kroner)	79	Vedlegg 4		
Figur 8.4	Viser geografisk fordeling av forbruket i 2004 (i 1000 kroner) ...	170	Figur 4.1	Samlet bilateral bistand gjennom norske frivillige organisasjoner i 2004, fordelt på budsjettkapitler og -poster (Beløp i 1000 kroner) ..	273
Figur 8.5	Viser geografisk fordeling av forbruket i 2004 (i mill. kroner)	172			
Figur 8.6	Viser forbruk 2004 sammenlignet med plantall 2006 under kap. 170, post 76	203			

Tabelloversikt

Tabell 7.1	Kvinneandel i pst. i respektive stillingskategorier i utenriktjenesten med status per desember 2004, delmål for 2005 og mål 2006	26	Tabell 8.3	Viser aktive partnerskap ved utgangen av 2004 fordelt på innsatsområder.	145
Tabell 7.2	Kvinneandel ved rekruttering	27	Tabell 8.4	Viser fordeling av bevilgningen på regioner, land og kanal i 2004 (i 1 000 kroner) ..	167
Tabell 7.3	Lønnsfordeling kvinner og menn, angitt i gjennomsnittlig lønnstrinn	27	Tabell 8.5	Anslag ODA-godkjente utgifter til flykningiltak i Norge	191
Tabell 8.1	Økonomiske og sosiale indikatorer Afrika	86	Tabell 8.6	Norges avtaleregulerte fordringer per 31. desember 2004	235
Tabell 8.2	Økonomiske og sosiale indikatorer Asia	115			

Oversikt over bokser

Boks 8.1	FNs fredsbyggingsfond	71	Boks 8.12	Rapport om virkemidlene for næringsutvikling i sør	157
Boks 8.2	Akutt mangel på helsepersonell truer utvikling	74	Boks 8.13	Matchmaking-programmet	159
Boks 8.3	Forbruk 2004 over kap. 160, post 70 Sivilt samfunn fordelt på hovedmålgrupper	147	Boks 8.14	Universitetsstudier i naturvitenskap, matematikk og teknologi – GRASSMATE	186
Boks 8.4	Frivillige organisasjoner og andre aktører i sivilt samfunn som kanal for norsk bistand	148	Boks 8.15	Forskningssamarbeid om minoritetsrettigheter i Kina – «China's Regional National Autonomy System»	186
Boks 8.5	Norske frivillige organisasjoner og kampen mot kjønnslemlestelse i Øst-Afrika	149	Boks 8.16	Tematiske nettverk i utviklingsforskningen	187
Boks 8.6	Styrket resultatfokus i bistanden ...	149	Boks 8.17	Skole og kulturelle verdier i Afrika	187
Boks 8.7	Norske frivillige organisasjoner og bekjempelse av aidsepidemien	150	Boks 8.18	Kjønnsperspektiv og kvinners helse	205
Boks 8.8	Strategi for Norges kultur- og idrettssamarbeid med utviklingsland	152	Boks 8.19	Verdens helseorganisasjon (WHO)	206
Boks 8.9	Kultursamarbeid med Pakistan	153	Boks 8.20	UNODC – FNs kontor for bekjempelse av narkotika og kriminalitet	208
Boks 8.10	Internasjonale organisasjoner og oppfølgingen av Johannesburg-erklæringen om bærekraftig utvikling	155	Boks 8.21	FN-reform	210
Boks 8.11	Internasjonale organisasjoner og kampen mot tuberkulose og andre lungebaserte sykdommer ...	155	Boks 8.22	Deltakelse i internasjonale gjeldsoperasjoner – aktuelle formål	234
			Boks 8.23	Gjeldslettens betydning for HIPC-landene	236

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2005–2006)

FOR BUDSJETTÅRET 2006

Utgiftskapitler: 100–197

Inntektskapittel: 3101

*Tilråding fra Utenriksdepartementet av 23. september 2005,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

Del I
Hovedinnledning

1 Innledning

Globale utfordringer krever samarbeid på tvers av landegrensene. Bekjempelse av fattigdom, terrorisme, spredning av masseødeleggelsesvåpen og miljøproblemer er avhengig av et aktivt internasjonalt samarbeid. Til grunn for norsk utenrikspolitikk ligger forankringen i FN og det transatlantiske fellesskap. Samarbeidet med EU, som nå utgjør 25 land i Europa, er av avgjørende viktighet for Norge.

Norske utenrikspolitiske prioriteringer preges både av hensynet til langsiktige norske interesser og en verdiforankring i menneskers behov for frihet og rettferdighet, fred og sikkerhet, og demokrati og menneskerettigheter. Der Norge kan ha en aktiv rolle internasjonalt for å sikre fred og lindre nød og fattigdom har vi en forpliktelse til å bidra med våre ressurser og kompetanse.

Nordområdene har gjennom regjeringens nordområdemelding «Muligheter og utfordringer i nord» blitt satt høyt på den politiske dagsorden i Norge. Nordområdene representerer i dag et fredelige hjørne av verden med enorme ressurser. Det antas at en firedel av verdens uoppdagede petroleumsressurser befinner seg i arktiske områder.

Mens nordområdene under den kalde krigen var preget av øst-vest motsetninger, står nå samarbeid om felles utfordringer sentralt. Gjennom Barentssamarbeidet har det blitt skapt tillit på tvers av landegrensene. Norge har styrket båndene til Russland og næringsssamarbeid og samarbeid om utvikling av olje- og gassressursene går i positiv retning. Samtidig er det nødvendig å arbeide mer systematisk for å fremme forståelse for norske synspunkter. Regjeringen vil prioritere nordområdedialogene og bilateralt samarbeid for å sikre våre interesser, opprettholde politisk stabilitet og møte grenseoverskridende utfordringer. Norge vil arbeide for å sette klimaspørsmålene på den internasjonale dagsorden når vi overtar formannskapet i Arktisk Råd høsten 2006.

NATO-medlemskapet utgjør en hjørnestein i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. Norge er opptatt av å styrke NATO som det sentrale forum for transatlantisk dialog om felles utfordringer. Regjeringen ønsker å bidra til at NATO skal trygge freden og støtte opp om demokratiske prosesser på Balkan, Afghanistan, Sudan og Irak.

EU signaliserer gjennom sin felles utenriks- og sikkerhetspolitikk en vilje til å påta seg større

ansvar internasjonalt. Opprettelsen av EUs innsatsgrupper er viktig for at EU skal kunne bidra effektivt i arbeidet for fred og sikkerhet, og vil kunne spille en viktig rolle i FNs krisehåndteringsoperasjoner. Norge støtter utviklingen av en egen sikkerhets- og utenrikspolitikk i EU, og vi vil bidra til etableringen av en nordisk innsatsstyrke i EU. Arbeidet på det sikkerhetspolitiske området i EU må imidlertid skje i nært samarbeid med NATO.

En god forvaltning av EØS-avtalen, videreutvikling av justissamarbeidet med EU og tilknytning til EUs ulike programmer er viktig bl.a. for å trygge norske arbeidsplasser og sørge for en effektiv kriminalitetsbekjempelse. Regjeringen vil føre en aktiv europapolitikk for å sikre norsk innflytelse i EUs beslutningsprosesser. Gjennom EØS-finansieringsordningene vil Norge bidra til sosial og økonomisk utjevning i Europa.

Norge har som et lite land med en åpen økonomi og mye internasjonalt rettet næringsliv, interesse av at WTO-forhandlingene lykkes. Regjeringen vil bidra aktivt og konstruktivt til at den såkalte Doha-runden slutføres i løpet av 2006. Regjeringen vil ivareta norske landbruksinteresser og sikre bedre markedsadgang for norsk vare- og tjenesteeksport.

Norge vil fortsette arbeidet med skape fred og sikkerhet. Der enkeltland kan spille en rolle i å få stridende parter til å møtes til en fredsprosess, ønsker Norge å bidra. Sammen med Storbritannia og USA har Norge bidratt til en fredsavtale i Sudan, og regjeringen vil støtte gjennomføringen av fredsavtalen. På Sri Lanka vil Norge fortsatt bistå partene med å komme frem til en helhetlig fredsløsning. Fredsprosessen mellom National Democratic Front og den filippinske regjeringen har stått stille siden våren 2004, og Norge vil bistå partene i å finne en vei tilbake til forhandlingsbordet.

Arbeidet for å styrke respekten for menneskerettighetene er en sentral målsetting for norsk utenrikspolitikk. Norge vil styrke FNs arbeid på dette området og bidra til å bedre situasjonen for enkeltindivider og organisasjoner som forsvarer menneskerettighetene. Gjennom menneskerettighetsdialoger med land som Kina, Indonesia og Vietnam ønsker vi å bidra til å knytte nettverk for å styrke menneskers rettigheter.

Evalueringen av Utenriksdepartementets innsats i etterkant av flodbølgekatastrofen rundt Det indiske hav i desember 2004, viste behov for forbedringer i departementets kriseberedskap. De tiltakene som er iverksatt i 2005 og de som blir gjennomført i 2006, vil gjøre utenriktjenesten bedre rustet til å bistå nordmenn som rammes av kriser i utlandet. Regjeringen legger stor vekt på å yte god bistand og service til nordmenn i en krisesituasjon.

Flodbølgekatastrofen rundt Det indiske hav brakte enorme ødeleggelser og størst tap av menneskeliv blant svært fattige mennesker bosatt i de utsatte områdene. Dette kallet på hele det internasjonale samfunnets evne til å vise solidaritet. Fra norsk side resulterte dette i et solid offentlig bistandsbidrag i tillegg til en sterk frivillig givervilje. Samtidig vet vi at verdens fattige stadig utsettes for en ekstrem sårbarhet. De lever ofte i stater som på forskjellige måter er svært sårbare for naturfenomener eller menneskeskapte katastrofer. Disse landene er ekstremt sårbare fordi myndigheter, systemer og kapasiteter, som ellers ville gjort landene mer motstandsdyktige, helt eller delvis mangler. Forebygging av slikt krever utvikling av solide strukturer. Dette er tidkrevende arbeid som også krever samarbeidspartnere som er villige til langsiktige og forutsigbare forpliktelser.

Fattige land kan vanskelig ta ansvar for egen utvikling om ikke også det internasjonale samfunn bidrar til å gjøre dette mulig. En internasjonal orden som styrker utviklingslandenes evne til å kunne sikre velferden til sin egen befolkning er derfor et overordnet mål for utviklingspolitikken. En slik orden påligger det alle stater å medvirke til. Derfor har også Norge en rolle i dette. På denne bakgrunn har regjeringen økt norsk bistand og bidratt til betydelige reformer av både politikk og forvaltning for norsk utviklingssamarbeid. Helt sentralt har det vært å bidra til sterkere samsvar mellom de resultater en ønsker å se i de fattige landene og den samlede norske innsatsen for internasjonal fattigdomsbekjempelse.

Vi har ansvar for å bidra til en sosial og internasjonal orden som bekjemper fattigdom og ikke undergraver landenes egne bestrebelser for utvikling. Til dette kreves en global reformagenda, for mer rettferdige rammebetingelser på områder som handel, gjeldshåndtering og investeringer. Til denne reformagendaen hører også med en kraftig økning av den internasjonale bistanden. Måten bistanden ytes på er også av stor betydning. Helt grunnleggende er det at bistandsressursene bidrar til å styrke de nasjonale myndigheter og systemer som med demokratisk legitimitet skal sikre sin befolknings rettigheter og velferd. Derfor pågår

det et betydelig reformarbeid blant giverland. I mai i år ble nærmere 60 land, i tillegg til FN-systemet og de internasjonale finansinstitusjoner enige om den såkalte *Pariserklæringen*. Den trekker opp nye kjøregler for mer effektivt, bedre koordinert og mer harmonisert utviklingssamarbeid.

Samtidig med dette reformarbeidet må utviklingslandene selv gjøre mer for å forbedre sitt styresett og føre en politikk for bedre fordeling, respekt for menneskerettigheter og bekjempelse av korrupsjon. Uten vilje til godt styresett kan lite oppnås med internasjonal bistand. Godt styresett og bærekraftig samfunnsutvikling fordrer at hele samfunnet, fra de offentlige myndigheter til privat næringsliv og det sivile samfunn, utvikles. En sterkere mobilisering av privat sektor og frivillige krefter er derfor avgjørende. Kampen mot fattigdom kan ikke vinnes med offentlige ressurser alene. Bred deltakelse kreves, og her har Norge mye å bidra med. Ingen giverland gir så mye av sin offentlige bistand gjennom frivillige organisasjoner som Norge.

Den globale reformagendaen som preger regjeringens utviklingspolitikk har fått solid forankring i Stortinget ved behandlingen av St.meld. nr. 35 (2003-2004) *Felles kamp mot fattigdom*. Her skisseres særlig Norges bidrag til den globale innsatsen for å oppnå FNs tusenårsmål. Tidsfristen for disse målene er satt til 2015. Regjeringens ambisjon med utviklingsmeldingen er å bidra til et Norge som stiller opp på varig basis for utviklingslandene og de fattiges interesser. Dette gjenspeiler seg også i årets budsjettproposisjon hvor bistanden økes kraftig og hvor reformagendaen videreføres. I tråd med vektleggingen av FNs tusenårsmål og ønsket om en sterkere fattigdomsretting av utviklingssamarbeidet, prioriterer regjeringen særlig et milliardløft for Afrika i 2006. Økt innsats for bekjempelse av hiv og aids er også særlig prioritert ved en egen tiltakspakke.

Regjeringen ønsker også at Norge skal være pådriver for oppfølgingen av *Pariserklæringen*. Dette krever vektlegging av ansvarsdeling, samarbeid og helhet fremfor enkelte giverlands måltall for utvalgte tematiske sektorer. Støtte til utviklingslandenes egne fattigdomsplaner og det helhetlige bildet av giverinnsats er derfor et gjennomgående trekk ved årets budsjettproposisjon for den internasjonale bistanden. Dette får også betydning for egne norske viktige områder som utdanning, fredsbygging og humanitært arbeid, herunder også forebygging av naturkatastrofer, bærekraftig utvikling og oppfølging av Johannesburgtoppmøtet, samt at næringsutvikling, handel og bistand til godt styresett er prioritert.

2 Tabelloversikter over budsjettforslaget

Utgifter fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
<i>Administrasjon av utenriktjenesten</i>					
100	Utenriksdepartementet (jf. kap. 3100 og 3101)	386 636	385 308	1 397 924	262,8
101	Utenriksstasjonene (jf. kap. 3101)	834 300	841 744	15 935	-98,1
102	Særavtale i utenriktjenesten	150 200	155 343		-100,0
103	Regjeringens fellesbevilgning for representasjon	6 163	11 133	6 617	-40,6
104	Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet	4 253	13 757	8 809	-36,0
Sum kategori 02.00		1 381 552	1 407 285	1 429 285	1,6
<i>Utenriksformål</i>					
115	Presse-, kultur- og informasjons- formål	53 965	59 085	42 000	-28,9
116	Deltaking i internasjonale organisasjoner	902 191	1 737 566	1 546 210	-11,0
Sum kategori 02.10		956 157	1 796 651	1 588 210	-11,6
Sum programområde 02		2 337 709	3 203 936	3 017 495	-5,8
<i>Administrasjon av utviklingshjelpen</i>					
140	Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	209 787	234 841	743 023	216,4
141	Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD)	165 564	143 527	151 888	5,8
143	Utenriksstasjonene	359 271	436 632		-100,0
Sum kategori 03.00		734 622	815 000	894 911	9,8
<i>Bilateral bistand</i>					
150	Bistand til Afrika	1 882 875	2 028 000	2 577 000	27,1
151	Bistand til Asia	524 177	604 000	662 600	9,7
152	Bistand til Midtøsten	140 436	140 500	140 500	0,0
153	Bistand til Mellom-Amerika	136 043	157 000	166 500	6,1
Sum kategori 03.10		2 683 531	2 929 500	3 546 600	21,1
<i>Globale ordninger</i>					
160	Sivilt samfunn og demokratiutvikling	1 321 603	1 477 500	1 558 749	5,5
161	Næringsutvikling (jf. kap. 3161)	743 124	760 000	742 500	-2,3

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
162	Overgangsbistand (gap)	475 034	471 500	711 500	50,9
163	Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	1 454 295	1 647 052	1 964 752	19,3
164	Fred, forsoning og demokrati	1 218 127	1 398 550	1 627 750	16,4
165	Forskning, kompetanseheving og evaluering	342 420	400 500	491 363	22,7
166	Tilskudd til ymse tiltak	39 311	73 700	92 842	26,0
167	Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)	759 611	713 991	468 382	-34,4
	Sum kategori 03.20	6 353 525	6 942 793	7 657 838	10,3
	<i>Multilateral bistand</i>				
170	FN-organisasjoner mv.	3 429 064	3 687 961	4 043 461	9,6
171	Multilaterale finansinstitusjoner	1 489 560	1 891 400	1 903 500	0,6
172	Gjeldslettetiltak	349 720	353 200	450 000	27,4
	Sum kategori 03.30	5 268 344	5 932 561	6 396 961	7,8
	<i>Øvrig bistand (ikke ODA-bistand)</i>				
197	Bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak	279 231	249 163	252 395	1,3
	Sum kategori 03.50	279 231	249 163	252 395	1,3
	Sum programområde 03	15 319 253	16 869 017	18 748 705	11,1
	Sum utgifter	17 656 962	20 072 953	21 766 200	8,4

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
	Administrasjon av utenriktjenesten				
3100	Utenriksdepartementet, (jf. kap. 100)	12 797			
3101	Utenriksstasjonene, (jf. kap. 100 og 101)	63 572	41 653	49 000	17,6
	Sum kategori 02.00	76 368	41 653	49 000	17,6
	Sum programområde 02	76 368	41 653	49 000	17,6
	Administrasjon av utviklingshjelpen				
3140	Administrasjon av utviklingshjelpen, jf. kap. 140	1 901			
3141	Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD), jf. kap. 141	5 601			
3143	Utenriksstasjonene, jf. kap. 143	1 104			
	Sum kategori 03.00	8 606			
	Sum programområde 03	8 606			
	Sum inntekter	84 974	41 653	49 000	17,6

3 Generelle merknader til budsjettforslaget

Utenriksministeren og Statsråden for utviklingssaker har det konstitusjonelle ansvar for følgende kapitler på Utenriksdepartementets budsjett:

Utenriksministeren

Programområde 02

– Kap. 100	Utenriksdepartementet
– Kap. 101/3101	Utenriksstasjonene
– Kap. 103	Regjeringens fellesbevilgning for representasjon
– Kap. 104	Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet
– Kap. 115	Presse-, kultur- og informasjonsformål
– Kap. 116	Deltaking i internasjonale organisasjoner

Programområde 03

– Kap. 140	Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen
– Kap. 163	Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter (post 71)
– Kap. 164	Fred, forsoning og demokrati
– Kap. 170	FN-organisasjoner mv., post 74 FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og post 75 FNs organisasjon for palestinske flyktninger (UNWRA)
– Kap. 197	Bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak

Statsråden for utviklingssaker

Programområde 03

– Kap. 141	Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD)
– Kap. 150	Bistand til Afrika
– Kap. 151	Bistand til Asia
– Kap. 152	Bistand til Midtøsten
– Kap. 153	Bistand til Mellom-Amerika
– Kap. 160	Sivilt samfunn og demokratiutvikling
– Kap. 161	Næringsutvikling
– Kap. 162	Overgangsbistand (gap)
– Kap. 163	Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter (post 70)
– Kap. 165	Forskning, kompetanseheving og evaluering

- Kap. 166 Tilskudd til ymse tiltak
 - Kap. 167 Flykningiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp
 - Kap. 170 FN-organisasjoner mv. (postene 70-73 og 76-81)
 - Kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner
 - Kap. 172 Gjeldslette
-

4 Overføring til neste budsjettermin – bruk av stikkordet «kan overføres»

Utbetalinger til prosjekter og tiltak kan avvike fra vedtatt årsbudsjett. Ubrukte bevilgninger ett år overføres følgelig til neste budsjettermin. Overføringene er i hovedsak knyttet til 70-poster og gjelder tilskudd til tiltak i utviklingsland, EØS-området samt tiltak i Russland/SUS. I samsvar med Bevilg-

ningsreglementet § 5, gis følgende oversikt over poster utenom postgruppe 30 – 49 som har stikkordet «kan overføres» knyttet til seg (poster med overførbare bevilgninger fra en budsjettermin til neste – beløp i 1000 kroner):

Under Utenriksdepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30-49

(i 1 000 kr)

Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2005	Forslag 2006	Begrunnelse for stikkordet
100	21	Spesielle driftsutgifter		3 830	
115	70	Tilskudd til presse, kultur- og informasjonsformål	571	30 910	
116	71	Finansieringsordningen under EØS-avtalen	235 000	220 000	
116	72	Finansieringsordningen i det utvidede EØS	369	200 000	
116	73	Norsk finansieringsordning i det utvidede EØS	10	210 000	
150	70	Malawi	21	195 000	
150	71	Mosambik		325 000	
150	72	Tanzania		400 000	
150	73	Uganda		130 000	
150	74	Zambia		280 000	
150	78	Regionbevilgning for Afrika	4 845	1 222 000	
150	79	Tiltak i tidligere samarbeidsland	53	25 000	
151	70	Bangladesh		70 000	
151	71	Nepal	4	60 000	
151	78	Regionbevilgning for Asia	99	520 000	
151	79	Tiltak i tidligere samarbeidsland		12 600	
152	78	Regionbevilgning for Midtøsten	109	140 500	
153	78	Regionbevilgning for Mellom-Amerika	408	165 000	
153	79	Tiltak i tidligere samarbeidsland	1 154	1 500	
160	70	Sivilt samfunn	2 552	1 072 500	
160	71	Tilskudd til frivillige organisasjoners opplysningsarbeid	5 246	68 000	

(i 1 000 kr)

Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2005	Forslag 2006	Begrunnelse for stikkordet
160	72	Demokratistøtte/partier	2 782	5 000	
160	73	Kultur	1 395	92 000	
160	75	Internasjonale organisasjoner og nettverk		130 500	
161	70	Nærings- og handelstiltak	3 703	85 000	
161	72	Finansieringsordning for utviklingstiltak		120 000	
161	73	Institusjonsutvikling i utviklingsland	767	52 500	
162	70	Overgangsbistand (gap)		711 500	
163	70	Naturkatastrofer		270 000	
163	71	Humanitær bistand og menneskerettigheter	4 891	1 694 752	
164	70	Fred, forsoning og demokratitiltak	1 896	515 900	
164	71	ODA-godkjente land på Balkan		781 250	
164	72	Utvikling og nedrustning	800	25 600	
164	73	Andre ODA-godkjente OSSE-land		305 000	
165	70	Forskning og høyere utdanning	38 362	283 000	
165	71	Faglig samarbeid		75 000	
166	70	Ymse tilskudd	834	5 842	
166	71	Internasjonale prosesser og konvensjoner m.v.	13 767	87 000	
170	73	Verdens matvareprogram (WFP)	6	205 000	
170	76	Tilleggsmidler via FN-systemet mv.	421	1 205 200	
170	77	FNs aidsprogram (UNAIDS)		160 000	
170	79	Ekspertes, juniorekspertes og FNes fredskorps	169	47 000	
170	80	Bidrag til globale fond		621 041	
170	81	Tilskudd til internasjonal landbruksforskning		110 000	
171	70	Verdensbanken		730 000	
171	71	Regionale banker og fond	538	639 000	
171	72	Samfinansiering via finansinstitusjoner		534 500	
172	70	Deltakelse i internasjonale gjeldsoperasjoner	1 661	450 000	
197	70	Tilskudd til atomsikkerhetstiltak, prosjekt-samarbeidet med Russland/SUS og arktisk samarbeid	28 854	221 327	
197	71	Fred og demokratitiltak (ikke ODA-land)	3 021	4 293	
197	76	Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak	4 057	26 775	

5 Årsverksoversikt Utenriksdepartementet

Programområde/kapittel	Årsverk pr. mars 2005 ¹
<i>Programområde 02:</i>	
100 Utenriksdepartementet	456
101 Utenriksstasjonene	435
Sum programområde 02	891
<i>Programområde 03:</i>	
140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	267
141 Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD)	220
143 Utenriksdepartementets administrasjon av utenriksstasjonene (03-området)	180
Sum programområde 03	667
Sum Utenriksdepartementet	1558

1 Antall årsverk er angitt ifølge tall fra Statens Sentrale Tjenestemannsregister (SST) pr mars 2005. Personell ansatt på lokale kontrakter ved utenriksstasjonene inngår ikke i SSTs materiale. Det vises for øvrig til eget vedlegg i proposisjonen med oversikt over ansatte ved de ulike utenriksstasjonene, herunder også lokalt ansatte.

6 Miljø

Sektorovergripende miljøvernpolitikk

Mål for virksomheten

Miljøvern og tiltak for å sikre en bærekraftig utvikling er en viktig del av norsk utenrikspolitikk og utviklingspolitikk. Utenriksdepartementets hovedmål på miljøområdet er å bidra til å forebygge og løse globale og regionale miljøproblemer gjennom internasjonalt samarbeid og ved å integrere miljøhensyn i norsk utenrikspolitikk.

Innen utviklingssamarbeidet baseres samarbeidet på strategiske satsinger i utviklingslandene med hensyn til egne miljøhandlingsplaner, fattigdomsstrategier og andre nasjonale plandokumenter. I tillegg til spesifikke tiltak innen miljø- og ressursforvaltning, skal miljøhensyn være en integrert del av det generelle norske utviklingssamarbeidet. Det vil også være viktig fremover å satse på ulike typer aktører som frivillige organisasjoner og multilaterale organisasjoner når det gjelder miljørettet utviklingssamarbeid. I tråd med agendaen for økt bistandseffektivitet skal Norge også på miljøområdet arbeide for mer effektive samarbeidsformer med givere og mottakere. I forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 35 Felles kamp mot fattigdom (2003-2004), bad Stortinget om at det utarbeides en handlingsplan for den samlede miljøinnsatsen i norsk utviklingssamarbeid, jf. Innst. S. nr. 93 (2004-2005). Handlingsplanen vil bli ferdigstilt innen utgangen av 2005.

Internasjonalt samarbeid

Støtte til gjennomføring av FNs miljørelaterte tusenårsmål, handlingsplanen fra toppmøtet om bærekraftig utvikling i Johannesburg og de multilaterale miljøavtalene vektlegges. Regjeringens handlingsplan for bekjempelse av fattigdom, St.meld. nr. 35 Felles kamp mot fattigdom (2003-2004) og Norges handlingsplan for bærekraftig utvikling er retningsgivende for arbeidet fra norsk side.

Internasjonale prosesser

FNs miljø- og utviklingskonferanse i Rio de Janeiro i 1992, utløste et omfattende internasjonalt miljø-samarbeid, både innenfor rammen av de tre Rio-

konvensjonene (klimakonvensjonen, forørkningskonvensjonen og konvensjonen om biologisk mangfold) og gjennom oppfølging av Agenda 21 – den globale handlingsplanen for bærekraftig utvikling som ble vedtatt i Rio.

FNs toppmøte om bærekraftig utvikling i Johannesburg i 2002 (Rio + 10), bidro til å løfte frem fattigdomsbekjempelse som et gjennomgripende mål i arbeidet for bærekraftig utvikling. I handlingsplanen fra toppmøtet ble det gitt spesiell oppmerksomhet til de såkalte WEHAB-områdene; vann, energi, helse, landbruk og biologisk mangfold. For å sikre systematisk og koordinert oppfølging av vedtakene fra toppmøtet i Johannesburg vil Norge fortsatt bidra til å styrke FN-systemets rolle i det internasjonale samarbeidet innen miljø og bærekraftig utvikling. Under toppmøtet ble det fra norsk side annonsert at Norge vil bidra med 375 mill. kroner (over 3 år) som tilleggsmidler til WEHAB-områdene. I oppfølgingen av dette er prioritet blitt gitt til tiltak som bidrar til å styrke utviklingslandenes egenkompetanse og kapasitet til å forvalte miljø og naturressurser både nasjonalt og lokalt på en bærekraftig måte. Satsningen vil etter de foreliggende planer gjennomføres i 2005. Disse tilleggsmidlene går ikke til helsesektoren, som dekkes av annen satsing.

På vannområdet har Norge bidratt aktivt til oppfølging av Johannesburgmålene gjennom formannskapet i FNs Kommisjon for bærekraftig utvikling (CSD). Vann, sanitære forhold og bosettingsspørsmål var hovedtema for kommisjonens 12. og 13. sesjon i henholdsvis 2004 og 2005. Engasjementet på vannområdet vil forsterkes i 2006, bl.a. gjennom multilateral bistand til integrert vannressursforvaltning samt økt tilgang til vann og sanitær i utviklingslandene.

På energiområdet har en fra norsk side bidratt gjennom tilslutningen til Johannesburgkoalisjonen av land som skal fremme energieffektivitet og økt bruk av fornybare energikilder. Norge deltok aktivt på konferansen om fornybare energikilder i Tyskland i juni 2004. Konferansen fokuserte bl.a. på arbeidet med å styrke introduksjon av fornybar energi særlig i rurale områder og tiltak for energieffektivisering der det er relevant. Norge støtter dette arbeidet gjennom UNDP og Verdensbanken. Dette vil gis prioritet også i 2006. Norge vil delta

aktivt i forberedelsene av CSD 14 og 15 som skal resultere i politiske anbefalinger om hva som må gjøres for å nå internasjonale målsettinger på områdene energi, klimaendringer, luftforurensninger og industriell produksjon.

Overkapasitet i mange lands fiskeflåte fører til overfiske som vanskeliggjør en langsiktig og bærekraftig forvaltning av fiskeriene. Havforurensning fra landbaserte kilder er et annet hovedproblem. Det er viktig å skape forståelse for prinsippene for en helhetlig forvaltning av havets levende ressurser. Norge har i denne sammenheng vært en aktiv pådriver for å fremme en mer økosystembasert forvaltning av kyst- og havområdene, bl.a. gjennom Konvensjonen om biologisk mangfold og ved oppslutning om FAOs retningslinjer for ansvarlig fiske. Norge vil i det videre arbeidet med FAOs retningslinjer for ansvarlig fiske, fortsette å sette søkelys på bærekraftig høsting og bruk av marine ressurser. Norge deltar aktivt i arbeidet under Havrettskonvensjonen.

Videre vil Norge fortsatt støtte programmer for bærekraftig utnyttelse av skog og fiskeriressurser i FAO. Dette gjelder bl.a. organisasjonens arbeid mot ulovlig, uregulert og urapportert fiske, arbeidet med revisjon av Konvensjonen om fiske på det åpne hav samt miljømerking av fiskeprodukter.

En vil også videreføre støtten til institutter underlagt Den konsultative gruppen for landbruksforskning for å utvikle en bedre forvaltning av naturressurser. Prosjektstøtten gjennom Den internasjonale organisasjon for tropisk tømmer (ITTO) vil videreføres. Spesielt støttes tiltak for å fremme bærekraftige forvaltningssystemer av tropisk tømmer og bekjempe ulovlig hogst, samt innføring av sertifiseringsordninger.

Videre vil regjeringen fortsatt bidra til oppfølgingen av den internasjonale overenskomsten om bruk av plantegenetiske ressurser for mat og landbruk. Avtalen som sikrer fri utveksling av genressurser innen viktige nyttevekster, vil være av stor betydning for forskning og utvikling i landbruket og dermed for den globale matvaresikkerheten. Avtalen er også viktig for å ta vare på det biologiske mangfoldet. Regjeringen vil bidra til finansiering av det globale fondet for frø mangfold. Norge har også tatt initiativ til å bidra til sikring av verdens plantegenetiske arv gjennom arbeidet med å etablere et internasjonalt lager for frø mangfold på Svalbard. Regjeringen vil videre støtte aktivt opp om arbeidet vedrørende tilgjengelighet til genressurser og rettferdig fordeling av utbyttet ved bruk av disse ressursene, bl.a. ved å støtte forhandlingene under Konvensjonen om biologisk mangfold om et nytt internasjonalt regime om disse spørsmålene. Norge vil også støtte arbeidet med å bedre

offentlig tilgang til bioteknologiske forskningsresultater og metoder.

Internasjonale avtaler

Norge er part til en rekke internasjonale avtaler på miljøområdet. Oppfølgingen av de tre Rio-konvensjonene er omtalt nedenfor. Regjeringen vil fortsette å støtte utviklingsland i deres implementering av konvensjonene.

Klimakonvensjonen av 1994 forplikter partene til å innføre utslippsreducerende tiltak. Disse ble konkretisert i Kyotoprotokollen fra 1997, som pålegger industrilandene differensierte, kvantitative utslippsforpliktelser for perioden 2008-2012. Protokollen trådte i kraft i 2005, men uten deltakelse av USA og Australia. Det første partsmøte under Kyotoprotokollen finner sted i desember 2005. Det er nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe under ledelse av Miljøverndepartementet, med deltakelse bl.a. fra Utenriksdepartementet, for å vurdere hvordan Norge best kan sikre oppfyllelse av sine forpliktelser under Kyotoprotokollen gjennom bruk av de fleksible mekanismene (kvotehandling, den grønne utviklingsmekanismen (CDM) og felles gjennomføring mellom industriland (JI)), inkludert eventuell utforming av et statlig program.

Konvensjonen om biologisk mangfold av 1992 er ratifisert av Norge. Norge har også ratifisert protokollen om handel med og håndtering av levende genmodifiserte organismer. Det er viktig i utviklingssamarbeidet å bidra til å nå målet fra Johannesburgtoppmøtet om vesentlig reduksjon i tap av biologisk mangfold innen 2010. Implementering av konvensjonens prinsipper og retningslinjer for økosystemtilnærming, beskyttelse av tradisjonell kunnskap og bærekraftig bruk av biologisk mangfold er viktig i denne sammenheng.

Konvensjonen om forørkning og tørke har som hovedmålsetting å opprettholde produktiviteten i de tørre og halvtørre økosystemene som grunnlag for fattigdomsreduksjon og bedre levekår. Det legges særlig vekt på forsvarlig forvaltning av jord-, vann- og energiressurser. En viktig målsetting er også å forebygge og redusere effekten av tørke og klimaendring. Gjennomføring av konvensjonen gis høy prioritet fra mange av de fattigste landene, særlig i Afrika, hvor landferringelse, forørkning og tørke utgjør en alvorlig trussel mot både fred og sikkerhet samt sosial og økonomisk utvikling. Støtte til gjennomføring av konvensjonen vil gis prioritet i det norske utviklingssamarbeidet både på nasjonalt og regionalt nivå, bl.a. i tilknytning til den økte satsningen innen landbruk.

Industrilandene har gjennom ratifikasjon av de globale miljøavtalene og det internasjonale miljø-samarbeidet forpliktet seg til å bistå utviklingslandene i deres gjennomføring av miljøavtalene. Det er opprettet flere finansieringsmekanismer. Den viktigste av disse er Den globale miljøfasiliteten (GEF), som støtter tiltak som gir globale miljøfordeler. I 2005 ble det igangsatt forhandlinger om påfylling av kapitalen for perioden 2006-2009. Norge tar sikte på å videreføre sitt bidrag på nåværende nivå. I 2004 ble det på en bidragskonferanse gitt tilsagn om bidrag på ca. USD 35 mill. til det nye Spesialfondet for klimaendring (SCCF) under Klimakonvensjonen. Norge bidro i 2005 med 10 mill. kroner til dette fondet. Arbeidet med full operasjonalisering av fondet (to av fire satsingsområder gjenstår) forutsettes ferdigstilt i 2006. Under Klimakonvensjonens MUL-fond for klimaendring (LDCF) er de første nasjonale handlingsplanene for tilpasning til klimaendringer ferdigstilt, og i 2006 vil det bli avholdt en giverlandskonferanse for å sikre ytterligere bidrag til implementering av konkrete prosjekter prioritert i disse handlingsplanene. Begge fondene administreres av GEF. Norge bidrar også til Ozonfondet under Montrealprotokollen, som støtter prosjekter for utfasing av ozonødeleggende stoffer i utviklingsland. Det ble ført påfyllingsforhandlinger i 2005 for perioden 2006-2008. Videre støtter Norge Den globale finansieringsmekanismen for Forørkningskonvensjonen.

Andre initiativ

Det gis støtte til Verdensbankens innsats på miljøområdet, bl.a. via et tematisk fond for miljø og sosial utvikling, som forvaltes av Verdensbanken i samråd med Norge og Finland. Fondet gir støtte til tiltak som viser hvordan økt vektlegging av miljø og bærekraftig utvikling i bankens prosjekter og programmer kan bidra til mer effektiv fattigdomsbekjempelse. Aktivitetene omfatter bl.a. prosjekter på landsbygda som kopler strategier for fattigdomsbekjempelse med bærekraftig forvaltning av naturressursene og tiltak for å redusere forurensing særlig i byområder.

For å sikre at handelssystemet bidrar til å fremme bærekraftig utvikling har Norge gått inn for at miljøhensyn ivaretas på alle relevante områder i WTO. I de pågående WTO-forhandlingene vil Norge videreføre sitt arbeid for at handelsregelverket og multilaterale miljøavtaler forblir likestilte og sammen bygger opp om bærekraftig utvikling. Norge går bl.a. inn for avskaffelse av handelshindre på miljøvennlige varer og tjenester.

Norge deltar aktivt i den pågående reforhandlingen av Den internasjonale tropiske tømmeravta-

len (ITTA). Sentralt for Norge er å bidra til å sikre at avtalen beholder sin miljøprofil, inkludert bærekraftig skogforvaltning samtidig som nye miljømessige og sosiale krav, herunder hensynet til urbefolkningen, integreres. Regjeringens handlingsplan for bærekraftig utvikling følges opp i regi av statssekretærutvalget for Nasjonal Agenda 21. Dette sikrer politisk forankring i forhold til å gjennomføre de tiltak handlingsplanen angir, og det bidrar til å øke integrasjonen av arbeidet for bærekraftig utvikling på tvers av sektorer. I tråd med handlingsplanen arbeides det med å komme frem til et sett av konkrete og målbare indikatorer på området bærekraftig utvikling.

De nordiske land har hatt en felles nordisk strategi for bærekraftig utvikling siden 2001. Strategien har en tidsramme på 20 år og er inndelt i fireårsperioder med gjennomføring av konkrete aktiviteter. Strategien revideres hvert fjerde år, og det er nå utarbeidet en revidert strategi for perioden 2005-2008 med nye mål og innsatser. Ansvar for gjennomføringen av strategien tilligger først og fremst det enkelte nordiske land.

Regjeringen arbeider for økt sammenheng mellom ulike deler av egen politikk, bl.a. gjennom aktiv deltakelse i internasjonale prosesser i OECD og andre fora som er satt i gang på dette emnet.

Regionalt og bilateralt samarbeid

EU

Under de nye EØS-finansieringsordningene er miljø og bærekraftig utvikling to av hovedinnsatsområdene. Sett sammen, er det et bredt spekter av miljøtiltak som er prioritert i styringsdokumentene for de 13 mottakerlandene. I 2006 forventes prosjektaktiviteten å være i full gang, og vil innebære en styrking av norsk innsats på miljøområdet i de 10 nye EU-landene. En rekke sentral miljøområder konkretiseres av mottakerlandene som fokus for innsatsen, eksempelvis å redusere utslipp av klimagasser, avfallshåndtering, renere produksjon og energiøkonomiseringstiltak, biodiversitet m.v. Dessuten ønsker flere av landene å styrke sin administrative kapasitet på miljøområdet. Flere land vil også etablere egne fond for frivillige organisasjoner, der også miljøområdet forventes å være et sentralt innsatsområde.

Russland

I nordområdene står vi fortsatt overfor store utfordringer knyttet til miljø og atomikkerhet. I Nordvest-Russland finnes det en stor konsentrasjon av dårlig sikrede atominstallasjoner, utrangerte atomubåter og radioaktivt avfall. Atomikkerhetssamar-

beidet med Russland skal bidra til å redusere risikoen for ulykker og forurensing fra atominstallasjoner i Nordvest-Russland og hindre at radioaktivt og spaltbart materiale kommer på avveie. Samarbeidet skal også bidra til å styrke russiske forvaltnings- og tilsynsmyndigheter slik at behovet for bidrag fra giverland på sikt faller bort. Norge deltar aktivt i dette arbeidet, både bilateralt og i multilaterale fora.

Miljøsam arbeidet med Russland skal bidra til å sette myndigheter og næringsliv bedre i stand til å få kontroll over egne miljøproblemer, og til å integrere Russlands miljøvernforvaltning i internasjonalt samarbeid. Viktige samarbeidsområder med Norge er beskyttelse av de nordlige havområder, grensenært samarbeid, herunder vurdering av miljøeffektene ved moderniseringen av smelteverket i Nikel, kulturminnevern/landskapsvern og vern av biologisk mangfold. Mer enn 1600 ingeniører i over 500 bedrifter i Nordvest-Russland har over en 10-års periode fått opplæring i ren produksjon, miljøledelse og bedriftsøkonomi. Arbeidet med å fremme energisparing og utvikling av alternative energikilder videreføres gjennom seks regionale enøk-sentra i russisk del Barentsregionen, som er opprettet med norsk støtte.

Polare områder

Miljøet i nord er sårbart for forurensninger, overbeskatning og inngrep, og er under press som følge av økende ressursutnyttelse og ytre påvirkninger som langtransportert forurensning og klimaendringer. Mye tyder på at klimaendringene i Arktis kan bli mer omfattende og uforutsigbare enn tidligere antatt. Resultater fra Arktisk råds klimastudie ACIA (Arctic Climate Impact Assessment) viser at klimaendringene allerede er en realitet i Arktis. Gjennomsnittstemperaturen i Arktis har økt nesten dobbelt så mye som i resten av verden de siste tiårene. ACIA blir en sentral sak når Norge overtar formannskapet i Arktisk råd etter Russland høsten 2006.

Nære havområder

Miljø- og ressursforvaltning i havområdene rundt Norge og i Østersjøen er underlagt en rekke regionale og bilaterale avtaler og samarbeidsordninger. Av de regionale kan særlig nevnes OSPAR-konvensjonen om beskyttelse av det marine miljø i det nordøstlige Atlanterhav, Bonn-avtalen om forhindring av oljesøl i Nordsjøen og Fiskerikommisjonen for det nordøstlige Atlanterhav (NEAFC). I 2004 ble Norge også medlem av ICCAT, Konvensjonen om bevaring av atlantisk makrellstørje (tunfisk).

På bilateralt plan er det i første rekke de forskjellige fiskeriattalene som skal sikre bærekraftig utnyttelse av havets fornybare ressurser, og Norge har et nært samarbeid med Russland, EU og de øvrige randstatene om forvaltnings- og kontrolltiltak i så vel Barentshavet som Nordsjøen.

Utskipning av olje fra de russiske nordområdene øker i omfang med tankskip som passerer nær norskekysten. Regjeringen har tatt initiativ til et nærmere samarbeid med russiske myndigheter om varsling og oljevernberedskap, og vil følge opp dette.

Vest-Balkan

Den norske støtten til de ODA-godkjente landene på Vest-Balkan går i hovedsak til støtte for fredsprosesser og viktige reform- og utviklingsprosesser i regionen, og til tiltak av kapasitets- og institusjonsbyggende karakter. Innenfor miljøsidene gis det støtte til tiltak som omfatter bl.a. vann- og avløpsprosjekter, avfallshåndtering, skogbruksforvaltning. Det gis også støtte til prosjekter innen landbrukssektoren for å bidra til å fremme et mer rasjonelt og miljøvennlig landbruk. Innenfor energisektoren gis det støtte til tiltak for å utbedre elektrisitetsnettverkene i landene på Vest-Balkan. Det er gitt støtte til spesifikke ENØK-tiltak for å forbedre energieffektiviseringen og omlegging av energiforbruket i miljøvennlig retning. Det gis også støtte til prosjekter som søker å bidra til bevisstgjøring av lokale myndigheter når det gjelder miljøvern og forurensing. Departementet har også gitt betydelig støtte til mineryddingsprosjekter på Vest-Balkan. I samarbeid med Miljøverndepartementet gis støtte til miljøprosjekter bl.a. gjennom det regionale programmet for gjenoppbygging på miljøområdet, REReP, under Stabilitetspakten for Sørøst-Europa. Utbetalingen til miljørelaterte tiltak økte betraktelig i 2004 da en rekke avtaleforpliktete tiltak til større vann- og avløpsprosjekter gikk til utbetaling.

Moldova, Kaukasus og Sentral-Asia

Miljø er ett av de prioriterte områdene for prosjektsamarbeid med Moldova, Sør-Kaukasus og Sentral-Asia. Landene står overfor store utfordringer når det gjelder overgang til mindre forurensende produksjon og mer effektiv bruk av energi. Vannressursene er under sterkt press, noe som kan bidra til å skape konflikter mellom land og etniske grupper. De viktigste temaene er derfor energiøkonomisering og renere industriproduksjon, samt forvaltning av vannressurser. Det gis også støtte til prosjekter for å styrke miljøbevisstheten hos

befolkningen, bla. skoleelever. Videre gis det støtte til kulturminnevern og økoturisme. Bistanden kanaliseres gjennom norske og internasjonale organisasjoner. I 2004 ble innsatsen trappet opp på alle disse feltene.

Afrika

Sammen med andre givere har Norge bidratt til gjennomføring av flere program i regi av FNs miljøprogram (UNEP), bla. styrking og integrering av miljøhensynet i nasjonale utviklingsstrategier, økt regionalt samarbeid blant kyststatene mot Det indiske hav om kyst- og havmiljøproblemer og et regionalt program for opplæring og forskning for rehabilitering av landområder. I tillegg blir det gitt støtte til drift av og samarbeid mellom nasjonale genbanker i SADC-regionen. Det gis støtte til Regnskogsfondet og Utviklingsfondet og til et regionalt samarbeidsprosjekt i regi av World Wildlife Fund for kapasitetsbygging i naturressursforvaltning. I Zambia støtter Norge et helhetlig program for forvaltning av nasjonalparker og vernede områder, inkludert kapasitets- og kompetansebygging og utbygging av infrastruktur for naturbasert turisme. Miljøsam arbeidet i Sør-Afrika omfatter en rekke områder av felles interesse, med spesiell vekt på luftforurensning og biologisk mangfold. Norge støtter også ørkenforskning gjennom et regionalt prosjekt i Namibia, Botswana og Sør-Afrika.

Store deler av Afrika har opplevd matvarekrise de siste årene. Bærekraftig naturressursforvaltning er viktig for å øke matvaresikkerheten. Dette står derfor sentralt i mange av samarbeidsprogrammene både innen fiske (Mosambik, Sør-Afrika), og landbruk (Zambia, Etiopia, Malawi). Gjennom støtten til forskningsskipet Fridtjof Nansen har Norge bidratt til kartlegging av fiskeriresurser, utarbeidelse av planer for fiskeriforvaltning i flere land og regionalt samarbeid på sektoren.

Utfordringene på området vann- og sanitær er spesielt store i Afrika, ikke minst i rurale strøk. Norge vil derfor bidra med støtte til afrikanske initiativ som Rural Water Supply and Sanitation Initiative (RWSSI) og African Water Facility (AWF) begge i regi av Den afrikanske utviklingsbanken. Målsettingen for RWSSI er tilgang til vann- og sanitærtjenester for 80 pst. av befolkningen på landsbygda. RWSSI vil øke investeringene i infrastruktur markant, mens AWF har et større fokus på tilrettelegging og regional samarbeid.

Asia

Støtte til miljøtiltak vil fortsatt stå sentralt i samarbeidet med Indonesia og Kina. Norge har bla. bidratt til første fase av arbeidet med utforming av nasjonal klimastrategi i Kina. Miljø gis også prioritet i den norske støtten til Indonesia for gjenoppbygging etter flodbølgekatastrofen. Tiltak for å styrke nasjonal og lokal kapasitet til å gjennomføre internasjonale miljøavtaler og fremme en bærekraftig forvaltning av naturressurser står sentralt. Sikring av urfolks rettigheter vektlegges. På regionalt nivå gis det bla. støtte gjennom FNs miljøprogram (UNEP) til et program som skal bidra til å integrere miljøhensyn i nasjonale utviklingsplaner. Det gis også støtte gjennom FNs landbruksorganisasjon (FAO) med sikte på å redusere bruk av sprøytemidler i landbruket. Støtte er også gitt til regionalt samarbeid om bærekraftig forvaltning av fjellområder i Hindu-Kush og Himalaya. Formålet med denne støtten er å styrke lokal forvaltning av naturressurser gjennom erfaringsutveksling og dialog om vekseljordbruk, bruk av beiteland, birøkting samt vern og bærekraftig bruk av biologisk mangfold.

Mellom-Amerika

Retningslinjene for bruk av regionbevilgningen for Mellom-Amerika består av tre hovedsatsningsområder, og ett av disse er å bidra til en bærekraftig bruk av naturressurser. I forhold til sin størrelse er Mellom-Amerika ett av de biologisk sett rikeste områdene i verden. Samtidig er store områder utsatt for økologisk uforsvarlig skogbruk, landbruk og kvegdrift som fører til omfattende økologiske, økonomiske og sosiale konsekvenser, herunder økt sårbarhet ved naturkatastrofer. Regionale tiltak som støttes ivaretar biologisk mangfold og økologisk og økonomisk bærekraft i landbruket. Likeledes støttes tiltak som kan øke og spre kunnskap om metoder for å begrense erosjon og annen forringelse av jorden. I Nicaragua støttes samarbeid om bærekraftig utvikling av naturressurser som grunnlag for økonomisk vekst. Tiltak for å støtte urfolks livsgrunnlag og rettigheter i forhold til tradisjonell bruk av naturressurser har også vært prioritert.

Innføring av miljøledelse i statlige virksomheter – Grønn stat

Utenriksdepartementet

Utenriksdepartementets hovedsatsingsområder innen Grønn stat og miljøledelse er transport, innkjøp, energi og avfallshåndtering.

Miljøhensyn er tatt med som et krav i alle innkjøpsavtaler og alle innkjøp departementet gjør. Departementet er i ferd med å inngå en innkjøpsavtale (rammeavtale) for transport der bl.a. miljøvennlig emballasje vektlegges.

Departementet har et databasert system for energioppfølging og et energinettverk med andre eiendommer. Dette energinettverket ble startet i 2002 og hadde som mål å redusere energiforbruket i departementene med 10 pst. årlig til 2005. Dette målet er nådd. I departementets lokaler i Oslo alene er energiforbruket redusert med om lag 15 pst. Med dette systemet har vi kontinuerlig overvåkning av energiforbruket i lokalene i Oslo. Energiforbruket registreres rutinemessig hver uke og man kan se avvik hvis bruken er utover normalt og sette inn tiltak umiddelbart. All energiforbruk rapporteres månedlig til Regionskontoret i Statsbygg Øst som har dette som fokus også på ledernivå.

Departementet har som mål ved nye installasjoner å bruke energieffektivt utstyr for i størst mulig grad gjenvinne og bruke energien til annet utstyr. Dette er gjort ved flere anledninger i lokalene i Oslo. Departementet er i ferd med å innføre et system for papirresirkulering.

Alle ovenstående tiltak fører til at departementet de siste årene belaster det ytre miljøet i langt mindre grad enn tidligere.

Underliggende etater

Direktoratet for utviklingssamarbeid

Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD) deltok i pilotprosjektet Grønn stat i perioden 1998-2001. Prosjektet munnet ut i en handlingsplan, Grønn Stat i NORAD i 2000, og en sluttrapport i juni 2001 med miljørapport og opplegg for videreføring av Grønn stat. Handlingsplanen og sluttrapportens anbefalinger er fortløpende fulgt opp, og i løpet av 2005 vil en oppdatert og justert handlingsplan og miljøpolicy foreligge.

Ved miljøledelse i NORAD forstås gjennom de årlige virksomhetsplaner å sette mål for miljøarbeidet, prioritere tiltak og synliggjøre resultater, samt systematisk oppfølging av forrige års målsettinger. For NORAD som etat vil de viktigste innsatsområdene være innkjøp, energi, transport og avfallshåndtering.

Fredskorpset

Det er planlagt en større gjennomgang av Fredskorpsets drift med hensyn på miljøledelse. Det er fokusert spesielt på dette området i 2005 slik at Fredskorpset innen 2006 skal ha innført miljøledelse som en integrert del av organisasjonens styringssystemer. Fredskorpset benytter seg av miljøsortering av papir, retur av data- og kopirekvisita til leverandør o.a. Tog benyttes ofte som alternativ til fly der det er praktisk gjennomførbart, og sykkelbud prioriteres foran andre budfirma.

7 Likestilling

Likestilling i utenriktjenesten

Likestilling er integrert i alle deler av personalpolitikken. De personalpolitiske målsettinger skal bidra til at begge kjønn har like reelle muligheter til faglig, personlig og karrieremessig utvikling og til å bruke sin kompetanse. Likestilling operasjonaliseres i tillegg gjennom Handlingsplan for likestilling 2002-2006. Det påligger den enkelte leder å sikre oppfølging av handlingsplanen og dens tiltak og planlagt arbeid innen sitt virkeområde.

Organisering

Likestillingsarbeidet i departementet er forankret i Administrativ avdeling. I overensstemmelse med bestemmelsene i tilpasningsavtalen for Utenriksdepartementet til Hovedavtalen, er det opprettet et likestillingsutvalg med representanter fra departementets administrasjon og tjenestemannsorganisasjonene. Lederfunksjonen i utvalget ivaretas annet hvert år av representanter fra henholdsvis administrasjonen og tjenestemannsorganisasjonene. Utvalgets rolle er bl.a. å påvirke holdninger, foreslå tiltak og synliggjøre resultater.

Handlingsplan for likestilling 2002 –2006

Handlingsplanen ble vedtatt våren 2002 for en femårsperiode fram til 31.12.2006.

Overordnet målsetning i løpet av perioden for handlingsplanen er minst 40 pst. kvinner i alle stillingsnivåer der kvinner er underrepresentert.

Målet for 2005 er å opprettholde nivået fra 2004 på 45 pst.

Likestillingsmål for perioden er:

1. øke kvinneandelen i forhold til følgende:
 - stasjonssjefer til minst 25 pst.
 - ambassaderåder og ministerråder til 40 pst.
 - seksjonsledere og over til minst 35 pst.
2. bedre karrieremulighetene og satse bevisst på kompetanseheving for administrativt personale,
3. øke andelen menn i den administrative tjenestegruppen.

Rapportering

Status og grad av måloppnåelse rapporteres jevnlig, og følgende styringsparameter benyttes:

- antall kvinner og menn og i forhold til stillingskategorier,
- kvinneandel i lederstillinger,
- kvinneandel ved rekruttering,
- lønnsnivå for kvinner og menn i de ulike stillingskategorier,
- videreutdanning(utdanningspermisjoner, hospitering),
- kompetansenhvende tiltak (lederutvikling, jobbopplæring, kurs).

Resultater og mål i forhold til handlingsplanen for likestilling fremgår av tabellene.

Totalfordeling kvinner og menn i 2004 var 51 pst. kvinner og 49 pst. menn.

Tabell 7.1 Kvinneandel i pst. i respektive stillingskategorier i utenriktjenesten med status per desember 2004, delmål for 2005 og mål 2006

Stillingskategori	Status 2004	Mål 2005	Mål 2006
Ekspedisjonssjef	30	35	35
Ekspedisjonssjefer og høyere	21	28	35
Avdelingsdirektører	24	30	35
Underdirektører	45	45	40
Stasjonssjefer	11	18	25
Ambassade-/ministerråder	39	40	40
Tjenestemenn/saksbehandlere	65	60	55

Samlet for:

Stillingskategori	Status 2004	Mål 2005	Mål 2006
Embetsstillinger	28	32	35
Høyere tjenestemenn	33	38	40
Tjenestemenn/saksbehandlere	65	60	55
Aspiranter	64	50	50

Tabell 7.2 Kvinneandel ved rekruttering

Stillingskategori	Utlyste		Kvinnelige tilsatte	Stillinger totalt	Status 2004	Mål 2006	Intern turnover 2004
	stillinger og antall søkere	Kvinnelige søkere					
Embetsstillinger	70/534	27 % (143)	29 %	261	28 %	35 %	27 %
Høyere tjenestemenn	85/367	40 % (145)	27 %	196	33 %	40 %	43 %
Tjenestemenn/saksbehandlere	231/1437	48 % (683)	32 %	808	65 %	55 %	28 %

Tabell 7.3 Lønnsfordeling kvinner og menn, angitt i gjennomsnittlig lønnstrinn

Stillingsgrupper	Samlet	Kvinner	Menn
Ekspedisjonssjefer ¹	84	82	85
Stasjonssjefer ¹	72	73	72
Avdelingsdirektører	68	67	69
Underdirektører	60	60	60
Ambassaderåder/ministerråder	60	60	60
Seniorrådgivere	62	61	62
Spesialråder	66	62	66
Tjenestemenn/saksbehandlere	44	43	44
Aspiranter	39	38	39

¹ Lederlønn med tilsvarende lønnstrinn

Status

Resultatene for 2004 med hensyn til likestilling viser en svak positiv trend, og at ytterligere fokus og aktivitet både i 2005 og 2006 er nødvendig for å oppnå målsettingene i handlingsplanen. Dette kan i hovedsak bare skje gjennom en helhetlig satsing innenfor alle de personalpolitiske arbeidsområdene.

Størst avvik i forhold til målene i handlingsplan for likestilling, er kvinneandelen på om lag 11 pst. på stasjonssjefsnivå mot delmål på 25 pst. i 2006. Utfordringene er fortsatt å få flere kvinner tilsatt på stasjonssjefsnivå og på øverste ledernivå i departe-

mentet. En fortsatt bevisst og kontinuerlig satsing på kompetanseutvikling og oppbygging av realkompetanse gjennom relevant erfaring og praksis i tjenesten er nødvendig. Langsiktig bemanningsplanlegging (utover ett år) må balansere behovet for kompetanse i stilling og behovet for rotasjon.

Det er i 2004 et gjennomsnitt på om lag 32 pst. kvinnelige søkere til høyere stillinger (embetsstillinger og høyere tjenestemenn) i utenriks tjenesten, mens gjennomsnittlig tilsetning av kvinner til de samme stillinger i 2004 er 28 pst. Intern rotasjon tatt i betraktning, ble det totalt for gruppen embetsmenn og høyere tjenestemenn oppnådd 30 pst. kvinneandel i 2004. Kvinneandelen på dette nivået

må økes betydelig for å sikre optimalt mangfold og kvalitet, og for å gi større tilfang av kvinnelige søkere til de aller øverste nivåene i utenriksstjenesten.

Det framkommer kun marginale lønnmessige forskjeller på kvinner og menn i de respektive stillingsgruppene. For gruppen ekspedisjonssjefer og høyere fastsettes lønn i henhold til lederlønnskontrakt.

Kompetanseutvikling og lederutvikling

Kompetansekrav og ansvar i lederrollen har hatt særlig fokus gjennom lederutviklingen i utenriksstjenesten og rammeavtalen med AGENDA om konsulenttjenester 2004 – 2008.

a) Synliggjøring av personallederansvaret:

- med hensyn til å påse at kvinner og menn gis like muligheter til utvikling gjennom kvalifiserende arbeidsoppgaver og ansvar i stilling og slik bidra til et kvalifisert rekrutteringsgrunnlag,
- gjennom samspill med egne medarbeidere, skape realistiske forventninger og kontinuerlig utvikling og forbedring ved aktiv bruk av medarbeidersamtaler, tjenesteuttalelser, arbeidsmiljøundersøkelser,
- gjennom å gjøre medarbeidere gode og sikre arbeidsgiveransvaret med hensyn til at utenriksstjenesten har relevant kompetanse i alle stillinger, på alle nivåer.

b) Synliggjøring av ledelsens rolle med hensyn til:

- å drive organisasjonsutvikling, langsiktig bemanningsplanlegging og kvalitative rekrutteringsprosesser på en slik måte at tilfang, utvelgelse og tilsetning av kvalifiserte kandidater sikres gjennom balanse i forholdet krav i stilling og krav til kompetanse,
- at rekrutteringsprosessene styres på en helhetlig måte.

Oppfølging av tiltak i handlingsplan for likestilling i 2004:

1. Kvinner oppmuntres til å søke lederstillinger – inngår i alle utlysningstekster eksternt.
2. Tilsette flere menn i den administrative tjenestegruppen – bevisstgjøring og oppfølging med statistikk.
3. Deltakelse av flere kvinner på lederutviklingstiltak generelt. I 2004 har totalt 137 kvinner og 132 menn deltatt. Dette fordelt på følgende aktiviteter:

Lederopplæring

- Avdelingsvis og regional lederutvikling, 16 kvinner og 22 menn deltok,
- Lederutviklingsprogram Vil jeg bli leder? ble utviklet med oppstart i 2005.
- Kurs om utvikling av grupper og ledere i departementene, 4 kurs, 14 departementer, hvorav 6 deltok fra UD, 5 kvinner og 1 mann.

Mentoring

Mentorordning for kvinner i lederposisjoner i departementet

- 8 kvinner deltatt siden 2003, ingen tilbud i 2004, ordningen blir tilbudt i 2005
- Statskonsults «mentorprogram for kvinner i staten», 4 kvinner deltatt
- «Luftforsvarets mentorprogram», 2 kvinner deltatt
 1. Kompetanseheving for administrativ tjenestegruppe.
 2. Studieopplegg i samarbeid med Universitetet i Oslo og Bedriftsøkonomisk Institutt Partnerforum.
 3. Nytt studieopplegg som gir 10 studiepoeng ble startet, 15 deltakere, 11 kvinner og 4 menn.

Tiltak i 2005

Følgende tiltak er prioritert i 2005:

- generell satsing og oppfølging av mål innenfor alle de personalpolitiske arbeidsområdene og mål i Handlingsplan for Likestilling,
- systematisk og helhetlig lederutvikling,
- mentorordning for kvinner,
- tilbud om deltakelse på Statskonsults Møteplasser for kvinnelige mellomledere,
- oppfølging og bevisstgjøring i rekrutteringsprosessene og innstillingsrådene,
- vektlegging av Likestillingsutvalgets rolle som holdningskaper og aktiv pådriver.

Satsing i 2006

Det vil i 2006 bli lagt vekt på å:

- opprettholde samme fokus som i 2005,
- evaluere graden av måloppnåelse i forhold til Handlingsplanen for likestilling 2002-2006 ved utløp av perioden,
- kontinuerlig følge opp med halvårlig rapportering av resultatene basert på overordnet målsetting og de gitte styringsparameterne mht likestilling i utenriksstjenesten,

- vurdere behovet for eventuell ny handlingsplan med kortsiktige og langsiktige tiltak.

Likestilling i den eksterne virksomheten

Utenriksdepartementets oppfølging av aktivitetspliktens krav om likestilling i det eksternt rettede

arbeidet, jf. Likestillingslovens § 1a, er integrert i omtalen under de enkelte bevilgningene. Strategi for kvinne- og likestillingsrettet utviklingssamarbeid (1997-2005) vil bli revidet i løpet av 2005. Departementet utarbeider årlig en egen rapport om integrering av likestilling i utviklingssamarbeidet.

Del II
Nærmere om budsjettforslaget

Programområde 02 Utenriksforvaltning

Utgifter fordelt på programkategorier

(i 1 000 kr)

Kat.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Budsjettets stilling pr 1. halvår	Forslag 2006
02.00	Administrasjon av utenriktjenesten	1 381 552	1 407 285	1 522 349	1 429 285
02.10	Utenriksformål	956 157	1 796 651	1 452 673	1 588 210
	Sum programområde 02	2 337 709	3 203 936	2 975 022	3 017 495

Utenriktjenesten har til oppgave å ivareta og fremme Norges interesser i forhold til utlandet, herunder både norske særinteresser og de interesser Norge har felles med andre land. Videre har utenriktjenesten til oppgave å gi norske statsborgere råd og hjelp overfor utenlandske myndigheter, personer og institusjoner, og å gi bistand til norske statsborgere i utlandet, herunder bistand i forbindelse med straffeforfølgning, ulykker, sykdom og dødsfall.

De transatlantiske bånd – NATO – EU

NATO-medlemskap utgjør en hjørnestein i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. Norsk og europeisk sikkerhet er fortsatt avhengig av et nært samarbeid med USA. NATO er den organisasjonen som klart ivaretar dette transatlantiske fellesskapet.

Det transatlantiske samarbeidet bygger på et felles sett av verdier som også ligger til grunn for NATO. Regjeringen vil arbeide for å styrke den transatlantiske dialogen om alliansens felles sikkerhetspolitiske utfordringer.

Regjeringen støtter utviklingen av en egen sikkerhets- og utenrikspolitikk i EU, i nært samarbeid med NATO. Fra norsk side er man opptatt av at NATO styrkes og forblir det sentrale forum for transatlantisk dialog om sikkerhetspolitiske spørsmål. EUs intensiverte utenriks- og sikkerhetspolitiske samarbeid bidrar til en styrking av det internasjonale samfunns samlede evne til å håndtere konflikt- og krisesituasjoner. Dette vil på sikt bidra til en jevnere byrdefordeling mellom Europa og USA, noe man vil være tjent med på begge sider av Atlanterhavet.

Etableringen av innsatsstyrker er viktig for EUs evne til å støtte FNs krisehåndteringsoperasjoner. Norge støtter dette arbeidet ved å delta i en innsatsstyrke sammen med Sverige, Finland og Estland. Det foregår en dialog med EU om et styrket samarbeid om sivil krisehåndtering. Dette gjel-

der også EUs planer om å etablere en egen styrke for sivil krisehåndtering, noe som er blitt ytterligere aktualisert etter flomkatastrofen i Sørøst-Asia.

Gjennom internasjonale operasjoner bidrar NATO til å trygge freden og støtte demokratiske krefter på Balkan, i Afghanistan, Sudan og i Irak. De allierte er i ferd med å tilpasse NATO til utfordringene fra internasjonal terrorisme og spredning av masseødeleggelsesvåpen. Det må føres en aktiv dialog i NATO om nye sikkerhetsutfordringer for å skape grunnlag for et fortsatt godt og nært samarbeid. Norge vil være en aktiv støttespiller for NATO i arbeidet med å tilpasse organisasjonen til en ny sikkerhetspolitisk virkelighet.

Den raske utvidelsen av NATO har knyttet stadig flere land til det verdifelleskap som alliansen bygger på. NATOs økende partnersamarbeid, herunder med Russland og Ukraina, med Sentral-Asia og Kaukasus samt med landene i Midtøstenregionen er viktig i denne sammenheng. Regjeringen støtter opp om dette brede partnersamarbeidet.

En aktiv europapolitikk

Det er gått halvannet år siden NATO ble utvidet med syv land 2. april 2004, og EU med ti land 1. mai 2004. Begge utvidelsene, som har vært svært vellykket, illustrerer de store endringer det europeiske og transatlantiske samarbeidet gjennomgår for å tilpasse seg en ny internasjonal situasjon. For Norge betyr dette nye utfordringer og muligheter. Videreutviklingen av EU, forholdet mellom EU og USA, Russlands plass i det nye Europa, kampen mot terrorisme, OSSEs og Europarådets fremtidige oppgaver, stabilitetsbygging og reformprosessene i det vestlige Balkan og regionale samarbeidsordningers rolle i Europa er alle viktige spørsmål for Norge.

Norge påvirkes daglig av EUs beslutninger, og har gjennom traktater og avtaler valgt å samarbeide med EU på en rekke områder. Vi er vitne til

den mest omfattende og dyptgripende integrasjonsprosess i Europas historie. Regjeringen legger derfor stor vekt på en aktiv europapolitikk og et tettest mulig samarbeid med EU på områder som er viktige for Norge gjennom EØS-avtalen, Schengen-samarbeidet og våre ulike tilknytningsavtaler til EUs programmer.

Det blir stadig mer krevende for Norge å ivareta norske interesser i forhold til EU. Regjeringen søker hele tiden å utnytte de påvirkningsmuligheter EØS-avtalen og Norges andre avtaler og samarbeidsordninger med EU gir. Regjeringen ønsker dessuten å arbeide aktivt bilateralt og i alle europeiske, transatlantiske og regionale samarbeidsfora slik at Norge fremstår som en konstruktiv medspiller i Europa.

Gjennom EØS-finansieringsordningene vil Norge bidra til sosial og økonomisk utjevning i det utvidede EØS og til at de nye medlemslandene raskt blir i stand til å gjennomføre EUs regelverk, blant annet på områder som miljø og ytre grensekontroll. Dette er også i norsk interesse.

Regjeringens europapolitiske plattform av 21. februar 2002 utløp i september 2005. Plattformen har vært samlende for Regjeringens arbeid med europapolitiske saker. Den har lagt til rette for bedret samordning internt og økt dialog med eksterne miljøer. Det arbeidet som er igangsatt under plattformen vil bli videreført.

Det nordiske samarbeidet er også en del av europapolitikken. Norge skal ha formannskapet i det nordiske samarbeidet i 2006, og vil i den forbindelse blant annet legge vekt på et godt samarbeid med EU, de andre nordlige regionale rådene (Barentsrådet, Arktisk Råd og Østersjørådet) og Nordvest-Russland.

Nordområdene

Nordområdene er viktige for Norge, både næringsmessig og ressursmessig. I dag er interessen for nordområdene sterkt økende. Den teknologiske utvikling gjør også at mulighetene for å nyttiggjøre seg områdene i dag er vesentlig større enn tidligere. Samtidig er også andre land blitt mer interessert i nordområdene. Norge rår over meget store havområder og naturressurser i forhold til sitt folketall og i forhold til sin politiske innflytelse. Dette reiser en rekke spørsmål av vesentlig betydning for norsk utenrikspolitikk.

Nordområdene representerer derfor både store muligheter og utfordringer for Norge. St.meld. nr. 30 (2004-2005) *Muligheter og utfordringer i nord* beskriver hvordan Norge gjennom bila-

teralt og multilateralt samarbeid vil søke å sikre sine interesser, opprettholde politisk stabilitet og løse grenseoverskridende problemer. I meldingen foreslås en rekke konkrete tiltak for å styrke og koordinere norsk nordområdepolitikk.

Regjeringen vil styrke det marine kunnskapsgrunnlaget i nord gjennom å satse på økt marin kartlegging, forskning og miljøovervåkning. Prosjektsamarbeidet med Russland i Barentsregionen styrkes og atomsikkerhetssamarbeidet med Russland gis fortsatt høy prioritet. Når Norge overtar formannskapet i Arktisk råd i 2006, vil regjeringen legge til rette for et styrket politisk og prosjektrettet samarbeid, særlig knyttet til miljø og bærekraftig ressursforvaltning.

Russland

Som Norges største naboland er Russland av stor betydning som handelspartner og som samarbeidspartner innen en rekke områder, ikke minst når det gjelder forvaltning av fiskeriressurser i de nordlige havområdene. Også på miljøområdet er forholdet til Russland avgjørende for utviklingen i nord. For utviklingen på olje- og gasssektoren på norsk og russisk side av grensen, vil det være viktig å søke et tett samarbeid med Russland med tanke på så vel kommersielle muligheter som hensynet til det sårbare havmiljøet.

Samarbeidet med Russland om atomsikkerhet har gitt meget gode resultater, og bidrar både til å skape gevinster innen miljø og ikke-spredning og bygge opp nettverk mellom Norge og Russland.

Barentssamarbeidet spiller en sentral rolle i vårt forhold til Russland, og har bidratt til et bredt folkelig samarbeid over grensen i nord. Både styrking av det tosidige samarbeidet med Russland og styrking av Barentssamarbeidet framstår derfor som sentrale virkemidler for å ivareta norske interesser.

Russlands økonomi har vist en positiv utvikling de siste årene, men med noe avtakende vekst den senere tid. Den økonomiske veksten er særlig kommet de store byene til gode, mens de økonomiske og sosiale forholdene fortsatt oppleves som vanskelige i de fleste russiske regionene.

De demokratiske friheter er under et økende press og en stor del av media er kontrollert av statlige myndigheter. Det er av sentral betydning å videreutvikle forholdet til Russland og bidra til den demokratiske utviklingen i landet. I denne sammenheng framstår naboregionene på russisk side av grensen i nord som naturlige områder for samarbeidsprosjekter

Styrking av det multilaterale samarbeidet

En globalisert verden har ført med seg nye utfordringer og muligheter som best kan møtes innenfor en multilateral ramme. Terrorisme, spredning av masseødeleggelsesvåpen, smittsomme sykdommer, klimaendringer og naturkatastrofer er eksempler på de alvorlige utfordringer hele det internasjonale samfunn står overfor. Utfordringene har et globalt omfang og må finne sin løsning og forankring globalt og innenfor multilaterale institusjoner. Respekten for – og videreutviklingen av – folkeretten må styrkes. Også globaliseringens potensiale for vekst og utvikling kan best ivaretas innenfor en multilateral ramme.

Regjeringen vil arbeide for å styrke det multinationale samarbeidet.

WTO

For Norge er det av avgjørende betydning å delta i utviklingen av et bredt og forpliktende internasjonalt handelsregime. I et lite land med en åpen økonomi er næringslivet avhengig av stabile og forutsigbare rammevilkår. Norge spiller derfor en aktiv rolle i den pågående brede forhandlingsrunden i Verdens handelsorganisasjon, WTO.

Den såkalte Doha-runden, som ble igangsatt gjennom vedtak på en ministerkonferanse i Doha i 2001, har en sterk utviklingsprofil. Regjeringen mener at norske offensive og defensive interesser kan ivaretas innenfor den rammeavtalen som ble inngått i Geneve 2004. Regjeringen vil arbeide for å sikre bedre markedsadgang for norsk vare- og tjenesteeksport og ivareta norske landbruksinteresser frem mot den sjette ministerkonferansen i Hong Kong i desember 2005.

FN

De forente nasjoner (FN) er en bærebjelke i norsk utenrikspolitikk. FNs globale mandat og medlemsmasse gir organisasjonen en legitimitet som er enda viktigere i dagens sammensatte konfliktbilde enn hva som var tilfelle under den kalde krigen.

Regjeringen vil følge opp FN-toppmøtet som fant sted 14. - 16. september 2005, fem år etter vedtakelsen av Tusenårserklæringen.

Toppmøtet fokuserte bl.a. på grunnlaget for felles sikkerhet og innsats for å nå tusenårsmålene, samt behovet for å modernisere og reformere FN. Til grunn for toppmøtet forelå Generalsekretærens rapport «I større frihet», som igjen var basert på omfattende innspill, i første rekke fra FNs høynivåpanel og FNs tusenårsprosjekt.

Alle FNs medlemsland sluttet seg etter vanskelige forhandlinger til sluttokumentet fra toppmøtet. Menneskerettigheter ble løftet fram som en kjerneoppgave for FN, ved siden av utvikling, fred og sikkerhet. Den universelle oppslutningen om tusenårsmålene ble bekreftet. Det trengs mer og bedre bistand, og betydningen av godt styresett og korrupsjonsbekjempelse ble bekreftet. Viktigheiten av kvinners rettigheter og deltakelse ble fremhevet. Det var enighet om å styrke FNs humanitære beredskapsfond.

Toppmøtedokumentet understreker dessuten at det er viktig å bekjempe internasjonal terrorisme og at slikt arbeid må skje innenfor rammen av folkeretten og menneskerettighetene. Det ble slått fast at det internasjonale samfunnet har ansvar for å beskytte sivilbefolkningen mot overgrep. Videre var det enighet om å styrke FNs arbeid med fredsbygging i land etter konflikt, bl.a. gjennom å opprette en egen Fredsbyggingskomisjon og et fredsbyggingsfond i FN.

Det var ikke mulig å oppnå konkrete resultater om ikke-spredning og nedrustning, der Norge tok et særskilt initiativ. Det var heller ikke mulig å nå fram til enighet om reform av Sikkerhetsrådet.

Når det gjelder administrative reformer av FN, inneholder sluttokumentet foreløpige, men klare fremskritt. Det var bl.a. enighet om å styrke Sekretariatets arbeid for å sikre kontroll og etikk, innsyn og gjennomføringsevne.

Sluttokumentet fra toppmøtet ble ikke så ambisiøst som mange land, deriblant Norge, hadde arbeidet for. Toppmøtet ga på flere områder et rammeverk som må konkretiseres og følges opp i Generalforsamlingen. På flere områder utgjør sluttokumentet et godt utgangspunkt for videre arbeid.

Regjeringen vil videreføre sitt arbeid for et sterkt og effektivt FN for å bidra til at organisasjonen kan oppfylle sitt grunnleggende mandat og på en hensiktsmessig måte fylle sin rolle i møte med dagens utfordringer. Norge vil fortsatt arbeide aktivt for å bidra til medlemslandenes overholdelse og utvikling av FNs felles normsystem, som grunnlag for organisasjonens fortsatte legitimitet for nye generasjoner.

Menneskerettighetene

En sentral målsetting for norsk utenrikspolitikk er å styrke respekten for menneskerettighetene. Respekten for menneskeverdet og ønsket om at mennesker verden over skal få et bedre liv er grunnsteinen i dette arbeidet. Samtidig er respekt for menneskerettigheter grunnlaget for fred, stabilitet og demokratisk utvikling.

Toppmøtet vedtok at menneskerettighetene skal gjennomføre FN's arbeid, og at FN's høykommissær for menneskerettigheter skal styrkes. Det var dessuten enighet om å opprette et nytt Menneskerettighetsråd til erstatning for dagens Menneskerettighetskommisjon. Detaljene i reformen skal først legges av Generalforsamlingen. Regjeringen støtter styrkingen av arbeidet med menneskerettigheter i FN, og vil legge vekt på å videreføre det som er verdifullt ved det eksisterende systemet, slik som det sivile samfunns mulighet til å delta.

I tillegg til et bredt menneskerettighetsengasjement i FN vil Norge arbeide for å bedre situasjonen for enkeltindivider og organisasjoner som forsvare menneskerettighetene, ofte med eget liv og helse som innsats. Andre prioriterte tema er internflyktninger, kampen mot tortur, respekt for menneskerettighetene i konfliktsituasjoner og arbeidet med å beskytte menneskerettighetene i kampen mot terrorisme. Europarådet og OSSE vil fortsatt være viktige arenaer for Norges innsats for menneskerettighetene i vår egen region.

Norges bilaterale dialoger om menneskerettigheter er et sentralt virkemiddel i vårt arbeid for å oppnå økt respekt for menneskerettighetene. Dette samarbeidet forutsetter et langsiktig perspektiv, gjensidig tillit og kunnskap. Et av formålene er å bygge opp fungerende nettverk på ulike nivåer mellom relevante fagmiljøer i Norge og dialoglandene. Norge har menneskerettighetsdialoger med Kina, Indonesia og Vietnam.

Konfliktløsning og humanitær innsats

Arbeidet for internasjonal fred og sikkerhet er en oppgave som angår alle land. Væpnede konflikter i fjerntliggende strøk har i økende grad direkte virkning for vår egen sikkerhet, bl.a. i form av organisert kriminell aktivitet og internasjonal terrorisme.

FN og FN's sikkerhetsråd har et særlig ansvar her, men kan av ulike grunner ikke løse alle typer oppgaver alene. I slike situasjoner kan enkeltland som Norge, bidra positivt.

Norge har i de siste årene bidratt i en rekke fred- og forsoningsprosesser, bl.a. som tilrettelegger av fredsforhandlinger mellom stridende parter i konflikter, som deltager i støttegrupper for forhandlingsprosesser, eller som giver av humanitær og annen bistand som støtter fred- og forsoningsarbeid.

I Sudan har Norge, Storbritannia og USA utgjort en uformell troika som har støttet tilretteleggingsinnsatsen til Intergovernmental Authority on Development (IGAD). Dette arbeidet resulterte i undertegningen av en fredsavtale mellom den sudanesiske regjeringen og Sudan People's Liberation Movement (SPLM) i Nairobi 9. januar 2005.

Norge støtter gjennomføringen av fredsavtalen på bred basis både gjennom bidrag til den FN-ledede fredsoperasjonen (militært personell og politi), støtte til AUs operasjon i Darfur og andre tiltak som har som mål å bidra til fred og forsoning i hele Sudan. Norsk støtte til gjenoppbygging av landet og retur av flyktninger og internt fordrevne, samt fortsatt humanitær assistanse til den krigsrammede sivilbefolkningen i Darfur er elementer i en norsk helhetlig tilnærming.

På Sri Lanka tilrettelegger Norge fredsprosessen mellom Sri Lankas myndigheter og De tamilske tigrene (LTTE) etter anmodning fra partene. Norge bistod partene med å forhandle frem en våpenhvileavtale, som fortsatt er intakt etter tre og et halvt år, og leder den nordiske observatørgruppen Sri Lanka Monitoring Mission (SLMM). Norge bistår også partene i arbeidet med å komme frem til en helhetlig fredsløsning. Norge var tilrettelegger for seks runder med fredsforhandlinger i 2002-2003 og har siden bistått partenes forsøk på å gjenoppta samtaler. Etter tsunamien har partene med norsk medvirkning avtalt å etablere en fellesmekanisme for gjenoppbygging, som har potensiale til å skape et positivt klima for fremdrift i fredsprosessen. Norge og SLMM bistår også partene med å styrke gjennomføringen av våpenhvileavtalen med sikte på å bedre sikkerhetssituasjon.

På Filippinene tilrettelegger Norge fredsprosessen mellom National Democratic Front (NDF) og den filippinske regjeringen. Norge bistod partene under tre formelle forhandlingsrunder gjennomført i Oslo i 2004. Samtalene mellom partene har stått stille siden august 2004, men med aktiv norsk medvirkning ble partene enige om å gjenoppta de formelle forhandlingene i september 2005.

På Haiti har Norge de senere årene vært engasjert i å skape rom for politisk dialog og forsoning i et utpreget polarisert og konfliktfylt samfunn. Norge har med dette villet inspirere og forberede toneangivende samfunnsaktører til å bli best mulig i stand til å ta fatt på de politiske, økonomiske og sosiale utfordringer som en gjenoppbygging og demokratisering av landet krever, og yter med dette et bidrag til å skape rimelige vilkår for de forestående valg.

I de senere årene har økt fokus vært rettet mot interreligiøs dialog som en tilnærming til å utvikle samarbeid mellom ulike religiøse grupper innad og mellom stater. Interreligiøs dialog kan være et viktig bidrag til å redusere spenning og konflikt, og Norge vil fortsette å støtte denne typen forsoningsarbeid.

Norge er en betydelig bidragsyter på det humanitære området og spiller en aktiv rolle i arbeidet

for å sikre en mer effektiv innsats ved humanitære kriser. Blant annet er Norge en pådriver for at FN skal få raskere tilgang til finansielle ressurser for å kunne møte kriser på en mer effektiv måte.

Presse- kultur og informasjonsformål

Et synlig Norge med et godt omdømme internasjonalt er av avgjørende betydning både for norsk næringslivs muligheter i utlandet, for kulturlivets internasjonale samarbeid og for å få gjennomslag for norske utenrikspolitiske synspunkter. Regjeringen vil samarbeide nært med norsk nærings-, kultur- og samfunnsliv om målrettet informasjonsarbeid, profileringstiltak og kultursamarbeid for å styrke interessen for og kunnskapen om Norge. I denne sammenheng vil det særlig legges vekt på å videreutvikle utenriktjenestens web-baserte kommunikasjonsverktøy. Ibsen-markeringen vil stå sentralt i presse-, kultur- og informasjonsarbeidet i 2006, og utgjøre en integrert del av det langsiktige omdømmearbeidet.

Bistand til norske borgere i utlandet

Konsulær bistand til norske borgere i utlandet er en av utenriktjenestens hovedoppgaver, og hver eneste dag får et stort antall nordmenn konsulær bistand fra norske utenriksstasjoner. Art og omfang av den bistand som gis varierer, og avhenger bl.a. av behovet, rettstilstanden og lokale praktiske forhold.

Flomkatastrofen i Sørøst-Asia, den økende globaliseringen, endrede reisemønstre og det nye internasjonale trusselbildet har ført til økt fokus på den bistand norske borgere tilbys i utlandet, ikke minst i forbindelse med større kriser eller katastrofer, og de forventninger publikum har til norske myndigheters innsats i slike sammenhenger. Regjeringen ønsker å gi den enkelte norske borger en best mulig bistand i kriser, og å styrke evnen til å hjelpe norske borgere i en krisesituasjon i utlandet hvor mange norske er rammet.

Fremme av norske næringsinteresser

Næringsfremme og bistand til norsk næringsliv er hovedoppgaver for utenriktjenesten. Økonomi og utenrikspolitikk griper i økende grad inn i hverandre, og utenriktjenesten får en stadig mer sentral rolle innen dette feltet.

Det næringsfremmende arbeidet er derfor blitt styrket i departementet, blant annet gjennom etableringen av en egen næringsøkonomisk seksjon.

Departementet setter nå i verk opplæringstiltak i næringsfremmende arbeid for utenriksstasjonene, og vil i større grad integrere næringsfremmende arbeid i departementets ulike avdelinger og seksjoner.

Fra 1. september 2004 ble Innovasjon Norges utsendte medarbeidere integrert i utenriktjenesten. Departementet vil bidra til at integreringen av Innovasjon Norges uteapparat fører til bedre og mer ensartet bistand til norske bedrifter, og dermed mer effektiv fremme av norske økonomiske interesser i utlandet.

Diverse informasjon og tilbakerapportering til Stortinget

Vurdering av spørsmålet om norsk bistand til Cook-øyene

I Budsjettinnst. S. nr. 3 (2004-2005) kom det frem at flertallet i utenrikskomiteen (AP, FRP, SV og SP) ikke er tilfreds med Regjeringens konklusjon når det gjelder vurdering av spørsmålet om norsk støtte til regelverksutvikling på Cook-øyene. Flertallet mener Regjeringen burde ha gitt mer oppdatert informasjon om dette i St.prp. nr. 1 (2004-2005). Det vises til at det pågår et arbeid fra Cook-øyenes side for å rydde opp i de forhold som det henvises til, og at det er en målsetting fra Cook-øyenes myndigheter å kunne bli tatt bort fra OECDs liste over «ikke samarbeidsvillige stater og territorier» når det gjelder land som ikke tar tilstrekkelig del i internasjonalt samarbeid mot hvitvasking av penger. Flertallet mener at Regjeringen må bidra til at prosjektet gjennomføres. Det forutsettes at spørsmålene knyttet til Cook-øyenes samarbeid for bekjemping av hvitvasking er utkvittert fra Cook-øyenes side innen prosjektet iverksettes.

Et annet flertall (H, KRF og FRP) mener at prosjektet på Cook-øyene ikke bør vurderes ut fra bistandspolitiske kriterier. Flertallet mener Regjeringen bør vurdere om det på andre måter kan legges til rette for norsk næringslivssatsing i dette området.

Når det gjelder Regjeringens oppfølging av norsk støtte til regelverksutvikling på Cook-øyene, er det konkludert med at det ikke finnes norske midler som er egnet. Departementet vil derfor undersøke om Norge eventuelt kan bistå Cook-øyene med å få regelverksprosjektet finansiert gjennom den asiatiske utviklingsbanken (ADB), og om myndighetene på Cook-øyene vil være interessert i slik bistand.

Programkategori 02.00 Administrasjon av utenriktjenesten

Utgifter under programkategori 02.00 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
100	Utenriksdepartementet (jf. kap. 3100 og 3101)	386 636	385 308	1 397 924	262,8
101	Utenriksstasjonene (jf. kap. 3101)	834 300	841 744	15 935	-98,1
102	Særavtale i utenriktjenesten	150 200	155 343		-100,0
103	Regjeringens fellesbevilgning for representasjon	6 163	11 133	6 617	-40,6
104	Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet	4 253	13 757	8 809	-36,0
	Sum kategori 02.00	1 381 552	1 407 285	1 429 285	1,6

Utgiftene under programkategori 02.00 foreslås økt totalt med 1,6 pst. Endringene internt i kategorien forklares ved at kap. 101, post 01 Driftsutgifter og kap. 102, post 01 Driftsutgifter foreslås slått sammen med kap. 100, post 01 Driftsutgifter.

Moderne kommunikasjonsteknologi har gjort det mulig å knytte departementet og utenriksstasjonene nærmere sammen i det løpende arbeidet. På denne bakgrunn er det også ønskelig med større fleksibilitet mht. hvorvidt driftsmidlene skal benyttes ved utenriksstasjonene eller i departementet. Dette oppnås ved å redusere antall administrative budsjettkapitler og driftsposter til en driftspost under kap. 100 Utenriksdepartementet.

Mål

- effektiv ivaretagelse av norske interesser i det internasjonale samfunn gjennom bilaterale forbindelser med andre stater og medlemskap i multilaterale organisasjoner,
- hensiktsmessig organisering av virksomheten i de faglige og administrative enheter,
- effektiv bistand til norske borgere og norsk næringsliv i deres kontakt med og forhold til utenlandske myndigheter, institusjoner og personer,
- utvikling og opprettholdelse av den nødvendige beredskap som sikrer at norske borgere som

blir rammet av krisesituasjoner i utlandet, gis den bistand de har krav på,

- hensiktsmessig personalforvaltning og kompetanseutvikling i utenriktjenesten for å sikre en målrettet og kostnadseffektiv utnyttelse av tjenestens samlede ressurser,
- bruke moderne informasjonsteknologi i daglig ledelse og saks- og informasjonsbehandling.

Situasjonsbeskrivelse

Utenriksdepartementet er ansvarlig for sekretariatsfunksjonene for utenriksminister og utviklingsminister, den samlede utenrikspolitikk og utviklingspolitikk hjemme og ute, etatsstyringen overfor Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD) samt en rekke forvaltningsoppgaver og ulike støttefunksjoner for hele utenriktjenesten. For å kunne ivareta Norges interesser i utlandet på en best mulig måte innenfor de gitte budsjetttrammer, er det stadig behov for å omprioritere ressursene i utenriktjenesten. Departementet vurderer derfor løpende Norges representasjon i de forskjellige land.

Arbeidet med krise og beredskap

Utenriksdepartementet er ansvarlig for håndtering av nødssituasjoner i utlandet og må ha selvstendig evne, egen infrastruktur og beredskapsordning for

krisehåndtering. Den globale utvikling med økende hyppighet av naturkatastrofer og terrorisme som også berører nordmenn, medfører behov for gode beredskapssystemer og evne til krisehåndtering. Departementet vil derfor bygge opp den nødvendige struktur og kapasitet til å ivareta de oppgaver som er knyttet til krisehåndtering i utlandet samt iverksette de tiltak som fremgår av St.meld. nr. 37 (2004-2005) om Flodbølgekatastrofen i Sør-Asia og sentral krisehåndtering.

Moderne databehandling i utenriktjenesten

Arbeidet med forbedring av den elektroniske saksbehandlingen og innføring av et nytt lønns- og personaldatasystem er videreført. Internettprosjektet Norgesportalen ble startet i 2003, og planer lagt for etablering av nytt intranett/virksomhetsportal og innføring av nytt operativsystem i tjenestens datanett.

Innføring av biometriske data i pass og visum

Innføring av biometriske data i pass og visum stiller store krav til bruk av ny teknologi. Utenriksdepartementet samarbeider nært med Kommunal- og regionaldepartementet og Justisdepartementet om tiltakene. Samtlige utenriksstasjoner ble i løpet av 2005 operative for utskrift av visumetikett med foto. Det ble igangsatt forarbeider for etablering av biometriopptaksstasjoner ved utenriksstasjonene.

Rapport 2004

Det ble åpnet ambassader i Antananarivo og i Bratislava våren 2004.

I samsvar med Stortingets vedtak, jf. St.prp. nr. 51 (2002-03) *Om virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv* og Ot.prp. nr. 14 (2003-04) *Om lov om Innovasjon Norge*, ble det 30. januar 2004 inngått en særskilt samarbeidsavtale mellom Innovasjon Norge (IN) og Utenriksdepartementet om integrering av selskapets uterapparat i utenriktjenesten. INs utsendte personell ble fra høsten

2004 ansatt som spesialutsendinger i Utenriksdepartementet. Målsettingen med integreringen er på best mulig måte å kunne sikre et tilgjengelig og best mulig samordnet tilbud til bedrifter og samarbeidspartnere både nasjonalt og internasjonalt.

Satsingsområder 2006

Arbeidet med krise og beredskap

Utenriksdepartementet vil gjennomføre en rekke tiltak for å styrke apparatet for krisehåndtering i utlandet. Blant tiltakene er styrking av utenriksstasjonenes evne til å håndtere kriser, opprettelse og vedlikehold av utrykningsenheter i departementet, styrking av beredskapsordning og av den strategiske og operative ledelse i departementet, styrking av medie- og informasjonsarbeidet i departementet og styrking av samarbeidet med frivillige og private organisasjoner. Det overordnede planverk som ferdigstilles innen utgangen av 2005, vil danne grunnlaget for arbeidet. Eget krisesenter er prosjektert og vil bli bygget i 2006.

Moderne databehandling i utenriktjenesten

Det elektroniske saksbehandlingssystemet (BEST) vil bli gjennomført i departementet og påbegynt innført ved utenriksstasjonene. Overgangen til det nye lønns- og personaldatasystemet vil bli fullført.

Innføring av biometriske data i pass og visum

Håndteringen av utlendingsfeltet på utenriksstasjonene vil endres gjennom utrulling av VIS (Visa Information System) og innføring av biometriske data i pass og visum. Innføringen av biometri stiller store krav på utstyrssiden, og det er en målsetting å redusere disse investeringene dels ved krav om felles standarder for biometri i pass og visum, og dels ved en utstrakt samordning med nordiske land om visumhåndtering med sikte på etablering av felles stasjoner for opptak av biometri der hvor dette faller naturlig.

Kap. 100 Utenriksdepartementet (jf. kap. 3100 og 3101)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	343 508	357 115	1 374 385
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	5 921	4 095	3 830
70	Erstatning av skader på utenlandske ambassader	77	750	774
71	Diverse tilskudd	37 130	23 348	18 935
	Sum kap. 100	386 636	385 308	1 397 924

Post 01 Driftsutgifter

Det vises til omtale i innledningen under programkategoriomtalen. Posten dekker driftsutgifter for departementet og utenriksstasjonene, herunder lønn, vakhold og sikring, leie, flytteutgifter, inventar, innkjøp/drift/vedlikehold av stasjonenes bilpark, utstyr og mindre vedlikehold knyttet til kontorer og boliger, samt kontorbidrag og embetsutgifter ved de honorære konsulatene og generalkonsulatene.

Videre dekker posten utgifter under Særavtale i utenriksstasjonen. Avtalen omfatter de økonomiske betingelser som det utsendte personalet ved utenriksstasjonene har i tillegg til regulativlønnen. De forskjellige ytelsene i avtalen er fastlagt i forhandlinger mellom Utenriksdepartementet og de lokale arbeidstakerorganisasjonene. Ytelsene er ment å kompensere for merutgifter som følger av tjenestegjøring i utlandet.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget kr. 1.374.385. Den vesentlige endringen i foreslått bevilgning følger av departementets forslag om sammenslåing av kap. 100 Utenriksdepartementet, post 01 Driftsutgifter med kap. 101 Utenriksstasjonene, post 01 Driftsutgifter og kap. 102 Særavtale i utenriksstasjonen, og overføring av forslag til bevilgning under sistnevnte kapitler til kap. 100 Utenriksdepartementet, post 01 Driftsutgifter.

Den foreslåtte økningen i bevilgningen har for øvrig sammenheng med satsing på arbeidet med krise og beredskapshåndtering og arbeidet med biometriske data i visum og pass. Økningen har videre sammenheng med rammeoverføringer fra

Utdannings- og forskningsdepartementet, Justisdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet til finansiering av spesialutsendinger tilknyttet utenriksstasjonen. Ut over dette er posten endret som følge av lønnsoppgjøret og pris-/kursjusteringer.

Under henvisning til omtalen under kap 3101 Utenriksstasjonene, post 05 Refusjon spesialutsendinger m.m., foreslås merinntektsfullmakt under kapitlet til dekning av utgifter for institusjoners andel av utgiftene ved utenriksstasjon, herunder kostnader som følge av avtale om integrering av Innovasjon Norges utenlandsvirksomhet i utenriksstasjonen.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres**Budsjett 2006**

Bevilgningsforslaget omfatter midler til utredning, opplæring og kompetansebygging, diverse EØS- og internasjonale tiltak m.v. Det foreslås avsatt kr. 500.000 til ordinære skjøtselarbeider på grensen mot Sverige, Finland og Russland.

For 2006 foreslås bevilget kr. 3 830 000.

Post 70 Erstatning av skader på utenlandske ambassader

Posten dekker erstatning av skadeverk påført utenlandske representasjoner i Norge, i henhold til de forpliktelser Norge har ifølge Wien-konvensjonene om diplomatisk og konsulært samkvem.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget kr 774 000.

Post 71 Diverse tilskudd

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
71.10	Opplysningsarbeid for fred	2 350	850	
71.15	Nordisk administrativt forbund	120	120	120
71.20	Informasjon m.v. – europeisk samarbeid	8 835	5 136	3 000
71.25	Nordmannsforbundet	475	475	475
71.30	Tilskudd til nedrustningsformål	16 912	12 067	10 640
71.35	Utenrikspolitisk forskning og utvikling (FoU)	8 200	4 700	4 700
71.40	Internasjonale folkeinstitutter	167		
71.44	Oppgavepliktige ytelser	71		
	Sum post 71	37 130	23 348	18 935

Det foreslås bevilget kr 18 935 000 til formålene spesifisert nedenfor.

Opplysningsarbeid for fred

Det er ikke funnet rom for å avsette midler til dette formålet i budsjettet for 2006.

Nordisk administrativt forbund

Forbundet er et tverrfaglig forum til drøfting av spørsmål som gjelder offentlig forvaltning.

Informasjon om europeisk samarbeid

Tilskuddet går til ulike organisasjoner og ikke-kommersielle aktørers informasjonsvirksomhet overfor norske målgrupper vedrørende europeisk samarbeid. Bevilgningen kan også benyttes til nettverksbygging i Europa og reisevirksomhet m.v. for deltakelse i arbeid med saksfelt som Norge samarbeider med EU om. Ved tildeling legges vekt på en rimelig fordeling mellom ulike interessegrupper.

Nordmannsforbundet

Posten dekker tilskudd til Nordmannsforbundets arbeid for opprettholdelse og styrking i forbindelsene mellom USA og Norge.

Tilskudd til nedrustningsformål

Norges tekniske verifikasjonsoppgaver under traktaten om totalforbud mot kjernefysiske prøvesprengninger (CTBT) ivaretas av NORSAR.

Det forutsettes at refusjonsordningen fra 2001 videreføres, der Det tekniske sekretariatet i den forberedende kommisjon for prøvestansavtalens organisasjon (PTS), tilbakebetaler deler av utgiftene til drift av målestasjoner i Norge. Posten dekker et årlig tilskudd på 10,3 mill. kroner til NORSAR, slik at NORSAR kan gjennomføre Norges verifikasjonsoppgaver i tilknytning til prøvestansavtalen i samsvar med de pålegg som ble gitt av Stortinget i forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 41 (1998-1999) om ratifikasjon av prøvestansavtalen, jf. forslag til romertallsvedtak.

Den resterende del av bevilgningen på kr 340 000 foreslås benyttet til å støtte norske frivillige organisasjoner og andre institusjoners arbeid innenfor feltet ikke-spredning og nedrustning.

Utenrikspolitisk forskning og utvikling (FoU)

Midlene benyttes til forskning, utvikling og formidling av forskningsbasert kunnskap knyttet til utenrikspolitiske og utenriksøkonomiske spørsmål. Midlene skal bidra til kunnskapsutvikling som grunnlag for samfunnsdebatt og utforming av utenrikspolitikken og utenriksøkonomien. Bevilgningen i 2005 gikk til europaforskning, herunder til strategiske instituttprogrammer i regi av Norges Forskningsråd og som grunnbevilgning til forskningsprogrammet ARENA ved Universitetet i Oslo. Det vil også i 2006 bli lagt opp til å prioritere forskning om europeiske samarbeidsspørsmål.

Kap. 101 Utenriksstasjonene (jf. kap. 3101)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	806 641	825 751	
45	Større utstyersanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	23 212	15 505	15 443
70	Hjelp til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn	29	128	132
89	Agio	4 248		
90	Lån til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn	170	360	360
	Sum kap. 101	834 300	841 744	15 935

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås ingen bevilgning under denne posten. Posten foreslås slått sammen med kap. 100 Utenriksdepartementet, post 01 Driftsutgifter og bevilgning lagt til sistnevnte, jf. forslag under kap. 100 post 01.

Post 45 Større utstyersanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningsforslaget under denne posten dekker utgifter til større utstyersanskaffelser og innvendig vedlikeholdsarbeider ved utenriksstasjonene.

For 2006 foreslås bevilget kr 15 443 000.

Post 70 Hjelp til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn

Posten dekker bl.a. dekning av uforutsette utgifter i forbindelse med bistand til nordmenn i utlandet.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget kr 132 000.

Post 89 Agio/disagio

Utenriksstasjonenes regnskap blir ført i ulike lokale valutaer. Ved årets slutt blir beholdningene

ved hver enkelt utenriksstasjon justert i samsvar med Norges Banks kurser pr. 31. desember. På grunn av kursdifferansene vil det oppstå kurstap eller kursgevinst.

Utenriksdepartementet ber om samtykke fra Stortinget til å føre eventuelt kurstap på kap. 101 Utenriksstasjonene, post 89 Agio. Eventuell kursgevinst foreslås ført på kap. 3101, post 89 Disagio, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 90 Lån til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn

Posten dekker lån til nordmenn i utlandet forutsatt at kriteriene for nødlidighetslån er til stede.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget kr 360 000.

Det fremmes forslag om at Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2004 kan overskride bevilgningen ved behov for bistand fra aktuelle transportselskaper ved evakuering av norske borgere i kriserammede land. Fullmakten gjelder i de tilfeller og på de betingelser som gjelder for denne typen bistand, jf. forslag til romertallsvedtak.

Kap. 3101 Utenriksstasjonene, (jf. kap. 100 og 101)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Gebyrer	28 831	22 220	29 511
02	Gebyrer – utlendingssaker	5 094	14 300	14 300
04	Leieinntekter	1 647	1 743	1 799
05	Refusjon spesialutsendinger mv.	24 478	3 072	3 072
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 482		
18	Refusjon av sykepenger	930		
89	Agio	35		
90	Tilbakebetaling av nødlån i utlandet	76	318	318
	Sum kap. 3101	63 572	41 653	49 000

Post 01 Gebyrer

Inntektsforslaget omfatter i hovedsak gebyrer for konsulære tjenester og bistand til enkeltpersoner ved utenriksstasjonene.

Post 02 Gebyrer – utlendingssaker

Inntektsforslaget omfatter behandlingsgebyrer på søknader om statsborgerskap, oppholds-, arbeids- og bosettingstillatelser, samt fornyelse av tillatelser.

Det foreslås fullmakt til å overskride bevilgningen under kap 100, post 01 med tilsvarende merinntekter under kap. 3101, post 02, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 05 Refusjon spesialutsendinger m.m.

Utenriksdepartementet mottar refusjon fra institusjoner til dekning av enkelte utgifter ved utenriksstasjonene der rammeoverføring av forskjellige grunner ikke er aktuelt. Dette gjelder bl.a. oppgjør fra Innovasjon Norge for selskapets utsendinger og øvrig driftskostnader som følger av avtale om selskapets integrering i utenriktjenesten. Posten benyttes videre til oppgjør fra Statsbygg til dekning av utenriktjenestens utlegg for huseiers regning.

Det foreslås derfor fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 100 Utenriksdepartementet post 01 Driftsutgifter mot tilsvarende merinntekt under post 05 Refusjon spesialutsendinger m.m., jf. forslag til romertallsvedtak.

Kap. 102 Særavtale i utenriktjenesten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	150 200	155 343	
	Sum kap. 102	150 200	155 343	

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås ingen bevilgning under denne posten. Posten foreslås slått sammen med kap. 100 Uten-

riksdepartementet, post 01 Driftsutgifter og bevilgning lagt til sistnevnte, jf. forslag under kap. 100 post 01.

Kap. 103 Regjeringens fellesbevilgning for representasjon

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	6 163	11 133	6 617
	Sum kap. 103	6 163	11 133	6 617

Ansvar for budsjett og retningslinjer når det gjelder Regjeringens fellesrepresentasjon, er tillagt Utenriksdepartementet. Forvaltning av bevilgningen skjer etter behandling i Regjeringens representasjonsutvalg.

Utenriksdepartementet har en sentral rolle ved planlegging og gjennomføring av offisielle besøk fra utlandet. Departementet har budsjettansvaret for utgifter som ikke faller på Slottet ved statsbesøk til Norge, og for besøk på stats- og regjerings-

sjefsnivå. Utgifter i forbindelse med fagministerbesøk o.l. dekkes som regel av det enkelte fagdepartement.

Bevilgningen skal også dekke driftsutgifter for Regjeringens representasjonsbolig.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget kr 6 617 000.

Kap. 104 Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	4 253	13 757	8 809
	Sum kap. 104	4 253	13 757	8 809

Kapitlet dekker utgifter ved DD.MM. Kongen og Dronningens statsbesøk og offisielle reiser til utlandet. Utgifter knyttet til DD.KK.HH. Kronprinsen og Kronprinsessens, samt Prinsesse Märtha Louises offisielle reiser i utlandet dekkes også over denne posten.

Rapport 2004

I 2004 avla DD.MM. Kongen og Dronningen statsbesøk til Hellas og Singapore/Vietnam. DD.KK.HH. Kronprinsen og Kronprinsessen avla

offisielle besøk til Island og Thailand, mens H.K.H. Kronprinsen var på offisielt besøk til Tanzania. H.K.H. Kronprinsen besøkte Kambodsja og Tanzania også i egenskap av UNDP-ambassadør.

Budsjett 2006

For 2006 er det planlagt flere offisielle besøk og statsbesøk til utlandet for Kongeparet. Det antas at også Kronprinsparets besøksvirksomhet vil bli betydelig i 2006.

For 2006 foreslås bevilget kr 8 809 000.

Programkategori 02.10 Utenriksformål

Denne programkategorien omfatter tilskudd til presse-, kultur- og informasjonsformål, samt plik-

tige bidrag/kontingenter til internasjonale organisasjoner som Norge er medlem av.

Utgifter under programkategori 02.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
115	Presse-, kultur- og informasjonsformål	53 966	59 085	42 000	-28,9
116	Deltaking i internasjonale organisasjoner	902 191	1 737 566	1 546 210	-11,0
Sum kategori 02.10		956 157	1 796 651	1 588 210	-11,6

Kap. 115 Presse-, kultur- og informasjonsformål

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	19 193	25 085	11 090
70	Tilskudd til presse, kultur- og informasjonsformål, <i>kan overføres</i>	34 773	34 000	30 910
Sum kap. 115		53 966	59 085	42 000

Situasjonsbeskrivelse

Presse-, kultur- og informasjonsarbeidet er en integrert del av utenrikspolitikken som bygger opp under Norges politiske, økonomiske og kulturelle interesser og skaper økt gehør for norske synspunkter. Virksomheten bidrar til å synliggjøre Norge som en troverdig og attraktiv samarbeidspartner og en moderne kunnskaps- og kulturnasjon, med positive ringvirkninger også for norske næringsforbindelser til utlandet. I arbeidet prioriteres forholdet til sentrale land i Europa, herunder Russland, samt Nord-Amerika, Japan og utvalgte land i Sør.

Gjennom ulike støtteordninger gis norske kunstnere mulighet til å delta på internasjonale arenaer, bygge nettverk og bringe impulser tilbake til det norske samfunnet. Kunstneriske uttrykk som speiler det samtidige Norge prioriteres. Det

samarbeides nært med kulturlivets egne organisasjoner og det legges særlig vekt på prosjekter som utvikler langsiktige forbindelser over landegrensene.

Reisestøtteordninger knyttet til prosjekter i utlandet forvaltes av Musikkinformasjonssenteret, Danse- og Teatersentrum, Norske Kunsthåndverkere, Norsk Form, NORLA og Norsk Filminstitutt på vegne av Utenriksdepartementet. Støtten til internasjonalt samarbeid på samtidskunstrområdet kanaliseres i all hovedsak gjennom OCA (Office for Contemporary Art, Norway).

Utenrikstjenesten ivaretar informasjons- og kommunikasjonsoppgaver om utenrikspolitiske spørsmål overfor det norske samfunn og sentrale målgrupper i utlandet. Et godt forhold til internasjonale medier vektlegges, blant annet gjennom egne besøksprogram.

Oppgaver knyttet til presse-, kultur- og informasjonsfeltet er også en viktig del av utenriksstasjonenes arbeid.

Mål

- bidra til kunnskap om og interesse for det moderne Norge, norsk kultur og norske synspunkter gjennom målrettede informasjons-, kultur- og profileringsprosjekter
- støtte opp under de bilaterale forbindelsene til viktige samarbeidsland
- legge forholdene til rette for kultursamarbeid og internasjonalisering av norsk kunst- og kulturliv gjennom støtte til prosjekter i utlandet, besøksutveksling og nettverksbygging
- bidra til åpenhet, engasjement og debatt om utenrikspolitiske spørsmål i det norske samfunn.

Rapport 2004

Hundreårsmarkeringen

Forberedelsene av programmet i forbindelse med hundreårsmarkeringen for unionsoppløsningen sto sentralt i 2004. Utenlandsprogrammet, som innebærer gjennomføring av en rekke prosjekter knyttet opp mot Hundreårsmarkeringen i utlandet, inngikk som en integrert del av det langsiktige arbeidet for å fremme Norges internasjonale omdømme. Programmet, som ble utformet i nært samarbeid med ulike institusjoner i inn- og utland, ble konsentrert om følgende tema: Norges rolle innen fredsmekling og konfliktløsning, Norges forvaltning av naturressurser og Norge som en moderne kultur- og kunnskapsnasjon. Programmet omfattet offisielle besøk, seminarer, utstillinger, konserter, skoleprosjekter og medietiltak. Prosjektene var konsentrert om viktige vest-europeiske land, Russland og USA, samt Japan, Kina, Sør-Afrika og India.

Den kulturhistoriske utstillingen «Norge-Russland. Naboer gjennom 1000 år» kan fremstå som eksempel på et viktig programelement. Utstillingen åpnet på Norsk Folkemuseum i juni 2004. Den ble deretter vist i St. Petersburg fra april 2005, som en del av 2005-markeringen i Russland.

Arbeidet med Utenriktjenestens egen Hundreårsmarkering omfattet bl.a. forberedelse av en permanent utstilling på Victoria Terrasse og en bok om utenriktjenestens historie.

Norgesprofilering i utlandet

Et omdømmeutvalg med medlemmer fra privat og offentlig sektor ble nedsatt i mai 2004 for å samar-

beide om en felles strategi for styrking av Norges internasjonale omdømme. Utvalget tar sikte på å avgi sin rapport i 2005.

Det ble gjennomført fellesprosjekter med turistnæringen og andre næringslivsaktører, bl.a. med hensyn til norsk mat, herunder utvikling av TV-serien «New Scandinavian Cooking», som er vist i USA og europeiske land, og igangsetting av prosjektet «A taste of Norway» om økt bruk av norsk mat og matkultur i forbindelse med statsbesøk og offisielle besøk til og fra utlandet.

Forberedelsene til Ibsenåret 2006 ble påbegynt.

Internasjonalisering av norsk kunst- og kulturliv

Gjennom reisestøtteordninger, som forvaltes av eksterne kunstfaglige organisasjoner, fikk norske kunstnere anledning til å gjennomføre og delta i kulturprosjekter i utlandet. Norsk Form overtok i 2004 forvaltningen av reisestøtteordningen på feltene arkitektur og design. Videre ble det gitt støtte til et bredt spekter av kulturprosjekter. Utenlandske kulturaktører og presse ble invitert til norske festivaler m.m. for å få økt kunnskap og utvidet kontaktnett som grunnlag for nye samarbeidsprosjekter.

Informasjons- og profileringstiltak for å styrke kunnskapen om Norge og norsk utenrikspolitikk

Utviklingen av elektronisk informasjonsverktøy ble styrket for å øke kunnskapen om norsk utenrikspolitikk og samfunnsliv. Utenriksstasjonenes hjemmesider på internett ble vesentlig oppgradert ved iverksettelsen av den nye Norgesportalen. Ved inngangen til 2005 omfattet Norgesportalen ca. 85 nettsted på 18 språk, og hadde over 200 000 besøkende pr. måned.

Europaportalen ble lansert som ledd i Regjeringens Europa-politiske plattform. EØS-notatbasen for departementenes informasjon om utviklingen i EU og rettigheter og regelverk innenfor rammen av EØS-avtalen, ble utviklet og satt i prøvedrift.

Statsbesøkene til Hellas og Singapore/Vietnam ble utnyttet aktivt for å profilere Norge, med kulturmarkeringer, støtte til næringslivsarrangementer og mediarbeid. Det ble også lagt til rette for dekning i norske medier av ulike arrangementer og politiske tema knyttet opp mot besøkene. Utenlandske medier ble invitert på besøk til Norge i forkant av disse og andre offisielle besøk.

Journalister fra 25 land – de fleste europeiske – besøkte Norge i 2004 etter medvirkning fra norske utenriksstasjoner. Besøkene bidro til å profilere Norge i utenlandske medier, men også til å styrke

kontaktene med utenlandske aviser, tidsskrifter og etermedier. I tillegg har Utenriksdepartementet opprettholdt tilbudet til utenlandske journalister som er bosatt i Norge gjennom sitt Internasjonale pressesenter, NIPS. 12-15 journalister benytter senteret som daglig base for sitt arbeid.

Departementets vandretstillinger om ulike sider ved norsk kultur- og samfunnsliv ble aktivt brukt i arbeidet overfor utvalgte målgrupper, bl.a. innenfor næringsliv, kultur og politikk, sammen med seminarer m.m. om relevante politiske og/eller næringsmessige tema.

Samarbeidet med de ca. 140 universiteter og høyskoler i utlandet med norskundervisning ble videreført. Høyskoler og universiteter er en viktig arena for formidling av Norgeskunnskap, og det ble således også gitt støtte til norske forskere for å forelese over aktuelle utenrikspolitiske tema i akademiske fora.

Satsingsområder 2006

Ibsen-året 2006

Henrik Ibsen vil stå sentralt i presse-, kultur- og informasjonsarbeidet i 2006. I nært samarbeid med Nasjonalkomiteen for Ibsen-satsingen og Ibsenmiljøer i inn- og utland utarbeides et utenlandsprogram i forbindelse med hundreårsmarkeringen for dikterens død. Fokus vil bl.a. være på de samfunnspolitiske tema som han tok opp i sine verker – og som det moderne Norge og det internasjonale samfunn er opptatt av. Ibsen-året vil være en integrert del av det langsiktige arbeidet for å profilere Norge i utlandet.

Web-basert informasjon og kommunikasjon

Både utenriks tjenestens intranett og publikumsrettede webløsninger vil bli videreutviklet i retning av mer dynamiske informasjonsverktøy. Her vil interaktive tjenester og målretting av informasjonen være spesielt viktig.

Norge i utenlandsk presse

Programmene for journalistbesøk sammen med muligheten til å invitere beslutningstakere på stu-

diereiser til Norge vil fortsette. Det er en målsetting at disse besøkene samlet sett skal dekke hovedområdene i Norges relasjoner til angjeldende land, politisk, sosialt, økonomisk og kulturelt. Det er en sentral del av målsettingen å gi utenlandsk presse best mulig tilgang på informasjon om Norge gjennom internett så vel som gjennom Norges Internasjonale Pressesenter.

Post 01 Driftsutgifter

Budsjett 2006

Posten dekker utgifter til departementets egen informasjonsvirksomhet i inn- og utland, departementets pressearbeid og besøksprogram samt kulturprosjekter og profileringsfremstøt i utlandet. Videre dekker posten godtgjørelse til eksterne konsulenter og annen fagekspertise. Posten dekker også utvikling og vedlikehold av prosjekter på departementets intra- og internett samt ambassadens hjemmesider under Norgesportalen.

For 2006 foreslås bevilget 11,1 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd til presse-, kultur- og informasjonsformål

Posten dekker tilskudd til informasjons- og profileringsprosjekter samt presentasjon av norsk kunst og kultur i utlandet, herunder støtteordninger som forvaltes av kulturlivets egne organisasjoner. Videre dekkes støtte til universitetssamarbeid i utlandet. Det er øremerket inntil 8 mill. kroner under denne posten til Ibsen-årets avslutningsarrangement i regi av Nasjonalkomiteen for Ibsensatsingen.

For 2006 foreslås bevilget 30,9 mill. kroner.

Forsikring av norske kunstutstillinger i utlandet

Det foreslås at Stortinget gir fullmakt til at Kongen i 2006 kan inngå avtaler om forsikringsansvar for utstillinger med visningsinstitusjoner i utlandet innenfor en totalramme på inntil 4 500 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak. Forsikringsansvaret omfatter tap og skade under transport, lagring og i visningsperioden.

Kap. 116 Deltaking i internasjonale organisasjoner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	814 105	852 566	916 210
71	Finansieringsordningen under EØS-avtalen, <i>kan overføres</i>	78 465	235 000	220 000
72	Finansieringsordningen i det utvidede EØS, <i>kan overføres</i>	4 631	325 000	200 000
73	Norsk finansieringsordning i det utvidede EØS, <i>kan overføres</i>	4 990	325 000	210 000
	Sum kap. 116	902 191	1 737 566	1 546 210

Kapitlet omfatter pliktige bidrag/kontingenter til internasjonale organisasjoner hvor Norge er medlem, samt finansieringsordningene under EØS-avtalen.

Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

(i 1 000 kr)

Underpost	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70.10	De forente nasjoner	261 770	233 909	293 414
70.15	FNs særorganisasjoner	24 743	25 361	25 886
70.20	Atlantehavspaktens organisasjon (NATO)	21 089	20 166	21 250
70.25	Internasjonale nedrustningsforhandlinger	613	11 677	11 321
70.30	Europarådet	27 855	24 207	30 000
70.35	Internasjonale råvareavtaler	197	340	178
70.40	Ymse organisasjoner	21 283	23 731	26 535
70.50	Organisasjon for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE)	30 480	37 000	35 000
70.55	Tilskudd til EFTA og EFTA-organer	156 359	175 000	183 000
70.60	Tilskudd til Nordisk ministerråds virksomhet	221 162	246 170	233 175
70.65	Den internasjonale organisasjon for sivil luftfart (ICAO)	1 991	2 368	
70.70	Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD)	17 651	25 174	27 274
70.75	Verdens handelsorganisasjon (WTO)	7 497	7 740	7 547
70.80	Internasjonalt energisamarbeid	20 041	18 243	20 373
70.85	Multilaterale eksportkontrollfora	69	77	80
70.90	Marine ressurser	1 305	1 403	1 177
	Sum post 70	814 105	852 566	916 210

De forente nasjoner (FN)

Situasjonsbeskrivelse

De forente nasjoner (FN) er en hjørnestein i norsk utenrikspolitikk og Norge har deltatt som medlem av verdensorganisasjonen siden opprettelsen i 1945. Fra denne underposten bevilges det fastsatte bidraget til FNs regulære budsjett og til de fredsbevarende styrker.

Mål

Målet er en sterk og handlekraftig organisasjon som hovedgrunnlag for en internasjonal rettsorden og et verdensomspennende sikkerhetssystem. Regjeringen går inn for å styrke organisasjonens rolle når det gjelder fred og sikkerhet, internasjonal krisehåndtering, videreutvikling av internasjonale normer og standarder, arbeid for demokrati, menneskerettigheter og en bærekraftig utvikling. Oppfølging av Tusenårserklæringen er viktig, og Regjeringen vil aktivt støtte opp under den videre reformprosessen i FN for å gjøre organisasjonen best mulig i stand til å oppfylle målsetningene i Tusenårserklæringen og følge opp toppmøtet i september 2005, jf. programområdeomtalen.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås avsatt kr 293 414 000 fordelt med kr 73 414 000 til FNs regulære budsjett og kr 220 000 000 til FNs fredsbevarende operasjoner.

1. FNs regulære budsjett

Situasjonsbeskrivelse

FNs regulære budsjett for perioden 2005-2006 er fastsatt til om lag USD 2,9 mrd. Det regulære budsjettet omfatter bl.a. arbeidet med politiske spørsmål, internasjonal lov og rett, menneskerettigheter og humanitære saker.

Rapport 2004

Generalforsamlingen i 2004 kom i forkant av neste generalforsamlings reformdebatt bl.a. basert på Høynivåpanelets rapport om Trusler, utfordringer og endring og FNs tusenårsprosjekt. Innleggene var derfor i en viss grad preget av posisjonering i forhold til dette. På agendaen sto flere sentrale saker fra FNs utviklingsarbeid, bl.a. den store gjennomgangen av all bistandsvirksomhet som skjer hvert tredje år. Bombeaksjonen mot FNs hoved-

kvarter i Bagdad i 2003 preger fortsatt FNs virksomhet. Norge arbeidet for at utgifter til sikkerhetstiltak til FNs operasjonelle aktiviteter, skal inn på det ordinære budsjettet og ikke dekkes av ODA-godkjente tilskuddsmidler. Dette ble det ikke enighet om, men Norge bidro til at spørsmålet kan tas opp igjen senere.

Budsjett 2006

Norges andel av bidragsskalaen for 2006 vil være på 0,679 pst. Hovedkriteriet for fastsettelse av andelene er medlemslandenes BNI. Av det regulære bidraget fra det enkelte land beregnes 12 pst. som offisiell utviklingshjelp (ODA) som budsjetteres på kap. 170, post 78 under programområde 03.

For 2006 foreslås avsatt 73,4 mill. kroner under programområde 02. Det fremmes i tillegg forslag om at Stortinget samtykker i at Norge slutter seg til toårig budsjettvedtak for regulært bidrag til FN, jf. forslag til romertallsvedtak.

2. FNs fredsbevarende operasjoner

Mål

Trygge norsk og internasjonal fred, stabilitet og sikkerhet gjennom å bidra til å styrke FNs evne til å planlegge og gjennomføre fredsoperasjoner.

Rapport 2004

Totalbudsjettet for FNs fredsbevarende operasjoner var omlag USD 3,86 mrd. i 2004. Ved utgangen av 2004 deltok 64 720 personer i til sammen 17 FN-ledede fredsoperasjoner.

Norge legger vekt på å bidra positivt til FNs fredsoperasjoner, både når det gjelder planlegging og gjennomføring. Rundt 55 000 norske kvinner og menn har tjenestegjort under FNs flagg verden over. Norsk deltakelse i FN-ledede operasjoner har blitt betydelig redusert siden midten av 1990-tallet grunnet tungt engasjement i operasjoner som har FN-mandat, men som er ledet av NATO. Dette er i dag situasjonen på Balkan og i Afghanistan. Ved utgangen av 2004 deltok Norge med til sammen 55 personer i FN-ledede operasjoner, 23 militære og 32 sivilt politi.

Budsjett 2006

Norges andel tilsvarer 0,68 pst. av totalbudsjettet. For 2006 foreslås avsatt 220 mill. kroner.

FNs særorganisasjoner

1. Verdens helseorganisasjon (WHO)

Situasjonsbeskrivelse

Det er de siste årene oppstått en bekymringsfull ubalanse mellom den pliktige grunnfinansieringen og frivillige tilleggsbidrag som nå utgjør den største delen av de totale ressurser. Dette gjør WHO's finansiering mer usikker og uforutsigbar. Norge vil sammen med andre likesinnede givere styrke arbeidet med å harmonisere bidragene til WHO på grunnlag av organisasjonenes programbudsjetter. WHO's årlige helseforsamling, hvor alle 192 medlemsland deltar, vedtok i mai 2004 at landene i størst nød og spesielt de minst utviklede landene skal ha høyest prioritert når ressurser skal allokeres.

Mål

WHO har som mandat å bidra til bedre helse for alle. I likhet med de øvrige særorganisasjoner har WHO et globalt mandat knyttet til utvikling av standarder, retningslinjer og normer på helseområdet. Hoveddelen av WHO's totale ressurser er rettet mot utviklingslandenes behov. Det er Helse- og omsorgsdepartementet som har det faglige hovedansvaret for WHO i Norge.

Rapport 2004

Fra arbeidet i 2004 kan nevnes forsterket innsats innenfor hiv/aids bl.a. gjennom utforming av retningslinjer for medlemslandenes etablering av en bred strategi for helsesektorens rolle i bekjempelse av hiv/aids og retningslinjer for medisinering i ressursfattige omgivelser. WHO har også deltatt aktivt i arbeidet med å utforme prinsipper for koordinering av hiv/aids-innsatsene på landnivå. WHO har videre fokusert på behovet for internasjonal enighet om ordninger som sikrer utviklingslandene tilgang til livreddende medisiner av god kvalitet til priser de kan betale

Budsjett 2006

Norges faste andel av WHO's regulære budsjett for 2005 er fastsatt til 0,679 pst. av det regulære budsjettet. Av denne andelen forutsettes 70 pst. beregnet som offisiell utviklingshjelp (ODA) som budsjetteres over kap. 170 post 78 under programområde 03.

For 2006 foreslås avsatt 5,7 mill kroner under programområde 02. Det fremmes i tillegg forslag

om at Stortinget samtykker i at Norge slutter seg til toårig budsjettvedtak i WHO, jf. forslag til romertallsvedtak.

2. Den internasjonale arbeidsorganisasjon (ILO)

Situasjonsbeskrivelse

ILO er FNs særorganisasjon for arbeidslivet etablert for å bedre levekår, arbeidsforhold og -muligheter for arbeidstakere verden over. ILO gjennomfører sitt mandat gjennom vedtak av internasjonale konvensjoner og rekommandasjoner om organisasjonsfrihet, arbeidsforhold, diskriminering i arbeidslivet og sosial sikkerhet. I tillegg til den utbredte normative virksomheten driver ILO et omfattende globalt bistandssamarbeid for å fremme demokrati og menneskerettigheter, bekjempe arbeidsledighet og fattigdom og styrke arbeidsvernet.

ILO er en trepartsorganisasjon, der styrende organer er sammensatt av arbeidstakere, arbeidsgivere og regjeringer. Norge innehar i perioden 2002-2005 den nordiske styreplassen. Det er Arbeids- og sosialdepartementet som har det faglige hovedansvaret for ILO.

Mål

ILOs overordnede målsetting er å fremme anstendige arbeidsforhold verden over. Dette følges opp gjennom fire strategiske målsettinger: (1) fremme og iverksette internasjonale arbeidsstandarder og grunnleggende arbeidstakerrettigheter, (2) øke mulighetene for kvinner og menn til å få anstendig arbeid, (3) utvide adgangen til og effekten av sosial beskyttelse, (4) styrke trepartssamarbeidet og dialogen mellom partene i arbeidslivet.

Rapport 2004

Verdenskommisjon for den sosiale dimensjon ved globalisering, opprettet av ILO, la fram sin rapport i februar. Rapporten vil legge føringer på ILOs arbeid framover. Kommisjonens mandat gikk ut på å beskrive hva slags politikk som kreves for at globaliseringen skal bidra til å redusere fattigdom og arbeidsledighet, samt skape vekst og utvikling for alle. Norge støtter Verdenskommisjonens arbeid politisk og økonomisk. ILO fokuserte i 2004 i større grad enn tidligere på den uformelle økonomi.

Budsjett 2006

Norges faste andel av ILOs budsjett er fastsatt til 0,680 pst. Av det regulære bidraget klassifiseres 15 pst. som offisiell utviklingshjelp (ODA) som budsjetteres under kap. 170, post 78 under programområde 03.

For 2006 foreslås avsatt 11,6 mill. kroner under programområde 02. Det fremmes i tillegg forslag om at Stortinget samtykker i at Norge slutter seg til toårig budsjettvedtak i ILO, jf. forslag til romertallsvedtak.

3. FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO)

Situasjonsbeskrivelse

De forente nasjoners organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) arbeider for å bedre ernæring og levestandard, bedre jordbruksproduksjonen, bærekraftige fiskerier og for å bidra til bedre levekår for folk på landsbygda og ved kysten. FAO er en av de største særorganisasjonene i FN-systemet, og er den viktigste organisasjonen for utarbeidelse av internasjonale retningslinjer for primærnæringene.

Mål

FAO har 187 medlemsland og er FNs organisasjon for ernæring og landbruk. Å oppnå matsikkerhet for alle er kjernen i FAOs mandat. Organisasjonen jobber for å øke ernæringsnivået, bedre produktiviteten i primærnæringene, forbedre livsvilkårene til befolkningen på landsbygda og bidra til vekst i verdensøkonomien.

Rapport 2004

FAO har programmer i nærmere hundre av de fattigere medlemslandene, og bidrar med informasjon, kapasitetsbygging og faglig veiledning til landsbruksdepartementer og andre sentrale institusjoner. FAO var også sekretariat for arbeidsgruppen som utarbeidet Frivillige retningslinjer for retten til mat i nasjonal sammenheng, som ble vedtatt høsten 2004. Handel med landbruksvarer over landegrensene utgjør en økende andel av verdensøkonomien. FAO i samarbeid med WHO arbeidet for å bedre mattrygghet bl.a. gjennom spredning av informasjon internasjonalt og konkrete tiltak på landnivå, og i tilsvarende kampanjer knyttet til forflytning av dyr eller mat. Arbeidet i styrende organer var bl.a. preget av forberedelser av en større evaluering av organisasjonen, som Norge bidrar til.

Budsjett 2006

Norges faste andel av FAOs regulære budsjett er fastsatt til 0,64915 pst. Av det regulære bidraget forutsettes 51 pst. beregnet som offisiell utviklingshjelp (ODA) som budsjetteres under kap. 170 post 78 under programområde 03. For 2006 foreslås bevilget 8,5 mill. kroner under programområde 02 for dekning av pliktig bidrag. Det fremmes i tillegg forslag om at Stortinget samtykker i at Norge slutter seg til toårig budsjettvedtak i FAO, jf. forslag til romertallsvedtak.

NATO

Situasjonsbeskrivelse

Den sentrale utfordringen for NATO er å sette alliansen i stand til å møte nye sikkerhetsutfordringer, med særlig vekt på kampen mot internasjonal terrorisme og spredning av masseødeleggelsesvåpen. Et bedre samsvar mellom alliansens politiske målsettinger og de ressursene de allierte er villig til å stille til disposisjon vil være viktig. Det pågående arbeidet med å modernisere NATO er også viktig for å styrke de transatlantiske forbindelser. Videre vil det være viktig å styrke NATOs rolle som det sentrale forum for sikkerhetspolitisk dialog over Atlanterhavet samt å utvikle det militære og politiske samarbeidet mellom EU og NATO. I tillegg vil de pågående operasjonene i Kosovo, Afghanistan og Irak kreve fortsatt engasjement av alliansen, både politisk og militært.

Mål

NATOs hovedmål er å trygge medlemslandenes frihet og sikkerhet ved politiske og militære midler, i henhold til Atlanterhavspakten, FN-pakten og på grunnlag av felles verdier som demokrati, menneskerettigheter og rettssikkerhet. Hovedmålet for Norges deltakelse i NATO er å trygge norsk sikkerhet og frihet. Viktige oppgaver i 2006 vil være å videreutvikle NATOs rolle som transatlantisk forum og styrke dialogen om felles sikkerhetspolitiske utfordringer så vel innad i alliansen som med partnerland og regionale organisasjoner som FN, EU, OSSE og AU.

Rapport 2004

Alliansen ble våren 2004 utvidet med syv nye medlemsland; Estland, Latvia, Litauen, Slovenia, Slovakia, Romania og Bulgaria. Arbeidet i alliansen ble særlig preget av toppmøtet i Istanbul som førte til viktige vedtak vedrørende den militære omformingen av alliansen, nye initiativ overfor partnerland

samt et nærmere samarbeid med landene i Midtøstenregionen.

Gjennom 2004 ble det vist en sterk vilje både fra amerikansk og europeisk side til å styrke det transatlantiske samarbeidet. Et styrket transatlantisk samarbeid anses som viktig for å kunne møte dagens internasjonale sikkerhetspolitiske utfordringer på en effektiv måte.

Fra norsk side har vi hele tiden lagt vekt på å støtte opp under NATO som det sentrale forum for konsultasjoner og samarbeid om spørsmål som berører de alliertes felles sikkerhet. Det har vært Norges siktemål at dialogen innen alliansen skal munne ut i felles konklusjoner og løsninger.

Samarbeidet i NATO i 2004 ble også preget av ønsket om et større europeisk ansvar for den felles sikkerhet. EUs overtakelse av NATOs fredsoperasjon i Bosnia-Hercegovina i desember 2004 viser at EU har vilje og evne til å ta større ansvar for europeisk sikkerhet. Regjeringen ønsker at samarbeidet mellom de to organisasjonene må favne vidt og omfatte felles utfordringer som utviklingen på Balkan og kampen mot internasjonal terrorisme.

Når det gjelder NATO-operasjoner er det bred enighet innen alliansen om at NATO må opprettholde sitt styrkenivå i Kosovo. Afghanistan vil være en hovedprioritet for alliansen i lang tid fremover. Utbyggingen av ISAF-styrken i Afghanistan har fortsatt i 2004. Den har gitt et vesentlig bidrag til stabilitet i landet og spilte en viktig rolle i forbindelse med det vellykte presidentvalget i oktober. Fra norsk side tas det sikte på å opprettholde det solide bidraget til ISAF også i tiden fremover. Regjeringen vil også bidra til NATOs treningsoperasjon i Irak basert på vedtaket fra NATOs toppmøte i Istanbul.

Toppmøtet i Istanbul besluttet videre å styrke samarbeidet med partnerlandene, og da i særdeleshet landene i Sentral-Asia og Kaukasus. Samarbeidet i NATO – Russlandsrådet har utviklet seg i en positiv retning i løpet av året. Etter valget i Ukraina har NATOs forhold til Ukraina utviklet seg i positiv retning gjennom en intensivt politisk dialog. NATO besluttet også i Istanbul å styrke samarbeidet med landene i Midtøstenregionen.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås avsatt 18 mill. kroner til NATOs sivile budsjett og 3,25 mill. kroner til nytt hovedkvarter.

Internasjonale nedrustningsforhandlinger

Mål

Bidra aktivt i internasjonalt samarbeid med sikte på å fremme ikke-spredning, rustningskontroll og

nedrustning, både når det gjelder konvensjonelle og masseødeleggelsesvåpen.

Rapport 2004

Norge spilte en sentral rolle i forberedelsene til Tilsynskonferansen til Avtalen om ikke-spredning av kjernefysiske våpen (NPT) i mai 2005. I et forsøk på å bygge bro over de politiske motsetningene mellom de mest toneangivende landene i NPT-sammenheng ble det arrangert et seminar i Oslo i mars. Utfordringen var å finne en balansert vektlegging på de tre hoveddelene i avtalen – ikke-spredning, nedrustning og retten til fredelig utnyttelse av kjernekraft. Selv om det ikke lyktes å komme frem til noe samlende resultat under Tilsynskonferansen, ble det norske engasjementet for å styrke det multilaterale nedrustnings- og ikke-spredningsregimet høyt verdsatt. Den norske innsatsen ble ytterligere styrket frem mot FN-toppmøtet i september 2005. Norge fortsatte arbeidet for en snarlige iverksettelse av Prøvestansavtalen. Avtalen trer i kraft når 44 stater navngitt i traktaten har ratifisert. Pr. januar 2005 hadde 33 av disse ratifisert avtalen.

Innenfor Organisasjonen for forbud mot kjemiske våpen (OPCW) var hovedfokus i 2004 på possessorstatenes gjennomføring av sine destruksjonsforpliktelser og på handlingsplanen for nasjonal gjennomføring av forpliktelsene under Kjemi-våpenkonvensjonen. Norge ble i mai 2004 medlem av eksekutivrådet for en periode på to år. Innenfor Biologivåpenkonvensjonen vil man fra norsk side fortsette samarbeidet med likesinnede land for å komme frem til tiltak som kan styrke denne konvensjonen frem mot Tilsynskonferansen i 2006.

Innenfor FN-konvensjonen om inhumane våpen (CCW) vedtok Statspartsmøtet i november 2003 en protokoll om krigens eksplosive etterlatenskaper som bl.a. vil kunne medvirke til å redusere de humanitære lidelsene knyttet til bruken av klaseammunisjon i væpnede konflikter. Protokollen ble godkjent av Stortinget i juni 2005. Norge har i 2005 videreført arbeidet for mer omfattende forpliktelser for partene i en konflikt, til å yte bistand for å redusere skadevirkningene overfor sivilbefolkningen. Fokus er på internasjonal humanitær rett med hensyn til bruk av klaseammunisjon, og reduksjon av denne ammunisjonstypens høye antall blindgjengere. Videre arbeides det med restriksjoner på bruk av anti-kjøretøyminer.

Budsjett 2006

Underposten dekker pliktig bidrag til møter og forhandlinger om global og regional nedrustning og

rustningskontroll, herunder møter innenfor Avtalen om ikke-spredning av kjernefysiske våpen (NPT), Kjemivåpenkonvensjonen (CWC), Prøvestansavtalen (CTBT), Konvensjonen om inhumane våpen (CCW), Avtalen om konvensjonelle våpen i Europa (CFE), Antipersonellminekonvensjonen, og forhandlinger om sikkerhets- og tillitskapende tiltak.

For 2006 foreslås avsatt 11,3 mill. kroner.

Europarådet

Mål

- fremme menneskerettigheter, demokrati og rettsstatsprinsipper
- følge opp arbeidet igangsatt under norsk formannskap i 2004 med reform av det europeiske menneskerettssystemet, bl.a. for å løse Menneskerettsdomstolens kapasitetsproblemer
- følge opp Europarådets tredje toppmøte i mai 2005
- videreutvikle Europarådets forhold til OSSE og EU og tilpasse organisasjonen til nye utfordringer i lys av endringene i Europa
- bidra til demokratisk stabilitet i Europa ved å støtte opp under politiske, juridiske og konstitusjonelle reformer, spesielt overfor landene i Øst-Europa, inkludert Russland.

Rapport 2004

Monaco ble tatt opp som Europarådets 46. medlemsland i oktober 2004.

Norge hadde formannskapet i Europarådets ministerkomité fra mai til november 2004. En hovedprioritering under formannskapet var oppfølging av reformpakken for det europeiske menneskerettssystemet, herunder tiltak for å effektivisere Menneskerettsdomstolens arbeid, redusere antall klager og sikre fullbyrdelsen av Domstolens avgjørelser. Videre ble det satt fokus på Europarådets rolle i et Europa i endring, spesielt forholdet til OSSE. Europarådets rolle i forebygging av konflikter gjennom demokratisk deltagelse og godt styresett på regionalt og lokalt nivå sto også sentralt. Det ble under norsk formannskap vedtatt at Europarådets tredje toppmøte skulle avholdes i Warszawa 16.-17. mai 2005.

Konflikten i Tsjetsjenia var også i 2004 en viktig del av arbeidet i Parlamentarikerforsamlingen. Det samme gjaldt utviklingen i Georgia og Moldova og kampen mot terrorisme. Som formann i Ministerkomiteen orienterte utenriksminister Petersen på Parlamentarikerforsamlingens sesjoner i juni og oktober, og statsminister Bondevik holdt tale på juni-sesjonen. Som ledd i formannskapet, besøkte

Utenriksministeren Vest-Balkan i september og Sør-Kaukasus i oktober.

Budsjett 2006

Underposten dekker Norges pliktige bidrag til Europarådets ordinære budsjett, pensjonsbudsjett og ekstraordinære budsjett, samt budsjett for delavtalene om Europarådets utviklingsbank, Venezia-kommisjonen og Nord/Sør-senteret.

For 2006 foreslås avsatt 30 mill. kroner.

Internasjonale råvareavtaler

Mål

Bevilgningen dekker Norges forpliktelser til Den internasjonale kaffeorganisasjonen. Midlene skal sette organisasjonen i stand til å bidra med statistikk- og informasjonsarbeid samt noe faglig bistand.

Budsjett

For 2006 foreslås avsatt kr 178 000.

Ymse organisasjoner

1. Østersjørådet

Mål

Hovedmålsettingen for norsk deltakelse i Østersjørådet er å styrke europeisk sikkerhet og politisk stabilitet i Norges østlige nærrområder ved fortsatt integrasjon av Russland i vestlige samarbeidsfora samt å utvikle og styrke forbindelsene med de land i området som ble tatt opp som medlemmer av EU 1. mai 2004; Estland, Latvia, Litauen og Polen.

Rapport 2004

Østersjørådet har gjennom mer enn et tiår utviklet seg til å bli det koordinerende og samlende organ for det brede samarbeidet i østersjøregionen. Midlene til posten ble benyttet til å dekke Norges pliktige bidrag til driften av Østersjørådets sekretariat i Stockholm.

Under estisk og polsk formannskap fortsatte Østersjørådet i 2004 sitt arbeid med å legge forholdene til rette for det praktiske samarbeidet i området og for politisk dialog mellom de 11 medlemslandene. Norsk hovedprioritering har vært kamp mot smittsomme sykdommer med fokus særlig på Nordvest-Russland og Baltikum. Andre viktige innsatsområder har vært utdanning, inklusive på universitetsnivå, miljøsamarbeid, atomsikkerhetstiltak, energisamarbeid, kamp mot organisert krimi-

nalitet, bekjempelse av menneskehandel på tvers av landegrensene, økonomisk utvikling, energisamarbeid og subregionalt samarbeid.

Budsjett for 2006

For 2006 foreslås avsatt kr 1 177 000. Beløpet vil i sin helhet gå til drift av Østersjørådets sekretariat i Stockholm og utgjør Norges faste andel på 12 pst.

2. Det europeiske institutt

Det europeiske institutt i Washington arbeider for å fremme transatlantisk samarbeid. Virksomheten omfatter konferanser og seminarer om bl.a. sikkerhets- og utenrikspolitikk, miljøvern, økonomiske spørsmål og samferdselsspørsmål. Instituttet er en uavhengig stiftelsen, og trekker til seg politikere og embetsmenn både fra europeisk og amerikansk side, i tillegg til representanter fra næringsliv og akademiske miljøer.

For 2005 foreslås avsatt kr 108 000.

3. Den internasjonale havrettsdomstol

Mål

FNs havrettskonvensjon av 1982, som Norge ratifiserte 24. juni 1996, forutsetter i del XV om tvisteløsning at det opprettes en internasjonal havrettsdomstol. Partene i konvensjonen kan ved skriftlig erklæring akseptere denne domstolen og/eller en eller flere av de andre tvisteløsningsorganene som er listet opp for å løse tvister på en bindende måte. I tråd med prinsippet om avtalefrihet er hovedregelen imidlertid at partene selv løser sine tvister. Havrettsdomstolen har en sentral rettsskapende funksjon innen deler av den moderne havrett. Domstolen holdt sitt første møte i 1996 og har siden avsagt dom i en rekke saker.

Rapport 2004

Havrettsdomstolen inngikk i 2004 vertslandsavtale med Tyskland. Domstolens saker den senere tid har i hovedsak dreid seg om omgående frigivelse av tilbakeholdte skip. Havrettsdomstolen har for øyeblikket liggende kun én sak til behandling. Dette er den såkalte «Sverdfisk-saken» mellom Chile og EU. Saken gjelder spørsmål om bevaring og bærekraftig utnyttelse av sverdfiskbestandene i det sørøstlige Stillehavet.

Budsjett 2006

Havrettsdomstolens budsjett for 2005/06 er på 15,5 mill. euro og ble vedtatt i juni 2004 under

Statspartsmøtet til FNs havrettskonvensjon. For 2006 foreslås avsatt kr 609 000 kroner til dekning av Norges pliktige bidrag.

4. FNs internasjonale straffedomstoler

Jugoslaviadomstolen

Mål

Jugoslaviadomstolen (ICTY) ble etablert av Sikkerhetsrådet i 1993 (resolusjon nr. 827). Domstolens mandat er å straffefølge personer som er ansvarlige for folkemord, forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser begått i det tidligere Jugoslavia etter 1. januar 1991. Domstolen har sete i Haag, Nederland, og dens hovedanklager er Carla del Ponte fra Sveits. Amerikaneren Theodor Meron er domstolens president.

Rapport 2004

Domstolens slutføringsstrategi, som bl.a. innebærer overføring av saker som involverer mellomledere til nasjonale domstoler, skal bidra til at ICTY kan konsentrere seg om de hovedansvarlige. Slik overføring forutsetter oppbygging av nasjonale rettssystemer bygd på demokratiske prinsipper. Norge har aktivt støttet etableringen av og arbeidet i Jugoslaviadomstolen, som spiller en viktig rolle for det langsiktige forsonings- og gjenoppbyggingsarbeidet i det tidligere Jugoslavia. Norge er en av ti stater som har inngått soningsavtale med domstolen, og man har gjennomført lovgivning som fullt ut gjør Norge i stand til å samarbeide med og yte assistanse til domstolen. Fra norsk side vil man fortsatt arbeide aktivt for at domstolen sikres tilstrekkelige ressurser og gode arbeidsforhold slik at den kan få fullført sitt mandat innen rimelig tid.

Rwandadomstolen

Mål

Den internasjonale domstol for Rwanda (ICTR) ble etablert av FNs Sikkerhetsråd i 1994 (resolusjon nr. 955). Domstolens mandat er å straffefølge alvorlige brudd på internasjonal humanitærrett i Rwanda, samt rwandiske borgere ansvarlige for slike brudd i nabolandene, i perioden mellom 1. januar og 31. desember 1994. Hassan Bubacar Jallow fra Gambia er domstolens hovedanklager. Domstolen har sitt sete i Arusha, Tanzania. Den norske lagdommer Erik Møse har vært dommer ved domstolen siden 1999 og domstolens president siden mai 2003.

Rapport 2004

Rettsaker gjennomføres i de fire domskamrene parallelt, mye takket være tilførsel av tilleggsdommere (dommere som tilkalles ved behov). Som følge av en vedtektsendring i 2003 kan totalt ni tilleggsdommere sitte i domskamrene til enhver tid og kan også sitte i forundersøkelseskommeret i sin utnevnesperiode. Domstolen møter fremdeles samarbeidsproblemer med rwandiske myndigheter, særlig når det gjelder utlevering av tiltalte. Domstolen arbeider med å gjennomføre sin slutføringsstrategi, som bl.a. innebærer at domstolen skal konsentrere seg om de hovedansvarlige og overføre saker som involverer mellomledere til nasjonale domstoler. Norge har aktivt støttet etableringen av og arbeidet i Rwandadomstolen, som spiller en viktig rolle for det langsiktige forsonings- og gjenoppbyggingsarbeidet i regionen. Norge har tilbudt seg å ta imot domfelte til soning her i landet, og har gjennomført lovgivning som fullt ut gjør oss i stand til å samarbeide med og yte assistanse til domstolen.

Budsjett 2006

Det foreslås å sette av kr 15 144 000 til dekning av Norges pliktige bidrag til de to domstolene i 2006.

5. Havbunnsmyndigheten

Mål

Den internasjonale havbunnsmyndigheten er en av institusjonene etablert under FNs havrettskonvensjon av 1982 som Norge ratifiserte i 1996. Havbunnsmyndigheten skal forvalte ressursene på havbunnen på de store havdyp utenfor nasjonal jurisdiksjon til gagn for hele menneskeheten. Den kan tildele rettigheter til å søke etter og utnytte forekomster på det internasjonale havbunnsområdet, og kan selv delta i slik virksomhet gjennom et særskilt foretak. Virksomheten sikter mot utvinning av mineralressurser, særlig flermetalliske noder. Havbunnsmyndigheten vedtar regler, forskrifter og prosedyrer for undersøkelse og utnyttelse av forekomster, og fører tilsyn med at regelverket overholdes.

Rapport 2004

Havbunnsmyndigheten vedtok i 2000 den såkalte «Mining Code», med regler for utvinning av mangannoder. Dette åpnet muligheten for lete- og utvinningstillatelser. Myndigheten har inngått avtaler med flere såkalte pionerinvestorer hvor det innvilges letetillatelser for 15 år. Selskapene avgir års-

rapporter til Havbunnsmyndigheten. Forberedelsene til kommersiell mineralutvinning fortsetter, og i 2004 fremla Den juridiske og tekniske komité forslag til regler for utvinning av koboltrike skorper og flermetalliske noder som så skal behandles i Myndighetens høyere organer.

Budsjett 2006

Havbunnsmyndighetens budsjett vedtas for to-årsperioder og er basert på et nullvekstprinsipp. Budsjettet for 2005/06 ble vedtatt under Havbunnsmyndighetens 10. sesjon i mai/juni 2004 og er på USD 10,8 mill. (74,7 mill. kroner). For 2006 foreslås avsatt kr 318 000 til dekning av Norges andel.

6. Den internasjonale straffedomstol

Mål

Den internasjonale straffedomstol (ICC) er en fast, internasjonal domstol med myndighet til å straffe forfølge og dømme enkeltindivider for folkemord, forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser. Domstolen er opprettet gjennom en traktat (Roma-vedtektene) av 17. juli 1998. Norge ratifiserte traktaten 16. februar 2000. Roma-vedtektene trådte i kraft den 1. juli 2002. Domstolen har jurisdiksjon dersom forbrytelsen har funnet sted på territoriet til en statspart eller dersom forbryteren er borger av en statspart. Videre vil både enkeltstater og Sikkerhetsrådet kunne bringe situasjoner inn for domstolen, og hovedanklageren kan på gitte vilkår iverksette etterforskning på eget initiativ. Domstolens sete ligger i Haag, Nederland. Philippe Kirsch (Canada) er Domstolens president og hovedanklager er Luis Moreno-Ocampo (Argentina).

Rapport 2004

Domstolen er nå fullt operativ. Domstolens 18 dommere, hvorav sju kvinner, ble valgt i februar 2003. Hovedanklager ble enstemmig valgt i april 2003. Det fjerde statspartsmøtet avholdes i Haag i november og desember 2005. Domstolen har p.t. fått henvist tre situasjoner fra statsparter, henholdsvis situasjonen i Uganda vedrørende The Lord's Resistance Army, situasjonen i Ituri i DR Kongo og alle handlinger innenfor domstolens kompetanse begått i Den sentralafrikanskerepublik siden 1. juli 2002. I tillegg har Sikkerhetsrådet henvist situasjonen i Darfur til domstolen. Hovedanklageren har iverksatt etterforskning knyttet til DR Kongo og Uganda. Dette er ICCs første etterforskninger.

Norge har hele tiden tilhørt pådrivergruppen i straffedomstolsspørsmålet. Norge ser Domstolen

som et viktig bidrag til demokratisering, rettsstatsbygging og fredsbygging etter væpnede konflikter. Fra norsk side vil man fortsatt bidra aktivt til å verne om ICCs integritet. Samtidig vil man arbeide for å integrere Domstolen i systemet for beskyttelse av internasjonal fred og sikkerhet. Norge vil fortsette dialogen med de statene som har uttrykt betenkeligheter med Domstolen, med sikte på å fremme bredest mulig oppslutning om ICC og dens målsettinger.

Budsjett 2006

Domstolens budsjett for 2006 vil bli vedtatt på Domstolens fjerde statspartsmøte i november og desember 2005. Basert på tallene for 2005 foreslås det avsatt kr 8 580 000 for å dekke Norges andel i 2006.

7. Urfolksdeltakelse Arktisk Råd, Barentsrådet m.v.

Mål

Samarbeidet i Arktisk Råd omfatter alle de åtte arktiske statene; Canada, Danmark (Grønland og Færøyene), Finland, Island, Norge, Sverige, Russland og USA. Formålet er å utvikle miljøsam arbeid og fremme bærekraftig utvikling i de arktiske områdene. Samarbeidet innen Arktisk Råd er nå i betydelig vekst. Det legges fra norsk side stor vekt på betydningen av de arktiske urfolkenes aktive deltakelse i Rådet der seks urfolksorganisasjoner, deriblant Samerådet, har status som permanente deltakere.

Barentsrådet omfatter Norge, Sverige, Finland, Russland, Island, Danmark og EU-kommisjonen. Formålet er, gjennom samarbeid over grensene, å bedre økonomi og levevilkår i Barentsregionen. Det eksisterer en arbeidsgruppe for urfolk som bl.a. rapporterer til Barentsrådet, i tillegg til at urfolkenes representanter alltid inviteres til Barentsrådets møter.

Formålet med bevilgningen er å gi tilskudd til urfolksrepresentanters deltakelse i internasjonalt samarbeid i nordområdene på områder der deres interesse er særlig berørt, samt å styrke deres forutsetninger for å delta i denne type samarbeid. Bevilgningen vil i første rekke nyttes til tilskudd til samer og russiske urfolk.

Rapport 2004

Midlene gikk i 2004 i all hovedsak til dekning av Samerådets og russiske urfolksrepresentanters deltakelse på Arktisk Råds møter.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås avsatt kr 600 000.

Organisasjon for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE)

Mål

- opprettholde Norges høye profil i OSSE-samarbeidet
- støtte aktivt opp om reformprosessen for å effektivisere og revitalisere organisasjonen
- sikre OSSEs rolle som kriseforebygger og sikkerhetsaktør gjennom konsentrering på de områder der organisasjonen har komparative fortrinn
- arbeide mot forsøk på å svekke OSSEs kjerneverdier innen den menneskelige dimensjon; demokratibyggning/valgovervåkning, styrking av menneskerettighetene og rettsstaten
- støtte sendelagene og OSSEs kontor for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter (ODIHR) med prosjektmidler der dette er hensiktsmessig
- sørge for å ivareta det regionale perspektivet når det gjelder OSSEs og sendelagenes aktiviteter, både på Balkan, i Kaukasus og Sentral-Asia;
- bidra til økt koordinering med andre internasjonale organisasjoner.

Rapport 2004

For Norge og flertallet av deltakerlandene er OSSE et viktig verktøy, ikke minst innen den menneskelige dimensjon, der demokratibyggning, godt styresett og respekt for menneskerettigheter er en hovedmålsetting. Noen land har imidlertid argumentert for økt virksomhet under den økonomiske og den politisk-militære dimensjon for å oppnå en bedre balanse mellom de tre dimensjonene. De fleste deltakerland har stilt seg åpen for å drøfte slike forslag, men samtidig gjort det klart at dette ikke må gå på bekostning av OSSEs arbeid innen den menneskelige dimensjon.

OSSEs 12. ministermøte fant sted i Sofia i desember 2004. Flere viktige saker av felles interesse for de 55 deltakerland ble vedtatt. Russland motsatte seg imidlertid å omtale CFE-spørsmålet i en politisk erklæring. Derfor ble det heller ikke i Sofia enighet om noen politisk erklæring. For øvrig var det et godt ministermøte der viktige norske initiativ ble en del av OSSEs politikk. Dette gjelder bl.a. en handlingsplan for likestilling i OSSE, et tillegg til handlingsplanen mot menneskehandel som fokuserer på barns særlige behov og etableringen

av en samarbeidsmekanisme mellom Europarådet og OSSE som ble vedtatt i Det faste råd.

Reform av OSSE har vært en prioritert sak fra norsk side i flere år. På ministermøtet ble det etablert et uavhengig reformpanel som fikk i oppdrag å se på organisasjonens effektivitet, dets organer og strukturer og vurdere de utfordringer OSSE står overfor og hvordan disse best kan møtes. Panelet la frem en rapport med anbefalinger i juni 2005 som grunnlag for videre drøftinger i OSSEs organer høsten 2005.

Feltoperasjonene utgjør fortsatt en helt sentral del av OSSEs virksomhet. Gjennom disse bidrar OSSE med hjelp til utvikling av demokratiske institusjoner, rettsstaten og respekt for menneskerettigheter. Sendelagene samarbeider tett med OSSEs ulike institusjoner. Tyngdepunktet i organisasjonens arbeid lå i 2004 fortsatt i Sørøst-Europa. Samtidig ble det viet økt oppmerksomhet til landene i Kaukasus og Sentral-Asia.

Budsjett 2006

Norges andel av OSSEs regulære budsjett er 2,25 pst., mens andelen av den såkalte Wien-skalaen for støtte til sendelag er 2,36 pst. For 2006 foreslås avsatt totalt 35 mill. kroner.

Tilskudd til EFTA og EFTA-organer

Situasjonsbeskrivelse

EFTA ble opprettet i 1960 for å bygge ned handelshindringene medlemslandene imellom. De nåværende medlemsland er Norge, Island, Liechtenstein og Sveits. EFTAs virksomhet er delt mellom EØS, der Norge, Island og Liechtenstein er medlemmer, og utviklingen av frihandelsavtaler med tredjeland. EFTA-konvensjonen ble revidert i 2001.

Mål

EFTA-familien består av tre separate organisasjoner: Det europeiske frihandelsforbund (EFTA), EFTAs overvåkningsorgan (ESA) og EFTA-domstolen. Alle bidrar på hver sin måte til en riktig og effektiv gjennomføring av EØS-avtalen (jf. nedenfor). Denne avtalen sikrer de tre EØS/EFTA-landene deltakelse i EUs indre marked med fri bevegelse av varer, personer, tjenester og kapital samt samarbeid om områder som forbrukerpolitikk, sosialpolitikk, arbeidslivsspørsmål, miljøvern og forskningssamarbeid. Avtalen og de institusjonene som forvalter denne skal bidra til å sikre like konkurranseforhold på basis av et felles, enhetlig regelverk. EFTA skal også fremme det økonomiske samarbeidet mellom medlemslandene,

Island, Liechtenstein, Norge og Sveits, på grunnlag av EFTA-konvensjonen, samt ivareta EFTA-landenes behov for frihandelsavtaler med land utenom EU og EFTA.

1. EFTA-sekretariatet

Mål

Sekretariatets hovedoppgave er å fremme EFTAs samlede interesser så vel i en EØS-sammenheng som overfor tredjeland, herunder å sikre en effektiv beslutningsprosess og en parallell regelutvikling i EU og EØS.

Sekretariatet har et viktig koordineringsansvar for gjennomføringen av EØS-avtalen i forhold til EU, i første rekke Kommisjonen. EFTA-sekretariatet betjener komitéstrukturen i EØS og i EFTAs arbeid med utvikling av nytt EØS-regelverk.

I EFTAs arbeid i forhold til tredjeland skal sekretariatet bistå medlemslandene med den nødvendige ekspertise i forhandlinger og gjennomføring av frihandelsavtaler med land utenfor EU.

Rapport 2004

EFTA/EØS-samarbeidet ble ivarettatt på en tilfredsstillende måte i 2004. Arbeidet var konsentrert om den løpende oppdatering av EØS-avtalen, samt drøftelser med Kommisjonen om utestående saker. Totalt ble det innlemmet 181 beslutninger som inkluderte 309 rettsakter i EØS-avtalen.

Frihandelsavtalen med Libanon ble undertegnet på EFTAs ministermøte 24. juni 2004 i Montreux. Frihandelsavtalen med Tunisia ble undertegnet på EFTAs ministermøte 17. desember 2004 i Geneve. Forhandlingene med Canada, Egypt, Sør-Afrika (SACU) ble videreført. Det ble arbeidet med å utvide kretsen av frihandelspartnere.

2. Overvåkningsorganet (ESA)

Mål

Overvåkningsorganets hovedoppgave er å føre tilsyn med at EFTA/EØS-landene gjennomfører og anvender reglene i EØS-avtalen i samsvar med avtalens forpliktelser. En viktig oppgave for overvåkningsorganet er å påse at regelverket følges innenfor områdene offentlig innkjøp, statsstøtte og konkurranse.

Rapport 2004

Hovedoppgaven i 2004 var knyttet til en omfattende generell overvåking av landenes gjennomføring i nasjonal rett av de rettsakter som inngår i EØS-avtalen. Ved utgangen av 2004 var antall bin-

dende EØS-rettsakter i overkant av 4850. Norge hadde pr. januar 2005 gjennomført 99,0 pst. av direktivene for det indre marked, ifølge ESAs halvårslige resultatavtale.

3. EFTA-domstolen

Mål

Domstolens hovedoppgave er å avgi rådgivende uttalelser om fortolkning av EØS-avtalen på anmodning fra nasjonale domstoler og å dømme i de saker som Overvåkingsorganet reiser mot et EFTA/EØS-land, eventuelt av et annet EFTA/EØS-land. Domstolen behandler også anker mot avgjørelser tatt av Overvåkingsorganet i konkurransesaker, herunder statsstøtte.

Rapport 2004

Domstolen ferdigbehandlet 5 saker i 2004, hvorav 2 dommer og 3 rådgivende uttalelser.

Budsjett 2005 for EFTA og EFTA-organene

Bevilgningen dekker de norske bidrag til EFTAs organer: EFTA-sekretariatet, Overvåkingsorganet (ESA) og EFTA-domstolen. I tillegg kommer Norges tilskudd til den gamle finansieringsordningen under EØS-avtalen og den nye finansieringsordningen, jf. nedenfor. EFTA-organenes budsjett går i hovedsak til personell og drift. I tillegg finansieres tilskudd til faglig bistand og andre støtteprosjekter overfor tredjeland over EFTA-sekretariatets budsjett. Bevilgningsforslaget for 2006 tar i første rekke hensyn til forventet lønns- og prisstigning. I 2005 er Norges budsjettandel for EFTA-sekretariatet 51,27 pst. For EØS-organene ESA og Domstolen, der Sveits ikke er bidragsyter, er budsjettandelen 89,0 pst.

For 2006 foreslås avsatt totalt 183 mill. kroner til EFTA og EFTA-organer.

Tilskudd til Nordisk Ministerråds virksomhet

Mål

Det formelle nordiske regjeringssamarbeidet blir forvaltet av Nordisk Ministerråd. Statsministrene har det overordnede ansvar for samarbeidet. Samarbeidet og Ministerrådets budsjett har fem prioriterte hovedområder: Teknologisk utvikling, velferd, det indre nordiske markedet, samarbeid med naboland og naboregioner, samt miljø og bærekraftig utvikling.

Målet er å bidra til samarbeid på områder der de nordiske land har felles interesser og som gir en nordisk nytte og merverdi. Norge vil bidra til at

det nordiske samarbeidet er relevant og nyttig for alle de nordiske land. Samarbeidet skal tjene alle som bor i Norden og i våre nærområder. Norge vil aktivt følge opp målene for nordisk samarbeid under sitt formannskap i Nordisk Ministerråd i 2006.

Rapport 2004

I 2004 hadde Island formannskapet i det nordiske regjeringssamarbeidet, og la særlig vekt på Nordens ressurser i form av mennesker, kultur og natur. Formannskapet la også vekt på å følge opp rapporten om en styrking av nordisk samarbeid i Vest-Norden. Det ble bl.a. tatt initiativ til en vurdering av en mulig utvidet rolle for Nordisk Atlant-samarbeid (NORA), som i dag arbeider for næringslivets vilkår i Vest-Norden.

Arbeidet med nedbygging av grensehindringer mellom de nordiske land ble videreført. Det ble bl.a. foretatt en kartlegging av grensehindringer for næringslivet som et ledd i innsatsen for å øke vektleggingen på denne type grensehindringer.

Utdannings- og forskningssektoren ble omorganisert, og har bl.a. reorganisert sine nordiske institusjoner og overført dem til nasjonalt eierskap med nordiske styrer. Formålet er å styrke nordisk utdanning, forskning og innovasjon innen et felles nordisk rom for å bidra til å gjøre Norden til en ledende internasjonal region på disse områdene.

Revisjonen av den nordiske strategien for bærekraftig utvikling ble fullført i 2004, og det er etablert nye resultatkrav for perioden 2005-2008. Det skal i 2005 utvikles reviderte indikatorsett for oppfølgingen av strategien.

Kultursamarbeidet utgjør en sentral del av de nordiske innsatser for et nordisk verdi- og interessefellesskap. Samarbeidet er svært mangfoldig og omfattende, og for å styrke dets relevans og effektivitet ble det i 2004 igangsatt en gjennomgang med sikte på reorganisering av hele kultursamarbeidet.

Nordisk Ministerråd vedtok i 2004 nye retningslinjer for samarbeidet med de baltiske land og Nordvest-Russland, bl.a. basert på en evaluering av samarbeidet fram til da. Samarbeidet med Nordvest-Russland skal styrkes, med overordnede målsettinger om å bidra til en demokratisk samfunnsutvikling, åpne pluralistiske relasjoner over grensene og en regulert markedsøkonomisk utvikling. Samarbeidet utgjør også langt på vei et felles-nordisk bidrag til EUs nordlige dimensjon. Dialogen og samarbeidet med Barentsrådet, Arktisk Råd og Østersjørådet skal styrkes ytterligere. De nye retningslinjene for samarbeidet med de baltiske land, tilsier at det i økende grad skal omleg-

ges til et regulært og politisk samarbeid hvor konkrete tiltak utvikles der det foreligger felles interesser og ønske om felles innsats.

Ministerrådets dialog og samarbeid med EU ble videreført, bl.a. innenfor rammen av Den nordlige dimensjon.

Danmark tok i 2004 initiativ til en prosess hvor Ministerrådet under dansk formannskap i 2005 skal gjennomgå ministerrådsstrukturen og budsjettprosessen for å vurdere omlegginger som kan styrke det nordiske samarbeidets fleksibilitet, relevans og effektivitet.

Nordisk Ministerråd legger stor vekt på å videreføre det meget konstruktive forholdet til Nordisk Råd.

Budsjett 2006

Budsjettet reduseres i 2006 med 10 MDKK som en følge av at ordningen med å trekke på Ministerrådets likviditet opphører. Fordringene på landene som er akkumulert gjennom ordningen vil bli avskrevet uten innbetaling. Norges andel av budsjettet i 2006 er 26 pst. Andelen er en BNI-basert nordisk fordelingsnøkkel.

Ministerrådets budsjett for 2006 introduserer en omprioriteringsramme på 2 pst. som skal tilgodese aktiviteter som vurderes som særskilt formålstjenlige og prioriterte.

For 2006 foreslås avsatt 233 mill. kroner.

Den internasjonale organisasjonen for sivil luftfart (ICAO).

Budsjettansvaret er overført til Samferdselsdepartementet

Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD)

Mål

OECD består av 30 medlemsland og er et forum hvor Norge møter de største aktørene i verdensøkonomien inklusive alle G-7 landene. OECD har unike forutsetninger for å håndtere felles problemstillinger innenfor økonomi, miljø, handel, utvikling, utdanning, sosiale spørsmål og en rekke andre områder. OECDs analyser er viktige innspill til den nasjonale politikktutforming og de fleste norske departementer er involvert i arbeidet. Organisasjonen har de senere år styrket sitt arbeid med en bred gruppe ikke-medlemsland. Norge arbeider for at OECD skal befeste sin posisjon som et sentralt samarbeidsforum i møtet med globaliserings utfordringer i det 21. århundre.

Rapport 2004

På OECDs ministerrådsmøte 2004 diskuterte helseministrene resultatene av et tre-årig helseprosjekt som så på måter man kan forbedre helsesystemene i OECD landene. Ministrene ga OECD mandat til å videreføre arbeidet om helsespørsmål særlig med sikte på å forbedre helsestatistikken og foreta analyser av helsesektoren på internasjonalt nivå. Videre godkjente ministerrådsmøtet resultatene av arbeidet med å reformere og effektivisere organisasjonens virkemåte bl.a. å innføre en prøveordning med flertallsavgjørelser i visse saker. Samtidig ble det vedtatt å innføre tidsbegrensede mandater for alle komiteer og arbeidsgrupper. Det ble også besluttet å endre bidragsskalaen. Som følge av dette øker Norges andel fra 0,853 pst. i 2004 til 0,933 pst. i 2005. Forhandlingene om en ny avtale for å avskaffe støtten til verftsindustrien fortsatte i 2004 og er forutsatt avsluttet innen utgangen av 2005.

Budsjett 2005

For 2006 foreslås det på denne bakgrunn avsatt 24 mill. kroner. I tillegg er det avsatt 3 274 000 kroner til byggeprosjektet Site project. Det fremmes i tillegg forslag om at Stortinget samtykker i at Norge slutter seg til toårig budsjettvedtak i OECD, jf. forslag til romertallsvedtak.

Verdens handelsorganisasjon (WTO)

Situasjonsbeskrivelse

WTO administrerer et omfattende regelverk for internasjonal handel, og gir medlemmene tilgang til en juridisk bindende tvisteløsningsmekanisme. WTO er også forum for forhandlinger om økt markedsadgang og nye regler for handel. I den pågående runden («Doha Development Agenda», DDA) forhandles det bl.a. om markedsadgang for industrivarer, inkludert fisk og fiskeprodukter, tjenester og landbruk, samt endringer i regelverket bl.a. for antidumping-tiltak.

På bakgrunn av WTOs ministerkonferanse i Cancun, Mexico i 2003, ble det klart at den pågående forhandlingsrunden ikke kunne avsluttes pr. 1.1.2005 som planlagt. På bakgrunn av et rammeverk for videre forhandlinger vedtatt i juli 2004 er forhandlingene kommet i gang igjen for fullt, med sikte på resultater under den neste ministerkonferansen i Hong Kong i desember 2005 som gjør det mulig å ta fatt på slutfasen i forhandlingsrunden.

Mål

Det er medlemmenes målsetting at et forpliktende, åpent og ikke-diskriminerende multilateralt handelssystem i WTO fortsatt skal bidra til økonomisk vekst og bærekraftig utvikling, økt levestandard og full sysselsetting. Det legges i denne sammenheng bl.a. vekt på at utviklingslandene, og særlig de minst utviklede blant dem, kan få en del av veksten i internasjonal handel som står i forhold til deres behov for økonomisk utvikling.

Som et lite land med en svært åpen økonomi har Norge en sterk interesse i å delta i et bredt og forpliktende multilateralt handelssystem som bidrar til å gi norsk næringsliv stabile og forutsigbare rammevilkår. Regjeringen vil derfor videreføre Norges aktive deltakelse i WTO. Regjeringen legger vekt på at utviklingslandenes, og spesielt de minst utviklede landenes interesser må ivaretas i forhandlingene.

Rapport 2004

I tråd med mandatet for den pågående forhandlingsrunden har Norge videreført sin aktive deltakelse i den pågående forhandlingsrunden i 2004 bl.a. ved å bidra aktivt til rammeverk for videre forhandlinger som det ble enighet om i juli. I løpet av høsten kom forhandlingene for alvor i gang igjen på alle etablerte forhandlingsområder, med særlig vekt på markedsadgang for industriprodukter og fisk, handel med tjenester, landbruk og regelverk bl.a. for antidumping-tiltak. Dessuten innebar juli-rammeverket at det ble igangsatt forhandlinger om handelsforenkling («trade facilitation») som en integrert del av DDA. Det har vært meget begrensede resultater i forhandlingene i 2004, noe som må ses på bakgrunn av situasjonen etter ministerkonferansen i 2003. Innsatsen har således i hovedsak vært konsentrert om å få i gang forhandlingsprosessen igjen på et best mulig grunnlag.

Utover dette ivaretas det regulære arbeidet i WTO i de mange ulike organer som er etablert under WTOs hovedråd. Særlig vekt har blitt lagt på å følge arbeidet i WTOs tvisteløsningssystem. WTO foretok i 2004 en handelpolitisk gjennomgang av Norge, noe som skjer hvert fjerde år. Denne prosessen er omfattende og arbeidskrevende, og forløp på en tilfredsstillende måte. Videre har Norge videreført sin aktive deltakelse i forhandlingene om medlemskap som en rekke land fører, med særlig vekt på Russland.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås avsatt 7,5 mill. kroner til WTO.

Det fremmes i tillegg forslag om at Stortinget samtykker i at Norge slutter seg til toårig budsjettvedtak for WTO, jf. forslag til romertallsvedtak.

Internasjonalt energisamarbeid

1. OECDs atomenergibyrå (NEA)

Mål

NEAs oppgaver er å fremme bruk av atomenergi for fredelige formål. Norge deltar bl.a. for å styrke byråets innsats innen forskning, informasjonsutveksling og faglig bistand om driftssikkerhet og atomavfallsbehandling/-lagring ved atominstallasjoner i Sentral- og Øst-Europa.

Rapport 2004

Utvikling av god sikkerhetskultur står sentralt i NEAs bistand til land i Sentral- og Øst-Europa. De viktigste virkemidlene er samarbeidsprogrammer, utveksling av informasjon, seminarer og opphold for eksperter ved anlegg i NEAs medlemsland, inkludert ved Institutt for energiteknikk på Kjeller og i Halden. NEA er sekretariat for komiteen som ivaretar MNEPR-avtalen (multilateral juridisk rammeavtale for bistand til Russland på atomsikkerhetsområdet).

Budsjett 2006

For 2006 foreslås avsatt 1,1 mill kroner.

2. Det internasjonale atomenergibyrå (IAEA)

Mål

En hovedmålsetting for IAEA er å fremme fredelig bruk av atomenergi. IAEA er gjennom Avtalen om ikke-spredning av kjernefysiske våpen (NPT) dessuten tillagt kontrollfunksjoner for å hindre at kjernefysisk materiale brukes til militært formål. Gjennom dette arbeidet spiller IAEA en viktig rolle for å hindre spredning av masseødeleggelsesvåpen. IAEA har ansvar for kontroll- og inspeksjon bl.a. i Irak, Libya, Nord-Korea og Iran.

Rapport 2004

Usikkerheten rundt Irans atomprogram står fortsatt i fokus for IAEAs arbeid. IAEAs styre har i flere rapporter slått fast at Irans samarbeid med organisasjonen ikke var tilfredsstillende. Norge har støttet opp om de tre EU-landene, Frankrike, Storbritannia og Tysklands forhandlinger med Iran med sikte på å finne en løsning uten å bringe spørsmålet inn for FNs Sikkerhetsråd, slik USA har tatt til orde for. Nord-Korea ble rapportert inn for FNs Sikker-

hetsråd etter at inspektørene fra IAEA ble utvist i desember 2002, og IAEA like etter ble meddelt at landet ville trekke seg fra Ikke-spredningsavtalen for kjernevåpen (NPT). I likhet med de fleste andre nasjoner, mener Norge at Nord-Korea fortsatt er bundet av sine forpliktelser under Ikke-spredningsavtalen, og har oppfordret Nord-Korea til å gjenoppta sekspartforhandlingene i Beijing om landets kjernevåpenprogram. IAEA hadde i 2004 også en sentral rolle i oppfølgingen av Libyas beslutning om å avvike sitt program for anskaffelse av masseødeleggelsesvåpen. I tillegg har IAEA arbeidet aktivt for å avdekke ulovlige nettverk for spredning av kjernefysisk teknologi og materiale.

IAEA har intensivert arbeidet for å sikre at statspartene til Ikke-spredningsavtalen (NPT) etterlever sine folkerettslige forpliktelser, ved at nye og forsterkede verifikasjonsmekanismer (tilleggsprotokollen) er innført. Norge spilte en aktiv rolle for å få med en klausul om miljøkriminalitet under konferansen i juli 2005 om revisjon og styrking av IAEA-konvensjonen om fysisk sikring av nukleært materiale. Norge støtter også aktivt opp om IAEAs beredskapsarbeid mot nukleær terrorisme. Gjennom IAEA er det også etablert instrumenter for å sikre forsvarlig håndtering av kjernefysisk materiale. Norge vil ta plass i IAEAs styre fra høsten 2005.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås avsatt 17 mill. kroner. Det fremmes i tillegg forslag om at Stortinget samtykker i at Norge slutter seg til toårig budsjettvedtak i IAEA, jf. forslag til romertallsvedtak.

3. Det internasjonale energibyrå (IEA)

Mål

IEA er OECD-landenes samarbeidsorganisasjon på energisektoren. Hovedmålsettingen er å sikre medlemslandene energiforsyninger gjennom en beredskapsplan for olje og et langsiktig energiprogram. Datainnsamling, analyse og utarbeidelse av energistatistikk utgjør en sentral del av IEAs arbeide. Norge deltar i samarbeidet ved en særavtale som ivaretar vår stilling som betydelig eksportør av olje og gass. IEAs definisjon av energiforsyningssikkerhet omfatter miljøspørsmål og samarbeid med ikke-medlemsland.

Rapport 2004

Energiforsyningssikkerhet og energipolitikk som sikrer nasjonal og internasjonal økonomisk og sosial utvikling, samt ivaretar globale miljøhensyn, har vært hovedsatsingsområdene i IEA-samarbei-

det i 2004. Et internasjonalt initiativ for innsamling av oljedata som sikrer økt transparens ble videreført i 2004. Godt statistikkmateriale på energiområdet er avgjørende for å få iverksatt internasjonale energi- og miljøtiltak. Initiativet støttes av Norge, og 70 land som representerer 90 pst. av verdens totale oljeproduksjon og -konsum bidrar i dag med datamateriale. Den norske støtten omfattet i 2004 også IEA-publikasjonen World Energy Outlook, som skisserer ulike energi- og utviklingsscenarioer og som jevnlig benyttes som referansemateriale i internasjonal debatt. Videre har Norge støttet ulike miljørelaterte prosjekter, herunder en utredning om fremtidig CO₂-utslipp i Russland.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås avsatt 1 596 000 kroner. Det fremmes i tillegg forslag om at Stortinget samtykker i at Norge slutter seg til toårig budsjettvedtak i IEA, jf. forslag til romertallsvedtak.

4. Det europeiske energicharter (ECT)

Mål

ECT gjenspeiler ønsket om større sikkerhet i energileveranser, økt effektivitet i produksjon, bearbeidelse, distribusjon og bruk av energi, reduksjon av miljøproblemer knyttet til energiaktiviteter og økte investeringer i energiaktiviteter i området som dekkes av chartersamarbeidet. Med charteret er det også avgitt en politisk erklæring som bl.a. henviser til statenes suverene rettigheter over energikildene basert på ikke-diskriminerende og markedsorientert prisdannelse. Det er senere inngått en juridisk bindende chartertraktat for langsiktig samarbeid, et liberalisert energimarked og beskyttelse av investeringer. Norge har undertegnet men ikke ratifisert traktaten, da tvisteløsningsmekanismen i investor-stat-forhold kan reise rettslige problemer. Russland, i tillegg til Australia, Hviterussland og Island, har heller ikke ratifisert.

Rapport 2004

ECT utgjør et forum for oljepolitiske spørsmål der produsent- og konsumentland møtes – også de uten annen organisatorisk tilhørighet. Organisering og arbeidsform er i 2004 blitt effektivisert. Det eksisterer stadig utestående spørsmål vedrørende transittprotokollen som vil være avhengig av at enighet mellom EU og Russland oppnås.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås avsatt kr 677 000.

Multilaterale eksportkontrollfora

Mål

De multilaterale eksportkontroll og ikke-spredningsregimene har som formål å hindre spredning av varer, materialer, substanser og teknologi som kan bidra til utvikling og produksjon av masseødeleggelsesvåpen, samt levering av slike våpen. Gjennom det multilaterale samarbeidet søkes det å bygge høye internasjonale eksportkontrollstandarder. Australia-gruppen retter seg mot spredning av kjemiske og biologiske våpen, Nuclear Suppliers Group og Zangger-komiteen mot kjernefysiske våpen og Regimet mot spredning av missilteknologi søker å hindre spredning av missiler for levering av slike våpen. Wassenaar-samarbeidet har som mål å samordne eksportkontrolltiltak for konvensjonelle våpen og høyteknologiske flerbruksvarer. Dette gjøres ved regelmessige rapporteringer om faktisk eksport og lisensnektelser til særskilte land eller regioner, samt gjennom større harmonisering av den nasjonale eksportkontrollpraksisen om konvensjonelle våpen og sensitiv høyteknologi

Rapport 2004

Etter terroranslagene mot amerikanske mål har de multilaterale eksportkontrollregimene intensivert sine aktiviteter betydelig. Basisdokumenter og retningslinjer er bl.a. endret til å omfatte leveranser til ikke-statlige aktører av våpen, militært utstyr, flerb bruksteknologi og varer som kan være relevante i terrorsammenheng. Samtidig legges det betydelig vekt på å styrke dialogen med land som ikke deltar i regimene, men som kan være potensielle leverandører eller transittpunkt for sensitive varer.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås avsatt kr 80 000 til Wassenaar-samarbeidet, som er eneste eksportkontrollregime med pliktig bidrag.

Marine ressurser

Den internasjonale hvalfangstkommissjon og Kommissjonen for bevaring av levende marine ressurser i Antarktis.

Mål

Den internasjonale hvalfangstkommissjon (IWC) har som formål å sikre bærekraftig forvaltning globalt av de store hvalartene. Kommissjonen for bevaring av levende ressurser i Antarktis (CCAMLR) er opprettet for å forvalte levende marine ressurser i

området rundt Antarktis. Arbeidet legger til grunn prinsippet om økosystembasert forvaltning. Organisasjonen er en integrert del av det internasjonale samarbeidet om Antarktis-spørsmål.

Rapport 2004

IWCs årsmøte i 2004 gjorde ingen fremskritt i arbeidet med å ferdigstille et nytt forvaltningsregime. Organisasjonen fungerer derfor ennå ikke i samsvar med sitt folkerettslige grunnlag, nedfelt i den internasjonale konvensjonen for regulering av hvalfangst. Norge vil likevel fortsette sine anstrengelser for å få organisasjonen inn på et mer produktivt spor.

CCAMLR ligger langt fremme i bekjempelsen av urapportert, uregulert og ulovlig (IUU-) fiske gjennom blant annet svartelisting av IUU-fiskefartøyer, sentralisert satellittovervåkning og et internasjonalt system for fangstdokumentasjon. Fangstopp-gaver og -overslag tyder på at dette arbeidet nå begynner å bære frukt. CCAMLR er blant de fiske-riorganisasjoner som er kommet lengst i anvendelse av en økosystembasert tilnærming i ressursforvaltningen. Siden 2004 har ett norsk skip deltatt i prøviefiske etter tannfisk i konvensjonsområdet.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås avsatt kr 1 177 000.

Post 71 Finansieringsordningen under EØS-avtalen, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

For å følge opp forpliktelsene i EØS-avtalens artikkel 115 ble det i 2000 opprettet en ordning for økonomiske overføringer rettet mot sosial og økonomisk utjevning i EU for perioden 1999-2003 (jfr. Innst. S. nr. 19, 2000-2001). Ordningen avløste den tidligere finansieringsordningen (lån- og tilskuddsordningen) for perioden 1994-1999. Fristen for å gi tilsagn om støtte under ordningen løp ut 31. desember 2003, men utbetalingene vil fortsette utover denne dato.

Rammen for finansieringsordningen var på totalt 119 mill. euro. Den norske andelen ble beregnet til om lag 113,5 mill. euro, d.v.s. ca. 885 mill. kroner.

Mål

Finansieringsordningen ble opprettet for å bidra til reduksjon av de økonomiske og sosiale forskjellene mellom regionene i EØS-området. Mottakerland var Portugal, Spania, Hellas og Irland. Målset-

tingen var at minst 2/3 av tilskuddene skulle gå til miljøprosjekter, herunder byfornyelse, tiltak mot forurensning i byområder og bevaring av europeisk kulturarv. Videre kunne prosjekter innen transport, herunder infrastruktur, og utdanning og opplæring, herunder akademisk forskning, motta støtte under ordningen.

Rapport 2004

Innen utløpet av fristen 31.12.2003 ble det gitt tilsagn for totalt 113,6 mill. euro hvor Norge svarer for 95 pst. (107,9 mill. euro eller 841,6 mill. kroner). I 2004 ble det inngått avtaler om prosjekter i Hellas, Portugal og Irland. Over 90 pst. av midlene går til miljøtiltak og resten til de øvrige prioriterte formål. Hoveddelen av utbetalingene vil skje i 2005 og 2006.

Det ble utbetalt 78,6 mill. kroner over denne posten i 2004.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås det bevilget 220 mill. kroner.

Post 72 Finansieringsordningen i det utvidete EØS, kan overføres

Post 73 Norsk finansieringsordning i det utvidete EØS, kan overføres

De to finansieringsordningene under kap. 116, post 72 og post 73 omtales nedenfor under ett på grunn av store likheter mellom de to ordningene. Eventuelle ulikheter er presisert i teksten.

Situasjonsbeskrivelse

Som følge av EØS-utvidelsesavtalen av 14. oktober 2003 er EØS/EFTA-landene forpliktet til å bidra med totalt 600 mill. euro eller omlag 4,98 mrd. kroner for perioden 1. mai 2004 – 30. april 2009. Årlig andel vil i gjennomsnitt være på 120 mill. euro, eller om lag 996 mill. kroner, der Norges andel utgjør ca. 95 pst¹.

Det ble i tillegg inngått en særskilt avtale mellom Norge og Det europeiske fellesskap om å opprette en norsk finansieringsordning. Gjennom denne ordningen er Norge forpliktet til å bidra med 567 mill. euro, eller om lag 4,7 milliarder kroner. Årlig andel vil i snitt være 113,4 mill. euro eller

om lag 942 mill. kroner. Avtaleperioden for den norske ordningen er 1. mai 2004 – 30. april 2009.

Avtalene fastlegger formålet med støtten, hvilke land som skal motta støtte, fordeling av støtten mellom landene, hvilke innsatsområder midlene skal gå til og retningslinjer for støtten. I avtalene legges det opp til en finansieringsgrad på mellom 60 og 85 pst. av totale kostnader for prosjektet. Norge, Island og Liechtenstein har likevel blitt enige om at for støtte til prosjekter relatert til frivillige organisasjoner og sosiale parter, og eventuelt også såkornsfond og utdanningsfond, vil de to finansieringsordningene kunne anvendes i kombinasjon. Bidragene fra EØS/EFTA-landene sammen med bidragene fra den norske ordningen vil etter dette kunne gå opp til 90 pst. for denne type prosjekter.

I henhold til EØS-utvidelsesavtalen vil mottakerlandene under den norske finansieringsordningen være de nye EU-landene Estland, Latvia, Litauen, Polen, Den Tsjekiske republikk, Slovakia, Ungarn, Slovenia, Malta og Kypros. Mottakerlandene under finansieringsordningen i det utvidete EØS vil i tillegg være Hellas, Portugal og Spania. Det er inngått rammeavtaler med alle mottakerlandene. Deler av forvaltningsansvaret for ordningene er delegert til et kontor (Financial Mechanisms Office – FMO) administrativt tilknyttet EFTA-sekretariatet i Brussel.

Mål

De to finansieringsordningene ble opprettet for å bidra til å redusere økonomiske og sosiale forskjeller i EØS. Målet for begge ordningene er å identifisere og finansiere gode prosjekter og tiltak innenfor de områder som dekkes av ordningene, herunder vern av miljøet, fremme av bærekraftig utvikling, bevaring av den europeiske kulturarv, utvikling av menneskelige ressurser, helse og barneomsorg og forskning innen de nevnte områdene. For den norske ordningen er det i tillegg mulighet for å prioritere Schengen og styrking av rettsvesenet, miljøområdet, regionalpolitikk, grenseoverskridende samarbeid, samt gjennomføring av felleskapsregelverket, for å bidra til å styrke de nye medlemslandenes evne til fullt ut å delta i det indre marked i et utvidet EØS. Rammeavtalene fastlegger mål og prioriteringer for hvert av de tretten mottakerlandene.

Rapport 2004

Det første året har det vært fokus på etablering av regelverk og retningslinjer, samt forhandlinger om landvise rammeavtaler for å bidra til en forsvarlig

¹ Nøyaktig andel avhengig av utviklingen i BNP i Norge, Island og Liechtenstein

gjennomføring i mottakerlandene. Regelverk og retningslinjer for de to finansieringsordningene er nøye koordinert. Forhandlinger om rammeavtaler med de tretten mottakerlandene ble igangsatt i 2003, og fortsatte i 2004. Det ble undertegnet rammeavtaler med Polen, Tsjekkia, Latvia og Estland.

I 2004 ble det etablert et forvaltningsapparat for ordningene, herunder etablering av Financial Mechanisms Office i Brussel. EFTAs faste komité vedtok å etablere en egen styringskomité for finansieringsordningen i det utvidete EØS bestående av de tre giverlandene Island, Norge og Liechtenstein. I alle landene som omfattes av ordningene er det risiko forbundet med å gi finansiell støtte. Det er derfor lagt stor vekt på krav til kontroll og revisjon i rammeavtalene og regelverket. Alle inngåtte rammeavtaler samt regelverk og retningslinjer er lagt ut på Utenriksdepartementets og FMOs hjemmesider.

Det er ikke utbetalt midler til prosjekter i 2004, men i tråd med avtalen ble administrative utgifter knyttet til forvaltningen av ordningene dekket over begge postene.

Gjennom kontakt og informasjonsutveksling med fagdepartementer, institusjoner, interesseorganisasjoner og norske næringsliv, har Utenriksdepartementet lagt til rette for at norske aktører best mulig skal kunne nyttiggjøre seg muligheter under ordningene der det er naturlig. Det er opprettet en interdepartemental referansegruppe. Fagdepartementene bidrar til å engasjere ulike norske miljøer. Dialogen med mottakerlandenes myndigheter om utformingen av rammeavtalene har også bidratt til å identifisere aktuelle samarbeidsområder. Det er

arrangert konferanser i Polen, Estland, Litauen og Latvia for potensielle samarbeidspartnere fra Norge og mottakerlandene. Arrangementene ble planlagt og gjennomført i nært samarbeid med et bredt utvalg norske aktører. Norske myndigheter legger således til rette for samarbeid om prosjektforslag under ordningene. Det er mottakerlandenes myndigheter som har ansvaret for å fremme forslag og gjennomføre prosjekter under ordningen.

Budsjett 2006

Det foreslås bevilget 200 mill. kroner under kap. 116, post 72 Finansieringsordningen i det utvidete EØS og 210 mill. kroner under kap. 116, post 73 Norsk finansieringsordning i det utvidete EØS. Det foreslås videre at Utenriksdepartementet gis tilsagnsfullmakt på 450 mill. kroner under hver av de to postene, jf. forslag til romertallsvedtak.

Låne- og tilskuddsordningen under EØS-avtalen

De siste utbetalingene under den første finansieringsordningen, Låne- og tilskuddsordningen under EØS-avtalen (1994-1998), vil bli formelt avsluttet i 2005. Ordningen har 40,3 mill. euro på sin bankkonto, og etter at et større prosjekt i Hellas har blitt avbrutt, ligger det an til at mesteparten av dette beløpet kan tilbakeføres giverlandene. Norges andel er 20,16 pst., som utgjør om lag 8 mill. euro, eller om lag 60 mill. kroner. Beløpet, som vil bli tilbakeført i 2006, foreslås inntektsført under kap. 5309 Tilfeldige inntekter, post 29 Ymse.

Programområde 03 Internasjonal bistand

Utgifter fordelt på programkategorier

(i 1 000 kr)

Kat.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Budsjettets stilling pr 1. halvår	Forslag 2006
03.00	Administrasjon av utviklingshjelpen	734 622	815 000	850 388	894 911
03.10	Bilateral bistand	2 683 531	2 929 500	2 936 193	3 546 600
03.20	Globale ordninger	6 353 525	6 942 793	8 059 503	7 657 838
03.30	Multilateral bistand	5 268 344	5 932 561	5 881 656	6 396 961
03.50	Øvrig bistand (ikke ODA-bistand)	279 231	249 163	321 074	252 395
	Sum programområde 03	15 319 253	16 869 017	18 048 814	18 748 705

St.meld. nr. 35 (2003-2004) Felles kamp mot fattigdom og Stortingets behandling av denne, jf. Innst.S. nr. 93 (2004-2005), viser bredden i og utgjør grunnlaget for norsk utviklingspolitikk framover. Menneskers rett til et liv uten fattigdom er grunnlaget og FNs tusenårs mål sentrale mål for vårt utviklingssamarbeid. For å oppnå dette må det føres en utviklingspolitikk som har en helhetlig tilnærming til de utfordringene verden står overfor for å bekjempe fattigdom.

FNs statusgjennomgang viser at det er landene i Afrika som har hatt svakest fremgang i forhold til tusenårs målene. Afrikanske ledere har startet en samlet offensiv for å ta en bedre ledelse i kampen mot fattigdom og for økonomisk vekst, og vist vilje til å bedre styresettet og bekjempe korrupsjon. Regjeringen vil sikre at det nå tas et ekstra løft for Afrika og legger som et ledd i dette opp til en opptrappingsplan for økt bistand til Afrika. Dette er i tråd med G8-landenes vedtak om en fordobling av bistanden til Afrika innen 2010. I tillegg vil det bli lagt enda større vekt på at norsk bistand skal gå til de fattigste landene i verden, dvs. land som inngår i kategoriene minst utviklede land (MUL) og lavinntektsland (LIC). Ved en slik satsing vil Norge bli en enda sterkere bidragsyter til å løfte verden ut av fattigdommen. Det foreslås nye måltall for begge områder.

Ifølge FNs tusenårsprosjekt må det globale nivået på bistand nå USD 135 mrd. per år fra og med 2006 om tusenårs målene skal nås innen 2015. Som bidrag til dette foreslår Regjeringen at det bevilges 18 496,3 mill. kroner til ODA-godkjent bistand for 2006, en økning på 1 876,5 mill. kroner fra 2005.² Bevilgningsforslaget tilsvarer 0,96 pst. av bruttonasjonalinntekten (BNI), en opptrapping fra 0,95 pst. av BNI i 2005. I 2001 utgjorde bevilgnin-

ger til offisiell utviklingshjelp 0,89 pst. av anslått BNI. 12,3 mrd. kroner gikk da til offisiell utviklingshjelp. Den nominelle veksten fra 2001 til 2006 er omlag 6,2 mrd. kroner.

I tråd med St.meld. nr. 35 (2003-2004) Felles kamp mot fattigdom har Stortinget gått inn for at bistanden skal utgjøre minst 1 pst. ut inneværende stortingsperiode (2005-2009).

For å sikre at bistanden blir effektiv og bærekraftig, vil vi fortsette og forsterke samarbeidet med multilaterale organisasjoner, andre giverland og samarbeidsland om felles opptreden basert på landenes egen strategi for å bekjempe fattigdommen. Regjeringen vil legge Paris-erklæringen om bistandseffektivitet fra mars 2005 til grunn for utviklingssamarbeidet fremover. Norsk politikk for å bidra til dette er nærmere utdypet nedenfor.

Menneskerettighetene, slik de er definert i internasjonale konvensjoner, utgjør en bærende pilar i norsk utviklingspolitikk. En sentral forutsetning for at utviklingen skal komme folk flest, og særlig de fattigste, til gode er at politiske, sivile, økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter ses i sammenheng. Norge skal bidra til å sette samarbeidslandene i stand til å oppfylle sine menneskerettsforpliktelser. Det vises for øvrig til avsnittet om menneskerettighetene under omtale av programområde 02.

Styrking av kvinners rettigheter og muligheter til å delta aktivt og på lik linje med menn i det økonomiske, sosiale, politiske og kulturelle samfunnsnivå er et prioritert område. Regjeringen vil søke å inte-

² I tillegg kommer 17,8 mill. kroner som følge av innføringen av ordningen med nettobudsjettering av merverdiavgift, jf. kap. 1633. Dette beløpet kan bli justert i løpet av 2006.

grere likestillingsperspektivet i alt utviklingsarbeid og også gjennomføre særskilte tiltak for å styrke kvinners stilling med sikte på å fremme likestilling.

Regjeringen vil fortsatt benytte en rekke ulike kanaler for å formidle bistanden. Det vil bli lagt vekt på at kanalene er fleksible og effektive i tråd med behovene i det enkelte land og på det enkelte innsatsområde. Regjeringen vil fortsatt tilstrebe en tilnærmet lik fordeling mellom bilateral og multilateral bistand. Norge vil i 2006, som en oppfølging av FN-toppmøtet fem år etter tusenårserklæringen, bidra til reformer som kan styrke FN som en effektiv utviklingspolitisk aktør. Organisasjonene i det sivile samfunn skal med utgangspunkt i sine særlige fortrinn også fortsatt være viktige aktører på sine spesialområder. Et utvalg som vurderer disse organisasjonenes rolle og effektivitet som utviklingspolitiske aktører og formidlere av bistand, vil legge fram sin rapport våren 2006.

Forutsigbar finansiering er avgjørende for en vellykket planlegging og gjennomføring av utviklingsarbeidet. Regjeringen vil derfor øke forutsigbarheten ved å gi mer langsiktige og flerårige indikative tilsagn både til sentrale samarbeidsland og til FNs viktigste utviklingsorganisasjoner. Slike tilsagn gis med forbehold om Stortingets samtykke.

Kvaliteten i utviklingssamarbeidet skal styrkes. Det vil bli lagt mer vekt på resultater, både i mottakerland, i internasjonale organisasjoner og i norsk forvaltning. Bistand har generelt høy risiko, og risikohåndtering vil bli vektlagt tydeligere i samarbeidet.

Rammebetingelser og virkemidler for utvikling

Det er fortsatt langt fram til tusenårsmålene er nådd, selv om det er gjort betydelige framskritt i enkelte regioner. Andelen fattige i verden synker. I 1990 levde 28 pst. på en inntekt under 1 US dollar om dagen. I 2001 var andelen 21 pst. På global basis regner en med å nå tusenårsmålet om halvering av andelen ekstremt fattige i verden innen 2015. Utviklingen i Asia bidrar sterkt til dette. Der har rundt 230 millioner mennesker kommet seg ut av den ekstreme fattigdommen siden 1990, men fortsatt lever nærmere 700 millioner mennesker i regionen under fattigdomsgrensen. I Afrika sør for Sahara er bildet langt mer dystert. Der har antallet ekstremt fattige økt med over 80 millioner mennesker til om lag 313 millioner mennesker i denne perioden. Målt i gjennomsnittsinntekt er disse menneskene også blitt fattigere. Afrika sør for Sahara er ellers det området i verden som har minst framgang på de øvrige tusenårsmålene. I Latin-Amerika, Midt-Østen og i Nord-Afrika har man et mer variert bilde, men i hovedsak med en

svak positiv trend. Som påpekt i St.meld.nr.35 (2003-2004) og i Innst.S.nr.93 (2004-2005), er økt bistandsvolum viktig, men langt fra tilstrekkelig for å nå tusenårsmålene. Bedring av internasjonale rammebetingelser så vel som bedre politikk innad i mange utviklingsland når det gjelder korrupsjon og betingelser for økonomisk og sosial utvikling, er også viktige forutsetninger.

Nasjonale rammebetingelser

Aidsepidemien er en global katastrofe som truer med å undergrave resultatene av mange års utviklingsbestrebelse. De samfunnsmessige konsekvensene i landene som er hardest rammet, er enorme. FNs aidsprogram (UNAIDS) tegner et dystert bilde av situasjonen globalt. Det er beregnet at om lag 40 millioner mennesker nå er smittet, en økning fra 35 millioner mennesker i 2001. Hver dag smittes 13 000 mennesker. Hiv- og aidsepidemien forsterker fattigdommen, og rammer særlig utsatte og sårbare grupper som kvinner og barn. 15 millioner barn er blitt foreldreløse på grunn av aids. Kvinner utgjør nesten halvparten av de smittede på verdensbasis og nesten 60 pst. i Afrika sør for Sahara. Vi kan snakke om en feminisering av epidemien. Det er fortsatt landene sør for Sahara som er verst rammet; i denne regionen dør i overkant av 6 000 mennesker hver dag av sykdommen. Men smitteutbredelsen er også på rask frammarsj i de folkerike landene i Asia, spesielt i India og Kina. Også i Øst-Europa og Sentral-Asia er det en urovekkende rask økning i antall hiv-smittede.

Kvaliteten på et lands styresett har stor betydning for befolkningens mulighet til medbestemmelse, og for myndighetenes evne til å gjennomføre vedtatte fattigdomsstrategier på en effektiv måte. Mange land preges av svake institusjoner som svekker evnen til å sette fattigdomsstrategiene ut i livet og gjør utviklingsprogrammene mer utsatt for korrupsjon. Det er behov for omfattende reformer og besluttsomhet i gjennomføringen. Land med betydelige naturressurser forblir fattige fordi utvinningsinntektene ikke forvaltes forsvarlig og i samsvar med landets og befolkningens interesse. Norsk kompetanse i etablering av systemer for forvaltning av petroleumsressurser vil i økende grad bli stilt til rådighet for petroleumsproduserende utviklingsland, se omtale under kap. 165, post 71 Faglig samarbeid.

Internasjonale rammebetingelser

Regjeringen vil styrke norsk innsats innenfor multilaterale institusjoner som påvirker internasjonale rammebetingelser.

Internasjonale investeringer

Flertallet av utviklingslandene har i liten grad nytt godt av økningen i internasjonale investeringer det siste tiåret. Av de samlede utenlandske investeringene på USD 648 mrd. i 2004, gikk USD 233 mrd. til utviklingsland. Størstedelen av disse investeringene har gått til noen få mellominntektsland. De minst utviklede landenes andel av de samlede internasjonale investeringene utgjorde i 2004 bare 1,6 pst., eller til sammen USD 10,7 mrd. Samlede direkte investeringer fra utlandet til utviklingsland er likevel om lag tre ganger høyere enn ODA-overføringene. For de minst utviklede landene tilsvarer imidlertid de internasjonale investeringer under halvparten av det de mottar i ODA-bistand.

Viktige årsaker til det lave investeringsnivået er manglende tillit til landenes økonomi, og mangelfulle rammebetingelser i form av lovverk, finansinstitusjoner og infrastruktur. I tillegg kommer ofte utstrakt korrupsjon, tungrodd byråkrati og en ustabil sikkerhetssituasjon. Å skape gode nasjonale rammebetingelser for investeringer og næringsutvikling er først og fremst utviklingslandenes eget ansvar. Det internasjonale samfunn har imidlertid også en viktig rolle å spille i arbeidet med å etablere slike rammebetingelser og i å stimulere til økte utenlandsinvesteringer i utviklingsland.

Handel

Utviklingslandenes deltakelse i internasjonal handel har økt betydelig de siste ti årene. Dette gjelder imidlertid ikke de minst utviklede landene, som i hovedsak baserer sin handel på råvarer og landbruksvarer. Deres andel av verdenshandelen utgjør bare 0,5 pst. Dette skyldes både at disse landene har få varer å eksportere og dårlig utbygget infrastruktur for handel, og at deres eksport fortsatt møter en rekke handelshindringer. For å styrke deres deltakelse i regional og internasjonal handel er det derfor viktig å bidra til å utvikle et næringsliv og en infrastruktur i disse landene som gir mulighet for en mer variert eksport av varer og tjenester som kan konkurrere på regionale og internasjonale markeder. Det kreves videre økt støtte og faglig bistand til å bygge den nødvendige handelskompetansen og –kapasiteten for å delta i internasjonale handelsforhandlinger og internasjonal handel. Parallelt må det arbeides for å bedre markedsadgangen for utviklingslandene.

Gjeld

For de landene som har kvalifisert seg for det internasjonale gjeldsletteinitiativet for de fattigste

landene (*Heavily Indebted Poor Countries Initiative* – forkortet *HIPC*) slettes nå 90 pst. -100 pst. av de bilaterale gjeldsforpliktelsene overfor de rike industrilandene. Tidsfristen for å kvalifisere seg for HIPC er, etter flere utvidelser, satt til utgangen av 2006. Det knytter seg særskilt spenning til håndteringen av Sudans gjeld. Under HIPC-initiativet gis det også gjeldslette på forpliktelser overfor de internasjonale finansinstitusjonene, spredt over lengre tid, gjerne en 20-års periode.

G8-landene foreslo i juli 2005 å slette 100 pst. av ferdigbehandlede HIPC-lands gjeldsforpliktelser overfor Verdensbanken (IDA), Afrika-banken (AfDF) og IMF. Det er ventet at finansinstitusjonene vil vedta G8s forslag, med eventuelle tilpasninger, i løpet av høsten 2005. Dette er en ny vending i internasjonal gjeldspolitik. Initiativet har en foreløpig anslått kostnadsramme på hele USD 57 mrd., tilsvarende om lag $\frac{3}{4}$ av et globalt bistandsbudsjett, hvorav USD 42 mrd. for Verdensbanken, USD 10 mrd. for Afrika-banken og USD 5 mrd. for IMF. For de 18 HIPC-landene som inntil videre vil være kvalifisert, ventes gjeldsbyrden med dette å bli redusert fra et gjennomsnittsnivå tilsvarende 140 pst. til 52 pst. av landenes årlige eksportinntekter. Dette er et svært lavt nivå.

Norge støtter G8s forslag siden dette kan gi betydelige tilleggsmidler slik at de fattige landene har større mulighet til å nå tusenårsmålene. For at gjeldssletten skal innebære en økning i ressursene til de fattigste landene, kan ikke finansieringen tas fra eksisterende bistandsrammer, men må være addisjonell. For at man fra norsk side skal kunne påvise addisjonalitet av gjeldssletten, vil budsjettposten for deltakelse i internasjonale gjeldsoperasjoner økes, jf. kap. 172, post 70, som del av den totale økningen i bistanden. For å dekke Norges andel av den kompensasjon som skal tilstås Verdensbanken og Afrikabanken, anslås det at det er et behov for 100 mill. kroner i 2006. Det er knyttet stor usikkerhet til anslaget, og dette vil først kunne bli avklart etter detaljerte forhandlinger om når og hvordan institusjonene skal kompenseres. Likeledes er det fremdeles usikkerhet knyttet til finansieringsbehovet på IMF-siden, men i følge G8s forslag vil disse kostnadene i utgangspunktet dekkes av IMF's interne ressurser. En kan imidlertid ikke utelukke at det kan bli behov for en viss kompensasjon. Dersom dette skulle skje, mener Regjeringen at G8-landene selv må ta hovedansvaret for finansieringen.

Det vises for øvrig til Regjeringens handlingsplan om gjeldslette for utvikling av 2004, samt til omtale under kap. 172.

Det internasjonale utviklingssamarbeidet –
bistand som virkemiddel

Nasjonalt eierskap og giversamarbeid

En OECD-studie som ble gjennomført i 14 utviklingsland i 2004, viser at det fortsatt er store utfordringer når det gjelder å bedre utviklingslandenes eierskap, givernes bruk av mottakerlandets systemer og prosedyrer så vel som samarbeid og arbeidsdeling givne i mellom.

Erklæringen om bistandseffektivitet og harmonisering som ble vedtatt på OECDs høynivåforum i Paris i mars 2005, representerer et viktig framskritt. Bilaterale givere, multilaterale organisasjoner og finansinstitusjoner og nærmere 60 utviklingsland sluttet seg til erklæringen som inneholder en rekke konkrete forpliktelser for henholdsvis utviklingsland og givere. Erklæringen inneholder bl.a. konkrete forpliktelser for givne når det gjelder å tilpasse seg utviklingslandenes prioriteringer, gjøre bruk av deres systemer og prosedyrer, samordne sitt engasjement og sine krav, støtte utviklingen av kompetanse på en samordnet måte og øke forutsigbarheten i bistandsoverføringene. Utviklingslandene på sin side forplikter seg bl.a. til å iverksette tiltak for å bekjempe korrupsjon og bedre forvaltningen, sørge for bedre sammenheng mellom nasjonale utviklingsstrategier og budsjettprioriteringer, forbedre økonomiforvaltning, innkjøpsprosedyrer og rapporteringssystemer og utarbeide planer for kompetanseutvikling. For et utvalg av forpliktelsene er det definert indikatorer, og det ble utarbeidet måltall for hver av dem forut for FN-toppmøtet i september 2005. Indikatorene og måltallene vil danne grunnlag for en internasjonal etterprøving av hvordan forpliktelsene i Paris-erklæringen følges opp globalt og i de landene som har sluttet seg til erklæringen. Den første rapporten vil ventelig foreligge i 2006.

De multilaterale organisasjonenes spesielle rolle

FNs toppmøte i september 2005, som fant sted fem år etter at Tusenårserklæringen ble vedtatt, gjorde opp status for gjennomføringen og staket ut kursen for det videre arbeidet. Sluttdokumentet bekreftet tusenårsmålene og slo fast at det trengs mer og bedre bistand. Toppmøtet viste til FN-målet om at 0,7 pst. av industrilands BNI avsettes til utviklingshjelp. Det ble klart referert til godt styresett og bekjempelse av korrupsjon. Det gis bred tilslutning til den omlegging av utviklingssamarbeidet som bl.a. Norge har vært pådriver for. Toppmøtet ønsket velkommen Paris-erklæringen om bistandseffektivitet, som dermed har fått universell opp-

slutning. Betydningen av nasjonalt eierskap til utviklingsprosessen, giverharmonisering og godt giverskap ble understreket. Det ble også vist til G-8vedtaket om gjeldslette og EU-landenes opptrappingsplan for bistand. Det var videre enighet om at de nasjonale fattigdomsstrategiene innen 2006 klarere skal baseres på hva som må til for å oppnå tusenårsmålene. Omtalen i sluttdokumentet av miljø og klima var skuffende svak, men resultatene fra toppmøtet om bærekraftig utvikling i Johannesburg ble bekreftet.

Generelt er det unike med FN-systemet dets universelle tilstedeværelse og brede mandat, som spenner fra fredsbygging, konfliktløsning og menneskerettigheter via humanitær bistand til langsiktig utvikling. FN og Verdensbanken er viktige bidragsyttere til utviklingsprosessen på landnivå, gjennom store ressursoverføringer, politikkdialog og rådgivning, samt ved at de bidrar til samordning av giverinnsatsen. G8-landene har anmodet Verdensbanken om å ta en ledende rolle i å sikre at det nye partnerskapet med Afrika bidrar til at den økte bistanden blir effektiv og koordinert i tråd med Paris-erklæringen. FN-systemet er permanent representert i alle utviklingsland og oppfattes ofte som nøytrale rådgivere og partnere. Dette gjør det mulig for FN å ta opp spørsmål det ofte er vanskelig for bilaterale og andre organisasjoner å fremme. De multilaterale utviklingsorganisasjonene bistår alle fattige land, også de som får lite støtte fra bilaterale givere.

Omfanget av bistand internasjonalt

I 2004 utgjorde totalbistanden omtrent USD 78 mrd. (USD 69 mrd. i 2003). Store giverland øker sin bistand, men det er fortsatt bare Danmark, Luxemburg, Nederland, Norge og Sverige som har nådd FN-målet for bistanden på 0,7 pst. av BNI. I april 2005 vedtok imidlertid EU-kommisjonen nye og ambisiøse mål for EU-landenes bistand. Innen 2010 skal EU opp på et samlet bistandsnivå tilsvarende 0,56 pst. av BNI, og med en videre målsetting om 0,7 pst. innen 2015. Dette innebærer en økning i EUs bistand med 20 mrd. euro i forhold til dagens nivå. Vedtak fra G8-toppmøtet i Gleneagles i juli 2005 og fra andre givere vil føre til at de dårlige bistands overføringene til Afrika økes med USD 25 mrd. innen 2010, dvs. en dobling fra 2004. G8-landene forpliktet seg i tillegg til multilateral gjeldslette med full kompensasjon til Verdensbanken og Afrikabanken tilsvarende USD 50 mrd. Bidraget til multilateral gjeldslette er forutsatt å være addisjonelle midler, dvs. komme i tillegg til eksisterende bidrag.

Samsvar mellom politikken på ulike områder (koherens)

Utenom bistand bidrar andre sider ved de rike lands politikk sterkt til å fremme eller å hemme kampen mot fattigdom i utviklingsland. Både St.meld. nr.35 (2003-2004) og Regjeringens rapport til FN fra 2004 om oppfølgingen av Tusenårs mål nr 8 om partnerskap, understreket hvor viktig det er at alle politikkområder, så langt som mulig, gjøres samstemte med hensyn til å støtte opp under arbeidet med å skape utvikling og redusere fattigdom. Regjeringen arbeider med å fremme samsvar i den politikken andre departementer har ansvar for, bl.a. på felter som migrasjon og pengeoverføringer, global helse, forsvarlig forvaltning av petroleumsressurser, investeringer og handel. Norge vil dessuten fortsette samarbeidet med OECD om å bidra til samstemt politikk på global basis og for å få organisasjonen til å legge økt vekt på dette aspektet i sine eksaminasjoner av medlemslandene. Norge vil på sin side fortsatt publisere informasjon som viser hvordan vi bidrar til å oppfylle tusenårs målene, særlig mål nr 8 om internasjonalt partnerskap for utvikling, og Regjeringen vil søke å anspore andre rike land til å følge opp med egne årlige rapporter, slik at bildet blir mer komplett. Regjeringen går inn for at OECD skal publisere årsrapporter om koherens som omfatter alle medlemslandene.

Prioriteringer i 2006

Et løft for Afrika

Rapporter fra status når det gjelder tusenårs målene viser at det vil trenge et ekstra løft for å komme i mål i Afrika. Afrika er satt i fokus internasjonalt gjennom Tony Blairs «Kommissjon for Afrika». G8-landenes partnerskap med Afrika, gjeldsletteinitiativ og løfte om dobling av bistanden til Afrika innen 2010, viser at også store sentrale givere nå vil bidra til et løft for Afrika. Fra afrikansk side forventes at også ikke-G8 land forplikter seg og redegjør for sin politikk overfor Afrika på liknende vis som G8 og EU-landene. Det sivile samfunn viser for tiden et positivt engasjement for å bekjempe fattigdommen i Afrika. Dette vil regjeringen bygge videre på.

Regjeringen vil markere 2006 som første år for satsingen «Et løft for Afrika», som vil omfatte en ytterligere opptrapping av bistanden til denne verdensdelen. Dette løftet vil basere seg på å støtte opp om den samlede offensiven som afrikanske ledere har startet, gjennom NEPAD (The New Partnership for Africa's Development) og den Afri-

kanske Union, for å ta en bedre ledelse i kampen mot fattigdom, for økonomisk vekst og for å bedre styresettet og bekjempe korrupsjon. I Innst. S. nr. 93 (2004-2005) ga Stortinget sin tilslutning til at det fastsettes måltall for bistand til Afrika og lavinntektsland. Regjeringen foreslår følgende konkrete måltall fram mot 2010:

- øke bistanden til Afrika med 1 milliard kroner i 2006,
- øke den andelen av den langsiktige bilaterale bistanden som går til Afrika fra 55 pst. (i 2004) til 65 pst. Dette inkluderer ikke kortsiktig bilateral bistand (kap. 163-164).

Styrket innsats i Afrika i 2006 vil omfatte støtte til gjenoppbyggingen og konsolideringen av freden i Sudan, økt bistand til hovedsamarbeids- og samarbeidslandene i Afrika og til det regionale samarbeidet i Afrika, samt økt vektlegging på Afrika i enkelte globale satsinger. Dette vil bli omtalt nærmere under kap. 150 Bistand til Afrika, kap. 162 Overgangsbistand (gap), kap. 165, post 71 Faglig samarbeid, kap. 170, post 80 Globale fond og kap. 172 Gjeldslette.

Økt bistand er særlig viktig for de fattigste landene som har mindre mulighet til å skape vekst gjennom bedre handelsbetingelser og andre forbedringer i internasjonale rammebetingelser. Målet om at minst 40 pst. av den bilaterale bistanden skal gå til de minst utviklede land ble nådd allerede i 2002. I 2004 gikk 44 pst. av den bilaterale bistanden til de minst utviklende landene, en økning fra 42 pst. i 2003. Flertallet av minst utviklede land og en betydelig andel av lavinntektslandene ligger i Afrika sør for Sahara. Hovedsamarbeidslandene faller alle innenfor kategorien minst utviklede land, og de fleste andre samarbeidsland faller innenfor kategorien lavinntektsland. Stortinget ga i Innst.S. nr. 93 (2004-2005) sin tilslutning til at det fastsettes måltall for å sikre at bistanden går til de fattigste. Regjeringen foreslår følgende konkrete måltall fram mot 2010:

- øke den andelen av den langsiktige bilaterale bistanden som går til lavinntektsland fra 62 pst. (i 2004) til 70 pst. Dette inkluderer ikke kortsiktig bilateral bistand (kap. 163-164). Samtidig vil målet for bistand til de minst utviklede landene opprettholdes, slik at en sikrer fortsatt fokus på de fattigste landene.

De tematiske satsingsområdene

Innenfor den skisserte opptrappingsplanen for bistand til Afrika og lavinntektsland, vil Regjeringen i 2006 videreføre satsingen på de seks områdene som er omtalt nedenfor. I hvert land vil

bistanden finansiert over land- og regionbevilgningen normalt konsentreres om to-tre sektorer, eksklusive budsjettstøtte jfr. målsettingen om et mer konsentrert utviklingssamarbeid som er omtalt i St.meld. nr. 35 (2003-2004) og under programkategori 03.10 Bilateral bistand. Mottakerlandenes ønsker om hvordan de norske bistandsmidlene skal brukes, vil avhenge av hvordan de totalt sett ønsker å finansiere sine fattigdomsstrategier. Regjeringen vil bidra til å sikre at helse, utdanning, miljø og andre sentrale temaområder får tilstrekkelig prioritet og finansiering i samarbeidslandenes fattigdomsstrategier og budsjetter. Norge vil sammen med de andre utviklingspartnerne på landnivå arbeide for å få til en helhetlig finansiering av disse strategiene og fordele finansieringen mellom partnerne. I lys av ønsket om å respektere samarbeidslandenes egne strategier og budsjetter og ønsket om en mer harmonisert og effektiv bistand, slik Paris-erklæringen forplikter til, er det ikke lenger hensiktsmessig å ha spesifikke måltall for norsk bistand til enkeltsektorer.

Samtidig er det enkelte sektorer der Norge har både vesentlig kompetanse og betydelig erfaring i utviklingssamarbeidet. Norge vil beholde rollen som pådriver og sentral giver for disse sektorene der det er naturlig.

1. Utdanning

Det er påvist at utdanning har avgjørende betydning for et lands økonomiske utvikling og evne til å arbeide seg ut av fattigdom. Regjeringen har gjort utdanning til det fremste satsingsområdet i utviklingspolitikken. Dette ble slått fast allerede i Semerklæringen og er blitt fulgt opp i Regjeringens handlingsplan for fattigdomsbekjempelse og senere i St.meld. nr. 35 (2003-2004). Utenriksdepartementet utarbeidet i 2003 en egen, offensiv utdanningsstrategi «Utdanning – jobb nr. 1». Bistanden til utdanning er under opptrapping. Det ligger an til at både målet om dobling av bistand til utdanning fra 2002 til 2005 og målet om økning av utdanningsrettet bistand med om lag 1 mrd. kroner blir nådd i 2005. Dette omfatter bilateral bistand til grunnutdanning, videregående og høyere utdanning, og dessuten bistand til yrkesutdanning og øremerkede bidrag til utdanning i regi av multilaterale organisasjoner. Støtten til utdanning vil fortsatt ha høy prioritet.

Regjeringen vil i 2006 videreføre følgende strategiske satsing:

- øke støtten til utdanning for alle, særlig gjennom UNICEF og Verdensbanken,
- videreføre og fortrinnsvis øke støtten til sektorprogrammer i våre samarbeidsland,

- videreføre støtten til utdanning gjennom norske frivillige organisasjoner.

2. Hiv og aids

Å stoppe og reversere spredningen av hiv og aids er et av tusenårsmålene. Siden hiv og aids har så store konsekvenser for alle samfunnsområder, er det å oppnå kontroll over epidemien en forutsetning for å nå også de øvrige tusenårsmålene. Det foreslås derfor en egen «hiv-aids-pakke» på 300 mill. kroner i ekstrasatsing som skal fordeles på kap. 150, kap. 160, post 75, kap. 170, post 71, 76, 77 og 80. Regjeringen foreslår derfor en kraftig økning i innsatsen mot hiv og aids. Regjeringen er spesielt opptatt av at sårbare grupper skal skånes for epidemien. Norge vil arbeide for at jenter og kvinner gis muligheter til å beskytte seg mot hivsmitte, både gjennom arbeid for kvinners rettigheter og ved å utvikle beskyttelsesmidler som kvinnene selv har kontroll over. I den norske innsatsen mot hiv og aids legges det vekt på forebygging så vel som omsorg og behandling. Samarbeidslandenes nasjonale planer er grunnlaget for den norske satsingen.

Regjeringen legger i 2006 opp til følgende strategiske satsing:

- fortsatt ta aktivt del i det internasjonale arbeidet for å bekjempe hiv og aids og bidra til at den internasjonale innsatsen gjennom ulike kanaler blir best mulig koordinert,
- legge vekt på at hensynet til hiv og aids integreres i tiltak innenfor ulike sektorer, særlig i Afrika sør for Sahara,
- øke støtten til særskilte tiltak gjennom stat-til-stat-bistand og videreføre samarbeidet med frivillige organisasjoner,
- øke Norges bidrag til FNs aidsprogram (UNAIDS), FNs befolkningsfond (UNFPA) og øremerket støtte til FNs barnefond (UNICEF),
- mer enn doble støtten til Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GFATM),
- støtte satsingen på medisinsk behandling til aidssyke i de fattigste landene, bl.a. gjennom støtten til GFATM og WHO og i samarbeid med The William J. Clinton Presidential Foundation (Clinton-stiftelsen),
- øke bidraget til utvikling av vaksiner og beskyttelsesmidler for kvinner,
- økt fokus på helsepersonellkrisen i Afrika,
- styrke afrikanske lands kapasitet på forskningsområdet, bl.a. i samarbeid med Nelson Mandela Foundation.

3. Fredsbygging, fredsprosesser og humanitært arbeid

Svært mange utviklingsland er rammet av interne, voldelige konflikter og/eller konflikter i regionen. Slike konflikter utgjør en vedvarende trussel mot arbeidet for utvikling og fattigdomsbekjempelse. Arbeidet med fredsprosesser må suppleres med fredsbyggende innsats og humanitær bistand. Fredsbygging kan innebære å bidra til å forebygge voldelig konflikt hvor slik konflikt truer, å legge forholdene til rette for og støtte opp under freds-skapende prosesser i land hvor konflikt pågår, samt å bidra til å bygge opp samfunn etter freds-slutning på en slik måte at voldelig konflikt ikke blusser opp igjen. Sammensetningen av støtten vil være avhengig av situasjonen i det enkelte land, men vil oftest omfatte et bredt spekter av aktiviteter for å fremme sikkerhet, politisk, sosial og økonomisk utvikling, inkludert et bærekraftig miljø. Kvinners deltakelse og behov må integreres i disse aktivitetene. FNs toppmøte i september 2005 opprettet en Fredsbyggingskommisjon og et fond for fredsbygging.

Regjeringen la i forrige stortingsperiode spesiell vekt på norsk støtte til fredsprosessene i Sri Lanka og Sudan. Norges rolle som tilrettelegger i fredsprosessen i Sri Lanka medfører at Norge har en sentral rolle i utviklingsdialogen, jf. kap. 151, post 78. I egenskap av leder for giverlandsgruppen for Sudan har Norge vært direkte engasjert i fredsforhandlingene for Sør-Sudan. En fredsavtale for Sudan ble undertegnet den 9. januar 2005. En giverlandskonferanse for Sudan ble arrangert i Oslo i april 2005, der giverlandene samlet sett ga tilsagn om bistand på nær 30 mrd. kroner over 3 år. Gjennomføringen av fredsavtalen for Sør-Sudan og arbeidet med å sikre fred i hele landet, vil være førende for den norske støtten. Norge vil derfor gi omfattende støtte til gjenoppbygging av Sudan – i størrelsesorden 1650 mill. kroner fra 2005-2007. Støtten vil bli fordelt over kap.162 Overgangs-bistand, støtte til implementering av fredsavtalen over kap. 164 Fred, forsoning og demokrati og assistanse til den krigsrammede befolkningen over kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter, samt videreføre sin deltagelse i FNs overvåkingsstyrke i Sudan (UNMIS) .

Boks 8.1 FNs fredsbyggingsfond

I forhandlingene om reform av FN for å sette organisasjonen bedre i stand til å håndtere dagens utfordringer innen fred og sikkerhet, utviklingsarbeid og menneskerettigheter, har forslaget om å opprette et fredsfond fått god oppslutning. Forslaget ble opprinnelig framsatt i rapporten som Høynivåpanelet presenterte for FNs generalsekretær i desember 2004. Fondet skal sette FN bedre i stand til å reagere raskere, mer effektivt og bedre integrert i fredsbyggingsarbeidet.

FN-toppmøtet i september 2005 vedtok også å opprette en fredskommisjon. Denne skal ikke bare bidra til å samordne FNs egne aktiviteter, men være et forum for å styrke bistanden fra hele det internasjonale samfunnet i postkonfliktsituasjoner – inkludert bilaterale givere og finansinstitusjonene. Norge har lang erfaring fra fredsprosesser og bistand til land i konflikt, og ser behovet for å gjøre det lettere med finansiering av første fase av en fredsbyggingsprosess. Regjeringen ønsker å delta i utarbeidelsen av mandat og arbeidsmåter for Fredsbyggingskommisjonen.

Regjeringen legger opp til å bidra med 100 mill. kroner til FNs fredsbyggingsfond. Midlene vil komme fra kap. 162 post 70 Overgangsbistand (gap) og kap. 164, post 70 Fred, forsoning og demokratiltak.

Fredsbygging

Norge skal være en kompetent, pålitelig og utholdende aktør i fredsbygging. Det vises for øvrig til dokumentet Utviklingspolitikken bidrag til fredsbygging. Strategisk rammeverk for Norges rolle, som ble lagt fram i 2004. Dette skal følges opp i land og regioner og overfor organisasjoner, og innsatsen i 2005, jf. St.prp. nr. 1 (2004-2005), vil bli videreført.

- Regjeringen vil i 2006 legge særlig vekt på å:
- gi politisk og økonomisk støtte til reformprosessen i FN for å styrke organisasjonens innsats i fredsbygging. Regjeringen vil i 2006 bidra til FNs fond for fredsbygging og delta aktivt i Fredsbyggingskommisjonen,
 - styrke arbeidet med konfliktforebygging og fredsbygging i relevante hovedsamarbeidsland, samarbeidsland og i enkelte andre land, bl.a. Sudan, samt trappe opp arbeidet med å vurdere

helheten i samarbeidsprogrammene ut fra et slikt perspektiv.

- fremme god giverpraksis i fredsbygging med vekt på nasjonalt eierskap, tilpasning, internasjonal koordinering og harmonisering,
- fremme kvinner og barns interesser og deres deltakelse i dette arbeidet,
- støtte arbeidet i Den afrikanske union og andre regionale samarbeidsorganisasjoner for å utvikle sikkerhetsstrukturer og fredsbyggende kapasitet,
- legge økt vekt på opplæring i og bruk av konfliktanalyse og freds- og konfliktkonsekvensanalyse,
- styrke kompetansen i utenriktjenesten om fredsbygging.

Humanitært arbeid og innsats for fredelig løsning av konflikter

Det er store humanitære behov og gjenoppbyggingsbehov som følge av krig, konflikter og naturkatastrofer. Det er tendenser til hyppigere og mer omfattende naturkatastrofer, noe som særlig rammer utviklingsland. Ikke minst flodbølgekatastrofen rundt Det indiske hav understreker viktigheten av forebyggende tiltak, herunder varslingsystemer og nasjonale beredskapsplaner. Størstedelen av den humanitære bistanden går til områder med væpnede konflikter. Menneskerettighets-, freds- og forsoningstiltak er derfor en integrert del av den humanitære innsatsen.

Regjeringen vil videreføre det nære samarbeidet med FN-systemet, Røde Kors og de norske frivillige organisasjonene med sikte på rask, fleksibel og effektiv innsats i humanitære kriser. Regjeringen vil bidra til å styrke FN's koordinerende rolle. I tråd med dette legges det vekt på de konsoliderte FN-appellene og fungerende globale finansieringsordninger som virkemidler for effektiv og godt koordinert internasjonal humanitær bistand. Det legges også opp til tettere samordning blant giverlandene om den humanitære innsatsen.

Regjeringen vil i 2006 særlig legge vekt på:

- lindre nød i tråd med de humanitære prinsipper,
- videreføre Norges rolle som en viktig internasjonal humanitær aktør,
- videreføre en aktiv norsk innsats i arbeidet med å bidra til fred og forsoning,
- arbeide for et mer effektivt globalt system for håndtering av humanitære kriser,
- legge økt vekt på forebygging av naturkatastrofer,
- gjennomgå og bearbeide foreliggende retningslinjer for innsats ved naturkatastrofer.

4. Bærekraftig utvikling og oppfølging av toppmøtet i Johannesburg

Oppfølging av toppmøtet i Johannesburg i 2002 er en viktig del av Regjeringens innsats for å bidra til en bærekraftig utvikling ved at fattigdomsbekjempelse, miljø og forvaltning av naturressurser sees i sammenheng. Sentralt i dette arbeidet er styrking av kapasiteten i den nasjonale miljøforvaltningen i utviklingslandene. Det er også en viktig oppgave å bidra til å styrke det regionale samarbeidet innen miljø og bærekraftig utvikling og å sikre en bedre internasjonal organisering og styring på dette området.

Regjeringen valgte etter toppmøtet i Johannesburg å prioritere oppfølging på områdene vann og sanitær, energi, landbruk og biologisk mangfold, som sammen med helse benevnes som WEHAB (helse er et eget innsatsområde i norsk utviklingspolitikk og inngår ikke i den særskilte norske WEHAB-satsingen). Satsingen på 375 mill. kroner i perioden 2003-2005 vil etter de foreliggende planene bli gjennomført i 2005.

I forbindelse med behandlingen av Stortingsmelding nr. 35 (2003-2004) «Felles kamp mot fattigdom», ba Stortinget om at det utarbeides en handlingsplan for den samlede miljøinnsatsen i norsk utviklingsamarbeid, jf. Innst.S. nr. 93 (2004-2005). Handlingsplanen vil bli ferdigstilt innen utgangen av 2005.

5. Næringsutvikling og handel, herunder landbruk

Næringsutvikling og handel er avgjørende for å sikre verdiskaping og økonomiske vekst i utviklingslandene, noe som er nødvendig for å bekjempe fattigdommen. For å styrke innsatsen for næringsutvikling i hovedsamarbeidsland og utvalgte samarbeidsland, er det de siste årene foretatt gjennomganger i disse landene for å kartlegge hindringer og muligheter. Gjennomgangene fremhever behovet for å styrke innsatsen innen fire hovedområder:

- institusjonelle og makroøkonomiske rammebetingelser for næringsutvikling og handel,
- eksport- og handelssamarbeid,
- tilrettelegging for investeringer og
- oppbygging av produktiv næringsvirksomhet og infrastruktur.

Det samlede nivået på bistanden til næringsutvikling og handel vil bli økt i 2006. Oppfølging av næringslivsgjennomgangene vil i stor grad skje over land- og regionbevilgningene under programkategori 03.10.

Regjeringen vil styrke innsatsen for å bygge opp institusjonelle rammebetingelser for økonomisk vekst og næringsutvikling, med særlig vekt på områder der Norge har etterspurt kompetanse slik som på energiområdet og innenfor forvaltning av petroleumsressurser. Det legges økende vekt på handel innen utviklingspolitikken, og Regjeringen vil styrke den faglig bistanden for å bygge opp nødvendig handelskompetanse og -kapasitet samt bidra til forenkling av handelsregler og prosedyrer i fattige utviklingsland.

Mangelen på dokumenterte rettigheter til økonomiske verdier som bolig, jord og næringsvirksomhet er et grunnleggende problem i de fleste utviklingsland. Formalisering og registrering av slike rettigheter kan gi økt rettssikkerhet og bedre mulighetene til å ta opp lån og utvikle næringsvirksomhet. Regjeringen har derfor tatt en ledende rolle i arbeidet med å etablere en internasjonal høynivåkommisjon for styrking av de fattiges bruks- og eiendomsrettigheter. Kommisjonen vil bli etablert i januar 2006.

Satsingen på landbruket i utviklingsland vil styrkes med utgangspunkt i Regjeringens handlingsplan for landbruk i utviklingspolitikken (2004). Handlingsplanen har en bred tilnærming med vekt på bærekraftig utvikling av landbrukssektoren som en del av en bredere næringsøkonomisk satsing i samarbeidsland. Kompetansebygging, produktivitetsutvikling, handel og eksport, samt matvaresikkerhet, inngår som sentrale satsingsområder. Malawi og Etiopia er valgt som pilotland for denne satsingen, jf. kap. 150. Et tredje land, Madagaskar, vil nå bli inkludert i gruppen av pilotland dersom gassiske myndigheter er enige i dette.

Regjeringen legger i 2006 opp til følgende strategiske satsing:

- styrke bistanden for oppbygging av nasjonale institusjonelle rammeverk og infrastruktur som legger til rette for næringsutvikling, investeringer og handel,
- styrke støtten til oppbygging av forsvarlig forvaltning av utviklingslands petroleumsressurser,
- trappe opp bistanden til landbruksutvikling og videreføre støtten til landbruksforskning,
- styrke støtten til formalisering av bruks- og eiendomsrettigheter, bl.a. til arbeidet under Den mellomstatlige kommisjon for fattiges bruks- og eiendomsrettigheter,
- videreføre innsatsen for å bygge opp produktiv næringsvirksomhet og kompetanse, med særlig vekt på områder der Norge har spesielle forutsetninger for å bidra, herunder energiområdet,
- videreføre støtten til investeringer i utviklingsland, med særlig fokus på Afrika og minst utviklede land, samt videreføre satsingen på fornybar energi via NORFUND,
- videreutvikle samarbeidet med norsk næringsliv (bl.a. gjennom NHO og Innovasjon Norge) for å stimulere til investering og verdiskaping i våre samarbeidsland,
- bidra til å bygge opp utviklingslandenes kompetanse og kapasitet til å delta i pågående internasjonale handelsforhandlinger samt øke sin eksport.

6. Godt styresett, herunder korrupsjonsbekjempelse

Regjeringen vil styrke arbeidet med å fremme godt styresett i samarbeidslandene gjennom samarbeid med statlige organer, multilaterale organisasjoner og frivillige organisasjoner. Innsatsen skal være strategisk tilpasset det enkelte lands behov. En konkret dialog om styresett med samarbeidslandene skal vektlegges. I saker av politisk sensitiv karakter, herunder spørsmål knyttet til demokratiske institusjoners virkeområde, vil Norge ta initiativ til å arbeide sammen med andre givere for å bringe tyngde inn i dialogen. Regjeringens sterke vektlegging av korrupsjonsbekjempelse er forankret gjennom St.meld. nr. 35 (2003-2004) og Regjeringens handlingsplan mot økonomisk kriminalitet. En bred tilnærming legges til grunn. Regjeringen legger vekt på å bidra til at korrupsjonsbekjempelse står høyt på dagsordenen bilateralt og i ulike internasjonale fora.

Regjeringen vil i 2006:

- styrke institusjonsutvikling og forvaltningsrutiner som en integrert del av bistandstiltakene,
- bidra ytterligere til å styrke de uavhengige statlige kontrollfunksjonene, som f.eks. riksrevisjonen, anti-korrupsjonskontorer og ombudsmannsordninger, samt relevante deler av justis-sektoren,
- styrke engasjementet for forvaltningsreformer og bedre økonomiforvaltning,
- videreføre støtten til demokratiutvikling og respekt for menneskerettigheter, bl.a. ved å bidra til gjennomføring og overvåking av valg, styrking av folkevalgte organer og uavhengige medier,
- styrke arbeidet med korrupsjonsbekjempelse i internasjonale fora, bl.a. gjennom aktiv oppfølging av FN-konvensjonen, samarbeid FN og Bretton Woods-institusjonene, samt organisasjoner og nettverk som bidrar effektivt til å få myndigheter og bedrifter til å ta korrupsjonsbekjempelse på alvor,

- styrke arbeidet med korrupsjonsbekjempelse på landnivå, herunder påse at korrupsjon settes høyt på dagsorden i dialogen med samarbeidsland og i samarbeidet med andre givere,
- bidra til mer effektiv internasjonal kamp mot korrupsjon og hvitvasking knyttet til utvinning av naturressurser, særlig i områder der slik virksomhet i stor grad finansierer voldelige konflikter og i samarbeidsland der norske interesser er engasjert i petroleumssektoren,
- styrke kompetansen i utenriktjenesten om korrupsjon.

Andre prioriteringer

Helse

Regjeringen vil videreføre et sterkt engasjement på helsesektoren, og det høye nivået på bistanden til helse, inkludert seksuell og reproduktiv helse, vil bli opprettholdt. Dårlig helse er like mye en årsak til som en konsekvens av fattigdom. Mesteparten av sykdom og død i utviklingslandene er forårsaket av noen få sykdommer. Flere av dem, som hiv og aids, tuberkulose, malaria, seksuelt overførbare sykdommer og sykdommer knyttet til svangerskap, fødsel og barnedødelighet generelt, er reflektert i tusenårsmålene. Prioriterte områder innen helse er derfor forebygging og behandling av disse sykdommene og styrking av helsesystemer på landnivå. Det overordnede fokuset på styrking av nasjonale helsesystemer innebærer bl.a. å øke tilgangen på kvalifisert helsepersonell og utvikle vel-

fungerende infrastruktur og informasjonssystemer, samt å bedre planlegging, styring og ledelse både sentralt og ute i distriktene. Videre er det prioritert å yte støtte til seksuell og reproduktiv helse med særlig fokus på kvinner og ungdom og reduksjon av barne- og mødredødelighet. Når det gjelder arbeidet mot barnedødelighet vil støtten til det globale vaksineinitiativet (GAVI) bli videreført i 2006. Mange land, særlig i Afrika, opplever nå en akutt mangel på personell innen helsesektoren, bl.a. som følge av aidsepidemien og migrasjon av fagfolk innen helsesektoren. Tiltak for å styrke helsesystemenes kapasitet vil bli en viktig del av støtten på helsesektoren.

Sektorovergripende hensyn

Fra norsk side skal vi påse at det tas hensyn til forhold som kan føre til utilsiktede negative konsekvenser av tiltak uavhengig av sektor eller hvilke kanaler og budsjettposter som benyttes. Vurdering av institusjonell kapasitet, sosiokulturelle forhold og miljøkonsekvenser forutsettes å inngå i en risikovurdering før det fattes vedtak om norsk støtte. Bidrag til kompetansebygging og institusjonsutvikling i samarbeidslandene vil være et sentralt aspekt innenfor det langsiktige utviklingssamarbeidet, og i mange samarbeidsland er det behov for å finne fram til nye modeller for å styrke den institusjonelle kapasiteten i landet. Samordningen av bistanden mellom de viktigste giverne må ikke minst ha dette som et siktemål. Dette omfatter utvikling av

Boks 8.2 Akutt mangel på helsepersonell truer utvikling

Det er en akutt mangel på helsepersonell særlig i det sørlige Afrika. Dette er en alvorlig trussel mot FNs tusenårsmål. Afrika har over 25 pst. av verdens totale sykdomsbyrde og nesten 14 pst. av verdens befolkning, men kun 1,3 pst. av verdens samlede helsepersonell.

Det er flere grunner til denne krisen. For det første utdannes det ikke nok helsepersonell, men det er ikke grunn nok alene. Afrikansk helsepersonell er selv hardt rammet av aids og andre dødelige sykdommer. Afrika mister opp mot 20 pst. av sitt eget helsepersonell som følge av epidemien. Den største utfordringen ligger i at helsepersonell flytter til andre rikere land i Afrika eller til land i Europa og USA. For eksempel jobber bare 50 av de 600 legene som er utdannet i Zambia siden 1960-tallet fortsatt i landet. Kun én av fire nyutdannede leger og sykepleiere i Malawi blir i

Malawis helsesektor. Statistisk sett vil én av de fire forlate helsesektoren til fordel for annet arbeid, én vil søke bedre jobbmuligheter i et annet rikere land, og én vil dø av aids eller av annen sykdom.

Prisene på aidsmedisiner har i den senere tid gått ned etter politisk press og internasjonale forhandlinger. Store økonomiske ressurser er nå mobilisert til kampen mot aids og andre sykdommer som rammer innbyggerne i de fattigste landene hardt. Selv om pengestøtten til fattige land økes dramatisk, vil det ikke være mulig å vinne kampen uten flere helsearbeidere. Over 100 beslutningstakere og eksperter møttes i Oslo i 2005 for å utarbeide en omfattende handlingsplan for å motvirke denne krisen. Helsepersonellkrisen har høy prioritet i Norges utviklingssamarbeid på helsefeltet.

kompetanse og kapasitet til å planlegge, gjennomføre og følge opp utviklings tiltak og rapportere om resultater.

Det er en viktig målsetning i utviklingspolitikken å styrke kvinners, barns og ungdoms rettigheter og deltakelse, og disse hensynene inngår derfor som et viktig tema i dialogen med ulike samarbeidspartnere. Regjeringen vil innarbeide likestillingshensyn og ivaretagelse av barns rettigheter i alle relevante tiltak som støttes gjennom multilaterale og ulike bilaterale samarbeidspartnere. Det vises for øvrig til *Strategi for barn og ungdom i utviklingssamarbeidet (2005)*. Regjeringen vil i løpet av 2005 revidere *Strategi for kvinne- og likestillingsrettet utviklingssamarbeid 1997 – 2005*. Det vil fortsatt bli gitt støtte til spesifikke tiltak som tar sikte på å fremme kvinners rettigheter. Det samme vil gjelde for barn, urfolk og funksjonshemmedes rettigheter.

Det vil videre legges vekt på å sikre at faglige rettigheter ivaretas i enhver relevant sammenheng; jf. bl.a. bestemmelser inntatt i ILOs kjernekonvensjoner.

I tillegg til miljøspesifikke tiltak, vil Regjeringen legge stor vekt på at miljøhensyn integreres i relevante tiltak som støttes gjennom det multilaterale og bilaterale utviklingssamarbeidet. Miljøinnsatsen ivaretas multilateralt ved satsningen gjennom bl.a. FNs utviklingsprogram (UNDP), FNs miljøprogram (UNEP), Verdensbanken og den globale miljøfasiliteten (GEF).

Resultatfokus og kvalitetssikring av utviklingssamarbeidet

Regjeringen vil videreføre arbeidet med å styrke kvaliteten på og fokus på resultater i utviklingssamarbeidet. Dette innebærer satsing på en bred front. I følge Paris-erklæringen om økt bistandseffektivitet skal samarbeidslandene etablere rammeverk som gjør det mulig å måle framgang både på sektornivå og når det gjelder tusenårsmålene og andre mål i nasjonale plandokumenter. Giverne skal, så langt det lar seg gjøre, bruke samarbeidslandenes vurderingssystemer. Inntil giverne kan basere seg fullt ut på mottakerlandenes systemer skal de samarbeide om felles format og innhold. Sammen skal giverne og partnere arbeide for å bygge kapasitet på området. Norge vil derfor, sammen med andre giverne, delta aktivt i en prosess for å styrke utviklingslandenes kompetanse på resultatbasert forvaltning. Norge vil også, som et ledd i dette bidra til å styrke utviklingslandenes kapasitet og kompetanse til å sikre kvalitet i utviklingsarbeidet.

Økt kompetanse i egen forvaltning står også sentralt. Stikkordene er bedre verktøy og bedre og mer systematisk opplæring. Development Cooperation Manual (2005) med underliggende dokumenter er ferdig revidert og gjøres til gjenstand for grundig opplæring, ikke minst av personell som arbeider på ambassader med ansvar for utviklingssamarbeid. I tillegg er flere veiledere under utarbeidelse, bl.a. en veileder som skal gi råd om arbeid med resultater og risiko. Opplæringen av personell med ansvar for utviklingssamarbeid vil bli styrket. Kursportefølgen er gjennomgått, og et samlet kursopplegg med vekt på obligatorisk kompetanse for ulike kategorier personell er utarbeidet. Det nye opplegget vil gjennomføres fra høsten 2005. Når det gjelder oppfølging av bistandsmidler som kanaliseres gjennom multilaterale organisasjoner og andre samarbeidstiltak, vises det til omtale i St.prp. nr. 1 (2003-2004) for Utenriksdepartementet samt St.meld. nr. 35 Felles kamp mot fattigdom (2003-2004) hvor resultatfokus, kontroll og revisjon ble utfyllende omtalt.

Opplegget med systematiske forvaltningsgjennomganger av ambassader med ansvar for utviklingssamarbeid vil bli videreført og gir også anledning til opplæring innenfor områder de ulike ambassader etterspør.

En ny instruks for evalueringsvirksomheten som bl.a. tar sikte på å bedre læringen innenfor bistandsforvaltningen, er under utarbeidelse. Evalueringer vil i stigende grad skje i samarbeid med andre givere og fokusere på virkningene av bistanden.

Deltakelse i internasjonale fora og prosesser

Norge vil i 2006 videreføre sitt sterke engasjement for et sterkt og effektivt FN som oppfølging av FNs toppmøte i 2005 fem år etter Tusenårserklæringen.

Regjeringen vil aktivt forsøke å påvirke gjennomføringen og konkretiseringen av reformvedtakene fra toppmøtet. Norge vil fortsatt arbeide for å styrke FN gjennom reform av FNs institusjoner og effektivisering av FN-systemet.

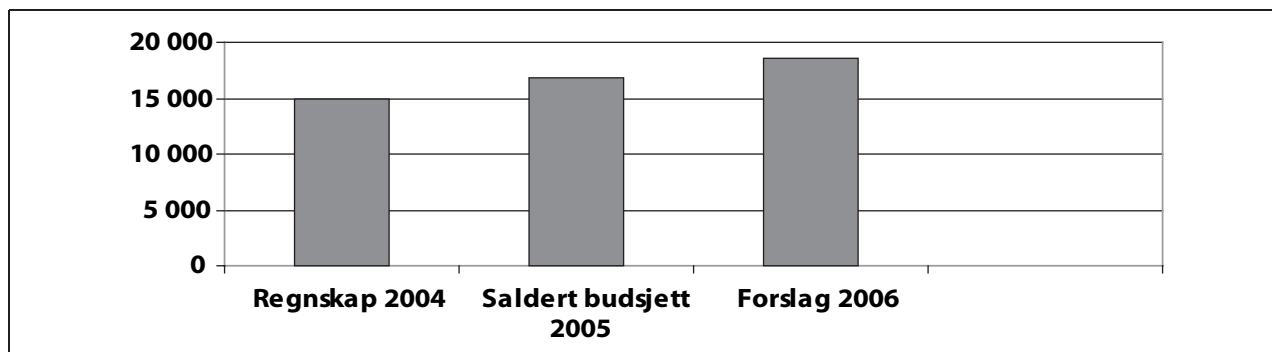
Norges deltakelse i internasjonale fora og prosesser er et viktig virkemiddel for å bidra til bedre internasjonale rammebetingelser som er av betydning for utviklingslandene. Som en del av Regjeringens vektlegging av internasjonalt samarbeid, legges det opp til at Norge også i 2006 yter faglig og finansiell støtte til utviklingslandene slik at de kan delta aktivt i utformingen av internasjonale normer og regelverk. Norges hovedsamarbeidsland og andre minst utviklede land vil bli gitt prioritet.

Som et ledd i «Et løft for Afrika» vil Norge forsterke sitt samarbeid med regionale organisasjo-

ner og fora i Afrika, som Den Afrikanske Union, NEPAD (The New Partnership for Africa's Development) og African Partnership Forum.

Norge vil fortsette sitt aktive arbeid i oppfølgingen av Paris-erklæringen (2005), både innenfor

rammen av OECDs utviklingskomité og på landnivå. Hovedvekten vil bli lagt på monitorering av forpliktelsene i erklæringen og på aktiviteter som vil bidra til å fremme oppfølging av forpliktelsene på landnivå.

Figur 8.1 Viser bistandsforbruket 2004, budsjett 2005 og forslag 2006 (i mill. kroner)

Rapport om norsk utviklingssamarbeid i 2004

Til tross for at norsk bistand gjennomgående utgjør en liten del av den samlede bistand, kan Norge gjennom målrettet bruk av ressursene bidra til at samarbeidslandene blir satt bedre i stand til å bekjempe fattigdommen og ta viktige steg på veien mot å oppfylle tusenårsmålene og andre nasjonale mål. Resultater på nasjonalt nivå i utviklingslandene kan imidlertid vanskelig tilskrives spesifikke tiltak som støttes fra Norge eller andre givere alene. Det er felles innsats, fra utviklingslandene selv og fra ulike bilaterale og multilaterale givere, som gir resultater. Vurderinger av hvorvidt norsk utviklingssamarbeid bidrar effektivt til fattigdomsbekjempelse, må derfor gjøres på basis av gjennomgang og evalueringer knyttet til enkeltland, organisasjoner og sektorer. Vurderingen må i stor grad fokusere på samarbeidspartners politikk, hvorvidt denne er innrettet med sikte på å nå tusenårsmålene og nedfelt i nasjonale plandokumenter og i hvilken grad en slik politikk er gjennomført.

Viktige indikatorer på om norsk utviklingspolitikk bidrar til en positiv utvikling vil dermed kunne være hvorvidt Norges samarbeidspartnere har gode strategier for bekjempelse av fattigdom, om de i samarbeid med sine partnere har gjort en aktiv innsats for å nå målene for sitt arbeid, hvilke resultater de har oppnådd innenfor områder hvor Norge bidrar med bistand og hvor godt norske myndigheter og andre relevante aktører i fellesskap har bidratt til at strategiene blir gjennomført på en effektiv måte. Resultater i hovedsamarbeidsland og samarbeidsland innenfor sektorer Norge deltar i er beskrevet under kap. 150-153. Resultater

av den øvrige bistanden er beskrevet under de respektive programkategoriene.

Norges rolle innenfor viktige internasjonale fora og prosesser

Norge bidro i 2004 på flere måter i forberedelsene til FN-toppmøtet fem år etter tusenårserklæringen, bl.a. gjennom bidrag til de to ekspertrapportene som lå til grunn for møtet. Gro Harlem Brundtland var ett av 16 medlemmer i FNs høynivåpanel om trusler, utfordringer og endring, og norske eksperter deltok i FNs tusenårsprosjekt, som i desember 2004 la fram en handlingsplan for å oppnå tusenårsmålene i 2015. Videre presenterte de nordiske land sine prioriteringer for toppmøtet i et felles brev til Generalsekretæren, noe som langt på vei ble reflektert i hans rapport til møtet.

Det ble i 2004 gjort en rekke forberedelser til et internasjonalt seminar om FNs arbeid med konflikter arrangert i samarbeid med Sverige i april 2005, og til en internasjonal konferanse i mai 2005 om FNs integrerte fredsoperasjoner med fokus på balansen mellom FNs politiske, militære, humanitære og utviklingsrettede innsatser.

På vegne av sju likesinnede land presenterte Norge i juni 2004 for Generalsekretæren en rekke konkrete forslag om hvordan FNs utviklingsarbeid kan styrkes. Forslagene fokuserte på styrking av FN på landnivå gjennom bedre koordinering – bl.a. gjennom mer myndighet og økte ressurser til FNs stedlige koordinator, samt økt harmonisering innad i FN-systemet og mellom FN og andre givere – mer helhetlig styring og samarbeid mellom giverland for å sikre mer forutsigbar finansier-

ing av FNs fond og programmer. Utviklingsministeren fulgte opp disse forslagene i oktober 2004 i et eget møte med FNs øverste koordineringsgruppe, der topplederne i FNs ulike organisasjoner og Verdensbanken deltok.

Norge deltok i 2004 aktivt i det forberedende arbeidet med Paris-erklæringen om bistandseffektivitet og i utarbeidelsen av ulike veiledere som har til hensikt å fremme giversamarbeid. I tillegg til bilaterale givere, deltok utvalgte utviklingsland samt multilaterale organisasjoner i prosessen. Sammen med likesinnede land fikk Norge gjennomslag for mange synspunkter, bl.a. når det gjelder forventninger om at erklæringen skulle inneholde konkrete forpliktelser både for givere og mottakere som vil bli monitorert etter et nærmere fastsatt tidsskjema.

Norge deltok i 2004 i den rådgivende komiteen for FNs initiativ for jenters utdanning (UNGEI). Initiativet omfatter 13 organisasjoner, inkludert Verdensbanken, og formålet er en sterkere og mer samlet innsats for å nå tusenårs målet om å fjerne skillene mellom jenter og gutters adgang til grunnutdanning innen 2005.

Norge deltok i 2004 i forberedelsene av FNs toppmøte om informasjonssamfunnet, som finner sted i Tunis i 2005.

Norges rolle i fredsprosessene i Sri Lanka og Sudan er nærmere omtalt under programkategori 03.10.

ODA-godkjent bistand i 2004

OECDs utviklingskomité (DAC) har retningslinjer for hva som kan godkjennes som offisiell utviklingsbistand (land og formål). Det er bare bilateral bistand, inkludert øremerkede tilskudd gjennom multilaterale organisasjoner (såkalt multi-bi) som kan fordeles på land og regioner og på tema. Norge har vært med på å utvikle dette regelverket, og den norske bistandsstatistikken er basert på DACs regelverk.

I 2004 ble det utbetalt 14,855 mrd. kroner i offisiell bistand, en økning på 350 mill. kroner (2,4 pst.) fra 2003. Forbruket i 2004 tilsvarte 0,88 pst. av BNI. Til sammenlikning utgjorde den ODA-godkjente bistanden 0,92 pst. av BNI i 2003. Nedgangen i pst. av bruttonasjonalinntekten skyldes en sterk vekst i norsk økonomi. Dette bidrar til at regnskapstallene viser en redusert BNI-andel sett i forhold til planlagt og vedtatt budsjett.

Bistanden fordelt på kanaler

I henhold til OECDs retningslinjer klassifiseres i hovedsak Norges generelle bidrag til de multilate-

rale organisasjonene som multilateral bistand. Den multilaterale bistanden utgjorde 4,5 mrd. kroner (30,3 pst. av den samlede ODA-godkjente bistanden) i 2004, mot om lag 4,1 mrd. kroner i 2003 (28,3 pst.). Øremerkede tilskudd til multilaterale organisasjoner (såkalt multi-bi) over ulike budsjettkapitler klassifiseres i henhold til DAC som bilateral bistand. Den øremerkede støtten utgjorde 2,6 mrd. kroner (17,5 pst.) i 2004, mot 2,4 mrd. kroner i 2003 (16,7 pst.). Den samlede bistanden gjennom multilaterale kanaler utgjorde dermed 7,1 mrd. kroner (tilsvarende 47,8 pst. av den ODA-godkjente bistanden), mot 6,5 mrd. kroner (44,8 pst.) i 2003. Den samlede bilaterale bistanden, iberegnet øremerkede tilskudd gjennom multilaterale organisasjoner, utgjorde 9,6 mrd. kroner i 2004, tilsvarende 64,6 pst. av den totale ODA-godkjente bistanden. Dette er en viss nedgang fra 2003 da den bilaterale bistanden utgjorde 9,7 mrd. kroner (66,8 pst.).

Den bilaterale bistanden inkluderer også utgifter til flyktingers første års opphold i Norge. Disse utgiftene fordeles i bistandsstatistikken ut fra flyktingenes opprinnelsesland. I 2004 utgjorde disse utgiftene 750 mill. kroner (omlag 5,0 pst. av samlet ODA-godkjent bistand), mot om lag 1,25 mrd. kroner i 2003.

Bilateral bistand fordelt på regioner og land

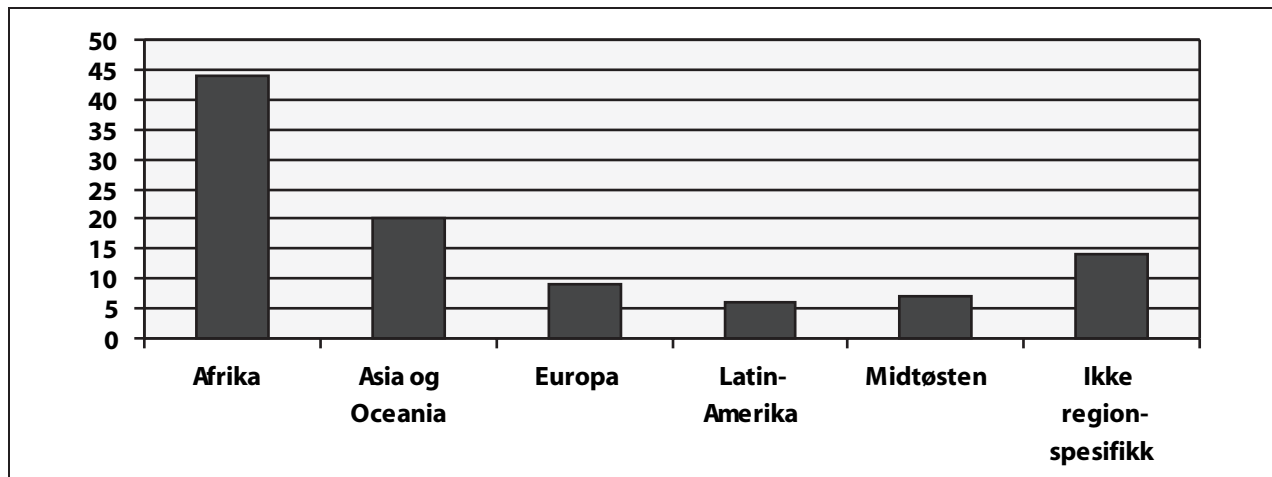
Av den samlede bilaterale bistanden på 9,6 mrd. kroner i 2004 gikk 44 pst. (4,2 mrd. kroner) til Afrika. Dette innebærer en noe styrket vektlegging av Afrika i forhold til foregående år. I 2003 var andelen 43 pst. (4,1 mrd. kroner). Hele 75,8 pst. av bistanden til Afrika gikk til de minst utviklede land. Sett i forhold til situasjonen tidlig på 1990-tallet, har imidlertid den relative andel av total bilateral bistand til Afrika gått ned.

Den ODA-godkjente bistanden til land i Europa gikk ned fra 1 mrd. kroner (10 pst.) i 2003 til vel 863 mill. kroner (9 pst.) i 2004. Andelen av bistanden som gikk til Asia og Oceania økte til 20 pst. (tilsvarende i underkant av 1,9 mrd. kroner), mot 18 pst. (snaut 1,8 mrd. kroner i 2003). Andelen av bistanden som gikk til Latin-Amerika var på samme nivå som i 2003, rundt 6 pst. (610 mill. kroner), mens andelen som gikk til Midtøsten var på 7 pst. (i underkant av 639 mill. kroner). Dette er en nedgang fra 2003 da bistanden til Midtøsten utgjorde 940,5 mill. kroner. Bistand som ikke lar seg fordele på regioner eller land utgjorde 14 pst. (i underkant av 1,4 mrd. kroner) i 2004, mot vel 13 pst. året før.

De fem største mottakerne av norsk bistand når en regner med både langsiktig bistand, over-

gangsbiestand og humanitære bevilgninger, var i 2004 Afghanistan (456,4 mill. kroner), Mosambik (411,5 mill. kroner), Tanzania (401,6 mill. kroner), Sudan (385,4 mill. kroner) og Det palestinske

området (362,7 mill. kroner). Det vises for øvrig til vedlegg 2 som gir oversikt over hvor mye bistand som gikk over ulike poster til hovedsamarbeidslandene og utvalgte andre land som får mye bistand.

Figur 8.2 Viser bistand fordelt på region i pst. av samlet bilateral bistand

Bilateral bistand fordelt på innsatsområder

Fra norsk side ble det i 2004 satt i gang et arbeid med å konsentrere bistanden, ved å begrense antall satsingsområder i det enkelte samarbeidsland, jf. programkategori 03.10.

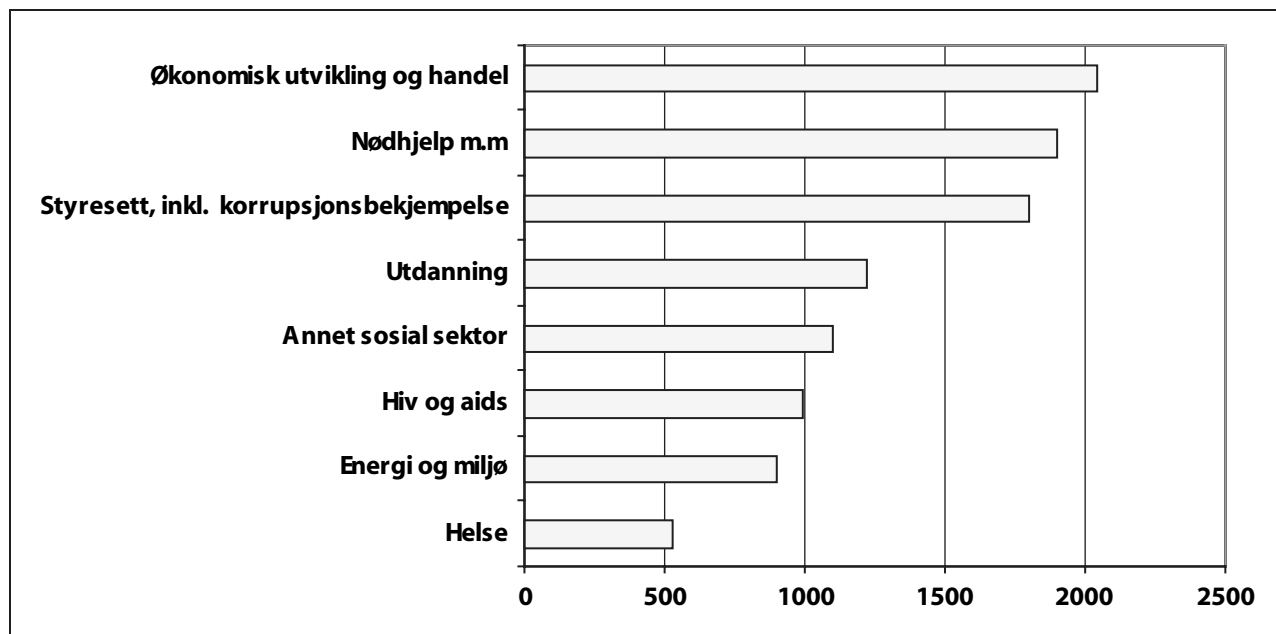
Basert på OECD/DACs sektorkoder utgjorde utdanning, helse og andre tiltak innen sosial sektor også i 2004 det største innsatsområdet med 2,7 mrd. kroner, tilsvarende 28,3 pst. av samlet bilateral bistand. Dette er samme nominelle nivå som i 2003 (2,7 mrd, tilsvarende 28 pst.).

Den bilaterale støtten til utdanning etter OECD/DACs sektorkoder økte til vel 1,03 mrd. (10,8 pst.) fra 941,7 mill. kroner (9,8 pst.) i 2003. I tillegg gikk omlag 190 mill. kroner av den bilaterale bistanden i 2003 til yrkesutdanning innen ulike sektorer. Bistanden til helse, inkludert reproduktiv helse, var på 527,4 mill. kroner (5,5 pst.) i 2004. Dette er en nedgang fra 789,2 mill. kroner (8,1 pst.) i 2003. Andre tiltak innenfor sosial sektor var på vel 1,1 mrd kroner i 2004 (12 pst.) mot 1,05 mrd. kroner i 2003 (11 pst.). I tillegg kommer hiv- og aidstiltak som var et eget satsingsområde i 2004. Støtten til hiv- og aidstiltak var i 2004 184,4 mill.

kroner (1,9 pst.) mot 166,3 mill. kroner i 2003 (1,7 pst.). Den samlede bilaterale innsatsen i 2004 for å bekjempe hiv og aids var imidlertid langt høyere ettersom hiv- og aidshensyn er integrert i en rekke tiltak innenfor ulike sektorer. Vel 990,5 mill. kroner gikk til tiltak som hadde hiv og aids som hoved- eller delmål.

Støtten til innsatsområdet nødhjelp og annet uspesifisert gikk ned fra vel 2,6 mrd. kroner i 2003 (27 pst.) til vel 1,9 mrd. i 2004 (20 pst.). Den delen av denne innsatsen som var rettet mot nødhjelp var i 2003 i underkant av 2,5 mrd. (25,7 pst.) og i 2004 var den om lag 1,76 mrd. (18,4 pst.). Nedgangen skyldes i all hovedsak at utgiftene til flyktninger i Norge gikk ned i 2004.

Omfanget av den bilaterale bistanden som gikk til å styrke utviklingslandenes styresett var i 2004 på vel 1,8 mrd (19 pst.) en økning fra 1,6 mrd. kroner i 2003 (16,6 pst.). Støtten til økonomisk utvikling og handel økte fra om lag 1,9 mrd. (19,6 pst.) i 2003 til i underkant av 2,04 mrd. (21,3 pst.) i 2004. Om lag 902,5 mill. kroner (9,4 pst.) gikk i 2004 til energi samt til miljøtiltak som ikke faller innenfor øvrige sektorer, mot 707,68 mill. kroner i 2003.

Figur 8.3 Viser samlet bilateral bistand i 2004 fordelt på innsatsområder (i mill. kroner)

Tverrgående hensyn og målgrupper

I 2004 utgjorde støtten til tiltak som har miljø som hovedmål eller delmål, vel 1,34 mrd. kroner. Av disse midlene gikk 602,7 mill. kroner til tiltak med miljø som hovedmål, mens 740,1 mill. kr. gikk til tiltak hvor miljø er delmål. Støtten til tiltak med miljø som hovedmål økte med 108,6 mill. kroner sammenlignet med 2003. Denne økningen skyldes at enkelte bidrag til multilaterale fond og miljøprogram er medregnet i statistikk tallene for 2004. Den samlede miljørettede bistanden var fordelt på utvikling av bærekraftige produksjonssystemer (hovedmål 1) 187,8 mill. kroner; vern og bærekraftig bruk av biologisk mangfold (hovedmål 2) 67, 5 mill. kroner; redusert forurensing av jord, luft og vann (hovedmål 3) 100,3 mill. kroner; kulturminnevern og forvaltning av naturmiljøets kulturelle verdier (hovedmål 4) 23,2 mill. kroner og miljøvernpolitikk og -forvaltning (hovedmål 5) 469 mill. kroner. Den resterende delen av den miljørettede bistanden, 495 mill. kroner, omfattet integrering av miljø-

hensyn i tiltak som ikke faller inn under ovennevnte hovedmål. Det vises for øvrig til miljøomtalen foran.

For integrering av hiv- og aidshensyn, se omtalen under bilateral bistand fordelt på satsingsområder ovenfor.

Den bilaterale støtten til tiltak som har kvinner og likestilling som hovedmål eller delmål, utgjorde i 2004 om lag 2,07 mrd. kroner (21,6 pst.), en klar økning i forhold til 2003 da denne støtten utgjorde om lag 1, 57 mrd. kroner (16,3 pst.).

Støtten til tiltak hvor flyktninger er målgruppe gikk noe ned, fra om lag 2,09 mrd. kroner i 2003 til om lag 1,78 mrd. kroner (18,6 pst.) i 2004. Omfanget av støtten til barn var i 2004 om lag 1, 74 mrd. kroner (18,2 pst.), en liten økning fra året før, da denne støtten var på om lag 1,72 mrd. kroner. Den bilaterale bistanden til funksjonshemmede gikk litt ned fra 274 mill. kroner i 2003 til 215,5 mill. kroner i 2004 (2,3 pst.). Omfanget av støtten til urfolk gikk noe opp, fra 245 mill. kroner i 2003 til 336,1 mill. kroner i 2004 (3,5 pst.).

Programkategori 03.00 Administrasjon av utviklingshjelpen

Utgifter under programkategori 03.00 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
140	Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	209 787	234 841	743 023	216,4
141	Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD)	165 564	143 527	151 888	5,8
143	Utenriksstasjonene	359 271	436 632		-100,0
	Sum kategori 03.00	734 622	815 000	894 911	9,8

Utgiftene under programkategori 03.00 foreslås økt totalt med 9,8 pst. Endringene internt i kategorien forklares ved at kap. 143 Utenriksstasjonene foreslås slått sammen med kap. 140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen.

Med bakgrunn bl.a. i at endringene i internasjonal utviklingspolitikk krever nye måter å arbeide og organisere utviklingsarbeidet på, har Utenriksdepartementet endret det organisatoriske apparatet for utviklingspolitikken, med bl.a. større delegering og desentralisering til utenriksstasjonene. Moderne kommunikasjonsteknologi har gjort det mulig å knytte departementet og utenriksstasjonene nærmere sammen i det løpende arbeidet. På denne bakgrunn er det også ønskelig med større fleksibilitet mht. hvorvidt driftsmidlene skal benyttes ved utenriksstasjonene eller i departementet. Dette oppnås ved å redusere antall administrative budsjettkapitler og driftsposter til en driftspost under kap. 140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen.

Bevilgningene under denne programkategorien omfatter bevilgninger relatert til administrasjon av offisiell utviklingsbistand (ODA) i Utenriksdepartementet, NORAD og ved utenriksstasjonene.

Mål

- sikre at bistandsforvaltningen til enhver tid har kompetent personale og andre ressurser for en

resultatorientert og effektiv drift av departementets og NORADs virksomhet,

- sikre at tilskuddsmidlene forvaltes innenfor rammene av de retningslinjene som til enhver tid gjelder, og at bistandsinnsatsen er i tråd med politiske prioriteringer og føringer,
- bruke moderne informasjonsteknologi i daglig ledelse og saks- og informasjonsbehandling.

Rapport 2004

Utgiftene til administrasjon av utviklingshjelpen utgjorde i 2004 til sammen 734 mill. kroner, tilsvarende 4,22 pst av bistandsutbetalingene. Administrasjonsutgiftene fordelte seg med 375 mill. kroner på hjemmesiden (NORAD/UD-Oslo) og 359 mill. kroner ved utenriksstasjonene.

Som følge av oppgaveomfordelingen mellom departementet og direktoratet i 2004 er så vel departementet som utenriksstasjonene blitt tilført nye stillinger i 2005, jf. årsverksoversikten i Innledningens punkt 5 og stillingsoversikt pr. utenriksstasjon.

Satsingsområder 2006

Moderniseringsarbeidet i utenriksstjenesten

Arbeidet med å modernisere og oppgradere utenriksstjenestens infrastruktur for IKT vil være en hovedprioritet. Det vil dessuten bli lagt vekt på ytterligere dyktiggjøring av personalet gjennom lederutvikling og kompetansebygging.

Kap. 140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	209 787	234 841	729 266
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>			13 757
	Sum kap. 140	209 787	234 841	743 023

Post 01 Driftsutgifter

Kapitlet dekker bistandsadministrasjonen i Utenriksdepartementet og ved utenriksstasjonene. Post 01 dekker 03-områdets andel av driftskostnader for departementet og utenriksstasjonene. Den vesentlige endringen i foreslått bevilgning følger av departementets forslag om sammenslåing av kap. 143 Utenriksstasjonene, post 01 Driftsutgifter og post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold med dette kapittel, og overføring av forslag til bevilgninger til dette kapittel, jf. kommentar under programkategoriomtalen 03.00. Den foreslåtte økningen i bevilgningen under posten har sammenheng med at den økende bistandsinnsatsen krever styrking av forvaltningsressursene.

For 2006 foreslås bevilget kr 729 266 000.

Post 45 større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten er overført fra tidligere kapittel 143 Utenriksstasjonene, jf. kommentar under programkategoriomtalen 03.00.

Bevilgningsforslaget under denne posten dekker utgifter til større anskaffelser og ombygginger samt krise- og evakueringstiltak ved utenriksstasjoner i utviklingsland.

For 2006 foreslås bevilget kr 13 757 000.

Kap. 141 Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	165 564	143 527	151 888
	Sum kap. 141	165 564	143 527	151 888

Post 01 Driftsutgifter

Kapitlet dekker administrasjonen av fagetaten NORAD. Økningen henger sammen med etatens

behov for oppbygging av særlig kompetanse på enkelte fagområder som ledd i moderniseringen av utviklingsforvaltningen.

For 2006 foreslås bevilget kr. 151 888 000.

Kap. 143 Utenriksstasjonene

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	344 127	423 132	
45	Større utstyrsanskafelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	10 245	13 500	
89	Agio	4 899		
	Sum kap. 143	359 271	436 632	

Hele kapitlet er slått sammen med kap. 140 Utenriksdepartementets administrasjon av utvi-

klingshjelpen. Det vises til omtale under programkategori 03.00 Administrasjon av utviklingshjelpen.

Programkategori 03.10 Bilateral bistand

Utgifter under programkategori 03.10 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
150	Bistand til Afrika	1 882 875	2 028 000	2 577 000	27,1
151	Bistand til Asia	524 177	604 000	662 600	9,7
152	Bistand til Midtøsten	140 436	140 500	140 500	0,0
153	Bistand til Mellom-Amerika	136 043	157 000	166 500	6,1
	Sum kategori 03.10	2 683 531	2 929 500	3 546 600	21,1

Andelen av den totale bistanden som har gått over denne programkategorien har vært synkende over tid. Gjennom den foreslåtte økningen på 617,1 mill. kroner i 2006 snus denne trenden, og bevilgningen under programkategori 03.10 øker fra 17,6 pst. i 2005 til 19,2 pst. av bistandsbudsjettet i 2006. Gjennom dette følger regjeringen opp beslutningen om å øke andelen av norsk langsiktig bilateral bistand til Afrika, minst utviklede land (MUL) og lavinntektsland (LIC). Størstedelen av økningen på denne programkategorien vil gå til hovedsamarbeidslandene og samarbeidslandene i Afrika, og hele økningen vil gå til MUL og andre lavinntektsland.

En del utviklingsland ser ut til å kunne nå tusenårsmålet om å utrydde ekstrem fattigdom og sult. Imidlertid ligger Afrika sør for Sahara langt etter og antallet ekstremt fattige har økt siden 1990. Også hva gjelder de andre målene ligger Afrika sør for Sahara etter de andre regionene, og det er derfor behov for en ekstraordinær innsats for å bidra til at Afrika når tusenårsmålene. Den økte norske innsatsen til samarbeidslandene i Afrika vil gå til å forsterke samarbeidet i de prioriterte samarbeidssektorene. Støtten vil derfor først og fremst gå til landbruk, helse og hiv/aids, utdanning, miljø og støtte til økonomisk utvikling gjennom næringsutvikling og infrastruktur. Der forholdene ligger til rette for det, vil økte tilskudd til budsjettstøtte bli vurdert.

Bistand over denne programkategori anvendes til langsiktig utviklingssamarbeid med de syv hovedsamarbeidslandene Bangladesh, Malawi, Mosambik, Nepal, Tanzania, Uganda og Zambia,

og de 18 andre samarbeidslandene, Angola, Eritrea, Etiopia, Kenya, Madagaskar, Mali, Nigeria og Sør-Afrika i Afrika, Afghanistan, Indonesia, Kina, Pakistan, Sri Lanka, Vietnam og Øst Timor i Asia, Guatemala og Nicaragua i Mellom-Amerika samt Det palestinske området. Det foreslås ingen endringer i gruppen av hovedsamarbeidsland eller samarbeidsland for 2006, men Nepals status som hovedsamarbeidsland vil bli vurdert i lys av den politiske utviklingen. Over tid vil det bli vurdert om samarbeidet med en del samarbeidsland som får begrenset støtte over denne programkategorien og der hovedvekten ligger på faglig samarbeid, mer hensiktsmessig kan finansieres over kap/post 165.71 Faglig Samarbeid. Støtte til regionalt samarbeid og særskilte regionale satsinger kan også omfatte andre land innenfor regionene. Programkategorien omfatter også videreføring og avslutning av det bilaterale samarbeidet med tidligere samarbeidsland.

Rammene for samarbeidet med hovedsamarbeidslandene er gjennomføringen av landenes egne strategier for fattigdomsreduksjon. Samarbeidet baserer seg på en bred utviklingspolitisk dialog der landenes ansvar for egen utvikling, betydningen av godt styresett og behovet for mer effektiv bistand er viktige elementer. I disse landene tar Norge sikte på å være en viktig, langsiktig partner med et relativt bredt engasjement. Norge vil være en aktiv partner i arbeidet med å effektivisere utviklingssamarbeidet med det enkelte land. Både samarbeid med myndighetene, frivillige organisasjoner, næringsliv og multilaterale organisasjoner på landnivå inngår i dette brede partnerskapet.

Samarbeidet skal også bidra til å etablere relasjoner som peker ut over tradisjonell bistand. Derfor er engasjement fra norske frivillige organisasjoner, næringsliv, offentlige institusjoner, kommuner og kulturinstitusjoner, viktige deler av dette partnerskapet. Det langsiktige perspektivet på samarbeidet med hovedsamarbeidslandene innebærer at det også vil forekomme perioder med tilbakeslag på viktige områder (politisk utvikling, økonomiske reformprosesser o.l.). I slike perioder vil innrettingen av samarbeidet måtte tilpasses og nivået reduseres, uten at samarbeidet avbrytes.

I de andre samarbeidslandene er utgangspunktet for Norges engasjement mer forskjellig, og Norges rolle varierer sterkt. I mange av landene legger gjennomføringen av landenes strategier for fattigdomsreduksjon rammene for samarbeidet, og i noen land er det norske engasjementet nært knyttet til stabilisering og fredsbygging. I noen land er tidsperspektivet langsiktig, mens det i andre land er av kortere varighet. Norges rolle er ofte mer begrenset, og vår innsats og den utviklingspolitiske dialogen mer fokusert på noen utvalgte, strategiske områder. I noen land er samarbeidet primært faglig. Virkemidlene vil være de samme som for hovedsamarbeidslandene, men utvalget av virkemidler i det enkelte land vil variere. Stat-til-stat samarbeid vil ofte utgjøre en relativt mindre del.

Mange problemer – som forvaltning av felles naturressurser, handel, hiv/aids og regionale konflikter – krever løsninger som går ut over det enkelte land. Støtte til regionalt samarbeid, gjennom regionale organisasjoner og gjennom samarbeid mellom to eller flere land, utgjør derfor en viktig del av den bilaterale bistanden i alle de fire regionene.

Norge er en aktiv pådriver for en mer effektiv bistand. Arbeidet med å redusere forvaltningskostnadene ved å motta bistand, bl.a. gjennom harmonisering og samordning på giversiden. En klarere rolle- og arbeidsdeling mellom givere vil bli videreført. For å bidra til dette er det foretatt en vurdering av utviklingssamarbeidet i alle samarbeidslandene med henblikk på å fokusere den norske bistanden over denne programkategori til normalt to-tre sektorer i hvert land. Med utgangspunkt i en dialog med myndighetene i landene, og i tett samarbeid med andre givere, vil en slik fokusering bli gjennomført etter hvert som løpende forpliktelser utløper. Definisjonen av en sektor vil ta utgangspunkt i landenes egen sektorinndeling. Det arbeides også aktivt for å redusere antall enkeltavtaler.

I flere land har myndighetene nå en sentral rolle i koordineringen av givernes bl.a. gjennom felles giverstrategier. Dette stiller store krav til givernes m.h.t. fleksibilitet og forutsigbarhet. Der-

som mange givere har sterke tematiske prioriteringer, kan det bli vanskelig for land som er avhengige av bistand å sikre en balansert utvikling. Norge vil vise fleksibilitet for å bistå til sterkere eierskap, selv om dette gjør det vanskeligere å nå norske tematiske mål.

Utviklingsland der bistand utgjør en betydelig andel av statsbudsjettet er opptatt av økt forutsigbarhet om bistandsnivået. Som et ledd i arbeidet med å øke forutsigbarheten tas det sikte på å gi indikative flerårige tilsagn til samarbeidsland med godkjent fattigdomsstrategi og en positiv styresettutvikling. Slike tilsagn gis med forbehold om Stortingets samtykke. Ut fra en samlet vurdering og i lys av den sterke føringen i Paris-erklæringen, foreslås det at flerårige indikative tilsagn i denne omgang gis til alle hovedsamarbeidslandene bortsett fra Nepal, og til samarbeidslandene Madagaskar, Mali, Vietnam, Øst-Timor og Nicaragua.

For ytterligere å øke forutsigbarheten tar en også sikte på at en større del av stat-til-stat bistanden til hovedsamarbeidslandene gis over landrammen. Regionbevilgningen vil fortsatt brukes til å sikre nødvendig fleksibilitet og til å støtte tiltak gjennom andre kanaler enn de statlige. Av hovedsamarbeidslandene vurderes situasjonen i Malawi, Mosambik, Tanzania og Zambia å ligge til rette for en slik omlegging fra 2006. For disse landene foreslås det derfor en betydelig økning av landrammene. Den politiske utviklingen og styresettsituasjonen i Uganda, Bangladesh og Nepal gir ikke grunnlag for en tilsvarende endring for disse landene nå.

Norge har inngått en avtale med Sverige om at de skal forvalte den norske støtten til Mali, på samme måte som Norge forvalter den svenske støtten til Malawi. Innføring av systemet med flerårige tilsagn vil bli harmonisert med svensk praksis. Også på sektornivå blir slik samfinansiering og arbeidsdeling stadig mer vanlig. På denne måten reduseres belastningen på samarbeidslandet, samtidig som givernes samlede administrasjonskostnader reduseres. I flere land, bl.a. Tanzania, Zambia og Uganda er det startet opp en prosess med å utarbeide felles giverstrategi med myndighetene. Hensikten er å øke myndighetenes styring av bistanden og koordinere givernes innsats. Norge bidrar aktivt til dette, og vil bruke slike felles strategier som grunnlag for våre samarbeidsavtaler med landene.

Etter hvert som landene får på plass bedre systemer for budsjettering og finansforvaltning, tas det sikte på at en økende del av stat-til-stat samarbeidet skal gis som generell budsjettstøtte eller som programstøtte til prioriterte sektorer. Slik støtte vil normalt bli gitt i nært samarbeid med

andre givere. Norge vil som en del av denne prosessen vurdere hensiktsmessigheten av, og mulighetene for å gi budsjettstøtte til Vietnam, Madagaskar og Mali fra 2007. På enkelte områder, som f.eks. styresett, vil imidlertid prosjektstøtte fortsatt bli benyttet.

Norske frivillige organisasjoner er viktige partnere også på landnivå. Som supplement til samarbeidet med myndighetene er det åpnet for å bruke noe av midlene over regionbevilgningen til å inngå strategiske partnerskap med norske frivillige organisasjoner. De norske organisasjonene vil kunne gjennomføre tiltak innen de prioriterte sektorene for samarbeidet med landet, oftest i samarbeid

med lokale frivillige organisasjoner. Både innen helse og hiv og aids, utdanning, miljø og styresett vil denne typen partnerskap være aktuelle.

Gjennom tusenårsmålene og landenes fattigdomsstrategier er det etablert et grunnlag for en sterkere resultatorientering i utviklingssamarbeidet. I dialogen med landene og i oppfølgingen av det konkrete samarbeidet vil det fortsatt bli lagt stor vekt på å dokumentere resultatene av samarbeidet.

Ved omfattende og akutte krisesituasjoner vil det kunne være aktuelt å benytte budsjettmidler over denne programkategorien til humanitære formål.

Kap. 150 Bistand til Afrika

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Malawi, <i>kan overføres</i>	99 986	120 000	195 000
71	Mosambik, <i>kan overføres</i>	210 512	210 000	325 000
72	Tanzania, <i>kan overføres</i>	250 000	280 000	400 000
73	Uganda, <i>kan overføres</i>	140 000	140 000	130 000
74	Zambia, <i>kan overføres</i>	150 001	180 000	280 000
78	Regionbevilgning for Afrika, <i>kan overføres</i>	1 006 883	1 078 000	1 222 000
79	Tiltak i tidligere samarbeidsland, <i>kan overføres</i>	25 493	20 000	25 000
	Sum kap. 150	1 882 875	2 028 000	2 577 000

Det er de afrikanske landene sør for Sahara som møter de største utfordringene med å nå tusenårsmålene. Bare halvparten av disse landene ligger an til å nå målet om halvert fattigdom. På UNDPs levekårsindeks opptar afrikanske land 24 av de 25 siste plassene. 4 av de 5 norske hovedsamarbeidslandene i Afrika og 4 av de 7 samarbeidslandene er blant de 10 pst. av land som ligger lavest på indeksen. Dette henger sammen med krig og konflikt, dårlig styresett, svak økonomisk utvikling, gjeldsproblemer samt dårlige internasjonale rammebetingelser for handel. Aids-epidemien, og det faktum at den globale bistanden til Afrika har sunket, bidrar til dette negative bildet. På denne bakgrunn foreslås det en betydelig opptrapping i den norske bistanden til Afrika.

Som et ledd i arbeidet med økt forutsigbarhet foreslås det at samarbeidet med myndighetene i hovedsamarbeidslandene normalt skal finansieres over landdrømmene, og ikke som tidligere der en vesentlig del ble finansiert over regionbevilgningen. Det legges derfor opp til en spesiell sterk

økning av disse postene. I fordelingen av økningen mellom landene er det tatt hensyn til både behov og kapasitet i landene, og til styresettsituasjonen. I samsvar med ønsket om å bedre bistandseffektiviteten gjennom å redusere antall tiltak og sektorer den enkelte giver er engasjert i, legges det til grunn at økningen skal skje innen de eksisterende samarbeidsområdene.

I tråd med målet om å øke andelen av bistanden som går til de minst utviklede landene, Afrika og lavinntektsland, vil hele økningen bli rettet mot denne gruppen som et ledd i arbeidet med at 70 pst. av langsiktig bilateral bistand skal gå til lavinntektsland i 2010. En del av økningen vil også gå til å styrke det regionale samarbeidet, bl.a. innen fred og sikkerhet. Som ledd i oppfølgingen av The New Partnership for Africa's Development (NEPAD) vil også støtte til prioriterte infrastrukturtiltak bli vurdert.

En del av økningen vil også bli benyttet til strategiske partnerskap med frivillige organisasjoner innen de prioriterte sektorene.

Tabell 8.1 Økonomiske og sosiale indikatorer Afrika

	HDI Indeks ¹	BNI per cap i USD ²	Forventet levealder ¹	Bistand pr cap i USD ³	Gjelds avhengighet ⁴
Afrika					
Malawi	165	170	37,8 år	41,7	8 pst
Mosambik	168	210	38,5 år	62,9	7 pst
Tanzania	164	290	43,5 år	35,2	10 pst
Uganda	144	240	45,7 år	31,4	7 pst
Zambia	166	380	32,7 år	55,5	20 pst
Angola	160	740	40,1 år	29,6	11 pst
Eritrea	161	190	52,7 år	52,7	6 pst
Etiopia	170	90	45,5 år	15,2	15 pst
Kenya	154	390	45,2 år	14,1	15 pst
Madagaskar	146	290	53,4 år	36,6	7 pst
Mali	174	290	48,5 år	25,9	9 pst
Nigeria	158	320	51,6 år	1,8	7 pst
Sør-Afrika	120	2780	48,8 år	11,7	12 pst

¹ Human Development Report 2005

² World Bank Report

³ Gjennomsnitt for perioden 1998 – 2003. OECD-DAC

⁴ World Bank Report 2004. Gjeldsbetjeningsraten er definert som gjeldsbetjening som andel av årlige eksportinntekter (perioden 2000-2002).

Det er en markert tendens til at afrikanske land og organisasjoner tar et tydeligere ansvar for egen utvikling. Den afrikanske union (AU) har på kort tid vokst fram til å bli den sentrale regionale aktøren for krisehåndtering og økonomisk utvikling, med fokus også på godt styresett og menneskerettigheter. Dette tettere politiske og økonomiske samarbeidet mellom de afrikanske landene bør på sikt kunne bidra til større stabilitet i Afrika og bedre forutsetninger for sosial og økonomisk utvikling.

AU har et spesifikt mandat innen området fred og sikkerhet i Afrika. Gjennom sine operasjoner i Sentral- og Øst-Afrika har organisasjonen vist en økende vilje og kapasitet til å håndtere ulike freds- og konfliktprosesser. Denne utviklingen har imidlertid også satt fokus på de begrensede ressursene organisasjonen rår over i forhold til de nye store oppgavene den står overfor. Sub-regionale organisasjoner som Economic Community for West African States (ECOWAS) i Vest-Afrika, Intergovernmental Authority on Development (IGAD) i Øst-Afrika og Southern African Development Community (SADC) i det sørlige Afrika, spiller til dels også viktige roller i forsøkene på å løse konflikter og skape utvikling, men også her er svak kapasitet en utfordring. Det legges opp til en videreføring og betydelig styrking av det norske samarbeidet med

AU og de regionale organisasjonene, i tett samordning med andre sentrale partnere.

Gjennom initiativet The New Partnership for Africa's Development (NEPAD), har afrikanske ledere signalisert en vilje til selv å ta ansvar for løsningen av egne problemer og utfordret det internasjonale samfunn til å støtte dette initiativet. En viktig del av NEPAD er African Peer Review Mechanism (APRM), formet etter mønster fra OECDs gjennomgangsordning. Mekanismen skal stimulere til bedre styresett og er også viktig i et bredere sikkerhetspolitisk perspektiv. Over 20 land har hittil sluttet seg til ordningen. Arbeidet er i gang, men utarbeidelsen av de første rapportene har tatt tid.

Flertallet av de afrikanske landene ligger an til å nå tusenårsålet om lik tilgang til skolegang for jenter og gutter, og en tredjedel kan oppnå målet om universell grunntidning. Nesten halvparten kan klare å halvere sult innen 2015. Mange land har også gode utsikter til å nå målene om tilgang til rent vann og redusert feilernærings blant barn. Barnedødelighet og mødredødelighet er imidlertid ikke redusert. Dette skyldes i første rekke aids-epidemien, som er en utfordring uten sidestykke for landenes økonomi og sosiale strukturer. Dette gjelder ikke minst for helsevesenet der epidemien har ført til en stor mangel på kvalifisert personell. Kon-

sekvensene for spesielt svangerskaps- og barse-lomsorgen er betydelige. 25 millioner mennesker i regionen lever i dag med hiv og aids. Andelen smittede ser ut til å stabilisere seg, men med en forekomst på ca. 7,5 pst. på kontinentet under ett, vil konsekvensene være alvorlige i mange år framover. Over hele kontinentet er kvinner mer utsatt enn menn og smittes tidligere.

Afrikanske land sør for Sahara hadde i 2004 en gjennomsnittlig økonomisk vekst på 5 pst. Dette er den høyeste veksten på 8 år, samtidig som inflasjonen i gjennomsnitt var lav. Den årlige veksten er likevel lavere enn det som kreves for å nå tusenårs-målet om halvert fattigdom innen 2015 og betydelig svakere enn veksten i andre regioner. Det er imidlertid store ulikheter mellom landene. Den gjennomsnittlige veksten for alle land forventes å bli på omlag samme nivå i 2006, men både uløste konflikter, sårbarhet for tørke, endringer i oljepriiser og valutakurser er betydelige risikomomenter. Lave bomullspriser og opphevelse av tekstilkvoter i industriland vil utgjøre en særlig utfordring for de bomullsproduserende landene i Afrika.

Olje og andre mineraler utgjør en økende andel av Afrikas eksport. Samtidig viser det seg at land med store naturressurser har høyere fattigdom, større inntektsulikhet, svakere utvikling på de sosiale sektorer og større konfliktpotensiale enn andre land på samme inntektsnivå. Disse landene har en stor utfordring i å forvalte inntektene fra sine naturressurser slik at veksten kommer det brede lag av befolkningen til gode. Det er økende oppmerksomhet rundt denne problematikken og økende interesse for å lære av norske erfaringer med forvaltning av petroleumsressursene.

Samlet sett har de afrikanske landene bedret styresett. Økt deltakelse i styringsprosesser og bedre offentlig finansforvaltning er klare tendenser. Mange land har bedret systemene for skatte- og avgiftsinnkreving, øket skatteinntjeningen og bedret rutineene for budsjettering, regnskap og revisjon. Dette er i flere land en del av årsaken til den økonomiske veksten. Korrupsjon og styresett-spørsmål er imidlertid fortsatt en av hovedutfordringene i kampen mot fattigdommen.

Utvikling av privat sektor og økt eksport vil være viktig for å vedlikeholde og styrke den økonomiske veksten. Privat sektors utvikling hemmes i stor grad av høye kostnader for å etablere virksomheter og av manglende infrastruktur, særlig transport og elektrisitet. Det er fortsatt relativt liten handel mellom de afrikanske landene. En rekke subregionale handelsorganisasjoner har blitt etablert for å bedre dette, men resultatet av deres arbeid har så langt vært begrenset, bl.a. på grunn av overlappende medlemskap.

Afrika er det kontinent der bistand er viktigst som finansieringskilde for utviklingen, samtidig som offentlig forvaltning er svak. Arbeidet med å effektivisere utviklingssamarbeidet og dermed redusere belastningen på mottakers forvaltning, vil fortsette. Støtten til hovedsamarbeidslandene over landrammen vil i hovedsak bli brukt til å støtte myndighetenes gjennomføring av deres fattigdomsplaner. Samarbeidet konsentreres om færre sektorer i hvert land og der forholdene ligger til rette for det, vil en økende andel bli gitt som budsjett- og sektorstøtte. I 2006 vil en økt andel av støtten til Malawi, Mosambik, Tanzania og Zambia gis som budsjettstøtte. Mulighetene for å gi budsjettstøtte til Madagaskar og Mali vil også bli vurdert.

For norsk utviklingssamarbeid med Afrika vil styresett fortsatt være et hovedtema, både i dialogen med landene, i form av særskilte styresettprogram og i oppfølgingen av den norske bistanden generelt. Styrking av demokrati og menneskerettigheter, inkludert støtte til media, og bekjempelse av korrupsjon vil stå sentralt. Oppfølging av regjeringens plan for internasjonalt arbeid mot kjønnslemlestelse av jenter vil bli prioritert. En betydelig del av denne støtten vil også gå til ikke-statlige aktører. Støtten til bekjempelse av hiv og aids vil fortsatt ha høy prioritet i samarbeidet. På landnivå vil en effektiv bruk av ressursene gjennom felles mekanismer for finansiering av enhetlige planer bli tillagt vekt, samtidig som det vil bli gitt støtte til sivile samfunnsaktørers arbeid. Fredsbygging og konflikthåndtering vil være sentralt i samarbeidet, både i den politiske dialogen, i samarbeidet med regionale organisasjoner og med de enkelte land. Videre vil støtte til utdanning, helse, miljø og landbruk fortsatt ha prioritet i samarbeidet. Støtte til økonomisk utvikling bl.a. gjennom støtte til energi- og veisektoren vil også bli prioritert.

Post 70 Malawi, kan overføres

Det vil i 2005 bli inngått ny intensjonsavtale mellom Norge og Malawi. Med utgangspunkt i Malawis fattigdomsstrategi vil samarbeidet bli konsentrert om helse, jordbruk og godt styresett samt budsjettstøtte. Malawi er pilotland for oppfølging av regjeringens handlingsplan for landbruk i utviklingsland. Videre vil innsatsen mot hiv og aids og spesielt kvinners utsatte stilling, stå sentralt i samarbeidet. Samarbeidet med Sverige, der Norge forvalter den svenske bilaterale bistanden (unntatt budsjettstøtte) fortsetter. FN blir i stor grad brukt som kanal for norsk bistand. Harmonisering og samarbeid med andre givere, spesielt britiske DFID, blir mer omfattende samtidig som antall enkelttiltak reduseres ytterligere. Total norsk

støtte i 2004 var på 183,1 mill kroner, hvorav 100 mill. over denne posten.

Situasjonsbeskrivelse

Partilandskapet har siden valget våren 2004 vært preget av en viss uro. Forholdet mellom landets president og tidligere president Muluzi har vært svært anstrengt. Den nye regjeringen har igangsatt tiltak med sikte på bedre finansdisiplin og bekjempelse av korrupsjon. Malawi er et av verdens fattigste land. På grunn av hiv/aids-epidemien har forventet levealder sunket fra 48 år i 1990 til 38 år i 2004, og 14 pst. av den voksne befolkningen (15 – 49 år) antas å være hiv-smittet. Malawi har ikke oppnådd den årlige veksten på 6 pst. som anses nødvendig for å redusere fattigdommen. I 2004 var veksten bare på 4,2 pst. Hovedårsaken til lav vekst har vært svak finansforvaltning og svikt i produksjonen i jordbruket. Omtrent en firedel av driftsutgiftene på statsbudsjettet går til å betale renter og avdrag på den innenlandske gjelden, og budsjettsituasjonen er svært vanskelig. Ett lyspunkt er at innenlandsgjelden er i ferd med å reduseres. Bistandsavhengigheten er stor og anslagsvis en tredel av statsbudsjettets utgiftside finansieres av gavebistand. I tillegg kommer lån, samt bistand som ikke er reflektert i budsjettet. Malawi har utarbeidet en egen fattigdomsstrategi, men begrenset kapasitet og reduserte budsjetter har gitt regjeringen lite handlingsrom. Basert på et usikkert datagrunnlag, synes det å være generelt liten framgang i forhold til tusenårsmålene. Lese- og skrivekyndigheten for unge er økt noe. Innen styresettområdet er flere positive reformer satt i gang, bl.a. innen offentlig forvaltning og revisjon av lover om korrupsjon, offentlig finansforvaltning, revisjon og innkjøp. Pressen har rimelig gode arbeidsvilkår. Det er satt av relativt store midler på statsbudsjettet til sosiale sektorer. Likevel har fattige fortsatt lav matvaresikkerhet, og det tross flere målrettede tiltak på jordbrukssiden. Giverkoordineringen har kommet langt i enkelte sektorer som helse, hiv og aids og budsjettstøtte, men det er et stykke fram til en generelt god koordinering innen alle viktige sektorer.

Mål

Malawi har følgende mål innenfor samarbeidsprogrammets områder:

Styresett og menneskerettigheter

- overføring av ansvar og finansielle ressurser til forvaltningsorganer på distriktnivå,

- styrke uavhengigheten til konstitusjonelle organer for styresett og menneskerettigheter,
- forbedre budsjetteringsprosessene og finansforvaltningen, inkludert anti-korrupsjonsarbeid, i offentlig virksomhet.

Helse, hiv og aids

- grunnleggende helsetjenester skal bli tilgjengelige for alle,
- spedbarnsdødeligheten skal reduseres fra dagens 104 per 1000 til 90 per 1000 innen 2007.
- forhindre at nye generasjoner smittes med hiv og forbedre livskvaliteten for de som allerede er smittet.

Landbruk

- øke matvaresikkerheten for befolkningen,
- redusere avhengigheten av tobakk som eksportvare og mais som basis ernæringskilde.

Mål for den norske støtten

Bevilgningen skal i 2006 brukes til å støtte:

Styresett og menneskerettigheter

- arbeidet med å styrke distriktsråd og lokalforvaltning gjennom ministeriet for lokalforvaltning og det sivile samfunn
- sentrale konstitusjonelle organer for styresett og menneskerettigheter
- bedring av myndighetenes kontrollsystemer og datamateriale gjennom støtte til malawisk riksrevisjon, statistisk sentralbyrå, planleggingsdepartement og finansdepartement

Helse, hiv og aids

- Malawis sektorprogram for helse og i tillegg utdanning av leger gjennom «Malawi College of Medicine»
- det nasjonale aidsprogrammet og samarbeid med FN-organisasjoner og frivillige organisasjoner i deres forebyggende og behandlende arbeid. Spesiell vekt på arbeid blant barn og unge.

Landbruk

- program for fattigdomsrettet og praktisk orientert forskning og landbruksveiledning og støtte til videreutvikling av Malawis landbruksuniversitet bl.a. i samarbeid med norske institusjoner,

- støtte til videreutvikling av produksjonsrettet samvirke av småbønder gjennom deres organisasjoner.

Støtten til landbrukssektoren vil bli utvidet da Malawi er pilotland for oppfølging av regjeringens handlingsplan for landbruk i utviklingsland.

Økonomiske reformer/Budsjettstøtte

- gjennomføring av den reviderte fattigdomsstrategien gjennom budsjettstøtte og støtte til bedre finansforvaltning, herunder korrupsjonsbekjempelse og budsjettstyring.

Den foreslåtte økningen i støtten vil bli brukt innen de prioriterte samarbeidssektorene, og Norge vil i dialogen med myndighetene i Malawi legge vekt på å bruke økningen innen hiv og aids, landbruk og til budsjettstøtte.

Rapport 2004

Rapportering på nasjonale mål

Styresett og menneskerettigheter

Desentraliseringsprosessen har gått langsommere enn planlagt. Fem departementer har delegert myndighet innen hele sitt ansvarsområde til distriktsnivå, mens tre har delvis gjennomført dette. Innsatsen mot korrupsjon er intensivert både gjennom økte statlige bevilgninger til anti-korrupsjonsbyrået og rettsforfølgelse av flere høyprofilerte offentlige personer. Store mangler i rettssystemet gjør at prosessene går langsomt. Revidering av lovverket for styrking av barns rettigheter har startet. Likeledes er gjennomgang av grunnloven startet.

Økonomiske reformer/Budsjettstøtte

Makroøkonomisk stabilitet ble gjenopprettet i siste halvdel av 2004. Rentenivået sank fra 45 pst. i november 2003 til 25 pst. i juni 2004. Vekslingskursen har vært stabil mot USD gjennom hele året og inflasjonen er moderat med et snitt på 11,5 pst. Dette vil på sikt føre til bedre rammebetingelser for næringsliv og handel. Det har vært en viss fremgang i offentlig finansforvaltning, særlig i form av bedre finanspolitisk kontroll. Fattigdomsorienterte poster på budsjettet er skjermet. Skatteinngangen er omlag 20 pst. av bruttonasjonalproduktet. Dette er høyt i regional sammenheng.

Helse og hiv og aids

Malawi etablerte i 2004 landets første omfattende sektorprogram innen helse. Alle de større givernes støtter programmet, men det er foreløpig bare Verdensbanken, DFID og Norge som har gått inn i ordningen med fellesfinansiering. Programmet omfatter alle sider ved helsetjenestene i landet, men med hovedvekt på distriktshelsetjenester og utdanning av helsepersonell. Personellkrisen innen helsevesenet er enorm og skyldes dels at medisinsk personell, særlig sykepleierne, rekrutteres til privat sektor eller til utlandet, dels at mange dør av aids. Til tross for den sterke økningen i antallet tuberkulosepasienter som en følge av hiv og aids, har det nasjonale tuberkuloseprogrammet vært vellykket. Dødeligheten er kraftig redusert og 70 pst. blir friske. I de senere år er det tegn som tyder på at antall nye hiv-smittede blant ungdom er i ferd med å flate ut. Antall personer som tar hiv-test har økt, men det er kun en svak økning i kondombruk. Hiv- og aids-problematikken er meget sterkt fremme i offentlig debatt, og landets politiske ledelse har vist åpenhet om, og engasjement for, bekjempelse av epidemien. Malawi har kommet i gang med tilbud til hiv-smittede om behandling, og det var ved utgangen av året i overkant av 10.000 personer som fikk gratis medisin.

Landbruk

Myndighetene har utarbeidet en realistisk ernæringspolitikk som grunnlag for økt matvaresikkerhet. Malawi har videre utviklet en politikk for diversifisering av landbruksproduksjonen for å gjøre landet mindre avhengig av tobakk som eksportvare og mais som basis ernæringskilde. På landsbasis er det rapportert en øking i bomull- og kassavaproduksjonen på henholdsvis 24 og 32 pst. i 2003/04 sesongen. Økningen i kassavaproduksjonen er spesielt positiv med henblikk på matvaresikkerheten.

Rapportering på den norske støtten

Styresett og menneskerettigheter

President- og parlamentsvalget ble gjennomført med støtte fra Norge og andre givere. Støtten ble kanalisert gjennom UNDP. I tillegg ga Norge spesiell støtte til kvinnelige parlamentskandidater, noe som bidro til å øke kvinneverrepresentasjonen i parlamentet fra 14 til 27. Norge var en av fire givere til det nasjonale desentraliseringsprogrammet som ble startet i 2002 med Kommunenes Sentralforbund som faglig samarbeidspartner. I de fleste av 36 lokaladministrasjoner kom infrastruktur og per-

sonell på plass, og kapasiteten styrkes gradvis. Støtten til Sivilombudsmannen, Menneskerettighetskommisjonen og Antikorrupsjonsbyrået har bidratt til å gjøre institusjonene kjent blant, og benyttet av, befolkningen. Støtten til UNICEFs arbeid for barnrettigheter har blitt videreført. Det er opprettet en egen database om barnarbeid, og nasjonale retningslinjer er utarbeidet for kampen mot barnarbeid. Støtten til sivilt samfunn har bidratt til en mer aktiv og balansert samfunnsdebatt. Total norsk støtte til styresett og menneskerettigheter var på 32,7 mill. kroner hvorav 25,1 mill. kroner over denne posten.

Økonomiske reformer/Budsjettstøtte

EU, Norge, Storbritannia og Sverige samarbeidet om betingelsene for å yte budsjettstøtte til Malawi. Samarbeidet med IMF og Verdensbanken ble forbedret. Malawisk riksrevisjon, statistisk sentralbyrå, planleggingsdepartementet og finansdepartementet inngår i samarbeidet om økonomiske reformer. Budsjettstøtten bidro til at fattigdomsorienterte poster på budsjettet ble skjermet. Norge utbetalte 37,3 mill. kroner i 2004 i budsjettstøtte, hvorav 22 mill. kroner over denne post. Videre har Norge på vegne av giverne assistert handelsdepartementet i å tilrettelegge for den nasjonale oppfølgingen av et multilateralt handelsinitiativ.

Helse og hiv og aids

I påvente av et sektorprogram ga Norge 26,4 mill. kroner i øremerket støtte til distriktshelsetjenesten. Den norske støtten har bidratt direkte til bedring av kvalitet og kvantitet når det gjelder helsetjenester på lokalt nivå. Norge har også spilt en viktig rolle i forhold til det nasjonale tuberkuloseprogrammet. Norge har videre bidratt med støtte til utdanning av leger der det årlig studentinntaket nå har økt fra et utgangspunkt på 20 til 60. Det ble knyttet gode faglige kontakter med norske medisinske miljøer, bl.a. Universitetet i Oslo. Norge samarbeider særlig nært med Storbritannia om forvaltningen av bistanden innen helse og hiv og aids. Total norsk støtte til helse inkl. hiv og aids var på 57,1 mill. kroner hvorav 42 mill. kroner over denne posten.

Landbruk

Det ble gitt støtte til landbruksuniversitetet Bunda med Norges Landbrukshøgskole/Noragric som faglig partner. Det har videre vært gitt støtte til den nasjonale organisasjonen for småbønder som nå har over 100.000 medlemmer. Støtten har omfattet

organisasjonsutvikling, opplæring om hiv og aids samt alfabetisering. En gjennomgang av organisasjonens resultater konstaterer at det er en betydelig produksjonsøkning blant medlemmene. Total norsk støtte til landbruk var på 13,5 mill. kroner hvorav 2,8 mill. kroner over denne posten.

Samarbeidet har de senere årene blitt fokusert på færre sektorer og færre tiltak. Arbeidet med utfasing av tiltak på ikke-prioriterte sektorer vil fortsette.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås det bevilget 195 mill. kroner.

Post 71 Mosambik, kan overføres

En ny intensjonsavtale mellom Norge og Mosambik om utviklingssamarbeidet er under utarbeidelse og planlegges undertegnet i 2005. Samarbeidet konsentreres rundt sektorene, helse, fiskeri og energi samt budsjettstøtte, herunder også institusjonssamarbeid mellom norske og mosambikiske institusjoner. Samlet norsk støtte utgjorde 411,5 mill. kroner i 2004, hvorav 210, mill. kroner over denne posten.

Situasjonsbeskrivelse

Landets tredje president- og parlamentsvalg under flerpartisystem ble gjennomført i desember 2004. Regjeringspartiet FRELIMO vant valget med god margin. Uregelmessigheter ble avdekket under valggjennomføringen, men ikke i et slikt omfang at det ville forandret valgresultatet. Opposisjonen er svak og uorganisert, og fikk et dårligere resultat enn tidligere. Ny president og regjering ble utnevnt i februar 2005. Hovedmålet for den nye politiske ledelsen er fattigdomsreduksjon. President Guebuza har også trukket fram kampen mot korrupsjon som et satsingsområde. Korrupsjonen i offentlig sektor er betydelig. En antikorrupsjonslov ble vedtatt i 2004, men implementeringen er en utfordring bl.a. fordi politi- og rettsvesen er meget svake. Statsadministrasjonen er svak, og forvaltningsreform-programmet har dårlig framdrift. Framgangen i arbeidet med å styrke finansforvaltningen er imidlertid positiv. Grunnloven ivaretar mange av de grunnleggende menneskerettighetene, men i praksis skjer det grove overtramp. Kvinner og barn er særlig utsatt. Uavhengige medier har bedre vilkår i Mosambik enn mange andre land i regionen, men utfordringen er å nå ut til det brede lag av befolkningen.

Andelen av befolkningen som lever i ekstrem fattigdom sank i perioden 1997-2003 fra 69 pst. til

54 pst. Målet i den nasjonale fattigdomsstrategien om å redusere andelen ekstremt fattige til 60 pst. Innen 2005, ble således passert alt i 2003. Flere år med høy økonomisk vekst er en av årsakene til at målet er nådd så tidlig. I 2004 var den økonomiske veksten 8 pst. Med samme utvikling i årene framover vil Mosambik også kunne nå tusenårsålet om å halvere andelen mennesker som lever i ekstrem fattigdom innen 2015. Mosambik er imidlertid fortsatt et av de fattigste landene i verden. Regjeringen er i gang med en revisjon av fattigdomsstrategien for perioden 2006-2010. Den ventes i hovedsak å videreføre prioriteringene for bekjempelse av fattigdom fra den eksisterende strategien – helse, utdanning, landbruk, styresett og infrastruktur – samt å legge noe større vekt på næringsutvikling, særlig på landsbygda.

Samordningen mellom givene er blitt ytterligere styrket, bl.a. ved at nye givere har sluttet seg til den felles mekanismen for budsjettstøtte.

Mål

Mosambik har i sine overordnede styringsdokumenter satt følgende mål for de sektorene Norge støtter:

Helse

- Redusere spedbarns- og mødredødeligheten gjennom økt tilgang til og bedre kvalitet på helsetjenester, samt gjennomføring av Helse- og hiv og aids-strategien fra 2004. Spedbarnsdødeligheten skal reduseres bl.a. ved en utvidelse av det løpende vaksinasjonsprogrammet. Målet er å vaksinere minst 95 pst. Av alle nyfødte.

Energi

- Utjevne regionale forskjeller gjennom økt strømtilførsel.

Fiskeri

- Øke de nasjonale inntektene gjennom eksport, primært av reker
- Øke tilgangen av fisk for nasjonal matforsyning og høyne levestandarden i lokale fiskerisamfunn.

Mål for den norske støtten

Bevilgningen skal for 2006 brukes til å:

Helse

- Bidra til gjennomføring av regjeringens helseog hiv og aids-strategi gjennom støtte til det nasjonale helsesektorprogrammet,
- Gjennom avtale med United Nations Population Fund (UNFPA) bidra til at nødvendige faglige tjenester, spesielt relatert til reproduktiv helse, stilles til rådighet.

Energi

- Bygge opp under de nasjonale mål om en bærekraftig utnyttelse av landets energiresurser gjennom støtte til:
 - Utbygging av det nasjonale strømforsyningsnettet,
 - Bærekraftig institusjonsutvikling og forvaltning (regelverk, planlegging, monitoring),
 - Økt koordinering og harmonisering av giverinnsats.

Fiskeri

- Styrke administrasjonens kapasitet til å utforme og implementere en nasjonal fiskeripolitikk,
- Styrke fiskeriforskningsinstituttets kapasitet til å levere kvalifiserte råd om landets marine resurser og relevante forvaltningstiltak,
- Støtte utviklingen av akvakultur i Mosambik, i samsvar med United Nation Food and Agricultural Organisations (UNFAO) retningslinjer for ansvarlig akvakultur,
- Støtte utviklingen av rammebetingelser for et bærekraftig privat næringsliv innen fiskeri og akvakultur.

Budsjettstøtte

- Bidra til effektiv gjennomføring av Mosambiks fattigdomsstrategi, som bl.a. gjennom å prioritere økte offentlige ressurser til primærhelse, grunnutdanning, vannforsyning, bygdeveier og landbruksveiledning.

Det vil også bli gitt støtte til effektivisering og rasjonalisering av statlig byråkrati og til styrking av statens finansforvaltning, samt til å utarbeide og starte gjennomføringen av en nasjonal ant-korrupsjonsstrategi. Mosambik er pilotland for gjennomføring av satsingen på næringsutvikling i sør, og i

tråd med det vil en fortsette støtten til å bedre rammevilkårene for små- og mellomstore bedrifter gjennom forenkling av statlige reguleringer og tiltak for kompetanseheving og bedre infrastruktur, særlig på landsbygda, innenfor gjeldende avtaler.

Den foreslåtte økningen i støtten vil bli brukt innen de prioriterte samarbeidssektorene, og Norge vil i dialogen med myndighetene i Mosambik legge vekt på å bruke økningen innen energi, helse/hiv-aids og til budsjettstøtte.

Rapport til nasjonale mål

Styrsett og distriktsutvikling

Det var brukbar framdrift i arbeidet med å modernisere den offentlige finansforvaltningen. For øvrig var det moderat framgang i reformene av offentlig forvaltning. Parlamentet vedtok en egen anti-korrupsjonslov, som bl.a. hjemler en styrking av landets anti-korrupsjonsenhet som er lagt inn under riksadvokatens kontor.

Fattigdomsreduksjon og økonomiske reformer

I 2004 ble vel 60 pst. av totale budsjettmidler brukt på utgiftsområder prioritert i fattigdomsstrategien, bl.a. helse og utdanning, mens målet var 65 pst. Skatte- og avgiftsandelen av BNP ligger fortsatt lavt, og sank i 2004 noe til 14 pst. mot budsjettet økning til 14,6 pst. Forholdene diskuteres i den felles givedialogen med Mosambik. Fremdriften i reformen av statens finansforvaltning er noe svakere enn planlagt i hovedsak pga. det komplekse arbeidet reformen innebærer.

Helse

Det var en økning i antall konsultasjoner og antall nye helsesentra, men det er store geografiske forskjeller i tilgangen på tjenestene. Import av medisiner økte med 40 pst. og en studie viser at distribusjonen av medisinene var effektiv. Antall fødsler som skjer på helseinstitusjoner økte med 6 pst. og målet om at 47 pst. av registrerte fødsler i 2004 skulle skje på helseinstitusjon ble nådd. Antall vaksinasjoner av barn økte med 4 pst., men målet om 97 pst. dekning ble ikke nådd. I 2004 startet implementeringen av den nasjonale hiv/aidsplanen for helsesektoren og tilgang på helsetjenester rettet inn mot forebygging og behandling av hiv/aids er nesten fordoblet. 66 enheter for rådgivning og testing er etablert. 8 pst. av de som er kvalifisert for ARV behandling hadde fått slik behandling ved utgangen av 2004.

Energi

De nasjonale målene i fattigdomsstrategien ble nådd i 2004. Alle de 128 distriktshovedstedene har nå tilgang til strøm. Vedlikehold og drift av isolerte dieseldrevne systemer representerer imidlertid en stor utfordring, og en antar at bare en 60-70 pst. av disse er i drift. 85 000 nye brukere (institusjoner, bedrifter og husholdninger) fikk strømtilgang i foregående fireårsperiode mot planlagte 60 000, men fortsatt har bare vel 5 pst. av befolkningen tilgang til elektrisitet. Utsikter til snarlig stabil strømtilførsel bidro til etablering av noe ny landbruksrelatert industri, bl.a. tobakksforedling.

Fiskeri

En forbedret fiskeriforvaltning bidro til at total produksjon og verdi av eksport økte med henholdsvis 31 og 11 pst. tross en mindre nedgang i rekeeksport kvantum. Småskalflåtens produksjon økte med 10 pst., men det mangler informasjon om konsum mellom ulike sosiale grupper. Foreløpig informasjon fra en studie i de tre tettest befolkede kystprovinsene viser en bedring av levestandarden blant fiskeribefolkningen.

Rapport på den norske støtten

Fattigdomsreduksjon og økonomiske reformer

Norge bidro i 2004 med 60 mill. kroner i budsjettstøtte, hvorav 50 mill. kroner over denne posten. En ny felles avtale ble inngått. 16 givere støttet programmet ved utgangen av 2004. Norge bidro videre til reformen av statens finansforvaltning og til det nasjonale statistikkinstitutet. Denne støttet resulterte i at statistikkinstitutet nå er i stand til å produsere god statistisk informasjon som muliggjør måling av landets fattigdomssituasjon.

Helse og hiv/aids

All norsk bistand til helsedepartementet over denne posten ble kanalisert gjennom de etablerte fellesfondene. Norge har bidratt til at de nasjonale målene ble nådd. Norge videreførte støtten kanalisert gjennom UNFPA til reproduktiv helse. Giversamarbeidet ble videreutviklet og det ble lagt vekt på å utvikle og styrke nasjonale systemer og styrket samordning med globale initiativ. Total norsk støtte til helse inklusiv hiv/aids var på 115,5 mill. kroner hvorav 105 mill. kroner over denne posten.

Fiskeri

Det institusjonelle samarbeidet mellom fiskeridepartementet i Mosambik og det norske Havforskningsinstituttet/Fiskeridirektoratet har ført til positive resultater for forskningsbasert fiskeriforvaltning, inklusiv bedre fundert og tidsrelevant rådgivning til politisk nivå, nedre kommunikasjon med privat sektor og bedre kvalitetskontroll av fiskeprodukter. Begynnende implementering av et integrert landsbygd-utviklingsprogram medførte økt omsetning av fisk i fattige kystområder, med vegbygging som en viktig katalysator. Total norsk støtte til fiskeri var på 17,6 mill. kroner.

Energi

Støtten omfattet utvidelse av elektrisitetsnettet til den siste provinshovedstaden, utbygging av distribusjonsnettet og styrking av sentrale institusjoner på sektoren. Institusjonssamarbeidet med Oljedirektoratet og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) ble videreført. Bistanden bidro til økt elektrifisering på landsbygda. Nytt regelverk for petroleumssektoren i forbindelse med nyoppstartet gassproduksjon ble godkjent og nytt regelverk for elektrisitetssektoren er utarbeidet og ligger klart for godkjenning. Det nye regelverket vil bidra til en bedre og mer miljøvennlig forvaltning av landets vannkraft og naturgass. Konesjoner ble utarbeidet for privat sektors deltakelse i strømforstyrking, i gass-/oljefelt og for bygging av et av Afrikas største vannkraftverk for nasjonal og regional utnyttelse. Resultatene påvirkes fortsatt av svak mottakerkapasitet i institusjonene. Total norsk støtte til energi var på 142,8 mill. kroner hvorav 26 mill. kroner over denne posten.

Styresett og distriktsutvikling

Gjennom støtte til fellesfondet for det nasjonale forvaltningsreformprogrammet bidro Norge til at det ble gjennomført omfattende opplærings tiltak for statsansatte. Et samarbeidsprosjekt med United Nations Capital Development Fund (UNCDF) i den nordlige Cabo Delgado-provinsen som har som mål å styrke distriktenes kapasitet til å lage utviklingsplaner og forvalte finansielle ressurser, kom etter en treg oppstart i gang i 2004, og bidro til begynnende kapasitetsbygging i tre distrikter. Et prosjekt for styrking av provinsens vegadministrasjon og fremme av lokale vegvedlikeholdsbedrifter kom også i gang etter betydelige forsinkelser. Det ga få synlige resultater i 2004, med beredte grunnen slik at begge tiltak forventes å bidra til å øke folks tilgang til nødvendig lokal infrastruktur i

2005. Planlagt støtte til antikorrupsjonsenheten under riksadvokatens kontor ble ikke realisert, pga. forsinket framdrift i enhetens arbeid og tilstrekkelig bistand fra andre givere. Total norsk støtte til styresett og distriktsutvikling var på 41 mill. kroner, hvorav 9,7 mill. kroner over denne posten.

Over $\frac{3}{4}$ av den norske støtten går til hovedsektorene samt budsjettstøtte og antallet enkelttiltak er redusert. Dette arbeidet videreføres i 2006.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås det bevilget 325 mill. kroner.

Post 72 Tanzania, kan overføres

I henhold til intensjonsavtalen fra 2002 er samarbeidet konsentrert om styresett med vekt på offentlig reformer og kamp mot korrupsjon, utdanning, bekjempelse av hiv og aids og utvikling av landsbygda gjennom bedring av veinettet. I tillegg gir Norge budsjettstøtte. Tanzania og givene vil i løpet av 2005 ferdigstille en felles strategi for utviklingssamarbeidet. Denne vil fra norsk side erstatte intensjonsavtalen fra 2002. Samlet norsk støtte til Tanzania i 2004 var på 401,6 mill. kroner hvorav 250 mill. kroner over denne post.

Situasjonsbeskrivelse

Tanzania skal gjennomføre valg av president, parlament og kommunestyre i oktober 2005. Valgkomisjonene, både for unionen og for Zanzibar, har i hovedsak gjennomført valgforberedelsene på en profesjonell måte. En grunnlovsendring i januar 2005 sikrer at antallet kvinnelige parlamentsmedlemmer vil øke betraktelig.

På fastlandet pågår omfattende reformer innen offentlig sektor, bl.a. knyttet til lokalforvaltning og finansforvaltning. Reform innen juridisk sektor vil kunne få stor betydning for privat sektor og også for menneskerettighetssituasjonen. Zanzibar omfattes ikke av disse reformene, men arbeidet med å legge grunnlag for reformer er også der begynt. I tillegg fokuserer Tanzania på å sikre de fattiges eiendomsrettigheter og bedre deres muligheter for å delta i økonomisk aktivitet.

Tanzania har en omfattende nasjonal strategi og aksjonsplan for antikorrupsjon. Antallet rapporterte korrupsjonssaker er økende, noe som kan skyldes bedre rapporteringsrutiner og mer åpenhet. Mangel på tilfredsstillende reaksjoner i korrupsjonssaker er fremdeles et problem, og det diskuteres tiltak og lover som kan gi antikorrupsjonsbyrået mer makt og innflytelse.

Under Tanzanias fattigdomsstrategi er målet å halvere ekstrem fattigdom innen 2010 og utrydde den innen 2025. Forskjellen mellom urbane og rurale områder er stor, og særlig kvinner er fattige. Blant befolkningen på landsbygden lever 87 pst. under fattigdomsgrensen. Dette er en liten reduksjon fra tidligere målinger. Befolkningsveksten bidrar til at det absolutte tallet på fattige øker. Tanzania har en stabil makroøkonomisk situasjon med 6,3 pst. vekst og 5 pst. inflasjon i 2004. Gjeldssituasjonen vurderes som bærekraftig.

Tanzanianske myndigheter viser stor vilje og evne til å lede utviklingssamarbeidet. Landets egne strategier, planer og forvaltningsrutiner legges i stadig større grad til grunn for bistanden i tråd med harmoniseringsagendaen.

Mål

Tanzanias mål for satsingsområdene er fastlagt i den nylig vedtatte strategi for vekst og fattigdomsreduksjon.

Styresett og menneskerettigheter:

- Etablere et effektivt og rettferdig system for offentlige tjenester og ressursfordeling, med økt fokus på korrupsjon og offentlig informasjonstilgang.,
- Styrke et demokratisk og deltagende valgssystem.

Vei:

- Forbedre tilgjengeligheten til farbar vei på landsbygda fra 50 pst. i 2003 til minst 75 pst. i 2010.

Utdanning:

- Øke innskriving i grunnskolen skolen fra 90,5 pst. i 2004 til 99 pst. i 2010 og videregående skole til 50 pst.,
- Øke kvaliteten på utdanningen slik at 95 pst. fullfører 4. klasse, 90 pst. fullfører 6. klasse og 70 pst. består eksamen etter 4 år på videregående. Øke andelen foreldreløse og sårbare barn som fullfører grunnskolen fra 2 pst. i 2000 til 30 pst. i 2010.

Hiv/aids

- Redusere forekomsten av hiv blant gravide kvinner fra 11 pst. i 2004 til 5 pst. i 2010,

- Redusert forekomsten av hiv i aldersgruppen 15-24 år fra 11 pst. i 2004 til 10 pst. i 2010.

Mål for den norske støtten

Bevilgningen skal i 2006 brukes til:

Styresett og menneskerettigheter

- Gjennom en fokusert innsats bidra til mer effektiv og åpen offentlig forvaltning ved støtte til reformer innen finansforvaltning og lokalforvaltning; herunder korrupsjonsbekjempelse.
- Styrke valgprosessen og samspillet mellom stat og sivilt samfunn.

Vei

- Bidra til bedret vei-tilgjengelighet på landsbygda gjennom støtte til sektorprogrammet for bygdeveier, samt økt støtte til institusjonsbygging innen veiforvaltningen

Utdanning

- Bidra til utdanning for alle og økt kvalitet på utdanning gjennom støtte til gjennomføring av Tanzanias program for utvikling av grunn- og videregående skole,
- Med bakgrunn i de utfordringene som ble avdekket i 2005, bistå med å bedre forvaltningen innen sektoren,
- Bedre forskningsformidlingen, kapasitetsbyggingen og infrastrukturen innen høyere utdanning.

Hiv og aids

- Styrke omsorgsapparatet innen hiv og aids gjennom økt støtte til det nasjonale omsorgs- og behandlingsprogrammet og målrettet støtte til omsorg for foreldreløse barn.

Budsjettstøtte

- Støtte til gjennomføringen av den nasjonale fattigdomsstrategien.

Den foreslåtte økningen i støtten vil bli brukt innen de prioriterte samarbeidssektorene, og Norge vil i dialogen med myndighetene i Tanzania legge vekt på å bruke økningen innen utdanning, vei, hiv/aids, styresett og til budsjettstøtte.

Rapportering på de nasjonale målene

Styresett og menneskerettigheter

Gjennomgangen av lokalforvaltningsreformen viste at det har vært en bedring, særlig innenfor økonomistyringen. Kvartalsvis rapportering på den nasjonale antikorrupsjonsplanen ble betydelig bedret i 2004. For å sikre et fritt og rettferdig valg i 2005, startet myndighetene prosessen med å etablere et permanent velgerregister.

Naturressursforvaltning

Det er de siste årene vedtatt nye strategier for naturressursforvaltning og dette er fulgt opp med lovgivning. Myndighetene har lagt økende vekt på å trekke lokalbefolkningen med i forvaltningen av naturressursene og bidra til å skape nye inntektskilder for dem.

Veisektoren

Nasjonal handlingsplan for bygging og utbedring av bygdeveinetten foreligger. De totale bevilningene til veivedlikehold har økt med 23 pst. Sammen med betydelige nasjonale investeringer for rehabilitering av hovedveinetten har dette ført til en vesentlig standardheving.

Utdanning

90,5 pst. av alle barn i skolepliktig alder har nå begynt på skolen. Dette er en økning fra 58 pst. i 2001. Målet om lik adgang for jenter og gutter vil bli nådd i 2005. Ca 30 pst. av elevene som fullførte grunnskolen i 2003 fortsatte på videregående. Det er flere som består grunnskoleeksamen nå enn før, 49 pst. mot 40 pst. i 2003. Det er fortsatt bare 5,3 pst. av befolkningen som får opplæring utover grunnskolen, den laveste andel i Afrika.

Hiv og aids

Det er nå antatt at 7 pst. av befolkningen er smittet av hiv. Det nasjonale omsorgs- og behandlingsprogrammet er iverksatt, noe som innebærer at aids-syke fikk tilbud om gratis livsforlengende medisiner. Programmets kapasitet var imidlertid svært begrenset i forhold til den store etterspørselen. Man regnet med at det kun var 1 pst. av de trenende som omfattes av programmet.

Rapportering på den norske støtten

Styresett og menneskerettigheter

Norge støttet lokalforvaltningsreformen gjennom en kurvfinansiering. Det ble etablert en felles anti-korrupsjonsplattform for utviklingspartnere. Norge inngikk avtale om støtte til kurvfinansiering innen offentlig finansforvaltning. Det institusjonelle samarbeidet med Finansdepartementet innen skatt og skattelovgivning hadde god framdrift. Norge inngikk avtale om støtte til arbeide med formalisering av eiendomsrettigheter. Total norsk støtte til styresett og menneskerettigheter var på 79,9 mill. kroner hvorav 58,8 mill. kroner over denne posten.

Naturressursforvaltning

Midtveisgjennomgang av miljøprogrammet viste at programmet øker folkelig deltakelse i beslutningsprosesser knyttet til lokal forvaltning av naturressurser. Flere hundre landsbykomiteer for miljø og naturressurser over hele Tanzania ble opprettet og disse har vedtatt formelle lover på landsbynivå, godkjent av distriktsmyndigheter, som regulerer adgang og bruk av ulike naturressurser. Landsbykomiteene organiserte også vaktpatruljer som overså at skogen ikke ble hugget ned ulovlig. Mange hundre bønder skaffet seg bikuber, energisparende vedovner, tusener av bønder driver med agroforestry.

Total norsk støtte til naturressursforvaltning var på 19,7 mill kroner hvorav 17,1 mill kroner over denne posten. I tråd med behovet for ytterligere fokusering legges det opp til at samarbeidet innen naturressursforvaltning fases ut når inngåtte avtaler utløper. Dette vil skje på en måte som ivaretar de investeringer som er foretatt.

Vei

Det ble opprettet et dialogforum for reformprosessen innen veisektoren der Norge, EU, Verdensbanken og Danmark utgjør kjernegruppen på giversiden. Den nasjonale handlingsplanen for bygdeveinetten ble ferdigstilt med norsk finansiell og faglig bistand. Norge ble gitt lederrollen blant giverne i det videre arbeid med å sette handlingsplanen ut i livet. Total norsk støtte til vei var på 0,7 mill kroner hvorav 0,4 mill kroner over denne posten.

Utdanning

Grunnutdanningsprogrammet hadde gode resultater både i forhold til innskrivning og fullføring. Den årlige gjennomgangen av programmet avdekket

imidlertid betydelige institusjonelle og strukturelle utfordringer. Det ble utarbeidet en ny plan for norsk støtte til tre offentlige universitet. Total norsk støtte til utdanning var på 70,4 mill. kroner hvorav 55 mill. kroner over denne posten.

Hiv og aids

Det nasjonale aids kontroll programmet mottok støtte. Samarbeidet om den nasjonale omsorgs- og behandlingsplanen bygger på en avtale med Clinton Foundation, og fokuserer på kapasitetsbyggende tiltak og bruk av livsforlengende medisiner. I samarbeid med Haydom Lutheran Hospital støttet Norge forskning på bruk av slike medikamenter. Total norsk støtte til hiv- og aidsrelaterte tiltak var 24,7 mill. kroner, og ble finansiert over andre bevilgninger.

Budsjettstøtte

Budsjettstøtten ble brukt til iverksettingen av landets plan for fattigdomsbekjempelse, til å forsterke finansforvaltningen og bidro til bedret makroøkonomisk stabilitet.

Norge gav 110 mill. kroner i budsjettstøtte, hvorav 103,8 mill. kroner over denne posten.

Samarbeidet har de senere årene blitt fokusert på færre sektorer og færre tiltak. Arbeidet med utfasing av tiltak på ikke-prioriterte sektorer vil fortsette.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås det bevilget 400 mill. kroner.

Post 73 Uganda, kan overføres

Gjennomgangen av intensjonsavtalen fra 2001, som ble gjort i 2004, konkluderte med at samarbeidet fokuseres ytterligere omkring styresett og demokratiutvikling, energi som rammebetingelse for næringsutvikling og budsjettstøtte øremerket sosiale sektorer. I den politiske dialogen vektlegges internkonflikten i nordområdene og landets politiske utvikling. Det foregår et utstrakt samarbeid mellom norske og ugandiske forskningsmiljøer, samt norske og ugandiske frivillige organisasjoner. Samlet norsk støtte var i 2004 på 280,8 mill. kroner, hvorav 140 mill. kroner over denne posten

Situasjonsbeskrivelse

Uganda er inne i en kritisk fase i den politiske utviklingen, og Norge har fulgt denne utviklingen

med uro. Regjeringen har ikke tilrettelagt for overgang til flerpartisystem i tilstrekkelig tid forut for president- og parlamentsvalget i 2006. Regjeringens arbeid for endring av grunnlovens bestemmelse slik at presidenten kan sitte utover to perioder, har skapt strid nasjonalt og internasjonalt.

Konflikten i Nord-Uganda innebærer fortsatt store menneskelige lidelser, og nye fredsbestrebelsene i 2004 og 2005 ga ikke varige resultater. Fortsatt bor 1,4 mill. mennesker – over 80 pst. av befolkningen i de nordlige distriktene – i leirer for internt fordrevne. Den regionale situasjonen er fortsatt ustabil, spesielt pga. de urolige forholdene i østlige Kongo. Ulike mekanismer for sikkerhet og tillitsbygging mellom partene har bidratt til bedring av forholdet mellom Uganda og Rwanda i 2004.

FNs menneskerettighetskomité har kritisert forholdene i Nord-Uganda, kvinners svake stilling i samfunnet og andre menneskerettighetsproblemer. Reformen for å bedre rettsikkerhet og effektivitet i rettsvesenet er igangsatt.

Uganda har et godt institusjonelt rammeverk for bekjempelse av korrupsjon, men myndighetene viser liten vilje til å følge opp sin politikk på dette området. Granskningskommisjoner satt ned for å undersøke korrupsjon som involverer sentrale maktpersoner i Uganda har ikke blitt fulgt opp av regjeringen.

Uganda har fortsatt en høy økonomisk vekst i forhold til resten av regionen. Den makroøkonomiske stabiliteten er fortsatt tilfredsstillende, og finansforvaltningen vurderes som god. Bistandsavhengigheten er høy og gjeldsbyrden økende.

Ugandas fattigdomsplan ble revidert i 2004. Målsettingen i planen er bl.a. å redusere andelen som lever under fattigdomsgrensen fra 38 pst. i 2003 til 28 pst. i 2013/14. Det vurderes som sannsynlig at Uganda vil nå tusenårsålet om en halvering av andelen fattige fra 1990-nivå innen 2015.

Uganda har kommet langt med hensyn til eierskap, giverkoordinering, harmonisering og effektiv bruk av bistandsmidler, og det er et utstrakt samarbeid mellom giverne. Det er utarbeidet et sett med prinsipper for partnerskap mellom myndighetene og giverne, der myndighetene bl.a. angir budsjettstøtte som den foretrukne bistandsform.

Mål

Målene i Ugandas reviderte fattigdomsstrategi som er relevante for norsk utviklingssamarbeid:

Styresett og menneskerettigheter

- Progresjon i implementering av den nasjonale antikorrupsjonsstrategien gjennom styrking av myndighetenes generalinspektør Inspector General of Government (IGG) og oppfølging av korrupsjonskommisjonenes konklusjoner.
- Styrking av menneskerettighetene og rettssikkerheten gjennom oppfølging av Menneskerettighetskommisjonens anbefalinger og en styrking av justissektoren.
- Nasjonal konsensus om overgangen til nytt politisk system som sikrer frie og rettferdige valg i 2006.
- Konflikten i nord avsluttes, og det innledes samarbeid med lokale grupper om forsoning og konfliktforebygging.
- Antall internt fordrevne reduseres.

Økonomisk vekst og næringsutvikling

- Øking av skatteinntektene til 13 pst. av BNP,
- Mer effektiv forvaltning av offentlige midler,
- Økt tilgjengelighet på elektrisitet blant husholdninger på landsbygda fra 6 pst. til 10 pst. i 2013/14.

Sosial utvikling

- Økt tilgjengeligheten og kvalitet på helsetjenester,
- Økt immunisering av barn fra 72 til 90 pst. og redusert forekomst av hiv og aids fra 6 til 5 pst. innen 2007/08,
- Andelen av barn som starter på skolen skal øke fra 86 til 100 pst. innen 2013/2014, andelen som tar videregående utdanning øker fra 18 til 27 pst. og andelen som tar høyere utdanning øker fra 4 til 5,5 pst. innen 2007/08.

Mål for den norske støtten

Bevilgningen skal i 2006 brukes til å:

Styresett og menneskerettigheter

- Bidra til at sentrale offentlige institusjoner knyttes til godt styresett settes i stand til å etterleve sitt mandat,
- Bidra til oppfølging av myndighetenes antikorrupsjonsstrategi,
- Bidra til et mer effektivt, tilgjengelig og velfungerende rettsvesen gjennom støtte til justisprogrammet,
- Bidra til at demokratiske prosessene styrkes gjennom økt folkeopplysning og velgeropplæ-

ring, samt fortsatt menneskerettighets- og valgovervåking.

Økonomisk vekst og næringsutvikling

- Bidra til økt tilgang på elektrisitet og god forvaltning i elektrisitets- og petroleumssektorene,
- Bidra til en bedre offentlig forvaltning av skogsektoren,
- Bidra til økt samarbeid mellom ugandisk og norsk næringsliv.

Sosial utvikling:

- Styrke nasjonal kapasitet og mekanismer for koordinering av arbeidet mot hiv og aids,
- Bidra til nasjonal kompetanse- og kapasitetsbygging gjennom støtte til Makerere Universitet.

Budsjettstøtte

- Støtte ugandiske myndigheter i implementeringen av fattigdomsplanen gjennom midler øremerket fattigdomsfondet PAF («Poverty Action Fund»).

På bakgrunn av bekymring for den politiske utviklingen og med hensyn til styresett, ble det i 2005 besluttet å redusere budsjettstøtten med 25 mill. kroner. Den fortsatt usikre politiske situasjonen gjør at det ikke vurderes som aktuelt å øke stat-tilstat samarbeidet med Uganda. Det foreslås derfor å redusere landrammen med 10 mill, i tråd med den reduserte budsjettstøtten. For å øke fleksibiliteten med hensyn til kanalvalg utenom ugandiske sentrale myndigheter, vil en økt andel av bistanden til Uganda bli finansiert over regionbevilgningen.

*Rapportering på de nasjonale målene:**Styresett og menneskerettigheter*

Demokratiseringsprosessen mot flerpartisystem ble i 2004 sterkt forsinket. Media styrket sin uavhengige posisjon og opposisjonen fikk et noe større politisk spillerom. Høyere rettsinstanser fremstod fortsatt som relativt sterke og uavhengige. I 2004 og 2005 ble fredsinitiativene for Nord-Uganda intensivert uten at det medførte konkrete resultater. Det ble utarbeidet en handlingsplan for gjennomføring av den nasjonale antikorrupsjonsstrategien, og flere givere satte tilfredsstillende implementering av denne som betingelse for budsjettstøtte.

Økonomisk vekst og næringsutvikling

Den økonomiske veksten var på 5,9 pst. i 2004. Befolkningsveksten på 3,4 pst. var imidlertid høyere enn gjennomsnittet i regionen og reduserte velferdseffekten av veksten. Inflasjonstakten for 2004 på 5 pst. var i samsvar med målsettingen. Skatteinngangen for Ugandas budsjett 2004/05 ble beregnet til 12,5 pst. av BNP, ett halvt pst. poeng under den nasjonale målsettingen. Energитilgangen ble i økende grad en avgjørende begrensning for næringsutvikling og vekst. Andelen av befolkningen knyttet til elektrisitetsnettet stagnerte på 6-7 pst.

Sosial utvikling

Immuniseringen økte fra 58 pst. i 1995 til 72 pst. i 2003. Adgang til rent vann økte fra 54 pst. i 2000 til 65 pst. i 2003 i urbane strøk og fra 50 pst. i 2000 til 55 pst. i 2003 i rurale områder. Uganda er blitt sett på som et foregangsland når det gjelder bekjempelse av hiv og aids. Forekomsten har ligget stabilt i overkant av 6 pst. de siste årene. 86 pst. av barna var innmeldt i skolen i 2004. Det ble nesten oppnådd likhet mellom jenters og gutters skolegang, men jentene falt oftere fra. Opp til 75 pst. av årskullene fullførte ikke grunnskolen. Lese- og skriveferdigheter blant ungdom økte fra 75 pst. i 1995 til 81 pst. i 2003. Dette utelukker ikke at Uganda når Tusenårs målet om utdanning for alle innen 2015. Tilbudet innen høyere utdanning økte, men kvalitetsmessige forbedringer forble en utfordring.

Rapportering på den norske støtten

Styresett og menneskerettigheter

Støtte til det nasjonale justis sektorprogrammet har bidratt til styrking av rettspleien i landet. Utvikling av nasjonale registre har ikke fått tilstrekkelig prioritet hos myndighetene, og grunnlaget for norsk støtte har falt bort. Samarbeidet om utvikling av systemer for landbruksstatistikk har bidratt til økt kompetanse og kapasitet hos Uganda Bureau of Statistics. Norsk støtte til grunnutdanning i Nord-Uganda har bidratt til økt antall skolebygg og kompetanseheving av lærere i et konfliktfylt område. I tillegg støttet Norge UNICEFs rettighetsarbeid og primærutdanningsprogram i nord. Ambassaden har deltatt aktivt i giverfora og dialog med myndighetene om styresettutviklingen. Total norsk støtte til styresett og menneskerettigheter var på 31,7 mill. kroner hvorav 5 mill. kroner over denne posten.

Økonomisk vekst og næringsutvikling

Den norske støtten til institusjonelle reformer og investeringer i elektrisitetssektoren har bl.a. bidratt til å redusere kraftunderskuddet og til å effektivisere myndighetenes håndtering av den kritiske kraftmangelen. Norsk støtte har bidratt til etableringen av et nasjonalt skogforvaltningsdirektoratet (National Forestry Authority) som har ansvar for vern og plantasjedrift i statlige skogområder. Uganda er pilotland for gjennomføring av strategien for «Næringsutvikling i Sør», og i tråd med strategien er det tilrettelagt for økt samarbeid mellom ugandisk og norsk næringsliv, og har vært ytt service til norske bedrifter. Støtten via FNs organisasjon for industriell utvikling (UNIDO) har bl.a. gitt entreprenører og håndverkere (hvorav en stor andel kvinner) økt konkurranseevne både lokalt og på eksportmarkedet. Fisk og honning er som et resultat blitt godkjent for eksport til Europa. Støtten til Makerere Universitet har bl.a. bidratt til økt forsknings- og utviklingskompetanse relevant for næringsutvikling.

Total norsk støtte til økonomisk vekst og næringsutvikling utgjorde 78,3 mill. kroner i 2004, hvorav 40,9 mill. kroner over denne posten.

Sosial utvikling

Støtte til helsesektoren ble i 2004 avvirket som eget tiltak og inkorporert i fattigdomsfondet i samsvar med prinsippet om harmonisering og målsettingen om å redusere antall enkelttiltak. Ny treårig avtale om budsjettstøtte øremerket fattigdomsfondet ble inngått. Støtten til den Nasjonale Aidskommisjonen kanalisert gjennom et partnerskapsfond har styrket myndighetenes arbeid med å koordinere innsatsen for bekjempelse av hiv og aids. Støtten til Unicef har bidratt til økt fokus på barns rettigheter og bedret fødselsregistrering. Samarbeidet med Makerere-universitetet har bedret universitetets institusjonelle kapasitet, og økt dialogen om universitetets rolle i forhold til styresett og demokratiutvikling i landet. Total norsk støtte til sosial utvikling ekskl. budsjettstøtte var på 80,6 mill. kroner hvorav 31,9 mill. kroner over denne posten.

Budsjettstøtte

Budsjettstøtten ble kanalisert gjennom Ugandas fattigdomsfond (PAF), og bidro til gjennomføring av fattigdomsstrategien. Budsjettstøtten var i 2004 på 62,1 mill. kroner

Samarbeidet har de senere årene blitt fokusert på færre sektorer og færre tiltak. Arbeidet med

utfasing av tiltak på ikke-prioriterte sektorer vil fortsette.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås det bevilget 130 mill. kroner.

Post 74 Zambia, kan overføres

Hovedformålet med Norges utviklingssamarbeid er i henhold til intensjonsavtalen av 2002 reduksjon av fattigdom. Samarbeidet skal konsentreres om utdanning, styresett, naturressurs-/viltforvaltning og landbruk. Det gis også støtte til veisektoren, men som et ledd i arbeidet med å fokusere bistanden er veisektoren i ferd med å bli faset ut. Norge har arbeidet aktivt med å konsentrere bistanden, og antallet bilaterale avtaler er sterkt redusert. Den nåværende intensjonsavtalen utløper i 2005, men vil bli forlenget ut 2006 i påvente av en felles giverstrategi for Zambia. Total norsk støtte til Zambia var 251,8 mill. kroner i 2004, hvorav 150 mill. kroner fra denne post.

Situasjonsbeskrivelse

Regjeringspartiet har et komfortabelt flertall i nasjonalforsamlingen. Den politiske debatten i Zambia er preget av at parlaments- og presidentvalget i 2006 nærmer seg. Uenighet om når den nye grunnloven bør være på plass er også ventet å prege den politiske debatten i tiden fremover. Opposisjonen krever at grunnloven skal være klar innen presidentvalget i 2006, men Regjeringspartiet på sin side hevder at dette ikke er mulig. HIPC Completion Point ble nådd i april 2005, og Zambia fikk med dette ettergitt om lag to tredjedeler av sin samlede utenlandsgjeld. Statsbudsjettet for 2005 innebærer en ytterligere innstramming av finanspolitikken.

Presidenten har gjort kampen mot korrupsjon til sin fanesak. Én viktig seier er at en domstol i Storbritannia vedtok å fryse konti med USD 13 mill. (79,5 mill. kroner) som myndighetene mener er korrupsjonsutbytte for tidligere president Chiluba. Regjeringen viser politisk vilje til forbedringer ved å ha tilført den lokale riksrevisjonen 135 nye stillinger. Reformprogrammet innenfor den offentlige finansforvaltningen er vedtatt og igangsatt, med støtte av mange givere. De to andre prioriterte reformene innen offentlig sektor, personellreform og desentralisering, har imidlertid dårlig framdrift.

Året 2004 var sjettede året på rad med positiv BNP-vekst i Zambia. For 2004 ble den 5,4 pst., mot budsjettet 3,5 pst. Dette er et resultat av en god

jordbruks sesong, økt produksjon i gruveindustrien samt god vekst i turistinntekter og engros- og detaljhandelen. De 10 siste årene har andelen ikke-tradisjonell eksport økt fra 15 til 30 pst. av samlet eksport, hvilket viser at landet makter å diversifisere økonomien bort fra overdreven avhengighet av kobber. Den økonomiske veksten er imidlertid lavere enn det som er nødvendig for å få til en vesentlig reduksjon i fattigdommen. Andelen av befolkningen som er definert som fattige er noe redusert; fra 73 pst. i 1998 til 71 pst. i 2003. Zambia er ikke ventet å nå tusenårs målet om en halvering av denne andelen innen 2015.

Andelen hiv og aids-smittede i den voksne delen av befolkningen er 16,5 pst og har holdt seg stabilt de seneste årene. Menneskerettighetssituasjonen er relativt god, men overfylte fengsler og lang ventetid for å få saker til domstolene er fortsatt et problem.

Det er et aktivt giversamarbeid i Zambia, og myndigheten arbeider med å utarbeide en felles giverstrategi som vil være ferdig i 2006.

Nasjonale mål

Zambia har i sine overordnede styringsdokumenter satt følgende mål for hovedsektorene Norge er inne i:

Utdanning

- Full tilgang til grunnskoleutdanning for begge kjønn innen 2015,
- Ingen forskjell i skoledeltakelse mellom kjønnene i grunn- og videregående skole innen 2007,
- Bedre kvalitet på undervisningen slik at andelen som fullfører skolen øker.

Styresett og menneskerettigheter

- Kostnadseffektiv og transparent forvaltning, bl.a. gjennom styrking av kontrollinstitusjoner som riksrevisjonen,
- Økt kapasitet i rettsvesenet gjennom å øke antallet rettssaler og med det redusere ventetiden i domstolene.

Naturressurs- og viltforvaltning

- Bevaring av Zambias naturarv, økosystem og biologiske mangfold gjennom effektiv planlegging og forvaltning av beskyttede naturområder, bl.a. ved aktivt å trekke inn lokalsamfunn,
- Videreutvikle naturbasert turisme som kilde for økonomisk vekst.

Mål for den norske støtten

Bevilgningen skal i 2006 brukes til å:

Utdanning

- Bidra til det nasjonale sektorprogrammet for utdanning, inkludert samarbeid mellom utdanningsdepartementene i Norge og Zambia, og fortsatt støtte til de strategiske partnerskap med Kirkens Nødhjelp og Redd Barna om utdanning.

Styresett og menneskerettigheter

- Bidra til å styrke samarbeid mellom den norske og zambiske riksrevisjonen,
- Støtte sektorprogram innenfor offentlig finansforvaltning,
- Støtte anti-korrupsjonstiltak,
- Fortsatt støtte til bygging av et stort rettskompleks i Lusaka for å bidra til at ventetiden for domsavsigelse reduseres.

Naturressurs- og viltforvaltning

- Oppbygging av Zambias viltdirektorat (ZAWA), bl.a. gjennom videreføring av støtten til South Luangwa National Park (SLAMU) og til utvikling av Kafue National Park (sammen med Verdensbanken),
- Bistå med etablering av en kanal for støtte til ulike miljøtiltak i regi av lokale NGOer og delta i forberedelsene av et helhetlig sektorprogram,
- Begrenset støtte til rehabilitering av veinettet i og til nasjonalparkene.

Budsjettstøtte

- Bidra til Zambias fattigdomsreduksjon gjennom budsjettstøtte i samarbeid med flere givere. En forutsetning for norsk støtte er at landet viser vilje og evne i kampen mot korrupsjon bl.a. gjennom forbedret finansforvaltning og tilfredsstillende arbeidsvilkår for zambisk riksrevisjon.

Støtten til det nasjonale programmet for aksellastkontroll er under utfasing. Videre vil hiv/aids- og kvinnetiltak bli støttet.

Den foreslåtte økningen i støtten vil bli brukt innen de prioriterte samarbeidssektorene, og Norge vil i dialogen med myndighetene i Zambia legge vekt på å bruke økningen innen utdanning, miljø/naturressursforvaltning, landbruk og til budsjettstøtte.

Rapport 2004

Rapportering på de nasjonale målene:

Utdanning

Tusenårs målet om tilgang til grunnutdanning for alle i 2015 er i rute, men kvaliteten på undervisningen er fortsatt for lav. Netto grunnskole deltakelse økte fra 78,8 pst. i 2003 til 82,7 pst. i 2004. 81,5 pst. av jentene går på skole og 84 pst. av guttene. Bare 34,4 pst. av jentene og 42,8 pst. av guttene gjennomfører grunnskole, noe som er en liten framgang sammenliknet med fjoråret. Brutto skole deltakelse i videregående skole er lav, men har økt fra 13,6 til 15,8 pst.; 13 pst. jenter og 18 pst. gutter. Kun 35,6 pst. av elevene som avsluttet 9. klasse fikk fortsette i videregående skole fordi det ikke er nok skoleplasser til alle med bestått eksamen.

Styresett og menneskerettigheter

Bedret finansforvaltning ga myndighetene for første gang kontroll på utgiftssiden i statsbudsjettet. Avviket mellom budsjettet og faktisk forbruk ble redusert fra 20 pst. i 2003 til tilnærmet null i 2004. Riksrevisjonens rapport til Parlamentet ble for andre gang på rad lagt fram i tide.

Naturressurs- og viltforvaltning

Det var en økning i antall utenlandske besøkende fra 2003 til 2004. Inntektene herfra utgjorde ca. 4 pst. av BNP. Omsetningen fra turismen i South Luangwa er anslått til omlag 55 mill. kroner. I beløpet inngår inntekter fra kommersiell jakt i jaktreservatene på utsiden av nasjonalparken som delvis tilføres lokalbefolkningen. Det har funnet sted en positiv utvikling i forhold til forvaltningen av flere nasjonalparker og det ser ut til at Zambias viltdirektorat (ZAWA) har fått et bedre grep om forvaltningen av parkene enn tidligere. Dette har bl.a. ført til redusert krypting som igjen har ført til en vesentlig økning i bl.a. elefantbestanden. Det savnes fortsatt en nasjonal strategi for hvordan lokalbefolkningen best kan involveres i forvaltningen av naturressursene.

Vei

Ved utgangen av 2004 var 19.268 km vei i vedlikeholdbar stand; opp fra 15.500 km året før, men under den nasjonale målsetting på 33 500 km, som var noe urealistisk. Utviklingen vurderes likevel som god, gitt målsettingen for hele 10-årsperioden fram til 2013 på 40 000 km.

*Rapport på den norske støtten**Utdanning*

Støtten over landrammen er relatert til avtalen om støtte til Zambias femårige, strategiske plan for utdanningssektoren. Norges støtte kanaliseres inn i et felles fond og har således bidratt til at målene som refereres over er nådd. Framgangen på sektoren går saktere enn forventet. Bakgrunnen for dette er bl.a. at kapasiteten i utdanningsdepartementet er lavere enn antatt. Det brukes derfor mye tid på opplæring. Støtten til institusjonssamarbeidet mellom zambisk og norsk utdanningsdepartement er videreført. Den norske ekspertisen har bl.a. bidratt til en revidert læreplan for undervisning i blandede klasser med elever i ulike alder og på ulike nivå, kurs for lærere om hiv/aids-undervisning og kapasitetsbygging av lokale skolemynigheter i sørprovinsen. Total norsk støtte til utdanning var på 98 mill. kroner hvorav 76 mill. kroner over denne posten.

Styresett og menneskerettigheter

Den norske støtten gikk bl.a. til å styrke finansforvaltning, myndighetenes anti-korrupsjons-arbeid samt rettsvesenet. I løpet av året ble bl.a. avtalen om støtte til et sektorprogram innen offentlig finansforvaltning undertegnet. Samarbeidet mellom norsk og zambisk riksrevisjonen fortsatte, og to felles revisjoner ble gjennomført. Arbeidet med et nytt rettskompleks har tatt lenger tid enn forventet, men rettssalene ble tatt i bruk i andre kvartal 2005. Støtten til enheten for styrking av likestillingsarbeidet ble overført til den nederlandske ambassaden som ledd i arbeidet med harmonisering. Total norsk støtte til styresett og menneskerettigheter var på 24,4 mill. kroner hvorav 6,6 mill. kroner over denne posten.

Naturressurs- og viltforvaltning

Den norske støtten gikk i hovedsak til å videreføre støtten til Zambias viltmyndighet (ZAWA) og fortsatt støtte til South Luangwa Nasjonal Park og to av reservatene rundt parken. Den norske støtten har bidratt til de positive resultatene som det vises til ovenfor. Antall turister i South Luangwa National Park har økt fra under 6.000 i 1993 til rundt 23.000 i 2004. Et større program for rehabilitering og utvikling av Kafue Nasjonal Park ble startet mot slutten av 2004. Norge bidrar med finansiering sammen med Verdensbanken. Videre har ZAWA etablert et faglig samarbeid med norske institusjoner (Noragric på vegne av Universitetet for Miljø og Biovitenskap og med Norsk Institutt for Naturfors-

kning) koordinert av Direktoratet for Naturforvaltning. Avtale om forstudie av veiprojekt knyttet til Kafue nasjonalpark ble signert noe forsinket i desember 2004. Total norsk støtte til naturressurs- og viltforvaltning var på 25 mill. kroner hvorav 18,2 mill. kroner over denne posten.

Vei

Den norske støtten gikk i hovedsak til det nasjonale program for aksellastkontroll og opplæring, og bidro til å forhindre skader på det oppgraderte veinettet. Total norsk støtte til vei var på 24,8 mill. kroner hvorav 16,8 mill. kroner over denne posten.

Arbeidet med sektorfokusering fortsetter og støtte til mindre program innen vannsektoren er faset ut. Støtten til aksellastprogrammet på veisektoren er i sin siste fase samtidig som man arbeider for at andre givere overtar denne finansieringen. Den totale avtaleporteføljen er redusert i antall.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås det bevilget 280 mill. kroner.

Post 78 Regionbevilgning for Afrika, kan overføres

Bevilgningen omfatter støtte til samarbeid med hovedsamarbeidslandene Malawi, Mosambik, Tanzania, Uganda og Zambia, samarbeidslandene Angola, Etiopia, Eritrea, Kenya, Madagaskar, Mali, Nigeria og Sør-Afrika samt til regionalt samarbeid. En betydelig del av regionbevilgningen vil bli brukt til samarbeid med myndighetene om gjennomføringen av deres fattigdomsplaner. Samarbeid med de regionale organisasjonene vil bli gitt økende prioritet, bl.a. på bakgrunn av deres strategiske rolle i fredsbyggende arbeid og for bedret styresett. Støtte til andre aktører vil også utgjøre en viktig del av denne bevilgningen. Det vil bli gitt støtte til strategiske partnerskap med norske frivillige organisasjoner innen prioriterte sektorer.

Hovedsamarbeidsland**Mål**

I hovedsamarbeidslandene vil bevilgningen bli anvendt som et fleksibelt verktøy for å støtte gjennomføringen av intensjonsavtalene med myndighetene og til komplementære tiltak gjennom andre kanaler, som nasjonale og norske frivillige organisasjoner. I perioder med politiske tilbakeslag, kan en økt del av støtten til landet finansieres fra denne bevilgningen.

Rapport 2004

Bevilgningen ble primært brukt til tiltak for å styrke gjennomføringen av intensjonsavtalene med myndighetene som rapportert under det enkelte hovedsamarbeidsland.

Malawi mottok 64,7 mill. kroner over denne posten i 2004. Bevilgningen ble bl.a. brukt til å støtte landbruk gjennom småbondeorganisasjonen NASFAM, miljøtiltak i samarbeid med SADC, et universitetssamarbeid mellom norske og malawiske universiteter og tiltak for styrking av menneskerettighetene gjennom lokale frivillige organisasjoner. I tillegg ble det gitt støtte til prosjekter i regi av Kirkens Nødhjelp som samarbeider med lokale frivillige organisasjoner primært innen helsesektoren.

Mosambik mottok 66,6 mill. kroner over denne posten i 2004. Tiltak som bidrar til styresett og rettigheter ble prioritert bl.a. gjennom samarbeid med flere nasjonale aktører i det sivile samfunn. I samarbeid med andre givere ble det gitt støtte til UNESCO som koordinerer et medieprosjekt som har som målsetting å gi opplæring til journalister med sikte på å utvikle en mer uavhengig presse i Mosambik. Norsk Folkehjelp mottok midler til driften av sitt mineprogram i Mosambik. Minesituasjonen i Mosambik er forbedret, og Norsk Folkehjelp begynte i 2004 nedtrappingen av sine aktiviteter. Støtten til reproduktiv helse og hiv og aids støtten ble gjennomgått og viste gode resultater i forhold til preventive tiltak for å hindre hiv/aids, bl.a. registrert økt bruk av kondom blant ungdommer, økt bevissthet om hvordan hiv/aids smitter og hvordan risiko kan reduseres.

Samlet støtte til Tanzania over denne posten utgjorde 105,1 mill. kroner. Midlene ble brukt til å støtte opp under målområdene nedfelt i intensjonsavtalen med vekt på demokratiutvikling og arbeid mot hiv/aids. Hiv/aids arbeid på misjonssykehuse Burda og Haydom ble støttet, likeså kirkelige organisasjoners omsorg for smittede og foreldreløse barn. Det ble også gitt støtte til frie media og det sivile samfunns engasjement i anti-korrupsjonsarbeidet.

Samlet støtte til Uganda over denne posten utgjorde i underkant av 41,8 mill. kroner. Midlene har i hovedsak vært benyttet til å støtte opp under målområdene nedfelt i intensjonsavtalen, med særlig vekt på styresett og rettigheter. Det sivile samfunn har vært en viktig kanal for denne støtten. Norge har også støttet et forskningsprosjekt der Makerere universitetet og en norsk forskningsinstitusjon skal følge forberedelse og gjennomføring av valgene i 2006. Uganda er pilotland for strategien for Næringsutvikling i Sør (NIS) og midler

over regionbevilgningen har derfor også blitt brukt å utvikle privat næringsliv, med fokus på å etablere nye forretningsforetak og øke konkurransevnen til eksisterende små og mellomstore bedrifter. 46 pst. av entreprenørene som deltok i de kompetansefremmende aktivitetene i 2004 var kvinner.

Samlet støtte til Zambia over denne posten utgjorde 63,3 mill. kroner. Bevilgningen ble brukt til å støtte en nettverksorganisasjon for NGOer som arbeider med hiv og aids og et av programmene til det nasjonale aids-rådet hvor Norge leder en felles giveravtale for generell støtte til rådet. Norge ga støtte til landbrukssektoren gjennom et delegert samarbeid, hvor Norge kanaliserte midler via den nederlandske ambassaden. Støtten ble hovedsaklig gitt til strategisk viktige, ikke-offentlige institusjoner som aktivt bidrar til å utvikle en mer kommersiell, miljøvennlig og bærekraftig landbrukssektor. Norsk støtte til medie-tiltak bidro til at ca. 100 journalister ble utdannet i løpet av året og lokaliteter til tre radiostasjoner i ulike provinser ble identifisert. Videre ble støtte gitt til styrking av likestillings-organisasjoner i distriktene og sentralt.

Regionalt samarbeid

Bevilgningen skal brukes til å støtte regionalt samarbeid og initiativ gjennom regionale organisasjoner og institusjoner, andre internasjonale partnere og samarbeid mellom to eller flere land i regionen. En vil også kunne støtte regionale initiativ gjennom norske frivillige organisasjoner. I 2004 utgjorde den samlede støtten til regionale tiltak over regionbevilgning for Afrika 246,9 mill. kroner.

Bevilgningen kan brukes til å støtte:

- styrking av regionale og subregionale organisasjoners kapasitet og kompetanse,
- regionale organisasjoners arbeid med konfliktforebygging og konflikthåndtering,
- opplæring av sivile til deltagelse i fredsbevarende operasjoner og kompetanseutvikling innenfor fred og sikkerhet,
- regionalt samarbeid om miljøtiltak og forvaltning av naturressurser,
- regionalt energisamarbeid,
- kampen mot handel med kvinner og barn,
- regionale styresett-tiltak,
- tiltak for begrenning og mestring av hiv og aids-epidemien,
- støtte til infrastrukturtiltak i tråd med NEPAD's prioriteringer.

En gjennomgang av den omfattende regionale porteføljen er iverksatt med sikte på klarere priorite-

ringer og en mer fokusert innretting. Dette arbeidet vil bl.a. kunne innebære at støtten til enkelte sektorer blir faset ut og at det vil bli ulike satsningsområder for norsk bistand til regionalt samarbeid i de forskjellige subregionene i Afrika.

Rapport 2004

Styresett og menneskerettigheter

Økt giverkoordinering og et styrket samarbeid med den Afrikanske Unionen (AU), herunder kapasitetsbygging på feltet fred og sikkerhet ble støttet. Opprettelsen av AUs Freds- og Sikkerhetsråd var en viktig milepæl. Støtten til AUs fredsbevarende operasjon i Darfur (Sudan) gjorde det mulig for AU å utplassere om lag 1500 soldater for å overvåke våpenhvilen i regionen. Norge ga også støtte til likestillingsarbeid og utarbeidelse av fattigdomsstrategier gjennom FNs økonomiske kommisjon for Afrika. Videre var NEPAD-sekretariatets arbeid med å utvikle en regional strategi for gjenoppbygging etter konflikt, styrking av det østafrikanske parlamentet, EALA, samt til valgobservasjon ved SADC Parliamentary Forum, en del av det regionale samarbeidet. Det ble også gitt støtte til Media Institute of Southern Africa som har spilt en svært sentral rolle for å bidra til en uavhengig og fri mediasektor i det sørlige Afrika.

Bærekraftig utvikling, miljø- og ressursforvaltning

East African Community (EAC) arbeid med utforming av en internasjonal avtale for bærekraftig forvaltning av Victoriasjøen ble støttet. Videre var planleggingen av et regionalt prosjekt for bevaring av Mount Elgon på grensen mellom Kenya og Uganda for å få en harmonisert forvaltning av naturressursene og involvert lokalbefolkningen på både ugandisk og kenyansk side av fjellet en del av samarbeidet. Arbeidet for å etablere et felles system for forvaltning og helhetlig utvikling av både Nilen og Zambezi vassdragene ble også støttet. Sammen med andre givere har Norge bidratt til gjennomføring av flere program i regi av FNs miljøprogram (UNEP), bl.a. styrking og integrering av miljøhensynet i nasjonale utviklingsstrategier, økt regionalt samarbeid blant kyststatene mot det Indiske hav om kyst- og havmiljøproblemer og et regionalt program for opplæring og forskning for rehabilitering av land. I tillegg ble det gitt støtte til drift av en regional genbank samt et nettverk av nasjonale genbanker i SADC regionen, samt et WWF-program for forankring av naturressursforvaltning i lokalsamfunnet som i løpet av året etablerte nasjonale fora i flere land og utvidet programvirksomheten.

Også i 2004 støttet Norge kartlegging av fiskeforekomster langs Afrikas vestkyst gjennom Nansenprogrammet med 50 mill. kroner. Dette inkluderte en betydelig komponent med norsk forsknings- og forvaltningskompetanse og har også bidratt til forbedring av overvåkning og forvaltning av ressursene i regionen.

Hiv og aids

Norge ga bidrag til en paraplyorganisasjon som støttet ca. 360 organisasjoner i det sørlige Afrika i arbeidet med forebygging og mestring av aids. En gjennomgang viste nedgang i spredningen av sykdommen i nedslagsfeltet for mange av disse organisasjonene.

Det ble også gitt støtte til Verdens helseorganisasjons regionalkontor i Afrika (WHO-AFRO) til et regionalt program for å bidra til å forbedre helsevesenet på distriktnivå og dermed redusere sykdom og dødelighet knyttet til hiv og aids, malaria, tuberkulose, og barnesykdommer.

Bekjempelse av menneskehandel

Det ble gitt støtte til International Organisation for Migrations (IOM) forskning som kartla mønstre, opprinnelsesland, bakmenn og ofre for handel med kvinner og barn. Informasjonskampanjer og opplæring av politi, grensepersonell og sosialarbeidere førte til god mediadekning og økt bevissthet blant profesjonelle, politikere og opinionen i Sør-Afrika. Et regionalt kulturtiltak inngikk også i samarbeidet.

Angola

Norges engasjement har som formål å redusere fattigdom, bidra til å konsolidere freden og å støtte opp om reformer av styresett. Utviklingssamarbeidet er konsentrert om styresett, energi og utdanning. Det strategiske rammeverket for samarbeidet med Angola vil bli oppdatert i løpet av 2005 og i den forbindelse vil det bli foretatt en gjennomgang av Norges engasjement. Angola er interessant som næringslivspartner innen petroleum, og flere norske selskaper har foretatt betydelige investeringer i landet. Samlet norsk bistand i 2004 var 166,9 mill kroner, hvorav 102,2 mill kroner over denne posten. Bare en begrenset del av bistanden er stat-til-stat bistand.

Situasjonsbeskrivelse

Freden som ble sluttet i 2002 er stabil. Flere reformer er iverksatt, særlig med hensyn til finansfor-

valtning og mer åpenhet om statens inntekter. Landet er kommet i gang med gjenoppbygging, også innen landbruk, men kapasiteten er lav. Makroøkonomiske indikatorer viser en positiv utvikling. Økningen i BNP er på 11,7 pst. og inflasjon har sunket fra 76 pst. til 34,5 pst. Budsjettunderskuddet er redusert fra 7,2 pst. til 5,3 pst. (2004-tall) og valutaen er stabil. De økte oljeinntektene går for det meste til raskere nedbetaling av lån. Forhandlingene om en avtale med det internasjonale pengefondet (IMF) har ennå ikke ført fram, men Kina har gitt Angola kreditt på over USD 2 mrd. (12,2 mrd kroner). En revidert strategi for fattigdomsreduksjon avventes. Den akutte humanitære krisen er avhjulpet, men lite er oppnådd i form av reduksjon av strukturell fattigdom. Det er oppnådd en betydelig økning i opptak til grunnskolen og helse-sektoren er blitt styrket. En rekke nye lover knyttet til naturressursforvaltning er vedtatt (olje- og jordlov). Reformene i justissektoren går sakte fremover. Korrupsjonen er fremdeles meget omfattende til tross for økt innsats av riksrevisjonen, økt etterforskning, domfellelser og enkelte politiske utskiftninger. Nasjonale valg planlegges for 2006. Regjeringspartiet MPLA har fortsatt store fordeler av sin maktposisjon, særlig mht tilgang til landsdekkende media.

Til tross for at lovverket er endret og trenden er positiv oppleves stadig overgrep på MR-siden. Dette gjelder først og fremst i utkantstrøk der krigens rammet hardest. Flere av MR-organisasjonene i Angola jobber nå sammen med myndighetene for å bedre forholdene selv om den gjensidige tilliten fortsatt er skjør. Angola har etter 30 år med borgerkrig et svært svakt rettsapparat (politi, domstoler etc.), som per i dag ikke har kapasitet til fullt ut å garantere menneskerettighetene. Konsultasjoner er i gang med sivilt samfunn i flere provinser med tanke på utarbeiding av en nasjonal handlingsplan for menneskerettigheter i et samarbeid mellom justisdepartementet og FNs stedlige MR-kontor. Det rapporteres fortsatt om overgrep mot sivilbefolkningen i Cabinda-provinsen, men i mindre omfang enn tidligere.

Det er lite giverharmonisering i Angola. Angola er ikke et vanlig samarbeidsland, den bilaterale bistanden utgjør mindre enn 5 pst. av nasjonalbudsjettet og er ofte bundet. Norge har tatt et initiativ overfor FN sammen med likesinnede land (Nederland, Storbritannia, Sveits, Sverige, og Tyskland) for å styrke det interne samarbeidet og koordineringen dem i mellom og mellom FN og Bretton Woods-institusjonene.

Mål

Bevilgningen skal i 2006 brukes til å:

Styresett og menneskerettigheter

- bidra til reform i offentlig administrasjon gjennom utvikling av planleggingsverktøy (statistikk) ved institusjonssamarbeid,
- bidra til utvikling av bl.a. desentraliseringsmodeller og til justisreform gjennom FN-samarbeid,
- bidra til å styrke menneskerettighetene, fredsbygging og demokrati gjennom FN og sivilt samfunn, inklusive til gjennomføring av nasjonale valg i 2006,
- støtte minerydding.

Energi (petroleumssektoren)

- bidra til reform i offentlig ressursforvaltning

Utdanning

- bidra til økt kvalitet i undervisningen og økt tilgang til utdanning gjennom støtte til lærerutdanning og etterutdanning av lærere.

Støtte utenom de prioriterte sektorene vil bli faset ut.

Rapport 2004

Styresett og menneskerettigheter

Gjennomgangen av United Nations Development Programme (UNDP) sitt program i 2004 konkluderte med at det norske bidraget har vært avgjørende for UNDP's dialog og samarbeid med myndighetene på områdene desentralisering, justisreform og utvikling av riksrevisjons arbeid. Desentraliseringsprosessen er i pilotfasen. En justisreform er vedtatt men gjennomføringen har vært svak og preget av forsinkelser. Samarbeidet med Riksrevisjonen er snart ferdigstilt. Støtten som her ble gitt har vært relevant og ble tildelt på et strategisk riktig tidspunkt. Det er også gitt støtte til utarbeidelsen av et omfattende nytt lovverk knyttet til regulering av oljesektoren. Norsk støtte til styresett og menneskerettigheter var på 21,5 mill. kroner over denne posten.

Utdanning

En gjennomgang av Norges støtte til utdanningsprogrammet til United Nations Children's Fund (UNICEF) pekte på at UNICEF har spilt en viktig

rolle for myndighetenes arbeid for en rask utbygging av utdanningstilbudet og for reformprosesser i utdanningssektoren. Skoletilbudet økte betydelig i omfang i 2004. Støtte til utdanning var på 14 mill kroner over denne posten.

Fredsbygging og forsoning

Norge bidro til styrking av myndighetenes koordinering av det nasjonale mineprogrammet og til minerydding gjennom Norsk Folkehjelps mineprogram. Programmet ryddet 3,5 mill. m², klarerte 31 minefelt/veier/broer og fjernet mer enn 2500 eksplosiver av ulik art i 2004. Om lag 110 000 mennesker har direkte og indirekte nytte av mineryddingen. Norge har også bidratt med støtte til FNs Menneskerettighetskontor (MR). Dialogen mellom MR-kontoret og angolanske myndighetene har bl.a. ført til at en ombudsmann for MR blir oppnevnt på initiativ fra nasjonalforsamlingen, og til etableringen av MR-komiteer i flere provinser som har gitt nye arena for dialog mellom myndigheter og sivil samfunn. Støtte til fredsbygging og forsoning var på 29 mill kroner over denne posten.

Naturressursforvaltning

En gjennomgang av petroleumssektoren viser til at den norske støtten har bidratt til utvikling av petroleumsloven og tilhørende forskrifter om miljø og sikkerhet. Nye lover for fiskerisektoren ble vedtatt i oppfølging av den nye Masterplanen, hvor Norge har bidratt gjennom Nansen-programmet. Videre ble samarbeidet mellom det angolanske olje-, miljø- og fiskeridepartementet styrket. Det ble utarbeidet en nasjonal strategi og handlingsplan for bevaring av biodiversitet, samt foretatt en omfattende kartlegging av vannressursene i Angola som vil gi kritisk informasjon for planlegging innen energi, vann, landbruk, fiske og utvikling av gruvedrift. Støtten til naturressursforvaltning var på 14 mill. kroner. over denne posten.

Arbeidet med fokusering av bistanden er videreført, og stat-til-stat avtaler utenfor de prioriterte sektorene er under avvikling.

Eritrea

Samarbeidet med Eritrea er konsentrert om tiltak som kan bidra til de to hovedområdene for norsk innsats: fred, forsoning og stabilitet, samt demokrati, menneskerettigheter og godt styresett. Det ble i 2005 foretatt en gjennomgang av utviklings-samarbeidet, bl.a. for å fokusere innsatsen og redusere antall enkeltprosjekter. På grunn av den spesielle bakgrunnen for samarbeidet og den ekstraor-

dinære situasjonen er ikke utvalget av tiltak som støttes foretatt ut fra en sektortilnærming. Samlet norsk støtte til Eritrea i 2004 var på 125,5 mill. kroner, hvorav 42 mill. kroner over denne posten.

Situasjonsbeskrivelse

Den fastlåste fredsprosessen med Etiopia fører til fortsatt mobilisering og unntakstilstand, med negative konsekvenser for den økonomiske og demokratiske utviklingen. Rettssystemet er svakt, og landet styres etter unntakslover. Politisk opposisjon tillates ikke, og religiøse minoriteter er under hardt press. Korrupsjon synes fortsatt å være relativt begrenset, og myndighetene reagerer sterkt når det avdekkes. Det føres en sterkt sentralisert og partistyrte økonomisk politikk, noe som fører til manglende tillit hos næringsliv og investorer. Den økonomiske veksten anslås å ligge på rundt 3 pst. Andel av fattigdom i befolkningen er økende, og Eritrea vil ikke nå tusenårs målet om halvering av fattigdommen. FN anslår at 2,2 mill. personer eller halve befolkningen ikke er i stand til å brødfø seg selv. Eritrea har sterkt eierskap til nasjonal planer, og er kritisk avventende til nye samarbeidsformer og det internasjonale harmoniseringsarbeidet. Det er god kontakt mellom det begrensede antall bilaterale givere, men det er bare giverkoordinering på et uformelt nivå. Arbeidet med ny lovgivning for ikke statlige organisasjoners virksomhet i landet reiser spørsmål ved deres mulighet til å fortsette arbeidet. Forholdet mellom myndighetene og givere er også anstrengt på flere områder, bl.a. innen mineprogrammet. Dersom denne forverringen fortsetter, kan det bli aktuelt å ta samarbeidsprogrammet opp til ny vurdering.

Mål

Bevilgningen skal i 2006 brukes til å støtte:

Demokrati, menneskerettigheter og godt styresett

- økt kvalitet på lærerutdanning,
- statistikkutvikling som grunnlag for samfunnsplanlegging,
- forebygging av hiv og aids,
- kvinners rettigheter og bekjempelse kjønnslemlestelse,
- demokratiutvikling gjennom støtte til det sivile samfunn, særlig innen rettighetsarbeid.

Fred, forsoning og stabilitet

- kompetansebygging i mineprogrammet, samt å assistere ofrene for mineskader,

- gjenbosetting av internt fordrevne,
- bedret matvaresikkerhet i områder som er hardest rammet av krig og tørke,
- tiltak som kan fremme normalisering med Etiopia.

Rapport 2004

Demokrati, menneskerettigheter og godt styresett

Lærerhøyskolen ved Mai Nefhi ble ferdig bygget, og 6000 studenter gjennomførte første års forberedende studier. Med norsk støtte kom 20 masterstudenter innen landbruksfag i gang ved University of Asmara. Statistikkbyrået kom i full drift i nye lokaler. Samarbeidet med Statistisk Sentralbyrå om kapasitetsbygging kom i gang, med norske rådgivere på plass. Det ble satt i gang en begrenset oppstart av direkte støtte til det sivile samfunn for demokratifremmende tiltak. Norsk støtte til et program for kvinners rettigheter og bekjempelse av kjønnslemlestelse av jenter ble forberedt. Norge støttet to hiv- og aidsprogrammer i regi av FN som ble slått sammen til et felles program. Det var god framdrift i programmene. Alt militært personell får opplæring og orientering om hiv og aids, og personell er opplært til å arbeide som instruktører etter demobilisering. Norsk støtte til demokrati, menneskerettigheter og styresett over denne posten var 37 mill kroner.

Fred, forsoning og stabilitet

Norge var største bidragsyter til program for mine-rydding og støtte til ofre for mineskader, samt til program for gjenbosetting av internflyktninger. Det ble ryddet 1,861 kvadratkilometer, noe som muliggjorde gjenbosetting av nærmere 19 000 internflyktninger. Mineprogrammet fikk betydelig økt kapasitet. Tidligere avtale om støtte til telekommunikasjon ble avsluttet. Norsk støtte til fred, forsoning og stabilitet var på 5 mill kroner over denne posten.

Etiopia

Utviklingssamarbeidet med Etiopia er konsentrert om tiltak som kan bidra til fred, forsoning og stabilitet, menneskerettigheter, demokrati og godt styresett, samt landbruksutvikling/bedret matvaresikkerhet. Det gis også støtte til en tverrsektoriell innsats mot hiv og aids. Det ble i 2005 foretatt en gjennomgang av utviklingssamarbeidet, bl.a. med sikte på å fokusere innsatsen, redusere antall enkeltprosjekter og legge om samarbeidet og samarbeidsformene. Etiopia er pilotland for oppfølging av regjeringens handlingsplan for landbruk i utvi-

klingsland. Samlet norsk støtte utgjorde i 2004 229,4 mill. kroner, hvorav 87,4 mill. kroner over denne posten.

Situasjonsbeskrivelse

Den fastlåste fredsprosessen med Eritrea som følge av Etiopias manglende aksept av Grensekomisjonens bindende kjennelse fra 2002 har negative konsekvenser for den økonomiske og politiske utviklingen. Det har vært en utvikling i retning av et mer demokratisk styresett, men det er fortsatt store utfordringer, særlig på landsbygda. Parlamentsvalg fant sted i mai 2005. Prosessen fram mot valget var den mest åpne og aktive i etiopisk historie, men utviklingen etter valget og den sterkt forsinkete og omstridte verifiseringen av det endelige valgresultatet har reist mange spørsmål rundt den videre demokratiseringsprosessen. Etiopia er av UNDP rangert som verdens syvende fattigste land. Det anslås at rundt fem millioner mennesker er kronisk avhengig av matvarehjelp og flere millioner har akutt behov for matvarebistand hvert år. Selv om forventet økonomisk vekst vil ligge på mellom 5 og 6 pst, skaper gjeldsbyrden, kombinert med lave råvarepriser og manglende internasjonale investeringer, en sårbar makroøkonomisk situasjon som undergraver landets muligheter til å nå FNs tusenårsmål. Hiv-og aidsepidemien er en trussel mot utviklingen, med 4,4 pst. av den voksne befolkningen smittet. Harmoniseringsarbeidet har kommet langt i Etiopia, og det er utarbeidet et sett med prinsipper og et felles rammeverk for utviklingssamarbeidet. Norge deltar i dette arbeidet.

Mål for samarbeidet

Bevilgingen skal i 2006 brukes til å støtte:

Fred, forsoning og stabilitet

- forsoningstiltak som kan bidra til en varig løsning på grensekonflikten med Eritrea,
- styrking av nasjonal mineryddingskapasitet og frigjøring av areal til bl.a. jordbruksformål,
- forundersøkelser av det nasjonale vannkraftpotensialet, som ledd i det regionale Nilen-initiativet.

Menneskerettigheter, demokrati og godt styresett

- kapasitetsbygging innen offentlig forvaltning innen justissektoren og høyere utdanning,
- utviklingen av en fri og kritisk presse gjennom støtte til journalistutdanning,

- lokale organisasjoner som arbeider med rettighetsspørsmål og mot kjønnslemlestelse.

Landbruk

- bedring av matvaresikkerheten gjennom landbruksinnsats, beredskap mot tørke og bærekraftig forvaltning av naturressurser,
- arbeidet med den nasjonale oppfølgingen av FNs forørkningskonvensjon (UNCCD),
- landets eksportpotensial av landbruksprodukter gjennom tiltak som øker produktivitet og bedrer produktkvalitet,
- forskning og utdanning med vekt på matvareproduksjon og bærekraftig forvaltning av naturressurser i marginale og tørkeutsatte områder,
- kompetansebygging og kapasitetsbygging hos myndigheter med ansvar for landbruks- og ressursforvaltning.

Spørsmålet om et bredere samarbeid på helsesektoren vil bli vurdert.

Hiv og aids

- tiltak for bekjempelse av hiv og aids, med spesielt fokus på kvinners situasjon,
- videreutvikling av test- og rådgivningstjenester rettet mot ungdom,
- multilaterale organisasjoners bidrag til lokale organisasjoner og lokal tjenesteyting,
- kapasitetsbygging av nasjonale forsknings- og behandlingstilbud.

Rapport 2004

Fred, forsoning, stabilitet

Det ble videreført en løpende dialog med myndighetene vedrørende den fastlåste grensekonflikten med Eritrea. Norge støttet kapasitetsbygging og minerydding i regi av det nasjonale landmineprogrammet gjennom UNDP. Norge støttet også myndighetenes arbeid med å kartlegge potensielle vannkraftsressurser under det regionale Nileninitiativet (NBI). Norsk støtte til fred, forsoning og stabilitet var på 32,7 mill. kroner over denne posten.

Menneskerettigheter, demokrati og styresett

Med norsk støtte ble et nytt institutt for kommunikasjon og journalistikk ved Addis Ababa University etablert. 55 masterstudenter ble tatt opp i 2004. Norge var største bidragsyter til UNDPs fond for støtte til valgforberedelsene. Støtten gikk til den nasjonale valgkommisjonen, media, juridisk sektor, politiske partier og velgeropplæring. Lokale dom-

mere, påtalemyndigheter og politi fikk opplæring i internasjonale menneskerettsstandarder, mens distriktsdommere også mottok etterutdanning. Mer enn 1700 mennesker fikk fri rettshjelp gjennom organisasjoner Norge støttet. Det ble innledet dialog med norske frivillige organisasjoner om økt støtte til kamp mot kvinnelig kjønnslemlestelse. Total norsk støtte til menneskerettigheter, demokrati og styresett var på 48,3 mill. kroner hvorav 37 mill. kroner over denne posten.

Landbruk

Norge samarbeidet med FAO om støtte til myndighetenes arbeid med å etablere systemer for produksjon og distribusjon av lokaltilpassede såfrø i sårbare områder. Norsk støtte til tørkerammede nomadesamfunn i Afar-regionen med fokus på dyrehelse og dyrefôr var viktig i å bedre den humanitære situasjonen. Omfattende støtte ble gitt til norske frivillige organisasjoners arbeid for bærekraftig bruk av naturressurser, herunder tiltak mot erosjon og for bedre vannforvaltning. Det langsiktige samarbeidet mellom norske og etiopiske forsknings- og utdanningsinstitusjoner innen landbruk ble videreført. Norge påtok seg i 2004 rollen som koordinator for iverksettelse av FNs forørkningskonvensjon i Etiopia. Total norsk støtte til landbruk var på 17,1 mill. kroner hvorav 2,6 mill. kroner over denne posten.

Hiv og aids

Norge støttet UNICEFs program mot hiv og aids som inkluderer etablering av frivillig testing og rådgivning for ungdom. Gjennom UNICEF støttet Norge også et initiativ der religiøse ledere og organisasjoner forpliktet seg til økt innsats i kampen mot aids. Det ble kanalisert støtte gjennom FNs befolkningsfond til 10 lokale organisasjoner som arbeider mot hiv og aids. Norge tok initiativ overfor FAO og regionale myndigheter for å integrere hiv og aids-tiltak i norskstøttede landbruksprosjekter. Total norsk støtte til hiv og aids var på 9,4 mill. kroner hvorav 4,3 mill. kroner over denne posten.

Kenya

I henhold til intensjonsavtalen fra 2004 er hovedfokus for samarbeidet fremme av godt styresett innen justissektoren og offentlig finansforvaltning. Korrupsjonsbekjempelse er en tverrgående hovedprioritet i samarbeidet. I den politiske dialogen vektlegges myndighetenes egne målsetninger om iverksettelse av betydelige reformer for godt styresett og bekjempelse av korrupsjon. samt at det

vises politisk vilje i kampen mot korrupsjon. Det skal gjennomføres en midtveisgjennomgang i 2006 hvor omfang og nivå på det framtidige utviklings-samarbeidet vil bli vurdert i forhold til myndighetenes evne og vilje til å gjennomføre annonserte reformer. Total norsk bistand til Kenya var i 2004 på 53,5 mill. kroner, hvorav 18,6 over denne post.

Situasjonsbeskrivelse

Kibaki-regjeringen kom til makten ved årsskiftet 2002/2003 med kampen mot korrupsjonen som det fremste valgløftet. Selv om det er innført en rekke reformer på ulike felter, både i form av nytt lovverk og nye institusjoner, har regjeringen likevel kommet under sterk kritikk nasjonalt og internasjonalt for manglende oppfølging av sin erklærte nulltoleranse overfor korrupsjon. Kraften i reformpolitikken er uteblitt det siste året, noe som delvis skyldes stadige interne uoverensstemmelser mellom ulike fraksjoner i regjeringen. Den lovede grunnlovsreformen med fokus på maktdeling og desentralisering er sterkt forsinket og partipolitisk posisjonering rundt disse spørsmålene har økt betydelig. Samtidig har nye korrupsjonsskandaler avslørt manglende politisk vilje til å stille mistenkte ministre til ansvar. Dette har skapt stor tvil om regjeringens egentlige vilje til å bekjempe korrupsjon. Tilliten til regjeringen hos opposisjonen i parlament, det sivile samfunn, næringslivet og det internasjonale samfunn vil avhenge av myndighetenes reelle vilje og evne til raskt å følge opp anti-korrupsjonsarbeidet.

Kenya er under den nåværende regjering blitt et mer åpent og fritt samfunn. Befolkningens bevissthet om sine rettigheter og deres mot til å kritisere myndighetene har økt. Media nyter i dag gjennomgående stor frihet, og spiller en viktig rolle bl.a. med å avdekke korrupsjon og annen urett i samfunnet.

Forhåpningene om at den nye regjeringen skulle kunne snu den tidligere negative økonomiske utviklingen har imidlertid hittil ikke slått til. De utenlandske investeringene har vært beskjedne og bistanden har heller ikke økt i det omfang som var ventet. For 2004 anslås den økonomiske vekst til 2,4 pst. eller på omlag samme nivå som befolkningstilveksten. Fattigdomsproblemene har dermed økt også under denne regjeringen, og landet vil med den nåværende utvikling være fjernt fra å nå målsetningene i sin egen fattigdomsstrategi og FN's tusenårsmål. Ett unntak vil trolig være utdanning, ettersom regjeringen har gjennomført fri og obligatorisk grunnskole for alle.

Selv om det internasjonale samfunn har kommunisert økende bekymring for manglende politisk vilje til å bekjempe dagens korrupsjon, har det vært en konstruktiv dialog knyttet til harmoniseringsagendaen. Det er nedsatt en egen gruppe for harmonisering, tilpasning og koordinering som arbeider med det overordnede rammeverket for sektorstøtte og budsjettstøtte i tråd med den internasjonale harmoniseringsagendaen.

Mål

Bevilgningen skal i 2006 brukes til å:

Justissektoren:

- bidra til overholdelse av lov og orden, uavhengig rettsvesen og effektiv bekjempelse av korrupsjon gjennom støtte til det nasjonale sektorprogrammet Governance, Justice, Law and Order Sector reform programme, GJLOS,
- bidra til styrking av institusjoner med et spesielt mandat for bekjempelse av korrupsjon med spesiell fokus på kapasitets- og kompetansebygging innen etterforskning, påtale og rettergang,
- bidra til mobilisering av aktørene i det sivile samfunn gjennom støtte til interessebaserte organisasjoner og folkeopplysning med fokus på bedret styresett, bekjempelse av korrupsjon og respekt for menneskerettigheter, inkludert kvinners og barns rettigheter i forbindelse med kjønnslemlestelse og hiv/aids.

Offentlig finansforvaltning

- Bidra til en bedret styresett gjennom ansvarlig og transparent forvaltning av offentlige midler ved støtte til et nasjonalt sektorprogram for offentlig finansforvaltning,
- Bidra til styrking av lovverk og administrative rutiner knyttet til finansforvaltningen som spesielt er rettet inn mot forebygging og avdekking av korrupsjon.

Fortsatt støtte til sektorprogrammene vil avhenge av regjeringens evne og vilje til å gjennomføre forpliktete reformer for utvikling av godt styresett, samt at det vises politisk vilje til reell kamp mot korrupsjon. Det legges ikke opp til noen økning i støtten til kenyanske myndigheter i 2006 Norge vil således aktivt legge press på og støtte opp om myndighetenes gjennomføring av godt styresett reformer innenfor de to prioriterte sektorer.

Rapportering på den norske støtten

Styresett

Sektorprogrammet *Governance, Justice, Law and Order Sector reform programme (GJLOS)* har bidratt til en helhetlig og koordinert tilnærming i arbeidet for bedring av styresettet i Kenya. Programmet ble samordnet av justisdepartementet og støttet av 17 ulike givere, bla. Norge. Programmet bidro til at en rekke nye lover ble godkjent av parlamentet i 2004 og det legale rammeverket for godt styresett og bekjempelse av korrupsjon ble dermed styrket. Det ble videre gjort betydelig forarbeid for et nytt lovverk som skal regulere offentlige innkjøp og privatiseringsprosesser. Flere institusjoner ble styrket i arbeidet for en mer effektiv bekjempelse av korrupsjon. Norsk støtte til organisasjoner i det sivile samfunn og kampanjer for folkeopplysning har bidratt til å styrke respekten for menneskerettigheter og demokratiske prinsipper i folket og innen politiske partiorganisasjoner i Kenya. Total norsk støtte til styresett var på 8 mill. kroner.

Det ble også gitt 10,6 mill. kroner til sosial utvikling via norske frivillige organisasjoner.

Madagaskar

Madagaskar fikk status som norsk samarbeidsland i 2004. I mai 2004 ble det opprettet norsk ambassade i Antananarivo. I henhold til intensjonsavtalen som ble undertegnet i mars 2004 skal utviklings-samarbeidet konsentreres om utdanning og godt styresett. Samarbeidet bygger på og viderefører en langvarig innsats fra norske frivillige organisasjoner. Samlet norsk støtte utgjorde i 2004 57,3 mill. kroner, hvorav 41,5 mill. kroner over denne posten.

Situasjonsbeskrivelse

President Ravalomananas parti har et solid flertall i nasjonalforsamlingen. Det er fortsatt bred opplutning omkring presidenten. Flere synlige infrastrukturtiltak er gjennomført, og regjeringens satsing på desentralisering begynner å merkes. Den politiske opposisjon er splittet, og har ingen felles front eller plattform.

Madagaskars fattigdomsstrategi ble ferdigstilt sommeren 2003. Andelen av befolkningen som lever under fattigdomsgrensen ligger i følge UNDP på om lag 71 pst., og målsetningen i fattigdomsstrategien er å halvere antall fattige innen 2015. Mens den makroøkonomiske situasjonen for Madagaskar var noe vanskelig i 2004, blant annet

på grunn av eksterne faktorer som høye internasjonale priser på olje og ris, viser tall fra Verdensbanken at den økonomiske veksten for 2004 vil ligge på om lag 5.3 pst. Fattigdomsstrategien vektlegger særlig infrastruktur og utdanning. Et uavhengig byrå for korrupsjonsbekjempelse ble etablert i 2004, som ledd i Madagaskars helhetlige strategi for korrupsjonsbekjempelse. Antikorrupsjonsarbeidet ser allerede ut til å bære frukter da Madagaskar har rykket opp flere titalls plasser på Transparency Internationals liste over korrupte land. Madagaskar nådde gjennomføringsmålet for HIPC-initiativet i november 2004, og har fått innvilget betydelig gjeldslette.

En rekke norske frivillige organisasjoner har lenge vært engasjert i utviklingsarbeid på Madagaskar, spesielt innenfor landbrukssektoren. Med etablering av en ambassade legges det vekt på en bedre samordning av norsk innsats i landet.

Det har vært mangelfull giverkoordinering på Madagaskar. Dette er imidlertid i ferd med å endres, særlig på utdanningssektoren, der harmoniseringen givene imellom er kommet langt, bla. etter norsk initiativ.

Mål for den norske støtten

Bevilgningen skal i 2006 brukes til:

Utdanning

- støtte Madagaskars utdanningsprogram, med spesiell vekt på å øke andelen av elever som gjennomfører grunnskolen.

Styresett

- bidra til myndighetenes kamp mot korrupsjon gjennom styrking av forvaltningen og støtte til myndighetenes arbeid for skape en velfungerende rettsstat,
- bidra til myndighetenes bestrebelser for økt åpenhet, effektivitet og desentralisering i forvaltningen.

I tillegg legges det opp til at Madagaskar blir pilotland for handlingsplanen for landbruk dersom gassiske myndigheter er enig i dette. Grunnlaget for mulig budsjettstøtte vil bli vurdert.

Den foreslåtte økningen i støtten vil bli brukt innen de prioriterte samarbeidssektorene, og Norge vil i dialogen med myndighetene i Madagaskar legge vekt på å bruke økningen innen utdanning og landbruk.

Rapport 2004

Utdanning

Den norske innsatsen i 2004 bidro til en videreutvikling av menneskelige ressurser gjennom fagopplæring og kvalitetsforbedring av grunnskolen. I tillegg støttet Norge rehabilitering av latriner, skoler og andre bygninger, samt fullførte bygging av 36 skoler med til sammen 85 klasserom og igangsatte bygging av 17 skoler med ytterligere 36 klasserom. Total norsk støtte til utdanning var på 19,1 mill. kroner hvorav 18,2 mill. kroner over denne posten.

Styresett

Norge deltok i arbeidet med å jobbe fram et sektorprogram for godt styresett, som vil danne grunnlaget for en fellesfinansiering for flere givere. Et eget antikorrupsjonsbyrå ble etablert. Norge finansierte en spesialrådgiver på korrupsjon på presidentens kontor og enkelte anti-korrupsjonstiltak ble igangsatt. Total norsk støtte til styresett var på 4,9 mill. kroner hvorav 3,8 mill. kroner over denne posten.

I tillegg har Norge gitt støtte til landbruksutdanning, samt forskning og veiledning innen landbrukssektoren på Madagaskar. Norge har også støttet ILO for bygging 65 km lokale veier, samt igangsettelse av ytterligere 39 km vei på Madagaskar, som et bidrag til bedre skoleveier samt lettere markedstilgang for jordbruksprodukter. ILO fikk også støtte til sitt arbeid med å heve kompetansen i offentlig sektor innen prosjektledelse, implementering og budsjettstyring.

Mali

Norge og Mali inngikk i desember 2004 en ny fireårig intensjonsavtale om utviklingssamarbeidet, hvor sektorene styresett, utdanning og naturressursforvaltning ble prioritert. For å bidra til harmoniseringsarbeidet var det enighet om at Sverige skulle gis myndighet til å forvalte norsk bilateral bistand til Mali gjennom et delegert samarbeid. Samlet bistand i 2004 var på 54 mill. kroner hvorav 27,9 mill. kroner over denne posten.

Situasjonsbeskrivelse

President Touré har siden han ble valgt i 2002 opprettholdt konsensus om sitt politiske program. Lokalvalget som ble avholdt i mai 2004, ble karakterisert som vellykket og president- og parlamentsvalg er planlagt gjennomført i 2007. Mali har klart

å styre klar av alle konfliktene i regionen og har stort sett et godt forhold til sine naboland. Desentraliseringsprosessen fortsetter, men gjennomføringen møter store utfordringer og det er tydelig at dette arbeidet vil ta tid. Menneskerettighetssituasjonen utvikler seg i riktig retning, men kulturelle faktorer gjør ivaretagelse av kvinners rettigheter til en særlig tung utfordring. En lenge annonsert lov mot kjønnslemlestelse og vold mot kvinner og en lov som skal sikre kvinner rett til skilsmisse og arv er ennå ikke vedtatt.

Landets økonomi er ensidig og basert på produksjon av bomull, gull og kveg. Den er derfor svært sårbar overfor eksterne forhold. Økonomien har utviklet seg i positiv retning de senere årene, men den vedvarende krisen i Elfenbenskysten, prisen på bomull på verdensmarkedet, sen høye oljeprisen samt gresshoppeinvasjonen i 2004 har imidlertid hatt negativ innvirkning på den økonomiske veksten, som anslås til 1,8 pst. i 2004. Til tross for disse negative eksterne faktorer, klarte Mali likevel å opprettholde stabilitet i økonomien ved å føre en moderat budsjettpolitikk i 2004.

Mali inngår i gruppen minst utviklede land, og 63,8 pst. av befolkningen lever under fattigdomsgrensen. Landet har som mål å redusere denne andelen til 47,5 pst. i 2006. Landet inngikk i juni 2004 en ny treårig avtale med IMF basert på regjeringens fattigdomsstrategi. Avtalen fokuserer på økonomisk vekst, diversifisering av økonomien, samt konsolidering av sosial- og skattepolitikken. Strukturereformene innført av IMF gjelder spesielt desentralisering, privatisering og bomullssektoren.

Svak administrasjonskapasitet og manglende absorberingsevne, i tillegg til utbredt korrupsjon, utgjør alvorlige hindringer for å nå de økonomiske mål. I tillegg har man ikke sett noen bedring verken i form av bedre helse eller økt utdanningsnivå i befolkningen.

Tiltak for å bekjempe korrupsjon og for å reformere det juridiske systemet ble implementert i løpet av året, men det synes likevel klart at det gjenstår mye når det gjelder å iverksette vedtatte lover og regler mot korrupsjon. Mali nådde «completion point» for HIPC-initiativet i mars 2003 og har fått innvilget en betydelig gjeldslette. På en rundebordskonferanse i Genève i mars 2004 ble Malis viktigste partnere enige om bl.a. å jobbe for økt giverharmonisering og økt kanalisering av midler gjennom budsjettstøtte. Arbeidet er i gang og målet er et felles rammeverk for generell og sektoriell budsjettstøtte for alle multilaterale og bilaterale givere innen 2006.

Mål

Bevilgningen vil i 2006 bli brukt til å støtte de prioriterte sektorene gjennom det delegerte samarbeidet med Sverige. Sverige legger stor vekt på givharmonisering i sin tilnærming til maliske myndigheter og andre givere.

Utviklingssamarbeidet skal støtte opp om Malis innsats for å bekjempe fattigdom og konsolidere demokratiet. Prioriterte innsatsområder er:

- Generell støtte til utdanningssektoren forutsatt presentasjon av et tilfredsstillende budsjett for sektoren,
- Støtte til utvikling av demokratisk styresett og menneskerettigheter, herunder beskyttelse av barn, ivaretagelse av kvinners og jenters rettigheter, utvikling av lokaldemokrati, forvaltning av statsfinansene og kamp mot korrupsjon,
- Støtte til et program for bærekraftig forvaltning av naturressursene, spesielt innenfor områdene vann og skog.

I samarbeid med Sverige vil spørsmålet om budsjettstøtte til Mali bli vurdert.

Rapport 2004

Støtten over regionbevilgningen var begrenset i påvente av en ny intensjonsavtale mellom Norge og Mali.

8 mill. kroner ble kanalisert gjennom UNDP til Malis program for grunnutdanning med fokus på utdanning for jenter og alfabetisering. Dette sikret fortsatt skolegang for målgruppen. Tiltak for demokratisering og oppfølging av fredsprosessen ble støttet med 9,7 mill. gjennom UNDP og private frivillige organisasjoner. Det ble gitt 1,2 mill. kroner gjennom Universitetet i Oslo til bevaring av gamle manuskripter i Timbuktu. Prosjektet har fått internasjonal anerkjennelse bl.a. fra UNESCO. Landsbygd utvikling og mikrokreditt programmer ble støttet med 9 mill. kroner gjennom Strømme-stiftelsen og Care Norge.

Nigeria

I tråd med intensjonsavtalen fra 2000 er bistanden konsentrert om petroleumsforvaltning, styresett og menneskerettigheter. Samarbeidet fokuserer primært på faglig samarbeid på områder der Norge har relevant kompetanse og erfaringer. Samlet bistand i 2004 var på 36,9 mill. kroner hvorav 12,6 mill. kroner over denne posten.

Situasjonsbeskrivelse

Nigeria spiller en betydelig regional rolle både sikkerhetspolitisk og økonomisk. Det gis viktige politiske og materielle bidrag til konfliktløsning i Afrika. Høy arbeidsledighet, store sosiale ulikheter og ulik adgang til ressurser gir fortsatt grobunn for sterke motsetninger mellom ulike etniske og religiøse grupper. 75 pst. av befolkningen lever på under fattigdomsgrensen på 1 USD pr. dag.

Hovedutfordringene innen menneskerettighetene er kvinners situasjon under sharialovene, sivilbefolkningens situasjon i det konfliktfylte Deltaområdet, politi- og domstolenes ofte vilkårlige opptreden, samt en mangelfullt utbygget sosial sektor.

Regjeringens reform- og moderniseringsprogram er i ferd med å gi resultater i form av bedre styring med den økonomiske politikken, særlig på føderalt nivå. Den makroøkonomiske situasjonen er forbedret bl.a. på grunn av økte oljepriser. Det er framlagt et nøkternt statsbudsjett, der sentrale deler av den nasjonale fattigdomsstrategien planlegges gjennomført. Korrupsjonsproblemene er store. Nigeria arbeider for større åpenhet på petroleumssektoren og deltar aktivt i samarbeidet «Extractive Industries Transparency Initiative». Det er betydelig utenlandsk interesse for investeringer i landets olje- og gasssektor. Økonomi og næringsliv er i ferd med å åpnes opp gjennom privatiseringstiltak og større adgang for utenlandske eierinteresser, samtidig som nigeriansk medvirkning vektlegges mer enn før. Flere sentrale politikere og embetsmenn er avsatt eller under etterforskning for korrupsjon. En del av midlene som har vært ulovlig utført av landet er blitt tilbakeført.

Mål

Bevilgningen skal i 2006 brukes til å:

Petroleumsforvaltning

- bidra til en bedre, mer miljøvennlig og transparent utnyttelse av ikke fornybare ressurser gjennom kompetansebygging i nasjonale oljeforvaltningsorganer,
- bidra til økt bruk av nigerianske varer og tjenester i samsvar med landets målsetting om 45 pst. nasjonalt innhold innen 2007.

Styresett og menneskerettigheter

- bidra til at utvalgte offentlige institusjoner og menneskerettighetsorganisasjoner som er sentrale i demokratiseringsprosessen blir mer funksjonsdyktige, og dermed kan arbeide for å

forbedre menneskerettighetssituasjonen på utsatte områder, herunder der hvor sharialovgivning kommer til anvendelse.

Rapport 2004

Petroleumsforvaltning

Nasjonale oljemyndigheter ble tilført økt kunnskap og kompetanse om forvaltning av landets olje- og gassressurser. Ansatte i privat og offentlig sektor ble gitt opplæring i hvordan man ved hjelp av moderne oljeteknologi kan oppnå mer effektiv utnyttelse av de ikke-fornybare ressursene. Norsk støtte til petroleumsforvaltning var på 6,4 mill kroner over denne posten.

Styresett og menneskerettigheter

Unge ledere ble gitt opplæring i demokratisk styresett. Kvinners deltakelse i politikk og samfunnsliv er gitt en mer sentral plass i den offentlige debatten. Det er bedre beskyttelse, rettshjelp og oppfølging for kvinner som rammes av sharialovgivningen. Immuniseringsprogrammet mot spredning av polio ble gjenopptatt etter først å ha vært stanset av lokale myndigheter. Total norsk støtte til styresett og menneskerettigheter var på 1,2 mill. kroner over denne posten.

I tillegg ble det gitt støtte til det nasjonale programmet for bekjempelse av polio med 5 mill kroner.

Sør-Afrika

I intensjonserklæringen om politiske konsultasjoner og utviklingssamarbeid mellom Sør-Afrika og Norge for 2005-2009, er målet å etablere langsiktige forbindelser mellom institusjoner i de to landene, konsolidere demokratiet og styrke regional integrasjon. Utviklingssamarbeidet skal konsentreres om fire områder: demokrati og menneskerettigheter, fred og sikkerhet, høyere utdanning og forskning, miljø- og naturressursforvaltning. Et samarbeid på energisektoren er under utfasing. Den totale bistanden var i 2004 på 107,5 mill. kroner, hvorav 68,1 mill. kroner over denne post.

Situasjonsbeskrivelse

African National Congress (ANC) er det dominerende partiet i Sør-Afrika. Partiet har over 2/3-flertall i parlamentet og styrer alle landets provinser. Det registreres et økende antall konflikter mellom myndigheter og sivilt samfunn. Skillet mellom regjering og ANC er ikke alltid klart og fra begge hold er det liten vilje til å diskutere regjeringsskri-

tiske synspunkter, noe som kritiseres fra mange hold.

Sør-Afrika er blant de land i Afrika som har undertegnet og ratifisert flest internasjonale menneskerettighetskonvensjoner. Dette benyttes aktivt av den interne menneskerettighetslobbyen til utvikling av nasjonalt lovverk, nå særlig for styrket vern av kvinners og barns rettigheter. Veksten i økonomien var i 2004 på 3,7 pst., mot 1,9 pst. i 2003. Rentenivået er redusert til 11 pst., inflasjonen er på under 4 pst. Arbeidsledigheten er på 30-40 pst. og utgjør et stort hinder for fattigdomsreduksjon. Hiv og aids er en betydelig utfordring. Regjeringen blir kritisert for manglende politisk vilje i hiv og aids-arbeidet. Et større antall sørafrikanere lever under fattigdomsgrensen i dag enn for ti år siden og flere av Tusenårsmålene antas ikke å bli nådd. Regjeringen kan vise til gode resultater innen tilgang til vann, elektrisitet, utdanning og helse for store deler av befolkningen, men privatisering av vann og elektrisitet kan føre til at fattige grupper får dårligere tilgang til disse tjenestene. Bistand utgjør en ubetydelig del av landets budsjetter, og det er lite fokus på giverkoordinering og harmonisering.

Sør-Afrika har en sentral rolle i fredsarbeidet i Sentral-Afrika og Elfenbenskysten. Landet deltar i fredsbevarende operasjoner i Kongo, Burundi og i Sudan. Sør-Afrika spiller en pådriverrolle for å utvikle det regionale og sub-regionale samarbeidet både om sikkerhetspolitikk og økonomisk samarbeid i den Afrikanske Union, i Southern African Development Community (SADC) og i New Partnership for Africa's Development (NEPAD).

Mål for samarbeidet

Bevilgningen i 2006 skal brukes til å:

Styresett og menneskerettigheter

- støtte lokale sør-afrikanske partners innsats for å sikre og styrke menneskerettighetene i landet. Støtten skal primært gå til ikke-statlige institusjoner, og den skal medvirke til en kreativ og prinsipiell menneskerettighetsdebatt med et regionalt nedslagsfelt.

Miljø- og naturressursforvaltning

- støtte arbeidet med forurensning, biodiversitet og forvaltning. Innen fiskerisektoren skal politikkutforming, regelverksutvikling, forvaltning og forskning styrkes. Dette skal bidra til langvarig samarbeid mellom norske og sør-afrikanske institusjoner.

Forskning og høyere utdanning

- styrke administrativ og faglig kapasitet ved 10 institusjoner for høyere utdanning, øke antallet studenter fra tidligere ekskluderte grupper og støtte institusjonelt samarbeid mellom universiteter i Sør-Afrika, Angola og Mosambik. Støtte skal også gå til forskningssamarbeid mellom forskere i Norge og Sør-Afrika.

I tillegg skal bevilgningen innen energisektoren i denne siste fase brukes til kapasitets- og kompetansebygging i sør-afrikanske institusjoner, til utvikling av lov- og regelverk samt etablering av faglig samarbeid. Dette samarbeidet fases deretter ut. Det vil bli arbeidet med å utvikle mekanismer for et tettere regionalt samarbeid på prioriterte områder.

Rapport 2004

Styresett og menneskerettigheter

Samarbeidet har vært innrettet mot vern av kvinners og barns rettigheter og retten til mat. Det er etablert samarbeid med universitetsbaserte forskningsinstitusjoner, med fokus på forskningssamarbeid i forhold til hiv og aids-tematikken, menneskerettigheter og konsolidering av demokratiet og en har publisert forskningsresultater. Støtte er gitt til opplæring av lærere i konfliktløsning og menneskerettigheter. Det er etablert universitetssamarbeid om landrettigheter som har bidratt til oppfølging og politikkinnsspill til besluttsende myndigheter. Kurs innenfor menneskerettighets- og demokratiområdet for frivillige organisasjoner, akademikere og byråkrater har vært en viktig komponent i kapasitetsbyggingen. Total norsk støtte til styresett og menneskerettigheter var på 31,5 mill. kroner hvorav 22,4 mill. kroner over denne posten.

Miljø- og naturressursforvaltning

Samarbeidsprogrammet har i Durban bidratt til informasjon til publikum gjennom offentlige miljørapporter og overvåking av luftkvaliteten. En luftkvalitetslov ble vedtatt av parlamentet i 2004 og ventes å tre i kraft i 2005. Det er med norsk støtte utarbeidet en oversikt over biologisk mangfold i våtmarksområdene. Norsk støtte til miljø og naturressursforvaltning var på 17,5 mill. kroner over denne posten.

Marine ressurser:

Forberedelsene til fordelingen av langsiktige fiskekvoter (inntil 15 år) er ferdig. Kompetansen innen forvaltning, forskning og oppdrett er styrket, f.eks. innenfor marinkultur der regelverk nå utarbeides og forskningssamarbeid er etablert. Norsk støtte til marine ressurser var på 4 mill. kroner over denne posten.

Forskning og høyere utdanning

Omstrukturering av høyskole- og universitetssektoren er på god vei til å lykkes ved de institusjonene som får norsk støtte. Inntaket av tidligere underrepresenterte grupper har økt, men for mange studenter avbryter utdanningen. I SADC-regionen samarbeides det blant utdanningsinstitusjoner med Sør-Afrika bl.a. innen hiv og aids, økonomi, helse, sykepleievitenskap og ingeniørfag. Et følgeforskningsprosjekt har fulgt kvalitetsreformer i høyere utdanning både i Norge og Sør-Afrika og har resultert i et samarbeid mellom universitetet i Bergen og to universiteter i Sør-Afrika. 39 forskningsprosjekter er støttet over bevilgningen. Total norsk støtte til forskning og høyere utdanning var på 23,3 mill. kroner hvorav 17 mill. kroner over denne posten.

Musikksamarbeidet med National Arts Council har totalt støttet 54 prosjekter i 2004, særlig innen områdene musikkutdanning og utveksling.

PASMAE (Pan African Society for Musikal Arts Education) har i samarbeid med Rikskonsertene opprettet et senter for afrikansk dans og musikk som har lært opp 50 musikk lærere fra seks SADC-land, avholdt skolekonserter og utarbeidet pedagogisk opplæringsmaterieil. 13 gatebarn har dannet ensemblet «Soca Jasco Kids», som i dag operer kommersielt og fungerer som instruktører ved senteret.

Når det gjelder samarbeidet innen energi er lovgivning og deregulering av energimarkedet i hovedsak fullført. Samarbeidet har ført til økt kompetanse, bedre kapasitet og bedre institusjonelt og juridisk grunnlag for utvikling av energisektoren. Norge har bidratt til å bygge opp en uavhengig elektrisitetsregulator og har bidratt til å gjøre elektrisitet tilgjengelig for større deler av befolkningen. Norsk støtte til energisektoren var på 2,5 mill. kroner over denne posten.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 1 222 mill. kroner. Det legges opp til følgende indikative plantall for fordelingen av bevilgningen: hovedsamarbeidsland 345

mill. kroner, regionale tiltak 332 mill. kroner, Angola 95 mill. kroner, Eritrea 42 mill. kroner, Etiopia 110 mill. kroner, Kenya 40 mill. kroner, Madagaskar 100 mill. kroner, Mali 85 mill. kroner, Nigeria 13 mill. kroner og Sør-Afrika 60 mill. kroner.

Post 79 Tiltak i tidligere samarbeidsland

Bevilgningen omfatter forpliktelser i samarbeidet med land som ikke inngår i gruppen av samarbeidsland. I Botswana vil samarbeidet innenfor helse, og da særlig hiv og aids, bli fulgt opp. Det er nå inngått avtale med helseministeriet om rekruttering av norsk helsepersonell. På sikt skal dette kobles til utdanning av eget helsepersonell, slik at Botswana kan styrke egen kapasitet. I Zimbabwe vil den overordnede oppgaven fortsatt være å støtte krefter som kan bidra til en fredelig løsning av krisen. Tiltak gjennomført av ikke-statlige aktører vil bli støttet, med fokus på tiltak som kan bidra til utvikling av et demokratisk samfunn, MR, godt styresett, dialog og nasjonal forsoning. Den humanitære situasjonen i landet tilsier fortsatt støtte til matvarehjelp, medisiner/vaksine og aidsforebyggende tiltak.

Rapport 2004

Samlet støtte til Botswana var på 11,1 mill. kroner, hvorav 4 mill. kroner over denne posten. Denne støtten gikk til samarbeid innen helsesektoren, og da særlig bekjempelse av hiv og aids-epidemien.

Samlet støtte til Zimbabwe var på 54,6 mill. kroner, hvorav 21,5 mill. kroner over denne posten. Denne støtten gikk via ikke-statlige aktører og har bidratt til at det sivile samfunn har kunnet opprettholde presset på oppfølging av rettigheter og demokrati. Organisasjoner som overvåker og rapporterer om situasjonen for menneskerettighetene i landet mottok støtte. Støtten til Election Support Network (ZESN) har gjort organisasjoner i stand til å overvåke alle suppleringsvalg i 2004. Tiltak som fremmer dialog mellom regjeringsparti og opposisjon har også vært støttet. Samarbeidet med partnere som arbeider for å bevare de uavhengige mediene og overvåker pressefriheten var en viktig del av innsatsen fra norsk side. Tiltak som bidrar til å avlaste den humanitære krisen, særlig via FN, har vært støttet.

Budsjett 2006:

For 2006 forslås det bevilget 25 mill. kroner.

Kap. 151 Bistand til Asia

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Bangladesh, <i>kan overføres</i>	60 019	60 000	70 000
71	Nepal, <i>kan overføres</i>	64 996	65 000	60 000
78	Regionbevilgning for Asia, <i>kan overføres</i>	364 905	460 000	520 000
79	Tiltak i tidligere samarbeidsland, <i>kan overføres</i>	34 257	19 000	12 600
	Sum kap. 151	524 177	604 000	662 600

Asia er preget av stort politisk, sosiokulturelt og økonomisk mangfold. Svakt styresett hemmer utviklingen flere steder. I en del land er det en begrenset forståelse for demokratiske verdier, samt systematiske brudd på menneskerettighetene. Til tross for dette kan man vise til betydelig økonomisk vekst og reduksjon i fattigdom. Store deler av Asia ligger godt an i forhold til å nå tusenårsålet om halvering av fattigdom. Ulikheter mellom land og sub-regioner er store. Det norske utviklingssamarbeidet reflekterer dette og har varier-

ende innretting. Hovedformålet med utviklingssamarbeidet i Asia er å bistå myndighetene i samarbeidslandene i deres bestrebelser for fattigdomsreduksjon. Utviklingssamarbeidet inngår i en helhetlig politisk tilnærming. Fokus er på utdanning, miljø og næringsutvikling, styresett og støtte til prosesser knyttet til konfliktløsning og styrking av demokrati og menneskerettigheter. I noen av landene er hovedvekten et faglig samarbeid lagt på områder hvor Norge har relevant kompetanse.

Tabell 8.2 Økonomiske og sosiale indikatorer Asia

	HDI Indeks ¹	BNI per cap i USD ²	Forventet levealder ¹	Bistand pr cap i USD ³	Gjelds avhengighet ⁴
Nepal	136	240	59,6 år	16,9	8 pst
Bangladesh	139	400	61,6 år	8,7	7 pst
Afghanistan	N.A.	200	44,5 år	N.A.	N.A
Indonesia	110	810	66,6 år	7,7	16 pst
Kina	85	1100	70,9 år	1,4	9 pst
Pakistan	135	470	60,8 år	9,1	22 pst
Sri Lanka	93	930	72,5 år	20,6	10 pst
Vietnam	108	480	69,0 år	18,5	6 pst
Øst-Timor	140	430	49,3 år	203,3	N.A

¹ Human Development Report 2005

² World Bank Report

³ Gjennomsnitt for perioden 1998 – 2003. OECD-DAC

⁴ World Bank Report 2004. Gjeldsbetjeningsraten er definert som gjeldsbetjening som andel av årlige eksportinntekter (perioden 2000-2002).

Land som Sri Lanka, Indonesia, Nepal og Afghanistan er fortsatt gjenstand for interne konflikter. Situasjonen i Nepal har stadig forverret seg med en opptrapping av borgerkrigen, forverret sikkerhetssituasjon og økende antallet brudd på menneskerettighetene, samt kongens maktovertakelse i februar 2005. I Afghanistan ble presidentvalget 2004 gjennomført på en tilfredsstillende måte med stor folkelig deltakelse, ikke minst av kvinnene. Parlaments- og provinsvalgene i september 2005 synes å være avholdt på en overbevisende, fredelig og velorganisert måte, og i samsvar med grunnleggende demokratiske prinsipper. Den voksende narkotikaøkonomien utgjør en trussel mot stabiliteten i landet og i regionen. Forholdet mellom India og Pakistan ser ut til å være inne i en relativ positiv utvikling, selv om det er langt fram mot en løsning av Kashmirkonflikten. I Øst-Timor er situasjonen stabil og gjenoppbygging av samfunnet videreføres.

Flodbølgekatastrofen som i desember 2004 rammet landene rundt det indiske hav, førte til tap av svært mange menneskeliv og store materielle ødeleggelser. De rammede landene er tilført betydelige ressurser til gjenoppbygging, men dette arbeidet er på langt nær ferdigstilt. Både i Sri Lanka og i Indonesia ble konfliktrammede deler av landet hardt rammet av flodbølgen. Dette stiller ekstra krav til konfliktsensitivitet i bistand til gjenoppbygging. I Sri Lanka kan det være håp om at samarbeid om gjenoppbygging av kystområdene i nord og øst kan være med på å bygge tillit mellom

partene, noe som på sikt kan virke positivt for fredsprosessen.

Demokratiske institusjoner står svakt i flere land i regionen, og styresettproblemer og politisk uro hemmer utviklingen. Manglende rettssikkerhet og lov og orden problemer er en del av hverdagen mange steder. I et land som Bangladesh er dette også kombinert med utbredt fattigdom og fare for økt innflytelse fra fundamentalistiske muslimer. Respekten for menneskerettigheter er svak. Kvinner og barn er gjerne mest utsatt for overgrep, til tross for at de fleste land i regionen har undertegnet FN-konvensjonene som tar vare på deres rettigheter. Det er imidlertid også lyspunkter i form av f.eks. fredsavtalen i Aceh og demokratiske valg i Indonesia, og politiske reformer som økt desentralisering i Pakistan. Mange land har også sterke sivile institusjoner og organisasjoner som bidrar til å sette søkelyset på denne type problemer.

I Øst-Asia var den økonomiske veksten i 2004 på hele 7 pst., den høyeste siden Asiakrisen i 1997. Dette har i følge Verdensbanken bidratt til å løfte 40 mill. mennesker ut av fattigdommen i Kina, Indonesia, Thailand og Vietnam. Høye oljepriser kan imidlertid føre til reduksjon i veksten i 2006. For Sør-Asia anslås veksten i 2004 til 6 pst., en nedgang fra 7,5 pst. året før, bl.a. pga. oljeprisene. India, Pakistan og Bangladesh har alle hatt betydelig vekst i sin industriproduksjon. Tjenesteyting og landbrukssektoren i Sri Lanka og Nepal har også hatt en positiv utvikling. Politisk uro bidrar til usikkerhet og har innvirkning på økonomien. En rap-

port fra FNs utviklingsprogram viser at den økonomiske veksten i Bangladesh kunne ha vært 3-4 pst. høyere hvis landet hadde unngått de gjentatte generalstreikene. Med unntak av Øst-Timor og Afghanistan er samarbeidslandene i Asia relativt lite bistandsavhengige.

Asia har fortsatt 700 millioner fattige. I løpet av 90-tallet har det vært en nedgang i andel fattige fra 34 pst. til 24 pst. Dersom trenden fortsetter til 2015 vil man være nede på 17 pst. og dermed ha nådd tusenårsålet om halvering. For å nå både dette og andre av tusenårsmålene, er det imidlertid ikke nok bare med fortsatt økonomisk vekst. Det må også vises politisk vilje til økonomisk utjevning slik at de fattige får del i veksten. Videre kreves det betydelige investeringer i helse og utdanning.

Regjeringen vil fortsette satsing på utdanning i Asia i 2006 som et viktig element i fattigdomsbekjempelsen. Bidrag til å fremme likestilling mellom jenter og gutter, samt mellom ulike sosiale grupper tillegges stor vekt. Støtte til utdanning vil bli prioritert i Afghanistan, Bangladesh, Nepal, Pakistan og Vietnam. Man vil i størst mulig grad søke å gi støtte gjennom sektorprogrammer og samfinansiering med andre givere. Frivillige organisasjoner vil i enkelte land være en viktig kanal for bl.a. å nå barn som faller utenfor det vanlige skolesystemet.

Norsk støtte til fredsbygging, demokratiutvikling, bedret styresett og menneskerettigheter vil fortsette i ulike former i de fleste samarbeidsland i Asia. Dette er viktig for å sikre stabile rammebetingelser for utvikling. I land som Sri Lanka, Nepal og Afghanistan vil støtte vurderes også i forhold til hvordan den kan bidra til konfliktredning, fredsbygging og demokratiutvikling. Man vil også videreføre støtte til regionale medietiltak som bidrar til konfliktredning og økt forståelse mellom landene i Sør-Asia. Fremme av menneskerettigheter generelt og kvinners rettigheter spesielt prioriteres særlig i Pakistan og Bangladesh. Lokale frivillige organisasjoner spiller en betydelig rolle i dette arbeidet. Økt samarbeid med innovative regionale og internasjonale organisasjoner som Aga Khan Development Network vil også være aktuelt både i regional sammenheng og på landnivå, f.eks. i Afghanistan.

Næringsutvikling er sentralt for å oppnå fattigdomsreduksjon og vil fortsatt støttes i bl.a. Sri Lanka, Bangladesh og Vietnam. Utviklingssamarbeid på dette området kan også bidra til stimulere samarbeid mellom norsk næringsliv og næringslivet i samarbeidslandene. Støtte til energisektoren vil bli videreført i Øst-Timor, Bangladesh og Nepal.

Støtte til miljøtiltak vil fortsatt stå sentralt i samarbeidet med Indonesia og Kina. Forskning og kompetanseheving utgjør en stadig viktigere del av

utviklingssamarbeidet med Asia. Norske fag- og forskningsmiljøer, inkludert offentlige fagetater, har kompetanse som er etterspurt, bl.a. på miljø- og petroleumssektoren.

I Kina og Indonesia dreies samarbeidet mot faglig samarbeid på sektorer der Norge har kompetanse og erfaringer som landene er interessert i å lære av. Det er naturlig at disse landenes status som samarbeidsland vurderes.

I tråd med målet om å øke andelen av bistanden som går til lavinntektsland vil økningen bli kanalisert til land i denne gruppe.

Post 70 Bangladesh, kan overføres

I tråd med intensjonsavtalen fra 2003 er hovedmålet for samarbeidet å støtte landets arbeid for å redusere fattigdommen. Hovedsatsingsområdene er utdanning og næringsutvikling, mens økt respekt for menneskerettigheter og fremme av godt styresett er overordnede hensyn. Det legges vekt på en fokusering av innsatsen både innenfor næringsutvikling og styresett. Samlet norsk støtte til Bangladesh ble frem til 2004 gradvis redusert på grunn av svak gjennomføring av programmer og en vanskelig styresettsituasjon. Tettere samarbeid med andre givere vurderes, bl.a. i form av støtte til offentlige sektorprogrammer og flergiverfond for frivillige organisasjoner. Dette vil bidra til en ytterligere konsentrasjon av utviklingssamarbeidet. Samlet norsk støtte i 2004 var på 161,3 mill. kroner, hvorav 60 mill over denne posten.

Situasjonsbeskrivelse

Bangladesh har hatt demokratiske valg med fredelige regjeringsskifter siden 1991. Landet har imidlertid en konfrontatorisk politisk kultur preget av sterke motsetninger mellom de to største partiene Bangladesh Nationalist Party (BNP) og Awami League. Partiet i opposisjonen boikotter parlamentet i lange perioder.

Bangladesh er et muslimsk land med sterke sekulære tradisjoner. Det er imidlertid tegn til at muslimsk fundamentalisme er på fremmarsj. Lov- og ordenssituasjonen er dårlig. Politiet har liten etterforskningskapasitet. Politisk motivert vold er økende, og overgriperne ser i stor grad ut til å unngå rettsforfølgelse. Korrupsjonsproblemet i Bangladesh er betydelig. Regjeringen synes å mangle vilje til å ta et grunnleggende oppgjør med korrupsjonskulturen. Uavhengige media, særlig trykte, har blitt styrket de siste årene. Trusler og vold mot journalister er imidlertid et økende problem som bidrar til varierende grad av selvsensur. Vold mot kvinner er utbredt.

Til tross for korrupsjons- og styresettproblemer har det i mange år vært relativt god økonomisk vekst og sosial utvikling. Befolkningsvekst, andel fattige og barnedødelighet er synkende. Ernæringen har blitt forbedret, og levealder, utdanningsnivå og evne til å mestre naturkatastrofer har økt.

Eksportinntekter og pengeforsendelser fra Bangladesh i utlandet har økt raskt de siste årene. Bistanden har sunket både absolutt og i forhold til økonomiens størrelse. Betydelige økonomiske reformer er gjennomført de siste ti år. Utlendingers interesse for å investere i landet øker. Den økonomiske veksten er ventet å bli 5,5 pst. i 2005.

Utkast til fattigdomsstrategi (PRSP) ventes lagt fram i 2005. Strategien definerer nasjonale mål for fattigdomsreduksjon og sosial utvikling. Dersom Bangladesh skal ha mulighet for å nå tusenårs målet om halvering av antall fattige, må det fortsatt gjennomføres betydelige sosialpolitiske og økonomiske reformer.

Det er etablert et lokalt giverharmoniseringsforum, med tematiske undergrupper. Giverne, deriblant Norge, har ved ulike anledninger tatt opp styresettproblemer med myndighetene. Dette har tidvis ført til en noe anstrengt dialog.

Nasjonale mål

Utdanning

- full grunntdanning for jenter og gutter innen 2015,
- lik andel jenter og gutter i grunnskole og videregående skole innen 2015.

Næringsutvikling og energi

- forbedre energiforsyningen og gjøre elektrisitet tilgjengelig for alle innen 2020,
- øke sysselsettingen.

Styresett og menneskerettigheter

- styrke kvinners innflytelse og redusere kjønnsdiskriminering,
- sikre innbyggernes rettigheter gjennom å øke åpenheten og redusere korrupsjonen i offentlig forvaltning.

Mål for den norske støtten

Bevilgningen skal i 2006 brukes til å:

Utdanning

- støtte det offentlige sektorprogrammet for grunntdanning,
- støtte frivillige organisasjoners skoletilbud til ca. 195 000 barn, med særlig vekt på jenter, etniske minoriteter og arbeidende barn som ikke går i offentlig grunnskole,
- støtte stipendprogram for 62.000 jenter.

Næringsutvikling og energi

- skape 7000 arbeidsplasser gjennom støtte til kredittprogram for 3000 småbedrifter,
- støtte et rådgivningsprogram for småbedrifter og organisasjoner innen privat sektor,
- støtte utbygging av distribusjonsnett for elektrisitet på landsbygda,
- støtte oppbygging av myndighetenes kompetanse for å regulere utnyttelsen av landets naturgassressurser.

Styresett og menneskerettigheter

- støtte myndighetenes arbeid mot handel med kvinner,
- støtte frivillige organisasjoner som arbeider for menneskerettigheter, spesielt kvinners rettigheter og likestilling,
- støtte frivillige organisasjoner som arbeider for økt åpenhet og mindre korrupsjon,
- støtte arbeidet for gjennomføring av fredsavtalen av 1997 om Chittagong Hill Tracts.

Rapport 2004

Rapportering på nasjonale mål

Utdanning

Målet om lik skoledeltakelse av gutter og jenter er oppnådd i grunnskolen, og man er på god vei når det gjelder videregående utdanning. Det gjenstår imidlertid store utfordringer for å nå målet om full grunnskoledekning. Andelen barn i skolepliktig alder som gikk i barneskolen økte fra 56 pst. i 1990 til 87 pst. i 2002. Kvaliteten på utdanningen er imidlertid dårlig, og bare to av tre barn som begynner på skolen fullfører. Minst 2,4 millioner barn går ikke på skole.

Næringsutvikling og energi

Den økonomiske veksten har fortsatt og bidratt til fattigdomsreduksjon. Dersom man skal nå målet om halvering av antall fattige fram til 2020, vil det

imidlertid kreve en raskere utvikling enn det som har skjedd til nå. For 25 år siden hadde 3,9 millioner landsbygdhusholdninger tilgang til elektrisitet, mens i dag har 5,2 millioner husholdninger tilgang til elektrisitet. I alt 170 000 km strømlinjer er satt opp. Veksten i dekningsgraden har til nå vært for lav til å nå målet om strøm til alle innen 2020. Årsaken til dette har bl.a. vært at sektorreformene har gått langsomt. Det har ikke lyktes å øke investeringene i produksjonskapasitet raskt nok, og hele elektrisitetsforsyningen sliter med lav effektivitet. Landets eksport har fortsatt å øke. Avviklingen av multifiberavtalen innebærer usikkerhet for telesektoren.

Styresett og menneskerettigheter

Det har ikke vært vesentlig fremgang når det gjelder parlamentarisk kontroll, retts- og politireformer eller pressefrihet. Parlamentet ble fortsatt i stor grad styrt av regjeringen, og opposisjonens hyppige boikott svekker det ytterligere. Utvidelse av systemet med lokalvalg, som har vært planlagt, har ikke funnet sted. Antikorrupsjonskommisjonen ble etablert. Den er imidlertid økonomisk og administrativt avhengig av regjeringen. Dens arbeid har så langt ikke ført til synlige resultater. Vold mot kvinner og barn er fortsatt utbredt.

Rapportering på den norske støtten

Utdanning

Sektorprogrammet for grunnutdanning (2004-2009) har hatt en langsom start, og det gjenstår fortsatt betydelige utfordringer for å få det til å fungere fullt ut etter planene. En ny treårig avtale om støtte til et stipendprogram for ungdomsskolejenter ble inngått med myndighetene. Dette skjedde etter en betydelig forbedring av prosjektadministrasjon og kontrollrutiner. Lignende kontrolltiltak er blitt gjennomført med samme effekt i tilsvarende program i resten av landet. Det ble gitt støtte til frivillige organisasjoner som tilbyr skolegang til barn som ikke går i offentlige skole. Disse programmene legger særlig vekt på jenter, arbeidende barn og barn av etniske minoriteter. Omkring 225 000 barn fikk på denne måten utdanning. Samlet støtte til utdanning utgjorde 58,1 mill kroner, hvorav 47,4 mill. over denne posten.

Næringsutvikling og energi

Små og mellomstore bedrifter, samt organisasjoner innen privat sektor, ble støttet gjennom et flergiverprogram for bedriftsrådgivning gjennomført

av International Finance Corporation (IFC). Programmet bidro til at 11 private banker fikk økt kunnskap om risikovurderinger og annen opplæring og ble i stand til å øke sine utlån til små bedrifter. Gjennom støtte til et kredittprogram gjennomført av en statlig distriktsutviklingsbank, fikk 700 småbedrifter lån. En fjerdedel av låntakerne er kvinner, og til sammen 1600 nye arbeidsplasser ble skapt. Norsk støtte til landsbygdelektrifisering i to distrikter har gitt strøm til mer enn 50 000 nye abonnenter. Uklarhet om rammebetingelser på sektoren har forsinket vurderingene om videre støtte. Støtten til Hydrokarbonenheten i Energidepartementet fortsatte i samarbeid med Oljedirektoratet i Norge. Den bidro til økt informasjon om naturgassreservene, gassmarkedet og behovet for videre utvinning. Myndighetenes arbeid med å reformere de offentlige institusjonene på området gikk langsommere enn forventet, noe som forsinket arbeidet med å forberede eventuell videre norsk støtte. Samlet støtte utgjorde 45,6 mill. kroner, hvorav 8 mill. over denne posten.

Styresett og menneskerettigheter

Arbeidet med å støtte offentlige reformer ble ikke utvidet som planlagt, primært fordi det er vanskelig å etablere samarbeid med myndighetene. I stedet ble det meste av midlene kanalisert gjennom frivillige organisasjoner, med vekt på organisasjoner som arbeider for kvinners rettigheter og likestilling. Flere av rettshjelpstiltakene Norge støtter lyktes med å få saker av prinsipiell karakter opp for høyesterett og andre rettsinstanser, med positivt resultat, bl.a. knyttet til diskriminering av Ahmadyia-muslimer og bruk av varetektsfengsling. I tillegg ble det gitt bistand til alternativ tvisteløsning og fri rettshjelp i mer enn fem tusen saker. To av organisasjonene som støttes har drevet skoleringskampanjer for et stort antall kvinnelige innvalgte i lokale styringsorganer. Transparency International Bangladesh, som støttes av Norge, presenterte flere rapporter om utbredelsen av korrupsjon bl.a. i landets største havn i Chittagong. Dette bidro til å rette søkelyset på negative effekter av korrupsjon for økonomien. Støtten til dette området utgjorde 27,3 mill, hvorav 4,4 mill. over denne post og 20,4 mill. over post 78 Regionbevilgning Asia. Styresettspørsmål inngikk i dialogen med myndigheter og samarbeidspartnere innen utdanning og næringsutvikling.

Budsjett 2006

Det foreslås bevilget 70 mill kroner.

Post 71 Nepal, kan overføres

Samarbeidet er konsentrert om styresett og menneskerettigheter, grunnutdanning og energi. Statstil-stat samarbeidet vil under de rådende forhold, med den væpnede konflikten og kongens maktovertakelse, være begrenset. Aktiv vurdering av kanalvalg og supplerende støtte over regionbevilgningen vil gi rom for tilpasninger i porteføljen. Bistanden er konfliktsensitiv. Det er et tett giversamarbeid i Nepal. Samlet norsk støtte var i 2004 på 155,2 mill. kroner, hvorav 65 mill. kroner over denne posten. Framtidig bistand til Nepal vil være under løpende vurdering i forhold til den politiske og sikkerhetsmessige utviklingen. Det er besluttet at totalbistanden for 2006 reduseres med 15 mill., dvs. ca. 10 pst. Nepals status som hovedsamarbeidsland vurderes i lys av den politiske utviklingen.

Situasjonsbeskrivelse

De siste par årene har det vært en opptrapping av borgerkrigen, sikkerhetssituasjon er forverret og antallet brudd på menneskerettighetene har økt. Kong Gyanendra avsatte flerpartiregjeringen 1. februar 2005. Deretter ble en ny regjering under egen ledelse og uten partipolitisk representasjon innsatt og unntakstilstand med tilsidesettelse av sosiale og politiske rettigheter ble innført. Dette var et tilbakeslag for demokrati og menneskerettigheter i Nepal. Stadige kamper mellom sikkerhetsstyrkene og maoistene har svekket sikkerhetssituasjonen. Rommet for utviklingstiltak og fattigdomsbekjempelse på landsbygda er redusert som en følge av utviklingen. Kongens maktovertakelse har fått konsekvenser for volumet og innretningen av internasjonal utviklingsbistand. Kongen har gitt seg selv opp til 3 år for å finne en løsning. Trolig kan ikke nasjonale valg finne sted før sikkerhetssituasjon er betydelig bedret og dialog mellom myndighetene og maoistene finner sted.

Nepal har lenge klart å holde en stabil makroøkonomi, men den økonomiske veksten er nå sunket til ca 2 pst. i år. Konflikten rammer i økende grad næringslivet og utenlandske investeringer. På landsbygda har maoistinitierte streiker og blokader ført til nærmest stillstand i all aktivitet i lange perioder. Samtidig indikerer reformer i skattepolitikken og i banksektoren en bedring i noen av rammebetingelsene for den økonomiske utvikling framover. Nepal har kun i mindre grad klart å dra fordel av den sterke økonomiske veksten i nabolandene India og Kina, men har lansert seg som mulig transittland for sine to naboer.

Nepals femårsplan/fattigdomsreduksjonsstrategi for 2002/03 til 2007/08 har som mål å redusere den absolutte fattigdommen fra 38 pst til 30 pst, mens tusenårs målet om å halvere andelen som lever i ekstrem fattigdom og sult er satt til 2020. Det har vært en viss fattigdomsreduksjon i løpet av perioden for femårsplanen, men generelt går nå fattigdomsreduksjonen og forbedringen i sosiale indikatorer saktere enn tidligere pga. konfliktenes negative virkning på utviklingsarbeidet.

De senere årene har det vært en god harmonisering mellom Nepals givere og opp mot statlige prioriteringer og strategier. Den siste tids utvikling utfordrer imidlertid harmoniseringsarbeidet. Selv om informasjonsutvekslingen mellom giverne stadig er god, avtegner det seg større ulikheter enn tidligere. Den nye situasjonen har også gjort det vanskelig å gjennomføre en ordinær utviklingsdialog med nepalske myndigheter.

Mål

Følgende mål i den nasjonale fattigdomsstrategien er relevante for samarbeidsområdene:

Styresett og menneskerettigheter

- videreføre desentraliseringen gjennom overføring av ansvar og ressurser til lokalt nivå og øke deltakelsen fra det sivile samfunn,
- gjennomføre reformer i offentlig sektor og bedre økonomistyringen inkludert styrket innsats mot korrupsjon,
- utvikle en menneskerettighetskultur gjennom effektiv promovering, beskyttelse og respekt for menneskerettighetene, samt utvikling av lovverket.

Utdanning

- andel barn i årsklassen innskrevet i 1. klasse skal opp i 90 pst innen 2006 og til 96 pst innen 2009 og andelen kvinnelige lærere skal økes fra 26 til 30 pst.,
- jenters og marginaliserte gruppers skoledeltakelse skal bedres ved bruk av stipendier, gratis skolebøker m.v.,
- skoler skal overføres til lokal forvaltning og distriktsnivået styrkes.

Energi

- øke andelen av befolkningen som har strømforsyning fra 40 til 55 pst.,
- øke tilgangen på strøm til utkantstrøk for å framskynde utvikling, gjennom økt innsats fra

lokalsamfunn og økte investeringer fra privat sektor.

Mål for den norske støtten

Bevilgningen skal i 2006 brukes til å:

Styresett og menneskerettigheter

- støtte opp om de nasjonale målene for desentralisering gjennom programmet for sosial mobilitet, lokale utviklingstiltak og styrking av lokal forvaltning,
- redusere de negative konsekvenser av konflikt og bidra til fredsbygging, antikorrupsjonsarbeid og oppfølging av budsjettet,
- støtte tiltak for å fremme demokrati og menneskerettigheter, inkludert FNs høykommissær for menneskerettigheters arbeid.

Utdanning

- bidra til videreføring av det nasjonale sektorprogrammet for grunnskolen samt nasjonale myndigheters eierskap til programmet og giverharmonisering,
- styrke de frivillige organisasjonenes arbeid for marginaliserte barn og barn i konfliktområder,
- bidra til forbedret gjennomføring av sektorprogrammet gjennom forskning.

Energi

- bidra til å nå nasjonale mål for landsbygdelektrifisering med vekt på deltakelse fra lokalsamfunn,
- bidra til gjennomføring av grunnlagsstudier for vannkraftprosjekter og medvirke til økt deltakelse fra privat sektor og kapasitetsbygging innen sektoren,
- arbeide for giverharmonisering i sektoren.

Energisektoren finansieres i økende grad over næringslivsordninger. I tillegg har Norge tidligere lovet støtte til et vannforsyningsprosjekt for Katmandu med en avtale på 222,3 mill. kroner over en 5-årsperiode. Avtalen ble i juli 2005 sagt opp som ledd i beslutningen om redusert norsk bistand til Nepal.

Rapport 2004

Rapportering på nasjonale mål

Styresett og menneskerettigheter

Konflikten, fraværet av lokalt folkevalgte, ressursmangel, manglende institusjonell kapasitet og etterrettelighet er faktorer som har begrenset desentraliseringen i de fleste sektorer. Det har vært noe fremgang i forhold til forvaltningsreformer, herunder offentlig finansforvaltning (rulle-ende 3-årsbudsjett), etablering av et system for personellforvaltning i staten og privatisering av offentlige selskap. Innen korrupsjonsbekjempelse har lovverket blitt styrket og korrupsjonskommissjonen (CIAA) har vært aktiv. Myndighetene har utarbeidet en egen handlingsplan for å fremme menneskerettigheter. FN, som har assistert i utformingen, har vurdert planen til å være altfor omfattende, lite konkret og uten ansvars plassering, og tar følgelig ikke del i gjennomføringen av den. Innenfor sosial tjenestelevering har det vært mindre fremgang. Det har heller ikke lyktes regjeringen å komme i aktiv dialog med maoistene for å få i gang en fredsprosess.

Utdanning

Andelen barn i årsklassen innskrevet i 1. klasse økte bare fra 83 pst. i 2003 til 84 pst. i 2004. Andelen jenter økte fra 43 pst. til 46 pst. For å fremme jenters deltakelse i grunnskolen er det satt krav om minst to kvinnelige lærere på hver skole. Antall barn med ulike funksjonshemninger som gikk på skolen økte med 24 pst. Inkluderende undervisning ble innført ved 60 skoler i 2004. Konflikten begrenser fortsatt meget sterkt mulighetene for utvikling av skoletilbudet. En del skoler er ødelagt eller har måttet stenge. Et hundretall lærere er drept i konflikten. Delegering av skolene til lokalsamfunnene har imidlertid vært en vellykket strategi mange steder.

Energi

Andelen av befolkningen med tilgang til elektrisitet har økt til noe over 40 pst. Det vil være vanskelig å nå målet om strømdekning på 55 pst av befolkningen innen 2008. Myndighetene har bidratt med flere tiltak for å øke elektrifiseringen utover landsbygda, som nye retningslinjer for etablering av lokale strømkooperativer. Produksjonskapasiteten er på 609 MW, av dette er ca 550 MW fra vannkraft.

Rapportering på den norske støtten

Styresett og menneskerettigheter

Norge bidro til modell for desentralisering i utdanningsprogrammet Education for All (EFA). Det er

gjort forberedelser til støtte til ny fase av kapasitetsbyggings- og overvåkingsprosjektet hos den nasjonale menneskerettighetskommisjonen og støtte til MR-organisasjoners arbeid for å overvåke menneskerettighetssituasjonen. Videre ble det også bidratt til antikorrupsjonstiltak i sektorprogrammene, bl.a. gjennom revisjoner i utdanningsprogrammet og korrupsjonsstudie i programmet for alternativ energi. Det er inngått avtale med FNs utviklingsprogram om støtte til programmet for sosial mobilisering, lokale utviklingstiltak og styrking av lokal forvaltning. Programmet oppnådde gode resultater i forhold til å nå ut til konfliktutsatte områder og dempe de negative konsekvensene av konflikt. Samlet støtte til styresett var på 22 mill. kroner, hvorav 10,3 mill. over denne posten .

Utdanning

Første fase av grunnskoleprogrammet ble avsluttet i juli 2004. En omfattende evaluering bekreftet at programmet har bidratt til at tilgangen på utdanning er blitt bedre og at gapet mellom antall jenter og gutter som begynner på skolen har blitt mindre. Skolebygging har gitt klasserom til langt flere elever. Den institusjonelle kapasiteten og det nasjonale eierskapet ble styrket gjennom etableringen av et utdanningsdirektorat som koordinerer alle aktivitetene på utdanningssektoren. Norge inngikk en avtale om støtte til neste fase av programmet i samfinansiering med Storbritannia, Danmark, Finland og Verdensbanken. Norge har også sluttet seg til et sett med retningslinjer og samhandlingsregler (Code of Conduct) for samarbeidet mellom myndighetene og giverne på utdanningssektoren. Følgeforskningsprosjektet har gjennomført 14 studier over sentrale emner innen gratis og inkluderende grunnutdanning. Samlet støtte til utdanning var på 39,4 mill kroner, hvorav 35,3 mill. kroner over denne posten

Energi

En ny avtale for 10 grunnlagsstudier for små kraftverk i utkantstrøk inklusive konfliktområder, ble inngått i 2004 med myndighetene og med Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) som faglig samarbeidspartner. Mikrokraftverk og lokal strømforsyning ble støttet i samarbeid med danskene gjennom et myndighetsprogram som gjennomføres av lokalsamfunn, frivillige organisasjoner og privat næringsliv, også i konfliktområder. En gjennomgang av samarbeidet med myndighetene om miljøvennlig vannkraftutbygging påpekte flere problemområder i prosjektet, som avsluttes i 2005. Samlet støtte til energi var på 33,8 mill kroner, hvorav 16,5 mill. kroner over denne posten

I tillegg kommer et tiltak på vannforsyning hvor ambassaden bl.a. forvaltet ca. 9 mill. svenske kroner på vegne av Sida. Styrking av nepalsk forvaltning og bedre oppfølging fra givergruppen ved Asiabanken ga en forbedret framdrift i 2004 i forhold til tidligere år. 3 mill. kroner gikk til vannforsyning i 2004.

Budsjett 2006

Det foreslås bevilget 60 mill. kroner.

Post 78 Regionbevilgning for Asia, kan overføres

Bevilgningen omfatter støtte til hovedsamarbeidslandene Bangladesh og Nepal og samarbeidslandene Afghanistan, Indonesia, Kina, Pakistan, Sri Lanka, Vietnam og Øst-Timor, samt støtte til regionalt samarbeid. Det legges vekt på støtte til utdanning, godt styresett og menneskerettigheter, medisamarbeid, miljø og næringsutvikling inkludert energi.

Hovedsamarbeidsland

Mål

Bevilgningen vil i Bangladesh anvendes til tiltak som kan støtte opp om gjennomføringen av intensjonsavtalen med myndighetene. I Nepal vil bevilgningen bli brukt til tiltak som kan bidra til å redusere årsaker til konflikt og lindre virkningen av den. Bevilgningen kan i begge land brukes til å komplimentere tiltak støttet gjennom andre kanaler. Regionbevilgningen har videre en viktig funksjon i å sikre Norge den nødvendige fleksibilitet til å møte de utfordringer den politiske situasjonen i de to land medfører for partnerskap i utviklingssamarbeidet.

I Bangladesh vil bevilgningen særlig brukes til å støtte opp om mål innen styresett og menneskerettigheter gjennom det sivile samfunn. Det kan også være aktuelt å gi støtte til organisasjoner som gir grunnutdanning eller yrkesopplæring til fattige barn og ungdommer, som et supplement til det offentlige utdanningstilbudet. I Nepal vil støtte hovedsakelig kanaliseres gjennom FN-systemet til tiltak som kan lindre effekter av konflikten, styrke utsatte grupper og bidra til å redusere grunnleggende årsaker til konflikten, diskriminering, korrupsjon, manglende sosiale tjenester og sysselsetting i utkantstrøk. Bevilgningen vil også dekke støtte til lokale frivillige organisasjoner som jobber med menneskerettigheter. Som en konsekvens av den politiske situasjonen i Nepal videreføres ikke støtten til den nasjonale MR-kommisjonen.

Rapport 2004

Bangladesh mottok 31,9 mill. kroner fra regionbevilgningen i 2004. Bruken av midlene var i all hovedsak styrt av målene som er definert for post 70 og omfattes av rapportering under denne posten. To tredeler av midlene gikk til organisasjoner som arbeider med menneskerettigheter og styresettspørsmål. Det meste av øvrige midler gikk til organisasjoner som gir grunnutdanning eller yrkesopplæring til fattige barn og ungdommer.

Nepal mottok 28,5 mill. kroner fra regionbevilgningen. Støtten bidro til å redusere konsekvensene av konflikten. 15 mill. kroner ble brukt til sysselsetting og mat for utdanning i regi av Verdens matvareprogram. Blokader og transportstreiker arrangert av maoistene har gjort distribuering av mat vanskelig, særlig i de vestligste delene av landet. Arbeid for mat sysselsatte 33.900 i bygging av infrastruktur, 35 pst. av deltakerne var kvinner. 14.000 deltok i hurtigvirkende tiltak og 333.000 skolebarn har fått et måltid om dagen. Unicef mottok 7,5 mill. kroner til aktiviteter for kvinner og barn. Unicef rapporterer at en større andel barn blir innskrevet på skolene, en større andel av barna blir vaksinerte, flere husholdninger har nå latrine og færre barn er syke eller underernærte. Over 4 mill. kroner ble brukt til forskjellige menneskerettighetstiltak. Gjennom FAO ble 1 mill. brukt til bekjemping av pestisidbruk og styrking av bøndernes inntekter.

Regionalt samarbeid

Den norske støtten til regionalt samarbeid har som mål å støtte områder som er spesielt egnet for samarbeid mellom land og sub-regioner. Tematisk omfatter dette forvaltning av felles naturressurser og energikilder, kontinentalsokkel, miljøsamarbeid og støtte til organisasjoner som arbeider over landegrensene med konfliktforebygging, styresett og menneskerettigheter, inkludert medieorganisasjoner. I tillegg til å støtte arbeid gjennom regionale organisasjoner og institusjoner kan samarbeid mellom minst to land støttes. Arbeidet med en strategisk plan for regionalt samarbeid ble startet opp i 2005. Det gikk i 2004 26,5 mill. kroner til regionale tiltak over denne posten.

Mål

Bevilgningen skal i 2006 brukes til å:

Styresett og menneskerettigheter

- bidra til å styrke samarbeid om styresett og menneskerettigheter,
- fremme kvinners og barns rettigheter inkl. å bekjempe handel med kvinner og barn,
- støtte konfliktreduserende aktiviteter gjennom samarbeid med medieinstitusjoner.

Miljø- og naturressursforvaltning

- styrke regional kapasitetsbygging innen miljøforvaltning,
- bidra til redusert bruk av sprøytemidler i landbruket,
- bidra til effektiv og bærekraftig petroleumspolitik,
- bidra til bærekraftig utvikling for fjellfolk.

I tillegg videreføres inngåtte avtaler om kapasitetsbygging for næringslivet samt opplæring ved Asian Institute of Technology.

Rapport 2004

Det ble gitt støtte til konfliktforebygging og fredbygging gjennom South Asian Free Media Association. (SAFMA). Organisasjonen arbeider for fri informasjonsflyt og har bl.a. bidratt til en positiv utvikling av dialogen mellom India og Pakistan. Støtte til tiltak for å styrke kvinners og barns rettigheter er under planlegging. Videre er det gitt støtte gjennom FNs miljøprogram (UNEP) til et regionalt program som har bidratt til integrering av miljøperspektiv i nasjonale planer. Det er også gitt støtte til regionalt samarbeid om forvaltning av fjellområder i Hindu-Kush og Himalaya. Denne støtten har bidratt til å styrke lokalsamfunnsbasert forvaltning av naturressurser gjennom dialog om vekseljordbruk, beiteland, birøkting og biodiversitet. Arbeid for likestilling er integrert i tiltaket. Sammen med andre givere har Norge bidratt til kompetanseheving for næringslivet i Mekong-regionen gjennom etablering av opplæringsinstitusjoner for kommersielle banker, opplæringsprogram for små- og mellomstore bedrifter og etablering og videreutvikling av bransjeorganisasjoner. Støtte til kompetansebygging for forvaltning av petroleumsressurser ble videreført. Det ble også gitt støtte til kompetansebygging på høyere nivå bl.a. innen distriktsutvikling gjennom Asian Institute of Technology.

Afghanistan

Det langsiktige samarbeidet med Afghanistan er konsentrert om utdanning, offentlig administra-

sjon og landsbygdutvikling. Dette finansieres hovedsakelig gjennom budsjetstøtte til flergiverfondet Afghanistan Reconstruction Trust Fund (ARTF). Målsettingen er fattigdomsbekjempelse, nasjonsbygging og utvikling av en stabil styreform basert på respekt for menneskerettigheter og demokratiske prinsipper. Det er knyttet stor risiko til gjennomføringen av utviklingssamarbeidet både pga. sikkerhetssituasjonen i landet, narkotikaøkonomien og manglende gjennomføringskapasitet hos myndighetene. Norge fortsetter å ha et bredt og omfattende engasjement i Afghanistan, både utenriks- og utviklingspolitisk og militært. Samlet norsk støtte i 2004 var totalt på 456,4 mill. kroner hvorav 64,5 mill. kroner over denne posten. Gradvis vil en økende andel av den norske støtten bli finansiert over denne bevilgningen.

Situasjonsbeskrivelse

President Hamid Karzai ble valgt til president i oktober 2004 og ny regjering innsatt i desember samme år. Parlaments- og provinsvalgene ble avholdt september 2005. De synes å være avholdt på en overbevisende, fredelig og velorganisert måte. Den vanskelige sikkerhetssituasjonen skapte ikke store problemer for valgdeltakerne. Det er spesielt positivt at oppmøtet var høyt blant kvinnelige velgere. Menneskerettighetssituasjonen lider under fravær av lov og orden, et svakt rettssystem og kriminaliteten er økende. Jenter og kvinner er særlig utsatt. Mange av overgriperne fra tidligere regimer sitter fortsatt i maktposisjoner. Den afghanske uavhengige menneskerettighetskommissjonen har foretatt en bred folkelig konsultasjonsprosess om hvordan man skal håndtere fortidens MR-overgrep og krigsforbrytelser. Sikkerhetssituasjonen er fortsatt ustabil. Kampen mot terrorisme fortsetter. Det eksisterer et betydelig antall ulovlig væpnede grupperinger, mens den nasjonale hær- og politistyrken fortsatt har begrenset kapasitet. Den internasjonale sikkerhetsstyrken ISAF, hvor Norge deltar, spiller en viktig rolle for å stabilisere situasjonen gjennom opprettelsen av militære stabiliseringsteam i provinsene. Narkotikaproduksjonen er en alvorlig trussel mot stabiliteten. Afghanistan står for anslagsvis 80-90 pst. av opiumsproduksjonen på verdensbasis. Narkotikaøkonomien er i dag hovedmotoren i Afghanistans økonomiske vekst og utgjør anslagsvis 60 pst. av BNP. Myndighetenes narkotikapolitikk føres med mange virkemidler, hvorav alternative leveveier er blant det viktigste, sammen med utrydding av narkotikaproduksjonen og styrking av politi og justisvesenet, og regionalt samarbeid. Det er en stor utfordring å oppnå resultater.

Halvparten av befolkningen lever fortsatt under fattigdomsgrensen. En av de fremste utfordringene er å øke de nasjonale inntektene gjennom mer effektiv toll- og skatteinnkreving og tilrettelegge for privat sektor. Korrupsjon er også et betydelig og gjennomgripende problem. Landet vil i lang tid fremover være avhengig av internasjonal støtte. Gjenoppbyggingsutfordringene i provinsene er særlig store. Afghanistan håper å bevege seg fra «absolutt fattigdom» til «fattigdom med verdighet» med en økning fra dagens USD 200 pr. capita til USD 500 (3457 kr) i løpet av 2009. Drivkraften for et slikt resultat skal hovedsakelig komme fra privat sektor, som foreløpig er lite utviklet. En nasjonal utviklingsstrategi er under utarbeiding.

Mål for den norske støtten for 2006

Støtten over regionbevilgningen vil fortsatt i hovedsak bli kanalisert gjennom flergiverfondet ARTF for å bidra til bedre giverkoordinering og sikre afghansk eierskap til utviklingsprosessen. Evalueringen av fondet våren 2005 konkluderte med at det fungerer godt i henhold til intensjonene. Fondet har bidratt til finansiell forutsigbarhet for myndighetene, kapasitetsbygging og oppbygging av gode finanssystemer. Norske midler vil gå både til myndighetenes driftsbudsjett og til norske prioriterte sektorer. Det kan også være aktuelt å kanalisere midler direkte til myndighetenes prioriterte programmer innenfor de norske satsningsområdene nedenfor. Fra norsk side vil en medvirke til at menneskerettigheter, demokratibygging, likestilling og narkotikabekjempelse tillegges vekt i flest mulige tiltak. Disse innsatsområdene vil også bli støttet over andre bevilgninger.

Bevilgningen skal i 2006 brukes til å:

Utdanning

- Bidra til å nå de nasjonale målene for utdanningssektoren, med særlig vekt på å sikre at flere jenter får skolegang.

Nasjonsbygging og styresett

- Gjennom flergiverfondet ARTF bidra til å etablere en ansvarlig og effektiv statsadministrasjon med kapasitet til å gjennomføre myndighetenes politikk.
- Bidra til økt kapasitet og kompetansebygging og koordinering innenfor, og mellom, sentral- og lokalforvaltningen.
- Støtte opp om myndighetenes arbeid med korrupsjonsbekjempelse

- Bidra til å sikre menneskerettighetene ved å støtte opp om kvinners deltakelse i utviklingsprosessen.

Landsbygduitvikling

- Bidra til fattigdomsreduksjon på landsbygda og demokratibyggning på lokalplan,
- Bidra til å bekjempe narkotikaøkonomien gjennom å støtte etablering av alternative leveveier for opiumsbondene,
- Bistå myndighetene med målsettingen om tilgang til rent vann på landsbygda.

Rapportering på den norske støtten i 2004

Utdanning

Norge støttet det nasjonale utdanningsprogrammet Education Quality Improvement Program (EQUIP) gjennom ARTF. Programmet hadde en sen oppstart og kom ikke i gang før på slutten av året. Tre millioner barn er tilbake på skolebenken etter Talibans fall. I 2004 var ca. 54 pst. av barn i skolepliktig alder på skole. Dette inkluderer ca. 50 pst. av jentene. Likevel finnes det provinser hvor mer enn 61 pst. av barna ikke er innskrevet på skolen, og hvor mer enn 80 pst. av jentene ikke går på skole. Støtten til utdanning var på 47 mill. kroner, hvorav 30 mill. kroner over denne posten.

Nasjonsbygging og styresett

En vesentlig del av den totale norske bistanden til Afghanistan i 2004 gikk til å støtte myndighetenes driftsbudsjett, totalt i underkant av 99 mill. kroner. Dette har styrket myndighetenes evne til bl.a. å betale ut lønninger til lærere og helsepersonell.

Norge støttet i 2004 gjennom ARTF et program for å bidra til kapasitetsbygging innenfor offentlig sektor ved å rekruttere velutdannede afghanere fra det private næringsliv og fra regionen til stillinger i siviladministrasjonen. Korrupsjonsbekjempelse følges opp fortløpende bl.a. gjennom den myndighetsstyrte giverkoordineringsstrukturen, og er et viktig tema i den politiske dialogen. En antikorrupsjonsenhet er etablert i Presidentens kontor, men arbeidet er hittil lite synlig og synes å ha begrenset effekt.

Norge har bidratt aktivt i giverkoordineringsgruppen for likestilling og fremmet kvinners rettigheter i dialogen med myndighetene. Det ble i første kvartal 2005 foretatt en kartlegging av kvinnerspektivet i de fire nasjonale programmene som Norge støtter, samt av innsatsen for kvinner i Afghanistan generelt. Samlet støtte til nasjonsbygging

og styresett var 147 mill. kroner, hvorav 11,5 mill. kroner over denne posten.

Landsbygduitvikling

Støtte er gitt til National Solidarity Program (NSP) og det nye Rural Water Supply and Sanitation Program. Sistnevnte hadde en sen oppstart og kom først i gang i slutten av året. Støtten til NSP har bidratt til en ytterligere iverksettelse av dette høyprofilerte landsbygduitviklingsprogrammet. Over seks tusen Community Development Councils er valgt og utviklingsplaner er utarbeidet. Samlet støtte til landsbygduitvikling var 25 mill. kroner, hvorav 14 mill. kroner over denne posten.

Indonesia

Det norske utviklingssamarbeidet med Indonesia over regionbevilgningen omfatter godt styresett, naturressursforvaltning/miljø og sosial sektor. Fra 2006 vil samarbeidet over regionbevilgningen konsentreres om de to første sektorene, med hovedvekt på faglig samarbeid. Norge støtter Indonesia i arbeidet for å bekjempe landets store miljøproblemer som i økende grad fører til naturkatastrofer, tap av biologisk mangfold og levegrunnlag for lokalbefolkningen. Samlet norsk støtte til Indonesia var i 2004 på 49,7 mill. kroner, hvorav 12 mill. kroner over denne posten. Som følge av Tsunami-katastrofen ble det gitt betydelig ekstraordinær støtte til humanitær bistand og gjenoppbygging i 2005. Dette inkluderer bevilgninger til et flergiverfond for gjenoppbygging av Aceh, som også vil komme til anvendelse i 2006.

Situasjonsbeskrivelse

Den politiske situasjonen i Indonesia er stabil. I løpet av 2004 ble det avholdt både president- og parlamentsvalg, og ny president ble valgt i oktober. Valget ble gjennomført fredelig og rettferdig og høstet internasjonal anerkjennelse. Indonesia tok med dette valget et langt skritt mot et mer demokratisk og åpent samfunn. En fredsavtale for Aceh-provinsen ble undertegnet i august. I presidentens programerklæring er kampen mot korrupsjon satt opp som høyeste prioritet, og hittil synes viljen til å ta fatt i problemene å være mer enn bare ord. Det blir av avgjørende betydning for Indonesias internasjonale anseelse at landet greier å forvalte de store givermidlene til gjenoppbygging etter jordskjelvet og flodbølgen i Aceh uten anklager om svindel og korrupsjon. Indonesia var det landet som ble hardest rammet av tsunamien, med 226 000 døde og savnede og flere hundretusen hjem-

løse. Menneskerettighetssituasjonen er de siste årene bedret, men hæren har fortsatt et dårlig rykte når det gjelder overholdelse av rettighetene. Menneskerettighetsdialogen mellom Norge og Indonesia vil bli videreført.

Den makroøkonomiske utviklingen i Indonesia er fortsatt god. Den økonomiske veksten i 2004 var på 5 pst., og inflasjonen har stabilisert seg på rundt 6 pst. Utenlandske investeringer er imidlertid lave, og den nye regjeringens ambisjon er å bedre investeringsklimaet gjennom arbeid med en rekke reformer innen styresett og infrastruktur.

Indonesia har en interim fattigdomsstrategi og arbeider med den endelige versjonen som ventes fremlagt i løpet av 2005. Indonesia ligger an til å nå tusenårs målet om halvering av andel fattige, men andelen fattige varierer mye fra provins til provins. Den nye regjeringen synes å legg økt vekt på giverkoordinering og harmonisering. Den konsultative gruppen for giverkoordinering med underliggende arbeidsgrupper er en viktig mekanisme for å styrke giverkoordinering og harmonisering.

Mål

Bevilgningen skal i 2006 brukes til å:

Styresett

- bidra til myndighetenes planer for reformer av styresett og rettsvesen.

Miljø- og naturressursforvaltning

- bidra til å styrke den nasjonale gjennomføringen av konvensjonen om biologisk mangfold med spesiell vekt på bevaring av regnskogen og urfolks/tradisjonelle folks rettigheter.

Rapport 2004

Styresett

Norge har sammen med en rekke andre givere siden 2001 deltatt i et samarbeidsprogram for styresett mellom Indonesia og UNDP. Programmet støtter opp om utviklingen av politiske reformer så vel som reformer av rettsvesenet og har bidratt til effektivisering av lokaladministrasjonen i flere regioner. Partnerskapet har vært en viktig pådriver for å få korrupsjonsproblemet opp på den politiske dagsorden, ikke minst under valgkampen i 2004. Norge støtter også tiltaket «Assessing Democratization» som er et samarbeidsprosjekt mellom Senter for miljø og utvikling ved Universitetet i Oslo og DEMOS (Indonesian Centre for Democracy). Tiltaket har bidratt med nyttig kunnskap om proble-

mer og muligheter knyttet til et menneskerettighetsbasert demokrati i Indonesia, innbefattet urfolks spørsmål. Norsk støtte til styresett over denne posten var i 2004 5,4 mill kroner.

Miljø- og naturressursforvaltning

Nåværende program skal med utgangspunkt i konvensjonen om biologisk mangfold bidra til integrert forvaltning av naturressursene i økologisk sensitive områder. En midtveisgjennomgang av programmet i 2004 viste svak fremgang og få konkrete resultater. Programmet er derfor under omlegging til større vektlegging av biomangfold, bevaring av regnskog og urfolks/tradisjonelle folks rettigheter. Planlagte tiltak innen bekjempelse av ulovlig hogst og handel med ulovlig tømmerprodukter samt samarbeid mellom offentlig og privat sektor for bedret kystsoneforvaltning, er utsatt i påvente av en avklaring av innretning av det allerede pågående norskstøttede programmet. Norsk støtte til miljøsektoren over denne posten var i 2004 2 mill kroner.

Sosial sektor

Det ble i 2004 gjennomført en midtveisgjennomgang av prosjektet for blinde og svaksynte barn. Fremdriften i prosjektet og resultatene for den definerte målgruppen ble positivt vurdert, men enkelte svakheter i den faglige oppfølgingen ble påpekt. Prosjektet bidro til å bedre undervisnings tilbudet for blinde og svaksynte bl.a. gjennom produksjon av undervisningsmaterieell, faglig bistand, styrkede støttefunksjoner og støtte til en bedre organisering av undervisningen. Norsk støtte over denne posten var i 2004 var 4.6 mill. kroner.

Kina

Utviklingssamarbeidet med Kina er konsentrert om miljø og menneskerettigheter. Formålet med miljøsam arbeidet er å fremme Kinas oppfølging av internasjonale miljøkonvensjoner og protokoller. Samarbeidet gir Norge anledning til å ha en dialog med den kinesiske regjeringen om gjennomføring av internasjonale forpliktelser, samt å tilby faglig assistanse. Kina mottok en samlet støtte fra Norge på 99,4 mill. kroner i 2004, hvorav 17,5 mill. kroner over denne posten.

Situasjonsbeskrivelse

Kina har en markedsbasert økonomi som styres av Kommunistpartiet. De økonomiske reformene de siste 25 årene er ikke i særlig grad blitt fulgt opp

med tilsvarende politiske reformer. Menneskerettighetssituasjonen i Kina er på en del områder meget bekymringsfull. Den omfattende bruken av dødsstraff, forholdene for religions-, tros- og ytringsfrihet og spørsmål med tilknytning til minoriteters rettigheter, er tema som står sentralt i Norges arbeid for å styrke menneskerettighetene i landet. Den norske menneskerettighetsdialogen med Kina vil bli videreført.

Kina er blitt et mellominntektsland med en gjennomsnittsinntekt på over 1000 USD, men antallet som lever under fattigdomsgrensen er større enn i noe lavinntektsland. Halvparten av befolkningen lever på under 2 dollar pr. dag. 250 millioner mennesker er løftet ut av fattigdom, men inntektsfordelingen er blitt skjevare. Landet står fortsatt foran betydelige økonomiske og politiske utfordringer, kombinert med sosiale og miljømessige oppgaver. Kina er ikke bistandsavhengig, og samlet utgjør bistanden under 0.1 pst. av nasjonalbudsjettet.

FN regner Kina for å være i rute med tusenårs-målet om å halvere fattigdommen fra 1990 til 2015, og tilgjengelige data peker i riktig retning for de fleste tusenårsmålene. Når det gjelder målet om å sikre bærekraftig miljø, understrekes det i UNDPs rapport av mars 2004 om oppnåelse av tusenårs-målene, at landet trolig ikke vil nå dette målet med dagens politikk. Voksende urbanisering gir grunn til å følge med på utfordringer knyttet til miljø og bosetting. Økt levestandard fører til økt energietterspørsel i industri, transport og boliger. Kina står for verdens nest største utslipp av drivhusgasser, etter USA, og de største utslippene av SO₂ globalt. En rekke relevante miljølover og ny lov for å fremme fornybar energi er vedtatt, men oppfølging og implementering forblir svak, spesielt på regionalt og lokalt nivå. Resultater fra en større gjennomgang av ti års miljøbistand ventes å være klar i begynnelsen av 2006.

Mål

Bevilgningen skal i 2006 brukes til å:

- styrke miljøforvaltningen og øke miljøinnsatsen i de vestlige og nordøstlige deler av landet, samt i provinser med særlig store miljøproblemer,
- styrke kapasiteten innen miljøadministrasjonen nasjonalt og lokalt, gjennom institusjonssamarbeid på områdene klima og miljøgifter, vann- og luftforurensning samt biologisk mangfold,
- støtte avslutning av pågående helsetiltak.

Støtte til menneskerettighetstiltak videreføres, finansiert over andre kapittel og poster.

Rapport 2004

En tematisk gjennomgang av porteføljen resulterte i en konsentrering om miljø (klima, miljøgifter, vann- og luftforurensning) og menneskerettigheter, i tråd med føringer i St.meld. 35 (2003-4) om konsentrasjon av bistanden. Innen fiskeriforvaltning ble det gjennomført en rekke seminarer som bidrar til kompetanseoverføring innen relevante fiskeriforvaltningsmiljøer i Kina. En uavhengig evaluering konkluderte med at samarbeidet har bidratt betydelig, men at bistandsfinansieringen avsluttes, etter 20 år, som planlagt i 2005. Innen kulturminnevern ble fire pilot-økomuseer i Guizhou provinsen ferdigstilt, og arbeidet med å organisere en større avslutningskonferanse ble igangsatt for å markere avslutning på 10 års samarbeid, og for å presentere erfaringer fra samarbeidet.

Arbeidet med den 11. femårsplanen for miljøvern (2006-2010) ble ferdigstilt sommeren 2005. Norskstøttede prosjekter har bidratt til styrket miljøledelse (ISO 14000) innen turisme, bilindustri og elektronisk industri. Videre er det bygget opp styrket kompetanse i kinesiske institusjoner om effekter av sur nedbør og hvordan en kostnadseffektiv strategi for Kina kan utformes. Det er også utformet et informasjonssystem for nasjonal rapportering av miljøtilstanden i Kina. Den første fasen av arbeidet med utforming av en nasjonal klimastrategi er gjennomført med støtte fra Norge. I flere provinser er det bygget opp styrket kompetanse om luft og vannforvaltning. I tillegg er praktiske retningslinjer for utforming av miljøkonsekvensanalyser blitt utformet, for å sikre at miljøhensyn blir bedre ivarettatt ved større utbyggingsprosjekter og -planer. Støtte gjennom den britiske bistandsorganisasjonen (DfID) til kapasitetsbygging innen hiv og aids-bekjempelse ved kurs og seminarer ble startet opp i 2004. Generell kunnskap om sykdommen i Kina har økt betraktelig siden SARS-epidemien 2003, som førte til at kinesiske helsemyndigheter ble mer åpne om smittsomme sykdommer.

Pakistan

Hovedområdene for utviklingssamarbeidet med Pakistan er grunnutdanning og godt styresett med vekt på menneskerettigheter og demokratiutvikling. Tiltak innen miljøsektoren og hiv og aids er i løpet 2005 faset ut for å få et klarere fokus for samarbeidet. Støtten kanaliseres både direkte til pakistanske myndigheter og til sentrale aktører i det sivile samfunn, samt til multilaterale organisasjoner. Total norsk støtte til Pakistan i 2004 var på 54,6 mill. kroner, hvorav 42,5 mill. kroner over denne posten.

Situasjonsbeskrivelse

Den politiske situasjonen domineres fortsatt av et anstrengt forhold til India, kampen mot terrorisme, inkludert Afghanistansituasjonen, og Pakistans ambisjoner om å styrke sin ledende stilling blant muslimske nasjoner. Det synes å være en positiv utvikling i forholdet til India. Det er utfordringer knyttet til godt styresett, overgangen til demokrati og spenninger mellom ulike styringsnivå. President Musharraf fortsetter som hærsjef, og forhenværende militære er ofte å finne i ledende stillinger i statsadministrasjonen. Samfunnet preges av føydale og stammebaserte maktstrukturer som utgjør betydelige motkrefter i forhold til sentrale reformprosesser som desentraliseringsreformen, politi- og forvaltningsreformene. Pakistan gjennomførte ikke-partipolitiske valg av medlemmer til de mer enn 6000 kommunestyre sommeren 2005. Det er omfattende brudd på menneskerettighetene og kvinner og barn er spesielt utsatt. Sekterisk vold er et betydelig problem.

Kampen mot korrupsjon er styrket de siste årene, men beskyldninger om politisering av «National Accountability Bureau» synes å ha svekket arbeidet. De religiøse miljøers rolle i arbeidet for fred og fremme av et tolerant samfunn er kommet høyt på den politiske agenda, men myndighetenes forsøk på å reformere de religiøse skolene møter motstand.

Den er fortsatt en positiv makroøkonomiske utvikling, med vekst i brutto nasjonalproduktet for 2004/2005 på over 8 pst. Eksportøkningen viser tosfrede tall. Landbruket kan også vise til betydelig vekst. Inflasjonstrykket har imidlertid økt og svekker i noen grad den positive utvikling. Landets kredittverdighet er ytterligere oppgradert det siste året. Den økonomiske veksten har bare i begrenset grad bidratt til fattigdomsreduksjon. I følge FNs utviklingsprogram lever 13,4 pst. av befolkningen på mindre enn en dollar om dagen, mens hele 65,6 pst. har mindre en to dollar å klare seg med. Pakistan står svakt i forhold til å nå tusenårs målet om å halvere fattigdommen. Nasjonalforsamlingen besluttet i 2005 ved lov å doble budsjettandelen for utdanning og helse innen 10 år. Giverkoordineringen er betydelig styrket det siste året, og gir seg nå konkrete utslag også på det operative plan. Norge samfinansierer tiltak med flere givere, særlig Sveits, Nederland og Canada.

Mål

Bevilgningen skal i 2006 brukes til å:

Utdanning

- bidra til å nå nasjonale mål om lese- og skriveferdighet, samt redusert frafall fra skolen ved å støtte skolereformprogrammet i den nordvestlige grenseprovinns (NWFP)
- bidra til økt kvalitet på undervisningen og sikre at minst 90 pst. av barn uten skolegang, opp til 800.000 flere barn, får utdanningstilbud innen 2007 i seks av distriktene i provinsen Punjab.
- Bidra til å nå nasjonale mål om lese- og skriveferdighet ved å styrke utdanningssektoren i stammeområdene med fokus på 350 etablerte grunnskoler drevet av lokalsamfunn.

Styresett og menneskerettigheter

- bidra til myndighetenes arbeid med å styrke kvinners stilling og politiske deltakelse gjennom videreføring av opplæring av kvinnelige folkevalgte,
- bidra til integrering av kjønnspektivet i myndighetenes planlegging og forvaltning gjennom institusjonell styrking av offentlige organer,
- bidra til kapasitets- og kompetansebygging av lokale folkevalgte organer og øke lokalsamfunnsengasjement i utviklingsprosessen i 60 pst. av landets distrikter,
- bidra til å styrke arbeidet for å fremme menneskerettigheter i samarbeid med offentlige institusjoner og aktører i det sivile samfunn.

Rapport 2004

Utdanning

Utbetalingen denne sektoren ble noe lavere enn planlagt grunnet sen oppstart av utdanningsprogrammet i den nordvestlige grenseprovinns. Målet om bruk av 40 pst. av regionbevilgningen til utdanning vil bli nådd i 2005. 350 skoler er etablert i stammeområdet i løpet av to år, i tråd med målsettingen. Antall elever i de aktuelle skoler er ca. 25 600, godt over planlagt antall på 21 000. Av disse er 40 pst. jenter. I løpet av 2004 fikk ytterligere 320 000 barn tilgang på skolegang i de 6 distrikter i Punjab som mottar støtte fra Norge. I løpet av to år har dermed antall nye elever kommet opp i ca. 630 000. Programmet omfatter nå 12 855 skoler. Den økte tilstrømning av nye elever til skolene har skapt et prekært behov for nye klasserom og flere lærere. Økt kvalitet på undervisningen og redusert elevfrafall i skolene er avhengig av at disse behov blir møtt i større grad enn tilfellet er. I 2004 gikk 10,1 mill. kroner til utdanning over denne posten.

Styresett og menneskerettigheter

Opplæringen for 36 000 folkevalgte kvinner ble videreført gjennom den nyetablerte «Women's Political School» som bygger på en desentralisert, mobil modell, samt på e-læring. Dette prosjektet er en del av det nasjonale programmet for å styrke kvinners stilling. Integrering av kjønnsperspektivet i myndighetenes planer og forvaltning, inkludert kjønnssensitiv budsjettering, inngikk også i programmet. Gjennom et fond for lokalsamfunnsutvikling er folkelig deltakelse i utviklingsprosessen blitt styrket. Over 8000 politikere, byråkrater og ledere i Citizens Community Boards (CCB) i 25 pst. av landets 104 distrikter har fått opplæring. Over 1800 lokale prosjekter i regi av CCBs ble godkjent og finansiert i løpet av siste halvdel av 2004. Det ble videre inngått samarbeid med 183 lokale presseklubber og 163 lokale advokatforeninger som ledd i arbeidet for styrking av lokalt styresett. Arbeidet for økt respekt for menneskerettighetene ble videreført ved støtte til dokumentasjon av brudd på menneskerettigheter generelt, status for barns rettigheter og overgrep mot kvinner og barn. Flere samarbeidspartnere bidro i betydelig grad til en politisk prosess for lov mot æresdrap. Dialog med myndighetene har også medvirket til Pakistans beslutning om å etablere en nasjonal menneskerettighetskommisjon. Samlet støtte til styresett og menneskerettigheter var på 15,7 mill kroner, hvorav 15,6 mill. over denne posten.

Sri Lanka

I tråd med retningslinjer av 1998 er det langsiktige samarbeidet konsentrert om fredsbygging og økonomisk utvikling, og støtten kanaliseres både direkte til myndighetene og gjennom samarbeid med sivilt samfunn og multilaterale organisasjoner. Utviklingssamarbeidet med Sri Lanka tar særlig sikte på å støtte opp om Norges rolle i fredsprosessen. Det vil høsten 2005 foretas en gjennomgang av porteføljen med sikte på å fokusere samarbeidet og redusere antall sektorer og samarbeidstiltak. Den totale støtten til Sri Lanka i 2004 var på 204,4 mill. kroner, hvorav 51,2 mill. kroner over denne posten. Som følge av Tsunamikatastrofen gis det en betydelig ekstraordinær støtte til humanitær bistand og gjenoppbygging i 2005.

Situasjonsbeskrivelse

Norge fortsetter sin rolle som tilrettelegger for fredsprosessen. Våpenhvileavtalen mellom regjeringen og De tamilske tigrene (LTTE) har holdt i tre år. Den nordiske overvåkingsgruppen fortset-

ter sine oppgaver som definert i våpenhvileavtalen. Imidlertid fortsetter politiske drap å øke presset på våpenhvileavtalen. Det er mer enn to år siden de direkte fredsforhandlingene mellom regjeringen og LTTE ble suspendert. Norge arbeider med å få partene tilbake til forhandlingsbordet.

Nord, øst og sørkysten av Sri Lanka ble hardt rammet av tsunamien. Katastrofen har gjort behovet for samarbeid mellom regjeringen og LTTE større. Det er behov for samordning og mekanismer for håndtering av den bistanden som kommer inn, slik at midlene blir rettferdig fordelt. Partene har undertegnet en samarbeidsavtale for gjenoppbygging av kystområdene i nord og øst. Et slikt samarbeid kan være med på å bygge tillit mellom partene, noe som på sikt kan virke positivt for fredsprosessen. Det er imidlertid usikkert når implementering av avtalen vil komme i gang.

Nytt presidentvalg avholdes høsten 2005. Den nåværende regjeringen kontrollerer et flertall i Parlamentet, men stadige konflikter mellom de politiske partiene skaper en uforutsigbar politisk situasjon. Den økonomiske utviklingen er overraskende positiv på bakgrunn av den politiske turbulens og manglende framgang i fredsprosessen. Vekstraten er imidlertid for lav til i vesentlig grad å redusere fattigdommen i Sri Lanka. Den nåværende regjering gikk bort fra den tidligere regjeringens fattigdomsstrategi etter tiltredelsen i april 2004. Mangelen på et godkjent strategidokument har som konsekvens at Pengefondet (IMF) ikke innvilger valutastøtte og at Verdensbanken og bilaterale donorer holder budsjettstøtte tilbake. Den makroøkonomiske situasjonen etter Tsunamikatastrofen har ikke blitt så mye forverret som man kunne frykte. Det skyldes at de sektorene og områdene som er verst berørt ikke utgjør en stor del av landets totale økonomiske virksomhet.

Til tross for den langvarige konfliktsituasjonen, styresett- og korrupsjonsproblemer og svekket økonomisk vekst ligger Sri Lanka godt an med hensyn til flere av utviklingsmålene. Landet har allerede møtt tusenårsålet vedrørende utdanning. Oppnåelsen av det første tusenårsålet vedrørende halvering av andel fattige er innen rekkevidde på landsbasis. Fattigdomssituasjonen varierer imidlertid stort mellom regionene i landet. Økonomisk vekst og sysselsetting er viktig for å gi befolkningen synlige resultater av fredsarbeidet og dermed bygge opp under fredsprosessen. Det forekommer fortsatt en del menneskerettighetsbrudd, bl.a. knyttet til konflikten og begått av begge parter, men MR-situasjonen er betydelig bedret siden våpenhvileavtalen i 2002 og har vært et tema i fredsprosessen.

Mål

Bevilgningen skal i 2006 brukes til å:

Fredsbygging

- støtte opp under det nasjonale mål om fred og forsoning gjennom støtte til tiltak som bidrar til oppslutning om en fredelig løsning av konflikten,
- bidra med støtte til tiltak som reduserer konfliktrelatert fattigdom gjennom desentralisering av makt, gjenoppbyggings- og forsoningsprosesser,
- støtte organisasjoners og institusjoners arbeid for å styrke menneskerettigheter og demokrati, rehabilitering i nord og øst, samt bidra til en balansert utvikling mellom nordøst og sør.

Økonomisk utvikling

- støtte opp under nasjonale mål om økonomisk utvikling gjennom støtte til tiltak for næringsutvikling innen maritim sektor og energi,
- bidra til næringsutvikling i fattige regioner for å skape sysselsetting, sikre økonomisk vekst og økt stabilitet.

Det vil i 2006 legges vekt på å medvirke til en styrket giverkoordinering i Sri Lanka og å gjennomgå egen porteføljen for å redusere antall enkelttiltak.

Rapport 2004

Fredsbygging

Etter skifte av regjering i april gjentok landets president og lederen for De tamilske tigre sine forespørsler til Norge om å fortsette i rollen som tilrettelegger for fredsprosessen. Våpenhvileavtalen mellom partene har holdt siden februar 2002, trass i noen alvorlige brudd og den nordiske overvåkinggruppen har bidratt til å løse problemer mellom partene og hindre eskalering av konflikten. I tillegg til engasjementet i fredsprosessen, har Norge bidratt til å fremme økt forståelse blant etniske grupper for fredelig sameksistens og forsoning gjennom støtte til bevisstgjøring, mobilisering av befolkningsgrupper, journalistutdanning, samt et program for nasjonal integrering. Slik støtte har ført til økt kunnskap til og forståelse for hva en fredelig løsning med delegering av makt vil kunne innebære. Norge har støttet arbeidet for bedring av menneskerettigheter, spesielt Unicefs arbeid for barn og barns rettigheter, samt gjennom lokale organisasjoner. Som følge av den vedvarende våpenhvilen var det mulig å igangsette rehabilite-

ringstiltak og gjenoppbygging i de konfliktrammede områdene i nord og øst i samarbeid med andre bistandsgivere. Samlet støtte til fredsbygging var på 145 mill. kroner, hvorav 39 mill. kroner over denne posten.

Økonomisk utvikling

Det ble fokusert på etablering av arbeidsplasser, fremme av miljøvennlig produksjon, standardisering i industrien og utvikling av handelskamre og interesseorganisasjoner. Nettverksprogrammet for fremme av samarbeid mellom norske og srilankiske bedrifter har ført til identifisering av nye investeringsområder og økt kontaktvirksomhet. Dette samarbeidet er styrket som en oppfølging av Innen den maritime sektor har støtten til institusjonssamarbeid mellom Norge og Sri Lanka ført til interesse for etablering av privat virksomhet. Forberedelser til ressurskartlegging av fiskeribestanden i havområdet rundt Sri Lanka som vil bedre landets muligheter til utvikling av fiskenæringen, er igangsatt. Videre er et tiltak for kartlegging av landets kontinentalsokkel med sikte på å fremme krav om retten til å utnytte havressurser ovenfor FNs havrettskommisjon igangsatt. Innen energisektoren er studier foretatt som tar sikte på norsk støtte til utbedring av vannkraftanlegg, reformer innen forvaltningen av tilførsel og distribusjon av elektrisk kraft, og utvikling av fornybar energi. Som følge av begrenset norsk relevant kompetanse innen turisme, ble det under de årlige konsultasjonene i september 2004 besluttet å avvikle denne sektoren som et prioritert samarbeidsområde. Samlet støtte til økonomisk utvikling var på 56,1 mill. kroner, hvorav 11 mill. kroner over denne posten.

Vietnam

I tråd med den nye intensjonsavtalen for utviklingssamarbeidet som ble undertegnet under statsbesøket november 2004 vil utviklingssamarbeidet konsentreres om styresett, grunnutdanning og næringsutvikling. Det arbeides aktivt også med konsentrasjon innen de prioriterte sektorene. Det er etablert en dialog med Vietnam om menneskerettigheter og demokrati. Samlet norsk støtte til Vietnam i 2004 var på 81,2 mill. kroner, hvorav 41,8 mill. kroner over denne posten.

Situasjonsbeskrivelse

Vietnams regjering viderefører reformpolitikken, med fokus på økonomisk liberalisering og sosial stabilitet gjennom konsensusbygging og gradvise

reformer. Den langsiktige utviklingen mht politiske reformer er positiv. Menneskerettighetssituasjonen er under forbedring selv om situasjonen fortsatt er vanskelig. Myndighetene fortsetter bl.a. å slå hardt ned på ytrings- og religionsfriheten. Myndighetene ser ut til i økende grad å ta korrupsjonsproblematikken på alvor. Vietnam forventes, for femte år på rad, å oppnå en vekstrate på 6-8 pst. Det er en positiv utvikling innenfor privat sektor. Vietnam har omfattende forpliktelser til liberalisering av sin økonomiske politikk i henhold til handelsavtalen med USA, AFTA (ASEAN Free Trade Area) og ASEAN's frihandelsavtale med Kina. Landet forventes å bli tatt opp som medlem i WTO i 2005 eller 2006. Vietnamesiske myndigheter har i sitt arbeid i økende grad fokus på forberedelsene til den neste Partikongressen i 2006.

Vietnam kan vise til en imponerende nedgang i antallet fattige det siste tiåret, fra 58 pst. i 1993 til 29 pst. i 2002 og har allerede nådd tusenårs målet. Men fortsatt lever ca. 25 millioner mennesker under fattigdomsgrensen på 1 USD pr. dag. En uforholdsmessig stor andel etniske minoriteter er blant de fattige. Vietnam har satt seg som nasjonalt mål å redusere andel fattige med ytterligere 40 pst. innen 2010. Myndighetene leder harmoniseringsarbeidet og legger til grunn prinsippene i Pariserkonferansen om bistandseffektivitet.

Mål

Bevilgningen skal i 2006 brukes til å:

Styresett

- Bidra til myndighetenes planer for reformer i offentlig administrasjon og finansforvaltning, som økt åpenhet og lettere tilgang til offentlige tjenester

Grunnutdanning

- Bidra til lik tilgang til og bedre kvalitet på grunnutdanning, med spesiell vekt på rettighetene til vanskeligstilte barn,
- Forberede sektorstøtte til utdanningssektoren, med sikte på implementering i budsjettåret 2006.

Næringsutvikling

- Støtte til næringsutvikling innen områder der Norge har komparative fortrinn bl.a. fiskerisektoren, for å bygge opp om en bred økonomisk vekst.

Samfinansiering med Storbritannia om et omfattende program gjennom WHO for å hindre utbredelse av hiv og aids i Vietnam vil bli videreført. Hensiktsmessigheten av å gi generell budsjettstøtte vil bli vurdert. Dette vil bli sett i sammenheng med vurderinger om sektorstøtte til utdanning.

Rapport 2004

Styresett

Norge har sammen med flere andre givere støttet reformene i offentlig finansforvaltning gjennom et fond for faglig bistand til Finansdepartementet. I 2004 ble dette brukt til å utrede strategier for toll- og skattereform, reform av statseide bedrifter og offentlig økonomistyring. Disse reformene danner et viktig grunnlag for Vietnams markedsintegrasjon. Norge støtter sammen med andre givere forvaltningsreformen i Vietnam gjennom UNDP. Programmet samarbeider med det vietnamesiske innenriksministeriet, og representerer en unik mulighet til å bistå i en krevende reformprosess. Programmet har i 2004 støttet utarbeidelse av retningslinjer for desentralisering innenfor en rekke sektorområder, og således bidratt til at beslutninger fattes nærmere borgerne. Det er lagt vekt på å få ut informasjon om reformprosessen til befolkningen, ved hjelp av ukentlige informasjonsprogrammer på fjernsyn, ved bruk av internett og hyppig utgivelse av trykt informasjon. Disse aktivitetene bidrar til at det holdes fokus på reformprosessen og til at befolkningen får bedre kunnskap om sine rettigheter. Samlet støtte til styresett var på 11,5 mill. kroner, hvorav 6,7 mill. kroner over denne posten.

Grunnutdanning

I utdanningsprosjektet for etniske minoriteter i Dien Bien provinsen ble fire hovedskoler og fire satellittskoler ferdigstilt i 2004. En midtveis evaluering i 2004 pekte på at skolebyggene generelt er av god kvalitet, men at det er en betydelig utfordring å møte utdanningsbehovene til barn med minoritetsspråk og store avstander til skole. I Quang Nam provinsen er byggingen startet opp av samtlige tolv skoler i flomutsatte områder. Programmet for grunnutdanning for vanskeligstilte barn, i samfinansiering med Storbritannia og Canada gjennom Verdensbanken, er forsinket i oppstartingsfasen pga. bl.a. en relativt komplisert design og for optimistisk planlegging. Det er i 2004 innledet et samarbeid med det vietnamesiske utdanningsdepartementet om støtte til det nasjonale programmet for utdanning i Vietnam. Samlet støtte til grunnutdan-

ning var på 23,1 mill kroner, hvorav 20,1 mill. kroner over denne posten.

Næringsutvikling

Fase to av studien næringsutvikling i sør (NIS 2) ble gjennomført i 2004, og gir viktig bakgrunn for videre arbeid innen sektoren. Fiskeriuniversitetet i Nha Trang har kommet godt i gang med sitt institusjonelle samarbeid med norske fiskerifagmiljøer og har med norsk assistanse etablert masterstudier innen fiskeriøkonomi og fiskeoppdrett. Kapasitetsbyggingsprosjektet ved forskningsinstitutt på akvakultur, RIA 1, er i en konsolideringsfase. Instituttet har økt sin kompetanse på genetisk seleksjon og fiskehelse, men strever fortsatt med å beherske oppdrett av marine arter som er et forholdsvis nytt felt i Vietnam. Den nye fiskeriloven som Vietnam har utarbeidet med assistanse fra Norge trådte i kraft i juli 2004. Under statsbesøket i november 2004 ble avtale for en femårig oppfølgingsfase undertegnet, med fokus på iverksetting og forskriftsarbeid. Petrovietnam har i et institusjonssamarbeid med norske kompetansemiljøer etablert og gjort operativ en database for kartlegging og vurdering av olje og gassressurser og et ledelsessystem for helse, miljø og sikkerhet. I Ho Chi Minh by er det etablert et målesystem for luftforurensninger og utarbeidet planer for håndtering av farlig avfall. Arbeidet med en vannkraftplan for Vietnam basert på den norske metodikken for helhetlig planlegging fortsetter etter skjema og vil bli ferdigstilt våren 2006. Et positivt resultat er at folkelig deltakelse tidlig i planprosessen er innført som metode. En rekke møter med den berørte befolkningen på lokalt nivå er gjennomført for å drøfte konsekvenser av potensielle vannkraftprosjekter. Gjennom UNIDO støttet Norge arbeidet med å bedre tilgangen til markeder og tilrettelegge for handel i Mekongregionen. Samlet støtte til næringsutvikling var på 19,2 mill. kroner, hvorav 12,9 mill. kroner over denne posten

Øst-Timor

I henhold til intensjonsavtalen inngått i 2002 og planlegges fornyet i 2005, har Norge deltatt aktivt i Øst-Timors nasjonsbygging gjennom støtte til godt styresett og forsvarlig forvaltning av naturressursene med vekt på energi. I tillegg har en gjennom budsjettstøtte bidratt til fattigdomsbekjempelse og bedret budsjettstyring. De norske midlene ble fordelt mellom institusjonssamarbeid og støtte gjennom multilaterale organisasjoner. Samlet norsk støtte i 2004 var 58,7 mill kroner, hvorav 48,5 mill over denne posten.

Situasjonsbeskrivelse

Øst-Timor ble selvstendig i 2002 etter over 250 års kolonisering og okkupasjon. Ved selvstendigheten manglet landet både de viktigste statsinstitusjonene og en utdannet befolkning som kunne delta i oppbyggingen av landet. Politisk er Øst-Timor nå inne i en mer stabil periode, og regjeringen tar stadig mer kontroll over landets utvikling. Det er likevel stor mangel på kompetanse og kapasitet til å bygge opp en velfungerende statsforvaltning, og landet vil lenge være avhengig av internasjonal ekspertise innen bl.a. justissektoren og når det gjelder kontroll- og tilsynsinstitusjoner. Videre vil det være viktig med fortsatt støtte til forsvarlig forvaltning av naturressurser, særlig innen olje og gass. Korrupsjon innen offentlig forvaltning har hittil ikke vært ansett som et stort problem, men kan ikke utelukkes. Det har ikke vært rapportert om grove brudd på menneskerettighetene siden selvstendigheten, men overtramp forekommer. Øst-Timor vil selv måtte ivareta og finansiere oppgaver innen sikkerhet og rettshåndhevelse framover. Lokale valg ble gjennomført i løpet av 2004 og 2005 uten problemer, i likhet med valgene i 2001 og 2002 til president og grunnlovgivende forsamling.

Øst-Timor er et meget fattig land med stor arbeidsløshet og lav velferdsutvikling. Landet har imidlertid potensiale for store petroleumsinntekter i de nærmeste årene. De økte olje- og skatteinntektene har bidratt til redusert fattigdom. Mangel på historisk statistikk gjør det vanskelig å indikere om en vil nå tusenårs målet om halvering av fattigdom. For å utnytte oljeinntektene på en måte som kommer kommende generasjoner til gode, har myndighetene vedtatt å opprette et oljefond etter norsk modell. Det legges vekt på stor grad av åpenhet i forvaltningen av petroleumsressursene og å hindre utvikling av korrupsjon.

Øst-Timor utarbeidet i 2002 en særskilt strategi for fattigdomsreduksjon basert på den nasjonale utviklingsplanen. Arbeidet med Combined Sources Budget (CBS) som viser samlet tilgang og bruk av bistand og egne ressurser, samt utarbeidelse av sektorinvesteringsplaner (SIP) har kommet i gang. Dette i sammen med budsjettstøtte, gir grunnlag for å komme lengre i arbeidet med harmonisering. Det har imidlertid vært et problem at de store giverne i Øst Timor er land som i liten grad har vært aktive innen giverkoordinering, harmonisering og tilpasning.

Mål

Bevilgningen skal i 2006 brukes til å:

Styresett

- bidra til å fremme demokratisk utvikling og godt styresett gjennom støtte til arbeid med styrking av parlamentet og justissektoren,
- bidra til bedre finansplanlegging og offentlig forvaltning gjennom støtte til flergiverfondet Transitional Support Program.

Energi og naturressursforvaltning

- bidra gjennom institusjonssamarbeid til kapasitets- og kompetansebygging innen forvaltning av vannkraft- og olje/gassressurser,
- bidra til en bærekraftig utnyttelse av olje og gassforekomster gjennom rådgivning i forbindelse med forvaltning av et oljefond.

Budsjettstøtte

- bidra til makroøkonomisk stabilitet, fattigdomsbekjempelse og bedret budsjettstyring gjennom flergiverfondet Transitional Support Program.

Rapport 2004

Styresett

Norge videreførte støtten til justissektoren gjennom UNDPs kapasitetsbyggingsprogram som førte til en styrking av domstolene, påtalemyndigheten og justisdepartementet. Seks land støtter programmet. Norges støtte sluttføres i 2005 hvor etter en gjennomgang vil vurdere om alle programmålene er nådd. Norge inngikk i 2004 avtale med UNDP om støtte til parlamentet gjennom styrking av parlamentskomiteene og parlamentssekretariatet. Det er for tidlig å vurdere i hvilken grad parlamentet har blitt styrket. Norsk støtte til styresett over denne posten var på 3 mill. kroner.

Energi og naturressursforvaltning

Norsk støtte til bærekraftig forvaltning av naturressurser ble videreført gjennom samarbeidsavtaler mellom Øst-Timor og norske institusjoner innen olje/gass og vannkraft. Samarbeidet har bidratt til en mer fungerende petroleumsadministrasjon, økt vektlegging av styresett og bedret faglig kompetanse. Det ble gjennomført en restrukturering av oljedirektoratet med spesiell vekt på praktisering av godt styresett. Det ble utarbeidet et faglig opplæringsprogram for kjernepersonell i organisasjonen. De skal i løpet av de nærmeste årene ha opparbeidet nødvendig kompetanse til å forvalte den kommende olje- og

gassutvinningen. I 2004 ble første runde for inn-samling av seismiske data lagt ut på anbud og vunnet av et kinesisk/norsk konsortium. Arbeidet med å opprette et oljefond og utarbeide en lov for forvaltning av oljefondet ble igangsatt. Norge gir faglig assistanse i delelinjeforhandlingene med Australia. Det er igangsatt undersøkelser for en mulig ilandføring av gass til Øst-Timor. Norsk støtte til kartlegging av alternative energikilder ble konsentrert om vannkraft gjennom norsk-timore-sisk institusjonssamarbeid. Det ble gjennomført opplæringsprogram for staben i elektrisitetsdirektoratet. To forstudier inkludert miljøkonsekvens-analyser for bygging av småkraftverk og et mellomstort kraftverk, ble utarbeidet i løpet av året. Norge videreførte støtten til installering av strømmålere i hovedstaden. Målerne har ført til økte inntekter i statskassen og anses som et vellykket tiltak. Samlet støtte til energi og naturressursforvaltning var på 27 mill. kroner, hvorav 22,7 mill. kroner over denne posten. I tillegg ble det gitt støtte gjennom Caritas til bekjempelse av tuberkulose.

Budsjettstøtte

Flergiverfondet Transitional Support Program ble videreført i 2004. Planene har vært ambisiøse, og fremdriften er ujevn, men vurderes som tilfredsstillende. Støtten fra fondet er bl.a. brukt innen sosial sektor og har resultert i et fungerende helsesystem, en bedret offentlig forvaltning og en mer ansvarlig og petroleumsforvaltning. Norsk støtte til fondet var i 2004 19,4 mill. kroner over denne posten.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 520 mill. kroner. Det legges opp til følgende indikative plantall for deling av bevilgningen: hovedsamarbeidsland 67,5 mill. kroner, regionalt samarbeid 44,5 mill. kroner, Afghanistan 150 mill. kroner, Indonesia 16 mill. kroner, Kina 18,5 mill. kroner, Pakistan 50 mill. kroner, Sri Lanka 55 mill. kroner, Vietnam 60 mill. kroner, og Øst-Timor 58,5 mill. kroner.

Post 79 Tiltak i tidligere samarbeidsland

Bevilgningen på denne posten omfatter inngåtte avtaler i samarbeidet med land som ikke lenger inngår i gruppen av samarbeidsland, under programkategori 03.10 Bilateral bistand. Inngåtte forpliktelse i det bilaterale samarbeidet med India og Kambodsja foreslås dekket under denne bevilgningen.

Rapport 2004

I India har hovedtyngden av det bilaterale samarbeidet de siste årene vært på miljøsektoren og bekjempelse av barnarbeid. I forbindelse med utfasingen av stat-til-stat samarbeidet har det over denne bevilgning vært lagt vekt på sikring av bærekraften i tiltakene og tilrettelegging for relevante fremtidige samarbeidsrelasjoner med India. Støtten til India over denne posten var på 29,6 mill. kro-

ner. Det ble utbetalt 2,1 mill. kroner til Laos gjennom UNDP til ressurs- og informasjonssenter for likestilling og til landsbyutviklingsprogram i Sekong-provinsen. Begge tiltak ble avsluttet i 2004. I Kambodsja ble det utbetalt 2,6 mill. kroner til et tiltak innen mental helse.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 12,6 mill kroner.

Kap. 152 Bistand til Midtøsten

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
78	Regionbevilgning for Midtøsten, <i>kan overføres</i>	140 436	140 500	140 500
	Sum kap. 152	140 436	140 500	140 500

Den historiske og politiske bakgrunnen for bistanden til Midtøsten er ønsket om å bidra til en palestinsk statsdannelse som ledd i en fremforhandlet tostatsløsning mellom Israel og palestinerne. Til tross for tilbakeslag i fredsprosessen består dette målet. Regionen står overfor store utfordringer når det gjelder fattigdomsreduksjon, økonomisk og menneskelig utvikling, og regionalt samarbeid. Det arbeides nå mer målrettet internasjonalt for å bidra til framdrift i fredsbestrebelsene, og støtte opp om reformer og demokratiseringstendenser i flere land i regionen. Den israelske tilbaketrekning fra Gaza har skapt en ny politisk situasjon. Kvartettens utsending James Wolfensohn har i samarbeid med givermiljøet lagt frem planer for en betydelig internasjonal innsats i Det palestinske område for å støtte opp under de nye økonomiske og sosiale utviklingsmuligheter som er skapt av tilbaketrekningen. Under G8-møtet i Gleneagles i juli 2005 forpliktet landene seg til en bistandsøkning på USD 6 mrd. over de neste tre årene. Dette vil gi totalt USD 9 mrd. til Det palestinske området for denne perioden.

Post 78 Regionbevilgning for Midtøsten, kan overføres

Regionbevilgningen for Midtøsten foreslås i hovedsak benyttet til tiltak innen Det palestinske området. Bevilgningen vil i tillegg kunne benyttes til regionale tiltak for å styrke fredsbestrebelsene, samt bidra til å fremme demokrati i land i Midtøsten. Konfliktsituasjonen i Det palestinske området gjør det nødvendig med stor fleksibilitet og løpende tilpasning til utviklingen. Israelsk okkupa-

sjon og stengningspolitikk har negative konsekvenser for den sosiale og økonomiske utviklingen i området. Palestinsk myndighetsutøvelse på eget territorium er sterkt begrenset. Konfliktsituasjonen skaper særlige utfordringer for giversamarbeidet, og krever vilje til å akseptere risikoer med hensyn til måloppnåelse for den norske bistandsinnsatsen. Det er tett samordning mellom bruken av Regionbevilgningen og midler kanalisert til Midtøsten over kap.163 Humanitær bistand og menneskerettigheter, og kap. 164 Fred, forsoning og demokrati.

Det palestinske område

Retningslinjene for norsk bistand til Det palestinske området 2005-2006 har som hovedmål å bidra til sosial og økonomisk utvikling som ledd i palestinsk statsbygging, og utvikling av et demokratisk samfunn som grunnlag for en varig fredsløsning. Det er i denne sammenheng viktig å kunne reagere raskt og treffe beslutninger i forhold til oppståtte behov og viktige politiske initiativ. Effekten av giversamfunnets bistand avhenger i stor grad av om den ledsages av en positiv politisk utvikling. Den israelske tilbaketrekning fra Gaza har skapt nye muligheter for bedring av de økonomiske og sosiale forhold i Det palestinske området. En rask oppfølging og mobilisering av ressurser fra giversamfunnets side vil være avgjørende for å realisere dette potensialet. Norske bidrag vil kunne knyttes opp til eksisterende prioriteringsområder for bistand; utdanning, energiforsyning, og godt styret i tillegg til budsjettstøtte. Støtte til dette vil bli vurdert over aktuelle budsjettkapitler. Også strate-

gisk og politisk viktige tiltak utenom de prioriterte sektorene vil kunne bli aktuelt. Formannskapet i giverlandsforumet Ad Hoc Liaison Committee (AHLC) har gitt Norge et særlig ansvar for å bidra til samordning og effektiv utnyttelse av internasjonal bistand til Det palestinske området. Denne rollen har gitt Norge mulighet til å være en aktiv støttespiller og pådriver for ulike fredsinitiativ. Norge deltar aktivt i en pågående omstrukturering av giversamarbeidet som skal gi økt palestinsk deltakelse. Regjeringen vil opprettholde et høyt nivå på bistandsengasjementet for å kunne svare på de humanitære og bistandsmessige utfordringene for palestinerne. Samlet norsk støtte til det palestinske området var i 2004 på 362,8 mill kroner, hvorav 133,2 mill. kroner over denne posten.

Situasjonsbeskrivelse

Overgangen til et nytt palestinsk lederskap og den israelske regjeringens vellykkede gjennomføring av tilbaketrekningsplanen fra Gaza har lagt grunnlaget for forsiktig optimisme. Den israelske ekspansjonen på Vestbredden fortsetter imidlertid både med hensyn til bosetninger og bygging av separasjonsmuren. I alt 246 000 israelske bosettere er registrert på Vestbredden pr. august 2005, i tillegg til ca. 200 000 israelere bosatt i okkupert Øst-Jerusalem. Israelske militære aksjoner fortsetter, men det er opprettet kontakt med palestinerne på sikkerhetsområdet. Samtaler er igangsatt om tilbaketrekking av israelske sikkerhetsstyrker fra palestinske byer på Vestbredden og overføring av sikkerhetsansvaret til palestinske myndigheter. Samtidig er det økt vilje til dialog innad i Det palestinske området mellom de ulike politiske fraksjonene. Situasjonen er likevel sårbar og kan lett destabiliseres gjennom nye voldelige aksjoner og føre til videre negativ utvikling for palestinerne. Israelsk okkupasjon og stengningspolitikk har svært negative konsekvenser for sosial og økonomisk utvikling, og bidrar til at Det palestinske området vil fortsette å være avhengig av omfattende bistand også i 2006.

Det palestinske området opplevde en svak, positiv utvikling i brutto nasjonalinntekt i 2004. Dette var ikke nok til å hindre økt arbeidsløshet og økt fattigdom. Situasjonen for folk i Det palestinske området er fortsatt meget vanskelig. Konflikten har ført til store materielle ødeleggelser. Antallet som lever under fattigdomsgrensen har økt med 30 pst. siden 2000. Tiltak for å fremme økonomisk utvikling i Det palestinske området har meget begrenset effekt uten økt diplomatisk innsats og nedtrapping av det israelske stengningsregime. Inntektsgrunnlaget til Den palestinske selvstyre-

myndigheten (PA) er alvorlig svekket og palestinsk næringsliv er i en meget vanskelig situasjon. PA opplevde et budsjettunderskudd på omlag en halv milliard USD i 2004. Krisen ble dempet gjennom overføringer fra Israel av utestående midler fra toll og avgifter innkrevet på vegne av PA, samt budsjettstøtte fra givere. Palestinsk finansforvaltning følges nøye av internasjonale institusjoner som IMF og Verdensbanken, og anses blant de mest transparente i regionen.

I presidentvalg og lokalvalg som er gjennomført i 2005 har den palestinske befolkning demonstrert sin vilje til en demokratisk utvikling i selvstyreområdet. Menneskerettighetssituasjonen preges av okkupasjonsmaktens begrensninger på bevegelsesfrihet og voldelige aksjoner, men også mangel på lov og orden innenfor palestinsk-kontrollerte områder. Tilfeller av æresdrap på kvinner og fullbyrdelse av dødsdommer har ført til internasjonale reaksjoner.

Nasjonale mål

Palestinske selvstyremyndigheter (PA) har satt følgende mål for hovedsektorene hvor Norge er engasjert:

Utdanning

- tilby utdanning med høy kvalitet til alle barn i skolealder,
- bygge kompetanse innenfor administrasjon, undervisning og institusjonsutvikling,
- utvikle formell og uformell utdanning, med spesiell vekt på modernisering og utbygging av yrkesutdanning.

Energi

- forbedre reguleringen av sektoren,
- utbedre mangler og sørge for effektiv utnyttelse av elektrisitetsnettet,
- øke innbetalingsraten for strøm.

Styresett

- gjennomføre det nasjonale reformprogrammet med fokus på reformer innen økonomi- og finansforvaltning, justis- og sikkerhetssektoren, offentlig forvaltning og valg, inkludert gjennomføring av parlamentsvalg,
- øke effektiviteten i statsforvaltningen ved å bygge institusjonell kapasitet og sette fart i reformprosessen,
- styrke demokratisk innsyn og kontroll i PA.

Mål for den norske støtten

Bevilgningen i 2006 foreslås brukt til å støtte tiltak for å nå de nasjonale mål:

Utdanning

Bidra til grunnutdanning gjennom

- skolebygging, utvidelse og rehabilitering av skoler, bygging av funksjonelle administrasjonsbygg, og gjenoppbygging av yrkesskole i Tulkarem,
- utvikling av utdanningsmateriale og videreutdanningstilbud for lærere,
- utvikling av en strategi for lærerutdanning.

Energi

Bidra til det nasjonale programmet for energiutvikling gjennom

- institusjonsutvikling
- vedlikehold og rehabilitering av elektrisitetsnettet
- installering av forhåndsbetalte strømtellere

Styresett

Bidra til å gjennomføre PAs planer for reformer, transparent finansforvaltning, institusjonsbygging og godt styresett gjennom

- bidra til opprettelse og utvikling av institusjoner som forberedelse til en palestinsk stat,
- støtte opp om forvaltningsreformer, demokrati og anti-korrupsjonarbeid.

Budsjettstøtte

- Bidra til å opprettholde viktige offentlige tjenester og hindre økonomisk sammenbrudd for PA gjennom bidrag til Verdensbankens budsjettstøttefond. Fondets utbetalinger til PA er nært knyttet til gjennomførte reformmål innen økonomi og finansforvaltning. Den største risiko forbundet med budsjettstøtte er knyttet til PAs egen overlevelsessevne.
- Bidra til PAs arbeid med å utvikle langsiktige strategier for en bedret budsjettssituasjon.

I tillegg kan det bli aktuelt å yte støtte til kortsiktige tiltak av betydning for fredsprosessen. Særlig aktuelt er tiltak øremerket utviklingsmål i etterkant av israelsk tilbaketrekning fra Gaza.

Rapportering på de nasjonale målene

Utdanning

Med en befolkningsvekst på rundt 4 pst. er en av hovedutfordringene å skaffe nok plass til nye elever hvert år. I 2004 ble 1020 nye klasserom bygget og 350 klasserom totalt renoverert. Videreutdanningsprogrammet til utdanningsdepartementet fortsatte i 2004 hvor alle lærere, inkludert 2100 nyrekrutterte, deltok. Ny enhetlig palestinsk læreplan er nå innført for alle elever 1-10 klasse, hvor nye lærebøker for alle fag benyttes.

Energi

I 2004 ble ca. 46 landsbyer ferdig elektrifisert/rehabiliteret, elektrisitetsverket SELCO sør på Vestbredden kom i full drift og eierskap og ansvar ble overført fra sentrale energimyndigheter i mai. Ødeleggelse av elektrisitetsnettet i forbindelse med militære aksjoner gjør at framdriften i arbeidet har blitt noe forsinket. Kraftverket i Gaza kunne ved utgangen av året levere 70 MW strøm, kun i overkant av 50 pst. av behovet på Gazastripen på grunn av lav transmisjonskapasitet. I 2004 fortsatte forhandlingene med Israel om prisen på elektrisk kraft.

Styresett

Under møtene i Task Force on Palestinian Reform (TFPR) og AHLC i Oslo i desember 2004 ble det fra giversiden uttrykt tilfredshet med PAs rapporter som viste framgang i reformprosessen på flere områder, som finansforvaltning, inntektsskattelov og pensjonsordning for offentlig ansatte. Samtidig erkjennes det at framdriften i reformarbeidet innen justis- og sikkerhetssektoren ikke har vært tilfredsstillende. I løpet av 2005 er presidentvalg og flere runder av lokalvalg gjennomført. I tilknytning til valgene har arbeidet med innføring av ny valglovgivning og etablering av en uavhengig valgkomisjon stått sentralt. Innen offentlig forvaltning har PA startet arbeidet med omorganisering av flere departementer og utarbeidet utviklingsplaner. Arbeidet med å legge frittstående statlige institusjoner under departementene er igangsatt.

Rapportering på den norske støtten

Utdanning

PAs fremdriftsrapporter om gjennomføring av den norske støtten til utdanningssektoren viser god måloppnåelse. Den norske innsatsen i 2004 bidro til utvidelse og/eller rehabilitering av 22 skoler (37 nye + 17 ferdigstilte klasserom). I tillegg ble en ny

skole (15 klasserom) ferdigstilt. 6857 lærere deltok i videreutdanningsprogrammet i forbindelse med den nye palestinske læreplanen og 209 kurslærere deltok i opplæring. Et nytt nasjonalt utdanningsinstitutt ble bygget og utstyrt, og offisielt åpnet primo 2005 av den norske og den palestinske statsminister. Samlet støtte til utdanning var på 23,6 mill kroner, hvorav 20 mill. over denne posten

Energi

Evaluering av den norske støtten til utvikling av energisektoren viser god måloppnåelse. Norge er ledende giver på sektoren og finansierte rehabilitering og elektrifisering av landsbyer samt støttet institusjonsbygging. Alt utstyr til krisereparasjoner ble levert og implementering igangsatt. I 2004 ble totalt 5 landsbyer ferdig elektrifisert gjennom norskfinansierte prosjekter, og 35 landsbyer fikk rehabilitert strømmettet. Sikkerhetsforskriftene for drift og bygging av elektrisitetsnettet ble ferdigstilt og tatt i bruk. Norsk støtte til energi var på 20 mill. kroner over denne posten

Styresett

Den norske støtten har bidratt til opprettelse av institusjoner for å ivareta nøkkelfunksjoner i et demokratisk sentrum, og til driftsstøtte og opplæringstiltak for å utvikle lokal forvaltningskompetanse innenfor disse områdene. Det omfattet statistikkbyrået, planleggingsdepartementet, vannadministrasjon, energiforvaltning, parlamentet, valgkommisjonen, ombudsmannskontoret, forhandlingskontoret, statsministerens kontor og reformsekretariatet. Norsk støtte har også bidratt til å støtte implementering av PAs reformplan for sentraladministrasjonen. Et pilotprosjekt innen anti-korrupsjon ble startet. Støtten til å ivareta kvinneperspektivet i lovgivning, samt støtten til oppbygging av et informasjonssenter om israelske forhold fortsatte. Det pågår fortløpende og i forståelse med palestinske myndigheter en vurdering av

hvilke enkelttiltak som skal videreføres og hvilke som skal fases ut med sikte på konsentrasjon omkring færre innsatser totalt. Samlet støtte til styresett var på 68,6 mill kroner, hvorav 26,3 mill. over denne posten.

Budsjettstøtte

Gjennom Verdensbankens budsjettstøttefond (West Bank and Gaza Public Financial Management Reform Trust Fund) har giverlandene i nært samarbeid med det palestinske finansdepartement konkretisert og bidratt til gjennomføring av reformer innenfor sosial- og trygdlovgivning, økonomi- og finansforvaltning. Nye tiltak for å øke skatte- og avgiftsinngangen har ført til at denne nå utgjør ca. 25 pst. av BNP. Palestinsk økonomiforvaltning overvåkes av Verdensbanken og IMF og anses for å være blant de mest transparente i regionen. I 2004 ble 115,3 mill. kroner utbetalt i budsjettstøtte til fondet av Verdensbanken, hvorav 44,4 mill. kroner over denne posten.

Sysselsettingstiltak

Kortsiktige sysselsettingstiltak ble støttet i 2004. De fleste tiltakene var samfinansiert med Nederland og Sverige. Tiltakene var planlagt utfaset i 2004, men på grunn forsinkelser forårsaket av israelske militære aksjoner ble sysselsettingstiltaket i Nord-Gaza overført til 2005. I 2004 ble 12,8 mill. kroner utbetalt til slike tiltak over denne posten.

Fredsbygging

Fra norsk side er det støttet opp om dialogprosjekter mellom partene, og kompetansebygging omkring palestinske flyktingers situasjon i regionen.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 140,5 mill kroner.

Kap. 153 Bistand til Mellom-Amerika

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
78	Regionbevilgning for Mellom-Amerika, <i>kan overføres</i>	134 666	155 000	165 000
79	Tiltak i tidligere samarbeidsland, <i>kan overføres</i>	1 377	2 000	1 500
	Sum kap. 153	136 043	157 000	166 500

Mellom-Amerika står fortsatt overfor store utfordringer i kampen mot fattigdom og konsolidering av fred og demokrati. Gjennomføring av demokratiske valg er institusjonalisert, men samfunnene er preget av store ulikheter og høyt konfliktpotensiale. Politiske partier mangler ofte demokratiske tradisjoner og er heller sentrert om enkeltpersoner enn politiske saker og ideologier. Korrupsjon er svært utbredt og rettssystemet fungerer ikke tilfredsstillende, til tross for fremgang på dette området de siste årene.

Når det gjelder økonomisk utvikling har de mellomamerikanske landene ulikt ståsted, til tross for likhetstrekk i det at store deler av befolkningen lever i fattigdom, uten at landene har status som MUL-land. Fattigdomsproblemet i Guatemala er i stor grad av fordelingsmessig art, ettersom landet makroøkonomisk sett er bedre stilt enn sine naboland i regionen. Fordelingsproblemer preger også Nicaragua, men her er i tillegg BNP per capita langt lavere. Både Guatemala og Nicaragua vil ha store problemer med å oppnå tusenårsålet om å halvere fattigdommen innen 2015 hvis utviklingen fortsetter som frem til nå.

Store områder i Mellom-Amerika er utsatt for økologisk uforsvarlig landbruk, noe som medfører fare for det biologiske mangfoldet og alvorlige økologiske, økonomiske og sosiale konsekvenser. Det er derfor viktig med en effektiv og bærekraftig utnyttelse av naturressursene i Mellom-Amerika. Områdene er også jevnlig utsatt for naturkatastrofer.

I tråd med målet om å øke andelen av bistanden som går til lavinntektsland vil økningen bli konsentrert om Nicaragua som ligger i denne gruppen.

Post 78 Regionbevilgning for Mellom-Amerika, kan overføres

Hovedmålet for norsk utviklingssamarbeid i Mellom-Amerika er å bidra til fattigdomsbekjempelse med vekt på godt styresett (herunder utvikling av demokrati), bedring av menneskerettigheter samt bærekraftig bruk av naturressursene. Bevilgningen skal brukes til samarbeid med Guatemala og Nicaragua, samt til regionalt samarbeid, der også karibiske land kan inngå. Utviklingssamarbeidet skal i utgangspunktet følge landenes egne fattigdomsstrategier. I Guatemala er norsk støtte i all hovedsak knyttet til gjennomføringen av fredsavtaleverket. I Nicaragua kan norsk støtte også gis i form av budsjettstøtte. Norges utviklingssamarbeid med Mellom-Amerika over denne posten var på 134,7 mill i 2004.

Guatemala

Det norske utviklingssamarbeidet har som mål å bidra til gjennomføringen av fredsavtaleverket fra 1996 med vekt på fremme av godt styresett og menneskerettigheter, herunder urfolks rettigheter, og har derfor en begrenset tidshorison. Innen utløpet av inneværende presidentperiode vil det bli foretatt en vurdering av fremtidig støtte til Guatemala. Den norske støtten blir hovedsaklig kanalisert gjennom FN-systemet, Organisasjonen av amerikanske stater (OAS) og lokale frivillige organisasjoner. Samlet norsk støtte i 2004 til Guatemala var på 87,4 mill. kroner, hvorav 47,6 mill. kroner over denne posten.

Situasjonsbeskrivelse

Guatemala er et mellom-inntektsland, men har samtidig en av de skjevste inntekstfordelingene i verden. I følge UNDP levde 57 pst. av befolkningen i fattigdom, og 21,5 pst. av den totale befolkningen i ekstrem fattigdom i 2002. Kun Haiti er rangert lavere på UNDPs Human Development Index for 2004 i Latin Amerika. Den økonomiske veksten i Guatemala var på 2,7 pst. i 2004 og forventes å øke til 3 pst. i perioden 2005-2006.

Fredsavtaleverket fra 1996 legger opp til omfattende og ambisiøse samfunnsreformer. En del er gjennomført, men mye gjenstår, særlig på det sosiale og økonomiske feltet. Selv om det ikke finnes formelle hindringer for det, er det fortsatt langt igjen før urbefolkningen er godt representert i politiske beslutningsprosesser, og landets store fattigdomsproblem rammer særlig denne delen av befolkningen. Det ligger store konfliktpotensialer i den svært skjeve fordelingen av landets ressurser og manglende vilje til reform og omfordeling.

Menneskerettighetsproblemene Guatemala står overfor i dag er av en helt annen karakter enn under borgerkrigen, da staten aktivt og systematisk sto bak overgrep mot sivilbefolkningen. Hovedutfordringen er en styrking av rettsstaten. Fortsatt er straffrihet heller regelen enn unntaket. Videre har mangelen på ressurser i det nasjonale sivile politi ikke bare ført til økning av kriminaliteten i landet, men også til utbredt korrupsjon og overgrep fra polititjenestemenns side.

Selv om utfordringene for Guatemala er mange, har landet generelt sett hatt en positiv utvikling, både når det gjelder menneskerettigheter, demokrati og rettsstats- og institusjonsbygging. Positive tendenser under den sittende regjering er nedskjæringer av de militære styrkene, kamp mot korrupsjon og større åpenhet og kontakt med sivilt samfunn. Regjeringen har også

understreket fredsavtaleverkets fortsatte betydning og lovet en forbedring av den sosio-økonomiske situasjonen i landet. På grunn av den vanskelige budsjettsituasjonen forventes imidlertid ikke regjeringens sosiale program å innebære reformer av vidtrekkende betydning. Hvis utviklingen fortsetter som nå, vil Guatemala ha store problemer med å oppnå tusenårsålet om å halvere fattigdommen innen 2015.

Mål

Mål for den norske støtten

Bevilgningen skal i 2006 brukes til:

Styresett

- Bidra til oppfølging og nasjonal forankring av fredsavtalene
- Bidra til styrking av demokratiske systemer og institusjoner
- Bidra til styrking av rettsstaten

Menneskerettigheter

- Bidra til å styrke menneskerettslige forhold, med spesielt fokus på urfolks, kvinners og barns rettigheter

Rapport 2004

Norge bidro til en institusjonalisering og nasjonal forankring av fredsavtaleverket ved å gi kortvarig støtte til viktige prosesser i kritiske faser, herunder støtte til forberedende arbeid for det nasjonale jordregistreringssystem. Gjennom samarbeidet med OAS bidro Norge til nasjonal forsoning og styrking av demokratiske institusjoner ved å støtte konfliktforebyggende og konfliktløsende tiltak samt styrke politiske partier. Dette samarbeidet ble evaluert positivt i en ekstern gjennomgang fra januar 2005. Støtten til det nasjonale politi og politiakademiet ble videreført. Det ble også gitt støtte til utbygging av rettslige institusjoner med vekt på forlik og domstoler for ungdom. Som ledd i styrking av rettstaten fortsatte Norge støtten til Instituttet for fri rettshjelp med fokus på urfolks adgang til rettssystemet. Dette arbeidet ble evaluert positivt i en ekstern gjennomgang i 2004, og har resultert i at flere personer fra de sårbare urbefolkningsgruppene har fått adgang til rettssystemet. En rekke tiltak for å fremme nasjonal forsoning og sette sivilt samfunn i bedre stand til å samhandle med politiske institusjoner, som Kongressen, ble gjennomført. Arbeidet med å styrke virksomheten til det nasjonale menneskerettighetsombudet ble

videreført. Gjennom støtten til nasjonale forskningsinstitusjoner bidro Norge til den nasjonale agendaen for utvikling ved å støtte utviklingsfremmende forskning. Det ble gitt støtte til et eget program for å fremme kritisk undersøkende journalistikk. Over denne posten ble det gitt 32,7 mill. kroner til styresett tiltak og 7,5 mill. kroner til fremming av menneskerettighetene.

I tillegg ble det brukt 4,4 mill. kroner til samarbeid med UNICEF som økte tilgangen til to-språklig utdanning for barn fra urbefolkningsgrupper.

Nicaragua

Det norske utviklingssamarbeidet har som mål å bidra til å støtte godt styresett, fremme menneskerettighetene og bærekraftig bruk av naturressursene. I tillegg vil Norge gi budsjettstøtte. Samlet norsk støtte til Nicaragua i 2004 var på 84,6 mill. kroner, hvorav 43,6 mill. kroner over regionbevilgningen.

Situasjonsbeskrivelse

Nicaragua er Latin-Amerikas nest fattigste land hvor 46 pst. av landets befolkning lever under fattigdomsgrensen, og 15 pst. i ekstrem fattigdom. Selv om mer enn 80 pst. av utenlandsgjelden ble ettergitt gjennom HIPC-ordningen, utgjorde denne i 2004 fortsatt 85 pst. av BNP. Landet har stor bistandsavhengighet. I 2003 utgjorde total bilateral og multilaterale bistand (gaver og lån) 13,2 pst. av BNP. Den økonomiske veksten i Nicaragua i 2004 var på 4,2 pst., den høyeste i Mellom-Amerika. For å nå alle tusenårsmålene forutsettes imidlertid en vekst på minst 6-7 pst. Det anses imidlertid som mulig å halvere ekstrem fattigdom innen 2015.

Den politiske situasjonen er preget av maktkamp mellom president Bolaños og parlamentet hvor presidenten har svært liten støtte. Blant regjeringens fremste saker har vært et statlig reformprogram og bekjempelse av korrupsjonskulturen i landet. Antikorrupsjonsarbeidet støter fortsatt på mange hindringer, ikke minst den sterke politiseringen av statlige institusjoner som rettsvesenet, valgråd, riksrevisjon og ombudsordninger. Det legges mye vekt på å følge en helhetlig utviklingsstrategi basert på landets PRSP og strategi for nasjonal utvikling. Regjeringens forsøk på budsjett disiplin er blitt utfordret både av sterke interessegrupper og parlamentet, noe som har medført usikkerhet om landet vil overholde sin avtale med IMF.

Nicaragua har som pilotland i OECDs samlede innsats for harmonisering, tilpasning og koordinering, vist at de ønsker å ta en mer aktiv rolle overfor giverlandene med basis i budsjettstøtten.

Mål

Bevilgningen skal i 2006 brukes til:

Styresett

- Støtte regjeringens kamp mot korrupsjon og for en mer effektiv og åpen forvaltning
- Profesjonalisering og styrket planleggingskapasitet innen statsforvaltningen
- Utviklingen av kritiske og uavhengige media

Menneskerettigheter

- Tiltak som fremmer overvåking av, og respekt for, menneskerettigheter
- Bekjempelse av vold mot kvinner og barn

Naturressursforvaltning

- Bærekraftig landbruk og skogdrift i utsatte områder
- Overvåking og regulering av naturressurser
- Kredittprogram for små og mellomstore produsenter

Budsjettstøtte

- Budsjettstøtten skal videreføres i henhold til etablerte indikatorer og kriterier i budsjettavtalen med nicaraguanske myndigheter, basert på den nasjonale fattigdomsstrategien, samt i henhold til løpende vurdering av den politiske og økonomiske utviklingen og styresettsituasjonen i landet.

I tillegg vil Norge støtte tiltak for bekjempelse av hiv og aids.

Rapport 2004**Styresett og menneskerettigheter**

Norges støtte har bidratt til myndighetenes kamp mot korrupsjon. Det er oppnådd økt åpenhet i offentlig forvaltning, bl.a. gjennom den norske støtten for å etterforske misbruk av offentlige midler og underslag, samt støtten til regjeringens sekretariat for utviklingssamarbeid som har styrket samordningen/harmoniseringen av bistanden. Korrupsjonsbekjempelsen styrkes videre ved at journalister er blitt opplært i etterforskende journalistikk (28 fullførte studier på hovedfagsnivå, og 228 deltok på kurs). Gjennom mottakssentre tilknyttet politistasjoner har ca. 83.000 kvinne- og barnevoldsofre siden 2001 fått tilbud om juridisk, psykologisk og medisinsk bistand. En evaluering

slår fast at samarbeidet mellom myndigheter, politi og frivillige organisasjoner om mottakssentre har fungert meget bra på lokalnivå. Samlet støtte til styresett var på 17,1 mill. kroner, hvorav 6,2 mill. over denne posten

Fattigdomsbekjempelse

PRSP og strategien for nasjonal utvikling er fulgt opp gjennom aktiv deltakelse i nye fora som er etablert for oppfølging av nasjonale planer og sektorinnsatser, og for giverharmonisering. Støtten til helsesektoren er under utfasing i tråd med gjeldende retningslinjer. En sluttevaluering av et moderniseringsprosjekt innen helsesektoren slår fast at det har hatt en gjennomgående god måloppnåelse. En evaluering av støtte til tv- og radioprogrammer om hiv og aids viser at disse bidrar vesentlig til å synliggjøre problemet og å gjøre det til gjenstand for diskusjon blant ungdomsgrupper. Program for førskolebarn i fattige byområder har bidratt til helsetilbud for 95.000 barn. Støtte til sosial sektor over denne posten var på 17,3 mill. kroner. I tillegg ga Norge 11 mill. kroner i budsjettstøtte direkte koblet til landets fattigdomsstrategi.

Ressursforvaltning og miljø

Samarbeidet med nasjonale frivillige organisasjoner innen bærekraftig tropisk jordbruk ble videreført både på Atlanterhavskysten og nord i Nicaragua, og omfattet nesten 6000 familier. Samarbeidet inkluderer kredittprogrammer for små- og mellomstore produsenter. Gjennomganger har vist til gode resultater på målområder som organisering, bruk av nye produksjonsmetoder, produksjonsøkning og diversifisering, samt forbedret levestandard. Gjennom Oljedirektoratet ble det gitt faglig bistand til nicaraguanske myndigheter for å styrke ivaretagelse av nasjonal interesser i fremforhandling av avtaler med utenlandske oljeselskaper om leteboring. Støtte til ressursforvaltning og miljø over denne posten var på 4,8 mill. kroner.

Samarbeidet har blitt fokusert på færre sektorer og færre tiltak. Arbeidet med utfasing av tiltak på ikke-prioriterte sektorer vil fortsette.

Regionalt samarbeid

Samlet bistand til regionalt samarbeid i 2004 over denne posten var 40,5 mill. kroner.

Mål

Bevilgningen skal i 2006 brukes til:

Styresett

- Regionale tiltak for å fremme demokratiske verdier og praksis
- Regionale tiltak for konfliktforebygging og konfliktløsning

Menneskerettigheter

- Regionale tiltak for å fremme menneskerettighetene

Naturressursforvaltning

- Forskning, opplæring og fremme av bærekraftig landbruk
- Vern av biologisk mangfold
- Fremme bærekraftig forvaltning av særlig sårbare økosystemer i regionen
- Regionalt samarbeid for forebygging av naturkatastrofer

En vil også videreføre samarbeidet med Den panamerikanske helseorganisasjonen (PAHO), med fokus på bekjempelse av hiv og aids.

Rapport 2004

Styresett

Gjennom OAS har Norge bidratt til å etablere mekanismer for dialog og konfliktløsning i regionen samt til et program for å fremme demokratisering gjennom støtte til bygging av representative politiske partier. Støtte til styresett var på 4,9 mill. kroner.

Menneskerettigheter

Den norske innsatsen er konsentrert om Det interamerikanske instituttet for menneskerettigheter – IIDH. Støtten har bidratt til at instituttets funksjon som regionalt sekretariat og rådgivende organ for menneskerettighetsombudene i regionen er styrket. Videre har støtten bidratt til en bevisstgjøring og kunnskapsheving hva gjelder menneskerettigheter gjennom kurs rettet mot det sivile samfunn og statlige institusjoner. Støtte til regionale menneskerettighetstiltak var på 5,7 mill. kroner. I tillegg ble det gitt 3 mill. kroner i støtte til menneskerettighetsombudet i Honduras.

Naturressursforvaltning

Norges regionale innsats for bærekraftig bruk av naturressurser er et samlet og helhetlig program hovedsaklig i samarbeid med fire strategiske part-

ner: Det regionale landbruks- og naturressursforvaltningssenteret CATIE, landbruksuniversitetet EARTH University i Costa Rica, IUCNs (The World Conservation Union) regionalkontor ORMA, og Costa Ricas nasjonale institutt for biologisk mangfold – INBio. Gjennom programmet er kompetansen innen bærekraftig landbruk økt ved forskning og opplæring. Programmet har også bidratt til å redusere avskoging og erosjon, og det har økt diversifiseringen av landbruksprodukter. Norge finansierte 54 studieplasser ved EARTH University for landbrukskandidater fra Nicaragua, Honduras og Guatemala. Stipendene har utdannet unge, uprivilegerede studenter, hvorav 50 pst. kvinner. Dette har bidratt til å styrke regionens menneskelige ressurser og kunnskap om en bærekraftig bruk av naturressursene. Den norske støtten til INBio har bidratt til å gjøre instituttet til en foregangsinstitusjon i det regionale arbeidet for klassifisering, katalogisering og vern av biologisk mangfold. Gjennom IUCN er forvaltningen av tre særlig sårbare og viktige økosystemer styrket. Dette er gjort i samarbeid med lokale myndigheter, urfolksorganisasjoner og det sivile samfunn i fem land i regionen. I siste kvartal av 2004 ble det inngått en avtale med det regionale senteret for koordinering av forebygging av naturkatastrofer – CEPREDENAC. Den norske støtten har som mål å øke kunnskapen om og forebyggingen av jordras i regionen. Støtte til naturressursforvaltning var på 18,6 mill. kroner.

Helse/hiv og aids

Gjennom den norske støtten til PAHO er nasjonal helsepolitikk og forvaltning i regionen styrket. Forebygging av hiv og aids er også økt gjennom programstøtten, særlig blant unge mennesker i Mellom-Amerika og Karibien. Støtte til helse/hiv og aids var på 7 mill. kroner.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 165 mill. kroner til utviklingssamarbeid med Mellom-Amerika. Det legges opp til følgende indikative plantall: Guatemala 50 mill. kroner, Nicaragua 50 mill. kroner, regionalt samarbeid 65 mill. kroner.

Post 79 Tiltak i tidligere samarbeidsland

Bevilgningen på denne posten omfatter inngåtte forpliktelser i samarbeid med land som ikke inngår i gruppen av samarbeidsland under programkategori 03.10. Inngåtte forpliktelser i samarbeidet med Cuba og Honduras foreslås dekket over denne bevilgningen.

Rapport 2004.

1,4 mil kroner gikk til tidligere inngåtte forpliktelser på Cuba, innen miljø, energi og fiskerisamarbeid. Støtten har gått gjennom UNDP og Havforskningsinstituttet og forventes avsluttet i 2006.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 1,5 mill. kroner.

Programkategori 03.20 Globale ordninger

Utgifter under programkategori 03.20 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
160	Sivilt samfunn og demokratiutvikling	1 321 603	1 477 500	1 558 749	5,5
161	Næringsutvikling	743 124	760 000	742 500	-2,3
162	Overgangsbistand (gap)	475 034	471 500	711 500	50,9
163	Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	1 454 295	1 647 052	1 964 752	19,3
164	Fred, forsoning og demokrati	1 218 127	1 398 550	1 627 750	16,4
165	Forskning, kompetanseheving og evaluering	342 421	400 500	491 363	22,7
166	Tilskudd til ymse tiltak	39 311	73 700	92 842	26,0
167	Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)	759 611	713 991	468 382	-34,4
Sum kategori 03.20		6 239 507	6 942 793	7 657 838	10,3

Programkategorien inneholder bevilgninger til et bredt spekter av satsingsområder som har en sentral plass innenfor Norges internasjonale engasjement. Bevilgningene kan anvendes i alle ODA-godkjente land, med de forbehold som er tatt for enkelte ordninger som omtalt under de ulike bevilgninger. Mesteparten av midlene under denne programkategorien går til ikke-statlige aktører. Tusenårsmålene er retningsgivende, slik de er for all norsk utviklingspolitikk.

Et viktig prinsipp for norsk utviklingssamarbeid er at virksomhet som mottar støtte gjennomføres i samsvar med utviklingslandenes fattigdomsstrategier og andre nasjonale plandokumenter. Dette prinsippet gjøres vanligvis ikke gjeldende for den humanitære innsatsen og aktiviteter knyttet til menneskerettigheter, fred og forso-

ning. Regjeringen legger imidlertid til grunn at øvrige retningslinjer og vektlegging innenfor utviklingspolitikken, for eksempel hva angår eierskap, koordinering, bidrag til institusjonsutvikling i samarbeidslandene, integrering av likestillings- og miljøhensyn samt forvaltningsmessige krav til bl.a. rapportering, i størst mulig grad skal følges også for denne type tiltak. Det omfattende samarbeidet en har med privat sektor og frivillige aktører gjør det nødvendig å sikre en rimelig grad av samsvar mellom dette samarbeidet og norsk politikk for fred, forsoning og fattigdomsbekjempelse.

Programkategorien omfatter også refusjon av utgifter til flyktninger i Norge som etter OECDs regelverk kan rapporteres som offisiell utviklingshjelp (ODA), jf. kap. 167.

Kap. 160 Sivilt samfunn og demokratiutvikling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	18 760	26 500	25 749
50	Fredskorpset	135 000	145 000	165 000
70	Sivilt samfunn, <i>kan overføres</i>	901 322	1 026 000	1 072 500
71	Tilskudd til frivillige organisasjoners opplysningsarbeid, <i>kan overføres</i>	60 754	68 000	68 000
72	Demokratistøtte/partier, <i>kan overføres</i>	8 166	5 000	5 000
73	Kultur, <i>kan overføres</i>	80 160	82 000	92 000
75	Internasjonale organisasjoner og nettverk, <i>kan overføres</i>	117 441	125 000	130 500
	Sum kap. 160	1 321 603	1 477 500	1 558 749

Støtteordningene under dette kapitlet tar i første rekke sikte på å styrke det sivile samfunn som drivkraft og endringsagent for å skape mer åpne og demokratiske samfunn og for å bidra til å nå nasjonale og internasjonale utviklingsmål. Det er videre et overordnet mål å bidra til å fremme gjensidig forståelse og samarbeid mellom aktører i sivilt samfunn i Norge og i utviklingsland

Sivilt samfunn kan defineres som de nettverk og organisasjoner som er virksomme i spennet mellom stat og familie, og omfatter et bredt spekter av institusjoner, fagforeninger og bevegelser, herunder bl.a. frivillige organisasjoner, frie media, politiske partier, kirkesamfunn samt idretts-, kunst- og kulturmiljøer.

Utvikling for å overkomme fattigdom og avmakt forutsetter et aktivt sivilt samfunn. Statlig lederskap trenger demokratisk forankring og korrektiv, en rolle som et aktivt sivilt samfunn er med på å fylle. Sivilt samfunn kan ikke erstatte offentlig sektor eller representative demokratiske organer, men er viktig for offentlig meningsdannelse og endring av praktisk politikk. Et aktivt sivilt samfunn er den beste garanti for å skape åpne og demokratiske samfunn og for at utviklingslandene fører en utviklingsrettet politikk hvor reduksjon av fattigdommen står i høysetet.

Hoveddelen av langsiktig utviklingsrettet virksomhet i regi av norske frivillige organisasjoner støttes over kap.160, post 70 Sivilt samfunn. Midlene brukes til å sikre tilgang til grunnleggende sosiale tjenester, særlig når det gjelder utdanning og helse, og til å fremme rettighetene til utsatte grupper som urfolk, funksjonshemmede, barn og kvinner.

Også internasjonale ikke-statlige og flerstatlige organisasjoner som arbeider innenfor rammen av disse overordnede målene, mottar støtte over dette kapitlet. Det gjelder også Fredskorpset.

Norske frivillige organisasjoner og organisasjoner som FN-sambandet, spiller en viktig rolle i å skape økt forståelse og engasjement i norsk opinion for tusenårsmålene, forholdet mellom rike og fattige land, utfordringene knyttet til utviklings-samarbeidet og FNs rolle og innsats. Regjeringen vil videreføre støtten til dette informasjons- og opplysningsarbeidet.

Informasjonsstøtten til bistandsorganisasjonene vil etter omleggingen i 2005 støttes over post 70, mens støtten til informasjonsorganisasjonene forblir i post 71.

Regjeringen har som varslet i St.meld. nr. 35 (2003-2004) Felles kamp mot fattigdom, nedsatt et utvalg for å vurdere frivillige organisasjoner som kanal i utviklingssamarbeidet. Utvalget vil bl.a. se på organisasjonenes roller og resultater i bistanden, rammebetingelsene for deres arbeid og kriterier for støtte. Utvalget vil levere sin rapport juni 2006.

Post 01 Driftsutgifter**Situasjonsbeskrivelse**

Engasjementet for og støtten til utviklingsbistand i den norske befolkning er høy. Likevel ligger kunnskapen om utviklingspolitiske spørsmål på et relativt lavt nivå. Økt kjennskap til og økt bevisstgjøring omkring slike spørsmål er en sentral målsetting for informasjonsarbeidet. En særlig viktig målgruppe i denne sammenheng er barn og ungdom. Også arbeidet overfor media står sentralt.

Utenriksdepartementet søker gjennom etablerte og nye informasjonskanaler å styrke dialogen omkring utviklingspolitiske spørsmål. Departementets nye informasjonssenter på Vestbanen er tiltenkt en svært sentral rolle på dette felt, også gjennom nettbasert informasjon. Samarbeidet med andre aktører, som Tusenårsmålskampanjen, er ytterligere utviklet.

Mål

Bevilgningen skal bidra til å stimulere interessen for og debatten omkring generelle utviklingspolitiske spørsmål og øke kunnskapen om Norges internasjonale rolle. Dette arbeidet har følgende konkrete former:

- tilrettelegging av bistandsdebatt og engasjement gjennom møter, konferanser, kampanjer og arrangement av «Internasjonale Uker»,
- utvikle et Informasjonssenter for utviklingssamarbeid på Vestbanen. Formålet er å skape en sentral arena for informasjon om og debatt omkring utviklingspolitiske spørsmål,
- tiltak direkte rettet mot skoleverket og utdanningsinstitusjoner,
- kunnskapsformidling gjennom media, trykt materiale, audiovisuelle kanaler og nettbasert informasjon,
- gjennom dialog med fagmiljøene sikre at erfaringer fra evalueringer og kvalitetssikring blir kjent.

Et sentralt mål for arbeidet vil være å gjøre FNs tusenårsmål kjent, og skape debatt om hvordan disse kan oppnås. Et viktig virkemiddel i dette er Tusenårsmålskampanjen. Midler vil også bli benyttet til initiativet om utvikling av frie medier, bl.a. som et ledd i implementeringen av Strategien for Norges kultur- og idrettssamarbeid med land i sør.

Rapport 2004

Samlet forbruk var på 18,5 mill. kroner under denne posten i 2004.

Utenriksdepartementet fortsatte sitt samarbeid med FN-sambandet gjennom «Internasjonale Uker». I 2004 ble det avviklet «Internasjonale Uker» i Hamar/Gjøvik og Bergen samt «Internasjonale Urfolksdager» i Karasjøk. Oppfølgingsarrangementer av tidligere «Internasjonale Uker» ble dessuten avviklet i Kristiansand, Stavanger, Trondheim og Tromsø. Arrangementene har igjen mobilisert lokale myndigheter, institusjoner, lag og foreninger i arbeidet med å gjøre Tusenårsmålene mer kjent, og bekreftet sin betydning som kanal for å nå brede målgrupper.

Også i 2004 ble det avviklet en rekke møter, kurs og konferanser. To store konferanser var Ungdomskonferansen og en Fattigdomskonferansen med bred deltakelse og god mediedekning. Kostnader til møter og arrangementer av denne art utgjorde om lag 30 pst. (5,3 mill. kroner) av bevilgningen under denne posten.

Utstillinger, tilskudd til filmproduksjoner og materiell beregnet på bruk i skolene utgjorde om lag 15 pst. eller 2,6 mill. kroner av den samlede bevilgningen. Et hovedprosjekt her var produksjon og visning av fotoutstillingen Say no-no or you're dead-dead i samarbeid med UNDP. Utstillingen ble vist i Oslo 2004, men vil bli benyttet også senere.

Departementet bidro dessuten til produksjon og publisering av skriftlig og audiovisuelt informasjonsmateriale, og satsningen på nettbasert informasjon ble videreført. Sammen med utgivelsen av fagbladet «Bistandsaktuelt» og diverse informasjonsmateriale, rapporter osv. utgjorde dette omlag halvparten av bevilgningen for 2004.

Det ble arrangert pressebesøk fra utviklingsland, bl.a. fra Vietnam, Kina, Pakistan og Malawi. Tiltak av denne typen utgjorde 0,6 mill. kroner.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 25,749 mill. kroner

Post 50 Fredskorpset

Situasjonsbeskrivelse

Fredskorpsets formål er å medvirke til varige bedringer i økonomiske, sosiale og politiske kår i utviklingsland. Dette skjer gjennom å legge til rette for partnerskap mellom organisasjoner og institusjoner i Norge og utviklingsland der utveksling av personell skal bidra i kampen mot fattigdom og skape engasjement og øke kunnskapen om utviklingsspørsmål både i Norge og i utviklingsland. Etter forundersøkelser finansiert av Fredskorpset (FK) inngås samarbeidsavtaler.

Det er en forutsetning at samarbeidet skal basere seg på gjensidighet. Hoveddelen av samarbeidet er rettet inn mot deltakere i aldersgruppen 22 – 35 år og med utplassering av en varighet på ett til tre år. I 2003 ble det opprettet et eget ungdomsprogram, Fredskorpset Ung (FK Ung). FK Ung er rettet inn mot ungdom mellom 18 og 25 år og har særlig til hensikt å bidra til at deltakerne utvider sin kunnskap og erfaring gjennom uteopphold av minst tre måneders varighet. Det er viktig å konsolidere dette programmet. I 2004 ble Fredskorpset Senior (FK Senior) igangsatt. Programmene innen FK Senior skal særlig bidra til kompetanseheving av ledere og/eller sentrale fagpersoner innen prio-

riterte sektorer i norsk utviklingssamarbeid. Som en hovedregel legges det til grunn at de norske deltakerne skal være i aldersgruppen 55-70 år. Gjensidighet er her ikke et krav. Med den foreslåtte bevilgningsdefinisjonen, er det rom for en viss utvidelse av dette programmet.

Utover disse programlinjene kan det unntaksvis være aktuelt å etablere særskilte samarbeidstiltak der Fredskorpset vurderes som en naturlig partner.

For å styrke innsatsen i de fattigste landene vil man konsentrere seg om partnerskap i Norges samarbeidsland. Viktig vil det også bli med økt fokus på kvalitetssikring i det videre arbeid.

I tråd med intensjonen i St.prp. nr. 1 (2003-2004) om en moderat vekst foreslås en øking på 20 mill. kroner.

Mål

Fredskorpset skal:

- tilrettelegge for samarbeid mellom organisasjoner, institusjoner og bedrifter i Norge og i utviklingsland og utveksling av medarbeidere innen de ulike programlinjene,
- legge til rette for størst mulig grad av gjensidighet i samarbeidet,
- legge økt vekt på tilbakeføring av erfaringer fra uteopphold,
- prioritere arbeidet med kvalitetssikring og konsolidering av dagens programlinjer, samt utvide aktiviteten og utvikle konseptet med FK Senior videre,
- se til at de inngåtte avtalene er fordelt på ulike land og at minst halvparten av midlene går til tiltak som inkluderer gruppen av de minst utviklede land,
- sikre at nye tiltak primært konsentreres til gruppen av norske samarbeidsland,
- sikre at de inngåtte avtalene er fordelt på sektorer og at de ivaretar likestillingshensynet.

Rapport 2004

Fredskorpset har også i løpet av 2004 lagt til rette for utveksling av personell ved inngåelse av nye samarbeidsavtaler. Det kom til nye samarbeidsavtaler innen alle Fredskorpsets programlinjer i 2004. Ved utgangen av året hadde Fredskorpset aktive samarbeidsavtaler med 104 partnerskap, hvorav 22 avtaler innen «sør-sør-programmet», 17 innen FK Ung og 7 innen FK Senior. 75 samarbeidsavtaler var knyttet til hovedprogrammet.

Det var en god balanse mellom deltakelsen fra utviklingsland og fra Norge. Av de 454 nye deltakerne som kom til i 2004 var 245 fra utviklingsland

og 209 fra Norge. Afrika var også i 2004 meget sterkt representert. 51 deltakere (11 pst.) var hjemmehørende i Afrika.

I flere år har Fredskorpset aktivt forsøkt å få til programmer i de minst utviklede land (MUL). Som forutsatt, har Fredskorpset også i 2004 arbeidet målbevisst for å styrke samarbeidet med de minst utviklede land. I 2004 økte andelen midler utbetalt til partnerskap, som inkluderer minst utviklede land, til 65,5 pst., noe som må forklares med at en betydelig andel i Fredskorpsets programlinje «sør-sør» går til minst utviklede land.

Fredskorpset er forutsatt å sikre at inngåtte avtaler fordeler seg på sektorer, slik det er prioritert i norsk utviklingspolitikk. Ved utgangen av 2004 fordelte prosjektene seg på denne måten:

Tabell 8.3 Viser aktive partnerskap ved utgangen av 2004 fordelt på innsatsområder.

Sektor	Pst.
Næringsliv	11
Helse, hiv og aids	12
Bærekraftig utvikling	16
Godt styresett	19
Utdanning	22
Annet	20
Sum	100

Fredskorpset skal bidra til like rettigheter og muligheter for kvinner og menn. Virksomheten har også i 2004 sikret at begge kjønn gis anledning til å delta i programmene. I 2004 var samlet sett 69 pst. av de norske deltakerne kvinner. Andelen kvinnelige deltakere fra utviklingsland var 45 pst.

Det ble både i 2003 og 2004 gjennomført studier av måloppnåelse i utvalgte prosjekter.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 165 mill. kroner.

Post 70 Sivilt samfunn, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Bevilgningen har som hovedformål å støtte norske frivillige organisasjoners langsiktige utviklingsarbeid. NORADs samarbeidsavtaler og enkeltavtaler med norske frivillige organisasjoner finansieres over denne bevilgningen. Bevilgningen er den viktigste finansieringskilden for støtte til denne type innsats. Støtte til norske frivillige organisasjoner over regionbevilgningene vil være forbeholdt alle-

rede inngåtte avtaler eller nye basert på partnerskap med ambassadene eller departementet. Norske organisasjoner vil også i 2006 være en viktig kanal for overgangsbistand, jf. kap. 162, post 70, og humanitær bistand, jf. kap. 163-164.

I tildelingen av midler skal det legges vekt på å fremme de fattiges sivile, politiske, sosiale, økonomiske og kulturelle rettigheter. Gjennom støtte til kompetanseutvikling, organisering, utvikling og konsolidering av sosiale nettverk, informasjonsutveksling, kunnskapsutvikling og entreprenørvirksomhet, skal det sivile samfunns evne og rolle som selvstendig aktør i samfunnsutviklingen styrkes.

Et aktivt sivilt samfunn har en viktig påvirkningsrolle og kontrollfunksjon overfor myndighetene, bl.a. for å fremme godt styresett, demokratisk utvikling og respekt for menneskerettighetene. Tiltak for å styrke det sivile samfunnets kompetanse og kapasitet til å spille en aktiv rolle i denne sammenhengen gis høy prioritet.

I de fleste utviklingslandene bidrar frivillige organisasjoner også til drift av skoler og sykehus og gir derved viktige bidrag til at fattige kan få oppfylt sine sosiale og økonomiske rettigheter, og til oppfyllelse av tusenårsmålene. Støtte til denne type innsats er også å betrakte som rettighetsbasert bistand og har en sentral plass under denne bevilgningen. Når frivillige organisasjoner engasjerer seg i tjenesteytende virksomhet, er det imidlertid avgjørende at dette arbeidet blir et supplement til offentlige tilbud og støtter opp om overordnede nasjonale strategier og utviklingsplaner, herunder sektorprogrammer. Slik samordning er en forutsetning for å få norsk støtte. Innsatsen skal samtidig bidra til kompetanse- og institusjonsbygging hos samarbeidspartnerne. Siktemålet må være at finansieringen av den tjenesteytende virksomheten gradvis kan overtas av lokale partnere og/eller utviklingslandene selv.

En grunnleggende forutsetning for å kanalisere midler gjennom norske frivillige aktører til langsiktig utviklingsarbeid er at organisasjonene tilfører samarbeidet en merverdi. Organisasjonene må derfor synliggjøre sammenhengen mellom egen kompetanse og kapasitet og de tiltakene det søkes støtte til. Det forutsettes videre at tiltak allerede fra starten av baseres på strategiske partnerskap og inneholder mål og planer for å oppnå nødvendig bærekraft, slik at den langsiktige virkningen av tiltaket kan opprettholdes, også etter at den eksterne bistanden er faset ut.

Målet om en samlet og sterk norsk innsats for FNs tusenårsmål fordrer at norske organisasjoners og deres samarbeidspartneres prioriteringer og strategier reflekterer disse utfordringene. Tilsvarende vil Johannesburg-erklæringen og Nasjonal

Agenda 21 være viktige referansedokument for samarbeid om bevaring av miljø og biologisk mangfold som fortsatt skal være et prioritert innsatsområde. Det samme gjelder innsats som retter seg mot hiv- og aidsepidemiens årsaker og konsekvenser. Andre særskilt prioriterte områder er utdanning og innsats av konfliktforebyggende eller fredsbyggende karakter.

Bevilgningen kan brukes i hovedsamarbeidsland og samarbeidsland så vel som i andre ODA-godkjente land. Regjeringen legger til grunn at også denne ordningen skal bidra til å opprettholde Regjeringens mål om at minst 40 pst. av norsk bilateral bistand skal gå til de minst utviklede landene. Den enkelte frivillige organisasjonen kan ikke påregne økt samlet støtte til land som ikke tilhører gruppen av de minst utviklede land. Unntatt fra denne forutsetningen er tiltak for støtte til urfolk og andre særlige sårbare og utsatte grupper, herunder funksjonshemmede. Hensynet til disse gruppene skal i likhet med hensynet til kvinner og barn, også ivaretas som et tverrgående hensyn i utviklingssamarbeidet.

Strategi for barn og ungdom i utviklingssamarbeidet ble lansert våren 2005 og vil legge føringer for støtten til frivillige organisasjoner på dette området. Oppfølging av Regjeringens handlingsplan mot kjønnslemlestelse skal følges opp ved at bevilgningene til effektive tiltak i regi av frivillige organisasjoner opprettholdes på et høyt nivå.

Det settes klare kvalitetsmessige krav til støtte gjennom frivillige organisasjoner, noe som reflekteres i avtalene med organisasjonene og i de krav som stilles til resultatrapportering.

Det legges også større vekt på en mer systematisk bruk av gjennomganger og evalueringer.

Støtten til frivillige organisasjoner vil også vurderes i forhold til overordnede norske politiske føringer og prioriteringer for samarbeidet med det enkelte land der Norge har offisiell tilstedeværelse.

Som oppfølging av St.meld. nr. 35 Felles kamp mot fattigdom (2003-2004), ble det i juni 2005 nedsett et utvalg som skal vurdere frivillige organisasjoner som kanal i utviklingssamarbeidet. Utvalget skal levere sin rapport juni 2006.

Posten er foreslått økt med 46,5 mill. kroner, hvorav 35 mill. kroner er inndekning for støtte til strategiske partnerskap som tidligere var finansiert over regionbevilgningen. I tillegg skal økningen gi rom for organisasjoner som ikke er relevante for strategiske partnerskap, og som dermed ikke vil bli tilgodesett gjennom den økningen som det legges opp til over regionbevilgning og landprogram kap. 150 Bistand til Afrika. I tillegg skal innsatsen via kommune- og vennskapssamarbeid økes vesentlig.

Mål

Bevilgningen skal gjøre det mulig for organisasjoner og sivile samfunnsaktører å bidra aktivt inn mot sentrale mål for norsk utviklingspolitikk, herunder:

- fremme og bidra til realiseringen av de fattiges sivile, politiske, sosiale, økonomiske og kulturelle rettigheter,
- styrke det sivile samfunn som drivkraft og endringsagent for å nå nasjonale og internasjonale utviklingsmål,
- styrke folkelig deltakelse i lokale og nasjonale beslutningsprosesser,
- bevare miljø og naturressurser, bl.a. som livsgrunnlag for urfolk,
- bekjempe hiv og aids, bl.a. gjennom samarbeidstiltak mellom aktører innen det sivile samfunn og næringslivet,
- styrke solidaritet mellom befolkningen i Norge og befolkningen i utviklingsland.

Bevilgningen skal brukes til å finansiere:

- samarbeidsavtaler av 3-5 års varighet med norske frivillige organisasjoner, og
- enkeltavtaler av 1–3 års varighet med norske frivillige organisasjoner innenfor et avgrenset felt.

Bevilgningen kan også brukes til tiltak i regi av andre aktører i det sivile samfunnet og til samarbeidstiltak mellom frivillige organisasjoner og næringslivet, forutsatt at virksomheten faller inn under gjeldende retningslinjer og prioriteringer for bistand gjennom frivillige aktører.

Rapport 2004

Rapporten tar utgangspunkt i målene slik de var formulert i St.prp. nr.1 (2003-2004).

I 2004 ble det utbetalt kr 901,2 mill. kroner over bevilgningen, fordelt på totalt 143 avtalepartnere. Det ble inngått samarbeidsavtaler over 3-5 år med 29 av de største frivillige organisasjonene i Norge. Det største bidraget over denne posten (119,7 mill. kroner) ble fordelt på de 16 medlemsorganisasjonene i Norsk Misjonsråds Bistandsnemnd, mens 113,5 mill. kroner gikk til Kirkens Nødhjelp. Andre store avtalepartnere var Norsk Folkehjelp (97,2 mill. kroner), Redd Barna (80,9 mill. kroner), Norges Røde Kors (45,2 mill. kroner) og Atlas-alliansen med 10 medlemsorganisasjoner (44,4 mill. kroner). For øvrig mottok også Utviklingsfondet, Care Norge, Strømmestiftelsen, FORUT, Landsorganisasjonen i Norge, Det Kgl. Selskap for Norges Vel og Regnskogsfondet, relativt store bidrag over denne

posten. I tillegg ble det gitt betydelige tilskudd over andre bevilgninger.

Til enkeltprosjekter innenfor avgrensede felt ble det inngått om lag 60 enkeltavtaler av 1 års varighet og med mulighet for forlengelse. Denne kategorien innbefatter små og mellomstore organisasjoner som til sammen mottok ca. 67,9 mill. kroner. Disse organisasjonene ble møtt med de samme krav til rapportering, økonomistyring og resultater, men sett i forhold til de større aktørene ble engasjement, mobilisering og frivillighet i Norge vektlagt noe mer som kriterium for støtte.

Boks 8.3 Forbruk 2004 over kap. 160, post 70 Sivilt samfunn fordelt på hovedmålgrupper

Hovedmålgrupper (i mill. kroner)
(Et tiltak kan ha flere hovedmålgrupper, m.a.o. ikke gjensidig utelukkende tall)

Kvinner	359,8
Barn	342,1
Funksjonshemmede	95,3
Urfolk	144,2
Flyktninger	73,8

Det sterke fokuset på de minst utviklede land ble opprettholdt i 2004. Tiltak i disse landene mottok 44,3 pst. av bevilgningen og utgjorde 399,3 mill. kroner. Av dette gikk 312,6 mill. kroner til tiltak i minst utviklede land i Afrika. De frivillige organisasjoners virksomhet over bevilgningen var imidlertid spredt på til sammen 77 land. Det største mottakerlandet i 2004 var Etiopia med (57 mill. kroner), etterfulgt av Sudan (45,7 mill. kroner), Guatemala (30,2 mill. kroner), Nicaragua (29,9 mill. kroner), Uganda (29,3 mill. kroner), Sri Lanka (29,2 mill. kroner), Det palestinske området (27,8 mill. kroner) og Zambia (26,0 mill. kroner).

Det ble i 2004 bevilget nærmere 414 mill. kroner til helse- og utdanningsrelaterte prosjektaktiviteter over denne posten. De fleste organisasjoner med samarbeidsavtale var engasjert innenfor disse to hovedsektorene. Totalt 38 mill. kroner fra denne posten ble kanalisert til tiltak for å bekjempe hiv og aids. Hovedvekten av disse midlene ble gitt til Afrika sør for Sahara. 39,5 mill. kroner ble kanalisert til miljø- og energisektoren. I tråd med forpliktelsene i Johannesburg-erklæringen om bærekraftig utvikling ble støtten til nye prosjektaktiviteter som fokuserer på bevaring av biologisk mangfold økt i 2004. Arbeid for å fremme godt styresett i regi av norske organisasjoner mottok i 2004 mer enn

221 mill. kroner over denne posten. Innsatsen i Afrika sør for Sahara utgjorde storparten av denne støtten, mens det også ble kanalisert betydelige midler til innsats i Latin-Amerika. De aller fleste samarbeidsavtaleorganisasjonene har tiltak innenfor dette feltet. I arbeidet med å fremme barns rettigheter har organisasjoner som Redd Barna og Plan Norge spilt en sentral rolle. Fokus, Care Norge og Kirkens Nødhjelp har tilsvarende markert seg i arbeidet med kvinners rettigheter og i kampen mot kjønnslemlestelse. Regnskogsfon-

dets arbeid i Brasil og Indonesia er eksempel på innsats som har urfolk som hovedmålgruppe. 20,7 mill. kroner fra denne posten har dessuten gått til direkte støtte til urfolksorganisasjoner i Latin-Amerika. Atlas-alliansen har spilt en fremtredende rolle i arbeidet med å sikre funksjonshemmedes rettigheter. Over 160 mill. kroner ble i 2004 kanalisert fra denne posten til prosjekter innen økonomisk utvikling og handel. Care fremsto som en av de mest sentrale aktørene innen dette feltet.

Boks 8.4 Frivillige organisasjoner og andre aktører i sivilt samfunn som kanal for norsk bistand

Målt i omfang av midler er frivillige organisasjoner og andre aktører i sivilt samfunn fortsatt den største kanalen for norsk bilateral bistand. I 2004 ble 3,25 mrd. kroner, eller omlag 34 pst. av den samlede bilaterale bistanden (inkludert multi-bi bistand), kanalisert gjennom disse aktørene over ulike budsjettkapitler og -poster. Norge er dermed det OECD-land som kanaliserte den største andelen av sin bilaterale bistand via frivillige organisasjoner. Bistanden gjennom disse kanalene økte med om lag 230 mill. kroner i forhold til 2003.

Inkludert i tallene over ligger bl.a. 901,2 mill. kroner over kap.160, post 70 Sivilt samfunn, 393,8 mill. kroner fra kap. 150, post 78 Regionbevilgning for Afrika, 91,8 mill. kroner fra kap. 151, post 78 Regionbevilgning for Asia, 48,8 mill. kroner fra

kap.153, post 78 Regionbevilgning for Mellom-Amerika og 8,4 mill. kroner fra kap. 152, post 78 Regionbevilgning Midtøsten. Videre kom 91,6 mill. kroner fra kap. 160, post 75 Internasjonale organisasjoner og nettverk, 115,2 mill. kroner fra kap. 162, post 70 Overgangsbistand (gap), 109,5 mill. kroner fra kap. 163, post 70 Naturkatastrofer, 692,7 mill. kroner fra kap. 163, post 71 Humanitær bistand og menneskerettigheter, 117,4 mill. kroner fra kap. 164, post 70 Fred, forsoning og demokratiltak, 301,3 mill. kroner fra kap. 164, post 71 ODA-godkjente land på Balkan og andre OSSE-land samt 99,16 mill. kroner fra kap. 165, post 70 Forskning og høyere utdanning.

Total støtte 2003 og 2004 inkludert alle bevilgninger, også til Fredskorpset, fordelt på type organisasjoner:

	(i mill kroner)	
	2003	2004
Norske organisasjoner	2 439,0	2 506,1
Lokale frivillige organisasjoner:	226,1	242,1
Regionale organisasjoner:	39,8	60,6
Internasjonale organisasjoner:	137,4	224,5
Uavhengige forskningsinstitusjoner:	179,7	219,2
Totalt:	3 022,0	3 252,5

Boks 8.5 Norske frivillige organisasjoner og kampen mot kjønnslemlestelse i Øst-Afrika

De siste årene har norske frivillige organisasjoner i økende grad engasjert seg i kampen mot kjønnslemlestelse av kvinner. Hver dag blir anslagsvis 5.000 kvinner på verdensbasis offer for denne diskriminerende og livsfarlige praksisen som utgjør et alvorlig brudd mot kvinners rettigheter.

Kirkens Nødhjelp (KN) er en av flere norske organisasjoner som arbeider for å fremme kvinners rettigheter. I 2003 vedtok KN en egen handlingsplan mot kjønnslemlestelse. I en rapport publisert i 2004 legger organisasjonen frem sine erfaringer fra 20 ulike prosjekter. Rapporten understreker viktigheten av å mobilisere ulike grupper i samfunnet.

Informasjons- og opplæringsvirksomhet overfor lokalbefolkningen og religiøse og verdslige ledere står sentralt i KNs innsats. Ved bl.a. konsekvent bruk av uttrykket «kjønnslemlestelse» og ikke «kvinnelig omskjæring», setter KN fokus på volden mot barn og unge kvinner som en slik praksis innebærer. I følge rapporten er det ikke nok bare å angripe selve praksisen med kjønnslemlestelse, men man må også stille spørsmålsteget ved den kultur og de tradisjoner som har muliggjort denne.

En nylig gjennomført evaluering av KNs innsats i kampen mot kjønnslemlestelse av kvinner i Etiopia, Eritrea og Kenya understreker viktigheten av å påvirke religiøse ledere, samtidig som det ikke legges skjul på at mange religiøse ledere oppfatter kjønnslemlestelse av kvinner som en religiøs praksis. Som eksempel på at innsatsen nytter viser evalueringen bl.a. til prosjektet i Etiopia der så mange som 7 000 kvinner har sagt nei til kjønnslemlestelse som en direkte følge av KNs kampanjer. Evalueringen fastslår også at de generelle holdningene overfor kjønnslemlestelse mange steder er i ferd med å endre seg. Mandera i Kenya og Angecha i Etiopia nevnes som eksempler på områder hvor ikke-omskårede kvinner nå verdsettes høyere enn omskårede kvinner.

Boks 8.6 Styrket resultatfokus i bistanden

Hovedansvaret for rapportering ligger hos mottaker, men det påhviler forvaltningen å påse at krav og systemer for rapportering er best mulige. I 2002 foretok NORAD en gjennomgang av sine rutiner og krav som førte til nye rapporteringsformater. Hensikten var å dreie rapporteringen bort fra planer og aktiviteter over til resultater og konsekvenser av organisasjonenes arbeid. Den første positive effekt av omleggingen kunne observeres i 2004.

Rapporteringen er blitt mer presis og det rapporteres i økende grad på virkninger og effekt i et større samfunnsmessig perspektiv. Samtidig henger fortsatt enkelte aktører igjen i tradisjonell rapportering på aktivitetsnivå som sier lite om hvilke faktiske endringer tiltakene fører til. Systematisk bruk av gjennomganger og evalueringer fremstår derfor som stadig viktigere og vil vektlegges ytterligere i tiden som kommer. Resultater, konklusjoner og anbefalinger i slike rapporter må også komme bedre fram enn nå. NORAD arbeider med å etablere en database, hvor organisasjonene vil bli pålagt å legge ut sammendrag av sine evalueringsrapporter. Dette vil bidra til økt fokus på resultatoppnåelse.

I 2004 ble det gjennomført en rekke tematiske og organisatoriske studier og evalueringer. Det tyngste bidraget var en toårig forskningsbasert studie av virkninger av bistanden gjennom Redd Barna (Etiopia) og FORUT (Sri Lanka). Studien belyser vanskelighetene knyttet til å dokumentere de langsiktige virkningene av frivillige organisasjoners arbeid og deres rolle som endringsaktører.

NORAD er i gang med å planlegge en serie med organisasjonsgjennomganger hvor vekten vil bli lagt på en systematisk vurdering av sammenhengen mellom mål, organisasjonsstruktur, arbeidsmetoder og resultater. Organisasjonenes evne til å bruke resultater og erfaringer for institusjonell læring blir et viktig fokus i disse gjennomgangene.

Boks 8.7 Norske frivillige organisasjoner og bekjempelse av aidsepidemien

Frivillige organisasjoner har en helt sentral rolle å spille i forhold til arbeidet mot hiv og aids. Dette er et innsatsområde som har presset fram nye og ofte utradisjonelle allianser. Myndighetene i de hardest rammede landene erkjenner at det er nødvendig å samarbeide nært både med frivillige og lokalsamfunnsbaserte organisasjoner, for å nå fram til de som rammes. Ikke minst de trosbaserte organisasjonene har en viktig rolle å spille i dette arbeidet. Det gjelder for eksempel i bekjempelsen av stigmatisering og diskriminering.

I Malawi støtter den norske ambassaden aktivt opp om det nasjonale aidsprogrammet. Samtidig arbeider Kirkens Nødhjelp (KN) med hiv og aids som et tverrgående tema i sine programmer, og organisasjonens totale portefølje omfatter tematiske satsingsområder med stor relevans for aidsbekjempelse. KNs partnere er et nettverk som spenner over katolske, protestantiske, muslimske og andre organisasjoner. KN er primært involvert i prosessarbeid, med sikte på mobilisering og endring av holdninger i forhold til stigma og diskriminering, kvinneundertrykking og likestilling.

I Malawi arbeider også Plan. Organisasjonens hovedfokus er barns rettigheter, matvaresikkerhet, utdanning og hiv og aids. Hiv og aids er et tverrgående tema som er integrert i all virksomhet for organisasjonen. I aidsarbeidet vektlegges bevisstgjøring og motarbeiding av stigma, det å forlenge foreldrenes levetid og planlegging av barnas fremtid. I tillegg er Plan oppnevnt som paraplyorganisasjon for det nasjonale aidsprogrammet i to distrikter, og kanaliserer offentlige midler til aidstiltak gjennom frivillige organisasjoner til lokalsamfunn. Dette skjer i nært samarbeid med distriktsmyndighetene. Plan arbeider med å styrke kapasiteten hos distriktsmyndighetene, slik at disse på sikt skal kunne overta ansvaret for dette arbeidet.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget til 1072,5 mill. kroner.

Post 71 Tilskudd til frivillige organisasjoners opplysningsarbeid, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Bevilgningen brukes til støtte for de frivillige organisasjoners opplysningsarbeid. Målgruppene for dette arbeidet er i første rekke den norske befolkningen med vekt på barn og unge. Bevilgningen gjør det mulig for de FN-tilknyttede organisasjonene, de store bistands- og nødhjelpsorganisasjonene, opplysningsorganisasjonene og de mindre frivillige tiltak å kunne nå ut til de brede lag av befolkningen med informasjon om nord/sør-spørsmål så vel som norsk utviklingspolitisk engasjement. En bred gjennomgang av virksomheten har ledet til visse administrative endringer.

En ekstern gruppe foretok i 2003 en gjennomgang av støtteordningene for de frivillige organisasjoners informasjons- og opplysningsarbeid. Gjennomgangen ga et relativt positivt inntrykk av virksomheten, men fremmet også forslag til endringer i innrettingen av arbeidet. Dette ble videreført gjennom etablering av en intern arbeidsgruppe bestående av representanter fra NORAD og Utenriksdepartementet. Gruppen avla sin rapport juli 2004. Rapporten ble lagt ut til ekstern høring. Uttalelsene avspeilet ulike holdninger til hvordan støtteordningene skal organiseres. Utenriksdepartementet valgte et alternativ som innebærer at de bistandsrettede frivillige organisasjonene behandles under ett og at tilskudd til deres informasjonsvirksomhet blir en integrert del av samarbeidsavtalene med NORAD over kap. 160 post 70 Sivilt samfunn. De frivillige organisasjonene som i hovedsak er innrettet mot opplysningsarbeid, vil som tidligere, få regulert sine tilskudd via rammeavtaler over denne posten. De nødvendige administrative endringene vil bli foretatt i forbindelse med inngåelse av nye rammeavtaler, og være iverksatt for alle berørte organisasjoner i løpet av 2007. Tusenårsmålskampanjen vurderes som et verdifullt samarbeidstiltak mellom organisasjonene (FN-sambandet, UNICEF/Norge, UNDP/Norge og Fredskorpset) som vil bli styrket i 2006.

Mål

Bevilgningen skal brukes til å:

- støtte tiltak i regi av frivillige organisasjoner for å spre informasjon omkring nord/sør-spørsmål og utviklingspolitiske tema,

- støtte tiltak i regi av frivillige organisasjoner for å skape møteplasser for ordskifte og debatt om utviklingspolitiske spørsmål,
- bidra til at samarbeidet mellom FN-sambandet, UNICEF/Norge, UNDP/Norge og Fredskorpset innen rammen av Tusenårsmålskampanjen videreføres.

Rapport 2004

Støtten til de FN-relaterte organisasjonene (FN-sambandet, UNICEF-komiteen og ILO-komiteen) ble videreført om lag på samme nivå som året før. Disse er viktige samarbeidspartnere i arbeidet for å skape engasjement for Tusenårsmålene og har et bredt nettverk for å nå fram med informasjon. FN-sambandet spiller en særlig viktig rolle som koordinator av de internasjonale uker. Støtten til Sambandet og de øvrige FN-tilknyttede organisasjoner i 2004 utgjorde over denne posten 21,1 mill. kroner.

Informasjonsstøtten til de fem store frivillige bistandsaktørene (Kirkens Nødhjelp, Norges Røde Kors, Norsk Flyktningshjelpen Norsk Folkehjelp og Redd Barna) utgjorde 10 mill. kroner for 2004. Disse midlene vil inngå i samarbeidsavtalene over kap. 160, post 70 fra 2006. Praksisen med kvartalsvise møter mellom disse organisasjonene og Utenriksdepartementet og NORAD er videreført.

Gjennom forvaltning av rammeavtaler med 34 frivillige organisasjoner om informasjonstiltak har tildelingen på 22 mill. kroner i 2004 bidratt til å skape folkelig engasjement. Totalt 4 mill. kroner ble fordelt etter søknad til organisasjoner som ikke har rammeavtale på informasjon. Et stort antall organisasjoner mottar støtte herfra til et bredt spekter av aktiviteter. Det ble også gitt 4 mill. kroner til skoleutveksling som omfatter vel 40 skoler som igjen har samarbeid med like mange skoler i sør. Støtte har også vært gitt til Vennekamp Nord/Sør.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 68 mill. kroner.

Post 72 Demokratistøtte/partier, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Velfungerende politiske partiorganisasjoner er en forutsetning for et tilfredsstillende demokrati. Samtidig må partiene ha evne og mulighet til å kanalisere interessene i samfunnet inn i sentrale beslutningsprosesser. Et velfungerende demokrati

er en nøkkel i kampen mot korrupsjon og fattigdom i Norges hovedsamarbeidsland og er et viktig ledd i arbeidet for et godt styresett.

Støtten skal først og fremst legge til rette for samarbeid om langsiktig, demokratisk organisasjonsbygging og kommunikasjon gjennom kunnskapsoverføring, rådgivning og utveksling mellom politiske partier i Norge og utviklingsland. Senteret skal særlig stimulere til fellesprosjekter av tverrpolitisk karakter. Det er ønskelig at tiltakene styrker kvinners og ungdoms deltakelse samt partiorganisasjonens forankring i lokalbefolkningen og kontakten med det sivile samfunn for øvrig. Samarbeidspartnerne i sør skal utgjøre politiske partier eller tilknyttede organisasjoner som arbeider for demokratisk styre og like muligheter for kvinner og menn, respekt for menneskerettigheter, toleranser overfor minoriteter og som søker å overbygge religiøse og etniske motsetninger.

For å utnytte den kompetanse norske politiske partiorganisasjoner har innen dette felt, tok Regjeringen i 2002 initiativet til å etablere Norsk Senter for Demokratistøtte, NDS. Senteret består av et råd og et sekretariat. Rådet består av representanter for de politiske partiene som er representert på Stortinget og tre uavhengige medlemmer. De tre uavhengige representantene er tilknyttet Christian Michelsens Institutt, Norsk Utenrikspolitisk Institutt og Norsk senter for menneskerettigheter. Representanten for Norsk Utenrikspolitisk Institutt gikk i 2004 ut av Rådet. Norsk Utenrikspolitisk Institutt ble invitert til å oppnevne ny representant. Rådets rolle er å avgi innstillinger på søknader, diskutere strategier for videre samarbeid og gjennomgå prosjektrapporter. Vedtak om støtte fattes av Utenriksdepartementet. Senteret er samlokalisert med Fredskorpset. Etter at det i 2005 ble gjennomført en erfaringsoppsummering legger Regjeringen opp til at ordningen videreføres. Det legges også opp til at NDS etableres som en egen juridisk enhet. Nærmere detaljer vedrørende forvaltningsmodellen vil bli utredet.

Mål

Bevilgningen skal brukes til å støtte de politiske partiene som er representert på Stortinget, samt deres sideorganisasjoner, i deres arbeid for å styrke partipolitiske organisasjoner i Norges hovedsamarbeidsland. Tiltak i andre samarbeidsland vil også kunne bli støttet, samt prosjekter der involvering av andre land i sør styrker tiltak i et samarbeidsland. Bevilgningen dekker også administrasjonsutgifter til NDS.

Rapport 2004

Arbeiderpartiet, AUF og Sosialistisk Venstreparti videreførte sine samarbeidsprosjekter med partier og organisasjoner i det palestinske området. Det ble gitt støtte til Høyres og Kristelig Folkepartis samarbeidsprosjekter i Kenya. AUF mottok støtte for samarbeidsprosjekt i Uganda, mens Sosialistisk Venstreparti fikk støtte til samarbeidsprosjekt i Nepal. NDS mottok støtte i forbindelse med valgobservasjon i Malawi. Gjennomgående tema for prosjektene har vært å styrke kvinners stilling, styrke lokaldemokratiet samt øke forståelse for universelle menneskerettigheter.

Flere av prosjektene i 2004 var forundersøkelser og dermed mindre ressurskrevende enn gjennomføring av hovedprosjekter. Samlet støtte i 2004 til NDS og til de ulike prosjektene utgjorde ca. 3,2 mill. kroner.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 5 mill. kroner.

Post 73 Kultur, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Kultursamarbeidet med utviklingsland er basert på at de kulturelle rettigheter er en del av de universelle menneskerettighetene. I dette ligger en anerkjennelse av at ethvert folk har rett til å utvikle og pleie sin egen kultur, og at enhver kultur har verdier som må respekteres og bevares, som en forutsetning for mangfold globalt. St.meld. nr. 35 Felles kamp mot fattigdom (2003-2004) slår fast at støtte til kultur gjennom utviklingssamarbeidet skal fremme menneskerettighetene generelt og ytringsfrihet spesielt, gjennom utvekslingstiltak og oppbygging av institusjoner av betydning for et fritt og variert kulturliv. En egen strategi for Norges kultur- og idrettssamarbeid med utviklingsland ble fremlagt i 2005. I oppfølgingen av denne legges det opp til økt satsing.

Boks 8.8 Strategi for Norges kultur- og idrettssamarbeid med utviklingsland

I 2005 ble en egen strategi for Norges kultur- og idrettssamarbeid med utviklingsland ferdigstilt. Dokumentet omhandler kultursamarbeid (kunstnerisk virksomhet, medieutvikling, intellektuell kontakt og vern og fremme av kulturarven) og idrettssamarbeid, med en egen delstrategi for henholdsvis kultur og idrett.

Kultursamarbeid

Støtte til kultur gjennom utviklingssamarbeidet skal fremme menneskerettighetene generelt og ytringsfrihet spesielt, gjennom utvekslingstiltak (nord-sør eller sør-sør) og oppbygging av institusjoner av betydning for et fritt og variert kulturliv og for kulturminnevern. I tillegg ytes det støtte til kultur gjennom UNESCOs internasjonale virksomhet. Kultursamarbeidet finansieres over kap. 160, post 73. Strategien legger opp til en styrking av virksomheten med utgangspunkt i følgende hovedkonklusjoner:

- institusjonsbygging: i aktuelle samarbeidslands som prioriterer kulturfeltet i egne planer og strategier legges en sektortilnærming til grunn. Praktiske konsekvenser av en sektortilnærming, innbefattet finansielle behov, vil bli utredet i løpet av 2006. Pilotprogrammer i verksettes i 2-3 samarbeidsland hvor man alle-

rede har et beredt samarbeid på kulturområdet, for eksempel Malawi og Pakistan,

- kulturutveksling styrkes og samarbeidet med fagmiljøene videreutvikles,
- kultursamarbeidet med UNESCO videreføres.

For alle former forkultursamarbeid legges følgende tematiske satsingsområder til grunn: kunstnerisk samarbeid, vern og fremme av kulturarven, ytringsfrihet og opphavsrett, kultur og fredsskapende virksomhet, interkulturell dialog, kultur og næringsutvikling samt medieutvikling i sør. Støtten til frie medier i sør bevilges fortsatt over ulike poster på budsjettet.

Idrettssamarbeid

Støtte til idrett gjennom utviklingssamarbeidet skal bidra til å sikre maksimal tilgang til og deltakelse i egnede former for fysisk aktivitet for alle gjennom satsning på breddeidrett («idrett for alle»). Strategien konkluderer med at idrettsdimensjonen bør styrkes og integreres i utvalgte prioriterte sektorer. Midler til idrettssamarbeid er ikke samlet i en egen budsjettpost og forslag til økning vil i all hovedsak skje innenfor de bevilgninger som i dag finansierer idrettstiltak.

Strategien reflekterer nyere internasjonal tenkning, bl.a. innenfor FN-systemet, som fremhever kulturfeltets avgjørende betydning for utvikling og fattigdomsbekjempelse. Utgangspunktet er at kultursamarbeidet skal styrke rammebetingelsene for kulturell deltakelse, produksjon, forbruk/ anvendelse og/eller bevaring i våre samarbeidsland. Støtte til kulturell infrastruktur bidrar til et levende sivilsamfunn og en fungerende offentlighet med ulike arenaer for kritisk debatt og meningsutveksling. Utvekslingstiltak fremmer dialog, kunnskap og respekt på tvers av etablerte politiske og kulturelle/religiøse skillelinjer, og formidler mer nyanterte bilder av utviklingsland i det internasjonale samfunn. En aktiv kulturkontakt bidrar til å skape brede kontaktflater og alternative kanaler til viktige målgrupper for norsk utviklingspolitikk. På denne bakgrunn legges det opp til en styrking av Norges kultur- og idrettssamarbeid med utviklingsland og en delvis omlegging til nye samarbeidsformer på kulturfeltet i årene som kommer.

Mål

Bevilgningen skal brukes til:

- kulturutveksling mellom Norge og land i sør,
- kultursamarbeid via UNESCO, herunder vern av materiell og immateriell kulturarv, truede verdensarvminner, interkulturell dialog og oppbygging av kulturindustrier,
- etablering/styrking av kulturell infrastruktur i sør, herunder kulturminnevern, med vekt på hovedsamarbeidslandene.

Rapport 2004

Samlet støtte til kultursamarbeid utgjorde i 2004 80,1 mill. kroner.

Støtte til kulturutveksling utgjorde 33,9 mill. kroner.

Det er blitt gitt støtte til tverrfaglige samarbeidsprogrammer, herunder mønstringen GÅP HANOI, et kunstnerverksted med norske og vietnamesiske utøvere fra ulike disipliner. Prosjektet ble arrangert av Office for Contemporary Art Norway, og satte søkelyset på utfordringer knyttet til kultursamarbeid i et land med begrensninger i ytrings- og organisasjonsfriheten. Prosjektet resulterte i et utvidet nettverk og bedre grunnlag for samarbeid på kunstfeltet.

Samarbeidet med internasjonale festivaler som inkluderte artister fra land i sør i sine programmer ble videreutviklet. Dette ble gjenspeilt bl.a. i økt mediedekning av kunst- og kulturuttrykk fra land i sør. Flere sentrale norske kulturinstitusjoner retter nå arbeidet sitt inn mot ikke-vestlige land som

f.eks. Musikkinformasjonssenteret (MIC), Office of Contemporary Art (OCA) og Danse- og Teater-sentrum (DTS).

En andel av midlene ble benyttet til Vennsksamarbeid Nord/Sør og til frivillige organisasjoners kulturtiltak.

Støtte til UNESCOs internasjonale kulturprosjekter utgjorde 10,2 mill. kroner.

Boks 8.9 Kultursamarbeid med Pakistan

Kulturminnevern utgjør en viktig dimensjon i kultursamarbeidet, og Norge samarbeider med Aga Khan Cultural Service Pakistan og UNESCO på dette området. Gjennom UNESCO støtter Norge rehabiliteringen av Lahore Fort som er på UNESCOs Verdensarvliste. Prosjektet mobiliserer innbyggerne i nærsamfunn bl.a. ved at kvinner rekrutteres til oppussingsarbeid og skolebarn inviteres til å delta på diverse tiltak. Det er utviklet program for opplæring i tradisjonelle kunsthåndverkstradisjoner for bl.a. å skape markeder og bærekraftig turisme. Dette kulturprosjektet har altså en merverdi i skjæringsfeltet mellom kultur, næringslivet og menneskerettigheter. Det ytes støtte til stiftelsen Horisont til gjennomføringen av norsk-pakistanske Oslo Mela, en tverrfaglig festival basert på et etablert samarbeid mellom norske og pakistanske institusjoner.

I forbindelse med revideringen av gjeldende intensjonsavtale for kultursamarbeidet vil en undersøke muligheten for å formalisere samarbeid mellom utøvende institusjoner i Norge og i Pakistan for å oppnå større langsiktighet, forutsigbarhet og bredde i kultursamarbeid mellom landene. Den reviderte intensjonsavtalen kan danne utgangspunkt for et bredere samarbeidsprogram på kultursektoren, slik det legges opp til i den nye strategien for Norges kultur- og idrettssamarbeid med land i sør.

Samarbeidet med UNESCO omfattet støtte til bl.a. vern av kulturarv i Sørøst-Asia, til utarbeidelse av programmer/nasjonale systemer for bevaring av immateriell arv i utvalgte afrikanske land og oppbygging av kulturindustrier.

Støtte til langsiktig institusjons- og kompetanseutvikling utgjorde 36 mill. kroner.

I 2004 ble det lagt vekt på å styrke samarbeidet

på musikkfeltet, med fokus på organisatorisk og institusjonelt samarbeid, og på kulturminnevern. I samarbeid med Rikskonsertene ble samarbeidsprogrammer med henholdsvis Sør-Afrika og de palestinske områder videreført. Når det gjelder kulturminnevern er det bl.a. gitt støtte til rehabiliteringen og sikringen av nasjonale minnesmerker i Malawi og utviklingen av et økomuseum i Vietnam. I Pakistan er det en betydelig innsats knyttet til kulturminnevernfeltet.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 92 mill. kroner.

Post 75 Internasjonale organisasjoner og nettverk, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Bevilgningen omfatter støtte til internasjonale organisasjoner og nettverk, herunder både ikke-statlige organisasjoner og flerstatlige organisasjoner som ikke er FN-organisasjoner.

Internasjonale organisasjoner og nettverk har som oftest et globalt eller regionalt fokus og bidrar til samarbeid over landegrensene. I tillegg har flere av disse organisasjonene og nettverkene en viktig pådriverrolle overfor statlige myndigheter til å etterleve internasjonale konvensjoner. Internasjonale organisasjoner og nettverk har som oftest en arbeidsmåte, eller et geografisk nedslagsfelt som ikke dekkes tilsvarende av norske frivillige aktører, lokale frivillige organisasjoner, multilaterale organisasjoner eller gjennom stat-til-stat samarbeidet. Støtten til internasjonale organisasjoner og nettverk kan således utgjøre et supplement til bistand gjennom andre kanaler.

Støtte gis til organisasjoner og nettverk som arbeider innenfor prioriterte områder hvor det finnes få eller ingen alternative kanaler og hvor overnasjonal innsats anses som viktig. Bevilgningen skal gjøre det mulig for organisasjoner og aktører å bidra effektivt til sentrale mål for norsk utviklingspolitikk og å styrke det sivile samfunn som drivkraft og endringsagent for å nå nasjonale og internasjonale utviklingsmål.

I de tilfeller hvor organisasjonene og nettverkene har aktiviteter på landnivå, skal prinsippene om nasjonalt eierskap og om å arbeide innenfor rammen av utviklingslandenes plandokumenter, i den grad det er praktisk mulig, legges til grunn for virksomheten.

Det stilles samme krav til internasjonale organisasjoner og nettverk som for andre bilaterale samarbeidspartnere når det gjelder rapportering, evaluering og ivaretagelse av sektorovergripende

hensyn. Oppfølging og dokumentering av resultater bygger i stor grad på eksterne gjennomganger av organisasjonens virksomhet, ofte i tett koordinering med andre givere. For 2005 ble det tatt sikte på å gjennomføre syv slike gjennomganger.

Tilskudd skal fortrinnsvis gis i form av kjerne-støtte, forutsatt at støtten tilfredsstillende kravene som OECDs utviklingskomité har fastsatt når det gjelder ODA-godkjent bistand. Støtte som gis utenom disse premisser må øremerkes for bruk i eller for aktiviteter rettet mot utviklingsland.

Økningen på denne bevilgningen er et ledd i satsingen i kampen mot hiv og aids.

Mål

Bevilgningen skal benyttes til:

Internasjonale ikke-statlige og flerstatlige organisasjoner og nettverk som driver langsiktig utviklingsrettet virksomhet primært innenfor følgende tema:

- helse med hovedvekt på reproduktiv helse, inkludert hiv og aids,
- miljø, herunder biologisk mangfold,
- styresett, herunder demokratisk utvikling,
- menneskerettigheter.

Støtte til organisasjoner og nettverk som arbeider innenfor fredsbygging, utdanning og idrett kan også vurderes.

Rapport 2004

Den samlede støtten på omlag 117,4 mill. kroner ble fordelt på rundt 30 organisasjoner.

48,5 mill. kroner gikk til tiltak innen helse, hvorav 44 mill. kroner gikk til reproduktiv helse (inkl. hiv og aidsspesifikke tiltak). En stor del av disse midlene, 40 mill. kroner, ble gitt som et generelt bidrag til Den internasjonale føderasjon for familieplanlegging (IPPF). IPPF har som hovedmål å styrke reproduktiv helse og arbeider gjennom regionale familieplanleggingsforeninger med kampanjer, informasjonsarbeid og rådgivning.

Om lag 16,5 mill. kroner gikk til tiltak innen miljø og energi. Den internasjonale unionen for bevaring av miljø og naturressurser (IUCN) var største mottaker med 13 mill. kroner over denne posten.

Tiltak innen godt styresett, herunder korrupsjonsbekjempelse, media og demokratiutvikling, ble støttet med til sammen om lag 20,1 mill. kroner. International IDEA (International Institute for Democracy and Electoral Assistance) hvor Norge er medlemsstat, mottok 3,5 mill. kroner. Transparency International mottok i 2004 støtte på 2 mill. kroner til sitt anti-korrupsjonsarbeid.

Boks 8.10 Internasjonale organisasjoner og oppfølgingen av Johannesburg-erklæringen om bærekraftig utvikling

Om lag 23 mill. kroner ble i 2004 kanalisert over post 160.75 til internasjonale organisasjoner og nettverk som arbeider med bærekraftig utvikling, miljø og vann. Støtten på 13 mill. kroner til Den internasjonale union for bevaring av miljø og naturressurser (IUCN) er sentral i denne sammenhengen. For øvrig har både Det internasjonale instituttet for miljø og utvikling (IIED) og Det internasjonale instituttet for bærekraftig utvikling (IISD) mottatt støtte over denne posten. Begge er ledende internasjonale organisasjoner som arbeider med forskning og utredning innenfor bærekraftig utvikling.

Spørsmål som har fått økende aktualitet for utviklingslandene de senere årene er sikkerhetsvurderinger rundt dyrking, import og bruk av

genmodifiserte vekster. Det er et stort behov for verdinøytral og industrinøytral opplæring på dette området, fordi det meste av ekspertisen på genmodifisering er knyttet til eller finansiert av selskaper som utvikler genmodifiserte vekster. Den har derfor direkte økonomisk interesse av størst mulig utbredelse og minst mulig kontroll og restriksjoner. Det internasjonale nettverket for uavhengige institutter som arbeider med biosikkerhet (Gateways) og Norsk institutt for genøkologi (GenØk) mottok i 2004 5 mill. kroner til opplærings- og informasjonstiltak rettet mot forskere, politikere og embetsmenn i utviklingsland. I 2004 ble det gjort en uavhengig vurdering av kurset med svært positivt resultat basert på erfaringene fra fjorårets og inneværende års deltakere.

Boks 8.11 Internasjonale organisasjoner og kampen mot tuberkulose og andre lungebaserte sykdommer

Tuberkulose rammer i hovedsak fattige land og fattige mennesker. Høy tuberkuloseforekomst er både en følge av fattigdom og en årsak til fattigdom. Tuberkulose er i mange tilfeller det første tegn på utviklet aids. I enkelte områder i Afrika sør for Sahara er opp mot 70 pst. av tuberkulosepasientene også hiv-positive.

Tuberkulose har vært og er et viktig satsingsområde for norsk bistand. Styrket innsats er nødvendig om tusenårsmål nummer 6, «bekjempelse av hiv og aids, malaria og andre sykdommer», skal nås. I flere av Norges samarbeidsland, for eksempel Malawi, har tuberkuloseforekomsten blitt femdoblet de siste ti årene, mye som følge av hiv-epidemiens utvikling.

Den internasjonale tuberkulose- og lungeunionens (Unionen) opplærings- og rådgivningsprogrammer har en viktig funksjon i tuberkuloseprogrammer på landnivå. Dette gjelder også i land hvor Norge har vært og er inne med bilateralt samarbeid eller støtte via norske frivillige organisasjoner (bl.a. Malawi, Mosambik, Senegal og Uganda).

Unionen fokuserer arbeidet sitt i hovedsak på tre områder; faglig bistand, forskning og utdan-

ning og opplæring. I tillegg til tuberkulose jobber organisasjonen med andre lungesykdommer, herunder tobakksskader og lungebetennelse. Et eksempel er et samarbeid som er etablert mellom malawiske helsemyndigheter og Unionen om bl.a. opplæringstiltak og behandlingsregimer. Programmet har fått dødeligheten blant barn under ett år med lungebetennelse ned fra om lag 26 pst. til mellom 5 og 10 pst.

Unionen har fått økonomisk støtte fra Norge siden slutten av 1970-tallet. De norske midlene har gitt Unionen spillerom til å satse strategisk på fagutviklende arbeid. Norske midler var særlig viktige for utviklingen av strategien for direkte observert behandling (DOTS-strategien). Denne strategien ble i 1995 lansert av WHO som en verdensomspennende strategi i kampen mot tuberkulose. Verdensbanken har anerkjent DOTS-strategien som et av de mest kostnadseffektive helse tiltakene. Strategien er nå innført som behandlingsstrategi i de fleste land. Unionen jobber for å bruke erfaringer fra dette arbeidet inn i kampen mot hiv og aids.

Den internasjonale tuberkulose- og lungeunionen mottok i 2004 1 mill. kroner over denne posten.

International Press Service (IPS) og Panos-instituttet var de største mottakerne av bistand til mediarelaterte tiltak, med henholdsvis 3 mill. og 1,5 mill. kroner. Begge organisasjoner har som mål å bidra til å fremme utviklingslandenes posisjon i det internasjonale mediebildet. IPS er et uavhengig nyhetsbyrå som har som hovedmål å styrke nyhets- og aktualitetsformidling fra utviklingsland, mens Panos-instituttets aktiviteter i stor grad er knyttet opp til kapasitetsbygging blant journalister.

Om lag 8,8 mill. kroner gikk til tiltak innen utdanning. Rundt 16,7 mill. kroner gikk til tiltak bl.a. rettet inn mot kvinner og utvikling samt vann-

forsyning og sanitærutbygging. For øvrig ble det gitt et tilskudd på 10 mill. kroner til Kvinners internasjonale garantifond (WWB) i 2004.

I 2004 ble det gjennomført seks eksterne evalueringer av organisasjoner som mottok støtte over denne posten. Women's World Banking, Gateways Network og Water Supply and Sanitation Collaborative Council er eksempler på organisasjoner som ble gjennomgått.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 130,5 mill. kroner.

Kap. 161 Næringsutvikling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Nærings- og handelstiltak, <i>kan overføres</i>	73 297	80 000	85 000
72	Finansieringsordning for utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	150 403	150 000	120 000
73	Institusjonsutvikling i utviklingsland, <i>kan overføres</i>	34 424	45 000	52 500
75	NORFUND – tapsavsetting	143 750	143 750	143 750
95	NORFUND – grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland	341 250	341 250	341 250
	Sum kap. 161	743 124	760 000	742 500

Utvikling av institusjoner og kompetanse, samt etablering av gunstige og forutsigbare regler og rammevilkår på det næringsøkonomiske området er viktig for å tiltrekke seg kapital samt utvikle næringsliv og handel. Privat næringsliv, offentlige forvaltningsinstitusjoner, forskningsinstitusjoner og private organisasjoner er viktige samarbeidspartnere i dette arbeidet.

De landvise gjennomgangene som er foretatt i alle hovedsamarbeidsland og utvalgte samarbeidsland for å kartlegge muligheter og begrensninger for næringsutvikling, fremhever gjennomgående behovet for å styrke institusjonelle rammebetingelser og infrastruktur. I oppfølgingen av gjennomgangene legges det vekt på å utnytte den kompetanse og kunnskap som finnes i norske ressursbaser og næringsliv samt tiltak for å fremme partnerskap og økt engasjement fra det private næringsliv.

Virkemidlene under kapitlet inngår i Regjerings Strategi for støtte til næringsutvikling i Sør, og utgjør et viktig supplement til den støtten som gis til næringsutvikling og handel gjennom multila-

terale organisasjoner, det langsiktige stat-til-stat samarbeidet og frivillige organisasjoner. Kapitlet omfatter ulike støttetiltak og ordninger som skal bidra til å styrke fysisk og institusjonell infrastruktur, utvikle kompetanse i utviklingslandene og stimulere til etableringer og investeringer i utviklingsland, herunder bl.a. gjennom Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (NORFUND).

Som en oppfølging av den løpende dialogen mellom norske myndigheter, næringslivet og forskningsmiljøer, ble det i 2004 tatt initiativ til opprettelse av nye felles arenaer for å styrke samarbeidet og stimulere til bredere deltakelse fra disse aktører på områder der Norge har unik og etterspurt kompetanse. Det er videre gjennomført en samlet gjennomgang av virkemiddelapparatet for næringsutvikling for å vurdere tilpasninger i forhold til den senere tids utvikling i bistandsmarkedet og samarbeidslandenes behov. Konklusjonene og forslagene i rapporten som forelå juli 2005, er ikke behandlet av departementet. Rapporten vil bli drøftet med berørte parter før det legges frem for-

slag til endringer og tilpasninger i virkemidlene. Forslagene som er fremsatt, gjengis nedenfor.

Boks 8.12 Rapport om virkemidlene for næringsutvikling i sør

Rapporten fremhever særlig behovet for styrket satsing på etablering av rammebetingelser for næringsutvikling og infrastruktur. Den fremsetter forslag til tilpasninger i virkemidlene for etableringer og i NORFUNDs investeringsprofil. De viktigste forslagene i rapporten er:

Rammebetingelser

- etablere et eget utviklingsprogram for privat sektor i ett til to samarbeidsland, med fokus på rammebetingelser,
- utvide og utvikle innsatsen innenfor institusjonsutvikling, jf. kap. 161, post 73.

Etablering i utviklingsland

- etablere mottakelseskontorer i NORFUND og/eller NORAD der norske bedrifter kan få veiledning om investeringer i utviklingsland,
- forenkle støtten til forundersøkelser ved å innføre faste tilskuddsatser,
- samle de fleste av dagens søknadsbaserte ordninger i ett tilskuddsbasert instrument, «Business Development Facility», som gjennom konkurranse gir tilskudd til de beste investeringsforslagene,
- utrede muligheten for å introdusere garantier i forbindelse med infrastrukturutvikling,
- utvide garantirammen for GIEK for de fattigste landene.

NORFUND

- introdusere et eget lånevindu for investeringer i de minst utviklede landene, med høyere risikoprofil,
- introdusere en egen ubundet støtteordning for faglig bistand for NORFUNDs låntakere, med formål å forbedre gjennomføringen av investeringene.

Som ledd i oppfølgingen av OECD-anbefalingen om avbinding av bistanden har Norge bidratt med faglig og økonomisk støtte til et samarbeidsprosjekt mellom OECD utviklingskomité og Verdensbanken for å revidere og styrke anbudsregler

og innkjøpsrutiner i utviklingslandene. Revisjon av OECDs retningslinjer for innkjøp med sikte på harmonisering av OECD-landenes anskaffelsesregler inngår i dette prosjektet.

Virkemidlene under kapitlet kan anvendes i utviklingsland med bruttonasjonalprodukt per innbygger på opp til USD 5295, som tilsvarer Verdensbankens grense for lån. Støtte til de minst utviklede land og norske samarbeidsland, spesielt i Afrika, gis prioritet.

I samsvar med vedtak i OECDs utviklingskomité er postene under dette kapitlet avbundet fra og med 1. januar 2002. Dette gjelder imidlertid ikke tre konsulentfond i henholdsvis Det internasjonale finansieringsinstitutt (IFC), Den interamerikanske utviklingsbanken (IDB) og Den afrikanske utviklingsbanken (AfDB), jf. post 72. Disse fondene er, på linje med tilsvarende fond som andre bilaterale givere har, fremdeles delvis bundet til kjøp av norske tjenester. Hensikten med disse fond er å gi norske fagmiljøer bedre muligheter for å delta i multilaterale samarbeidsprosjekter i utviklingsland. Norge arbeider for at også denne type fond skal avbindes.

For mange næringslivstiltak kan det ofte gå flere år fra søknad til siste utbetaling av støtte, samtidig som ikke alle tilsagn kommer til utbetaling fordi bedriftene ikke vinner anbudskonkurransen. Det er derfor nødvendig med tilsagnsfullmakter, jf. forslag til romertallsvedtak.

For å få til en mest mulig effektiv utnyttelse av bevilgningen foreslås det at Utenriksdepartementet i tråd med tidligere praksis gis fullmakt til å kunne omdisponere bevilgningene mellom postene på dette kapitlet, jf. romertallsvedtak.

Post 70 Nærings- og handelstiltak, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Tilskuddsordningene under denne posten har som formål å stimulere til økt næringsvirksomhet og handel i utviklingsland og omfatter ordninger for støtte til tiltak for å øke utviklingslandenes handelskompetanse og eksport, tiltak for å stimulere til etablering av og samarbeid om næringsvirksomhet samt informasjonstiltak.

Støtte kan ytes til bedrifter og nærings- og bransjeorganisasjoner i utviklingsland og i industrialiserte land og til samarbeidstiltak, bl.a. under Matchmaking-programmene som skal fremme kommersielt samarbeid mellom små og mellomstore bedrifter i Norge og utvalgte utviklingsland.

Som en videre oppfølging av anbefalingene i næringslivsgjennomgangene foreslås det å øke bevilgningen på denne posten også i 2006.

Mål

Bevilgningen skal brukes til å finansiere:

- tiltak for å øke utviklingslands handelskompetanse og eksport, herunder ved opplæring/kompetanseoppbygging, prosjektforberedelse, produkt- og markedsutvikling, inkludert kvalitetssikring, forbedring av handelsprosedyrer, samt finansiering av garantiordningen for tap ved bl.a. kvalitetsmangler,
- tiltak i forbindelse med etablering av næringsvirksomhet i utviklingsland slik som forundersøkelser, tiltak for å fremme samarbeid innen næringsutvikling og handel, herunder gjennom Matchmaking- og traineeprogrammer, og tiltak for å fremme og trygge investeringer gjennom NORFUND,
- sosiale og hiv- aidsforebyggende tiltak, miljøinvesteringer, samt opplærings- og kompetanseoverføring,
- informasjonstiltak, herunder overfor bedrifter som vurderer å etablere seg i utviklingsland, bransjer og bedrifter for å fremme økt eksport fra utviklingsland/import til Norge, samt sektor- og bransjestudier for å kartlegge muligheter for næringsutvikling og handel, inkludert også studier initiert av bistandsadministrasjonen.

Rapport 2004

I alt ble det utbetalt om lag 72,2 mill. kroner i 2004.

Tiltak for å øke utviklingslands handelskompetanse og eksport

Det ble i 2004 utbetalt i alt om lag 16 mill. kroner til handelsrelaterte tiltak for å fremme import av varer fra utviklingsland til Norge, produktutvikling, tiltak for å øke utviklingslandenes handelskompetanse samt tap på garantier for import til Norge.

Tiltak for å bedre kvalitet og mattrygghet ved varer fra utviklingsland samt bygge opp nødvendige kontrollorganer for sertifisering og akkreditering av produksjon og eksport ble videreført i 2004. Gjennom FNs organisasjon for industriell utvikling (UNIDO) ble det gitt støtte til etablering av sertifiseringssystemer for de fattigste landene i Mekong-regionen (Vietnam, Laos og Kambodsja) og de minst utviklede land innen SAARC (Bangladesh, Nepal, Bhutan og Maldivene). I India gis støtte til Federation of Indian Chambers of Commerce and Industry (FICCI) i et pilotprosjekt for introduksjon av et nytt sertifiseringssystem for eksport av indiske landbruksprodukter.

For å stimulere til økt import fra utviklingsland, og spesielt fra de minst utviklede land, er det gitt støtte til bransjeorganisasjoner og frivillige institusjoner, bl.a. med sikte på å øke forbrukernes kunnskaper om produkter fra utviklingsland. Samarbeidsavtalen med Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon (HSH) for etablering av kontaktnettverk og veiledning om import fra utviklingsland overfor norske importører, ble videreført. I 2004 opprettet HSH, i samarbeid med den nederlandske importorganisasjonen CBI, en database med informasjon om eksportbedrifter i utviklingsland og norske importører. Det ble videre utarbeidet flere bransjestudier om det norske markedet, herunder for frukt og grønnsaker og tekstiler. En rettledning for eksportbedrifter i utviklingsland som ønsker å eksportere til det norske markedet, ble ferdigstilt tidlig i 2005.

Samarbeidsavtalene med Initiativet for etisk handel, Max Havelaar og Forum for utviklingshandel, som ble inngått i 2002 med sikte på å øke importen av varer fra utviklingsland, ble videreført i 2004. Det ble foretatt én utbetaling på 0,4 mill. kroner under garantiordningen for tap ved import til Norge fra utviklingsland.

Tiltak i forbindelse med etablering av næringsvirksomhet i utviklingsland.

Det ble utbetalt i alt ca. 22,8 mill. kroner i tilskudd til 90 forundersøkelser, prosjektidentifikasjon og traineeprogram. Mange bransjer var representert, bl.a. fiskeri/akvakultur, miljø, energi, informasjonsteknologi og skipsfart. Flest forundersøkelser ble i 2004 foretatt i Kina, Sri Lanka og India. Det ble gitt støtte til en norsk firma for vurdering av etablering av oppdrettsanlegg for produksjon av yngel til fiskeoppdrettere i Sri Lanka, og til et firma for vurdering av etablering av oppdrettsanlegg for produksjon av tilapia i Vietnam. Det ble videre gitt støtte til forundersøkelse i forbindelse med etablering av et selskap i Sør-Afrika for sertifisering av landbruksprodukter for eksport.

Under Matchmaking-programmene med Sør-Afrika, Sri Lanka og India ble det i 2004 utbetalt 6,1 mill. kroner. Det ble i alt registrert 69 «matcher» og inngått 22 avtaler om samarbeid. Det ble videre gitt støtte til finansieringen av NHOs bistandssekretariat for videreføring av institusjonssamarbeid med partnerorganisasjoner i utviklingsland, samt gjennomføring og oppfølging av andre fase av næringslivsgjennomgangene. Samarbeidsavtalen med NHO ble evaluert i 2004. Evalueringen viser i hovedtrekk at sekretariatets arbeid har bidratt til en styrkning av arbeidet med institusjonsbygging i utviklingsland, mens det påpekes behov for å

styrke innsatsen når det gjelder næringslivssamarbeid.

NORFUND mottok i 2004 8 mill. kroner til en tilskuddsordning for faglig bistand. Midlene ble bl.a. benyttet til hiv- og aidstiltak ved én av NORFUNDs investeringer i Mosambik, kvalitetsopplæring i Angola og miljøundersøkelser ved en treforedlingsbedrift i Tanzania. I Mosambik bidrar dette til at bedriften kan redusere spredningen av hiv og framveksten av aids blant sine ansatte og deres familier. I Angola har man finansiert et prosjekt for å sette lokale bedrifter i stand til å kvalifisere seg som leverandører til internasjonale operatører i Angola innen et ISO-900 rammeverk. I Tanzania har ordningen bidratt til at treforedlingsbedriften har fått vurdert viktige miljøkonsekvenser ved oppstart av et damanlegg som bl.a. omfattet spørsmålet om bruk av bedriftens egne avfallsprodukter for å generere kraft.

Boks 8.13 Matchmaking-programmet

Matchmaking-programmet stimulerer og legger til rette for næringsutvikling i sør gjennom forpliktende samarbeid mellom norske bedrifter og bedrifter i sør.

Matchmaking-programmet i Sør Afrika har siden starten i 1997 bidratt til etablering av 44 samarbeidsavtaler mellom norske og sørafrikanske bedrifter. 15 prosjekter er i en produksjonsfase hvor man i 2004 kunne registrere en tilleggsomsetning i de sørafrikanske bedriftene på vel 60 mill. kroner og en økning i antall ansatte på om lag 250 personer.

Sosiale tiltak, inkl. hiv- og aidsforebyggende tiltak, miljøinvesteringer og opplærings- og kompetanseoverføring

Støtte til sosiale tiltak, miljøinvesteringer og opplæring utgjorde 16,2 mill. kroner. Støtte til opplæring, bl.a. innen energi, bygg, fiskeoppdrett, båtbygging og fiskeutstyrproduksjon, ble gitt til 30 bedrifter, herunder en bedrift som fikk opplæringsstøtte i forbindelse med etablering av en fabrikk for produksjon av vekstbriketter (plantegjødning) i Sri Lanka. Det ble videre gitt støtte til miljøforbedrende tiltak og forebyggende tiltak mot hiv og aids til en produksjonsbedrift for palmeolje i Ghana, samt støtte til opplæring av lokalt ansatte medarbeidere i forbindelse med innføring av ny teknologi ved bedrifter i Sør Afrika og Eritrea.

En annen bedrift har, etter en forundersøkelse

støttet av NORAD, etablert et datterselskap i Uganda for å tilby telefontjenester til landsbybefolkningen gjennom såkalte «callcentre». Bedriften fikk i 2004 støtte til et omfattende opplæringsprogram, i hovedsak for kvinner, innen markedsføring, forretningsdrift og økonomi/regnskap. I alt 700 personer har gjennomgått opplæringen.

Informasjonstiltak og sektor- og bransjestudier

Arbeidet med de landvise gjennomganger for utvikling av næringslivet i hovedsamarbeidsland og utvalgte samarbeidsland ble videreført i 2004. Det ble bl.a., under NHOs ledelse, gjennomført andre fase av en næringslivsstudie i Vietnam. Studien ble bl.a. lagt til grunn for næringslivsfremstøt i forbindelse med statsbesøket til Vietnam høsten 2004. Det ble også gjennomført en begrenset næringsutviklingsstudie (fase 1 og fase II) i Angola. Støtte ble også gitt til oppfølgingstiltak av næringslivsstudiene i Uganda. Med utgangspunkt i en rekke intensjonsavtaler som ble undertegnet under et besøk av norske bedrifter i Uganda, arbeides det videre med prosjekter bl.a. innen fiskeoppdrett, husbygging og bygging av småkraftverk.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 85 mill. kroner.

Det foreslås at Utenriksdepartementet gis tilsagnsfullmakt innenfor en totalramme på 50 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

Garantiordningen for tap som skyldes kvalitetsmangler og for sen levering foreslås fastsatt til 50 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 72 Finansieringsordning for utviklingstiltak, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Posten har ulike virkemidler, herunder ubundet blandet kreditt som ble innført fra 2002 og støtte til opplæring av kjøper i utviklingsland i forbindelse med import av investeringsvarer. I tillegg dekkes forpliktelser inngått før 31. desember 2001 under daværende ordning for parallellfinansiering, samt tap knyttet til NORADs tidligere låneordning for utvikling av næringslivet i utviklingsland og påfylling av konsulentfond i enkelte utviklingsbanker.

Formålet med tilskudd til blandede kreditter er å bidra med gunstig fullfinansiering av prioriterte prosjekter og investeringer i utviklingslandene ved å kombinere bistandsmidler med kommersiell finansiering. Ubundne blandede kreditter vil først og fremst bli benyttet til finansiering av infrastrukturprosjekter, herunder vann og avløpsprosjekter,

som er av stor betydning for næringsutvikling i utviklingsland. Ordningen gjelder tiltak som ikke kan eller bør finansieres utelukkende på kommersielle vilkår, og som det ikke er behov for å fullfinansiere med gavemidler. Norske ubundne kreditter har et gaveelement på minimum 50 pst. i de minst utviklede land og 35 pst. i øvrige utviklingsland.

Kontrakt om et prosjekt finansiert gjennom ubundet kreditt skjer gjennom internasjonal anbudskonkurranse. Konkurransen om et prosjekt kan i enkelte tilfeller også fremstå ved at kjøper forhandler med flere potensielle leverandører i forskjellige land, dersom dette ikke er konkurransevridende eller i strid med anerkjente regler på området. En ubundet blandet kreditt forutsetter en garanti for tilbakebetalingen av kreditten. Dersom en norsk leverandør vinner en kontrakt om et prosjekt finansiert med ubundet blandet kreditt, vil garanti normalt kunne gis av Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK). I noen av de mindre kredittverdige utviklingsland vil garanti måtte gis under GIEKs garantiordning for eksport til og investeringer i utviklingsland. Rammen for denne ordningen har vært nær full utnyttelse i lengre tid. Dette gjør det vanskelig for norske bedrifter å engasjere seg i de mindre kredittverdige landene, og er således en vesentlig hindring for økt engasjement fra norske bedrifter i disse landene. Regjeringen arbeider derfor videre med å finne en robust løsning på det langsiktige finansieringsbehovet for særordningen, slik at ordningen med ubundne kreditter også kan benyttes i de mindre kredittverdige land der hvor dette vurderes forsvarlig.

Ubundne blandede kreditter er fortsatt i en tidlig fase, og få OECD land har avbundet sin finansiering av blandet kreditt ut over gruppen av minst utviklede land. Fra norsk side har man arbeidet aktivt for å gjøre ordningen kjent i våre viktigste samarbeidsland, og det har skjedd en gradvis oppbygging av prosjektporteføljen. Man har videre introdusert ubundne kreditter som samfinansieringsform med utviklingsbankene til erstatning for bundet parallellfinansiering som ble nedlagt fra 2002.

Ved import av investeringsvarer til utviklingsland er det ofte behov for opplæring av kjøper. Tilskudd kan gis både når leveransen er fullt ut kommersielt finansiert, og helt eller delvis bistandsfinansiert, f.eks. ved en blandet kreditt.

Konsulentfond det er aktuelt å benytte bevilgningen til er Det Internasjonale Finansieringsinstitutt (IFC), Den interamerikanske utviklingsbanken (IDB) og Den afrikanske utviklingsbanken (AfDB). Disse fondene er delvis bundet til bruk av

norske konsulenter. Påfylling foretas ved behov på bakgrunn av henvendelse fra de aktuelle bankene.

De totale behovene under denne posten forventes å bli noe mindre i 2006 på grunn av avslutning av gamle parallellfinansierte prosjekter. Posten vil derfor bli redusert.

Mål

Bevilgningen kan brukes til:

- ubundet blandet kreditt,
- støtte til opplæring av kjøper i utviklingsland ved import av investeringsvarer,
- forpliktelser til parallellfinansiering inngått før 31. desember 2001 og dekning av eventuelt garantiansvar knyttet til NORADs tidligere låneordning for utvikling av næringslivet i utviklingsland,
- bidrag til konsulentfondene i IDB, IFC og AfDB.

Rapport 2004

Den samlede støtten beløp seg til 150,4 mill. kroner i 2004.

Under ordningen med ubundne blandede kreditter ble det i 2004 utbetalt 15,1 mill. kroner i tilskudd til finansiering av et avløpsanlegg i Kina. Kontraktverdien var på USD 7 mill., og kontrakten ble i anbudskonkurransen vunnet av et svensk selskap. Anlegget, som forventes ferdigstilt i 2005, vil gi 400 000 innbyggerne i en by i det nordlige Kina forbedret livsmiljø gjennom rensing av tidligere ukontrollerte utslipp fra industri og private husholdninger. I løpet av 2004 ble flere nye prosjekter, bl.a. i Vietnam og Bangladesh, med forventet utbetaling i 2005, tatt opp til realitetsvurdering.

Utbetaling av støtte under ordningen for opplæring av kjøpere i utviklingsland beløp seg til 5 mill. kroner. Støtte ble bl.a. gitt til opplæring i forbindelse med prosjekter i bl.a. Tanzania, Uganda, Bangladesh, Mosambik, Laos, Indonesia og Vietnam. De finansierte opplæringsprogram har satt kjøper bedre i stand til å benytte og vedlikeholde det utstyr som er kjøpt. I Uganda og Laos ble det for eksempel gitt opplæring til ansatte hos de nasjonale elektrisitetsmyndigheter i drift og vedlikehold av sub-stasjoner for elektrisitetsdistribusjon kjøpt fra Norge.

Støtten til videreføring av pågående parallellfinansieringstiltak utgjorde 124,7 mill. kroner. Tiltakene gjaldt bl.a. kapasitetsbygging innen vannsektoren i Laos og Vietnam, miljøovervåking i Ho Chi Minh City i Vietnam, elektrifisering i Mosambik og Malawi og kraftrehabilitering i Tanzania. Finansieringen av prosjektene i Laos og Vietnam, som samfinansieres med Den asiatiske utviklingsban-

ken, har gått til kapasitetsbygging og har bidratt til at totalprosjektet, inkludert de fysiske investeringer i vann og avløp, er blitt gjennomført på en tilfredsstillende måte.

Det ble foretatt en påfylling på 6,9 mill. kroner til konsulentfondet med Den interamerikanske utviklingsbank.

På grunnlag av anbefalingen i den evaluering av konsulentfondet til IDB som ble foretatt i 2003, tas det i løpet av 2005 sikte på å reforhandle og forlenge avtalen med IDB.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 120 mill. kroner.

Det foreslås at Utenriksdepartementet for 2006 gis tilsagnsfullmakt innenfor en totalramme på 500 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 73 Institusjonsutvikling i utviklingsland, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Bevilgningen anvendes til å støtte oppbygging og styrking av institusjonelle rammebetingelser for næringsvirksomhet og handel i utviklingsland. Den vil bl.a. bli benyttet ved oppfølging av anbefalingene i næringslivsgjennomgangene for hovedsamarbeidsland og utvalgte samarbeidsland.

Det er ønskelig å bidra til økt samarbeid mellom offentlig sektor, privat sektor og forskningsinstitusjoner i utviklingsland og industrialiserte land. Det legges vekt på å trekke på kompetansen innen norsk næringsliv, forskningsinstitusjoner og forvaltningsorganer på områder der Norge er konkurransedyktig og har spesiell kompetanse.

Støtte skal normalt baseres på en anmodning om finansiering av konkrete tiltak fra mottakerlandet. I de foretatte næringslivsstudier er det lagt stor vekt på å styrke innsatsen for å bedre rammebetingelsene og de institusjonelle forhold for næringsutvikling i de enkelte land. I samsvar med anbefalingene i disse studiene ble denne bevilgningen økt i 2005, og det foreslås en ytterligere økning i 2006.

Mål

Bevilgningen skal brukes til å finansiere økonomisk begrensede tiltak hovedsakelig i form av faglig støtte til å bedre rammebetingelsene for næringsøkonomisk utvikling, herunder styrke lover, verk, institusjoner og kompetanse på områder som bruks- og eiendomsrettigheter, ressursforvaltning/miljø, primærnæringer, energi og maritim sektor.

Rapport 2004

Den samlede støtten beløp seg til 34,4 mill. kroner.

Nepal var den største mottaker av støtte under denne bevilgningen, særlig til styrking av rammebetingelsene på energisektoren. Sri Lanka mottok bl.a. støtte for å utarbeide en arealplan for kystsonen i den sørlige del av landet. Det ble videre gitt støtte til et prosjekt i Bhutan for vannressursforvaltning.

I Vietnam ble arbeidet med å ferdigstille en samlet plan for utnyttelse av landets vannressurser videreført. I Egypt ble det gitt støtte til opplæring innen shipping, transport og logistikk. I Øst-Timor er det gitt støtte til styrking av forvaltningen av kraftsektoren.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 52,5 mill. kroner.

Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland – NORFUND

Post 75 NORFUND – tapsavsetting

Post 95 NORFUND – grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland

Situasjonsbeskrivelse

Behovet for risikokapital og kompetanse for å utvikle næringslivet er stort i de fleste utviklingsland. NORFUNDs oppgave er å bidra med investeringskapital, lån og garantier til etablering av lønnsom og bærekraftig næringsvirksomhet i disse landene. NORFUNDs investeringer gjøres på kommersielle vilkår, og innenfor en begrenset tidshorison, i form av direkte investeringer eller deltakelse i lokale investeringsfond. NORFUND skal bidra til at det skjer investeringer der kommersiell finansiering ikke er tilstede og/eller der prosjekter gjennom NORFUNDs engasjement sikres en reell og positiv utviklingseffekt. Satsing på små og mellomstore bedrifter skal vektlegges. Fondets investeringer foretas ofte i samarbeid med en lokal eller regional partner, eller via samarbeidsselskaper etablert sammen med strategiske partnere slik som Commonwealth Development Corporation (Aureos) og Statkraft (SN Power). Alle investeringene vurderes i forhold til sosiale og miljømessige hensyn, og det legges vekt på arbeid for økt bevissthet om hiv- og aidsepidemien.

Gjennom etablering av lokale investeringsfond bidrar NORFUND til å øke tilfanget av risikokapi-

tal til mindre, lokale bedrifter, samtidig som man bidrar til å bygge opp lokal finansiell og forretningsmessig kompetanse. NORFUND medvirker dermed til at også andre, kommersielle investorer, i større grad kan engasjere seg i utviklingsland.

Ved investeringer i fond arbeider NORFUND tett sammen med andre finansieringsorganisasjoner, bl.a. Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC), Den interamerikanske utviklingsbanken (IDB) og det britiske Commonwealth Development Corporation (CDC), samt de nordiske søsterorganisasjonene. Samarbeidet mellom NORFUND og CDC er formalisert gjennom etableringen av forvaltningsselskapet Aureos Capital som forvalter lokale fond rettet mot små og mellomstore bedrifter.

Det er foretatt en særskilt avsetning av fondets kapital til energiformål. Gjennom selskapet Statkraft NORFUND Power Invest AS (SN Power), som NORFUND har etablert i samarbeid med Statkraft, bidrar NORFUND til økte investeringer innenfor energisektoren i utviklingsland. Spesiell vekt skal legges på å utvikle fornybare energiresurser i fattige land i Afrika.

NORFUNDs engasjement i Aureos og SN Power inngår som viktige ledd i selskapets organisering av sin virksomhet på områdene fondsinvesteringer og utvikling av fornybar energi. Som omtalt i St.prp. nr. 1 (2002-2003), jf. St. prp. nr. 1 (2003-2004) og St.prp. nr. 1 (2004-2005), eier NORFUND 50 pst. av aksjekapitalen i hvert av disse selskapene. Spørsmålet om NORFUNDs eierandel ble drøftet av Stortinget på grunnlag av Riksrevisjonens merknader i Dokument 3: (2003-2004). Regjeringen har fremlagt forslag til en presisering i Lov nr. 26 av 9. mai 1997 om Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (NORFUND-loven), slik at den eksplisitt hjemler dagens praksis, jf. Ot.prp. nr. 110 (2004-2005) Om lov om endring i lov av 9. mai 1997 nr. 26 om Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland.

Innenfor bevilgningene til NORFUND har det siden budsjettåret 2002 vært foretatt en særskilt avsetning av midler til de minst utviklede land (MUL). Hensikten er å styrke NORFUNDs aktiviteter i disse landene ut over det som er mulig gjennom fondets ordinære virksomhet. Det legges spesielt vekt på økte investeringer i Afrika sør for Sahara.

NORFUNDs drift skal på sikt finansieres av dets løpende kapitalinntekter og avkastning på investeringer. Avkastningen ligger flere år frem i tid, og hoveddelen av fondets investeringer har en lang tidshorison, herunder ikke minst fondets

betydelige investeringer i lokale investeringsfond, som har investeringshorison på 8-10 år. Som et ledd i arbeidet for å bygge opp fondet til en viss størrelse, vil NORFUND derfor fortsatt i en periode årlig bli tilført ny kapital. NORFUNDs rolle som egenkapitalinvestor i utviklingsland hvor en må forholde seg til politisk risiko så vel som uklare rettsforhold og mangelfull næringslovgivning, innebærer at fondet har en betydelig risikoeksponering. Dialogen med NORFUND om fondets risikoprofil følges opp.

Samtidig som prinsippet om ubundet bistand ivaretas, skal NORFUND tilstrebe å styrke samarbeidet med norske bistandsaktører og norsk næringsliv hjemme og ute med sikte på å skape positive synergier og styrke evnen til å identifisere gode investeringsmuligheter, ikke minst i Norges samarbeidsland. Anbudsgarantiordningen som ble opprettet i 2004, er et nytt virkemiddel som skal stimulere til en mer aktiv deltakelse fra norske bedrifter i utviklingen av næringslivet i utviklingsland.

NORFUND ble fra og med 1. januar 2001 tillagt forvaltningen av låneporteføljen under NORADs tidligere låneordning for utvikling av næringslivet i utviklingsland. Utestående fordringer samt renter og avdrag på de gjenstående lånene tillegges NORFUNDs kapitalbase.

Samlede overføringer til NORFUND i 2004 var 493 mill. kroner, hvorav 8 mill. kroner over post 70 Nærings- og handelstiltak.

Mål

NORFUND skal gjennom sin virksomhet:

- foreta direkte investeringer og delta i lokale investeringsfond, herunder småbedriftsfond,
- ha minst 1/3 av sine samlede investeringer (ekskl. planlagte investeringer) i de minst utviklede land, med særlig vekt på Afrika sør for Sahara,
- gi lån og garantier til bedrifter i utviklingsland,
- finansiere en anbudsgarantiordning for norske bedrifter som deltar i bistandsfinansierte utviklingsprosjekter,
- ha en særskilt satsning på fornybar energi og nye fornybare energiformer i utviklingsland,
- sikre at miljøhensyn er tilstrekkelig ivaretatt i fondets investeringer,
- sørge for at virksomheten som ledd i arbeidet med virksomheters samfunnsansvar ivaretar grunnleggende standarder for helse, miljø og sikkerhet,
- forvalte porteføljen av utestående lån under NORADs tidligere låneordning.

Rapport 2004

Pr. 31.12.04 hadde NORFUND forpliktet seg til investeringer for i alt 1,6 mrd. kroner i bedrifter og investeringsfond. I tillegg til investeringsporteføljen har NORFUND en portefølje av lån til bedrifter i utviklingsland som ble overført fra NORAD i 2001. Til sammen 26 pst. av NORFUNDs investeringer er foretatt i de minst utviklede landene, 33 pst. i andre samarbeidsland for norsk bistand og 41 pst. i andre utviklingsland. Den prosentvise nedgangen i investeringene i minst utviklede land fra 2003 skyldes at man nå kun inkluderer juridisk avtalefestede investeringer i statistikken, og at det ofte tar lengre tid å utvikle prosjekter i minst utviklede land enn i andre utviklingsland. NORFUND har en større andel av sine investeringer i minst utviklede land enn det andre OECD-lands investeringsfond har.

Ved utgangen av 2004 besto NORFUNDs investeringsportefølje av 20 ulike direkte investeringer og 19 investeringer i lokale og regionale investeringsfond. I løpet av 2004 ble det gjennomført i alt 8 nye investeringer. NORFUND vedtok investeringer i ett nytt fond og en ny investeringsfasilitet i Asia; Aureos South East Asia Fund med USD 20 mill. og Aureos South Asia Interim Fund med USD 5 mill. I tillegg ble det signert en avtale om investering i Fundo de Investimento Privado-Angola med USD 7,5 mill. Aureos South Asia Interim Fund samfinansieres med CDC (tidligere Commonwealth Development Corporation), og ble etablert som en forløper av Aureos South Asia Fund som forventes etablert i løpet av 2005.

NORFUND etablerte i august 2004 en ny anbudsgarantiordning for delvis refusjon av utgifter i forbindelse med deltakelse i internasjonale anbudskonkurranser for bistandsfinansierte utviklingsprosjekter i utviklingsland. Ordningen forvaltes av GIEK. Ved utgangen av året var det gitt én garanti, mens 16 søknader var til behandling. Det ble ikke foretatt noen utbetaling i 2004.

Som en videre utvikling av GrameenPhone i Bangladesh, hvor Telenor er majoritetseier, deltok NORFUND i 2004 i et syndikatlån og skal investere inntil USD 10 mill. i dette lånet. I tillegg har NORFUND deltatt sammen med Utenriksdepartementet i restruktureringen av finansieringen av Norfish Blagaj i Bosnia.

Finanssektoren ble høsten 2003 etablert som et eget forretningsområde i NORFUND. 2004 var det første hele aktivitetsåret for dette forretningsområdet. I Latin-Amerika ble det inngått en låneavtale med Latin American Agribusiness Development Corporation (LAAD) på USD 5 mill. (tilsvarende 31 mill. kroner), og i Corporación Interamericana

para el Financiamiento de Infraestructura (CIFI) ble det foretatt en investering på USD 5 mill. (tilsvarende 31 mill. kroner). LAAD bidrar med lån til landbruksprosjekter i hele regionen og er særlig involvert i prosjekter innen produksjon og eksport av frukt og grønnsaker. På denne måten har NORFUND bidratt med en type langsiktig finansiering for små og mellomstore familieeide landbruksprodusenter som ikke har vært tilgjengelig tidligere. I Afrika ble det foretatt en egenkapitalinvestering i banken DFCU i Uganda (tidl. Development Finance Company of Uganda) på 4,6 mrd. Uganda shillings (tilsvarende 17,6 mill. kroner). DFCU retter seg særlig mot ordinære innbyggere og små- og mellomstore bedrifter i landet. Leasing er et av virkemidlene banken benytter for å gi småbedrifter økte vekstmuligheter i Uganda. DFCU representerer også et mulig nettverk for norske bedrifter som ønsker å etablere seg i Uganda.

NORFUND var i 2004 med på å etablere et nytt fondsforvaltningsselskap i Angola – Angola Capital Partners (ACP) sammen med statsoljeselskapet Sonangol og BAI – en av Angolas største banker. Fundo de Investimento Privado Angola (FIPA) retter seg mot investeringer i små- og mellomstore bedrifter innen landbasert virksomhet.

NORFUND deltok i 2004 aktivt i næringslivsgjennomgangene i samarbeidslandene, og arbeidet sammen med NORAD, NHO og HSH med å identifisere investeringsmuligheter i Mosambik, Uganda og Vietnam. NORFUND har sammen med NORAD fortsatt arbeidet med å veilede og dele erfaringene med norske bedrifter som ønsker å investere i disse landene. Investeringer innen fornybar energi og herunder spesielt vannkraft fremstår blant de mest interessante mulighetene.

I 2004 har NORFUND arbeidet videre med oppbygging av fondsforvaltningsselskapet Aureos Capital, som etter en omorganisering av CDC i 2004, nå eies sammen med selskapet Actis Ltd. Aktiviteten i Aureos har vært stor og forvaltningsselskapet fikk i 2004 fulltegnet tre fond i Afrika og etablerte ett nytt fond og en fasilitet i Asia. Gjennom Aureos forvaltes nå 17 ulike lokale og regionale investeringsfond med en total kapital på 2,4 mrd kroner, hvorav 1,8 mrd kroner er tilført fra andre investorer enn NORFUND. Med sitt omfattende nettverk av lokale kontorene gjør Aureos det lettere for NORFUND å satse i de minst utviklede landene.

Selskapet Statkraft NORFUND Power Invest AS (SN Power) har, i tillegg til drift av anlegg i Peru, Chile og på Sri Lanka, i 2004 gjennomført en større investering i India og orientert seg mot det afrikanske kraftmarkedet. SN Power bidrar aktivt innenfor næringsutviklingssamarbeidet, og arbei-

der med mulighetene for utvikling av småkraftverk i Uganda og rehabilitering av kraftverk i Mosambik. Det er inngått en intensjonsavtale med ugandiske myndigheter om å utvikle og drive småkraftverk, og man har fått konsesjon til å utvikle fire kraftverk i størrelsen 5-20 MW, som skal bidra til en mer stabil strømforsyning for det lokale næringsliv i distriktene.

NORFUND har i 2004 hatt et særlig fokus på å integrere internasjonale miljø- og sosiale standarder i prosjektvurderingen og gjennom prosjektets livssyklus. Dette har blitt fulgt opp med bedriftsbesøk, der også forhold som hiv og aids og korrupsjon er satt på dagsordenen.

Det er utarbeidet et målesystem med indikatorer for utviklingseffekter, som i første omgang vil bli benyttet for alle investeringer NORFUND gjør direkte i enkeltbedrifter. Systemet måler bl.a. effekt i forhold til arbeidsplasser, teknologi- og kunnskapsoverføring, opplæring, kjønnsspørsmål, skatteinntekter, økonomiske ringvirkninger, anti-korrupsjon og miljø- og sosiale forhold. Fra og med 1. januar 2005 er systemet benyttet i vurderingen av investeringsprosjektene. Det arbeides med å utarbeide lignende indikatorer også for investeringer i finansinstitusjoner og fond.

Ved utgangen av 2004 var det rundt 7 400 arbeidsplasser ved virksomheter der NORFUND har direkteinvesteringer. Ved bedriftene i de lokale og regionale fondene NORFUND hadde investert i, var det i alt rundt 40 000 ansatte. For NORFUNDs investeringer – spesielt i finansinstitusjo-

ner – vil de underliggende prosjektene i tillegg ha et betydelig antall arbeidsplasser. Videre skapes positive ringvirkninger og ytterligere arbeidsplasser ved at underleverandører og andre næringer nyter godt av økte investeringer i området.

Innen låneporteføljen som ble overtatt fra NORAD i 2001, ble i løpet av 2004 fire lån fullt tilbakebetalt. Porteføljen omfattet 33 lån pr. 31.12.04. Lånene er blitt nedbetalt med 37 mill. kroner i 2004. I tillegg er det innbetalt 6,1 mill. kroner i renter. Gjenstående lån pr. 31.12.04 er 212,8 mill. kroner. NORFUND gir oppfølging av utsatte bedrifter høy prioritet og har medvirket til refinansiering av enkelte av engasjementene.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 485 mill. kroner, fordelt mellom en bevilgning på 143,75 mill. kroner under post 75 Tapsavsetning og en bevilgning på 341,25 mill. kroner under post 95 Grunnfondskapital. Av det samlede forslag til bevilgninger avsettes 285 mill. kroner til ordinær kapitalpåfylling, fordelt med 71,25 mill. kroner til tapsavsetning (post 75) og 213,75 mill. kroner til grunnfondskapital (post 95). Det foreslås videre avsatt 90 mill. kroner øremerket til investeringer i de minst utviklede landene, hvorav 45 mill. kroner til tapsavsetning og 45 mill. kroner til grunnfondskapital, og 110 mill. kroner øremerket til investeringer i energisektoren, fordelt med 27,5 mill. kroner til tapsavsetning og 82,5 mill. kroner til grunnfondskapital.

Kap. 162 Overgangsbestand (gap)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Overgangsbestand (gap), <i>kan overføres</i>	475 034	471 500	711 500
	Sum kap. 162	475 034	471 500	711 500

Det har vokst frem en erkjennelse i det internasjonale samfunnet av behovet for og betydningen av en fleksibel og målrettet innsats rettet mot fredsbygging og overgangssituasjoner mellom voldelige konflikter og fred. Internasjonalt er det nå en rekke initiativ for å begrense de negative sammenhengene mellom voldelige konflikter, manglende utvikling og gjenoppblussing av en konflikt og krigssituasjon. Norge trekkes ofte frem som et godt eksempel på en giver som har utformet et budsjettmessig virkemiddel for fleksibel støtte til det internasjonale arbeidet i overgangssituasjoner.

Formålet med bevilgningen er å bidra til fredsbygging og utvikling i land som søker å arbeide seg ut av dyptgående voldelige konflikter. Det vil også kunne ytes overgangsbestand til land som har vært rammet av særlig omfattende og alvorlige naturkatastrofer. Bevilgningen skal primært brukes til å forsterke den internasjonale innsatsen og bidra til å bygge bro mellom humanitær bistand og mer langsiktig utviklingssamarbeid. Overgangsbestand omfatter innsats i en rekke land som befinner seg i en kritisk fase av egen utvikling. En skjør fred, dårlig fungerende offentlige institusjo-

ner, et svakt sivil samfunn, infrastruktur i ruiner, demokratiske prosesser som er lite utviklet, og en svak nasjonal økonomi er ofte rammebetingelsene for overgangsbistand.

Bistand må samordnes med politiske og diplomatiske initiativ, og en tett internasjonal samordning er nødvendig. Det legges opp til en tett samordning med bl.a. støtten som gis over kapittel 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter. Enkelte elementer i overgangsbistand er tilsvarende den humanitære innsatsen eller mer tradisjonelt utviklings samarbeid, men kontekst og formål er annerledes og krever en freds- og konfliktsensitiv tilnærming.

Bevilgningen vil normalt ikke anvendes i samarbeidslandene. Det vil imidlertid kunne oppstå situasjoner i hovedsamarbeids- og samarbeidslandene som tilsier bruk av overgangsbistand for å støtte fredsbyggende utviklingsarbeid eller støtte gjenoppbygging etter spesielt omfattende naturkatastrofer. Videreføringen av slike tiltak bør som hovedregel finansieres over den aktuelle regionbevilgning de påfølgende år.

Et bredt spekter av bistandsinnsatser vil kunne støttes. Støtten skal i utgangspunktet ha en tidsbegrenset varighet. Tiltak som bidrar til å styrke internasjonale og regionale institusjoners kapasitet og strategiske evne til å arbeide for fredsbygging og utvikling i land rammet av naturkatastrofer vil bli prioritert. FN-systemet og de internasjonale finansieringsinstitusjonene vil være sentrale kanaler. Også regionale organisasjoner, som spiller en sterk rolle i konfliktløsning, kan være aktuelle samarbeidspartnere. Norske frivillige organisasjoner vil være viktige samarbeidspartnere. Det vil også være aktuelt å kanalisere midler til nasjonale og lokale myndigheter.

Bevilgningen er ikke en søknadsbasert ordning. Stor fleksibilitet er påkrevd, samtidig som en bør være beredt til å ta større risiko enn ved langsiktig bistand. I uoversiktlige situasjoner der tid er en kritisk faktor, er inngående kunnskap om de ulike aktørers spesialkompetanse, både i forhold til tema og land, av avgjørende betydning.

Post 70 Overgangsbistand (gap), kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Arbeidet med reformer i FN for å fremme en mer samordnet og effektiv innsats i land som er i overgangssituasjoner pågår med stor tyngde. Internasjonalt diskuteres hvordan FN skal styrke koordineringen av innsats i postkonfliktsituasjoner. Det er bl.a. opprettet en ny Fredsbyggingskommisjon og et eget fond i FN for fredsbygging, jf. kap. 164,

post 70. Norge skal bidra til å styrke FN's reformarbeid i skjæringspunktet mellom humanitær innsats og utviklingsvirksomhet. Overgangsbistand vil også støtte andre FN-organisasjoner og tiltak for økt samordning og harmonisering mellom FN og de internasjonale finansinstitusjonene.

Barn er en spesielt sårbar gruppe i konfliktsituasjoner. I tråd med Strategi for barn og ungdom i utviklingssamarbeid (2005) vil det derfor være aktuelt å støtte initiativ som retter seg spesielt mot barns situasjon.

I Sudan har Norge hatt en sentral rolle i forbindelse med fredsforhandlingene og som vertskap for den første giverlandskonferansen. Fredsavtalen i Sudan medfører at det er lagt opp til å øke bistanden betydelig. Vesentlige deler av midlene vil bli kanalisert gjennom to flergiverfond, et for sør og et for nord, begge administrert av Verdensbanken. Målet vil bl.a. være å bidra til å bygge opp den nye regionalregjeringen i Sør Sudan. Videre vil kapasitetsbygging, styresett, etablering av grunnleggende statlige funksjoner, tjenesteyting og vitalisering av lokal økonomi være hovedutfordringer.

Afghanistan står fremdeles ovenfor store utfordringer og samlet norsk støtte til landet vil opprettholdes på et høyt nivå. Også i 2006 vil Afghanistan motta en betydelig andel av overgangsbistanden, men en økende andel blir finansiert over regionbevilgningen.

Utfordringene når det gjelder å bidra til å bygge fred og fremme utvikling på Afrikas Horn, i Sentral Afrika og i Vest Afrika er store og vedvarende. Dette gjelder ikke minst DR Kongo. Dette tilsier at disse områdene også i 2006 vil være blant mottakerne av overgangsbistand. Nivå og innretning av arbeidet vil i stor grad avhenge av den politiske utviklingen og framdriften i arbeidet for å skape fred og stabilitet som grunnlag for samfunnsbygging og utvikling.

I lys av den sterkere rolle regionale og subregionale organisasjoner spiller i arbeidet for fred og stabilisering vil samarbeidet med slike organisasjoner vurderes. I Afrika spiller regionale organisasjoner, men også land som Sør-Afrika og Nigeria, en stadig sterkere rolle i arbeidet for fredsbygging og gjenreising etter konflikt. AU og ECOWAS har opprettet egne fredsfond for å finansiere slike tiltak, og NEPAD har satt i gang en prosess for å vurdere hvilke rolle afrikanske land kan spille når det gjelder gjenreising etter konflikt. Det er derfor i økende grad aktuelt å søke samarbeid med afrikanske partnere.

I tillegg tilsier situasjonen i Irak at Norge bør være beredt til å bidra med bistand i en overgangsperiode. Tilbaketrekkingen fra Gaza medfører

også behov for omfattende internasjonal innsats i en overgangsperiode.

I disponeringen av bevilgningen er det nødvendig å balansere en viss tidshorisont i støttet til fredsbygging i enkeltland med nødvendigheten av å kunne respondere raskt dersom nye situasjoner oppstår i løpet av året.

Flodbølgen som rammet mange av landene rundt det indiske hav i romjulen 2004 etterlot seg enorme skader og ufattelig menneskelig lidelse. Indonesia og Sri Lanka ble hardest rammet, men land som India, Thailand, Somalia og Seychellene fikk også omfattende ødeleggelser. I 2006 kan det fremdeles være aktuelt å gi noe støtte til gjenoppbyggingstiltak etter flodbølgen for å sikre en tilfredsstillende fullføring av igangsatte tiltak.

Mål

Bevilgningen planlegges brukt til å bidra til utvikling og fredsbygging i land som søker å arbeide seg ut av voldelige konflikter eller har vært utsatt for omfattende naturkatastrofer. Overgangsbistand skal i den sammenheng:

- bidra til å styrke det internasjonale samfunns kapasitet og kompetanse til å bidra i slike sammenhenger, herunder til FNs nye fredsbyggingsfond,
- støtte tiltak med oppbygging og gjenoppbygging av infrastruktur, samt grunnleggende offentlige funksjoner og sivile strukturer (politiske og administrative),
- bidra med støtte til tiltak for varige løsninger for flyktninger, internt fordrevne personer og tidligere soldater, og støtte opp om demobiliserings- og reintegreringstiltak,
- støtte tiltak for fremme av forsoning, demokrati og respekt for menneskerettigheter.

Rapport 2004

Høsten 2004 ble det gjennomført en resultatgjennomgang basert på erfaringer fra utvalgte land og tiltak. Norske frivillige organisasjoner og de multilaterale kanalene var omfattet av gjennomgangen. Erfaringene så langt indikerer at bevilgningen i hovedsak har fungert etter forutsetningene i forhold til politiske prioriteringer, kanalvalg, geografisk konsentrasjon samt innsats og støtte til fredsbyggende prosesser.

Giverkoordinering er en spesielt stor utfordring i postkonfliktsituasjoner, der myndighetsstrukturen er svak. Norge har derfor lagt stor vekt på å bidra aktivt til en slik koordinering. Derfor støttet Norge i mange land etablering av flergiver-

fond, og kanaliserte en betydelig del av støtten gjennom slike fond.

Det ble i 2004 satset på å bidra til å bygge eller gjenoppbygge infrastruktur og viktige offentlige funksjoner gjennom støtte til politiske og administrative myndigheter og strukturer.

Dialogen med FN-organisasjonene og de internasjonale finansinstitusjonene om deres rolle, innsats og samvirke i overgangssituasjoner har blitt videreført og styrket. Disse institusjonene har vært de mest brukte kanalene for overgangsbistand med ca 74 pst. av bevilgningen. UNDPs fond for konfliktforebygging og gjenoppbygging ble støttet med 20 mill. kroner. Gjennom støtte til dette fondet har Norge bl.a. støttet de faglige og utviklingspolitiske temaene som framstår som særlig sentrale i det internasjonale arbeidet for fredsbygging. UNDP mottok i tillegg 101 mill. kroner fordelt på innsats i ni land.

FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR) har med sitt mandat vært spesielt opptatt av å finne varige løsninger for flyktninger. Slike løsninger inkluderer et helt sett av ulike utviklingstiltak og programmer. Dette er tiltak UNHCR ikke vil eller er ment å klare alene. UNHCR har derfor tatt initiativ ovenfor andre sentrale utviklingsaktører som UNDP, UNICEF og Verdensbanken for å involvere de i en tidligere fase i overgangssituasjoner på landnivå. Norge støttet dette initiativet som har bidratt til felles analyser av behov, bedre koordinering og planlegging samt en bedre integrering av aktiviteter i de relevante landene.

Blant de norske organisasjonene var Kirkens Nødhjelp største mottaker av overgangsmidler i 2004 med 36 mill. kroner, mens Norsk Folkehjelp mottok 18 mill. kroner og Flyktninghjelpen 14,5 mill. kroner.

De områdene som i 2004 mottok mest støtte var områdene økonomisk utvikling inkludert infrastruktur (35 pst.), styresett (33 pst.) og helse og utdanning (25,5 pst.). I 2004 var 38 pst. av overgangsbistanden rettet mot kvinner og likestilling.

Afghanistan mottok 120 mill. kroner, og størstedelen ble kanalisert til et multilateralt flergiverfond (ARTF). Afghanske myndigheter hadde behov for betydelig støtte til driftsbudsjettet, til tross for innsatsen for å høyne de nasjonale inntektene. Støtten gjennom fondet, som administreres av Verdensbanken, bidro til finansiering av afghanske myndigheters innsats for å bygge samfunnsinstitusjoner og gjennomføre egne utviklingsplaner. Videre mottok Kirkens Nødhjelp og Afghanistan-komiteen støtte til landsbygduitviklingsprogrammer, som bidro til å sikre primærtjenester til befolkningen. Narkotikaøkonomien er blitt en sentral destabiliserende faktor i Afghanistan, og det ble gitt støtte til

aktuelle programmer for narkotikabekjempelse. Det ble innledet samarbeid med Aga Khan Foundation (AKF), som er en viktig aktør i Afghanistan innenfor narkotikabekjempelse og alternative leveveier. Det ble også gitt støtte gjennom FN for å assistere i forberedelsene og gjennomføringen av presidentvalget i 2004.

Støtten til Sri Lanka er hovedsakelig blitt brukt til rehabilitering av de krigsrammede områdene i nord og øst i landet. Dette ble gjort gjennom støtte til bygging av et sykehus i Killinochchi koordinert av ADB, og infrastrukturutbedringsprosjekter i regi av UNHCR/UNDP. Det ble i tillegg gitt støtte til små næringslivsprosjekter i nord og øst gjennom et mikrofinansprogram ledet av UNDP.

Det ble brukt 253 mill. kroner til tiltak i Afrika. I Sudan ble det anvendt 110 mill. kroner. Hensikten med disponeringen var å støtte fredsprosessen i landet og styrke partenes evne til å implementere en fredsavtale. Midlene ble knyttet til å styrke begge parters kapasitet mht sivil administrasjon og tjenesteyting, videreføring av et utdanningsprogram, samt tiltak innen helse, matvaresikkerhet, vann og skolegang for barn. Det ble også gitt støtte til FNs arbeid med å legge til rette for tilbakevending av flyktninger og internt fordrevne personer.

Det ble overført 7 mill. kroner gjennom UNDP til et gjenbosettingsprogram for internt fordrevne personer i Eritrea. Programmet skal sikre en varig reintegrering av flyktninger tilbake til sine hjemmeområder gjennom prosjekter som inkluderer jordbruksaktiviteter og husdyrhold, sosiale tjenester og inntektsbringende aktiviteter.

I 2004 ble det totalt kanalisert 27 mill. kroner til Somalia. I det nordøstlige Somalia (Somaliland) bidro Norge til å legge forholdene bedre til rette for flyktninger som har vendt tilbake. Programmene har bidratt til etablering av grunnleggende tjenester innen helse og utdanning samt til bekjempelse av hiv og aids og kjønnslemlestelse. Støtten ble gitt til FNs utviklingsorganisasjoner, FNs Høykommissær for flyktninger og Norsk Folkehjelp. Norge bidro også via UNDP og deres samarbeid med

somaliske overgangsmyndigheter for reetablering av myndighetsinstitusjonene i Mogadishu.

12 mill. kroner gikk til fredsbyggende tiltak i Rwanda. Midlene ble bl.a. kanalisert til UNDPs programmer for fred og forsoning. UNHCR mottok støtte til å legge forholdene til rette for integrering av returnerte flyktninger. I tillegg mottok Care støtte til naturressursforvaltningsprosjekter i konflikt områdene.

I Burundi ble det anvendt 28,5 mill. kroner. Det ble gitt støtte til UNHCRs program for retur og reintegrering av flyktninger. Valgprosessen i Burundi ble støttet gjennom UNDP. Care mottok støtte til landbruks og miljø aktiviteter. Kirkens Nødhjelp mottok støtte til ulike rehabiliteringsprosjekter rettet bl.a. mot flyktninger, rehabilitering av offentlig infrastruktur og demobilisering av soldater.

I DR Kongo ble det anvendt 51 mill. kroner hvorav ulike FN organisasjoner mottok størstedelen av midlene. Flyktningshjelpen mottok støtte til sitt utdanningsprogram utviklet for krise og post-konfliktsituasjoner. Kirkens Nødhjelp mottok støtte til rehabilitering, fred og forsoning. Christian Relief Network mottok støtte til ulike rehabiliteringsprosjekter i Øst-Kongo, og De norske pinsemenigheters ytremisjon fikk støtte for sitt arbeid for stabilisering av lokalsamfunn. I tillegg ble det gitt støtte til distribusjon av norsk medisinsk utstyr til DR Kongo.

Bevilgningen ble også anvendt til å støtte fredsbyggende utviklingsinnsatser i Sierra Leone. Tildelingen på 25 mill. kroner fordelt mellom Flyktningshjelpen, UNDP og UNHCR. Støtten gikk til rehabiliteringstiltak for flyktninger, internt fordrevne personer, barn og ungdom som gikk glipp av skolegang på grunn av borgerkrigen.

I Irak ble det anvendt 44 mill. kroner. Overgangsbistanden ble kanalisert gjennom International Reconstruction Fund Facility for Iraq (IRFFI). Formålet med fondet er å bidra til gjenoppbygging i Irak. Fondet er todelt og administreres av Verdensbanken og FN.

Tabell 8.4 Viser fordeling av bevilgningen på regioner, land og kanal i 2004 (i 1 000 kroner)

	Multi-bi	Norske frivillige organisasjoner	Annet	Totalt
Burundi	7 500	21 000		28 500
Eritrea	7000			7 000
Kongo (Dem Rep.)	20 900	30 407		51 307
Rwanda	10 300	1 755		12 055
Sierra Leone	14 294	10 706		25 000

Tabell 8.4 Viser fordeling av bevilgningen på regioner, land og kanal i 2004 (i 1 000 kroner)

	Multi-bi	Norske frivillige organisasjoner	Annet	Totalt
Somalia	22 000	5 000		27 000
Sudan	63 779	40 908	4 450	109 137
Totalt Afrika	159 273	96 276	4 450	259 999
Afghanistan	105 931	8 427	5 641	120 000
Sri Lanka	15 000	0		15 000
Totalt Asia	120 931	8 427	5 641	135 000
Irak	44 000	0	0	44 000
Totalt Midtøsten	44 000	0	0	44 000
Globalt Uspesifisert	35 000	0	1 035	36 035
Totalt	359 204	104 703	11 126	475 034

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 711,5 mill. kroner.

Kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Naturkatastrofer, <i>kan overføres</i>	216 835	220 000	270 000
71	Humanitær bistand og menneskerettigheter, <i>kan overføres</i>	1 237 460	1 427 052	1 694 752
	Sum kap. 163	1 454 295	1 647 052	1 964 752

Kapittelet omfatter humanitær bistand. Størstedelen av bistanden er nødhjelp i forbindelse med komplekse humanitære kriser, naturkatastrofer, flyktninger og internt fordrevne personer. Støtte til fred, forsoning og demokratiltak og fremme av menneskerettigheter er en integrert del av den humanitære bistanden. I tillegg gis støtte til freds- og forsoningstiltak over kap. 164. Generelle kriterier for innsatsene er valg av gode kanaler, koordinering, måloppnåelse og effektiv bruk av beredskapsvarer og personell og samordning av virkemidlene. Der det er naturlig søkes tiltakene nært koordinert med andre bevilgninger, jf. kap. 162 Overgangsbistand og kap. 164, post 70 Fred, forsoning og demokratiltak og post 72 Utvikling og nedrustning.

Det er fortsatt behov for bedre internasjonal koordinering av humanitær bistand, bedre kapasitet og bedre finansieringsordninger. Regjeringen mener at FN bør ha en helt sentral rolle her og legger vekt på å styrke FNs mulighet og evne til å koordinere innsatsen i humanitære kriser. Det

gode samarbeidet med det multilaterale systemet og de store norske hjelpeorganisasjonene vil bli brukt aktivt til å sikre rask respons, fleksible løsninger og en målrettet innsats. Norge vil arbeide for at FNs humanitære organisasjoner står bedre rustet til å håndtere kriser som inntreffer på kort varsel, bl.a. gjennom utvidelse av eksisterende nødhjelpsfond. Styrking av slike globale fond kan bl.a. medvirke til at humanitære kriser i land som får liten medieoppmerksomhet, får tilført nødvendige nødhjelpsressurser. Regjeringen vil også arbeide for å sikre en bedre beskyttelse for internt fordrevne personer. Tiltak rettet mot kvinners og barns spesielt utsatte stilling i konflikt og humanitære kriser vil bli prioritert. Regjeringen vil arbeide for å inkludere kvinner mer aktivt i freds- og forsoningsprosesser. Tiltak for å avhjelpe de humanitære konsekvenser av landminer og håndvåpen vil fortsatt ha høy prioritet.

Regjeringen er bekymret for at humanitært hjelpepersonell i økende grad er blitt offer for målrettede angrep i konfliktområder. For å styrke hjel-

pearbeidets legitimitet og lokale forankring i konfliktområder, vil regjeringen videreføre arbeidet for å inkludere flere ikke-vestlige land i den internasjonale humanitære dialog, bl.a. i samarbeid med FNs kontor for koordinering av humanitær innsats (OCHA). Den lokale forankringen søkes også styrket gjennom kapasitetsstyrkingstiltak, herunder bruk av beredskapsordninger som inkluderer lokalt personell. Regjeringen legger også vekt på å sikre en klarast mulig rollefordeling mellom humanitær og militær innsats i internasjonale operasjoner. Humanitære grunnprinsipper om nøytralitet og upartiskhet må ivaretas i den løpende sivilmilitære koordinering. Dette ligger til grunn for Norges innsats bl.a. i Afghanistan, hvor Norge er engasjert både med militære styrker, politibidrag, utviklingsbistand og humanitær bistand. Regjeringen vil videreføre dialogen med norske humanitære organisasjoner om disse spørsmålene, herunder om vår deltakelse i såkalte Provincial Reconstruction Teams i Afghanistan.

Det norske beredskapssystemet NOREPS vil fortsatt utgjøre en viktig del av den norske kriseberedskapen. Systemet er et samarbeid mellom departementet, norske frivillige organisasjoner, Innovasjon Norge og norske produsenter av varer og tjenester til innsats i nødhjelpsoperasjoner. NOREPS gir FN-organisasjoner og andre humanitære organisasjoner rask tilgang til velprøvde nødhjelpsprodukter. Produktene er underlagt strenge krav til kvalitet, og produsentenes leveringsdyktighet blir tillagt vekt. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap administrerer støttemoduler for nødhjelpsoperasjoner.

Tilskuddene under kapitlet er engangsbidrag og gis vesentlig som støtte til konkrete programmer og prosjekter. Tiltak innenfor humanitær bistand forbindes med grunnleggende risiko gitt at bevilgningene benyttes i land og regioner preget av kriser og konflikt. Forvaltningsrutinene vurderes derfor løpende med sikte på et mest mulig robust system. Tilskuddene kanaliseres i hovedsak gjennom FN-systemet, norske frivillige organisasjoner og Det internasjonale Røde Korssystemet. For den del av bevilgningene som overføres som bidrag til nærmere angitte FN-organisasjoner, vil enkelte punkter i Økonomireglementet om krav til rapportering ikke være aktuelle. Organisasjonene som Norge er medlem av har egne kontrollordninger for oppfølging av og rapportering om bruk av tilskuddsmidlene. I 2004 ble 37 pst. av bevilgningen under kap. 163 kanalisert gjennom FN, mens 63 pst. gikk via andre kanaler. Dette inkluderer støtte til den internasjonale Røde Korskomiteen, som har et mandat i henhold til Genèvekonvensjonene om beskyttelse av sivile i væpnet konflikt.

Høykommissæren for flyktninger (UNHCR) er med sitt beskyttelsesmandat i forhold til flyktninger, en sentral aktør på det humanitære området. Midler blir kanalisert både via det generelle bidraget, jf. kap. 170 post 74, samt ved støtte til region- og landappeller der UNHCR er en viktig aktør. Den samlede bistanden til UNHCR i 2004 beløp seg til vel 359 mill. kroner og inkluderer bidrag over andre bevilgninger, herunder det generelle bidraget på 170 mill. kroner, jf. kap. 170, post 74.

Andre viktige FN-organisasjoner er FNs barnefond, FNs kontor for koordinering av humanitær bistand, FNs matvareprogram og FNs Høykommissær for menneskerettigheter. I tillegg til FN-organisasjonene er Flyktninghjelpen, Kirkens Nødhjelp, Norsk Folkehjelp og Norges Røde Kors de viktigste kanalene. Disse organisasjonene har sammen med Redd Barna utviklet spesialkompetanse på ulike felt innenfor humanitær bistand. Norges Røde Kors var i 2004 største mottaker blant de norske frivillige organisasjonene med 276 mill. kroner. Dette inkluderer den omfattende støtten til det internasjonale Røde Korssystemet.

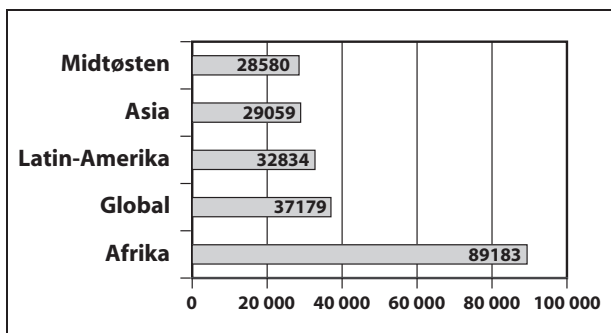
Post 70 Naturkatastrofer, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

De senere årene har det vært tendens til hyppigere og mer omfattende naturkatastrofer, og mange utviklingsland har vært særlig hardt rammet. Regjeringen foreslår derfor å styrke innsatsen. Store befolkningsgrupper som på forhånd hadde det vanskelig, har ofte fått sin livssituasjon dramatisk forverret. Bildet preges av flom, jordskjelv, tørke og matmangel, sykkloner, jordras samt skader som følge av gresshopper og andre skadedyr. Behovet for nødhjelp i forbindelse med naturkatastrofer er stort, særlig i Afrika. De omfattende matvarekrisene både i det sørlige Afrika og på Afrikas Horn, som følge av tørke over flere år, kombinert med politiske og strukturelle forhold, stiller særlige krav til det internasjonale samfunn. Menneskelige aktiviteter er en medvirkende årsak til tap av liv og eiendom i en katastrofesituasjon.

Tsunamien 2. juledag 2004 viste med all tydelighet at naturkatastrofer kan få enorme dimensjoner og stille krav om økonomiske midler langt utover de ordinære budsjettene. Omfattende norske midler ble satt inn for å lindre den akutte humanitære krisen etter tsunamien. Katastrofen legger føringer på den norske humanitære innsatsen i Asia i 2005 og 2006. Midler til tiltak for å lindre nøden etter denne krisen ytes i stor grad over denne posten, men tsunamikatastrofen vil også få betydning for den humanitære innsatsen i konfliktområder som Sri Lanka og Indonesia, jf. kap. 163, post 71.

I det internasjonale arbeidet for å forebygge naturkatastrofer har Norge vektlagt å se forebygging i nær sammenheng med utviklingsarbeid mer generelt. På samme måte er det fremholdt at godt styresett og adekvate lovverk er av betydning for hvordan lokalsamfunn makter å håndtere naturkatastrofer, og fra norsk side har det vært understreket at en god og bærekraftig forvaltning av naturressurser er av stor betydning i arbeidet med å forebygge naturkatastrofer. FN-organisasjoner og frivillige humanitære organisasjoner er de mest benyttede kanalene for norsk naturkatastrofebistand. Samtidig bevilges det fra norsk side betydelige beløp til ulike beredskapstiltak i utviklingsland, og beredskapskomponenter er inkludert i mange andre tiltak. Dette arbeidet kanaliseres gjennom FN, Røde Kors og frivillige humanitære nettverk. Sentralt står også samarbeidet med Innovasjon Norge og norske bedrifter, gjennom NOREPS, og støtten til tiltak i regi av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.

Figur 8.4 Viser geografisk fordeling av forbruket i 2004 (i 1000 kroner)

Mål

Bevilgningen skal brukes til å yte rask, effektiv og kvalitativt god humanitær bistand til ofre for naturkatastrofer i ulike deler av verden, samt bidra til beredskap for håndtering av kriser. Bevilgningen kan også brukes til tiltak som kan forebygge skadene ved naturkatastrofer. I tillegg til gode beredskapsordninger, f.eks. lagre nær utsatte områder og trening av hjelpepersonell, vil bevilgningen videre bli brukt til tiltak og forskning for å redusere skader ved naturkatastrofer som for eksempel flom, tørke og jordskjelv.

Rapport 2004

Behovet for humanitær bistand til ofre for naturkatastrofer var stort. Naturkatastrofemidlene har de senere år hatt en bred geografisk fordeling, men sist år beslagla orkanene som rammet deler av det karibiske området, og da særlig Haiti, betydelige

norske midler. Norge finansierte dessuten omfattende nødhjelpsinnsetts i Afrika og i Asia. Norge bidro tidlig med hjelp til de rammede. Det ble gitt omfattende bistand i forbindelse med den vedvarende tørke på Afrikas Horn og i det sørlige Afrika. En vesentlig del av hjelpen gikk til mat til barn, inkludert utdeling av skolemåltider som synes å ha positiv effekt både på barns helse og skolegang. Støtte til det internasjonale beredskapsarbeidet og forebyggende tiltak ble videreført, bl.a. gjennom tilskudd til Røde Korssystemet og ProVention. Videre ble det lagt vekt på å videreutvikle NOREPS som en sentral mekanisme i norsk humanitær kriseberedskap.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 270 mill. kroner.

Post 71 Humanitær bistand og menneskerettigheter, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

En rekke konflikter har ført til et stort antall flyktninger og internt fordrevne personer med behov for humanitær hjelp. UNHCR har ansvar for vel 19,2 millioner personer. Av disse har 9,2 millioner personer krysset en internasjonal grense. Det har vært en nedgang i registrerte flyktninger fra 2003 til 2004. De øvrige er for det meste internt fordrevne personer. Ifølge estimater er det totalt nær 25 millioner internt fordrevne personer. Selv om disse i utgangspunktet faller utenfor UNHCRs mandat, har UNHCR i enkelte situasjoner fått i oppdrag å bistå internt fordrevne personer. Det er likevel på det rene at internt fordrevne personer i mange situasjoner ikke får tilstrekkelig beskyttelse og humanitær bistand. Tiltak for internt fordrevne personer er derfor høyt prioritert i Norges humanitære bistand.

Størstedelen av den humanitære bistanden gis i områder der det pågår væpnede konflikter. Dette illustrerer at de humanitære utfordringer verdenssamfunnet står overfor, primært har politiske årsaker. Det er derfor viktig å se den humanitære bistanden i sammenheng med arbeidet for fred og forsoning, jf. kap. 164, post 70. De fleste konflikten forekommer innenfor, snarere enn mellom stater, eller de utspiller seg på flere lands territorium, men med borgerkrigens karakteristika. Tendensen har vært at konflikten blir mer langvarige, at sivile – særlig kvinner og barn – blir mer utsatt og i stadig større omfang oppfattes som angrepsmål i konflikter. Dette har også i økende grad skjedd med humanitære hjelpearbeidere i felt. En viktig utfordring er også planlegging av innsatser

etter konflikt. Det legges i denne sammenheng opp til samordning mellom virkemidlene under denne posten og kapittel 162, post 70 og kap. 164, post 72.

Menneskerettighetssituasjonen er spesielt alvorlig i konfliktområder. Grove brudd på menneskerettigheter preger dessverre fortsatt hverdagen i altfor mange utviklingsland. Seksuelle overgrep mot kvinner og barn forekommer stadig mer systematisk i mange konfliktsituasjoner. Kampen mot internasjonal terrorisme har skapt situasjoner som setter menneskerettighetenes ukrenkelighet ytterligere på prøve.

Minetiltak er i mange situasjoner avgjørende for gjenoppbygging og normalisering av livsgrunnlaget i samfunn som har vært rammet av krig og konflikt. Støtte til minerelaterte tiltak bevilges over flere budsjettposter, jf. bl.a. kap. 164, post 72. Tiltakene omfatter støtte til mineofre, minerydding, forebyggende tiltak og støtte til annet arbeid under Minekonvensjonen. Det legges for hvert område vekt på styrking av lokal kompetanse.

De humanitære lidelser forårsaket av illegal bruk og omsetning av håndvåpen er store, jf. også kap. 164, post 72.

Innsatsen konsentreres om land der det er store udekkede humanitære behov, og der tiltakene støtter opp under freds- og forsoningsprosesser. Prioriterte grupper er barn, kvinner, minoriteter og urfolk. Regjeringen legger vekt på å bidra til bedre koordinering mellom humanitære og politiske tiltak slik at humanitær bistand blir et supplement til og ikke en erstatning for, politisk handling. Dette innebærer at humanitær innsats bør ses i sammenheng med støtte til politiske prosesser for fred, forsoning og fredsbyggende tiltak. Tilsvarende er det viktig å skape størst mulig klarhet i forholdet mellom humanitær og militær innsats, slik at humanitære grunnprinsipper som humanitet, upartiskhet og nøytralitet ikke undergraves. Fra norsk side har man særlig engasjert seg for å sikre at slike prinsipper ivaretas innenfor FNs fredsoperasjoner og i forbindelse med Provincial Reconstruction Teams (PRT) i Afghanistan.

Mål

Bevilgningen skal brukes til å gi beskyttelse, yte rask, effektiv og kvalitativt god humanitær bistand til flyktninger, internt fordrevne personer og andre som er rammet av nødssituasjoner som følge av krig og konflikt. Det er også en viktig målsetting å bidra til bedre beskyttelse av sivile i væpnede konflikter.

Norge har sagt seg villig til å bidra til FNs planlagte utvidede nødhjelpsfond, Central Emergency Response Fund (CERF).

Samtidig er det viktig å bidra til forebygging av humanitære kriser gjennom støtte til politiske prosesser for fred, forsoning og demokrati samt fremme av menneskerettighetene. Regjeringen vil vektlegge å støtte globalt menneskerettighetsarbeid og tiltak i utviklingsland med en særlig vanskelig menneskerettighetssituasjon. I denne forbindelse er det viktig å ha et særlig fokus på menneskerettighetsforsvarere. Det legges vekt på å bidra til økt kunnskap om og respekt for internasjonal humanitær rett. Rettigheter og beskyttelse søkes integrert i den humanitære bistanden, herunder også kjønnsdimensjonen og tiltak for å beskytte barn i krig og konflikt. Kvinners deltakelse bør også sikres. Tiltak mot seksuelle overgrep vil bli prioritert.

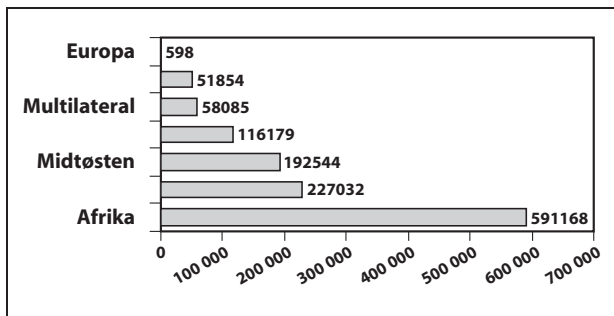
Arbeidet for internasjonal oppfølging av Konvensjonen om forbud mot antipersonellminer og støtte til humanitære minetiltak videreføres. Man vil videreføre støtte til arbeidet for å hindre humanitære problemer knyttet til illegal omsetning og bruk av håndvåpen.

Regjeringen ønsker å bidra til at flere land deltar aktivt i det humanitære hjelpearbeidet. I samarbeid med FNs kontor for humanitær koordinering arbeider Norge for å lage partnerskapsordninger mellom FN, tradisjonelle giverland og land i den tredje verden for å legge forholdene til rette for bl.a. økte personellbidrag. Man vil videre arbeide for å gjøre den internasjonale humanitære dialog mer inkluderende enn den er i dag, hvor et fåtall vestlige land dominerer.

Målet for Regjeringens menneskerettighetspolitikk er å bidra til økt respekt for menneskerettighetene, nasjonalt og internasjonalt. Dette innebærer å fremme og sikre bedre etterlevelse av statenes menneskerettighetsforpliktelser.

Innsatsen for menneskerettighetsforkjempere trappes opp. Arbeidet for ytringsfrihet, religions- og livssynsfrihet, bekjempelse av tortur og rasisme samt økonomiske og sosiale rettigheter vil vektlegges. Arbeidet til FNs høykommissær for menneskerettigheter gis høy prioritet. Regjeringens arbeid med menneskerettighetsdialoger med utvalgte land – Kina, Indonesia og Vietnam – vil i tråd med Sem-erklæringen bli videreført og forsterket i 2006. Dialogarbeidet veksler mellom Norge og dialoglandene, bl.a. ved at det holdes møter i Norge.

Videre vil støtte til tiltak som understøtter næringslivets samfunnsansvar, blant dem FNs Global Compact og Extractive Industries Transparency Initiative (EITI), prioriteres.

Figur 8.5 Viser geografisk fordeling av forbruket i 2004 (i mill. kroner)

Rapport 2004

Afrika

Afrika var fortsatt kontinentet med de største humanitære behovene i 2004. En dramatisk forverring i Nord-Uganda og i Darfur-regionen i Sudan, førte til at FNs visegeneralsekretær for humanitære spørsmål karakteriserte disse som de to største humanitære krisene i verden. I Nord-Uganda førte en økning i konfliktnivået til en betydelig økning i antallet internt fordrevne personer, og mot slutten av året var mer enn 1,5 millioner mennesker avhengig av matvarehjelp fra Verdens matvareprogram (WFP). Seksualisert vold og andre grove menneskerettsbrudd var utbredt i flere konflikter i Afrika, bl.a. Den demokratiske republikken Kongo og Darfur.

Samtidig med fremgangen i fredsforhandlingene mellom regjeringen i Sudan og SPLM/A (Sør-Sudan), økte konfliktnivået mellom regjeringen og væpnede opposisjonsgrupper i Darfur betydelig i 2004. Som en konsekvens ble om lag én million mennesker internt fordrevne og 100 000 flyktninger i Chad. På grunn av sikkerhetssituasjonen hadde humanitære hjelpeorganisasjoner kun begrenset tilgang i Darfur, og den humanitære situasjonen for internt fordrevne personer og flyktninger var svært alvorlig. Partene ble i april enige om en humanitær våpenhvile som en observatørstyrke i regi av AU fikk i oppdrag å overvåke. Politiske forhandlinger mellom partene kom i stand i Abuja under AUs lederskap. Norge var engasjert i fredsforhandlingene i Sudan og bidro med betydelige midler både for å støtte opp om de politiske prosessene, og for å avhjelpe den humanitære krisen i Darfur og andre deler av Sudan.

Situasjonen i Sentral-Afrika var preget av krig, konflikt og en alvorlig humanitær situasjon. Parallelt pågikk fredsprosesser i Den demokratiske republikken Kongo, Sudan og Burundi. Konflikten er komplekse, med mange interne og eksterne aktører og med involvering fra naboland.

Det skjer en stadig fragmentering av opprørsgrupper og skifting av allianser. Det har vært en sentral oppgave for det internasjonale samfunn å støtte opp om fredsprosessene og overgang til stabile styresett. Særlig tiltak for å sikre demobilisering og reintegrering av tidligere soldater, inkludert barnesoldater, har vært vektlagt for å motvirke gjenoppblussing av konfliktene i land som Den demokratiske republikken Kongo og Burundi. I 2004 ble det avdekket at FN-soldater i Den demokratiske republikken Kongo har utført systematiske seksuelle overgrep mot kvinner og barn. Nårge engasjerte seg bl.a. innenfor FN for å motvirke og forebygge slike hendelser. I Liberia ble det inngått en fredsavtale i august 2003. Det var viktig å støtte opp under den skjøre freden i landet, da landet etter 14 års borgerkrig har store humanitære behov. De humanitære problemene og politisk uro i de vestafrikanske landene virker gjensidig forsterkende, og det ble derfor også gitt støtte til humanitære tiltak i Liberias naboland, dvs. Elfenbenskysten, Guinea og Sierra Leone. Angola er i en overgangsfase fra konflikt til fred og gjenoppbygging, men det er fortsatt humanitære behov i landet. I de senere år har et stort antall flyktninger og internt fordrevne personer returnert til sine hjemsteder, noe som har medført store belastninger for de svake lokalsamfunnene. Støtte til reintegrering av disse var prioritert i den humanitære bistanden til Angola.

Over halvparten av befolkningen i Eritrea hadde behov for matvarehjelp. Nedbøren sviktet i store deler av Eritrea og Etiopia og gjorde matmangelen omfattende. Samtidig var det store humanitære behov i begge land etter krigen mellom Etiopia og Eritrea, og som følge av interne væpnede konflikter. I tillegg til ren nødhjelp var Norge opptatt av å støtte fredsprosessen mellom Etiopia og Eritrea, samt å fokusere på sammenhengen mellom konflikt, manglende demokratisering og matvaresikkerhet.

Den humanitære situasjonen i Somalia var også i 2004 kritisk, til tross for fredsprosessen som pågår i Kenya. Samtidig fortsatte den positive utviklingen i de nordvestlige deler av Somalia (Somaliland). Norsk humanitær assistanse var i hovedsak rettet mot beskyttelse av internt fordrevne personer i de sørlige deler og styrking av stabiliteten i de nordvestlige deler. Zimbabwe befinner seg i en alvorlig humanitær situasjon, som i hovedsak må tilskrives den politiske og økonomiske utviklingen i landet de seneste årene. Norge har bl.a. bidratt med helse- og ernærings tiltak.

Samtidig er det viktig å ha et regionalt fokus på den svært vanskelige situasjonen for mange av landene i det sørlige Afrika. FNs generalsekretær har

oppfordret til økt internasjonal oppmerksomhet om regionen, som er preget av en kombinasjon av matvarekrise, store hiv- og aidsproblemer og svak politisk ledelse.

Asia

Økende narkotikaproduksjon og den fortsatt vanskelige sikkerhetssituasjonen satte sitt preg på forholdene i Afghanistan i 2004 og førte til at det mange steder fortsatt er vanskelig å drive humanitær virksomhet. Til tross for dette var det en viss bedring i den humanitære situasjonen, og det ble gjort betydelig framgang i arbeidet med å reintegrere hjemvendte flyktninger og internt fordrevne personer.

Den humanitære situasjonen i Nord-Korea var vanskelig, og støtte til helsearbeid og matvarebistand ble videreført. I Burma ble det gitt støtte til organisasjoner som arbeider med internt fordrevne personer i minoritetsområdene, samt til styrking av det sivile samfunn og forsoningsaktiviteter inne i Burma. Det ble også gitt bistand til flyktningene langs grensen (Thailand og Bangladesh) og støtte til demokratarbeid gjennom eksilbevegelsen utenfor Burma. På Sri Lanka har den humanitære bistanden blitt rettet mot humanitære tiltak som støtter opp under fredsprosessen og viser befolkningen at våpenhvile og arbeid mot en forhandlet løsning vil bedre deres liv. Støtten gikk bl.a. til minerydding, hjemvendning av flyktninger og bistand til krigsrammede barn. Eskaleringen av den interne konflikten i Nepal førte til at departementet ga støtte til Røde Kors' beskyttelsesarbeid blant sivilbefolkningen, samt aktiviteter for barn rammet av konflikten.

Det vises til omtalen av tsunamikatastrofen under kap. 163, post 70 Naturkatastrofer.

Midtøsten

Den humanitære situasjonen i Det palestinske området forble svært alvorlig i 2004 grunnet den negative økonomiske og sosiale utviklingen som et resultat av stengningspolitikken. Konsekvensene av byggingen av sikkerhetsbarrieren gjorde seg også gjeldende. Det var behov for omfattende helsetiltak, gjenoppbygging av hus, matutdeling samt beskyttelse av sivile og internerte. Det ble også lagt vekt på å opprettholde støtten til fred og forsoningsprosesser og menneskerettighetstiltak. Støtten rettet mot palestinske flyktninger i Sør-Libanon ble videreført.

I Irak ble midlene kanalisert via FN-systemet, Røde Korssystemet og norske frivillige organisasjoners pågående programmer i landet. Det ble

bidratt på områder hvor Norge har spesiell kompetanse og erfaring, bl.a. helse, vann og sanitet, rehabilitering av vannrenseanlegg og humanitære minetiltak.

I Libanon og Jordan ble de humanitære tiltakene spesielt rettet inn mot minerydding, helse, utdanning og rehabilitering.

I samarbeid med FN har Norge engasjert seg for å styrke oppslutningen om humanitære verdier i og rundt Midtøsten. I tillegg til å inngå dialog med landene i regionen om humanitære spørsmål, har man fra norsk side bl.a. etablert en beredskapsstyrke med personell fra regionen (NORMIDEAST), som administreres av Flyktninghjelpen.

Latin-Amerika

Den humanitære bistanden til Colombia, i hovedsak tiltak for internt fordrevne personer, ble opprettholdt. Den humanitære innsatsen på Haiti ble økt i tråd med den forverrede humanitære situasjonen i kjølvannet av den vanskelige politiske situasjonen spesielt i begynnelsen av året.

Generelle tiltak

Norge videreførte i 2004 innsatsen for å styrke koordinering av den humanitære bistanden, bl.a. gjennom støtte til OCHA. Norge bidro med 30 mill. kroner til OCHA i 2004.

Minekonvensjonen ble undertegnet i desember 1997 og trådte i kraft mars 1999. Norge forpliktet seg til å bidra med USD 120 mill. til humanitære minetiltak over en femårsperiode fra 1998. Støtten til minetiltak ble opprettholdt i 2004 og planlegges opprettholdt på samme nivå også i årene fremover.

Det ble gitt støtte til praktisk arbeid i områder hvor de humanitære konsekvensene av håndvåpenbruk er store. Videre ble det gitt støtte til prosjekter for å kartlegge virkningene av eksplosive etterlatenskaper etter krig over denne bevilgningen i 2004.

Støtten til konkrete menneskerettighetstiltak ble videreført. Det ble bl.a. gitt støtte til organisasjoner som beskytter menneskerettighetsforsvarere, organisasjoner som bistår ofre for menneskerettighetsbrudd, informasjons- og opplæringstiltak, støtte til tiltak som styrker toleranse, tros- og ytringsfrihet, urbefolkningstiltak og arbeid mot rasisme. Støtten ble kanalisert gjennom norske, lokale og internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner samt FN-systemet, herunder Høykommissæren for menneskerettigheter.

Menneskerettighetsdialogene med Kina, Vietnam og Indonesia ble videreført. Norsk ressursbank for demokratibygging og menneskerettighe-

ter (NORDEM) utførte oppdrag som omfattet bl.a. valgobservasjon og teknisk valgassistanse, overvåkning av menneskerettighetssituasjonen og deltakelse i demokratiseringsarbeid.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 1 694,752 mill. kroner.

Kap. 164 Fred, forsoning og demokrati

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Fred, forsoning og demokratiltak, <i>kan overføres</i>	297 606	374 200	515 900
71	ODA-godkjente land på Balkan, <i>kan overføres</i>	919 460	1 021 250	781 250
72	Utvikling og nedrustning, <i>kan overføres</i>	1 061	3 100	25 600
73	Andre ODA-godkjente OSSE-land, <i>kan overføres</i>			305 000
	Sum kap. 164	1 218 127	1 398 550	1 627 750

Post 70 Fred, forsoning og demokratiltak, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Krig og væpnet konflikt preger mange fattige land, særlig i Afrika. Et sentralt element ved dagens konflikter er at de har sterke regionale trekk. Selv om de utspiller seg innenfor et lands territorium snarere enn mellom stater, er ofte en rekke stater direkte eller indirekte involvert, hvilket kan bidra til å svekke stabiliteten i en hel region. Behovet for å komme tidlig inn med tiltak som kan forebygge eller bidra til å løse konflikter er følgelig stort. Det er vesentlig å fokusere på de underliggende motsetninger som skaper eller forsterker konflikter og humanitære kriser.

Internasjonal fred og sikkerhet er en hovedoppgave for FN. I en rekke konflikter, særlig i Afrika, ser vi imidlertid at FN og det internasjonale samfunn ikke har vært i stand til å mobilisere tilstrekkelig innsats og ressurser til å forebygge og løse konflikter, planlegge og gjennomføre fredsbevarende operasjoner og andre fredsbyggende tiltak.

FNs toppmøte i september 2005 vedtok å etablere et nytt fond for fredsbygging på totalt USD 250 mill. Fondet vil ha som formål å gi nødvendig, målrettet støtte til nyetablerte myndigheter og tidlige fredsbyggingsaktiviteter. Fondet vil gi FN mulighet til å bidra til en fredsprosess ut over den normale fredsbevaringssyklusen, og vil bidra til å sette nasjonale myndigheter i stand til å etablere nødvendige rettsstatsinstitusjoner, nasjonale forsoningsprosesser og andre tiltak som kan redusere faren for at den væpnede konflikten gjenoppstår.

Regjeringen foreslår å bidra til fondet, jf. også kap. 162, post 70 Overgangsbestand (gap).

Freds- og forsoningstiltak igangsettes og gjennomføres i ulike sammenhenger og på ulike nivåer. Dyptgående konflikter løses ikke bare gjennom fredsprosesser hvor politiske ledere deltar, men også gjennom aktiv deltakelse fra det sivile samfunn. Samtidig preges mange konflikter av at det sivile samfunn har begrenset påvirkningsmulighet, bl.a. som følge av sikkerhetssituasjonen i området.

Tilskuddene til freds- og forsoningstiltak kan samspille med og forsterke den humanitære bistanden, og det kan være glidende overganger mellom ulike typer tiltak. Konflikten er ofte komplekse, og utfordringene når det gjelder å bidra til fred og forsoning krever ofte et langsiktig perspektiv.

Tilskuddene som gis på dette området er engangsbidrag og gis vesentlig som støtte til konkrete programmer og prosjekter. Tiltak innenfor humanitær bistand og støtte til fred- og forsoningstiltak forbindes med grunnleggende risiko gitt at bevilgningene benyttes i land og regioner preget av kriser og konflikt. Forvaltningsrutinene vurderes derfor løpende med sikte på et mest mulig robust system. Behovet for langsiktighet for eksempel i forbindelse med løpende fredsprosesser, medfører at støtten til enkelte tilskuddsmottakere kan videreføres. Utbetalingene kanaliseres i hovedsak gjennom FN-systemet, norske og internasjonale organisasjoner samt til internasjonale overvåkningsmekanismer som for eksempel den norskledede overvåkningsmekanismen på Sri Lanka.

Mål

Bevilgningen skal bidra til forebygging og/eller løsning av lokale eller regionale konflikter ved støtte til freds- og forsoningsprosesser og fredsbyggende tiltak. Sentrale elementer i den norske innsatsen vil være:

- politisk og diplomatisk engasjement, bl.a. ved tilrettelegging av dialog mellom partene,
- dialogtiltak som inkluderer representanter for det sivile samfunn,
- støtte til mekanismer som overvåker gjennomføringen av fremforhandlede avtaler mellom partene,
- støtte til tiltak som demonstrerer fordelene ved fred for den krigs- og konfliktrammede befolkning.

Videre vil bevilgningen brukes til:

- anvendt forskning og utredningsvirksomhet som er relevant for den norske innsatsen for fred og forsoning,
- tiltak for å styrke det sivile samfunns rolle i freds- og forsoningsprosesser gjennom bygging av demokratiske institusjoner og organisasjoner og økning av det generelle kunnskapsnivået om demokrati, internasjonal humanitær rett og menneskerettigheter,
- målrettede bidrag for å fremme kvinners deltakelse i fredsprosesser og i forbindelse med etablering av fredsbyggende tiltak,
- å styrke engasjementet for interreligiøs dialog med mål om å skape en plattform for samarbeid og konfliktløsning.

Regjeringen vil arbeide videre for å styrke FNs evne til å planlegge og gjennomføre fredsoperasjoner, herunder bidra til det nye fredsbyggingsfondet. Det kan videre gis direkte støtte til FN samt til tiltak som bygger opp under FNs arbeid, f.eks. gjennom frivillige organisasjoner.

Det vil fortsatt legges vekt på at det sikres tilstrekkelig rom for humanitær innsats basert på verdier om upartiskhet og nøytralitet i FNs stadig mer integrerte fredsoperasjoner. Integrerte operasjoner innebærer en prosess hvor virkemidlene av FNs innsats i stadig større grad samordnes under en samlet ledelse. Tiltakene kan bl.a. innrettes mot nasjonal og regional politisk stabilisering, herunder forebyggende diplomati, krisehåndtering samt tillitskapende tiltak. I denne forbindelse vil det bli lagt vekt på støtte til demobilisering, avvæpning og reintegrering av tidligere soldater. Det er aktuelt med deltakelse med sivilt personell i fredsbevarende operasjoner, herunder utlån av sivilt politi.

Rapport 2004

Det ble gitt betydelig støtte til tiltak som skulle bidra til å støtte opp under fred og forsoning i Midt-østen. Det ble bidratt til å styrke de palestinske selvstyremyndighetene i form av budsjettstøtte. Støtten til sekondering av norske eksperter til TIPH-styrken i Hebron ble videreført. I tillegg ble det gitt støtte til folk-til-folk-tiltak.

I Afghanistan ble det gitt støtte til ulike freds- og menneskerettighetsfremmende tiltak, herunder forberedelse til demokratiske valg og utarbeidelse av ny konstitusjon.

Det ble gitt betydelig støtte til tiltak som støtter opp under fredsprosessen på Sri Lanka. Store deler av denne støtten går til den sivile observatørstyrken Sri Lanka Monitoring Mission (SLMM). SLMM er et nordisk samarbeid under norsk ledelse som overser våpenhvileavtalen mellom partene i Sri Lanka. Støtte gikk også til kapasitetsbyggende og kontaktskapende tiltak i fredsprosessen.

Støtte ble også gitt til tiltak som fremmer dialog i Indonesia.

I tråd med Norges aktive rolle i fredsarbeidet mellom Etiopia og Eritrea ble det gitt støtte til tillitskapende tiltak og forsoningsprosesser.

Det ble også gitt støtte til fredsforhandlingene samt til fredsbyggende tiltak i Somalia.

Norge deltok i observatørgruppen for fredsforhandlingene for Sudan. I tråd med dette ble det gitt økonomisk støtte til fredsforhandlingene samt en rekke lokale forsoningsprosesser. Norge hadde et spesielt ansvar for gjennomføringen av våpenhvileavtalen i Nuba-fjellene, gjennom lederskap for observatørgruppen Joint Military Commission.

Til tross for manglende fremgang i fredsprosessen i Colombia var det viktig å videreføre støtten til lokale freds- og forsoningstiltak og FNs engasjement i landet.

Det ble tatt nye initiativ for å bidra til en intern dialog på Haiti.

Det har vært gitt støtte for å styrke fredsprosessen på Filippinene hvor Norge er tilrettelegger. Det ble gjennomført tre forhandlingsmøter i 2004.

Norge har støttet arbeid med interreligiøs dialog for å redusere spenning og konflikt.

Støtte ble gitt til utlån av sivile politistyrker i fredsbevarende FN-operasjoner og til fredsbevarende aktiviteter, bl.a. gjennom FN. Støtte ble videre gitt til UNIFEMs tiltak knyttet til styrking av rettssystemet i postkonfliktland og til tiltak innen sikkerhetssektorreform i enkeltland. Forsvarets kompetansesenter mottok støtte til sin internasjonale virksomhet i forbindelse med postkonfliktland.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 515,9 mill. kroner.

Post 71 ODA-godkjente land på Balkan, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Landene på Vest-Balkan står fortsatt overfor betydelige økonomiske, politiske og sosiale omstillings- og reformprosesser. Reformprosesser er innledet i alle landene, men disse er gjenstand for politiske kontroverser. Reformpolitikken er ikke konsolidert i regionen, og det er fortsatt tildels sterke motkrefter som motarbeider den euroatlantiske integrasjonsprosessen. Faren for konflikt og politisk uro er fortsatt til stede i regionen (jf. Kosovo), selv om konfliktpotensialet er avtakende i regionen som helhet. Mens bl.a. USA viser tegn til redusert innsats på Vest-Balkan, er EUs engasjement økende, så vel i bredde som i dybde. Mye tyder på at den internasjonale bistanden overfor regionen i tiden fremover vil bli mer selektiv og mer fokusert på støtte til reformprosesser og den europeiske integrasjonsprosessen. Landene på Vest-Balkan er gitt perspektiv for stadig tettere samarbeid med, og eventuelt medlemskap i, EU. EUs Stabiliserings- og assosieringsprosess er revitalisert i forhold til de enkelte landene i regionen, samtidig som EU i økende grad påtar seg stadig større ansvar for internasjonale operasjoner, som bl.a. politimisjonene EUPM i Bosnia og Hercegovina og Proxima i Makedonia, samt den EU-ledede militærmisjonen ALTHEA i Bosnia og Hercegovina. Det drøftes hvorvidt EU skal overta FNs politimisjon i Kosovo i 2006.

Utfordringene på Vest-Balkan er således en sentral drivkraft for videreutviklingen av EUs samarbeid om den felles utenriks- og sikkerhetspolitikken. Fra norsk side legges det vekt på å bidra til euroatlantisk integrasjon og samarbeid for å fremme stabilitet og demokratisering i landene enkeltvis, så vel som i regionen.

En vellykket integrasjonsprosess for kandidatlandet Kroatia vil ha stor betydning for regional stabilitet og utvikling. Det er derfor viktig at Norge i de nærmeste årene viderefører sitt engasjement overfor Kroatia til støtte for dette landets forberedelser til EU-medlemskap. Videre vil det bli lagt vekt på tiltak i Kosovo da utviklingen med hensyn til statusforhandlingene i Kosovo vil ha betydning for regional stabilitet. Støtte til reformorienterte krefter i Serbia og Montenegro vil fortsatt være av stor viktighet gitt landets betydning i regionene. Det vil fortsatt være et sterkt internasjonalt engasjement til støtte for stabiliseringsprosesser i Bos-

nia-Hercegovina, Kosovo og Makedonia. Den internasjonale støtten for Office of the High Representative (OHR) i Bosnia-Hercegovina og UNMIK i Kosovo forventes videreført på høyt nivå. Det vil fra norsk side være viktig å støtte opp om dette arbeidet.

Institusjonsbygging og konkret reformarbeid i forbindelse med gjennomføringen av EUs Stabiliserings- og assosieringsprosess forventes å bli høyt prioritert, også i kommende år. I tillegg legges det opp til styrking av innsatsen innen sikkerhetssektorreform, herunder reform av politistyrker og forsvarsetablissemeter. Det vil fortsatt være viktig å støtte reform av rettsvesen og tiltak mot organisert kriminalitet og menneskehandel, samt å støtte opp om tiltak for å styrke landenes samarbeid med Jugoslavia-domstolen (ICTY). Arbeidsløshet truer den sosiale og politiske stabiliteten. Tiltak til støtte for å bidra til næringsutviklingen i regionen ble styrket i 2005 og vil bli ytterligere styrket i 2006.

OSSE har sine største sendelag i regionen og et nærvær i samtlige land. OSSE er et viktig virkemiddel for praktisk demokratiserings- og institusjonsbyggingsarbeid på Vest-Balkan. Dette arbeidet samstemmes i økende grad med EU og andre organisasjoner, bl.a. Europarådet. Et internasjonalt militært nærvær på Vest-Balkan er fortsatt en viktig forutsetning for regional stabilitet. NATO-operasjonenes oppgaver er betydelig endret i løpet av de siste årene, med større vektlegging av blandingsoppgaver av militær/sivil karakter.

Det vil fortsatt være nødvendig med internasjonalt engasjement i regionen, både militært, politisk og i bistandssammenheng. Alternativet vil kunne være stagnasjon, uro og kaos, med de negative følger dette vil ha for både regionen og Europa som helhet. Det er således fortsatt en utbredt forståelse for at et internasjonalt engasjement er nødvendig for å sikre en akseptabel utvikling i regionen.

Posten omfatter fra 2006 utelukkende bistand til ODA-godkjente land på Balkan. Bistand til andre ODA-godkjente ODA-land som til og med 2005 også inngikk under denne posten, er omtalt i ny post 73.

Mål

Målsetningen med bistanden fra Norge og det internasjonale samfunn er å styrke demokratiske institusjoner, politiske og økonomiske reformer, respekt for menneskerettighetene, bekjempe korrupsjon og arbeide for et bredt regionalt samarbeid. Det legges særlig vekt på at nasjonale myndigheter viser vilje til å oppfylle sine internasjonale

forpliktelser med sikte på å få et tettere samarbeid med europeiske og transatlantiske institusjoner.

Bevilgningen skal brukes til:

- å støtte politiske, økonomiske og sosiale reformprosesser som bidrar til å styrke euroatlantisk integrasjon og samarbeid i regionen,
- mellomlangsigte arbeid innen institusjonsbygging, næringsutvikling og fredsprosessrelatert bistand,
- å opprettholde et sterkt norsk engasjement når det gjelder sikkerhetssektorreform, herunder på politi- og justissektoren, bl.a. gjennom samarbeid med norske justismyndigheter,
- tiltak for å bekjempe menneskehandel. Det legges opp til et fortsatt sterkt norsk engasjement innen utdanning, forsoningsprosesser og menneskerettigheter, bl.a. med fokus på tiltak rettet mot barn, kvinner og ungdom,
- bilateralt prosjektsamarbeid med serbiske og montenegrinske, kroatiske og makedonske myndigheter,
- etter behov og i samråd med FN og nasjonale myndigheter, humanitær hjelp og bistand til internt fordrevne personer og flyktningretur.

Ved utvelgelse av satsningsområder vil det bli tatt hensyn til prioriteringer som foretas i internasjonale samarbeidsorganisasjoner og fora (herunder EU og FN), samt av de enkelte mottakerlandene. Stabilitetspakten for Sørøst-Europa vil fortsatt være en aktuell kanal og ramme for prosjektbistanden. Stabilitetspaktsamarbeidet utgjør en nyttig mekanisme for konsultasjoner med europeiske institusjoner, andre giverland og mottagerlandene. Fokus på institusjonsbygging og prosessrelatert bistand påvirker valg av kanaler. Norske frivillige organisasjoner vil fortsatt utgjøre en viktig kanal for bistanden til Vest-Balkan. Norske offentlige og halvoffentlige aktørers involvering i bistanden øker.

Rapport 2004

Av den totale bevilgning på 912 mill. kroner, ble 737 mill. kroner benyttet i Vest-Balkan regionen.

Forsterket fokus ble lagt på tiltak av mer langsiktige kapasitets- og institusjonsbyggende karakter, og næringsutvikling, i 2004. Prosjektbistanden var spesielt rettet inn på tiltak til støtte for landenes bestrebelser for å oppnå sterkere integrasjon i euroatlantiske strukturer og nødvendig politisk og økonomisk reformtiltak i den forbindelse. Tiltak rettet mot barn, kvinner og ungdom ble styrket. Arbeidet med å utvikle og støtte prosjekter mot menneskehandel ble videreført. Innsatsen innen sikkerhetssektorreform og rettsreform ble styrket

innen visse områder. Tiltak til fremme av interetnisk dialog og forsoningsprosesser ble også videreført i 2004, herunder understøttelse av fredsprosesser i regionen, bl.a. Dayton-prosessen i Bosnia-Hercegovina, Ohrid-prosessen i Makedonia, og fredsprosessen i Sør-Serbia. Det bilaterale prosjektsamarbeidet med myndighetene i Serbia og Kroatia ble videreført, og det ble innledet et bilateralt prosjektsamarbeid med makedonske myndigheter. Den regionale dimensjon ble styrket ved prosjektvirksomheten under Stabilitetspakten for Sørøst-Europa. Stortinget styrket sitt engasjement med ulike former for parlamentarisk samarbeid med landene på Vest-Balkan. Fokus for dette samarbeidet var Bosnia-Hercegovina, Kroatia og Serbia-Montenegro. Det ble i 2004 også vært lagt vekt på å ha tett dialog med EU og andre donorer. Prosjektporteføljen ble i større grad enn tidligere søkt tilpasset prioriteringer knyttet til EUs strategi overfor regionen, samt de enkelte landenes egne strategier for integrasjon i euroatlantiske strukturer.

Norske frivillige og andre organisasjoner, i tillegg til norske statsinstitusjoner, FN-systemet, andre multilaterale aktører (OSSE, UNMIK, OHR, m.fl.), og myndighetsorganer i mottakerland utgjorde også i 2004 hovedkanalene for prosjektbistanden til Vest-Balkan. Med unntak for Kosovo, er FNs engasjement i regionen synkende. Av prosjektbistanden for 2004, ble 89 mill. kroner kanalisert gjennom FN og 135 mill. kroner gjennom norske frivillige organisasjoner.

Det ble i 2004 gjennomført en gjennomgang av religionsdialogprosjekter i regi av Kirkens Nødhjelp. Det ble også foretatt en dansk-norsk evaluering av det felles nordiske regionale fotballskoleprosjektet. Evalueringene er meget nyttige styringsredskaper og gir mulighet til å foreta korrektiver i den praktiske gjennomføringen av prosjektbistanden.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 781,25 mill. kroner.

Post 72 Utvikling og nedrustning, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Den nære sammenhengen mellom sikkerhet og utvikling er kommet høyere opp på den internasjonale dagsorden de siste årene. Truslene fra internasjonale terrorisme og spredning av masseødeleggelsesvapen må møtes med et bredt sett av virkemidler. Styrking av det internasjonale regimet for ikke-spredning og nedrusting av kjernevåpen, av arbeidet med å hindre ulovlig spredning av

håndvåpen og med sikkerhetssektorreform er viktig for å bedre sikkerheten og fremme en positiv utvikling i en rekke utviklingsland. Særlig er det behov for å styrke FN's ledende rolle og utviklingslandenes egen kompetanse og kapasitet til å etterleve internasjonale avtaler på dette området. Det er behov for styrket innsats for å følge opp det norske initiativet for ikke-spredning og nedrustning forut for FN-toppmøtet, for å underbygge Norges medlemskap i styret til Det internasjonale atomenergi-byrået (IAEA) fra oktober 2005 og Norges formannskap i Nuclear Suppliers Group (NSG). Videre er det behov for styrket innsats når det gjelder håndvåpen og sikkerhetssektorreform da slike tiltak etterlyses i en rekke utviklingsland, særlig i en postkonfliktfase.

Verken FN-toppmøtet i september 2005 eller tilsynskonferansen for Avtalen om ikke-spredning (NTP) i mai 2005 lyktes i å komme til enighet om nye tiltak for å møte trusselen fra spredning av kjernefysiske våpen. Dett er alvorlig, og Norge er en pådriver for et bredest og mest mulig forpliktende ikke-sprednings- og nedrustningsarbeid. En lang rekke land står fortsatt utenfor det internasjonale samarbeidet om disse spørsmålene. Det er viktig at disse landene trekkes med. Det er behov for å styrke FN's ledende rolle i arbeidet for nedrustning og ikke-spredning. Det er videre viktig å opprettholde innsatsen til frivillige organisasjoner og forskningsnettverk på dette området.

IAEA er viktig for å skape trygghet og sikkerhet knyttet til kjernefysisk aktivitet i utviklingsland. Dette gjelder både forsvarlig drift av kjernekraftverk og fredelig bruk av kjerneteknologi innenfor landbruk, vannforsyning og helse. Det er behov for å sikre utviklingsland bedre tilgang til bruk av kjerneteknologi i kreftbehandling, og dette er noe Norge er blitt bedt om å bidra til. Videre leder Norge utviklingen av IAEAs handlingsprogram for atomberedskap som er viktig for å fremme både sikkerhet og miljø. Utviklingsland har behov for støtte til gjennomføring av ikke-spredningsforpliktelser, herunder verifikasjons-samarbeidet med IAEA. Dette vil lette utviklingslands deltakelse i sivilt kjernefysisk samarbeid, i tråd med NPT. IAEA har egne fond for faglig bistand og kjernefysisk sikkerhet spesielt innrettet mot utviklingsland.

Norge har vært en pådriver for arbeidet med å etablere en Handlingsplan for nasjonal gjennomføring av kjernivåkonvensjonen. En rekke land i Afrika har et betydelig behov for bistand for å kunne oppfylle sine forpliktelser under konvensjonen.

Norge har også vært aktiv i arbeidet med protokollen om eksplosive krigsetterlatenskaper innen-

for Konvensjonen om inhumane våpen. Deltaende land plikter å informere om lokalisering, analysere konsekvenser og bidra til opprydding av miner og andre eksplosive etterlatenskaper i krigsherjede områder. Det er behov for å styrke norsk bistand til utviklingsland i denne sammenheng, både gjennom bevisstgjøring og kapasitetsbygging. Mange utviklingsland opplever at utvikling hindres som følge av at områder ikke blir ryddet for ueksploderte krigsetterlatenskaper.

Ukontrollert spredning av håndvåpen representerer en hovedutfordring for sikkerhetssituasjonen i mange utviklingsland. Det undergraver fredsbestrebelse, forlenger konflikter og gjør det vanskelig å få til bærekraftig utvikling. De afrikanske land har i økende grad engasjert seg i dette arbeidet, spesielt gjennom subregionale organisasjoner som Southern African Development Community (SADC) og Economic Community of Western African States (ECOWAS). Mye av arbeidet er fokusert på å bygge opp nasjonal kapasitet til å motvirke håndvåpenrelaterte problemer. Derfor har det internasjonale arbeidet for å forhindre ulovlig spredning av håndvåpen fått økt oppmerksomhet de senere år. Norge har holdt en høy profil i arbeidet med FN's handlingsprogram for håndvåpen, og har bidratt aktivt til utvikling av retningslinjer for merking og sporing av håndvåpen. Norge er også, sammen med Nederland, en pådriver for å utvikle et internasjonale instrument for å bekjempe ulovlig mekling av håndvåpen. Vi støtter regionale og subregionale organisasjoners innsats for styrket kontroll, først og fremst i Sørøst-Europa og Afrika, i tillegg til at vi bidrar med økonomisk støtte til håndvåpenprogrammer i enkeltland, bl.a. for innsamling og destruksjon av våpen.

Norge har et betydelig engasjement når det gjelder bidrag til reform av sikkerhetssektoren i ulike land og regioner. Dette arbeidet er svært viktig gitt sikkerhetssektorens sentrale rolle i utviklingen av stabile, demokratiske samfunn. Reform av forsvar, politi, retts- og fengselsvesen er en særlig utfordring for utviklingsland, særlig etter regimeendringer og i postkonfliktsituasjoner. Særlig har Norge bred erfaring når det gjelder kompetansebygging for reform av politi, og etter hvert også rettsvesen, i ODA-godkjente land som Kosovo, Afghanistan, Sierra Leone, Liberia, Georgia og Bosnia-Hercegovina. Det er økende behov for slik innsats i en rekke land, herunder i sammenheng med fredsoperasjoner i FN-regi.

Regjeringen vil prioritere tiltak i samarbeid med FN-organisasjoner, regionale og subregionale organisasjoner, internasjonalt anerkjente frivillige organisasjoner og akademiske miljøer. Der det er naturlig søkes bruk av bevilgningen over

denne posten nært koordinert med andre bevilgninger, jf. kap. 162 Overgangsbestand, kap. 163, post 71 Humanitær bistand og menneskerettigheter, og kap. 164, post 70 Fred, forsoning og demokratiltak.

Mål

Bevilgningen vil bli brukt til å:

- styrke FNs kapasitet til å fremme arbeidet for nedrustning og ikke-spredning i utviklingsland,
- øke kunnskapen og kapasiteten i utviklingsland til å følge opp egne forpliktelser i forhold til det internasjonale ikke-spredningsregimet med særlig vekt på FNs Sikkerhetsrådsresolusjon 1540,
- øke det regionale samarbeidet mellom utviklingsland om ikke-spredning og nedrustning,
- styrke frivillige organisasjoners innsats overfor utviklingsland på dette området,
- bidra til styrkede verifikasjonsordninger i utviklingsland som utnytter kjernekraft til sivile formål, bl.a. i nært samarbeid med IAEA, FN og regionale grupper av utviklingsland,
- støtte gjennomføring av IAEOs handlingsprogram for atomberedskap i utviklingsland,
- bidra til at IAEA kan støtte utviklingslandene med faglig bistand og kjernefysisk sikkerhet,
- støtte kapasitetsbygging for bistå land i Afrika med å oppfylle sine forpliktelser under kjemivåpenkonvensjonen. Dette vil bl.a. skje i samarbeid med konvensjonens sekretariat (OPCW),
- fremme Konvensjonen om forbud mot antipersonellminer i utviklingsland,
- bistå utviklingsland, FN og regionale organisasjoner med å gjennomføre FNs handlingsprogram for håndvåpen med særlig fokus på begrense ulovlig mekling av håndvåpen,
- bistå utviklingsland med reform av sikkerhetssektoren, herunder politi- og justisreform og demokratisk kontroll med forsvarssektoren,
- støtte tiltak for avvæpning, demobilisering og reintegrering av tidligere stridende i utviklingsland med fokus på utsatte grupper som kvinner og barnesoldater,
- støtte oppbygging av kompetanse i FN-regi for håndtering av sikkerhetssektorreform og avvæpning, demobilisering og reintegrering.

Rapport 2004

Den vesentlige del av bevilgningen på 3,1 mill. kroner ble brukt til tilskudd til internasjonale organisasjoner i FN-sammenheng som arbeider med nedrustning og ikke-spredningsrelaterte spørsmål. Norge har i flere år vært en vesentlig bidragsyter

til FNs institutt for nedrustning i Genève (UNIDIR). Dette engasjementet fortsatte i 2004. Norge støttet også opp om arbeidet for å styrke håndhevelsen av kjemivåpenkonvensjonen og for å forhindre spredning av biologiske våpen. Styrking av NPT ble viet særlig oppmerksomhet. Det har også vært gitt støtte til en rekke frivillige organisasjoner og forskningsinstitusjoner relatert til prosjekter innenfor nedrustning og ikke-spredningsrelaterte tema. I tillegg ble det gitt støtte til en rekke aktiviteter på håndvåpenområdet og til regionale aktiviteter og deltakelse av frivillige organisasjoner på den andre toårige konferansen for gjennomføring av FNs håndvåpenprogram.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 25,6 mill. kroner.

Post 73 Andre ODA-godkjente OSSE-land, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Kaukasus, Moldova og Sentralasia står overfor mange felles utfordringer på viktige områder som demokratiutvikling, terrorisme, sosial urettferdighet, fattigdom, etniske konflikter, miljødeleggelser, organisert kriminalitet og korrupsjon. Regionenes betydning er økende i lys av naturressurser og geopolitisk situasjon. Russland har fortsatt stor innflytelse, men også andre land og internasjonale organisasjoner styrker sitt engasjement. Til tross for mange fellestrekk er det også store forskjeller mellom landene når det gjelder politisk og økonomisk utvikling, naturressurser, og vilje til å akseptere en utvikling mot reell åpenhet og demokrati.

Armenia og Aserbajdsjan oppviser begrensede resultater i sine demokratiske reformer. I Georgia har «Roserevolusjonen» skapt et politisk grunnlag for en dynamisk reformprosess. De «frosne konfliktene» i Abkhasia, Sør-Ossetia og Nagorno-Karabakh har resultert i et stort antall flyktninger og internt fordrevne personer. Konfliktpotensialet er fortsatt til stede og utgjør et hinder for politiske og økonomiske fremskritt. Euroatlantisk integrasjon er en viktig målsetting.

Situasjonen for flyktninger og internt fordrevne personer i Nord-Kaukasus (Tsjetsjenia og Ingusjetia) er fortsatt vanskelig.

Moldova er ett av Europas fattigste land. Transdnistriakonflikten utgjør et hinder for politisk og økonomisk fremskritt. Menneskehandel er et stort problem.

Landene i Sentralasia har autoritære styresett, men svake institusjoner og et stort konfliktpotensial. Så vel radikal islamisme som handel med nar-

kotika, mennesker og våpen er regionale utfordringer knyttet til porøse grenser og nærhet til Afghanistan. Sentralasia står også overfor omfattende miljøutfordringer og et stort fattigdomsproblem.

Denne bevilgningen inngikk til og med 2005 under kap. 164, post 71.

Mål

Målsetningen med bistanden er å styrke demokratiske institusjoner, politiske og økonomiske reformer, respekt for menneskerettighetene, bekjempe korrupsjon og arbeide for et bredt regionalt samarbeid. Det legges særlig vekt på at nasjonale myndigheter viser vilje til å oppfylle sine internasjonale forpliktelser med sikte på å få et tettere samarbeid med europeiske og transatlantiske institusjoner.

Sør-Kaukasus

Prosjektsamarbeidet vil som tidligere bli konsentrert om demokratiutvikling og institusjonsbygging, energi og miljø, samt humanitær bistand. I tillegg vil det bli gitt høyere prioritet til kultur. Innen demokratiutvikling tas det sikte på å videreføre støtten til forebygging av menneskehandel og bistand til ofrene for slik handel. Støtten til reformer i politi, rettsvesen og fengselsvesen og tiltak mot spredning av hiv og aids vil likeledes bli videreført. Støtten til det sivile samfunn, i første rekke uavhengige medier og frivillige organisasjoner, vil bli styrket. Det sivile samfunn er særlig viktig for å styrke den demokratiske utviklingen i Armenia og Aserbajdsjan. Den humanitære bistanden vil fortsette på omlag samme nivå som før, men den vil utgjøre en relativt mindre andel av den totale bistand. Bistanden vil bli dreiet i mer utviklingsfremmende retning.

Norske og frivillige organisasjoner og internasjonale organisasjoner, i første rekke OSSE, Europarådet og FNs operasjonelle organer, IOM og EBRD vil fortsatt være viktige samarbeidspartnere. Det er inngått en intensjonsavtale mellom Norge og FN om prosjekter som skal implementeres av FN i Sør-Kaukasus med norsk støtte.

Nord-Kaukasus

Situasjonen for flyktninger og internt fordrevne personer i Tsjetsjenia og Ingusjetia er fortsatt vanskelig. Det er viktig å videreføre den humanitære hjelpen, men den bør suppleres med tiltak av mer langsiktig karakter, så som prosjekter i regi av Europarådet (rettsstats- og demokratiutvikling og MR samt utdanning og sosial rehabilitering for barn og kvinner). Etter terroraksjonene i Beslan

vil det også bli lagt vekt på å støtte prosjekter i Nord-Ossetia. Det er inngått en avtale med Russland om at Norge skal stille til rådighet inntil USD 1 mill. som skal dekke kostnader knyttet til oppføring av en internatskole i Beslan.

Moldova

Hovedlinjene i bistanden vil bli videreført. Det legges opp til en opptrapping av innsatsen mot menneskehandel.

Sentralasia

Innsats innen hovedsektorene energi og miljø, demokratiske institusjoner og humanitær bistand vil bli videreført. Det vil bli lagt økt vekt på kamp mot menneskehandel og tiltak for å styrke sikkerheten i regionen, bl.a. minerydding, destruksjon av håndvåpen og ammunisjon. Det vil bli lagt vekt på å finne prosjekter som har en regional tilnærming.

Rapport 2004

Til prosjektsamarbeidet med Kaukasus, Moldova og Sentral-Asia ble det i 2004 utbetalt 174,6 mill. kroner.

Bistanden til Kaukasus, Moldova og Sentral-Asia kanaliseres gjennom norske frivillige organisasjoner, i første rekke Flyktningshjelpen, Norges Røde Kors og Kirkens Nødhjelp, samt andre norske organisasjoner. God koordinering med andre lands innsats tilstrebes. Midler blir også kanalisert gjennom multilaterale organisasjoner, bl.a. FNs særorganisasjoner, OSSE, Europarådet, EBRD, IOM og NATO.

Sør-Kaukasus

Mange av de internt fordrevne personer og flyktninger fra de «frosne konfliktene» lever fortsatt under vanskelige kår og utgjør et stort internt problem i de tre landene. Humanitær bistand til internt fordrevne personer og flyktninger, særlig boligbygging, var derfor også i 2004 det største satsingsområdet i Georgia, Armenia og Aserbajdsjan. Det ble dessuten lagt vekt på tiltak for å utvikle demokratiske institusjoner. I Georgia ble det startet et prosjekt hvor norske jurister arbeider med reformer i rettsvesenet og støtte ble gitt til et OSSE-prosjekt for politiopplæring, samt til opprettelse av Interpol-kontorer i Armenia og Georgia. Kommunenes Sentralforbund gjennomførte et prosjekt i samarbeid med Europarådet for å opprette et georgisk kommuneforbund. Støtte ble også gitt

til tiltak mot spredning av hiv og aids, og for å bekjempe menneskehandel i regionen. Utviklingen av det sivile samfunn ble støttet bl.a. gjennom bidrag til prosjekter innen menneskerettigheter og medier. Norges Fotballforbund gjennomførte et prosjekt for multietniske fotballskoler for ungdom. Det ble gitt støtte til prosjekter med sikte på energisparing og renere produksjon.

Nord-Kaukasus

Det ble i første rekke gitt humanitær bistand til internt fordrevne personer og til ofrene for Beslan-tragedien. Hjelpen ble kanalisert gjennom norske frivillige organisasjoner og FNs særorganisasjoner, samt Leger Uten Grenser.

Moldova

I Moldova var de fleste prosjektene innenfor humanitær bistand, institusjonsbygging og energispa-

ring. Statistisk sentralbyrå bygger opp statistikk-systemet i Moldova. Det ble også gitt støtte til destruksjon av ammunisjon.

Sentral-Asia

Mange av prosjektene er innen energi og miljø, spesielt i Kasakhstan. Vannforsyning og forurensing stiller landene i regionen overfor store utfordringer. Det gis også støtte til tiltak i regi av OSSE, bl.a. styrking av menneskerettigheter og politioplæring. Videre er det gitt bidrag til konfliktforebyggende tiltak. I Tadsjikistan har man støttet et mineryddingsprosjekt og bygging av en grensebro mot Afghanistan. Det er gitt humanitær bistand gjennom norske frivillige organisasjoner, Røde Kors og FNs særorganisasjoner.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 305 mill. kroner.

Kap. 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert bud- sjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	95 258	117 500	133 363
70	Forskning og høyere utdanning, <i>kan overføres</i>	247 162	268 000	283 000
71	Faglig samarbeid, <i>kan overføres</i>		15 000	75 000
	Sum kap. 165	342 421	400 500	491 363

Hoveddelen av midlene under dette kapitlet går til kapasitetsbygging og kompetanseutvikling innen forskning og forskningsrettet utdanning i utviklingsland, samt til utviklingsforskning i Norge. Midlene anvendes også til faglig styrking og kvalitetssikring av utviklingssamarbeidet både i våre samarbeidsland og i Norge. Kvalitetssikringen omfatter både løpende faglig rådgivning basert på kjøp av konsulenttenester og evaluering av utviklingssamarbeidet. En mindre del av bevilgningen går til faglig samarbeid med land som ønsker tilgang på norsk kompetanse og norske erfaringer på områder som er viktige i utviklings-sammenheng.

Det er en særlig utfordring å bidra til utvikling av relevant kunnskap og forskningsresultater innen fagfelt som har betydning for å bedre levekårene i fattige land. Målet er at ansvarlige myndigheter gjør bruk av forskningsbasert kunnskap i beslutningsprosesser. Samtidig er målet å heve

utdanningsnivået i befolkningen og bidra til økt kompetanse innen offentlig så vel som privat virksomhet.

Støtte til utviklingsforskning i Norge har som mål å styrke kompetansen i norske fagmiljøer og bidra til forskningsresultater som norske myndigheter og andre bistandsaktører kan dra veksler på i utformingen av norsk utviklingspolitikk og internasjonal dialog om utviklingsspørsmål. Det er viktig å sikre at det til enhver tid er relevant kompetanse i norske forskningsmiljøer om forholdet mellom industrialiserte land og utviklingsland og om endringsprosesser i utviklingsland.

Post 01 Driftsutgifter

Situasjonsbeskrivelse

Det arbeides kontinuerlig for å bedre kvaliteten i utviklingssamarbeidet, styrke fagkompetansen for bruk i utviklingssamarbeidet og gjøre mer effektiv

bruk av norske bistandsmidler. I disse bestrebelsene er det nødvendig å bruke faglige rådgivningstjenester til evalueringer, studier, utredninger og program- og prosjektvurderinger. På denne måten blir bistandsadministrasjonen, samarbeidspartnere og offentligheten også tilført viktig kunnskap om ulike aspekter ved virksomheten. Studier og gjennomganger finansieres i tillegg også som en integrert del av pågående programmer og prosjekter.

For å gjøre faglige tjenester tilgjengelige er det inngått rammeavtaler mellom NORAD og en rekke norske fagmiljøer. Institusjoner som har slike rammeavtaler utgjør en viktig del av den norske fagbasen innen utviklingssamarbeidet. Avtalene gir institusjonene anledning til å utvikle kunnskap som setter dem i stand til å levere tjenester av høy relevans og faglig kvalitet. Nye prioriteringer og endret vektlegging innenfor utviklingspolitikken innebærer en endring av den kompetansen som etterspørres innenfor eksisterende samarbeidsavtaler og vil også medføre endringer med hensyn til hvilke institusjoner det er viktig å ha et fast samarbeid med. I 2004 ble det gjennomført anbudsrunder med formål å etablere nye rammeavtaler med norske fagmiljøer og konsulentgrupper. De nye rammeavtalene er et vesentlig bidrag til effektivisering av rutinene for administrasjon av konsulentoppdragene. Avtalene er forutsatt benyttet også av Utenriksdepartementet og ambassadene. Ved utgangen av 2004 forelå det rammeavtaler med 25 institusjoner og fire konsulentgrupper. I tillegg kjøpes faglige tjenester fra andre institusjoner og private firmaer i Norge og internasjonalt, også i utviklingsland.

Formålet med evalueringsvirksomheten er å bidra til mer effektiv og resultatorientert utviklingspolitikk og bistandsforvaltning. Evaluering er et viktig virkemiddel i analysen av forholdet mellom utviklingslandenes utviklingspolitikk og resultater og virkninger av norsk innsats. Fram til 2015 vil evalueringsvirksomheten fokusere på utfordringer i forhold til tusenårsmålene samt nye politikk-områder hvor det er særlig behov for tilbakeføring av erfaringsbasert kunnskap. Videre vil det bli lagt vekt på områder der politikk og strategier skal revideres og hvor det derfor er behov for systematisk erfaringsgrunnlag for videre planlegging. Giverharmonisering innen utviklingssamarbeidet på landnivå stiller økte krav til felles evalueringer, noe som ivretas gjennom nordisk samarbeid og innenfor evalueringsnettverket i regi av OECDs utviklingskomité.

I 2006 vil evalueringer av norske frivillige organisasjoners arbeid og utviklingstiltak innenfor områdene miljø og kvinner/likestilling samt humanitær bistand være høyt prioritert. Evalueringer vil

inkludere FN-organisasjoners virksomhet innen flere av disse områdene. Evaluering av bistandsformer, kanaler og harmoniseringstiltak vil også være prioritert. Den internasjonale evalueringen av budsjettstøtte vil bli fulgt opp med en komparativ analyse av ulike bistandsformer. Det vil også være aktuelt med en evaluering av giverharmonisering i Zambia.

Avtalene om samarbeid med evalueringsavdelingene i henholdsvis Verdensbanken og UNDP og med DACs evalueringsnettverk vil bli videreført. Samarbeidet vil gi innsyn i internasjonale organisasjoners arbeid for kvalitetssikring og vil bli brukt aktivt som ledd i kompetanseoppbygging gjennom økt deltakelse fra mottakerlandene samt til å styrke bruk av norske fagmiljøer i internasjonale evalueringer.

Mål

Bevilgningen skal brukes til:

- kjøp av faglige tjenester i forbindelse med prosjekt- og programvurderinger, studier, utredninger mv.,
- kjøp av faglige tjenester i forbindelse med eksterne evalueringer, også i samarbeid med andre givere, av tiltak hvor Norge bidrar med finansiering,
- finansielle bidrag til utredninger og studier i regi av OECDs utviklingskomité, multilaterale organisasjoner og andre bilaterale givere innenfor områder av felles interesse.

Bevilgningen kan også brukes til:

- finansiering av kurs og nettverk som omhandler evalueringsvirksomhet,
- opplæring og forberedelser for junioreksperter for FN-organisasjoner og Bretton Wood-institusjoner.

Rapport 2004

Det ble til sammen utbetalt i overkant av 95 mill. kroner. Om lag 79 mill. kroner ble benyttet til kjøp av faglige tjenester i forbindelse med kvalitetssikring av norskstøttede tiltak gjennom program og prosjektutredninger, studier og gjennomganger, hvorav ca. 36 mill. kroner ble brukt til finansiering av rammeavtalene med norske institusjoner. Ca. 14,5 mill. kroner ble benyttet i forbindelse med evalueringsvirksomheten, herunder finansielle bidrag til utredninger og studier i regi av bl.a. Verdensbanken. Om lag 1 mill. kroner ble benyttet til finansiering av kurs og nettverk som omhandler evalueringsvirksomhet og om lag 1 mill. kroner til

opplæring og forberedelser for junioreksperter for FN-organisasjoner og Bretton Wood-institusjoner.

Institusjoner som har rammeavtale med NORAD utgjør en viktig del av den norske fagbasen innen utviklingssamarbeidet. Under rammeavtalen med Christian Michelsens Institutt (CMI) ble det gjennomført en gjennomgang av to norske frivillige organisasjoners virksomhet i Afghanistan. Gjennomgangen belyste hvordan de norske organisasjonene hadde maktet å justere mål og aktiviteter til den nye politiske virkeligheten i landet. I tillegg ble en konsulentvurdering av ressurs-senteret for korrupsjonsbekjempelse under Utstein-initiativet ved CMI finansiert. Studien peker på muligheter for forbedringer som kan bidra til at ressurs-senteret når utover den etablerte kjernegruppe av brukere.

Fredsforskningsinstituttet PRIO utarbeidet en rapport som belyste hvor store midler som overføres fra migrantarbeidere til opprinnelseslandene og bruken av midlene; hvorvidt midlene i første rekke går til å stimulere næringsutvikling og utdanning eller om de er ren sosialstøtte til familien. Studien har god relevans for den internasjonale debatt om migrantmidlenes betydning i utviklingsarbeidet og vil bli fulgt opp med mer lands-spesifikke studier.

Evalueringsevirsomheten i 2004 omfattet både evalueringer og studier. Det ble lagt økt vekt på evalueringer i samarbeid med andre givere. Til sammen ti evalueringer og studier ble avsluttet i 2004.

Flere evalueringer og studier fokuserte på norske frivillige organisasjoners virksomhet. En evaluering av ordningen med støtte gjennom paraplyorganisasjoner, eksemplifisert ved støtte til Norsk Misjons Bistandsnemnd og Atlas-alliansen ble avsluttet. I tillegg ble det gjennomført studier av Solidaritetsaksjonen for utvikling (FORUT) og Redd Barnas engasjement i henholdsvis Sri Lanka og Etiopia. Studiene gir en fyldig vurdering av hva organisasjonene har oppnådd. Disse rapportene vil komme til nytte i arbeidet til det utvalget som nå er nedsatt for å vurdere de frivillige organisasjoner som kanal for utviklingssamarbeid.

I tillegg ble en studie av Norges rolle i Midtøsten i forbindelse med fredsforhandlingene i perioden 1993-96 og en evaluering av arbeidet til Senter for miljø- og ressursstudier (CESAR) fullført.

Både en studie av norske erfaringer med fredsbyggende prosesser og en studie av strategiske rammeverk for fredsbygging, som ble foretatt i samarbeid med Utstein-landene, ble ferdigstilt. Prosessen rundt sistnevnte studie har medvirket i utviklingen av politikkkutforming innen fredsbygging slik den er reflektert i «Utviklingspolitikken

bidrag til fredsbygging». Studien er besluttet videreført innenfor rammen av DACs evalueringssamarbeid for å styrke kompetansen innen dette området.

Innen utdanning deltok Norge i en større flergiverevaluering som berørte en rekke av Norges samarbeidsland. Rapportene analyserer forutsetninger for at sektorstøtte skal kunne øke effektiviteten i mottakerlandenes forvaltning. Flergiverevalueringene bidrar således kvalitativt til harmoniseringen av utviklingssamarbeidet på utdanningssektoren.

I tillegg ble en studie om handel med fisk og matvaresikkerhet i samarbeid med FAO avsluttet. Studien drøfter bl.a. problemstillinger rundt liberalisering av handel og ble avsluttet med et større fagseminar. Seminaret bidro til å gjøre rapportens funn kjent innen fiskeriforvaltningen i flere av Norges samarbeidsland. Norge deltok også en felles giverevaluering av FNs befolkningsfond (UNFPA) og Den internasjonale føderasjon for familieplanlegging (IPPF). Evalueringen var konsentrert om organisasjonenes innsats for reproduktiv helse og rettigheter for ungdom i utvalgte land som ledd i oppfølging av Kairo-konferansen om befolkning og utvikling. Rapporten løfter fram viktige utfordringer som bl.a. skal videreføres innenfor rammen av Regjeringens nye utviklingsstrategi for barn og ungdom i Sør.

Flere evalueringer ble påbegynt eller videreført, herunder en omfattende evaluering av budsjettstøtte til syv land som ble startet opp høsten 2004. I tillegg ble også evalueringer av NORADs stipendprogram, kvinnestrategien og «Kvinner kan»-programmet på Vest-Balkan påbegynt.

Samarbeidsavtalen med Verdensbankens evalueringssamarbeid ble fornyet med 3 nye år. Under dette samarbeidet ble det i 2004 bl.a. gitt støtte til evaluering innen hiv og aids samt utvikling og handel. Avtalen støtter også bankens evalueringssaglige kompetanseutvikling i mottakerland. Det ble også inngått avtale om finansiell støtte til DACs evalueringssamarbeid, samt inngått en avtale med UNDP.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 133,363 mill. kroner

Post 70 Forskning og høyere utdanning, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Kompetanse og kapasitet til å drive egen forskning er en av forutsetningene for at utviklingsland skal klare å følge opp strategier for fattigdomsbekjem-

pelse og utvikling. Samtidig er det viktig å sikre at det til enhver tid finnes relevant kunnskap i norske forskningsmiljøer om betingelser for sentrale endringsprosesser i utviklingsland. Forskningsbasert kunnskap om utviklingsspørsmål er av stor betydning for utformingen av norsk utviklingspolitikk og for innretningen av utviklingssamarbeidet. Samtidig er det et kunnskapsgap mellom rike og fattige land som forsterkes av at viktige samfunnsinstitusjoner som universiteter og andre læringsinstitusjoner for teknisk og yrkesrettet utdanning lider under mangel på ressurser og svak institusjonell kapasitet. Utviklingslandenes mulighet til å delta i kunnskapsutviklingen avhenger også av at de har tilgang til internasjonal forskning og internasjonale forskningsnettverk.

Internasjonal bistand til utdanningssektoren i utviklingsland har økt sterkt de siste årene, i første rekke fordi store midler er kanalisert til grunnskoleutdanning under Education for All (EFA) initiativet. Behovet for en opptrapping av støtten til høyere utdanning og forskning har i 2005 fått økt oppmerksomhet, jf. den britiske Afrika-kommisjonens rapport 'Commission for Africa' og G8-landenes initiativ for å øke støtten til høyere utdanning i Afrika.

Strategien for styrking av forskning og høyere utdanning innen Norges samarbeid med utviklingslandene (1999) ligger til grunn for den norske satsingen innen utviklingsforskning. Regjeringen ønsker å videreføre støtten til god og nyskapende forskning i samarbeidslandene, særlig innen forskning som er viktig for bekjempelse av fattigdom og som bidrar til langsiktig utvikling. Av særlig betydning er regionale forskningsnettverk og forskningsfond som gir økt tilgang på frie forskningsmidler innen områder der utviklingsland har store kunnskapsbehov. Samarbeidet om utviklingsrelatert forskning og utdanning mellom institusjoner i utviklingsland og i Norge gjennom Norsk Universitets- og Forskningsutvikling (NUFU-programmet) er et viktig bidrag til kompetansebygging ved institusjoner i utviklingsland, samtidig som samarbeidet tilfører norske institusjoner verdifull kunnskap. Forskningssamarbeidet er basert på likeverd og partnerskap i forskningsprosessen.

Kompetanseheving i utviklingsland støttes også gjennom NORADs stipendprogram, som gir kandidater fra utviklingsland tilbud om videreutdanning på mastergradsnivå innenfor mange fagfelt, i første rekke i Norge, men også ved tilrettelegging av kurs ved institusjoner i utviklingsland.

Studenter fra utviklingsland som har fått sin utdanning i Norge på ordinære betingelser fra Statens lånekasse gjennom det såkalte Kvoteprogram-

met, motiveres til å vende tilbake til hjemlandet gjennom ettergivelse av lånet etter ett år i hjemlandet. En større del av dette utdanningstilbudet gjennomføres innenfor et institusjonelt samarbeid mellom læresteder i Norge og i samarbeidslandene. På den måten mener Regjeringen at utviklingslandene vil ha samlet større nytte av utdanningstilbudet i Norge og at antall studenter som reiser hjem etter fullført utdanning vil øke.

Et lærerutdanningsprogram med fokus på forskningssamarbeid og pedagogisk kompetanseutvikling er under utvikling. Gjennom etablering av kontakt og samarbeid mellom institusjoner som arbeider med lærerutdanning i våre samarbeidsland og i Norge er siktemålet å bidra til å bedre kvaliteten på utdanningen.

Norske forskningsmiljøer har forutsetning for å kunne yte faglig bistand for å styrke forskningskompetanse i samarbeidsland innenfor flere sentrale områder. I en del tilfeller kan det være behov for å engasjere norske miljøer for å bygge kompetanse og styrke kapasitet mellom partnere i utviklingsland. Det kan også være aktuelt å yte faglig bistand til følgeforskning som redskap i utviklingsprosesser.

Bevilgningen benyttes også til å støtte utviklingsforskning i Norge av relevans for norsk utviklingspolitikk. Hovedtyngden av disse midlene forvaltes av Norges forskningsråd og omfatter temaforskningsprogrammer, andre forskningsaktiviteter og grunnbevilgningen til Chr. Michelsens institutt. For å kunne møte nye kunnskapsbehov er tre nye forskningsprogrammer startet opp. De omfatter fattigdomsforskning, global helseforskning og forskning om konflikt, fred og utvikling. Norges bidrag til Det nordiske Afrika-instituttet dekkes også over denne delen av bevilgningen. I begrenset omfang støttes også norske forskningsmiljøers deltakelse i internasjonale forskningsprosjekter av høy relevans for norsk utviklingspolitikk.

For 2006 vil det være behov for en økning i bevilgningen for å kunne realisere nye og utvidede satsinger innenfor lærerutdanning, utviklingsforskning i Norge, samt NORADs stipendprogram og NUFU.

Mål

Målet for støtten er å bidra til styrket kunnskapsutvikling, formidling og bruk av forskningsbasert kunnskap og bedret kapasitet i forskning og høyere utdanning i utviklingsland, samt til styrking av forskningskompetanse om utviklingsspørsmål i Norge.

Bevilgningen skal benyttes til å gi støtte til:

Forskning i utviklingsland gjennom bidrag til:

- regionale forskningsorganisasjoner, forskningsfond og forskningsnettverk som bidrar til ny forskningsbasert kunnskap og økt kompetanse i utviklingsland hovedsakelig i Afrika,
- nasjonale forskningsinitiativ i mottakerland knyttet til områder som er sentrale innen norsk og internasjonal bistand,
- faglig bistand for å styrke forskningssamarbeid mellom partnere i utviklingsland og norske forskningsmiljøer innen kjerneområdene for utviklingssamarbeidet.

Utdanning og opplæring av kandidater i og fra utviklingsland gjennom:

- etterutdanning på mastergradsnivå i Norge for kandidater fra utvalgte land gjennom NORADs stipendprogram
- spesialprogram for kandidater knyttet til kultursektoren i et begrenset antall land,
- tilrettelegging av kurstilbud på mastergradsnivå ved institusjoner i utviklingsland. En økt andel av den samlede opplæringsstøtten skal gå til stipender og kapasitetsbygging. Midlene skal bidra til at kandidatene kan ta kortere eller lengre kurs ved institusjoner i Sør og at institusjoner i Sør blir bedre i stand til å tilby egne mastergrader,
- utvekslingsordning for studenter fra utviklingsland som tar deler av sin utdanning ved norske læresteder,
- ettergivelse av studiegjeld for studenter fra utviklingsland som får sin utdanning i Norge på ordinære lånebetingelser fra Statens Lånekasse (kvoteprogrammet) og som vender hjem etter endt utdanning i Norge.

Kompetanseheving av lærerutdanningen i utviklingsland gjennom:

- samarbeidsprosjekter mellom søsterinstitusjoner i Norge og i utviklingsland med fokus på kvalitative forbedringer av lærerutdanningen.

Forskningssamarbeid mellom Norge og utviklingsland gjennom:

- videreføring av avtalen med Universitets- og høyskolerådet om programmet for utviklingsrelatert forskning og utdanning (NUFU-programmet), samt ferdigstillelse av ny avtale som skal gjelde fra 2007. NUFU-programmet tar sikte på å bidra til å styrke forskningskapasitet og kompetanse, og til økt forskning i utviklingsland ,

- institusjonssamarbeid mellom norske forskningsinstitutter og institusjoner i utviklingsland, med fokus på anvendt forskning.

Utviklingsforskning i Norge og i Norden gjennom:

- forskning om utviklingsspørsmål og utviklingsrelatert forskning i Norge, i hovedsak gjennom Norges forskningsråd, til tematiske forskningsprogrammer og basisbevilgningen til Chr. Michelsens institutt,
- Norges bidrag til Det nordiske Afrika-instituttet.

Rapport 2004

Det totale forbruket i 2004 var på vel 260 mill. kroner, hvorav om lag en tredjedel gikk til Afrika. Andelen som gikk til minst utviklede land var om lag 15 pst.

Forskningsorganisasjoner i utviklingsland

I 2004 ble støtten til forskningsorganisasjoner i utviklingsland konsolidert med fokus på kompetansebyggende regionale initiativ. Norge er en viktig giver til regionale forskningsorganisasjoner i Afrika som kanalisere frie forskningsmidler spesielt innen samfunnsvitenskap og samfunnsøkonomi. Det gis også støtte til et samarbeidsprogram innen fattigdomsforskning mellom forskere i de fattigste landene i Sentral- og Latin-Amerika og norske forskere. I 2004 var støtten til regionale organisasjoner i utviklingsland på 18 mill. kroner.

Utdanning og opplæring av kandidater fra utviklingsland

Under NORADs stipendprogram ble det gitt kurstilbud på mastergradsnivå for studenter fra utviklingsland ved universitetene i Oslo, Bergen, Trondheim, Tromsø og Ås, samt høyskolene i Bodø og Stavanger. I alt 225 studenter deltok, fordelt på 14 kurs. Universitetet i Oslo har i samarbeid med institusjoner hhv i Mosambik, Sør-Afrika og Tanzania videreutviklet en mastergrad som gjennomføres i utviklingsland. Kursene tilbys annet hvert år. Noen av kursplassene finansieres med midler fra NORADs stipendprogram og fra kvoteordningen. Totale kostnader for kurs i Nord i 2004 var på 63,7 mill. kroner. Totale kostnader for kurs i Sør var på 6,9 mill. kroner

Kulturutdanningsprogrammet anvendte i 2004 ca 5,5 mill. kroner i støtte til videreføring av kulturutdanning basert på enkeltkontrakter med institusjoner i Norge. Dette programmet involverer

flere kunstfaglige utdanningsinstitusjoner i Norge og i det sørlige Afrika. En faglig vurdering gjennomført høsten 2004 anbefalte bl.a. at fokus også må rettes mot styrking av de institusjoner som sender kandidater til videreutdanning.

Ettergivelse av gjeld for studenter fra utviklingsland

I 2004 ble det som i 2003 brukt 9,5 mill kroner til å ettergi studiegjeld for kvotestudenter fra utviklingsland.

Forskningssamarbeid Nord-Sør

NUFU-programmet, med fokus på forskningssamarbeid mellom forskere i Norge og i utviklingsland, er inne i sin tredje periode. Programmet har en avtalefestet ramme på 360 mill. kroner over 6 år. NUFUs samlede portefølje for tredje periode er på 71 prosjekter fordelt på en rekke ulike fagfelt og tema. Flest prosjekter finnes innen samfunnsvitenskaplige fag, matematikk og naturvitenskap (33 prosjekter), deretter følger humaniora og medisinske fag (19 prosjekter). I tillegg er teknologiske fag, jordbruk, fiskerifag (totalt 8 prosjekter) samt 11 prosjekter med sterk tverrfaglig fokus representert. Det er til sammen 31 institusjoner i utviklingsland som samarbeider med 11 institusjoner i Norge.

Som et direkte resultat av samarbeidet under NUFU-programmet ble det i 2004 publisert 225 vitenskapelige artikler i fremstående internasjonale tidsskrifter. Hittil i perioden er det produsert

Boks 8.14 Universitetsstudier i naturvitenskap, matematikk og teknologi – GRASSMATE

Partnere i prosjektet er Universitetet i Bergen og the University of Western Cape, Sør-Afrika. Hovedmålet med prosjektet er å utdanne kandidater fra Afrika sør for Sahara med MA- og doktorgrader for å kunne bidra til å styrke den menneskelige ressursbasen i de respektive fag i sitt hjemland. Ved å oppnå høyere grad innen naturvitenskaplige, matematiske eller teknologiske disipliner bidrar de NUFU-finansierte kandidatene til å utvikle en kritisk masse av fagpersonell som er nødvendig for å styrke institusjoner og utviklingsgrunnlaget i Afrika sør for Sahara i fremtiden. Studentene i GRASSMATE representerer Ghana, Lesotho, Malawi, Namibia, Swaziland, Tanzania, Uganda, Zimbabwe og Sør-Afrika.

272 fellespublikasjoner. 442 kandidater fra utlandet er fullfinansiert av NUFU-programmet, hvorav 131 ble uteksaminert i perioden 2002 – 2004. 24 % av stipendiatene er kvinner.

I tillegg til forsknings- og institusjonssamarbeidet legger NUFU-programmet vekt på å utvikle regionale sør-sør-nettverk. 18 av 71 prosjekter er nettverksprosjekter. Eksempel på et slikt nettverk er samarbeidet mellom Norges Veterinærhøgskole og fire universiteter i Zimbabwe, Zambia, Tanzania og Sør-Afrika om forskning innen veterinærmedisin med betydning for matvareproduksjonen i samarbeidslandene.

Det gis også støtte til institusjonssamarbeid mellom norske forskningsinstitutter og institusjoner i utviklingsland med fokus på anvendt forskning. Samlet støttes det 16 prosjekter innenfor denne ordningen. Totalt ble det bevilget ca 22 mill. kroner. Hovedvekten av prosjektene er innen miljøforskning, styresett og næringsutvikling.

Totalt ble det i 2004 bevilget 83 mill. kroner til samarbeid mellom forskningsmiljøer i Norge og

Boks 8.15 Forskningssamarbeid om minoritetsrettigheter i Kina – «China's Regional National Autonomy System»

Et forskningssamarbeid mellom Senter for menneskerettigheter (SMR) og tre kinesiske institusjoner har produsert ny kunnskap om menneskerettighetsforhold i Indre Mongolia og Yunnan provinsen. Prosjektet har fokusert på minoriteter og praktisering av regional autonomi.

Forskningen har bidratt til den akademiske debatten om hvordan minoritetsrettigheter skal tilpasses ulike sosiale og politiske interesser hos etniske grupper. To sentrale spørsmål som forskningen belyser er: Hvordan kan slike grupper ta del i landets utvikling samtidig som de beholder sin identitet, og hvordan kan staten og minoriteter tilpasse seg hverandre i denne utviklingen?

Prosjektet har resultert i funn som særlig kan brukes i politikktutforming og juridiske anbefalinger for å fremme og beskytte minoriteters rettigheter i det kinesiske systemet i forhold til internasjonale standarder.

Minoritetsrettigheter inngår også som en studie ved SMR og har bidratt til gjensidig kompetansebygging ved samarbeidsinstitusjonene i Kina og i Norge, samt produsert viktig kunnskap for Norge i sitt internasjonale engasjement for menneskerettigheter.

Boks 8.16 Tematiske nettverk i utviklingsforskningen

Forskningsprogrammet «Globalisering og marginalisering – Utviklingsveier i Sør» (1998 - 2007) støtter tematiske nettverk i tillegg til ordinære forskningsprosjekter. 8 nettverk arbeider aktivt med å fremme tverrfaglig utviklingsforskning innenfor sine hovedtemaer nasjonalt og internasjonalt. De bidrar til kunnskapsdeling og styrking av norske forskningsmiljøer. De sikrer samtidig et større og mer tverrfaglig tilfang av ideer og bidrar til rekruttering av nye forskere. Forsknings samarbeid og formidlingstiltak på de aktuelle fagområdene overfor brukere og allmennhet har vokst fram som et resultat av nettverksdriften. Etablering av fysiske og elektroniske møteplasser er sentrale virkemidler for å samle ekspertise innenfor de tematiske områdene. Samtidig åpner denne organiseringen for innsyn og deltagelse fra ulike brukergrupper, inkludert forskningsmiljøer i Sør.

Nettverk finnes på en rekke områder, blant andre utdanning, vann, fattigdom og informasjonsteknologi. Det er også etablert to regionale nettverk – et nettverk for Asia-studier og et for Afrika-studier etablert i 2004.

utviklingsland, gjennom NUFU-programmet og ved annen støtte. Av den totale bevilgningen til samarbeid mellom norske universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter og deres partnere i utviklingsland gikk 65 prosent til Afrika, 20 prosent til Asia, 6 prosent til Latin-Amerika og 7 prosent til Midtøsten. Andelen til minst utviklede land var om lag 50 pst.

Utviklingsforskning i Norge

Det ble i 2004 anvendt i overkant av 60 mill. kroner til utviklingsforskning i Norge, inklusive Norges bidrag til Det nordiske Afrikainstituttet i Uppsala (3 mill. kroner) og støtte til enkelte norske forskningsmiljøers deltagelse i internasjonale forskningsprosjekter på utviklingsområdet. Størstedelen, omlag 54 mill. kroner, ble forvaltet gjennom avtaler med Norges forskningsråd, herunder basisbevilgningen til Chr. Michelsens institutt på 10 mill. kroner.

Det største forskningsprogrammet under Forskningsrådet i 2004 var «Globalisering og marginalisering, fler- og tverrfaglig forskning om utviklingsveier i Sør», som mottok 20 mill. kroner i tilskudd.

De viktigste temaene er: Globalisering og marginalisering, fattigdom, økonomisk politikk og næringsutvikling, demokrati, menneskerettigheter og konflikt, helse, utdanning og befolkningsutvikling samt miljø og ressursforvaltning. Programmet har gitt en betydelig rekrutteringsgevinst med hittil i alt 31 doktorgradsstipend og to avlagte doktorgrader fram til utgangen av 2004. Programmet har gitt nyttige resultater for utformingen av en helhetlig norsk utviklingspolitikk. I 2004 ble det arrangert en fagkonferanse om «Demokrati, menneskerettigheter og konflikt». Publisering fra programmet ligger godt over det forventede.

Boks 8.17 Skole og kulturelle verdier i Afrika

Under forskningsprogrammet «Globalisering og marginalisering» har Høgskolen i Oslo mottatt midler til forskningsprosjekt om kulturelle verdier i skolesystem og læreplaner i Sør-Afrika og Sudan.

I Sør-Afrika gikk det om lag ti år etter apartheidregimets fall før det ble gjennomført omfattende endringer i læreplaner, pensum og retningslinjer for utdanning. Forskerne konkluderer med at det er fundamentale forskjeller mellom verdiuniverset til den svarte afrikanske befolkningen (Xhosaene i dette tilfellet) og skolens verdisyn slik det reflekteres i «Curriculum 2005». Selv om ANC-regjeringens nye læreplan både er anti-rasistisk og med klar front mot apartheid, representerer planen i stor grad et verdisyn som fortsatt er knyttet opp til det hvite mindretallet i Sør-Afrika.

Resultatet av denne forskningen pløyes nå inn i den nasjonale skoledebatten, bl.a. gjennom publisering i sørafrikanske og internasjonale fagtidsskrift.

Forskningsprogrammet om Det multilaterale systemet på utviklingsområdet mottok sin siste bevilgning i 2004. Resultatene er publisert i internasjonale fagtidsskrifter, og gjennomgått på en avslutningskonferanse høsten 2004. Ett av de prosjektene som fikk stor oppmerksomhet var «Policy Regimes, Efficiency and Distribution» (NUPI) som både har bred vitenskapelig publisering og som har utarbeidet en god populærvitenskapelig rapport.

Chr. Michelsens institutt (CMI) mottok 10 mill. kroner i basisbevilgning i 2004 i form av en grunnbevilgning og støtte til fire strategiske instituttpro-

gram: «Political Institutions in Africa», «Courts in Transition», «Peacebuilding» og «Business Ethics for Multinational Corporations in Developing Countries».

Rapporten «Breaking the Circle: which way out of poverty», utarbeidet av en utredningsgruppe oppnevnt av Norges forskningsråd i 2003, danner grunnlaget for et program om fattigdomsforskning. Det er også satt i gang forberedende arbeid knyttet til et forskningsprogram om konflikt, fred og utvikling. Flere norske forskningsinstitutter har i 2003 og 2004 utarbeidet forstudier om forskningsfront, forskningsbehov, kompetanse og forslag til framtidige prioriteringer på dette området. I 2004 arrangerte Forskningsrådet en høringsrunde på rapporten «Breaking the Circle» og et dialogmøte om satsingen videre innenfor forskning for fattigdomsreduksjon. Høsten 2004 oppnevnte Norges forskningsråd en felles programplankomité for forskningssatsingene på konflikt, fred og utvikling og fattigdomsforskning.

Arbeidet med en norsk satsing på forskning om globale helsespørsmål ble videreført i 2004 i dialog med Norges forskningsråd, Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) og andre berørte instanser. Forskningsrådet utarbeidet i 2004 en programplan for programmet og arrangerte en oppstartingskonferanse høsten 2004. Tre prosjekter fikk innvilget støtte med oppstart i 2004. Målsettingen med programmet er å øke den norske forskningsinnsatsen på global helseforskning relatert til sykdommer som rammer utviklingsland spesielt hardt, spesielt hiv og aids, malaria og tuberkulose.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 283 mill. kroner.

Post 71 Faglig samarbeid, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Mange utviklingsland er interesserte i å få tilgang til norsk kompetanse og norske erfaringer på områder der Norge har internasjonalt anerkjent kompetanse. Normalt dreier det seg ikke om store pengeoverføringer, eller om langsiktig, bredt anlagt sektorsamarbeid, men om å stille relevant faglig kompetanse til rådighet for landet. Slik kompetanse finnes i relevante norske fagmiljø, både innen offentlig og privat sektor.

Det er en forutsetning at utviklingslandet selv etterspør norsk kompetanse på et område der Norge vurderes å ha spesielle fortrinn, og som vurderes som viktig i utviklingssammenheng.

Mål

Bevilgningen skal brukes til å gjøre relevant norsk kompetanse tilgjengelig for samarbeidsland og andre utviklingsland på en effektiv måte. Bevilgningen skal spesielt benyttes til å støtte faglig samarbeid innenfor følgende områder:

- godt styresett,
- energi med vekt på petroleumsforvaltning,
- miljø,
- fisk.

Petroleumsforvaltning og godt styresett gjøres til prioritert satsningsområde fra 2006. Dette innebærer at åpen og ukorrupt finans- og ressursforvaltning av petroleumsressurser og –inntekter vil stå sentralt i det bilaterale faglige samarbeidet og knyttes opp mot Norges multilaterale arbeid innen anti-korrupsjon, åpenhet og menneskerettigheter i Verdensbanken, IMF, FN, Regionale utviklingsbanker og EITI.

Satsingen innebærer en styrking og økt koordinering av eksisterende faglig bistand på petroleumssektoren. Satsingen etableres med en sentral samordning mellom relevante departementer og andre fagmiljøer i Norge med erfaring og kompetanse som trekkes inn i det operative arbeidet. Satsingen vil være på 50 mill. kroner hvert år i fem år. Frivillige organisasjoner vil også være aktuelle samarbeidspartnere. NORAD skal styrkes og vil få en koordinerende forvaltningsmessig og faglig rolle. Innholdet i samarbeidet vil variere fra land til land og kan være kortsiktig eller langsiktig.

Den nye satsingen på petroleumsforvaltning og styresett skal føre til mindre korrupsjon og økt forvaltningskompetanse, og på denne måten bidra til at petroleumsproduserende utviklingsland blir bedre i stand til å omsette oljeinntekter til redusert fattigdom og bedre levekår for befolkningen. Programmet vil være etterspørselsbasert, og valg av land vil skje i henhold til mottakers egne behov.

Gjennom fiskeriforskningsprogrammet Dr. Fridtjof Nansen bidrar Norge til å styrke fiskeriforskning og fiskeriforvaltning i utviklingsland. Programmet vil fra 2006 finansieres over denne budsjettspost. Bevilgningen kan brukes både i samarbeidsland og i andre utviklingsland. Den kan også brukes til å videreføre faglig samarbeid i tidligere samarbeidsland.

Rapport 2004.

Bevilgningen ble opprettet i 2005.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 75 mill. kroner.

Kap. 166 Tilskudd til ymse tiltak

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Ymse tilskudd, <i>kan overføres</i>		8 000	5 842
71	Internasjonale prosesser og konvensjoner m.v., <i>kan overføres</i>	39 311	65 700	87 000
	Sum kap. 166	39 311	73 700	92 842

Post 70 Ymse tilskudd, kan overføres

Utenriksdepartementet foreslår at fullmakten Utenriksdepartementet har for å gi tilskudd til enkelttiltak på inntil 2 mill. kroner videreføres, og at bruk av midler utover dette beløp og inntil 6 mill. kroner, kan besluttes ved Kgl. res. Bruk av midler til enkelttiltak utover 6 mill. kroner legges frem for Stortinget, jf. forslag til romertallsvedtak. Fullmakten forutsettes bare brukt når det er ønskelig å bevilge midler raskt til nye tiltak hvor gitte rammer er for små. Fullmakten forutsettes også brukt til å dekke merbehov som følge av valutasingninger.

Videre foreslås, jf. romertallsvedtak, at Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2006 i samråd med Finansdepartementet kan forskuttere norske nødhjelpsleveranser til FN innenfor en ramme på 25 mill. kroner årlig. Utbetaling til FN og tilbakebetalt kreditt fra FN nettoføres denne posten, øvrige bevilgninger omdisponeres til aktuell post under bistandsbudsjettet.

For 2006 foreslås bevilget 5,842 mill. kroner.

Post 71 Internasjonale prosesser og konvensjoner, kan overføres**Situasjonsbeskrivelse**

Utviklingslandene vil kunne høste store fordeler av økt deltakelse i multilateralt samarbeid og et bedret internasjonalt rammeverk. Som følge av mangler på midler og begrenset kompetanse, kan særlig de fattigste landene ha problemer med å ta tilstrekkelig del i multilaterale prosesser. Regjeringen vil støtte utviklingsland slik at disse kan delta aktivt i utformingen av internasjonale regelverk og retningslinjer. Norges hovedsamarbeidsland og minst utviklede land prioriteres.

Bevilgningen brukes i hovedsak til å finansiere utviklingslands oppfølging av internasjonale toppmøter og konvensjonene på miljøområdet. Oppfølgingen av toppmøtet i Johannesburg, inkludert arbeidet innenfor FNs kommisjon for bærekraftig utvikling (CSD) vil være viktig også i 2006. Det samme gjelder deltakelse i viktige prosesser innenfor miljø, ressursforvaltning, landbruk, handelsområdet og investeringer. En mindre del av bevilgningen kan brukes til tiltak i regi av ikke-statlige organisasjoner og nettverk.

I tråd med Regjeringens handlingsplan for landbruksutvikling er Norge en aktiv bidragsyter i arbeidet for å ivareta verdens biologiske mangfold. Norge har tatt initiativ til å bidra til sikringen av verdens plantegenetiske arv ved å etablere et internasjonalt lager for frø på Svalbard. Lageret vil være særskilt viktig for utviklingsland. Initiativet har blitt svært godt mottatt internasjonalt. Basert på utredninger gjennomført i 2005, planlegges lageret bygget i 2006. Dette vil ha særlig stor verdi for utviklingsland.

Mål

Bevilgningen skal brukes til:

- oppfølging av internasjonale toppmøter og gjennomføring av konvensjoner,
- støtte utviklingslandenes deltagelse i internasjonale konferanser og prosesser, herunder faglig bistand og reisestøtte,
- støtte til konferanser, seminarer og initiativ m.v. om spørsmål av spesiell interesse for utviklingsland, bl.a. innen handel og landbruk, biologisk mangfold, vann og sanitære forhold, forøking, klima og bærekraftig ressursutnyttelse,

- juridisk bistand til utviklingsland i forbindelse med tvisteløsningssaker i WTO, gjennom støtte til Det rådgivende senter for WTOs regelverk,
- bidra til å sikre verdens plantegenetiske arv.

Bevilgningen kan også benyttes til:

- handelsrelatert faglig bistand i forbindelse med forhandlinger om og iverksettelse av nye avtaler i WTO samt frihandelsavtaler mellom EFTA-landene og aktuelle utviklingsland,
- støtte til internasjonale prosesser for å styrke rammebetingelsene for utviklingslands økonomiske utvikling, herunder arbeid med formalisering av bruks- og eiendomsrettigheter og etablering av en kommisjon for å styrke de fattiges rettigheter på disse områder.

Rapport 2004

Når det gjelder oppfølging av internasjonale toppmøter og gjennomføring av konvensjoner ble det bl.a. gitt støtte til utviklingslandenes oppfølging av Konvensjonen for biologisk mangfold og Cartagena-protokollen, til prosjekter og ulike aktiviteter knyttet opp til CSDs arbeid i 2004 med vann, sanitær og bosetning, herunder støtte til «WASH Global Forum» i Dakar, samt til «Global Water Partnership» for utarbeidelse av retningslinjer for integrerte nasjonale vannressursplaner. Det ble også gitt støtte til oppfølging av Forørkningskonvensjonen.

Støtte til utviklingslandenes deltagelse i internasjonale konferanser og prosesser, herunder faglig bistand og reisestøtte, ble bl.a. gitt forbindelse med møter knyttet til Konvensjonen om biologisk mangfold, Stockholm-konvensjonen, Rotterdamkonvensjonen, Basel-konvensjonen, UNESCO-konvensjonen og Århus-konvensjonen. Slik støtte ble også gitt til forberedelsesmøter for Verdenstoppmøtet om informasjonssamfunnet WSIS, til et UNIFEM-seminar om å sikre kvinner rettigheter i post-konfliktsituasjoner, til i arbeidet med traktaten om

plantegenetiske ressurser og til deltakelse i fora om mattrygghet og arbeidet med Codex Alimentarius gjennom FAO og WHO. Støtte ble også gitt til deltakelse fra de minst utviklede land på UNCTAD XI i Sao Paulo om handel og utvikling, samt på ECOSOCs høynivåmøte om fattigdomsbekjempelse og en internasjonal kongress om inkludering av barn og funksjonshemninger, i tillegg til andre internasjonale konferanser om utvikling og fattigdomsbekjempelse.

Støtte til konferanser, seminarer og initiativ m.v. om spørsmål av spesiell interesse for utviklingsland ble bl.a. gitt til å bistå utviklingslandene i arbeidet med å fastsette yttergrensen for deres kontinentalsokkel (utover 200 nautiske mil), og til UNEPs program for kapasitetsbygging for å integrere politikk på områdene handel, miljø og fattigdomsbekjempelse (samarbeid mellom UNEP, UNCTAD og WTO).

Støtten til Det rådgivende senter for WTOs regelverk ble videreført. Norge bidro med midler til et nordisk Afrika-initiativ der 20 afrikanske og de 5 nordiske landene møttes for å diskutere spørsmål knyttet til handel og utvikling.

Arbeid knyttet til og deltakelse i prosessen for å etablere en høynivåkommisjon for økonomisk rettssikkerhet for fattigefikk også tilskudd over denne posten.

Det ble gitt støtte i forbindelse med forhandlinger om frihandelsavtaler mellom EFTA og henholdsvis Egypt og Tunisia i form av dekning av utgifter til reiser og møter for eksperter fra EFTA innen landbruk og fiskeri. Videre mottok Egypt bistand til gjennomføring av veterinære og plante-sanitære tiltak. For Tunisia utarbeidet Norges Fiskerihøyskole en studie om avtalens forventede effekt for landets fiskerisektor.

Det ble totalt utbetalt 53,1 mill. kroner.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 87 mill. kroner.

Kap. 167 Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
21	Spesielle driftsutgifter	759 611	713 991	468 382
	Sum kap. 167	759 611	713 991	468 382

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningsforslaget utgjør utgifter som etter OECD/DACs regelverk kan rapporteres som utviklingshjelp. Etter OECD/DACs retningslinjer kan visse utgifter knyttet til opphold av flyktninger i Norge og tilbakevending til sine hjemland klassifiseres som offisiell utviklingshjelp (ODA). Dette er

ordninger som administrativt ligger under Utdannings- og forskningsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Barne- og familiedepartementet, men den ODA-godkjente andelen av utgiftene foreslås refundert over bistandsbudsjettet. Budsjettforslaget for 2006 er basert på følgende anslag ODA-godkjente utgifter:

Tabell 8.5 Anslag ODA-godkjente utgifter til flykningiltak i Norge

Tiltak	Kapittel/post	Beløp (mill. kroner)
<i>Barne- og familiedepartementet</i>		
Barne- og ungdomsvern	kap. 3854, post 04	12,8
<i>Utdannings- og forskningsdepartementet</i>		
Tiltak i grunnopplæringa	kap. 3225, post 04	26,4
<i>Kommunal- og regionaldepartementet</i>		
Andel integreringstilskudd	kap. 3511, post 01	72,6
Statlige mottak	kap. 3520, post 04	333,7
Retur og tilbakevending	kap. 3521, post 01	9,1
Reiseutgifter	kap. 3521, post 03	13,8

Det vises forøvrig til omtale i de respektive departementers fagproposisjoner for 2006.

For 2006 foreslås bevilget 468,382 mill. kroner.

Programkategori 03.30 Multilateral bistand

Utgifter under programkategori 03.30 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
170	FN-organisasjoner mv.	3 429 064	3 687 961	4 043 461	9,6
171	Multilaterale finansinstitusjoner	1 489 560	1 891 400	1 903 500	0,6
172	Gjeldslettetiltak	349 720	353 200	450 000	27,4
	Sum kategori 03.30	5 268 344	5 932 561	6 396 961	7,8

Programkategorien omfatter multilateral støtte til FN-systemets og utviklingsbankenes langsiktige utviklingsarbeid. Regjeringen vil benytte den multilaterale bistanden til å styrke FNs og finansinstitusjonenes evne til å være effektive partnere for utviklingslandene. Både aktiviteter og innsats for bedre samhandling rettes spesielt inn mot tusenårsmålene. Dette er en viktig oppfølging av St.meld. nr. 35 Felles kamp mot fattigdom (2003-2004). Regjeringen vil øke de multilaterale organisasjonenes engasjement på områder som også fra norsk side prioriteres høyt, som utdanning, hiv og aids, næringsutvikling, handel og landbruk, miljø, godt styresett, bekjempelse av korrupsjon, helse og likestilling. Det legges til grunn et systemperspektiv i utviklingssamarbeidet med de multilaterale organisasjonene. Det er avgjørende for tildeling av midler hvordan organisasjonene bidrar innenfor sine mandater til oppnåelsen av tusenårsmålene. Videre står vurderingen av de ulike organisasjonenes effektivitet og organisasjonens bidrag til giverharmonisering sentralt. I tillegg legges det vekt på organisasjonenes aktive bidrag til oppfyllelse av vedtatte reformer i FN-systemet.

Reform av hele FN-systemet, også utviklingsapparatet, ble diskutert på et toppmøte i New York 14. – 16. september 2005, jf. områdeomtalen. Norge deltok aktivt i forhandlingene. Det vises også til reformforslaget knyttet til FNs utviklingsaktiviteter som Norge sammen med andre likesinnede land la fram for FNs generalsekretær i 2004. Posisjonspapiret var et sentralt bidrag i forbindelse med treårsgjennomgangen av FNs bistandsvirksomhet under Generalforsamling i FN i 2004, og er også aktuell i den pågående reformdebatten i FN.

FN yter bistand på gavevilkår til alle land, uavhengig av bindinger som kan regulere bilateralt utviklingssamarbeid. Verden trenger FNs bistandsapparat for å nå de fattigste landene, i tillegg til bilateral bistand og bistand fra finansinstitusjonene. Regjeringen mener det er viktig å sikre at FN er en langsiktig og forutsigbar aktør på landnivå. I dag er det et gap mellom det som forventes av FN-systemet og tilgjengelige økonomiske rammer. Regjeringen har derfor besluttet, som varslet i St.meld. nr. 35 Felles kamp mot fattigdom (2003-2004) å sikre større, stabile og forutsigbare ressurser til FNs utviklingsarbeid ved å gi flerårige indikative tilsagn til de mest sentrale av FNs utviklingsorganisasjoner. Slike tilsagn vil bli gitt med forbehold om Stortingets samtykke.

Regjeringen legger opp til at ordningen med flerårige indikative tilsagn til de viktigste FN-organisasjonene i første omgang skal omfatte FNs utviklingsprogram (UNDP), FNs befolkningsfond (UNFPA) og FNs barnefond, (UNICEF).

I vurderingen av tildelinger til de multilaterale organisasjonene, er Regjeringen opptatt av at de er effektive og resultatorienterte innenfor sine mandatområder. For FN-organisasjonene er det også viktig at de gjør FN mer effektivt på landnivå og at de bidrar til harmonisering generelt. Regjeringen vil øke støtten til de organisasjoner som aktivt arbeider for samordning og reform, og vurderer reduksjon av støtte til organisasjoner som ikke bidrar tilstrekkelig til dette.

Det legges opp til en økning i det generelle bidraget til UNFPA i 2006. Befolkningsfondet vurderes som en effektiv og samordningsvennlig organisasjon. Også FNs aidsprogram UNAIDS

ansees som en sentral og reformvennlig organisasjon, og det legges derfor opp til en økning i bidraget. FNs organisasjon for ernæring og landbruk vurderes derimot som tungrodd og lite reformvennlig, og Regjeringen legger derfor opp til et moderat kutt i tilleggsmidlene til FAO.

Regjeringen arbeider aktivt for å styrke det multilaterale systemets evne til et samordnet utviklingssamarbeid med de enkelte land innenfor rammene av landenes fattigdomsstrategier. Harmoniseringsbestrebelsene gjelder også i forhold til andre givere, finansinstitusjonene og internt i FN-systemet slik at disse opptrer samlet på landnivå. Norges ambassader deltar mer og mer aktivt i dette arbeidet, og sikrer bedre sammenheng mellom bilateralt og multilateralt utviklingssamarbeid.

I arbeidet overfor de multilaterale organisasjonene har man en rekke virkemidler til rådighet, bl.a.:

- aktiv påvirkning av organisasjonenes prioriteringer og arbeidsmåte ved deltakelse i styrende organer,
- stimulere den enkelte organisasjon til økt innsats på områder innen deres mandat som er spesielt relevante i forhold til tusenårsmålene, gjennom initiativer i de styrende organer og dialog med de andre medlemslandene og sekretariatet i den enkelte organisasjon,
- finansiering av tiltak som bidrar til reform og til å effektivisere bistanden,
- foreta gjennomganger og evalueringer, fortrinnsvis sammen med andre land, for å vurdere effektivitet og resultater av organisasjoner, innenfor definerte innsatsområder, også på landnivå,
- bruk av norske ambassader til å fremme av norske synspunkter overfor multilaterale organisasjoner på landnivå, og til å rapportere om organisasjonenes praksis til styrende organer.

Regjeringen vil bidra til å skape best mulig rammevilkår og normgrunnlag for nasjonal og internasjonal utvikling gjennom aktiv deltakelse i ulike internasjonale fora som FNs generalforsamling, internasjonale toppmøter og konferanser, og mellomstatlige organer knyttet til FNs organisasjoner og de multilaterale finansinstitusjonene.

Tilskuddsforvaltningen

I tillegg til gjeldslettetiltak, jf. kap. 172, kan det skilles mellom to typer tilskudd som gis over kap. 170 og kap. 171:

- generelle midler (grunnfinansiering og generelle tilleggsmidler)
- øremerkede tilleggsmidler

Generelle midler (grunnfinansiering og generelle tilleggsmidler)

Generelle midler blir bl.a. gitt som grunnfinansiering til multilaterale organisasjoner og globale fond. I tillegg gis generelle tilleggsmidler til flergiverfond eller programmer som er vedtatt av organisasjonenes styrende organer. I de multilaterale finansinstitusjonene skjer fastsetting av grunnfinansiering gjennom omfattende forhandlinger mellom medlemsland, der bl.a. byrdefordeling og utviklingseffekt fokuseres.

Når mange land gir tilleggsmidler til de samme tematiske områdene, kan ikke innsatsen til den enkelte giver identifiseres på samme måte som før. Der hvor norske midler knyttes direkte opp til programmer vedtatt av styret, vil oppfølgingen basere seg på organisasjonenes generelle rapportering innenfor et tematisk område i stedet for separat rapportering. Organisasjonenes ordinære kontrollrutiner legges til grunn.

Dette reduserer den administrative byrden for mottakerlandene som slipper å forholde seg til ulike rapporteringskrav, ofte relatert til enkeltstående prosjekter, fra ulike givere.

Øremerkede tilleggsmidler

Midlene over kap. 170 og 171 vil normalt ikke øremerkes enkeltland. Norskstøttede programmer i enkeltland som gjennomføres av multilaterale organisasjoner skal i hovedsak dekket over poster under programkategoriene 03.10 og 03.20.

Regjeringen gir øremerkede tilleggsmidler i første rekke til organisasjoner som foreløpig ikke har utviklet instrumenter for å håndtere rene multilaterale tilleggsmidler, eller hvor hensynet til påvirkning av institusjonens politikk skulle tilsi det.

I 2004 inngikk Norge ny rammeavtale med FNs bosettingsprogram (UN-HABITAT). Tilsvarende avtale planlegges inngått i 2005 med FNs miljøprogram (UNEP). Rammeavtalene inneholder bestemmelser om overordnede målsettinger for utviklingssamarbeidet. De representerer en overgang fra prosjektsamarbeid og øremerking, til bredere programsamarbeid og ordninger for tematisk støtte knyttet til programmer vedtatt av styret. Lavinntektsland, herunder de minst utviklede landene, prioriteres i samarbeidet med FN-organisasjonene. I alle avtalene er det lagt vekt på at det fullt ut skal tas hensyn til likestilling mellom kjønnene. Norge ønsker at kvinne- og likestillingsperspektivet skal gjennomsyre FN-organisasjonenes totale virksomhet, og går derfor bare unntaksvis inn på egne, separate kvinneprosjekter. Det er tidli-

gere inngått rammeavtaler med UNDP, UNICEF, WHO, UNESCO, FAO, ILO, ITC og UNCTAD.

Norge har en omfattende samfinansiering med de multilaterale finansinstitusjonene, og i særdeleshet med Verdensbanken. Formålet er i første rekke å legge premisser for styrebeslutninger om politikkomlegging i institusjonene og følge opp gjennomføringen av prioriterte styrevedtak. Dermed vil Norge kunne øke sin innflytelse over bruken av de multilaterale finansinstitusjonenes ressurser, som i størrelse langt overgår norsk bistand.

Norsk multilateral bistand er i hovedsak avbundet. På FN-siden gis bare bunden bistand i form av enkelte matvarer, som en del av det norske bidraget til Verdens matvareprogram. Fra og med 2007 vil også den norske støtten til Matvareprogrammet være fullstendig avbundet i tråd med Budsjettinnst. S. nr. 3 (2002-2003). I tillegg finnes det enkelte konsulentfond knyttet til de internasjonale finansinstitusjonene som er bundet til norske varer og tjenester. Verdensbanken har vedtatt en avbinding av disse fondene. Norge har aktivt støttet avbinding av konsulentfondene, samtidig som nødvendigheten av å iverksette tiltak for å sikre rettferdig konkurranse mellom alle lands konsulenter uavhengig av nasjonalitet, er understreket.

Rapportering

De multilaterale organisasjonene er i ferd med å styrke sin rapportering. Tidligere rapporter fokuserte mye på innsatsfaktorer og aktiviteter, mens rapporteringen nå legges om til å fokusere mer på resultater. Denne omleggingen er krevende metodologisk, både for bilaterale og multilaterale givere. Det vil derfor ta tid før omleggingen vil være gjennomført. Dette begrenser mulighetene for norske myndigheter til å rapportere på organisasjonenes resultater.

Regjeringen vil videreføre dialogen om hvordan rapporteringen kan styrkes, først og fremst gjennom arbeidet i styrende organer. Norge har anmodet sentrale FN-organisasjoner om grundigere tematiske rapporter på de viktigste innsatsområdene, for å supplere de relativt korte årsrapportene. UNDP og UNICEF har allerede innført tematiske rapporter, og Norge arbeider for at rapportene skal bli enda bedre.

MOPAN-samarbeidet

For å styrke gjennomgangen av multilaterale organisasjoners arbeid på landnivå der det også er et bilateralt samarbeid, har Norge innledet et samarbeid med likesinnede giverland. Det er etablert et uformelt nettverk, kalt MOPAN etter «Multilateral

Organizations Performance Assessment Network». I 2004 deltok Canada, Danmark, Nederland, Sveits, Sverige og Storbritannia og Østerrike, mens Finland og Irland var observatører. Nettverket gjennomfører persepsjonsstudier av utvalgte multilaterale organisasjoner i utvalgte land. Målsettingen med MOPAN-samarbeidet er å:

- vurdere gjennomføringskapasiteten til de multilaterale organisasjonene,
- bedre informasjonsflyten om de multilaterale organisasjonenes arbeid på landnivå fra utestasjoner til departementer og direktorater,
- styrke og effektivisere MOPAN-landene som bidragsytere til de multilaterale organisasjonene,
- bedre forståelsen av prioriteringene som foretas i organisasjonene på landnivå.

Norge, og de øvrige MOPAN-landene, følger opp konklusjonene i studiene i de gjeldende organisasjonenes styrende organer og samrådsmøter. MOPAN-gjennomgangen er nyttig, ikke minst fordi konkrete vurderinger fra landnivå kan anvendes direkte i dialogen med de multilaterale organisasjonene. Det er derfor besluttet å foreta årlige MOPAN-gjennomganger.

I 2004 rettet gjennomgangen seg mot UNDP, Afrikabanken og FAO i ti land: Benin, Burkina Faso, Guatemala, Kenya, Mali, Nepal, Pakistan, Rwanda, Sri Lanka og Uganda. Norge ledet gjennomgangen i Guatemala og Uganda. Søkelyset ble satt på organisasjonenes deltakelse i giverkoordinering og deres lydhørhet overfor mottakerlandets prioriteringer, med spesielt fokus på kapasitetsbygging innenfor organisasjonenes respektive mandater.

Gjennomgangen viste bl.a. at UNDP spiller en viktig rolle i policy-dialogen, har god kvalitet på kapasitetsbygging, samt at organisasjonen er bedre på lydhørhet overfor mottakerlandets prioriteringer enn tidligere. Imidlertid er organisasjonen fortsatt for mye fokusert på egne prosjekter og finansieringsordninger.

I lys av at Afrikabanken har kontor bare i ett av de landene som var med i gjennomgangen er dataene knappe. Funnene må derfor tolkes med varsomhet. Ambassadens vurdering av Afrikabankens faglige bistand var blandet. Afrikabanken er en betydningsfull giver, men lite synlig på landnivå.

For FAO viser gjennomgangen at organisasjonen arbeider godt i forhold til sitt mandat, og har et sterkt fokus på nasjonale myndigheters prioriteringer. FAO er også effektiv i tematiske dialoger, men burde bli mer aktive i bredere policydebatter, samt utvide talspersonsrollen spesielt i forhold matrelaterte temaer knyttet til tusenårsmålene.

For 2005 vil gjennomgangen rette seg mot Verdensbanken, UNFPA og UNAIDS.

Kap. 170 FN-organisasjoner mv.

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	FNs utviklingsprogram (UNDP)	703 000	723 000	723 000
71	FNs befolkningsprogram (UNFPA)	230 000	240 000	262 000
72	FNs barnefond (UNICEF)	327 000	300 000	300 000
73	Verdens matvareprogram (WFP), <i>kan overføres</i>	204 998	205 000	205 000
74	FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR)	170 000	170 000	170 000
75	FNs organisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA)	100 000	100 000	100 000
76	Tilleggsmidler via FN-systemet mv., <i>kan overføres</i>	901 300	1 066 200	1 205 200
77	FNs aidsprogram (UNAIDS), <i>kan overføres</i>	115 000	125 000	160 000
78	Bidrag andre FN-organisasjoner mv.	97 496	130 220	140 220
79	Ekspertter, juniorekspertter og FNs fredskorps, <i>kan overføres</i>	45 270	47 000	47 000
80	Bidrag til globale fond, <i>kan overføres</i>	450 000	471 541	621 041
81	Tilskudd til internasjonal landbruksforskning, <i>kan overføres</i>	85 000	110 000	110 000
Sum kap. 170		3 429 064	3 687 961	4 043 461

Post 70 FNs utviklingsprogram (UNDP) og underliggende fond

Situasjonsbeskrivelse

UNDP er det mest sentrale av FNs fond og programmer, med et program på totalt 27 mrd. kroner i 2004. UNDPs hovedoppgave er å ivareta FNs utviklingsaktiviteter i mer enn 136 land der UNDP er representert. Den overordnede målsettingen for UNDP er å styrke utviklingslandenes kapasitet til å ta ansvar for egen utvikling og å nå tusenårsmålene. I UNDPs bistand til nasjonale myndigheter legges det vekt på fattigdomsreduksjon, demokratisk styresett, fredsbygging, energi, miljø og hiv og aids. Bistanden skjer i stor grad i form av kapasitetsbygging og institusjonsutvikling. Dette bidrar til å styrke landenes evne til å forankre utviklingsprosessen nasjonalt. Mottakerland har gjennomgående stor tillit til FN og UNDP som rådgiver i denne type bistandsvirksomhet.

UNDP har fått et særlig ansvar i oppfølging og overvåking av tusenårsmålene. Dette skjer gjennom å bistå de enkelte utviklingsland med rådgivning, politikkkutforming og – gjennomføring.

UNDP har videre en sentral rolle i å fremme bedre samordning og integrering av FNs utviklingsvirksomhet. På hovedkvarternivå leder UNDP FNs utviklingsgruppe (UNDG). På landnivå har UNDP også ledelsen i utformingen av et felles rammeverk for FNs utviklingsvirksomhet (UNDAF). UNDAF-rammeverket skal støtte opp under de respektive lands nasjonale handlingsplaner for fattigdomsreduksjon (PRSP).

UNDP har også, ikke minst basert på norsk støtte, utviklet spesiell kompetanse på bistand i skjæringspunktet mellom sikkerhet og utvikling. Dette angår særlig konfliktrelatert bistand og bistand til demokratisk utvikling. Ett av fire programland befinner seg enten i krise, konflikt eller postkonflikt. Godt styresett er en forutsetning for å få til effektiv fattigdomsbekjempelse. UNDPs kompetansesenter for godt styresett ligger i Oslo.

UNDP har de senere år gått gjennom en omfattende reformprosess der organisasjonen har utviklet seg fra en prosjektorganisasjon til en kunnskapsbasert organisasjon for rådgivning til utviklingslandene. Den store utskiftingen av UNDPs stedlige representanter har bidratt til en kvalitativ

heving av nivået i organisasjonen og styrking av organisasjonens politiske kompetanse. UNDP har desentralisert hovedkvarterfunksjoner for å bli bedre i stand til å levere resultater på landnivå. Konsentrasjon om kjerneoppgavene står sentralt i langtidsplanen for 2004-2007. UNDP arbeider med et opplegg for resultatbasert rapportering for bedre å kunne måle effekter av organisasjonens arbeid. Kemal Dervis fra Tyrkia er fra 15. august 2004 utnevnt som ny administrator for UNDP for en fireårsperiode.

Norge sitter i styret i UNDP og vil arbeide for at reformprosessen i UNDP fortsetter, samt videreføre UNDPs sentrale rolle i arbeidet med reformer av FNs operasjonelle aktiviteter.

Regjeringen vil videreføre den politiske og økonomiske støtten til UNDPs arbeid og legger særlig vekt på UNDPs sentrale rolle i det globale utviklingssamarbeidet, i fattigdomsbekjempelsen og i oppfølgingen av FNs tusenårsmål. Regjeringen vil søke å bidra til å videreutvikle organisasjonens rolle innen godt styresett og demokratibyggning. Videre vil regjeringen arbeide for at UNDP øker fokus på forebygging av krise og konflikt, samt støtte land i overgangen fra nødhjelp til langsiktig utvikling. Regjeringen vil bidra til å videreutvikle UNDPs ansvar for å samordne FNs utviklingsvirksomhet på landnivå gjennom å støtte opp om UNDPs koordineringsrolle.

Regjeringen har tatt initiativ til en bred dialog med andre giverland for å sikre et sterkere ressursgrunnlag for UNDP. UNDPs kjernemidler økte med 9 pst. i 2004. Dette styrker organisasjonens evne til effektivt å bidra til utviklingsprosessen. Av UNDPs kjerneressurser går 60 pst. til de minst utviklede landene.

HKH Kronprinsen er utnevnt som UNDP «goodwill» ambassadør for 2004-2005. HKH Kronprinsen har valgt å fokusere på tusenårsmålene, og særlig på målene som angår helse, hiv og aids og utdanning. Det er videre en målsetting for HKH Kronprinsen å bidra til å mobilisere ungdom til støtte for tusenårsmålene.

Mål

UNDP fokuserer arbeidet rundt fem prioriterte innsatsområder:

- fattigdomsreduksjon,
- godt styresett,
- fredsbygging,
- energi og miljø,
- hiv og aids.

UNDP er videre sentral i oppfølgingen av FNs tusenårsmål og i arbeidet med reformer av FNs operasjonelle aktiviteter.

Rapport 2004

Ifølge UNDPs egen resultatrapportering har man svært god måloppnåelse, og UNDP blir verdsatt høyt av sine partnere. UNDP har også blitt en mer fokusert organisasjon, og 95 pst. av UNDPs aktiviteter er innenfor de fem prioriterte innsatsområder.

UNDP spør systematisk om vurderingen av UNDPs virksomhet i hvert enkeltland hos nasjonale myndigheter og bilaterale givere. Tiltroen til UNDPs arbeid er jevnt over svært god og har vist en økende grad av tilfredshet de siste par år.

UNDPs rolle innen fattigdomsreduksjon har spesielt vært å bidra til å utarbeide nasjonale rapporter på tusenårsmålene, samt å utvikle nasjonale strategier for å bekjempe fattigdom. Analytisk og statistisk kapasitet har vært bygd opp. Demokratisk styresett er det største innsatsområdet til UNDP, og 132 land har bedt om UNDPs bistand på dette området. Arbeidet med desentralisering og støtte til forvaltningsreformer er viktige innsatser. UNDP støttet ett av tre parlamenter i verden og gir støtte i gjennomsnittet til ett valg hver annen uke. Utarbeidelse av valglover, styrking av valgkommissjoner og opplæring av parlamentarikere er viktige resultater av dette arbeidet.

På området fredsbygging har UNDP bl.a. bidratt til å integrere konfliktforebygging i lands utviklingsstrategier. I 31 land bidro UNDP i gjenreisningsarbeidet og i 39 land med arbeid relatert til miner og håndvåpen. UNDP arbeidet også med forebygging av naturkatastrofer. UNDPs aktiviteter på området energi og miljø har hatt fokus på koplingen mellom miljø, energi og utvikling, integrering av miljøperspektivet i nasjonale planverk for fattigdomsreduksjon, med et spesielt fokus på å bygge opp landenes kapasitet til å forvalte sine ressurser.

I arbeidet med hiv og aids har UNDP spesielt bidratt til å utvikle den nasjonale kapasiteten til å håndtere epidemien gjennom å øke forståelsen for hiv og aids i nasjonale planer, i viktige sektorer og ministerier. Videre har en gjennom lederopplæring og kapasitetsbygging forsøkt å få til endringer som reverserer trenden. En har også utviklet kommunikasjonsstrategier og pådriverrollen for å få en større forståelse for epidemien og dens årsaker, ikke minst relatert til stigma og diskriminering.

Det er gjort framskritt for å bedre samordningen mellom FNs fond og programmer på hovedkvarternivå, bl.a. som følge av at FNs utviklings-

gruppe (UNDG) har fått en sterkere rolle. Dette har også styrket samordningen av FNs operasjonelle aktiviteter på landnivå, der UNDPs stedlige representanter har hatt en sentral rolle gjennom sitt arbeid som koordinator for FN-systemet på landnivå. Fremdeles gjenstår en del på reformsidene også på landnivå.

Gjennom sin styreplass har Norge bidratt til en ny og mer fokusert langtidsplan for 2004-2007, og gjennomføringen av denne, som bl.a. innebærer en reduksjon av hovedinnsatsområder og nye arbeidsmetoder.

Norge bidro i 2004 med 670 mill. kroner i generelle, ikke-øremerkede midler til UNDP over denne budsjettposten. Norge bidrar med i overkant av 10 pst. av UNDPs kjerneressurser og var i 2004 organisasjonens nest største giver. Samlet bidrar Norden med nesten en tredel av UNDPs budsjett. Norges totale midler til UNDP utgjorde 1,106 mrd. kroner i 2004. Dette innbefatter midler øremerket land og midler fra kap. 162 Overgangsbistand.

FNs kapitalutviklingsfond (UNCDF)

Situasjonsbeskrivelse

FNs kapitalutviklingsfond (UNCDF) er et underliggende fond av UNDP og arbeider på områdene mikrofinans og lokale utviklingsprogram. Det legges særlig vekt på de fattigste gruppene i utviklingsland, spesielt i Afrika, der 70 pst. av UNCDFs virksomhet foregår. Som følge av at flere av de største giverne, inkludert Norge, har redusert sine bidrag, vedtok styret å integrere fondet finansielt i UNDP, men det skal fortsatt være en selvstendig enhet. Det arbeides fortsatt med detaljer vedrørende den finansielle integrasjonen i UNDP der bl.a. de administrative kostnadene er foreslått dekket over UNDPs kjernebudsjett.

Mål

UNCDF har som mål å utvikle pilotprosjekter innen mikrofinans og lokal kapasitetsbygging innen godt styresett.

Rapport 2004

En uavhengig evaluering konkluderte med at UNCDF er en effektiv organisasjon som har bidratt til betydelige resultater på områder som mikrofinans og lokalt styresett. UNCDFs ekspertise er meget etterspurt i de minst utviklede landene, ikke minst i Afrika. Mer enn 600 000 mennesker har fått tilgang til mikrofinansordninger gjennom UNCDF, hvorav 90 pst. er kvinner.

UNCDF har også i rekke land arbeidet med lokalmyndigheter for å få til en bedre lokalforvaltning. På flere områder har en oppnådd mer enn 80 pst. av de planlagte resultatene Norge var i 2004 den fjerde største giver med 12 pst. av midlene til kjerneressursene. Norge bidro med 15 mill. kroner til UNCDF over denne budsjettposten i 2004.

FNs utviklingsfond for kvinner (UNIFEM)

Situasjonsbeskrivelse

FNs utviklingsfond for kvinner (UNIFEM) er et underliggende fond av UNDP. UNIFEM gir faglig og finansiell støtte til nyskapende program som fremmer kvinners menneskerettigheter, politisk deltakelse og økonomisk sikkerhet. Økonomisk utvikling, menneskerettigheter, vold og konflikt og hiv og aids er prioriterte områder og er vektlagt i den strategiske planen for perioden 2004-2007. UNIFEM har en spesielt viktig rolle som pådriver og katalysator for å fremme likestilling innen FN-systemet og i forhold til mottakerland. I underkant av 90 pst. av UNIFEMs kjerneressurser går til lavinntektsland, derav 32 pst. til de minst utviklede landene. Tilleggsmidlene til UNIFEM steg i 2004 med 43 pst. fra året før. Totalt norsk bidrag til UNIFEM i 2004 var på 22,5 mill. kroner.

Mål

UNIFEMs mål er å fremme likestilling mellom kvinner og menn på alle samfunnsområder gjennom samarbeid med myndigheter og andre FN-organisasjoner.

Rapport 2004

UNIFEM har utarbeidet en strategisk plan for perioden 2004-2007. Den strategiske planen er knyttet opp til tusenårsmålene og omfatter målområder som styrking av fattige kvinners økonomiske og politiske rettigheter, fremming av kvinne- og likestillingsperspektivet innenfor hiv og aids programmer, og bekjempelse av vold mot kvinner. UNIFEM støttet prosjekter i 43 land i 2004 og bisto med faglig ekspertise eller katalytiske bidrag til over 40 land. Det ble lagt spesiell vekt på sikkerhet og kvinners engasjement i konflikt, fredsforhandlinger og gjenoppbygningsfaser, i henhold til Sikkerhetsrådsresolusjon 1325. UNIFEM bisto med faglig ekspertise til behovsvurderinger i forbindelse med FNs innsatser i Sudan, Liberia og Haiti. UNIFEMs flergiverfond for bekjempelse av vold mot kvinner ga et samlet beløp på 5,9 mill. kroner til 17 organisasjoner som fokuserer på vold mot kvinner i postkonflikt. Programmer med fokus på

implementeringen av kvinnekonvensjonen (CEDAW) og likestilling i postkonfliktland foregikk i over 20 land.

Norges bidrag til UNIFEMs kjernebudsjett i 2004 var 18 mill. kroner. Norge var i 2004 UNIFEMs tredje største giver og det norske bidraget omfattet 12 pst. av organisasjonens kjernebudsjett. Totalt norsk bidrag til UNIFEM i 2004 var på 19,7 mill. kroner.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 723 mill. kroner. Det legges opp til å videreføre støtten til UNDP med 690 mill. kroner, samt videreføre støtten til UNCDF med 15 mill. kroner og UNIFEM med 18 mill. kroner.

Post 71 FNs befolkningsprogram (UNFPA)

Situasjonsbeskrivelse

FNs befolkningsprogram (UNFPA) er verdens største internasjonale aktør innen befolkningsprogrammer og reproduktiv helse. Fondets mandat er å bistå i utvikling av nasjonale strategier for befolkningsrelatert politikk og bistå i utvikling av helsetilbud innenfor reproduktiv helse, inklusiv familieplanlegging. Målsettingene for UNFPAs arbeid er implementering av handlingsprogrammet fra FN-konferansen om befolkning og utvikling i Kairo (1994) og oppfølging av tusenårsmålene, som reflektert i UNFPAs strategiske implementeringsplan.

Reproduktiv helse er UNFPAs hovedinnsatsområde med fokus på familieplanlegging, innsats for å sikre kvinner en trygg graviditet og fødsel, herunder tusenårsålet om å redusere mødre-dødelighet, kontroll med seksuelt overførbare sykdommer, spesielt hiv og aids, og andre sykdommer knyttet til menneskelig reproduksjon. Forebyggende arbeid rettet mot ungdom er en prioritert oppgave i tillegg til arbeid for å avskaffe kvinnelig kjønnslemlestelse, fødselsskader hos barnebruder samt å bekjempe vold mot kvinner.

UNFPA har aktiviteter i 136 land og landkontorer i 112 av dem. Av kjerneressursene går 48 pst. til de minst utviklede landene, UNFPA har forpliktet seg til å øke budsjettandelen til minst utviklede land.

Fra norsk side er det viktig å sikre UNFPA arbeidsvilkår til å fylle sin pådriverrolle i oppfølgingen av Kairo-konferansen globalt og på landnivå. Det har vært lagt vekt på å sikre agendaen på reproduktiv helse tilstrekkelig oppmerksomhet, knyttet til oppnåelse av tusenårsmålene, frem mot og under FN-toppmøtet i september 2005. Regje-

ringen vil prioritere støtte til UNFPA i arbeidet med å bistå utviklingslandene med å følge opp tusenårsmålene om reduksjon av mødre-dødelighet og barnedødelighet, samt integrerte strategier for bedring av reproduktiv helse og bekjempelse av hiv og aids. Forebyggende arbeid rettet mot ungdom tillegges stor vekt, og reproduktiv helse er gitt en fremskutt plass i regjeringens nye Strategi for barn og ungdom i utviklingssamarbeidet (2005). Norge er medlem av styret og satt som visepresident i 2003.

Den siste tiden har UNFPA vært utsatt for et sterkt politisk press, hovedsakelig fra USA, rettet mot UNFPAs mandat innen reproduktiv helse. USA holder nå tilbake midler for 4. året på rad. Samtidig høster fondet, og den gjenvälte lederen Thoraya Obaid fra Saudi-Arabia, bred støtte fra et rekordstort antall givere (166 land), herunder økende oppslutning blant arabiske land. UNFPA inngår i 2005 i en giverundersøkelse (MOPAN) med fokus på organisasjonens prestasjoner i felt.

Mål

FNs befolkningsfond (UNFPA) konsentrerer seg om tre hovedoppgaver:

- utvikling av nasjonal helse- og befolkningspolitikk,
- bidra med å utvikle helsetilbud innenfor reproduktiv helse, inkludert familieplanlegging,
- kunnskaps- og informasjonsformidling om reproduktiv helse og befolknings spørsmål.

Rapport 2004

Det ble ikke holdt noe FN-toppmøte om befolknings spørsmål ti år etter befolkningskonferansen i Kairo i 1994, fordi mange mener at slike oppfølgingskonferanser har utspilt sin rolle og på grunn av frykt for tilbakeslag for denne dagsordenen. Flere ekspertmøter og NGO-konferanser fant derimot sted i 2004 i forbindelse med tiårsmarkeringen. Til tross for økende motstand mot dagsordenen for reproduktiv helse, høstet UNFPA bred støtte på de fem regionale konferansene på Kairo+10. Norge bidro aktivt i arbeidet med å mobilisere fortsatt oppslutning om handlingsprogrammet, bl.a. gjennom seminar, demarcher og styreinnsetts.

Norge har jobbet med oppfølging av en flergiverevaluering av UNFPA og Den internasjonale føderasjon for familieplanlegging (IPPF). Denne fokuserte på reproduktive rettigheter og helse rettet mot ungdom. UNFPA arbeider systematisk med å integrere et ungdomsperspektiv i utarbeidelsen av tjenester tilpasset denne målgruppen.

Det gis prioritet til kapasitetsbygging for mer effektiv implementering av programmer for reproduktiv helse og rettigheter rettet mot ungdom. Det videre oppfølgingsarbeidet med evalueringen skjer i tett samarbeid med relevante fagmiljø og aktører i det sivile samfunn.

UNFPA har vært en pådriver for å inkludere reproduktiv helse og hiv og aids i nasjonale programmer, fattigdomsreduksjonsstrategier og sektorprogram innen helse og sosial utvikling. På grunn av nye arbeidsmetoder, fra prosjekthåndtering til rådgivning på nasjonalt nivå, har UNFPA satt i gang flere tiltak for kapasitetsbygging. Det ble lagt stor vekt på hiv og aids-arbeidet og spesielt på nødvendigheten av integrerte planer for forebygging av hiv og aids og reproduktiv helse. Dette skjedde både gjennom opplysningsarbeid, forebyggende arbeid og gjennom å fremme bruk av kondomer. UNFPA fortsatte sine interne reformer. En av de viktigste pågående prosessene er innføring av resultatbasert styring. Styret i UNFPA har vedtatt et å øke budsjettet for perioden 2006-2007 med 23 pst.

UNFPA vurderes å være en desentralisert og effektiv organisasjon og har vært aktivt med i samarbeidet med andre FN-organisasjoner og i FNs felles bestrebelser for reform, forenkling og harmonisering. Det legges derfor opp til en økning av det norske bidraget til fondet.

Norge bidro med 10, 4 pst. av UNFPAs kjerneressurser og var i 2004 fondets femte største giver. I 2004 gav Norge 230 mill. kroner over denne posten. Over ulike budsjettposter bidro Norge med i alt 247,8 mill. kroner til UNFPA i 2004.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 262 mill. kroner.

Post 72 FNs barnefond (UNICEF)

Situasjonsbeskrivelse

UNICEFs mandat er å fremme barns grunnleggende rettigheter til overlevelse, utvikling, beskyttelse og deltakelse. UNICEF har et særskilt ansvar for barn i spesielt vanskelige situasjoner, inkludert barn i ekstrem fattigdom og barn i humanitære nødssituasjoner. UNICEF støtter programtiltak i 157 land og territorier. Norge er medlem av styret i 2004 og 2005, og leder i 2005 gruppen av vestlige land i UNICEFs styre.

UNICEFs virksomhet finansieres gjennom frivillige midler fra giverland og fra privat sektor, inkludert 37 nasjonale UNICEF-komiteer. Midler

fra giverland utgjør omlag to tredeler av UNICEFs samlede inntekter.

Norge har gjentatte ganger gitt tydelig uttrykk for at UNICEF bør vise større vilje til FN-reform. Bekymring og kritikk er fremsatt både i styremøter, i felles konsultasjonsmøter i Utstein-kretsen, og i bilaterale samtaler på embets- og politisk nivå. Kuttet i kjernebidraget for 2005 fungerte som en understrekning og forsterkning av denne kritikken og ble lagt godt merke til internt i UNICEF. Det synes å ha skjedd en holdningsendring i organisasjonen i positiv retning med stadig større vilje til koordinering og harmonisering, og norsk arbeid for å forbedre rapporteringen har også hatt resultater. Regjeringen har derfor vedtatt at UNICEF skal omfattes av ordningen med å gi flerårige indikative tilsagn til utvalgte FN-organisasjoner. Slike tilsagn vil bli gitt med forbehold om Stortingets samtykke.

Amerikanske Ann Veneman ble tilsatt som ny leder av UNICEF i 2005. Høsten 2005 vedtar UNICEF en ny fireårsplan for perioden 2006-2009.

Mål

UNICEF fokuserer arbeidet rundt følgende fem tematiske satsingsområder :

Jenters utdanning

- bidra til at 115 millioner barn utenfor skolesystemet kommer på skole. Dette er relatert til tusenårs målet om like mange gutter og jenter på skole i 2005 og utdanning til alle barn innen 2015. Skal også bidra til at kvaliteten på utdanningen økes.

Småbarns utvikling

- redusere spebarnsdødelighet. Fire millioner barn dør hvert år før de er fire uker gamle, og de fleste kan reddes med beskjedne virkemidler.

Vaksiner

- redusere barnedødelighet. Bistå myndigheter med vaksinekampanjer som bl.a. kan stanse spredningen av polio.

Hiv og aids og barn

- helsetilbud til mer enn 2 millioner barn som er hivsmittet. Beskytte foreldrelose og sårbare barn som følge av hiv og aids. Forebygge smitte, spesielt fra mor til barn.

Beskyttelse av barn mot vold, utnyttning, misbruk og diskriminering

- fremme respekt for barns rettigheter i nasjonalt og internasjonalt lovverk i tråd med barnekonvensjonen, arbeide med myndigheter for å stanse trafficking, seksuell utnyttning, barnarbeid og bruk av barn i væpnet konflikt.

Rapport 2004

UNICEFs arbeid var i 2004 konsentrert om gjennomføringen av fondets strategiske plan for 2002-2005. Hovedfokus i planen er de fem prioriterte satsingsområdene. Om lag 56 pst. av UNICEFs kjerneressurser gikk i 2004 til minst utviklede land, og det er ventet at målsettingen om 60 pst. vil nås i 2005. Styret ba i 2004 om fortsatt rapportering om UNICEFs deltakelse i felles FN-programmer og andre nye samarbeidsformer.

UNICEF legger vekt på å relatere aktiviteter og tiltak til tusenårsmålene, spesielt gjelder dette reduksjon av barnedødelighet, utdanning og de helserelaterte målene.

Innsatsen for jenters utdanning ble ytterligere trappet opp i 2004. Situasjonen er fortsatt vanskelig, men UNICEF rapporterer om stor framgang med hensyn til antall innmeldte jenter i skoleverket i alle regioner, likeledes et økende fokus på kvalitet i utdanningen. Når det gjelder småbarns utviklingsvilkår, arbeider UNICEF for å styrke nasjonale myndigheters arbeid for barn under tre år, utvikling av primærhelsetjeneste og fødselsregistrering. UNICEF satset også i 2004 store ressurser på innsatsen for beskyttelse av barn mot vold, utnyttning, misbruk og diskriminering. Et særlig arbeid gjøres også for å hjelpe barnarbeidere og reintegrere barnesoldater.

UNICEF spiller en sentral rolle i det globale vaksinearbeidet. Dette skjer i tett samarbeid med WHO og de andre partnerne i GAVI-alliansen, jf. kap. 70, post 80. Ikke minst arbeider UNICEF for å sikre vaksinasjon av barn i nød og i humanitære situasjoner. I 2004 distribuerte UNICEF om lag 2,8 milliarder vaksiner. UNICEF har innenfor UNAIDS hovedansvar for spesifikk innsats overfor barn og unge og leder i mange land tematiske givergrupper på hiv og aids. Innsatsen er trappet opp og utvidet. Norge var i 2004 den nest største giveren til UNICEF av generelle bidrag. Over denne posten fikk UNICEF 327 mill. kroner i 2004 og 300 mill. kroner i 2005. Dersom øremerkede midler medregnes, var Norge UNICEFs fjerde største giver. Over ulike poster bidro Norge med i alt 890 mill. kroner til UNICEF i 2004.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 300 mill. kroner.

Bevilgningsforslaget omfatter inntektene fra de sivile tjenesteplyktiges arbeid ført på Justisdepartementets budsjett, jf. Innst. S. nr 175 (1985-86).

Post 73 Verdens matvareprogram (WFP), kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Verdens matvareprogram (WFP) er FNs organisasjon for matvarebistand og er verdens største humanitære aktør. Mandatet spenner fra nødhjelp til overgangsbistand og langsiktige utviklingsprosjekter. Det vide spennet gir organisasjonen fleksibilitet og mulighet til hurtig innsats ved kriser. Organisasjonen har egne operative strategier for kvinner og likestilling, samt for hiv og aids. WFP skal også yte tjenester overfor bilaterale givere, andre FN-organisasjoner og frivillige organisasjoner på nødhjelpsområdet. WFP er en viktig aktør i arbeidet for å nå tusenårsmålet om halvering av andelen mennesker som sulter.

WFP hadde i 2004 et budsjett på 20 mrd. kroner. De siste årene har nødhjelp utgjort hovedtyngden av WFPs aktivitet, mens midler til utviklingsporteføljen har vært synkende. I 2004 utgjorde utviklingsaktiviteter 9 pst. av WFPs totale virksomhet. WFP oppgir at hele 86 pst. av organisasjonens disponible midler til utviklingsarbeid gikk til de minst utviklede land i 2004. WFP er dermed godt i rute for å nå målet om at 90 pst. av WFPs multilaterale utviklingshjelp skal gå til minst utviklede land innen år 2007, noe som styret vedtok i 2003 etter forslag fra Norge.

Regjeringen legger vekt på at matvarehjelpen skal være fleksibel og utfases når det ikke lenger er behov for den. Norge oppfordrer WFP til å foreta innkjøp av matvarer i utviklingsland med matvareoverskudd, bl.a. for å styrke landbruket i utviklingslandene. Regjeringen har anmodet WFP om ikke å benytte norske midler til innkjøp av genmodifisert mat, for slik å gi mottakerlandene et valg med hensyn til om de ønsker å motta matvarehjelp som er genmodifisert eller ikke. Norge gikk i 2005 inn som medlem av WFPs styre.

Regjeringen har etter dialog med WFP og norske leverandører fattet vedtak om full avbinding av matvareleveransene fra og med 2007. Regjeringen har allerede avbundet all annen bistand gjennom FN-systemet. En OECD/DAC-studie som ble gjennomført i 2004, viste at avbundet matvarebistand er 30-50pst. mer effektiv enn bunden matvarebistand. I 2006 legges det opp til innkjøp fra norske

leverandører for 15 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 1 (2004-2005).

Mål

Den overordnede målsettingen for WFP er å bekjempe sult. WFP har følgende fem prioriteringer:

- redde liv i akutte kriser,
- sikre levekårene under krisesituasjoner,
- sikre barn, mødre og utsatte grupper bedre ernæring,
- utdanning, og redusere kjønnsforskjellene når det gjelder utdanning,
- støtte myndighetene til å etablere og å drive matutdelingsprogrammer.

Rapport 2004

WFP ga i 2004 matvarehjelp til nesten 113 millioner mennesker i 80 land. Rene utviklingstiltak nådde 24 millioner mennesker i 50 land for utviklingsformål. Hovedmålgruppene for utviklingsaktivitetene var utsatte grupper med utilstrekkelig ernæring, spesielt barn, gravide og ammende mødre. En betydelig del av WFPs utviklingsprosjekter er skolematprogrammer der elever får gratis skolemat, noe som øker andelen barn i undervisningen. WFPs likestillingsstrategi for perioden 2003-2007 har som målsetting at innen 2007 skal halvparten av dem som deltar i skolematornningen være jenter.

En ekstern evaluering av WFPs utviklingsvirksomhet ble gjennomført i 2004, ti år etter den forrige, der bl. a. Norge deltok. En sammenligning av evalueringene viser at WFPs utviklingsvirksomhet er forbedret det siste tiåret. Framskritt er påvist bl.a. når det gjelder WFPs evne til å nå de mennesker som trenger hjelp mest. WFP legger nå økt vekt på mottakernes prioriteringer, noe som gjør virksomheten mer relevant og målrettet. Evalueringen i 2004 understreker likevel at det fremdeles er klare behov for forbedringer. Matvarebistand bør i større grad inngå i bredere utviklingsprogrammer, i stedet for at matvarehjelp i seg selv utgjør hovedelementet i programmene. WFP har fremdeles et stykke å gå når det gjelder å inngå partnerskap med andre. Evalueringen konkluderer dessuten med at WFP bør arbeide mer med å gjøre matvareutleveringer overflødig på lengre sikt og sikre at utviklingseffektet kan bli mer bærekraftig etter avslutning på bistanden.

Norge bidro med 205 mill. kroner til WFPs utviklingsvirksomhet og overgangsbistand over denne posten. Av dette ble 25 mill. kroner overført i form av matvarer. I 2005 utgjorde matvarebistan-

den i form av fiskehermetikk 15 mill. kroner. Norges samlede midler til WFP, inklusive nødhjelp, var 370 mill. kroner over ulike poster i 2004. Dette gjorde Norge til WFPs åttende største giver totalt (2 pst.), og den tredje største giver til utviklingsformål (12 pst.). De nordiske lands bidrag utgjorde 24 pst. av bidragene til utvikling.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 205 mill. kroner.

Post 74 FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)

Situasjonsbeskrivelse

UNHCRs mandat er å gi beskyttelse og assistanse til personer som er forfulgt og flykter på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk oppfatning eller tilhørighet til en spesiell samfunnsgruppe, samt å finne varige løsninger på flyktningproblemer. I tillegg er UNHCR engasjert i enkelte «flyktningliknende» situasjoner etter pålegg fra FNs generalsekretær og Generalforsamlingen. Dette gjelder særlig Høykommissærens arbeid for internt fordrevne personer.

Norge har tradisjonelt vært en solid støttespiller for UNHCR og organisasjonens virksomhet. Norge er medlem av UNHCRs styrende organ, Eksekutivkomitéen, og den faste komité. Den samlede norske bistand til UNHCR i 2004 beløp seg til vel 359 mill. kroner.

I lys av flyktningproblemenes fortsatte store omfang og UNHCRs avhengighet av tilleggsmidler som står for nær 98 pst. av virksomheten, for å kunne finansiere arbeidet sitt, går Regjeringen inn for å opprettholde det høye nivået på det faste bidraget til UNHCR. Det vil som tidligere bli lagt vekt på UNHCRs beskyttelsesmandat, særlig tiltak for kvinner og barn som utgjør flertallet av flyktningene, så vel som midler til en forsterket innsats for å få i stand varige løsninger. Midler over andre budsjettposter vil også i år bli benyttet til å finansiere enkeltoperasjoner.

Mål

UNHCRs hovedmål er å sikre flyktningenes rettigheter og ivareta deres ve og vel, samt bidra til å løse verdens flyktningproblemer.

Rapport 2004

Oppfølgingen av den omfattende handlingsplanen for å styrke den internasjonale beskyttelsen av verdens flyktninger som ble resultatet av de globale

konsultasjonene om beskyttelse i 2001-2002, dan- net også i 2004 rammen omkring Høykommissæ-rens arbeid. Målsettingene i handlingsplanen var retningsgivende for innsatsen: styrking av flyktningkonvensjonen, beskyttelse av flyktninger innen bredere migrasjonsstrømmer, mer rettferdig byrde- og ansvarsfordeling og kapasitetsbygging for å motta og beskytte flyktninger, mer effektive tiltak mot sikkerhetsrelaterte bekymringer, sterkere vekt på arbeidet for å finne varige løsninger; dekke beskyttelsesbehovet for flyktningkvinner og -jenter. Ikke minst ble det gjort framskritt i arbeidet med varige løsninger. Mye av dette arbeidet har funnet sted under det såkalte Convention Plus-initiativet. Det har ikke minst medført økt innsats for å fremme gjenbosetting og en mer målrettet bruk av utviklingsmidler til gode for flyktningene og deres lokalsamfunn.

UNHCR har lagt stadig sterkere vekt på å utøve sine oppgaver i partnerskap med andre internasjonale organisasjoner og frivillige organisasjoner. Antallet personer under UNHCRs ansvar økte i løpet av 2004 med vel 2 millioner personer til i alt 19,2 millioner personer, vesentlig som følge av ansvar for flere internt fordrevne personer (Darfur) og en bedre registrering av statsløse personer. Selve flyktningtallet på 9,2 millioner personer nådde sitt laveste nivå siden 1980. De om lag 4 millioner palestinske flyktningene under UNRWAs mandat regnes ikke i UNHCRs statistikk. Også i 2004 var Norge UNHCRs sjette største bidragsyter samlet sett og den største målt i midler per innbygger. De samlede norske midlene står for om lag 5,5 pst. av de frivillige bidragene til UNHCR.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 170 mill. kroner.

Post 75 FNs organisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA)

Situasjonsbeskrivelse

FNs organisasjon for palestinske flyktninger, UNRWA, har som mandat å ivareta de grunnleggende behov for 4,2 millioner palestinske flyktninger fordelt på Libanon, Syria, Jordan, Gaza og Vestbredden. Det er norsk syn at UNRWA gjennom sitt bidrag til å bedre levekårene for en stor befolkningsgruppe i regionen er med på å stabilisere situasjonen i Midtøsten. Situasjonen i de okkuperte områdene Vestbredden og Gaza er spesielt vanskelig. UNRWAs hovedkvarter ligger i Gaza, hvor flyktningandelen utgjør 66,7 pst. av befolkningen. Det høye konfliktnivået mellom Israel og

Den palestinske myndigheten fra 2000 frem til årsskiftet 2004/2005, har sammen med det israelske stengningsregimet bidratt til en sosial og økonomisk krise i Det palestinske område.

Rundt halvparten av den palestinske befolkning lever under fattigdomsgrensen på USD 2,1 om dagen. Økt arbeidsledighet og tap som følge av ødeleggelse av palestinske hjem og store jordbruksarealer i løpet av 2004, har ført til økt behov for humanitær bistand. Bygging av den israelske «sikkerhetsmuren» har medført stigende vanskeligheter for store befolkningsgrupper i å nå frem til arbeid, skolegang og sykehus. Dette har hatt store konsekvenser for UNRWAs ressursbruk for å opprettholde sine tjenester. UNRWA evakuerte av sikkerhetshensyn hovedkvarteret fra Gaza i perioden juli til desember 2004. Det råder forsiktig optimisme med hensyn til den politiske utviklingen. Imidlertid peker alle velferdsindikatorer fortsatt i negativ retning i UNRWAs operasjonsområde. I november 2004 lanserte 11 FN-organisasjoner en felles nødhjelpsappell med fokus på fire områder som vil kreve særlig innsats i den palestinske befolkning i 2005: økende fattigdom og større bistandsavhengighet, fragmentering av lokalsamfunn og tjenester, beskyttelse av sivile og bistand til særlig trengende områder som Gaza, Nablus og Hebron.

UNRWAs virksomhet omfatter tilbud om utdanning, helse, sysselsettingstiltak, samt nødhjelp og sosialhjelp til særlig utsatte grupper. UNRWA har store utfordringer med hensyn til å kunne fylle sitt mandat overfor en voksende flyktningebefolkning. Giverkonferansen i Genève sommeren 2004 ga støtte til en aktiv dialog mellom UNRWA, vertsland og giverlandene om organisasjonens ressursstyring, organisering og programmer. I 2003 og 2004 bidro Norge med 100 mill. kroner til UNRWAs generelle budsjett, samt ytterligere 30 mill. kroner fra humanitære budsjettmidler som svar på UNRWAs nødhjelpsappeller.

Mål

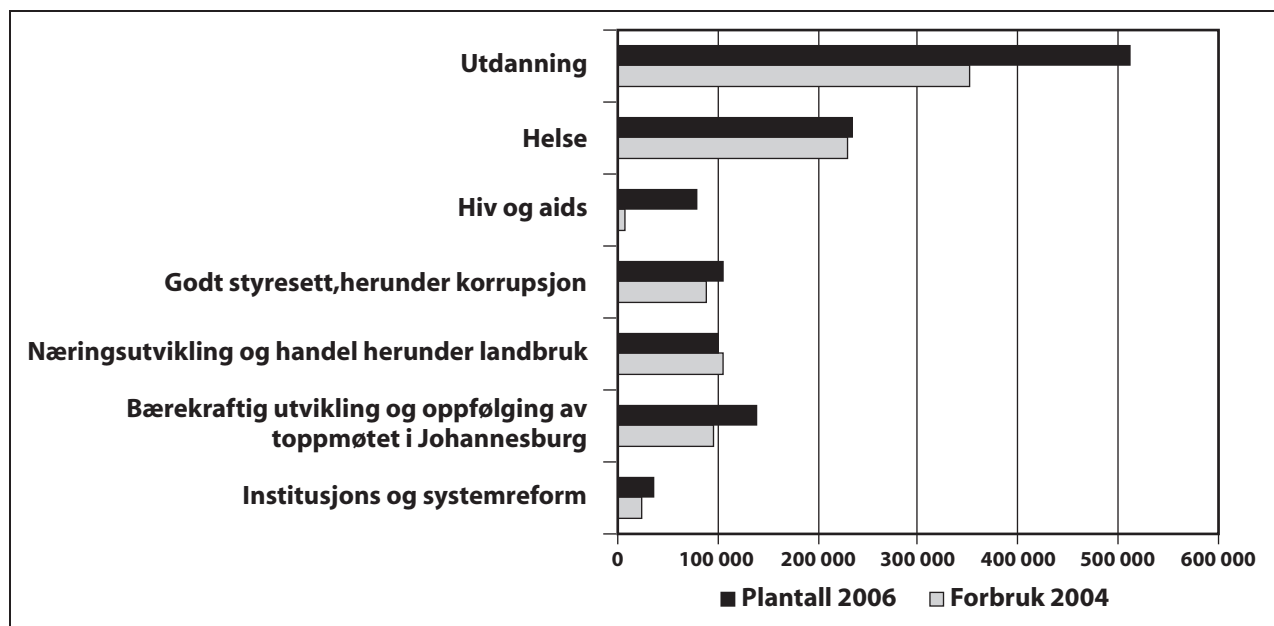
UNRWAs hovedoppgave er å ivareta de palestinske flyktningenes grunnleggende behov. Innenfor programområdene spesifiseres følgende mål:

- sikre en minimumsstandard for bolig og ernæring, med fokus på de aller fattigste,
- tilgang til grunnskole og videregående skole for alle palestinske flyktningebarn. Gjennom lærerutdanning øke kvaliteten på undervisningen,
- bistå med tjenester som skal dekke flyktningenes grunnleggende helsebehov.

Rapport 2004

UNRWAs budsjett på USD 340 mill. fordelte seg i 2004 på utdanning (66 pst.), helsetjenester (22 pst.) og sosialstøtte til de fattigste (12 pst.). Siden 2000 har UNRWA lansert seks nødhjelpsappeller. Disse appellene har fått mindre støtte ettersom konflikten har vedvart. I 2004 ble under 50 pst. av de tiltrengte midler mottatt. Antallet familier som mottar mathjelp og direkte underhold som følge av

at deres hjem er blitt ødelagt i militære operasjoner har vært sterkt økende i løpet av 2004. Sysselsettingsprogrammer drives for å støtte arbeidsløse. I tillegg drives det ordinære arbeidet innen utdanning, helse, og mikrofinansiering av små bedrifter i hele regionen. Innen utdanning fokuseres det på grunnutdanning, det tilbys noe yrkesutdanning, men støtte til høyere utdanning er av budsjettmessige grunner redusert.

Figur 8.6 Viser forbruk 2004 sammenlignet med plantall 2006 under kap. 170, post 76.

Budsjett 2006

Det foreslås bevilget 100 mill kroner.

Post 76 Tilleggsmidler via FN-systemet mv. kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Over denne posten ytes tilleggsmidler til FN-systemet og til organisasjoner som bl.a. Verdens Handelsorganisasjon (WTO) og Felles fond for råvarer. Regjeringen ønsker å støtte ytterligere opp under multilaterale organisasjoner på områder som er prioritert av organisasjonene og innenfor norsk utviklingssamarbeid. Dette gjelder spesielt utdanning, helse og hiv og aids, godt styresett, miljø samt næringsutvikling, handel og landbruk. I tillegg vil en også gi støtte til reformtiltak i FN.

For de største av FNs fond og programmer, UNDP og UNICEF, er det behov for tilleggsmidler for å gjøre organisasjonene bedre i stand til å bidra innenfor sine kjerneoppgaver. De fleste av FNs

mindre fond og programmer støttes utelukkende eller hovedsakelig over denne posten. Det gjelder for eksempel FNs kontor for narkotika og kriminalitet (UNODC), FNs bosetningsprogram (UNHABITAT), UNCTAD og Det internasjonale handelssenteret (ITC).

FNs særorganisasjoner er avhengig av tilleggsmidler for å støtte utviklingslandene i å oppnå tilfredsstillende standarder innenfor sine mandatområder. De pliktige midlene er ikke store nok til å dekke bistandskomponenten på en tilstrekkelig måte. Posten er et virkemiddel til å fremme oppfølging av tusenårsmålene og FNs ulike toppmøter, som toppmøtet om bærekraftig utvikling i Johannesburg i 2002. Regjeringen vil styrke FN-systemets evne til å bidra på disse områdene. De norske midlene vil i hovedsak komme lavinntektslandene, inklusiv minst utviklede land, til gode. Regjeringen ønsker dessuten å bidra til at FN-systemet blir så sterkt som mulig gjennom omorganisering, effektivisering og kompetansebygging.

Utdanning

Mål

Midlene kan brukes til å:

- støtte jenters utdanning, gjennom UNICEF,
- bidra til å sikre god statistikk, overvåking og implementering av utdanning for alle, gjennom UNESCO,
- støtte utdanningstiltak for å bekjempe barnarbeid gjennom ILO.

Også andre multilaterale kanaler for utdanningsstøtte kan bli vurdert.

Rapport 2004

Støtten til utdanning ble trappet opp i 2004 som ledd i Regjeringens strategi for utdanning i utviklingssamarbeidet, «Utdanning – jobb nummer 1». Det ble gitt 352,5 mill. kroner som tilleggsmidler til utdanningsformål gjennom FN-systemet. Størstedelen av satsningen, dvs. 285 mill. kroner, hvorav 10 mill. kroner øremerket til Afghanistan, ble kanalisert gjennom UNICEF for å fremme grunnutdanning med spesiell vekt på jenters utdanning.

I 2004 har UNICEF arbeidet med utdanning i 157 land. Av de samlede midlene gikk 40 pst. til de 25 landene som har spesielt store problemer i forhold til å nå tusenårsålet om utdanning for alle. UNICEF arbeider for å få flere barn, spesielt jenter, til å gå på skole og fullføre skolegangen og samtidig med å øke kvaliteten på utdanningen (læreplaner, lærebøker, lærerutdanning, forhindre overgrep i skolen osv.)

UNICEF distribuerte i 2004 komplett oppstartutstyr («skole i en boks») til 11 000 skoler, foruten skolebøker og læremateriell for flere millioner skolebarn til en verdi av mer enn 400 mill. kroner. UNICEF sto dessuten bak kurs og utdanning av flere hundre tusen lærere. Videre bidro barnefondet til installering av vann og toaletter ved skoler i 76 land. Det ble organisert egne kurs for barn som har falt ut av skolegang osv. UNICEF har også i 2004 spilt en nøkkelrolle i humanitære katastrofer verden over med sine «tilbake til skolen»-kampanjer.

UNICEFs innsats er også i stadig større grad knyttet til talsmannsarbeid og faglig bistand til myndigheter i forhold til mottakerlandenes nasjonale utdanningsplaner og sektorprogrammer. Dette arbeidet har i 2004 blitt trappet ytterligere opp. Som følge av dette vedtar stadig flere land nasjonale utdanningsplaner med klare mål om å øke antall jenter som går på skole. UNICEF har utviklet egne modeller for god utdanningspraksis, som for eksempel «barnevennlig skole»-modellen. Modellene brukes ikke bare av UNICEF, men overføres i stadig flere land til bruk i hele skolesystemet. UNICEF er talsmann for at utdanning må til dersom myndigheter skal nå andre sentrale målsettinger som bekjempelse av hiv og aids, barnarbeid og helsemål.

Antallet barn uten skoletilbud var globalt beregnet til 115 millioner i 2001. I løpet av 2004 ser antallet ut til å ha falt til under 100 millioner. Det er rimelig å anta at UNICEF sammen med andre givere og egeninnsats fra utviklingslandene selv har bidratt til dette. UNICEF opptre i stadig større grad i partnerskap med andre organisasjoner og viser nå større vilje til reform enn tidligere. Rapporteringene for 2004 har også vært bedre enn tidligere år, noe Norge har vært en pådriver for.

I Afghanistan har UNICEF i 2004 samarbeidet tett med myndighetene om å utvikle nasjonale utdanningsplaner. I tillegg har UNICEF utviklet og levert læremateriale til 81 000 lærere og 4,4 millioner skolebarn. Over 29 000 lærere har fått pedagogisk opplæring. Det er bygget og utstyrt 1 794 landsbyskoler i områder hvor jenters innrulling har vært lav. Sanitære latriner er satt opp ved 412 skoler for 541 000 elever, og 1 650 lærere ved 550 skoler har fått opplæring og materiell for hygieneundervisning.

Det ble også gitt støtte til innsats rettet mot barnarbeid i ILO. ILO legger vekt på utdanning som virkemiddel mot barnarbeid. ILO har vedtatt en konvensjon om de verste formene for barnarbeid og arbeider for at enda flere stater skal ratifisere denne. ILO følger også opp med konkrete bistandstiltak i tilknytning til dette.

Helse – hiv og aids

Boks 8.18 Kjønnsperspektiv og kvinners helse

Alle mennesker har like rettigheter og samme menneskeverd, og kvinners fulle deltakelse i samfunnet på like fot med menn er grunnleggende for utvikling og fred. For å bedre den globale folkehelsen, er det helt sentralt å anvende et kjønnsperspektiv. To tusenårsmål er direkte relatert til helse og likestilling: tusenårsmål 3 om å fremme likestilling og styrke kvinners stilling, og tusenårsmål 5 om å forbedre helsen til gravide og fødende kvinner.

Kvinner rammes av andre sykdommer enn menn, og mange sykdommer arter seg ulikt for kvinner og menn. Det er tre områder som særlig peker seg ut med store forskjeller mellom kvinner og menn; seksuell og reproduktiv helse, infeksjoner (inkl. hiv og aids), og ernæring. Innenfor aidsarbeidet snakker man nå om en «feminisering av aidsepidemien» ettersom flere kvinner smittes og at kvinner generelt sett er i en mer utsatt posisjon og ofte rammes hardere enn menn.

Global helsepolitikk må tilstrebe rettferdighet mellom kjønnene på like premisser. Videre må særpremisser anerkjennes. Det må skaffes god kunnskap om og tilbud overfor særlige kvinnehelseplager, enten disse er biologisk eller sosialt betingede. Forebyggingstiltak og behandlingstilbud må vurderes i et kjønnsperspektiv slik at både kvinner og menn får adekvate behandlingstilbud. Kunnskap, bevissthet og institusjonell praksis som sikrer en god håndtering av kvinners helse må prioriteres og gis permanente rammer. Dette står sentralt i WHO's arbeid for helse. WHO har i 2004 bl.a. utviklet kjønnssensitive indikatorer for helse, gitt opplæring til helsear-

beidere om forebygging av seksuelle overgrep, og utarbeidet retningslinjer og fakta ark om kjønnsperspektiv og helse. WHO ønsker å gjøre enda mer for å bidra til økt forståelse om sammenhengen mellom kjønn og bedre helse.

WHO vedtok i 2004 en global strategi for reproduktiv helse. Fokuset på seksuell og reproduktiv helse skyldes at denne siden av kvinnehelse er sterkt politisert, og at eksisterende praksis er tett sammenknyttet med normer for seksualatferd, forhold mellom kjønnene, barneoppdragelse og kvinneroller. I utviklingsland blir kvinners egne ønsker og prioriteringer ofte satt til side, enten ved pådytting av prevensjon de ikke har ønsket, eller ved at de som ønsker prevensjon ikke har fått det. Fremdeles er svangerskap, fødsler og aborter risikable hendelser i fattige kvinners liv, noe som først og fremst skyldes at helsetjenestene ikke har maktet å gi kvinnene et adekvat tilbud. Over en halv million kvinner dør årlig i forbindelse med svangerskap. Reproduktive rettigheter innebærer retten til selv å bestemme om og når en vil ha barn, og til å slippe uønskede seksuelle relasjoner. Det er også retten til å slippe å sette liv og helse i unødige fare i forbindelse med reproduksjon, og til å nyte godt av vitenskapelige framskritt.

Norge er opptatt av å følge opp forpliktelsene i handlingsplanen fra Beijing og deltar aktivt i samarbeid med internasjonale og frivillige organisasjoner for å nå målsetningene i planen. WHO og FNs befolkningsfond (UNFPA) er de mest sentrale multilaterale organisasjonene Norge samarbeider med når det gjelder kvinners helse.

Mål

Bevilgningen kan brukes til å:

- bidra til at barn i utviklingsland blir vaksinert mot de vanligste sykdommene,
- bekjempe hiv og aids ved faglig bistand, særlig på landnivå, gjennom UNAIDS og andre FN-organisasjoner. Over denne posten vil det også gis støtte til UNICEFs initiativ for barn rammet av hiv og aids,
- bedre barns, mødres og kvinners helse, inkludert seksuell- og reproduktiv helse,

- forebyggende helsearbeid og rehabilitering av funksjonshemmede,
- bistå utviklingslandene med å bygge opp helse-systemer med gode primærhelsetjenester.

Bevilgningen forslås økt, bl.a. som et resultat av intensifisert satsing på bekjempelse av hiv og aids, jf. områdeomtalen. Økningen vil bl.a. gå til innsats for aidsrammede kvinner, barn og unge. Midlene vil gå til UNICEF, UNAIDS og UNFPA.

Boks 8.19 Verdens helseorganisasjon (WHO)

Bedring av global helse er sentralt for oppnåelse av tusenårsmålene. Fire av de åtte tusenårsmålene er direkte relatert til helse. Støtten vil i hovedsak bli kanalisert til deler av WHO's programbudsjett som er vedtatt av helseforsamlingen, med fordeling på ulike programområder. Også andre multilaterale kanaler kan bli vurdert.

WHO utarbeider bl.a. standarder og retningslinjer på flere fagområder og er en sentral helsefaglig rådgiver for fattige land som jobber for å bedre tilgangen og kvaliteten på helsetjenestene. WHO har et globalt mandat for å kvalitetssikre (prekvalifisere) nye medisiner, f. eks. i kampen mot aids, tuberkulose og malaria. WHO har styrket sitt engasjement i forhold til helseaspekter ved kriser, og er i økende grad en viktig humanitær aktør. WHO fikk mye anerkjennelse for sitt

arbeid i forbindelse med tsunamiene som rammet Asia i slutten av 2004.

Norge er opptatt av at WHO fokuserer på å bedre helsetjenestetilbudet i de fattigste landene og at WHO jobber med de helserelevante tusenårsmålene (redusering av barnedødelighet, bedring av mødrehelse, bekjempelse av hiv og aids, malaria, tuberkulose). Norge vektlegger også viktigheten av å utvikle nasjonale helsesystemer inkludert å øke antallet kvalifisert helsepersonell, særlig i det sørlige Afrika. I samarbeidet med WHO er Norge opptatt av å bedre WHO's effektivitet og relevans ved å bevisstgjøre organisasjonen om dens rolle i forbindelse med FN-reform, og å bidra til å styrke og effektivisere WHO's arbeid på landnivå. Her står en nå overfor betydelige utfordringer.

Rapport 2004

Rapporter viser at de fattigste landene ikke vil nå de globalt fastsatte helserelevante målene. Ingen utviklingsland er i rute til å oppnå målet om barnedødelighet. Mødre-dødelig går kun ned i land med lav mødre-dødelighet. Land med høy mødre-dødelighet opplever stagnasjon eller forverring. Andelen kvinner som har medisinsk personell tilgjengelig under fødsel har økt i noen regioner – spesielt i Asia. Bruk av impregnerte myggnettinger mot malaria har også økt, og dekning av effektiv tuberkulosebehandling har ekspandert.

I 2004 ble det gitt støtte til helseformål over denne posten med i alt 234,5 mill. kroner. I 2004 gikk 33,8 mill. kroner til WHO's arbeid med hiv og aids, tuberkulose og malaria. Videre gikk 25 mill. kroner til et forskningsprogram for ti neglisjerte tropiske sykdommer som rammer de fattigste mennesker (inkl. malaria og tuberkulose). Norge har i mange år vært den største giveren til dette unike forskningsprogrammet som drives av WHO, UNICEF, UNDP og Verdensbanken i fellesskap. Forskingen bidrar kontinuerlig til å forbedre både medisinene, strategiene og systemene for bruk av medisinene på landnivå. Dette er fattigdomssykdommer som den farmasøytiske industrien ikke prioriterer.

Framgangen i vaksinedekning ble videreført i 2004. WHO spiller en sentral faglig og implementerende rolle i dette arbeidet som utføres innenfor rammene av den globale vaksinealliansen GAVI, jf. kap. 170, post 80. WHO og UNICEF er sentrale

partnere i et globalt initiativ for å utrydde polio. I 1988 ble det rapportert om flere enn 350 000 poli-orammede i 125 land. Mot slutten av 2004 var dette redusert til om lag 1250 tilfeller i seks land. Kampen for å utrydde polio fikk et tilbakeslag i 2003 og 2004, særlig på grunn av at mange i nordlige Nigeria boikottet vaksinene på grunn av feilaktige rykter. I 2004 brukte WHO 2,4 milliarder doser polio-vaksine på 372 millioner barn i 45 land. Norge har i 2004 aktivt mobilisert for å få mer penger til poli-outryddelse.

WHO har spilt en ledende rolle i å få kontroll med flere utbrudd av fugleinfluenza etter at viruset i 2004 hadde spredt seg til 8 land.

WHO er en nøkkelpartner for det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GFATM), og gir avgjørende faglig og administrativ støtte, jf. kap. 170, post 80. WHO og UNAIDS lanserte i 2003 en ambisiøs strategi for å behandle 3 millioner aidspasienter med medisiner innen 2005, det såkalte «3 by 5»-initiativet. I 2003 hadde om lag 400 000 aidssyke tilgang til slik behandling. Mot slutten av 2004 var dette antallet økt til 700 000. Mangel på helsepersonell og svake nasjonale helsesystemer i de verst rammede landene er hovedutfordringer som gjør at man ligger etter i forhold til målet.

WHO er opptatt av mødrehelse, og det ble i 2004 arbeidet videre med et initiativ for å gjøre svangerskap tryggere. Helseforsamlingen vedtok i mai 2004 en global strategi for reproduktiv helse som vil være førende for WHO's arbeid fremover.

WHO, UNFPA, UNDP og Verdensbanken er medeiere i et forskningsprogram for reproduktiv helse som er ledende i å utvikle familieplanleggings- og prevensjonsmetoder. Norge har støttet dette forskningsprogrammet i mange år, og bidro med 11 mill. kroner i 2004. Norge er den største bilaterale giveren til dette forskningsprogrammet som er det viktigste globale forskningsprogrammet på feltet.

Bærekraftig utvikling og oppfølging av toppmøtet i Johannesburg.

Mål

Bevilgningen skal i hovedsak brukes til å :

- styrke miljøforvaltningen i fattige land gjennom rammeavtalene med UNEP og UNDP. Samarbeidet med UNEP fokuserer særlig på miljøovervåking, miljøpolitikk og lovgivning. Oppfølging av UNEPs plan for kapasitetsbygging i utviklingsland vil også stå sentralt,
- bedre levekårene for fattige i storbyer og slumstrøk, gjennom FNs bosettingsprogram (UN-HABITAT) og Cities Alliance,
- Støtte fornybar energi, gjennom UNDPs flergiverfond for energi og miljø,
- Støtte vann og sanitærtiltak, gjennom flergiverfond i UNICEF, UNDP og UN-HABITAT, innenfor disse organisasjonenes respektive mandat-områder.

Rapport 2004

I 2004 ble det gitt støtte til miljø- og ressursforvaltningsformål over denne posten med i alt 96,6 mill. kroner. Arbeidet for å styrke den faglige og institusjonelle kapasiteten i miljøforvaltningen i utviklingslandene ble videreført. Gjennom å ha utviklet en strategisk plan for kapasitetsbygging og teknologisamarbeid, er UNEP blitt en sentral partner i dette arbeidet. Norsk støtte har vært viktig for å få dette til. Ved hjelp av støtten til UNEP har høy prioritet blitt gitt til å styrke den nasjonale kapasiteten innen miljøinformasjon og -overvåking, miljølovgivning, samt å bedre utviklingslandenes evne til å gjennomføre internasjonale miljøforpliktelser. Det ble bl.a. under rammeavtalen med UNEP gitt støtte til et kapasitetsutviklingsprogram for miljøinformasjon og -analyse, som er et

viktig innsatsområde for en mer effektiv gjennomføring av internasjonale miljøavtaler i utviklingsland. Prioritet ble også gitt til å øke kunnskapen og kompetansen om sammenhengene mellom handel og miljø og fattigdom, og miljø som grunnlag for en mer konsistent og helhetlig politikk på disse områdene, særlig i Afrika. Det regionale samarbeidet i Afrika ble styrket gjennom støtte til NEPADs miljøhandlingsplan. Til sammen er om lag 39,3 mill. kroner blitt brukt til å støtte UNEPs arbeid på dette området. I tillegg ble det gitt støtte til UNEPs GRID-senter i Arendal for arbeid med Global Virtual University.

FNs bosettingsprogram, UN-HABITAT og Cities Alliance fortsatte sitt arbeid med å bedre leveforholdene for slumbeboere, særlig i Afrika. UN-HABITATs stilling i FN-systemet er styrket som følge av at organisasjonen har fått status som program med eget styre. Norge støttet denne omleggingen og inngikk i 2004 en rammeavtale som definerer overordnede mål for samarbeidet. Norsk støtte til UN-Habitat økte vesentlig i 2004, fra 10 mill. kroner til 15 mill. kroner til kjernebudsjettet. I tillegg ble det bevilget 11 mill. kroner til vann- og sanitærfondet.

Norge bidro også med midler til fornybar energi gjennom UNDPs fond for energi og bærekraftig utvikling. Fondet støttet tiltak i rundt 40 land, hvorav de fleste tiltak har blitt gjennomført i Afrika. Fondet har lagt vekt på å støtte tiltak som bedrer tilgangen til energikilder på landsbygda for på den måten å bidra til fattigdomsbekjempelse. Videre har en gjennom fondet bidratt til å få økt forståelse for den betydning tilgang til energi har for fattige mennesker, ikke minst ved å få det integrert i i landenes utviklingsplaner. Det er også blitt lagt vekt på å knytte lokale energitiltak til energiplanleggingen på nasjonalt nivå.

Oppfølging av Konvensjonen om bekjempelse av forørkning ble også støttet over UNEPs program for å fremme bærekraftig arealforvaltning, agroskogbruk og en økosystembasert tilnærming til forvaltning av naturressursene i Vest-Afrika. Gjennom Den globale finansieringsmekanismen for konvensjonen bidro man til å følge opp både de regionale og nasjonale handlingsprogrammene for oppfølging av konvensjonen.

Godt styresett, herunder korrupsjonsbekjempelse**Boks 8.20 UNODC – FNs kontor for bekjempelse av narkotika og kriminalitet**

Organisert kriminalitet og korrupsjon har i stadig større grad blitt erkjent som trusler mot fred og utvikling. FNs kontor for narkotika og kriminalitet (UNODC) er den enheten i FN som arbeider mest direkte med disse problemstillingene. UNODC har som mandat å bistå medlemslandene i bekjempelsen av kriminalitet, herunder ulovlige narkotiske stoffer, menneskehandel og korrupsjon, og terrorisme. Retningslinjene for kontorets arbeid vedtas gjennom resolusjoner i FNs Narkotikakommisjon og av FNs Kriminalitetskommisjon. UNODC har rundt 500 ansatte og har 21 landkontorer.

På det globale nivået driver UNODC med analytisk og normativt arbeid. Eksempelvis gir kontoret ut World Drug Report, med analyser og statistikk over verdens narkotikasituasjon. På landnivå driver UNODC faglig samarbeid og prosjekter. Mye av kontorets virke er rettet inn mot å bistå medlemslandene med å ratifisere og iverksette de internasjonale konvensjonene og avtaleverkene på kriminalitets- og narkotikafeltet.

De siste årene har mye fokus vært rettet mot Afghanistan og nabolandene. UNODC har her sitt største landkontor og arbeider både på kriminalitets- og narkotikasiden. UNODC har uttrykt bekymring for utviklingen på narkotikasiden i Afghanistan. Landet er nå verdens største produsent av opium og blir stadig mer økonomisk

avhengig av narkotikaproduksjon. I Afghanistan som i andre land er UNODC forkjemper for en bredt anlagt strategi for å møte narkotikautfordringen. Dette inkluderer utvikling av alternative næringsveier for befolkningen, tvangsmakt, herunder ødeleggelse av avlinger og laboratorier samt opprettholdelse av lov og orden, og godt styresett, herunder korrupsjonsbekjempelse og utvikling av rettsstaten. Norge har støttet UNODCs arbeid i Afghanistan.

På kriminalitetssiden fokuserer UNODC sitt arbeid på terrorisme, korrupsjon og organisert kriminalitet, herunder handel med mennesker. Under det globale programmet mot terrorisme yter UNODC faglig bistand til medlemsstatene i terrorismebekjempelse. UNODC samarbeider tett med Counter Terrorism Committee (CTC), som ligger under FNs sikkerhetsråd. UNODCs arbeid når det gjelder anti-korrupsjonsarbeid er særlig rettet inn mot å yte assistanse til rettsystemene i medlemslandene.

UNODC er underfinansiert, og mange giveland øremerker sine midler så mye at det blir lite igjen til lønninger og drift av organisasjonen. Norge arbeider derfor for at givene går bort fra å øremerke sine bidrag til UNODC, i tråd med vår politikk i andre multilaterale organisasjoner.

Norge støttet UNODCs arbeid i 2004 med 15,5 mill. kroner.

Mål

Bevilgningen skal i hovedsak benyttes til å:

- styrke forvaltningskapasitet, demokratisering, valg og justissektoren, gjennom UNDPs flergiverfond for godt styresett,
- bistå utviklingslandene i arbeidet med bekjempelse av narkotika, korrupsjon, terrorisme og menneskehandel gjennom FNs kontor for narkotika og kriminalitet (UNODC),
- beskyttelse av barn, særlig mot vold og diskriminering, gjennom UNICEF.

Rapport 2004

I alt ble 88,5 mill. kroner av posten benyttet til godt styresett i 2004. UNDPs tematiske flergiverfond for godt styresett ble støttet med 65 mill. kroner.

Flergiverfondet ble brukt til innovative tiltak i 84 land, hvorav 60 pst. av ressursene tilfalt minst utviklede land og Afrika. For første gang er områdene rettsstaten og menneskerettigheter blitt fondets viktigste innsatser, hvilket indikerer at UNDP i stadig større grad er etterspurt på sensitive områder der organisasjonen blir oppfattet som en nøytral partner. Tiltak for å reformere rettsvesenet og utviklingen av sivile sikkerhetsmekanismer knyttet opp til å fremme menneskerettigheter, har vært prioriterte innsatser. Arbeidet med å fremme desentralisering og lokalt styresett er et annet viktig område som mottar midler fra fondet. Fondet har også støttet kapasitetsbygging i forhold til nasjonalforsamlinger, valgprosesser og valgssystemer.

Norge støttet anti-korrupsjonsarbeidet til FNs

kontor for narkotika og kriminalitet (UNODC), bl.a. ved å styrke nasjonalt lovverk og bygge opp systemer for iverksettelse av den internasjonale konvensjonen mot korrupsjon. Videre støttet Norge UNODCs globale program mot produksjon, handel og misbruk av narkotika.

Det ble også gitt støtte til UNICEFs program for beskyttelse av barn. UNICEF legger i sitt arbeid vekt på å stimulere til holdningsendringer og nasjonale reformer, samt kapasitetsbygging. Organisasjonen dokumenterer ulike former for misbruk av barn og gjør en særlig innsats for å styrke nasjonale lovverk for beskyttelse av barn mot vold, seksuelt misbruk, kjøp og salg av barn, de verste former for barnarbeid og misbruk i væpnet konflikt.

Næringsutvikling og handel, herunder landbruk

Mål

Bevilgningen skal i hovedsak benyttes til å:

- bidra til å bygge opp utviklingslands kompetanse og kapasitet til å delta i multilaterale og regionale handelsforhandlinger og -samarbeid, gjennom WTO, UNCTAD og Det integrerte rammeverket for handelsrelatert faglig bistand til de minst utviklede land (IF),
- bistå utviklingslandene gjennom WTO, UNCTAD, ITC og IF i gjennomføringen av resultater fra de pågående WTO-forhandlingene bl.a. når det gjelder forbedrede handelsprosedyrer,
- bidra til økte eksportmuligheter og verdiskapning gjennom internasjonal handel, gjennom UNCTAD, ITC og Felles fond for råvarer,
- støtte bærekraftig utvikling av jordbruk, fiskeriforvaltning og skogbruk gjennom FAO og andre internasjonale organisasjoner som Den internasjonale tropiske tømmerorganisasjon, ITTO.

Rapport 2004

Midler fra denne posten til formål relatert til næringsutvikling, handel og landbruk utgjorde 106 mill. kroner i 2004.

Støtten til WTOs globale fond for handelsrelatert faglig bistand ble videreført i 2004. WTO har fremlagt rapport for virksomheten og utarbeidet aktivitetsplan for 2005. Bistandsarbeidet følges og diskuteres av medlemslandene i WTOs komite for handel og utvikling (CTD). En lang rekke opplæringsaktiviteter ble gjennomført i 2004, med særlig vekt på å imøtekomme behov i de minst utviklede land.

Norge har støttet UNCTADs faglige bistand og kompetansebygging på områdene investeringer, konkurranse og handelsforhandlinger, samt ulike tiltak innenfor UNCTADs særskilte fond for de minst utviklede land. Tildelingen til Det Internasjonale handelssenteret (ITC) ble benyttet til tiltak for å fremme sør-sør-handel med spesielt fokus på Afrika, elektronisk handel for små og mellomstore bedrifter, samt handels- og eksportrelaterte tiltak knyttet til fattigdomsstrategier.

Tildelingen ble også brukt til ITC, UNCTAD og WTOs felles bistandsprogram for å fremme handel og WTO-relatert handelskompetanse i Afrika (JITAP). Det integrerte rammeverk (IF) for handelsrelatert faglig bistand for de minst utviklede land, hvis formål er å integrere handel i de nasjonale utviklingsplaner og fattigdomsbekjempingsstrategier samt samordne faglig bistand på området, ble også støttet. Videre fikk Felles fond for råvarer støtte til finansiering av tiltak for å bedre konkurransevnen og øke bearbeidingsgraden av ulike råvarer som produseres i utviklingsland.

Norge støttet også FAOs arbeid innen landbruk, skog- og fiskerisektorene. Regjeringen har gjennom FAO bidratt til gjennomføringen av traktaten om plantegenetiske ressurser for mat og landbruk. Regjeringen har bidratt til å styrke FAOs arbeid for bærekraftig fiskeriforvaltning. I 2004 støttet Norge dessuten FAOs hiv og aids arbeid med vekt på forholdet mellom landbruksproduksjon og kvinners situasjon i Afrika.

Institusjons- og systemreform

Boks 8.21 FN-reform

Regjeringen legger stor vekt på å styrke FN gjennom reform av FNs institusjoner og effektivisering av samarbeidet innen hele FN-systemet. Generalsekretæren oppnevnte i 2003 FNs høynivåpanel for vurdering av globale sikkerhetstrusler og utfordringer. Deres rapport var ferdig i desember 2004. FNs tusenårsprosjekt engasjerte 250 eksperter til å se på hvilke tiltak som skal til for å nå tusenårsmålene og redusere verdens fattigdom. Norge var representert i begge panelene, og Regjeringen bidro til arbeidet både med innspill og ressurser.

De omfattende rapporter forelå ved årsskiftet 2004/2005. Begge rapportene var hjørnesteiner i den tredje og mest omfattende reformpakken som FNs generalsekretær Kofi Annan la fram i 2005. Rapportene representerte viktige innspill til FN-toppmøtet 14.–16. september 2005 i New York, jf. områdeomtalen. Reformarbeidet fikk ikke det gjennomslaget en håpet på. Fra norsk side vil en fortsatt delta aktivt i prosessen med sikte på å skape et mer omforent og effektivt grunnlag for FNs arbeid med fred, sikkerhet, menneskerettigheter og utvikling. Dette omfatter også å bidra til et FN som opptrer mer samlet og effektivt på landnivå.

Mål

Bevilgningen kan bl.a. brukes til å:

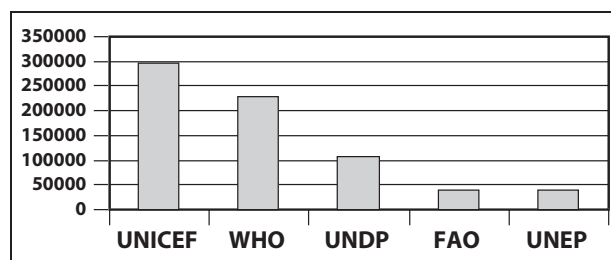
- styrke FNs rolle i å være pådriver for å nå tusenårsmålene, bl.a. gjennom midler til UNDPs flergiverfond om oppfølging av tusenårsmålene,
- styrke FNs arbeid gjennom reform, effektivisering og harmonisering i regi av FN-sekretariatet, FNs utviklingsgruppe (UNDG) eller enkeltorganisasjoner.

Rapport 2004

Midler over denne posten til institusjons- og systemreform utgjorde 23,1 mill. kroner i 2004. Norge har vært en pådriver for å få opprettet FNs utviklingsgruppe (UNDG) som skal bidra til å styrke samordningen mellom FN-organisasjonenes utviklingsaktiviteter. Denne omfatter alle utviklingsorienterte FN-organisasjoner. Verdensbanken og IMF deltar som observatører. På landnivå har UNDG spesielt arbeidet for å utvikle de nye ram-

meverkene for FNs utviklingsaktiviteter (UNDAF) – FNs arbeidsplan for virksomheten i enkeltland. Dette innebærer tiltak for å sikre bedre samsvar mellom utviklingslandenes prioriteringer, nasjonale fattigdomsstrategier (PRSP) og tusenårsmålene, samt for å kunne delta i sektorprogrammer. Videre har UNDG utviklet en rekke instrumenter og retningslinjer for å sikre bedre harmonisering mellom de enkelte FN-organisasjoner inkludert felles programvirksomhet. I 35 land har en gjort de nødvendige forberedelser for å få til denne type virksomhet. UNDG har også vært sentral i å effektivisere FN-systemet på landnivå gjennom økt bruk av felles tjenester, og satt i gang pilotprosjekt om felles kontor for alle FNs organisasjoner i to land. I land rammet av konflikt har UNDG bidratt til å etablere felles behovsvurdering for å sikre koordineringen av internasjonal innsats i fredsbyggingsaktiviteter. Det er også igangsatt regionale prosjekt i det sørlige Afrika for å styrke FNs arbeid i denne regionen. UNDG har også bidratt til å utarbeide en handlingsplan for å integrere menneskerettigheter i programvirksomheten til hele FN-systemet.

Regjeringen har videre bidratt til å overvåke fremgangen mot tusenårsmålene gjennom å støtte det arbeid som gjøres i regi av UNDP, gjennom Tusenårsfondet. UNDP er av FN gitt et særskilt mandat til å overvåke og rapportere på oppfølgingen av tusenårsmålene. Det er utarbeidet en rekke forskningsrapporter som har utredet ulike viktige problemstillinger vedrørende oppnåelsen av målene. Rapporten fra tusenårsprosjektet, den såkalte Sachs-rapporten, ble overbrakt FNs Generalsekretær i januar 2005. Det er også gitt støtte til en Tusenårskampanje for å gjøre målene kjent i alle land og for å mane til økt innsats siden dette krever at politiske vilje er til stede i både industri-land og utviklingsland. Kampanjen har aktivt brukt koalisjoner av frivillige organisasjoner til å arbeide for fokus på fattigdomsbekjempelse. Videre er det utarbeidet over femti nye framdriftsrapporter med økonomisk og faglig bistand fra Tusenårsfondet. Til sammen har nå 93 land produsert Tusenårsmålsrapportene.

Figur 8.7 Viser de fem største mottakerorganisasjoner i 2004

Budsjett 2006

For 2006 forelås bevilget 1 205,2 mill. kroner. Som indikative plantall legges det opp til å øke støtten til utdanning med 29 mill. kroner fra 2005 til om lag 510,5 mill. kroner. Videre legges det indikativt opp til å øke støtten til hiv og aids og helseformål med om lag 65 mill. kroner fra 2005 til om lag 313,5 mill. kroner, om lag 106 mill. kroner til godt styresett, herunder korrupsjonsbekjempelse, om lag 137,6 mill. kroner til oppfølging av toppmøtet i Johannesburg om miljø, om lag 101,1 mill. kroner til næringsliv, handel og landbruk, mens omlag 36,5 mill. kroner vil bli benyttet til institusjons- og systemreform.

Post 77 FNs aidsprogram (UNAIDS), kan overføres

Posten dekker Norges generelle bidrag til UNAIDS som inntil 2004 ble dekket over kap. 170, post 76 Tilleggsmidler via FN-systemet mv.

Situasjonsbeskrivelse

Kampen mot hiv- og aidsepidemien krever omfattende og koordinert innsats. FNs fellesprogram for hiv og aids, UNAIDS, ble etablert i 1996 for å sikre koordinering på landnivå og en integrert og helhetlig tilnærming i bekjempelsen av hiv og aids, i første rekke blant FN-organisasjonene. UNAIDS' totalansvar er senere understreket. Programmet skal sørge for globalt lederskap på feltet gjennom å følge, overvåke og evaluere epidemien og å koordinere den totale innsatsen som gjøres for å bekjempe den. Strategisk informasjon skal gjøres tilgjengelig. Videre skal UNAIDS motivere til deltagelse fra sivil samfunn og stimulere til partnerskap på feltet mellom ulike aktører.

UNAIDS består av et sekretariat og ti medeierorganisasjoner: FNs utviklingsprogram (UNDP), FNs befolkningsprogram (UNFPA), FNs kontor for narkotika og kriminalitet (UNODC), FNs barnefond (UNICEF), Verdens helseorganisasjon (WHO), FNs organisasjon for utdanning, vitenskap og kultur (UNESCO), Verdens arbeidsorganisasjon (ILO), Verdensbanken, Verdens matvareprogram (WFP) og FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR).

De fleste aktivitetene på landnivå gjennomføres av medeierorganisasjonene. UNAIDS utgir også rapporter og generell informasjon om hiv og aids og arbeidet for å bekjempe epidemien. På landnivå inngår FN-organisasjonenes stedlige representanter i en temagruppe for hiv og aids. I stadig flere land har UNAIDS lokale representanter som inn-

går i disse gruppene. I 2003 fantes det slike grupper i mer enn 130 land, hvorav omlag 45 i Afrika. I tillegg til å koordinere FNs egne aktiviteter, bidrar temagruppene til å fremme etableringen av og støtte opp om nasjonale aidsprogrammer, og yter også tjenester i form av informasjon og rådgivning til vertslandet.

Et oppfølgende toppmøte i mars 2005 har bidratt til å styrke oppslutningen om «Three Ones.» et internasjonalt koordineringsarbeid som går ut på at hvert land skal ha én omforent hiv- og aidshandlingsplan som skal koordinerer alle involverte parterers innsats. På det samme møtet ble behovet for internasjonal arbeidsdeling særlig understreket, og det ble etterlyst en klar og operativ arbeidsdeling mellom bl.a. UNAIDS og Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria. Det norske synet er at UNAIDS bør være den koordinerende aktøren i den internasjonale kampen mot hiv og aids. En oppfølgende prosess i regi av en global arbeidsgruppe har bidratt til å ytterligere klargjøre internasjonale roller, arbeidsdeling og ressursbehov.

Norge trådte ut av UNAIDS' styre 1. januar 2003, men deltar som observatør på styremøtene. Norge har spesielt lagt vekt på at UNAIDS må styrkes for å bli bedre i stand til å støtte nasjonale myndigheter i prosessen med å integrere hiv- og aidsstrategier i nasjonal planlegging. Norge har også i ulike sammenhenger understreket behovet for koordinering og arbeidsdeling på hiv og aidsfeltet, og at UNAIDS skal være den globale koordinerende enheten.

Styret i UNAIDS har besluttet å øke budsjettet for kommende år med 28 pst. sammenliknet med forrige budsjettperiode. Nye koordineringsoppgaver vil bli ressurskrevende. Fra norsk side ønsker en å støtte opp under dette, og en vil fra 2006 øke samarbeidet med UNAIDS. Dette inngår som en del av intensifisert satsing i bekjempelse av hiv og aids, jf. områdeomtalen. En andel av midlene foreslås disponert under kap. 170, post 76.

Totalbidraget til UNAIDS i 2004 var på 121 mill. kroner, pluss en begrenset sum til junioreksperter.

Mål

UNAIDS arbeider for å styrke FN-systemets kapasitet til å:

- utvikle felles politikk og programmer for bekjempelse av hiv og aids, både på globalt og nasjonalt nivå,
- kartlegge epidemiens utvikling,
- bistå nasjonale myndigheters kapasitet til å utvikle strategier og gjennomføre hiv- og aidstiltak,

- fremme en bred politisk og sosial mobilisering i kampen mot hiv og aids,
- bistå og være en pådriver i mobiliseringen av ressurser.

Rapport 2004

UNAIDS mottok i 2004 USD 145,763 mill., tilsvarende om lag 892 mill. kroner fra 32 givernasjoner. I 2004 var Nederland største giver med nesten 21 pst. av kjernebudsjettet, fulgt av USA (17,7 pst.) og Norge. Nederlands relative andel av budsjetter gikk ned fra nesten 30 pst. i 2003.

Norges generelle bidrag var på 115 mill. kroner. I tillegg kommer mindre prosjektrelaterte bidrag, bl.a. finansiering av stillinger som juniorekspert i organisasjonen. Norsk støtte utgjorde i underkant av 13 pst. av organisasjonens giverinntekter, noe mer enn i 2003.

Innsamling og utgivelse av epidemiologisk informasjon er et meget viktig område som ivaretas av UNAIDS' sekretariat i samarbeid med WHO. UNAIDS arbeider konstant med overvåkning av epidemien, og i partnerskap med andre sentrale aktører har man de senere år kommet frem til nye verktøy for beregning av forekomsten av hiv og aids.

UNAIDS har i 2004 tatt grep med tanke på bedret koordinering og styrking av landfokus. Det er understreket fra sentralt hold at FNs stedlige koordinatorene og FNs landteam utgjør grunnlaget for UNAIDS' arbeid på landnivå. Aids-arbeidet skal stå sentralt i all aktivitet, og UNAIDS egne representanter, der de finnes, skal være medlem av FNs landteam. I løpet av året bidro UNAIDS til å fremme en koordinert tilnærming og samarbeid mellom medeierorganisasjonene på landnivå, regionalt og globalt. Spesielt har man arbeidet for å komme i inngrep med Verdensbankens brede aids-program i Afrika. FNs høykommissær for flyktninger og Verdens matvareprogram ble formelt opp tatt som nye medeierorganisasjoner, noe som styrker mulighetene for koordineringen internt i FN. Også samarbeidet med andre organisasjoner er styrket, bl.a. gjelder dette Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GFATM) og det amerikanske PEPFAR (Presidentens «Emergency Plan for AIDS Relief»). Dette koordineringsarbeidet i og utenfor FN er svært viktig på en sektor som har et stort antall aktører med til dels overlappende aktiviteter. Like fullt slår UNAIDS selv fast at man i mange land ikke har kommet langt nok.

En milepæl i internasjonalt koordineringsarbeid ble oppnådd i første kvartal 2004. Det er nå internasjonal enighet om UNAIDS-konseptet the

«Three Ones». Dette går ut på at hvert land skal ha én omforent hiv- og aids-handlingsplan som skal koordinere alle involverte parter arbeid; én koordinerende aids-aktør med et bredt flersektorielt mandat og ett omforent overvåknings- og evalueringssystem. Det har vært en bred og omstendelig prosess for å få konseptet på plass, men alle parter har nå i prinsippet godtatt denne tilnærmingen. Man er allerede i stand til å se de første konkrete resultatene i det praktiske arbeidet. Lykkes man med å få konseptet fullt ut operativt, vil det representere en vesentlig strukturell forbedring og effektivisering av kampen mot hiv og aids.

I desember 2003 presenterte WHO og UNAIDS sin «3 by 5»-strategi. Målet er å gi behandling til tre millioner hiv-smittede personer i lav- og middelinntektsland innen 2005. Prisen på aidsmedisin er nå vesentlig redusert, og gjennom dette initiativet ønsker man å tilby medisinsk behandling til grupper i land der kostnader tidligere har forhindret dette. «3 by 5» vil styrke UNAIDS sitt landfokus. Det er nå et betydelig samarbeid også med det amerikanske PEPFAR-programmet. Ved utgangen av 2004 var til sammen 700 000 mennesker under behandling.

Som i de foregående år bidro UNAIDS i 2004 til å styrke kapasiteten til å overvåke spredningen av epidemien og vurdere effektiviteten av programmene, globalt og i enkeltland.

Flere kvinner enn menn rammes nå av hiv og aids. For å rette søkelyset på det økende antall hiv-smittede kvinner, har UNAIDS et globalt initiativ for å se på sammenhengen mellom kvinner og aids. Meningen er bl.a. å få problemstillinger knyttet til kvinner øverst på den internasjonale dagsorden, og bidra til at kvinnespesifikk medisinsk teknologi utvikles for å hindre hiv-smitte.

I sitt arbeid med å støtte opp under en bred mobilisering, har UNAIDS innledet samarbeid med et bredt spekter av organisasjoner og nettverk, herunder livssyns- og interesseorganisasjoner, samt næringslivet.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 160 mill. kroner.

Post 78 Bidrag til andre FN-organisasjoner

Posten omfatter ODA-delen av kontingenter til FN-organisasjoner og andre multilaterale organisasjoner. I henhold til vedtak i OECDs utviklingskomité (DAC) kan en bestemt andel av de enkelte lands midler til de enkelte organisasjonenes virksomhet registreres som offentlig utviklingshjelp (ODA). For FNs regulære budsjett er ODA-andelen 12 pst.,

for Den internasjonale arbeidsorganisasjonen 15 pst., for FNs organisasjon for industriell utvikling 100 pst., for FNs organisasjon for ernæring og landbruk 51 pst., for Verdens helseorganisasjons 70 pst. Den øvrige delen av disse tilskuddene er ført opp under kapittel 116, post 70. Det fremmes i tillegg forslag om at Stortinget samtykker i at Norge slutter seg toårig budsjettvedtak for slike bidrag, jf. forslag til romertallsvedtak.

Bevilgningen skal også dekke ODA-andelen av kontingenten til organisasjoner der midlene forvaltes av andre departementer. Dette gjelder støtten til FNs organisasjon for utdanning, vitenskap og kultur (UNESCO), Den internasjonale teleunionen (ITU), Verdens postunion (UPU), Verdensorganisasjonen for åndsverkrett (WIPO), Den meteorologiske verdensorganisasjonen (WMO) og Verdensunionen for bevaring av naturens mangfold (IUCN).

Bevilgningsforslaget dekker også pliktige bidrag til Den internasjonale miljøfasiliteten (GEF), Montrealprotokollens Ozonfond og Den internasjonale organisasjon for tropisk tømmer (ITTO).

Den globale miljøfasiliteten GEF

Situasjonsbeskrivelse

Den globale miljøfasiliteten GEF (Global Environment Facility) ble opprettet for å dekke omforente tilleggskostnader ved å gjennomføre tiltak som gir globale miljøfordeler. Verdensbanken, UNDP og UNEP er gjennomføringsorganer for GEF. For perioden 2002-2006 utgjør kapitalen om lag USD 3 mrd. Forhandlinger om påfylling for neste periode (2006-2009) skal fullføres i 2005.

Norges bidrag til GEF var i 2004 om lag 57 mill. kroner hvorav 77 pst. ble dekket over bistandsbudsjettet og 23 pst. over kap. 197, post 76. Midlene gis som generelle bidrag til GEFs virksomhet.

To nye hovedområder (landforringelse og miljøgifter) kom med under inneværende GEF-periode (2002-2006), og midler til disse måtte derfor reallokeres fra eksisterende pott. Under neste påfyllingsperiode betyr dette at dersom andre områder ikke skal få reduserte andeler, vil det være behov for en økning av GEFs totale midler.

Den tredje store evalueringen av GEF ble ferdigstilt sommeren 2005. Hovedfunnene er at GEF har oppnådd betydelige resultater innenfor de fire opprinnelige hovedområdene (biomangfold, klima, internasjonale vannspørsmål og ozon), mens det er for tidlig med en skikkelig vurdering av de to nyeste, landforringelse og miljøgifter. Hva gjelder innbyrdes sammenheng mellom hovedområder, organisering på landnivå og institusjonelt samar-

beid mellom de implementerende organer, GEF-sekretariatet og de relevante konvensjonene er det godt rom for forbedringer.

Norges pliktige bidrag for 2006 vil avhenge av utfallet av forhandlingene om påfylling. Resultatet blir ikke klart før mot slutten av 2005, og det foreslås derfor for 2006 avsatt samme bidrag som i 2005, dvs. 57 mill. kroner. Av dette foreslås 44 mill. kroner, tilsvarende 77 pst. (ODA-godkjent andel) dekket over denne posten. Resterende del dekkes over kap. 197 post 76.

Mål

Dekning av tilleggskostnader ved å gjennomføre tiltak som gir globale miljøfordeler innenfor hovedområdene:

- biologisk mangfold,
- klima,
- internasjonale vannspørsmål,
- landforringelse (forørkning og avskoging),
- beskyttelse av ozonlaget,
- organiske miljøgifter.

Rapport 2004

Etterspørselen etter GEF-midler overstiger nå betydelig tilgjengelige midler. GEFs midler under nåværende periode ble ferdigprogrammert i 2004. Utviklingslandene uttrykte gjentatte ganger forventninger om økte bidrag for perioden 2006-2010.

Arbeidet fortsatte med oppfølging av anbefalingene fra den store evalueringen og påfyllingsforhandlingene i 2002. Arbeidet med et nytt system for ressursallokering med større vekt på resultatopptak er vanskelig, tidkrevende og kontroversielt, med til dels store motsetninger mellom medlemslandene. Om et slikt system ikke er på plass før påfyllingsforhandlingene starter for alvor (september 2005), vil det kunne få alvorlige konsekvenser for GEFs framtid. Vekt legges også på å få på plass en ny strategi for samarbeid med privat sektor, der arbeidet har gått tregere enn ventet. Etter planen skal strategien ferdigstilles høsten 2005.

Frivillige klimafond

Situasjonsbeskrivelse

Under Klimakonvensjonen er det opprettet to nye fond som skal administreres av GEF: minst utviklede land-fondet for klimaendringer (MUL-fondet) og Spesialfondet for klimaendringer. Det som er kommet lengst i sin virksomhet er fondet som skal finansiere klimatiltak i de minst utviklede land; første del av arbeidsprogrammet er fullfinansiert. Norge har bidratt til begge fond.

For disse klimafondene vil arbeidet med videre retningslinjer til GEF for fondene stå sentralt, med sikte på mest mulig effektiv ressursanvendelse. Framdrift her vil være viktig for både nye bidrag og forhandlingsklimaet under Klimakonvensjonen.

Norge har sammen med en gruppe andre giverland (Canada, EU, Island, New Zealand og Sveits) avgitt en politisk erklæring med forpliktelse til å bidra med USD 410 mill. pr. år i perioden 2005-2008 til klimaarbeid i utviklingsland. EU vil bidra med USD 369 mill. av disse, og på norsk side har vi satt vår andel til 1 pst. av totalbeløpet (basert på industrilandenes relative utslipp av klimagasser i 1990), dvs. om lag USD 4.1 mill. pr. år (om lag 30 mill. kroner pr. år).

For å følge opp denne forpliktelsen foreslås avsatt kroner 39 mill. til klimaformål i 2006.

Mål

MUL-fondet:

- Støtte klimaarbeidsprogram for de minst utviklede land.

Spesialfondet:

- Finansiering av klima-aktiviteter som er komplementære til GEFs vanlige klimaområde.

Rapport 2004

MUL-fondet:

De første nasjonale handlingsprogrammer for klimatilpasning ble ferdige i 2004.

Spesialfondet:

Et innledende arbeidsprogram for områdene tilpasning og teknologioverføring ble vedtatt høsten 2004, og en påfølgende bidragskonferanse resulterte i tilsagn på om lag USD 35 mill. til fondet.

Ozonfondet – Montrealprotokollen

Situasjonsbeskrivelse

Reduksjon av ozonlaget er et globalt problem. Det internasjonale samarbeidet for beskyttelse av ozonlaget startet med Wienkonvensjonen i 1985. To år senere ble Montrealprotokollen undertegnet. For første gang hadde man en internasjonal avtale som forplikter alle deltagende land til å redusere og etter hvert stanse bruk av ozonreduserende stoffer. Utviklingslandene har 10 års utsettelse for sine utfasingsplaner i forhold til kravene for industriland.

Montrealprotokollen er utarbeidet i regi av FNs

miljøprogram, UNEP. Verdenssamfunnets oppfølging av denne avtalen har medført en rask reduksjon av utslippene. Siden ozonreduserende stoffer har lang levetid i atmosfæren, kan det likevel ta tid før ozonlaget forbedres.

Påfyllingsforhandlinger for perioden 2006-2008 skal føres høsten 2005. En rapport om finansieringsbehovene for neste treårsperiode (2006-2008) forelå sommeren 2005 og danner bakgrunn for påfyllingsforhandlingene. For 2005 var Norges pliktige bidrag til Ozonfondet om lag 9 mill. kroner.

Dersom et foreliggende forslag om raskere nedtrapping enn hittil forutsatt av bruk av metylbromid i utviklingsland blir vedtatt i 2005, kan dette føre til behov for en økning av fondet. Regjeringen vil eventuelt komme tilbake til dette i revidert nasjonalbudsjett for 2006.

Mål

Bevilgningen vil i hovedsak bli brukt til å støtte utviklingslandenes utfasing av ozonnedbrytende stoffer, inkludert bistand til frivillig raskere utfasing av skadelige stoffer enn det utviklingslandene har forpliktet seg til.

Rapport 2004

Bruken av Ozonfondets midler til støtte for utviklingslandenes utfasing av bruk av ozonnedbrytende stoffer fortsatte etter forutsetningene.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 140 220 000 kroner. Det legges opp til følgende indikative fordeling:

- Bistandsandel av Norges regulære bidrag til FN: 9,9 mill. kroner,
- Bistandsandel av Norges regulære bidrag til ILO: 2,1 mill. kroner,
- Bistandsandel av Norges regulære bidrag til UNIDO: 5,5 mill. kroner,
- Bistandsandel av Norges regulære bidrag til FAO: 8,7 mill. kroner,
- Bistandsandel av Norges regulære bidrag til WHO: 13,5 mill. kroner,
- Refusjon av bistandsandeler av regulære bidrag til internasjonale organisasjoner som forvaltes av andre departementer: 8,3 mill. kroner,
- Den globale miljøfasiliteten GEF 44 mill. kroner,
- GEF – Frivillige klimafond 39 mill. kroner,
- Ozonfondet – Montrealprotokollen 9 mill. kroner,
- Den internasjonale organisasjon for tropisk tømmer (ITTO) 220 000 kroner.

Post 79 Ekspertes, juniorekspertes og FNs fredskorps

Situasjonsbeskrivelse

Juniorekspertes er yngre fagfolk som rekrutteres og finansieres fra Norge, men som blir ansatt og forvaltet av den enkelte organisasjon. Siden Norge inngikk de første juniorekspertavtalene i 1961, er om lag 500 juniorekspertes stilt til disposisjon for 17 FN-organisasjoner.

I 2004 ble ingen ekspertes finansiert over posten. Slik finansiering bør primært dekkes innenfor rammene av program- og prosjektbevilgningene.

Det er iverksatt en forsøksordning med stipend til praktikanter i FN-organisasjoner. Ordningen foreslås videreført i 2006.

Mål

Rekrutteringen, spesielt av juniorekspertes, bidrar til å styrke utviklingsarbeidet i FN ved å stille yngre norske fagfolk til disposisjon, tilbakefører innsikt i organisasjonenes arbeid til norske miljøer og utgjør en viktig rekrutteringsbase for videre arbeid i internasjonale organisasjoner. Mange juniorekspertes er blitt tilbudt stillinger for fortsatt arbeid i FN, og de er et viktig virkemiddel for rekruttering av nordmenn til FN-systemet. Bevilgningen skal i hovedsak brukes til å finansiere rekruttering av juniorekspertes. En mindre del av bevilgningen kan også benyttes til å finansiere nordmenn i FNs fredskorps.

Rapport 2004

Juniorekspertprogrammet representerte 52 årsverk fordelt totalt på 52 personer, hvorav 45 kvinner og 7 menn, i løpet av året. Geografisk fordeling av årsverkene var 24 ved organisasjonenes hovedkontorer, 17 i Afrika, 9 i Asia og 2 i Latin-Amerika.

Seks nordmenn gjorde tjeneste i FNs fredskorps med til sammen fem årsverk. Juniorekspertene og fredskorpsdeltakerne arbeider i det alt vesentlige innenfor prioriterte områder i utviklingssamarbeidet, herunder landbruk, utdanning, godt styresett, menneskerettigheter, hiv og aids, fattigdomsreduksjon, kvinner og flyktninger.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 47 mill. kroner.

Post 80 Bidrag til globale fond, kan overføres

Flere globale fond for helseformål er blitt etablert utenom FN-systemet i løpet av de seneste år. Disse

partnerskapene representerer et særegent samarbeid mellom statlige og private aktører, for enkelte fonds vedkommende også multilaterale organisasjoner. Fondene representerer en måte å tiltrekke og kanalisere tilleggsressurser til viktige oppgaver som ikke mottar tilstrekkelige finansielle ressurser på annen måte. Den samlede støtten over denne posten til de globale helsefondene var 450 mill. kroner i 2004.

Vaksinealliansen GAVI

Situasjonsbeskrivelse

Den globale vaksinealliansen GAVI ble etablert i 1999 som et samarbeid mellom offentlige og private aktører og med UNICEF og WHO som sentrale partnere. Hensikten med GAVI er å bidra til at alle barn i fattige land får et fullverdig vaksinetilbud. Alliansen har satt nytt fokus på vaksine etter et tiår med fallende vaksinedekning i utviklingsland. GAVI er en tilleggsinvestering som støtter opp om og videreutvikler primærhelsetilbudet. Alliansen legger stor vekt på koordinering på landnivå under nasjonal ledelse og på utvikling av strategier for langsiktig, bærekraftig finansiering. GAVI skal bidra med mer midler, mer effektivt samarbeid, bredere partnerskap og raskere tilgang til nye vaksiner.

Norge gikk inn i GAVIs styre 1. januar 2005 og representerer også OECD-styremedlemmene i GAVIs eksekutiv komité. Norge har vært særlig aktiv med å bidra faglig til alliansens arbeid med å styrke helsetjenestens kapasitet, ved å identifisere flaskehalsene og fokusere på løsninger som gir bedre og mer varig dekning av tjenestetilbudet. Det legges fra norsk side vekt på god koordinering og bredt samarbeid på landnivå og å sette vaksinetilbudet inn i en sammenheng med andre helsetjenester og tiltak på måter som både øker vaksinedekning og styrker helsesystemet som helhet. I 2000 forpliktet Norge seg til å bidra med 1 mrd. kroner til GAVI over fem år. Tildelingene lå fra 2001-2003 på om lag 200 mill. kroner årlig. I 2004 forpliktet Norge seg til å bidra med 300 mill. kroner årlig frem til 2010. Samlet bidrag til GAVI vil da beløpe seg til 2,7 mrd. kroner.

Mål

GAVI vil bl.a. bidra til at:

- alle land oppnår 90 pst. dekning av befolkningen med rutinevaksiner nasjonalt, med minst 80 pst. dekning i alle distrikter innen 2010,
- verden vil være fri for polio innen 2005,
- hepatitt vaksine er introdusert i alle land innen 2007.

Videre vil GAVI sikre at det foreligger oppdatert kunnskap om sykdomsbyrde knyttet til nye vaksiner under utvikling (Pneumokokker, Haemofilus influensa og Rotavirus) og redusere den tiden det tar før slike nye vaksiner introduseres i fattige land og blir allment tilgjengelige i disse landene. En mindre del av bevilgningen vil benyttes til å finansiere vaksinearbeidet i GAVI-partnerne WHO og UNICEF.

Rapport 2004

Samlet norsk bistand til GAVI i 2004 var 300 mill. kroner, hvorav 20 mill. kroner til WHO og 10 mill. kroner til UNICEF. Norge er den nest største bilaterale giver til GAVI etter USA. GAVI har siden starten reddet over 700 000 liv gjennom vaksiner.

Ved slutten av 2004 hadde 71 av i alt 75 land som kvalifiserer for støtte fra vaksinefondet fått godkjent sine søknader til GAVI, og USD 447 mill. var til sammen utbetalt for finansiering av nye vaksiner, for mer generell vaksineprogramstøtte og for støtte til engangsutstyr som beskytter mot smitteoverføring. Av de 71 landene er 40 minst utviklede land. Litt over 50 pst. av det som var utbetalt fra GAVI frem til slutten av 2004, gikk til disse landene. Vedrørende det første målet er det kun 50 land, tilsvarende 26 pst., som har 90 pst. dekning nasjonalt, og kun ni land, tilsvarende 12 pst., som har 80 pst. dekning i alle distrikter pr. juni 2004.

Når det gjelder polioutryddelse trengs det rask og målrettet innsats i noen få land i vest- og sentral Afrika. Det globale målet om å utrydde polio innen utgangen av 2005 vil ikke nås, og er derfor skjøvet noe på.

GAVI har bidratt til at hepatittvaksine, ved utgangen av 2004, er introdusert i 49 land, tilsvarende 82 pst. av landene, og målet er innen rekkevidde.

Støtte fra GAVI har resultert i at åtte millioner flere barn enn det som ellers ville vært dekket gjennom nasjonale program nå er vaksinert med tradisjonelle vaksiner. Dessuten er 70,5 millioner barn vaksinert med hepatitt B vaksine, 8,2 millioner barn med Hib og 7,3 millioner barn mot gul feber. 37 land bruker nå bare selvdestruerende engangssprøyter for alle sine vaksinasjoner. GAVI har snart levert ut én milliard slike engangssprøyter.

GAVI utbetaler bidrag basert på oppnådde resultater gjennom et insentivsystem. Dokumentert og verifisert økning i vaksinedekning knyttes til et fast bidrag per barn som er vaksinert. Land som ikke viser økt dekning får ikke slik tilleggsfinansiering, men støtte til å bedre resultatene.

Gjennom 2004 ble det også gjort viktige nye skritt i arbeidet med økonomisk bærekraft. Landene fikk mer erfaring med å utarbeide langsiktige planer for finansiering av sine vaksineprogram. En forutsetning er at det blir mulig å få ned prisen på vaksiner gjennom økt etterspørsel og konkurranse. Inntil det skjer må det finnes overgangsordninger. GAVI har i 2004 nedlagt mye arbeid i å utvikle et opplegg for å bruke immunisering som pilot for en ny internasjonal finansieringsfasilitet (IFF) som skal mobilisere ekstra ressurser til bistand.

Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GFATM)

Situasjonsbeskrivelse.

Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GFATM) ble vedtatt opprettet av spesialsesjonen om hiv og aids i FNs generalforsamling i juni 2001. GFATM ble formelt etablert i 2002. GFATM skal mobilisere tilleggsfinansiering til bekjempelse av disse tre mest ødeleggende fattigdomsrelaterte sykdommene i verden, og dermed bidra til å nå tusenårs målet om å stanse og reversere spredningen av hiv og aids og andre dødelige smittsomme sykdommer.

GFATM er en finansieringsmekanisme, og ikke en organisasjon som selv iverksetter tiltak. I fondets styre sitter representanter fra myndigheter i giverland og mottakerland, stiftelser, frivillige organisasjoner og næringslivet, og også nettverk av personer som lever med de tre sykdommene. Det er lagt vekt på bred geografisk representasjon. De frivillige organisasjonene som er representert i GFATMs styre, er opptatt av at viktige samfunnsinnsatser som disse organisasjonene står for, skal få sin del av midlene.

Fra norsk side har en særlig arbeidet for stramme fattigdomskriterier for utvelgelse av land som kan tildeles midler fra fondet. Norge har også lagt vekt på at innsatsen på landnivå må koordineres under ledelse av mottakerlandets myndigheter og med utgangspunkt i landets egne utviklingsplaner, gjennomførings- og rapporteringssystemer.

I løpet av fondets fem første år (2002 – 2007) skal programmene som hittil er godkjent, gi antiretroviral-behandling (ARV) til 1,6 millioner aidssyke mennesker. Videre skal 52 millioner mennesker skal nås med frivillig hiv-testing og rådgivning, og mer enn 1 million foreldreløse barn skal få støtte til utdanning, medisinsk hjelp og omsorg. Det skal behandles 3,5 millioner tuberkulose tilfeller, og det skal distribueres 108 millioner moskitonetter for å hindre malariasmitte og 145 millioner behandlingsdoser for malaria.

Fondet lyste ut sin fjerde søknadsrunde i januar 2004, og det ble i november 2004 tillyst en femte runde i 2005. Fram til årsskiftet 2004/2005 hadde fondet mottatt tilsagn om bidrag på totalt USD 5,9 mrd., som går til dekning av inngåtte forpliktelser i første til og med fjerde utlysingsrunde, og delvis dekning av den femte runden som er utlyst i 2005. Samlet ressursbehov for 2005 er anslått til USD 2,3 mrd. Fondet mangler fortsatt USD 367 mill. for å dekke behovet i 2005.

For perioden 2006-2007 er behovet anslått til USD 7,1 mrd. Dette vil representere en formidabel vekst i fondet midler. Det er i 2004/2005 gjennomført drøftinger for å komme fram til en frivillig ordning med påfyllingsforhandlinger. Drøftingene ble avsluttet primo september med en påfyllingskonferanse for toårsperioden 2006 – 2007. Denne ble ledet av FNs generalsekretær Kofi Annan. En rekke givere lovet å fordoblet sine bidrag, blant andre Norge. Norge bidro som del av en større pakke med satsing på hiv og aids. Gjennom dette forventes det at Norge vil kunne opprettholde sin historiske andel på 1,5 pst. av fondets innsamlede midler. Under konferansen ble det totalt gitt tilsagn om USD 3,7 mrd. Dette representerer en underdekning på 48 pst. i forhold til behovet på USD 7,1 mrd. Det vil bli en ny påfyllingskonferanse i juni 2006. I mellomtiden vil en viktig oppgave for Det globale fondet være å tiltrekke seg nye givere med friske midler, slik at behovet for toårsperioden vil kunne dekkes.

Det norske totale bidraget i 2005 er på 126,5 mill. kroner.

Mål

GFATM har som mål å mobilisere og fordele midler til forebygging og behandling av hiv og aids, tuberkulose og malaria.

Rapport 2004

Ved utgangen av 2004 hadde GFATM vedtatt å støtte omtrent 310 programmer i om lag 125 land med til sammen USD 3,1 mrd. Norge støttet GFATM med 125 mill. kroner i 2004. Geografisk fordelte tildelingene 2002-2004 seg med 61 pst. til Afrika, om lag 20 pst. til Asia, 9 pst. til Latin-Amerika og 7 pst. til Øst-Europa og Sentralasia. Av midlene gikk 56 pst. til bekjempelse av aids, 31 pst. til bekjempelse av malaria og 13 pst. til bekjempelse av tuberkulose. Nesten halvparten av midlene brukes til medisiner og andre forsyninger. 70 pst. av landene som får støtte er i kategorien lavinntektsland.

Det internasjonale aidsvaksineinitiativet (IAVI)

Situasjonsbeskrivelse

Det internasjonale aidsvaksineinitiativet (IAVI) er et partnerskap som arbeider for å utvikle en hivforebyggende vaksine. Utviklingen av en slik vaksine vil være det mest effektive middel i arbeidet med å kontrollere hivepidemien. I tillegg til forskning og utvikling, vil IAVI etter hvert også arbeide for å sikre produksjonskapasitet, forsvarlig kvalitetskontroll og bred tilgjengelighet.

IAVI støttes økonomisk av en rekke land, næringsliv, private stiftelser og Verdensbanken.

Norge har støttet IAVI siden 2001. Norge sitter ikke i IAVIs styre, men har årlige møter med IAVIs ledelse. Fra norsk side har man i dialogen vært særlig opptatt av å sikre at en vaksine blir tilgjengelig i utviklingsland. Dette er noe IAVI selv også setter søkelyset på.

Totalbidraget til IAVI i 2004 var 15 mill. kroner.

Mål

IAVI arbeider for å:

- mobilisere økonomisk støtte til det globale arbeidet for å utvikle en hiv-vaksine,
- øke tempoet i forskningen omkring en hiv-vaksine,
- støtte vaksineforskning i utviklingsland,
- oppmuntre til at farmasøytisk industri i større grad deltar i forskning og utvikling av en hiv-vaksine,
- sikre at en fremtidig vaksine blir tilgjengelig for alle.

Rapport 2004

IAVI fortsetter prosessen for å identifisere prioriteringer for innsatsen når det gjelder påvirkningsarbeid overfor nasjonale myndigheter og industrien. Dette er viktig for å sikre finansiering av vaksineforskningen samt påse at en fremtidig vaksine blir tilgjengelig for alle.

I 2003-2004 ble det startet opp et stort arbeid med utprøving av forebyggende aidsvaksiner. Forsøkene foregår i et titalls land verden over. Tusentalls frivillige personer deltar i forsøkene. Arbeidet skjer bl.a. i samarbeid med universitetene i Nairobi og Oxford. Som forberedelse til klinisk utprøving av vaksinen bygget IAVI opp en avdeling for vaksineutprøving ved et forskningsinstitutt i Uganda. For å øke tempoet og effektiviteten i vaksineforskningen er det viktig å forske på flere vaksinekandidater samtidig. IAVI står bak fem kandidater av i alt om lag 30 vaksinekandidater under utprøving verden over. Ytterligere forsøk er under utrulling.

Det internasjonale partnerskap for mikrobisider (IPM)

Situasjonsbeskrivelse

Det er nå flere kvinner enn menn som smittes med hiv. For å sikre kvinner mulighet til å beskytte seg mot hivsmitte ble det i 2002 etablert et nytt initiativ, Det internasjonale partnerskap for mikrobisider (IPM). En mikrobiside er et produkt som forhindrer overføring av hiv-viruset. Trygge og effektive mikrobisider vil gi kvinner evne til selv å redusere muligheten for å pådra seg hiv-infeksjon. Det er bred enighet om at slike produkter vil kunne ha stor betydning for å forhindre smitte til jenter, kvinner og ufødte barn. Det er et paradoks at gifte, monogame kvinner på grunn av sine ektemenns adferd representerer en stor risikogruppe.

IPM er en uavhengig organisasjon opprettet som følge av en konsultasjonsprosess initiert av Rockefeller Foundation. IPM skal stimulere og finansiere utvikling, produksjon og distribusjon av mikrobisider. Det er foreløpig ingen mikrobisider tilgjengelig på markedet, og det gjenstår fremdeles mye forskning og utprøving. Selve godkjenningsprosessen som legemiddel er forventet å bli svært komplisert. Nyere utvikling på feltet indikerer at en rimelig og brukervennlig mikrobiside kan være tilgjengelig rundt 2010. Selv et delvis effektivt produkt som når ut til et begrenset antall kvinner verden over, har potensiale til å forhindre tre millioner infeksjoner i løpet av tre år.

IPM samarbeider med Det internasjonale aids-vaksineinitiativet IAVI, bl.a. i utvelgelsen av steder for klinisk uttesting. IPM driver også påvirkningsarbeid overfor myndigheter og den farmasøytiske industrien. Den senere tid har man fra norsk hold vært meget bevisst feminisering av epidemien og konsekvensene av dette. For å bidra til å demme opp for denne tendensen har det vært lagt stor vekt på utviklingen av beskyttelsesmidler for kvinner. Rammen for samarbeidet med IPM har derfor økt sterkt de senere årene. IPM ble i 2004 støttet med 10 mill. kroner, et beløp som ble doblet i 2005. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen i 2006 med 5 mill. kroner.

Mål

IPMs mål er å:

- øke finansiering og utvikling av mikrobisider globalt,
- skape en oversikt over forskningen på feltet og koordinere innsatsen til forskjellige aktører,
- sikre tilgjengelighet i utviklingsland av fremtidige mikrobisider.

Rapport 2004

IPM har siden oppstarten arbeidet med bl.a. kartlegging av produkter for videre uttesting. Globalt er det nå fem mikrobisidkandidater under utprøving. IPM har i 2004 videreført planleggingsarbeidet med tanke på å bygge opp steder for klinisk uttesting og knyttet kontakter med den farmasøytiske industrien. Det legges videre stor vekt på å komme frem til tilfredsstillende distribusjon av produktene så snart disse er ferdigstilt. Å sikre allmenn, global tilgjengelighet vil være maktpåliggende for at mikrobisidene skal kunne fylle en viktig funksjon i kampen mot hiv og aids. Arbeidet i 2004 viser at IPM er en meget sentral aktør i dette arbeidet, i første linje for å kunne tilby denne type preventive middel.

Norge støttet IPM med 10 mill. kroner i 2004, noe som utgjorde i overkant av 5 pst. av de totale bidrag. Dette er en vekst fra tidligere. Norge var den femte største giveren. Stiftelsen til Bill og Melinda Gates er største giver, og bidrar med nesten 45 pst. av programmets midler. IPM har i 2004 jobbet aktivt for å tiltrekke seg nye givere. Norge har bidratt til dette. I 2005 har IPM sikret seg støtte fra flere nye land.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 621,041 mill kroner under posten. Som indikative plantall legges det opp til å støtte GAVI med 300 mill. kroner, IAVI med 25 mill kroner, IPM med 25 mill kroner og GFATM med 271,041 mill kroner

Post 81 Tilskudd til internasjonal landbruksutvikling, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Langt de fleste fattige i utviklingslandene bor på landsbygda. En bedring av deres kår vil i første omgang avhenge av landbruksutvikling. Landbruksforskningen må derfor bli mer relevant i kampen mot fattigdom og sult. Forskningen må vektlegge bærekraftig utvikling og ta inn over seg at landsbygdbefolkningen i sine tilpasninger oftest integrerer ulike former for bruk av naturressursene som fisk, dyr, skog og jordbruksvekster. Den rådgivende gruppen for internasjonal landbruksforskning (CGIAR) bidrar med sine 15 forskningsentra til å fremskaffe kunnskap for å fremme landbruket i utviklingsland. Sentrenes virksomhet omfatter alt fra forskning på produksjonsvekst, skadedyrbekjempelse, akvakultur og utnyttelse av skogprodukter, til forskning på ressursforvaltning og lokale tilpasningsformer.

CGIAR har i stor grad vært organisert i form av sentre som har konsentrert seg om visse typer produkter, som, ris, hvete og mais, husdyr, eller spesielle agroøkologiske soner, som tørreland eller tropisk område. Sentrene har i stor grad fungert uavhengig av hverandre. Kontakten med nasjonale forskningsinstitutter har vært varierende, og i flere utviklingsland har de funnet det krevende å forholde seg til individuelle sentre med egne prosjekter. CGIAR er inne i en omstillingsprosess for å imøtekomme givernes krav om bedret samarbeid og sterkere fattigdomsfokus. Norge har i styresammenheng vært en pådriver for denne omstillingen. Det sitter i dag norske forskere i en rekke av CGIAR-sentrenes styrer. De sitter i styrene i egen kapasitet, og ikke som representanter for Norge.

Bevaringen av verdens plantearv trues av utilstrekkelig finansiering av sentrale genbanksamlinger. FNs ernærings- og landbruksorganisasjon (FAO), Den rådgivende gruppen for internasjonal landbruksforskning CGIAR, og en rekke enkeltpersoner har sammen tatt initiativ til å danne et internasjonalt fond til bevaring av plantegenetiske ressurser for framtidige generasjoner. Det globale fondet for frø mangfold (GCDT) ble etablert i 2004 for å bidra til å bedre lagringen av frø gjennom å støtte drift av genbanker. Fondet er en uavhengig institusjon som opererer under Traktaten for plantegenetiske ressurser for mat og landbruk, med både FAO og CGIAR i styret. Fondets målsetting er å reise USD 260 mill. hvor rentene skal brukes til å forbedre oppbevaringen av frø i utvalgte genbanker.

De siste tiår har man sett en stadig sterkere utvikling i retning av at rettighetene til både metoder og resultater innen bioteknologisk forskning privatiseres gjennom patentering. Dette kan hindre viktig nyskaping og kan også bidra til å avskjære utviklingsland fra å ta i bruk ny og viktig kunnskap. Biological Innovations for Open Society (BIOS), er et initiativ som har som formål å gjøre biologiske forskningsresultater og metoder mer tilgjengelige for allmennheten. Norge har besluttet å støtte arbeidet med å etablere BIOS. Prosjektet skal utvikles i regi av et CGIAR-institutt.

Mål

Bevilgningen kan brukes til:

- internasjonal forskning innen Den rådgivende gruppen for internasjonal landbruksforskning, CGIAR, for å bidra til fattigdomsreduksjon og å redusere sult gjennom bærekraftig landbruksutvikling,
- å støtte arbeidet for å sikre verdens plantegenetiske ressurser, bl.a. gjennom Det globale fondet for frø mangfold,
- å støtte arbeidet med å styrke allmennhetens tilgang til bioteknologiske forskningsresultater og metoder.

Rapport 2004

Norge har i styresammenheng gått inn for å styrke samarbeidet mellom CGIAR-sentrenes. Norge har derfor støttet seks av de tverrgående endringsprogrammene og systemsammenføyende programmene. Mens ønsket om økt samarbeid i hovedsak har vært givervrevet, bidrar sentrene nå mer aktivt enn tidligere for å gi samarbeidet et innhold. Sentrene har bl.a. etablert et felles kontor ledet av en tidligere senterleder. Arbeidet for å vurdere de norske kriteriene for fordeling av støtten mellom sentre ble påbegynt i 2004, og videreført i 2005. Det legges opp til at alle sentre fortsatt vil støttes, men sentre som bidrar til samarbeid sentrene imellom, vil belønnes.

Norge besluttet å avvikle grunnstøtten til ICIPE, et uavhengig insektsforskningsinstitutt i Kenya, utenom CGIAR-rammen, for å konsentrere innsatsen under denne posten.

Norge bidro med 85 mill. kroner til CGIAR i 2005. Norge rangerte i 2004 som giver nr. 11 med 3 pst. av det totale bidraget til CGIAR.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 110 mill. kroner.

Kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Verdensbanken, <i>kan overføres</i>	583 270	730 000	730 000
71	Regionale banker og fond, <i>kan overføres</i>	565 289	695 900	639 000
72	Samfinansiering via finansinstitusjoner, <i>kan overføres</i>	341 001	465 500	534 500
	Sum kap. 171	1 489 560	1 891 400	1 903 500

Verdensbanken og de regionale utviklingsbankene kjennetegnes ved visse organisatoriske felles trekk. Foruten å drive utlånsvirksomhet på svært gunstige markedsvilkår til mellominntektsland, har de alle utviklingsfond for utlån og gavebistand til de fattigste landene. Utviklingsfondene finansieres for en stor del ved bidrag fra giverland. Lånene fra International Development Association (IDA), Verdensbankens utviklingsfond, er rentefrie, avdragsfrie i 10 år og har 40 års nedbetalings- tid. I tillegg gis en betydelig del av bistanden via utviklingsfondene på gavevilkår. Fondene blir regelmessig påfylt etter omfattende forhandlinger om nivå, byrdefordeling og utviklingspolitiske retningslinjer for bruk av midlene. Forhandlingene er også en viktig arena for politikktutforming som legger premisser for bankenes virksomhet. I påfyl- lingsforhandlingene for den enkelte bank bygger man på erfaringene fra forhandlingene i de andre bankene, hvilket bidrar til konsistens i deres poli- tikk overfor låntakerlandene.

Styret er utviklingsbankenes utøvende myndig- het, med ansvar for den løpende virksomhet. Norge er representert i alle bankenes styre, og har stemmevekt etter andel av aksjekapitalen. Stemmevekten kommer imidlertid sjelden til anvendelse, da en bestreber seg på å fatte beslut- ninger ved konsensus etter forhandlinger. Norge er i valggruppe med bl.a. de andre nordiske land i alle bankene. Vi representeres i hver bank av et valggruppekontor med utsendinger fra hovedste- dene basert på et avtalt rotasjonssystem. Valggrup- pekontorets leder (eksekutivdirektør) er valggrup- pelandenes felles styrerepresentant. Felles posisjo- ner utarbeides gjennom en løpende koordinerings- prosess. Det aktive nordiske samarbeidet gir potensielt større gjennomslag og gehør for Norges synspunkter i utviklingsbankene. Norges bidrag til bankene vurderes i forhold til deres effektivitet, bidrag til giverharmonisering og oppnådde resulta- ter over et lengre tidsperspektiv.

I forbindelse med kapitalpåfylling under Det internasjonale utviklingsfondet, Det asiatiske utvi-

klingsfondet, Det afrikanske utviklingsfondet, Det internasjonale fond for landbruksutvikling, Det fel- les fond for råvarer og Den globale miljøfasiliteten innfris norske forpliktelser ved å utstede gjelds- brev. Påfyllingsperioden strekker seg vanligvis over 3-4 år. Gjeldsbrevene utstedes og budsjettbe- lastes én gang per år i denne perioden. Dette er en internasjonalt innarbeidet praksis som Norge har anvendt siden 1960-tallet. Gjeldsbrevene tjener som organisasjonenes sikkerhet for inngåelse av forpliktelser. Organisasjonene trekker på gjelds- brevene over tid og ved behov.

Norge har, som andre giverland, tidvis gitt enkelte av organisasjonene anledning til å trekke raskere ned på gjeldsbrevene enn forbrukstakten tilsier. Avkastningen som fondene får ved å inves- tere disse midlene, kan brukes i samsvar med avtale inngått som en del av påfyllingsforhandlin- gene. Hensikten med forserte trekk er i hovedsak å videreføre eller øke den enkelte givers bidrag under en kapitalpåfylling uten å belaste statsbud- sjettet tilsvarende.

Ordningen med budsjettbelastning ved utste- delse av gjeldsbrev og forsert trekk på gjeldsbrev forutsetter egen fullmakt fra Stortinget for at denne praksis skal kunne videreføres. Et Stortings- vedtak av 8. januar 1984 sier at det ikke skal være anledning til å fremskynde utbetalinger, slik at mottakeren kan plassere tilskudd som rentebæ- rende innskudd for å oppnå inntekter i tillegg til det bevilgede beløp. Det kan derfor stilles spørs- mål om gjeldene praksis er i samsvar med Stortin- gets bevilgningsreglement. Det er derfor nødven- dig med særskilt samtykke fra Stortinget for å kunne videreføre dagens praksis, jf. forslag til romertallsvedtak.

Post 70 Verdensbanken, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Verdensbankgruppen består av International Bank for Reconstruction and Development (IBRD), International Development Association (IDA),

International Finance Corporation (IFC) og Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA). IBRD gir hovedsaklig lån til mellominntektsland. Per i dag kan 81 land låne fra IDA. 15 land kan låne både fra IDA og IBRD. I perioden 2003-2005 gis rundt 20 pst. av IDAs bistand til de fattigste landene som rene gavemidler. For perioden 2005-2008 forventes dette å øke til om lag 30 pst. IFC og MIGA fokuserer på utvikling av privat sektor.

Verdensbankens styre har 24 medlemmer. Norge har felles styrerepresentant med de øvrige nordiske og baltiske land. For tiden er styrerepresentanten islandsk. Norges formelle stemmevekt i Verdensbanken er 0,64 pst.

Siden begynnelsen av 1990-tallet har man vært vitne til en betydelig endring i Verdensbankens politikk, og det er i dag stor grad av samsvar mellom denne og norske utviklingspolitiske prioriteringer. Hovedutfordringen fremover er å sikre at politikken i enda større grad omsettes i praksis og reflekteres i alle ledd av bankens virksomhet. Norge har særlig fremhevet at Verdensbanken må bidra sterkere til giverkoordinering og harmonisering på landnivå. Dette er fortsatt en betydelig utfordring, selv om Verdensbanken de siste årene har foretatt en omfattende omstillings- og desentraliseringsprosess som følge av økt fokus på fattigdomsbekjempelse. Dette har bl.a. innebåret at landrepresentasjonen er blitt styrket.

Verdensbanken begynte i 2004 en gjennomgang av dens kondisjonalitet (betingelser) knyttet til långivning. Denne gjennomgangen må anses som en del av Verdensbankens arbeid for å bidra til økt harmonisering blant givene. Gjennomgangen vil pågå frem til høsten 2005 da resultatet av gjennomgangen skal rapporteres til Utviklingskomiteen. I forbindelse med gjennomgangen har man allerede begynt konsultasjoner med givere, mottakere og det sivile samfunn. Norge deltar aktivt i denne diskusjonen, i nært samarbeid med Storbritannia, med sikte på endring i bruken av kondisjonalitet i Verdensbanken. Målet er at Verdensbanken skal bidra til at giversamfunnet får en mer forutsigbar holdning til kondisjonalitet knyttet til långivning. Fra norsk side har man vært opptatt av at banken skal sette fattigdomsreduksjon høyest på sin dagsorden, og dens støtte til arbeidet med nasjonale fattigdomsrettede utviklingsstrategier («Poverty Reduction Strategy» – PRS) står sentralt i dialogen med banken.

Verdensbanken har nå igangsatt en prosess med sikte på at institusjonen i størst mulig grad bør bruke mottakerlandenes egne systemer for å sikre at sosiale og miljømessige konsekvenser blir ivarettatt i prosjekter finansiert av Verdensbanken. Dette er helt i tråd med norsk politikk. Denne pro-

sessen, samt den ovennevnte gjennomgangen av Verdensbankens kondisjonalitet, viser at 2004 var et år hvor Verdensbanken startet opp viktige og nødvendige prosesser knyttet til harmonisering.

Norge har i mange år arbeidet for å sikre at den sosiale dimensjon ved utviklingsprosessen og miljø- og likestillingshensyn integreres i Verdensbankens virksomhet. De siste årene har Verdensbankens tilnærming til menneskerettigheter blitt et stadig mer aktuelt tema. I 2004 tok Norge initiativ til at den nordisk-baltiske valggruppen skal vurdere hvordan Verdensbankens arbeid med menneskerettigheter kan styrkes.

Norge har også engasjert seg i bankens arbeid for fredsbygging, ikke minst i land som har vært gjennom konflikter.

Selv om man fortsatt ikke er blitt enige i spørsmålet om hvordan man skal øke utviklingslandenes innflytelse i Verdensbanken, er dette fortsatt på dagsorden. Siden 2003 har man iverksatt tiltak for å øke kapasiteten ved valggruppekontorene til de afrikanske representantene i Verdensbankens styre, å bedre dialogen mellom afrikanske hovedsteder og deres representanter i Verdensbanken og å styrke deltakelse fra utviklingslandene i IDA-forhandlingene.

I tråd med norske holdninger har Verdensbanken i 2004 fortsatt arbeidet for større åpenhet i institusjonens virke, bl.a. med forslag om økt offentliggjøring av dokumentasjon og styrket dialog med frivillige organisasjoner. Det er i første rekke utviklingslandene som i styresammenheng til nå har bremsset denne bevegelsen i retning av større åpenhet.

Gjennom støtte til Verdensbankens fond for miljø og sosial utvikling (TFESSD), bidrar Norge til utviklingen av analyseverktøyet Poverty and Social Impact Analysis (PSIA). PSIA blir brukt til å vurdere hvordan ulike reformer vil påvirke fattige og sårbare befolkningsgrupper, og er utgangspunkt for forslag til tiltak som sikrer at disse ikke blir skadelidende. Norge har sammen med Storbritannia vært en sterk pådriver for at banken skal utvikle og anvende et slikt analyseverktøy, og har finansiert mye av det analytiske arbeid som ligger bak PSIA. For banken representerer PSIA et bredere sosiologisk og politisk analyseverktøy enn det som tidligere er brukt, og det er nå i ferd med å bli integrert i bankens saksbehandlingsrutiner.

Mål

Verdensbankens sentrale mandat er fattigdomsbekjempelse. Målsettingen og kriteriene for fordelingen av IDA ressurser, Verdensbankens utviklingsfond, fremkommer i sluttrapportene fra den 14.

påfyllingen av IDA. Rammeverket for IDA kjenne- tegnes av en helhetlig tilnærming til fattigdomsre- duksjon med to hovedsøyler; utvikling av mennes- kelige ressurser innenfor sektorer som helse og utdanning, og fremme av en bærekraftig økonomisk vekst. Utlån fra IDA 14 vil gå til å støtte den fattigste gruppen utviklingsland. Målet fra tidligere IDA- påfyllinger om at om lag halvparten av bistanden fra IDA skal gå til Afrika, er videreført for IDA 14-perio- den. Verdensbanken skal legge mottakerlandenes egne utviklingsstrategier til grunn for støtten fra IDA. Bistand fra IDA skal bygge opp under motta- kerlandenes innsats for å nå FN's tusenårsmål.

Rapport 2004

Verdensbanken ga i 2004 tilsagn om lån for USD 20,1 mrd. (omlag 129 mrd. kroner), hvorav USD 9,0 mrd. dollar (omlag 58 mrd. kroner) var på kon- sesjonelle vilkår fra IDA. 20 pst. av bankens sam- lede utlån gikk til Afrika sør for Sahara, mens 46 pst. av bistanden fra IDA ble denne regionen til del. Hva angår IDAs bidrag til oppnåelse av FN's åtte tusenårsmål gikk alle bidrag fra IDA i 2004 til bekjempelse av fattigdom og var således innrettet for å fremme tusenårsmål nr.1; å utrydde ekstrem fattigdom og sult.

Av IDAs utlån på om lag USD 9 mrd., gikk bl.a. om lag USD 579 mill. til å fremme mottakerlande- nes oppnåelse av allmenn utdanning, USD 344 mill. gikk til å fremme likestilling og styrking av kvin- ners stilling, USD 63 mill. gikk til å redusere døde- ligheten blant barn, USD 80 mill. gikk til å bedre gravide og fødende kvinners helse, USD 354 mill. gikk til bekjempelse av hiv og aids, malaria og andre sykdommer, USD 516 mill. gikk til å sikre en miljømessig bærekraftig utvikling, mens USD 421 mill. gikk til å styrke et globalt partnerskap for utvikling. USD 2 357 mill. gikk til såkalte tusenårs- målsrelaterte prosjekter.

Bankens uavhengige evalueringsenhet (OED) gjennomførte i 2004 en gjennomgang av 21 land- strategier for å vurdere hvor vellykkede Verdens- bankens operasjoner i disse landene har vært. Av disse 21 landene, finnes det både land som kan få IDA-lån og IBRD-lån. Banken skiller mellom land som har en positiv utvikling med hensyn til økono- misk vekst og fattigdomsreduksjon, land som viser tegn til en positiv utvikling og land der utviklingen er liten eller negativ. I alle landene som hadde en god utvikling peker OED på at bankens virksom- het i disse landene har vært vellykket. Selv i noen av landene med negativ utvikling anså evaluerin- gen bankens bistand som fullt ut tilfredsstillende.

Verdensbankens egen gjennomgang av dens bidrag til fattigdomsreduksjon 2004, viser likevel at

det er vanskelig å nå de fattigste befolkningsgrup- pene slik at disse selv kan komme seg ut av fattig- dommen. Hva angår bankens økning av innsats innenfor helse og utdanning, har ikke denne i til- strekkelig grad blitt vurdert opp mot kvaliteten på tjenestene og i hvilken grad denne når de fattigste.

Verdensbanken arbeider målbevisst for å få til en mer helhetlig tilnærming til fattigdomsreduk- sjon i mottakerlandene. Bankens fattigdomsstra- tegi fra 2001 slår også klart fast at innsatsen skal være basert på mottakerlandenes egne prioriterin- ger slik de er nedfelt i nasjonale fattigdomsstra- tegier (PRS). Banken baserer videre sin virksomhet på nasjonale landstrategier. Evalueringen av land- strategiene viser at banken fortsatt sliter med å få til en helhetlig tilnærming i sine operasjoner på landnivå. Dette gjelder også midler allokert gjen- nom gjeldsletteinitiativet HIPC for sterkt gjeldstyn- gede land og andre globale programmer. Evaluate- ringen påpeker at den manglende helhetlige til- nærmingen bl.a. skyldes at banken ikke har tilstrekkelig landkunnskap og forståelse for de nasjonale politiske prosesser. Evalueringen viser videre at innsatsen synes å ha lyktes best innenfor utdannings- og helsesektoren.

Evalueringen viser helt klart at långivning først vil lykkes og bidra til fattigdomsreduksjon, dersom nasjonale myndigheter fører en reformvennlig poli- tikk som gavner de fattige befolkningsgrupper og samtidig sørger for makroøkonomisk stabilitet.

I 2004 utbetalte Norge i overkant av 583 mill. kroner i generell støtte til IDA.

Budsjett 2006

Forhandlingene om den 14. påfylling av IDA (IDA 14) ble avsluttet i februar 2005. IDA 14 vil dekke perioden 2005-2008. Norge forpliktet seg i den for- bindelse til et bidrag på 2 184,07 mill. kroner for- delt på tre år. For 2006 foreslås bevilget 730 mill. kroner.

Post 71 Regionale banker og fond, kan overføres

Afrikabanken

Situasjonsbeskrivelse

Den afrikanske utviklingsbank og fond (AfDB og AfDF), ofte omtalt som Afrikabank-gruppen, har som formål å bidra til økonomisk og sosial utvik- ling i Afrika. Banken er inne med støtte i nesten alle medlemsland i regionen, hvorav 38 regnes blant de minst utviklede land som kvalifiserer til støtte fra AfDF.

Norge overtok i juli 2004 stillingen som ekse- kutivdirektør og leder av valggruppekontoret, som

ellers representerer Danmark, Finland, India, Sveits og Sverige.

Norges andel av aksjekapitalen i Afrikabanken er 1,16 pst. Norges andel av de siste påfyllinger av Afrikafondet har vært 3,54 pst. Den 10. kapitalpåfyllingen av fondet, AfDF-X for perioden 2005-2007, ble ferdigforhandlet i 2004 og innebærer årlige bidrag fra Norge på 443 mill. kroner. Norges bilaterale fond for faglig samarbeid ble i 2004 styrket med 5 mill. kroner, mens det gikk svært lite midler til ordinær samfinansiering i 2004. Totalt utbetalte Norge i underkant av 352 mill. kroner i generell støtte til Afrikabankgruppen i 2004.

2004 var et svært godt år for banken, med en stor økning i overskuddet og høye tall for innvilgelse av lån og gaver. Året ble avsluttet med en påfylling av AfDF-X som er 43 pst. høyere enn den foregående, og som vil gi banken økt handlingsrom og innflytelse. Desentraliseringsprosessen har startet opp, med opprettelse av opptil 25 landkontorer fra dagens åtte, og med videre fullmakter og ansvar enn tidligere. Etter opprøret i Abidjan flyttet banken til sitt midlertidige hovedsete i Tunis. Muligheten for retur til Abidjan vurderes regelmessig, men er ikke realistisk på nåværende tidspunkt.

I arbeidet overfor Afrikabanken vektlegger en fra norsk side bl.a.:

- at bankgruppens visjon, med fattigdomsreduksjon som hovedmålsetting, blir integrert i alle faser av bankens aktivitet,
- at prosessen med desentralisering og ansvarsdelegering gjennomføres på en god måte,
- at banken utvider bruken av såkalt «Policy Based Lending», gjennom f.eks. budsjetstøtte og sektorprogrammer, i samsvar med mottakers planer og systemer og i nært samarbeid med andre givere,
- styrking av bankens kapasitet for forskning og analyse for å kunne ivareta rollen som den viktigste afrikanske utviklingsaktør og en afrikansk stemme i utviklingsdebatten,
- at hensyn til tverrgående tema som godt styresett, likestilling og miljø ivaretas.

Mål

På grunnlag av Afrikabankens mandat om «å bidra til økonomisk og sosial utvikling i medlemslandene – individuelt og samlet» gjelder følgende mål og prioriteringer:

- konsentrere støtten til tre satsingsområder: jordbruks- og landsbygdutvikling, utvikling av menneskelige ressurser og utvikling av privat sektor,
- fremme økonomisk integrasjon og samarbeid på regionalt nivå gjennom nært samarbeid med

relevante regionale og subregionale organisasjoner,

- arbeide for harmonisering av monetær- og handelspolitikk og fjerne handelshindringer,
- styrke innsatsen på tre tverrsektorielle tema: godt styresett, miljø og likestilling, og integrere disse best mulig i arbeidet, bl.a. gjennom landstrategier, sektorstudier, fattigdomsanalyser og prosjektplanlegging.

Rapport 2004

Afrikabanken er i ferd med å innføre et relativt avansert system for styring basert på en rekke indikatorer for resultater på landnivå, og der måloppnåelse skal virke direkte inn på prioriteringer og aktiviteter. Grundige evalueringer og gjennomganger vil likevel fortsatt være viktig for å vurdere oppnådde resultater.

Som en del av forhandlingene om påfylling av Det afrikanske utviklingsfondet (AfDF-X), ble en evaluering av de tre foregående påfyllinger lagt frem i 2004. Hovedkonklusjonene kan oppsummeres som følger:

- aktivitetene under AfDF-VII, VIII og IX har vært helt i tråd med forutsetningene, og banken har gitt viktige bidrag til utvikling i medlemslandene,
- omfattende institusjonelle, strategiske og administrative reformer internt har resultert i en fokusert og effektiv organisasjon,
- det gjenstår likevel utfordringer på de fleste områder, den største hindringen i så måte er bankens manglende «kritiske masse» av personellmessige og finansielle ressurser for å kunne oppfylle sine ambisiøse mål.

Afrikabanken ble i 2004 vurdert under Multilateral Organisations Performance Assessment Network (MOPAN) – et initiativ som Norge og likesinnede giverland har igangsatt for å bruke ambassadene til å vurdere de multilaterale organisasjonenes rolle og innsats på landnivå. Vurderingen av banken bygger på innspill fra flere land, men bare ett der banken er representert – Uganda. Ambassadenes inntrykk er at banken er noe sentralisert og prosjektorientert, at strategisk dialog med myndighetene er begrenset, og at den har utfordringer i forhold til informasjonsdeling og til å tilpasse seg nasjonale prosesser og systemer. Bankens uttaler i sin reaksjon til studien at konklusjonene er nyttige bidrag, men at de synes å bygge på begrenset kunnskap om banken og de reformer som er gjennomført. Bankens viser også til andre evalueringer som indikerer at banken er mer effektiv i sin bistand enn bilaterale aktører.

Afrikabanken har etter hvert fått en viktig rolle i regionalt samarbeid og integrasjon, ikke minst innenfor «New Partnership for Africa's Development» (NEPAD), der banken har ansvar for implementeringen av regionale infrastrukturprosjekter og dessuten arbeider med styresett og standarder innen bank og finans. En økende andel av støtten går til prosjekter som dekker flere land.

Totalt ble det i Afrikabankgruppen i 2004 innvilget nye lån og gaver for om lag 28 mrd. kroner, mot snaut 18 mrd. kroner i 2003. Økningen skyldes økte utbetalinger gjennom HIPC-initiativet.

I 2004 var fordelingen av bevilgede midler på de viktigste sektorer som følger: transport 29 pst., multisektor (hovedsakelig reformprogrammer og støtte til privat sektor) 26 pst., landbruk og landsbygdetutvikling 16 pst., bank og finans 10 pst., sosial sektor 9 pst., vann- og sanitær 7 pst. og energi 3 pst.

Afrikabanken har valgt ny president, Donald Kaberuka, fra Rwanda.

Asiabanken

Situasjonsbeskrivelse

Den asiatiske utviklingsbanken (AsDB) består av banken og Det asiatiske utviklingsfondet (AsDF), samlet ofte omtalt som Asiabankgruppen. Flertallet av medlemslandene i regionen mottar støtte fra Asiabanken, mens 25 av låntakerlandene kvalifiserer for lån fra fondet. Norges andel av aksjekapitalen i Asiabanken er 0,35 pst., og vårt bidrag til Asiafondet har vært 0,95 pst. av det samlede giverbidraget. Norge ga totalt 67 mill. kroner til banken i 2004, hvorav 55 mill. kroner utgjorde Norges andel av den siste påfyllingen av Asiafondet (AsDF VIII) og 12 mill. kroner til samfinansieringstiltak.

Påfyllingsforhandlingene om Asiafondet (AsDF IX) ble avsluttet i 2004 og resulterte i et volum på USD 7 mrd. hvorav 3,2 mrd. i giverbidrag og USD 3,6 mrd. i bankens egne bidrag.

Norge økte sin andel i AsDF IX til 1,11 pst., som utgjør et totalt bidrag på omkring 258 mill. kroner for 2005-08. Opptil 21 pst. av påfyllingen skal anvendes som gavemidler til de fattigste og mest gjeldstyngede landene, land som har vært i konflikt og i noen grad til hiv og aids og faglig bistand. Resultatstyringen av Asiafondet skal styrkes og en skal sette fortgang i gjennomføringen av eksisterende politikk. Bankens fattigdomsstrategi, som ble revidert parallelt med forhandlingene, skal være hovedfokus for denne påfyllingsperioden. Godt styresett skal også tillegges større vekt i fordelingen av midler fra fondet.

Norsk politikk overfor Asiabanken er å bidra til:

- at bankens overordnede målsetting om fattigdomsreduksjon blir integrert i alle deler av bankens virke,
- at banken tilpasser sin virksomhet til landenes egne utviklingsplaner og inntar en mer aktiv rolle i giverkoordineringen på landnivå,
- å styrke resultatstyring og evaluering og fremme langsiktig kapasitetsbygging i låntakerlandene,
- at hensyn til viktige tverrgående tema som likestilling, godt styresett og miljø blir ivaretatt,
- ytterligere forbedringer i bankens interne styre i form av: økt rolle for visepresidentene, åpnere personalpolitikk, styrking av landkontorene i form av økt kompetanse og delegering av ansvar og større åpenhet og deltakelse på landnivå,
- å styrke utviklingseffekten av bankens arbeid på privat sektor og skape bedre rammevilkår for næringsutvikling.

Mål

Asiabankgruppens overordnede mål er å bidra til fattigdomsbekjempelse i Asia. I henhold til bankens fattigdomsstrategi og langtidsstrategi (2000-2015), er bankens mål og prioriteringer å:

- styrke innsatsen og fattigdomsrettingen innen de tre kjerneområdene bærekraftig økonomisk vekst, sosial utvikling og godt styresett,
- integrere godt styresett og likestillings- og miljøhensyn i bankens virksomhet,
- fremme regional økonomisk integrasjon og regionalt og subregionalt samarbeid og en mer fattigdomsrettet privat sektorutvikling,
- fortsette arbeidet med å legge om til en mer resultatstyrt personalforvaltning, desentralisere ressurser og myndighet til landkontorene og være mer åpen og aktiv på landnivå.

Rapport 2004

En gjennomgang av Asiabankens strategi for fattigdomsreduksjon i 2004, viste at framdriften går sakte og at strategien i for liten grad styrer landprogrammeringen bankens beslutninger om bevilgning og innsats i enkelt land. I den reviderte strategien er nasjonalt eierskap til bankens landprogrammer, harmonisering og giverkoordinering på landnivå, resultatstyring, godt styresett og nasjonal kapasitetsbygging betydelig styrket. Asiabanken vedtok i 2004 en omfattende reformagenda for hele bankens virksomhet som bl.a. omfatter en aksjonsplan for resultatstyring innen rammen av tusenårsmålene, og en ny strategi for personalforvaltningen. Visepresidentenes rolle er styrket, og

det er tilsatt en ny visepresident med ansvar for gjennomføringen av strategien for fattigdomsreduksjon og kunnskapsutvikling.

Det reviderte systemet for ressursallokering i Asiafondet er forenklet og harmonisert med Verdensbankens utviklingsfond og godt styresett er tillagt økt vekt.

Den første resultatstyrte landstrategien for Nepal ble pilottestet høsten 2004 med gode resultater, og det forventes at bankens framtidige landstrategier vil følge denne malen for resultatstyring. Asiabankens deltakelse i samarbeid og harmonisering på landnivå økte betydelig i 2004, bl.a. i Bangladesh hvor Asiabanken leder giverkoordineringen for et større utdanningsprogram, hvor også Norge deltar. Asiabanken er også svært aktiv i det pågående harmoniseringsarbeidet mellom utviklingsbankene for å harmonisere prosedyrer og praksis med andre giverorgan i regi av OECDs utviklingskomité DAC.

Det ble bevilget USD 5,5 mrd. i lån i 2004, hvorav USD 3,7 mrd. utgjorde ordinære utlån og USD 1,2 mrd. var på konsesjonelle vilkår. 45 pst. av lånevirkomheten ble klassifisert som direkte fattigdomsrettet. I henhold til valggruppens rotasjonsordning innehadde Norge den stedfortredende styremedlemstillingen fram til 1. september 2004.

Haruhiko Kuroda fra Japan ble i februar 2005 valgt til ny president i Asiabanken.

Den interamerikanske utviklingsbank , IDB

Situasjonsbeskrivelse

Den interamerikanske utviklingsbanken er den største multilaterale långiveren i Latin-Amerika. Banken har også en utlånsordning for de fattigste medlemslandene, IDBs konsesjonelle fond (FSO). Fem land i regionen har tilgang til fondet (Bolivia, Guyana, Haiti, Honduras og Nicaragua). IDB er sentral i regional og nasjonal utviklingspolitikk og har et ansvar for bistandskoordineringen i regionen gjennom ledelse av såkalte konsultative gruppemøter (CG-møter). I henhold til IDBs mandat, går 35 pst. av alle utlån til de minst utviklede landene. IDB bevilget USD 6 mrd. i nye lån for 2004, og 50 pst. av det totale lånevolumet ble klassifisert som direkte fattigdomsrettet.

Den interamerikanske utviklingsbanken er inne i en moderniseringsprosess, drevet frem av medlemslandene, hvor tilpassning til internasjonale prosesser og harmonisering på landnivå står sentralt. Lånerammeverket revideres for å betjene låntakerlandenes endrede behov og tilpasning til andre multilaterale finansinstitusjoner.

Den største utfordringen for IDB er å motvirke økende fattigdom og sosial ulikhet.

Etter at IDBs president gjennom 17 år, Enrique Iglesias fra Uruguay, trakk seg fra vervet i mai 2005, ble Luis Alberto Moreno fra Colombia valgt til ny president 27. juli 2005.

I dialogen med banken fokuserer Norge på:

- at fattigdom og sosial ulikhet blir integrert i alle faser av bankens operative virke,
- at IDB tilpasser sin virksomhet til landenes egne utviklingsplaner og inntar en mer aktiv rolle i giverkoordineringen på landnivå,
- at hensyn til viktige tverrgående tema som likestilling, godt styresett og miljø blir ivaretatt mer systematisk i politikkutviklingen og det operasjonelle arbeidet,
- å styrke resultatstyringen og bankens evalueringsfunksjon,
- ytterligere forbedringer i bankens interne styresett,
- å styrke utviklingseffekten av bankens arbeid på privat sektor, inkludert Det interamerikanske investeringsselskapet (IIC),
- å bedre rammevilkårene for næringsutvikling,
- å videreføre og utdype samarbeidet på temaet etikk og utvikling,
- å være pådriver for bankens fokus på tusenårsmålene og Paris deklarasjonen.

I henhold til valggruppens rotasjonsordning innehadde Norge den stedfortredende styremedlemstillingen fram til 1. juli 2004. Norge vil fra 1. juli 2006 igjen være representert med en rådgiver i valggruppen.

Mål

Den interamerikanske utviklingsbankens overordnede mål er å bidra til bærekraftig økonomisk vekst og redusere fattigdom og sosial ulikhet i Latin-Amerika og Karibia. Tusenårsmålene inngår som en del av disse målsettingene.

Bankens hovedinnsatsområder for å nå disse målene omfatter:

- sosial utvikling gjennom integrerte tjenester for de fattigste, bekjempelse av sosial ulikhet og forebyggende tiltak mot barnearbeid, vold og hiv og aids,
- økt konkurransedyktighet gjennom styrking av økonomiske og institusjonelle rammeverk, mobilisering av kapital og utvikling av menneskelige ressurser,
- modernisering og effektivisering av staten og fremme demokrati og godt styresett,

- regional integrasjon og regionalt samarbeid som bidrar til fattigdomsreduksjon og bærekraftig økonomisk vekst.

I tillegg skal det gis prioritet til programmer rettet mot kvinner, ungdom, urfolks- og minoritetsgrupper, samt støtte til små og mellomstore bedrifter.

Rapport 2004

Den økonomiske veksten i regionen var i 2004 meget positiv, med en vekst på 5,7 pst., mens fattigdom og ulikhet økte. Dette bidro til at IDB økte oppmerksomheten på fattigdomsreducerende tiltak og sosial utjevning bl.a. i landprogrammene for Argentina, Brasil, Colombia og Ecuador. Det ble innvilget to lån til Honduras for å bistå gjennomføringen av den nasjonale fattigdomsstrategien og et stort lån ble innvilget til Brasils «null sult» program. Det ble i tillegg innvilget lån til programmer for sosial sektor i Argentina, Brasil, Guatemala, Mexico og Nicaragua. I følge IDB har satsingen på mikrokreditter og støtte til små og mellomstore bedrifter bidratt til den økonomiske veksten i flere land, og også til en reduksjon i fattigdommen i enkelte land. På landnivå er utviklingen mer nyanisert ved at noen land har positive tall å vise til både når det gjelder økonomisk vekst og fattigdomsbekjempelse, mens andre land har en mer negativ utvikling. Land som er i konflikt eller som har store befolkningsgrupper under fattigdomsgrensen har spesielt negative utslag på fattigdomsindikatorer, som eksempelvis Haiti, Nicaragua og Honduras. I noen land er hovedproblemet manglende skatteinngang og fordelingspolitikk, som i Guatemala.

Støtte til reformer, modernisering av staten og godt styresett gis både gjennom lån og samfinansiering. Dette satsingsområdet omfatter reformer i rettssystemet, skattesystemet, modernisering av institusjoner i offentlig sektor og desentralisering. I 2004 har støtte i form av lån gått til Argentina, Brasil, Colombia, Chile, Den dominikanske republikk, Honduras, Guyana og Surinam.

IDB har i 2004 innvilget lån til gjennomføring av regionale programmer bl.a. i Mellom-Amerika. Disse bidrar til å knytte landene sammen med bedret infrastruktur og forenklede tollsystemer.

2004 var et viktig år for IDB med slutføring av sentrale interne endringsprosesser. Bankens første plan for resultatstyring ble vedtatt, og første fase ble umiddelbart igangsatt med kompetansebygging på landnivå basert på etterspørsel fra låntakerlandene. Et nytt lånerammeverk ble forhand-

let fram, klart til behandling på årsmøtet i 2005. Dagens tre hovedkategorier for lån som omfatter kriselån, investeringslån og reformbaserte lån opprettholdes, men det gis større fleksibilitet og mulighet for lån i lokal valuta. IDBs deltakelse i harmoniseringsagendaen ble styrket gjennom beslutningen om å gå inn i sektorovergripende programmer. Dette bidrar også til en bedret giverkoordinering på landnivå. Strategien for privat sektor ble vedtatt i 2004 og bidrar til en mer moderne tilnærming hvor sammenhengen mellom privat og offentlig sektor utvikling ses i sammenheng.

Norges andel av aksjekapitalen i IDB utgjør 0,17 pst. og andelen av bidraget til det konsesjonelle fondet er på 5 pst. Norge bidro med 19,4 mill. kroner til samfinansieringstiltak i 2004, jf. kap. 171, post 72, i tillegg til det årlige bidraget til Det interamerikanske investeringsselskapet, (IIC) på 3,3 mill. kroner. Norge er nummer 35 av IDBs aksjonærer og nummer 35 som bidragsyter til de konsesjonelle fond (FSO).

Innskudd i det Internasjonale fond for jordbruksutvikling (IFAD)

Situasjonsbeskrivelse

Det internasjonale fond for jordbruksutvikling (IFAD) lånefinansierer prosjekter på konsesjonelle vilkår med sikte på å redusere fattigdommen og øke matvareproduksjonen i utviklingsland. Mer enn en tredjedel av IFADs regulære midler har gått til Afrika sør for Sahara. Det har siden starten vært forutsatt at IFAD i hovedsak skal basere sin virksomhet på nært faglig samarbeid med andre institusjoner. De fleste prosjekter er derfor ikke fullfinansiert av IFAD, men samfinansieres med ulike bilaterale og multilaterale givere i dialog med myndighetene i mottakerlandene.

I lys av tusenårsmålene argumenterer IFAD for at strategier for fattigdomsbekjempelse må fokusere på landsbygda i utviklingsland, gitt at 75 pst. av de fattige befinner seg der.

IFADs mandat samsvarer godt med sentrale mål i norsk utenrikspolitikk. Både St.meld. nr. 35 Felles kamp mot fattigdom (2003-2004), og regjeringens handlingsplan for landbruk i utviklings-samarbeidet, Landbruk mot fattigdom (2004), fremhever at utvikling av landbruk er helt nødvendig for å kunne nå tusenårsmålene. Gjennom sitt arbeid på mikronivå og eksklusive målretting mot de fattigste befolkningsgrupper på landsbygda, har IFAD utfylt andre multilaterale finansorganisasjoner og er en viktig aktør, ikke minst i land med svake institusjoner og svakt nasjonalt styresett.

Mål

IFADs overordnede mål er å bidra til fattigdomsbekjempelse og økonomisk vekst på landsbygda i utviklingsland. Fondets hovedinnsatsområder for å nå disse målene omfatter:

- styrke de fattige og deres organisasjoners kapasitet og kompetanse,
- sikre rettferdig tilgang til naturressurser og teknologi,
- bedre tilgangen til finansielle tjenester og markeder.

Rapport 2004

I 2004 har IFAD vært gjenstand for en uavhengig ekstern evaluering, som organisasjonen selv tok initiativ til. Funnene viser at IFAD står overfor utfordringer i forhold til intern organisering, samt når det gjelder å beholde sin ledende posisjon innenfor landsbygduitvikling. Imidlertid har IFAD gjennom de siste par årene nedlagt mye arbeid i å modernisere organisasjonen. Dette arbeidet forventes å prege forhandlingene om den 7. kapitalpåfyllingen, som vil gjelde for perioden 2007-2009. Forhandlingene vil bli slutført innen utgangen av 2005.

Det samlede norske bidraget til den 6. kapitalpåfyllingen, som gjelder for treårsperioden 2004-2006, er på 194,69 mill. kroner. Norge utbetalte i 2004 64,9 mill. kroner.

Innskudd i Nordisk utviklingsfond (NDF)

Situasjonsbeskrivelse

NDF har som formål å fremme sosial og økonomisk utvikling i utviklingslandene. Fondets midler anvendes i tråd med nordiske utviklingspolitiske prinsipper. Innsatsen er konsentrert om lavinntekt-slandene. Lånene gis på vilkår som tilsvarer vilkårene i Det internasjonale utviklingsfondet (IDA) i Verdensbanken. Fondets arbeidsform er i hovedsak å finansiere komponenter i større prosjekter som gjennomføres i regi av andre multilaterale finansinstitusjoner.

Fondet er et konkret uttrykk for et nordisk utviklingssamarbeid, og det er en viktig målsetting at fondet profilerer både prioriterte nordiske mål, ekspertise og kunnskap. I arbeidet overfor Nordisk utviklingsfond vektlegges følgende:

- at fokus på fattigdomsbekjempelse styrkes i virksomheten,
- at hensyn til tverrgående tema som likestilling, miljø og godt styresett bli ivaretatt,
- at fondet tilpasser sin virksomhet til landenes egne utviklingsplaner.

Mål

NDFs overordnede mål er fremme økonomisk og sosial utvikling i utviklingsland. Fondets innsats for å nå disse målene omfatter bidrag til delfinansiering av prosjekter, hovedsakelig innen infrastruktur, energi, miljø, utdanning, helse og jordbruk.

Rapport 2004

I 2004 innbetalte Norge 90,9 mill. kroner under tredje og fjerde kapitalpåfylling til NDF. Fondet undertegnet i 2004 13 nye låneavtaler til en samlet verdi av 111,7 mill. euro. Dette innebar en økning på om lag 45 pst. sammenliknet med 2004. Av disse var 12 avtaler tilsvarende 98,4 mill. euro til offentlig sektor, mens en avtale til en verdi av 3,0 mill. euro ble inngått med privat sektor. Av NDFs samlede prosjektportefølje går om lag 48 pst. til Afrika, 35 pst. til Asia og 17 pst. til Latin-Amerika.

I 2004 utarbeidet NDF rapporter om fondets innsatser på transportsektoren og om hvordan porteføljen forholder seg til likestillingsproblematikken. På bakgrunn av likestillingsrapporten ble det holdt et internt seminar under ledelse av Asiabankens likestillingseksperter, for å øke kunnskapen blant medarbeiderne. I 2004 ble en uavhengig evaluering av NDF avsluttet, og den har dannet grunnlaget for forhandlingene om en eventuell fjerde kapitalpåfylling i 2005. To sentrale spørsmål som evalueringen påpeker og som blir drøftet under forhandlingene, er avbindingsproblematikken og NDFs rolle i forhold til bruk av gavemidler. Evalueringen anbefaler også at NDF fokuserer sin virksomhet på infrastruktur.

Budsjett 2006

På bakgrunn av ovenstående foreslås det bevilget 639 mill. kroner. Det legges opp til følgende indikative fordeling:

- 443,5 mill. kroner til Det afrikanske utviklingsfondet (AfDF X),
- 55 mill. kroner til Det asiatiske utviklingsfondet (AsDF IX),
- 66 mill. kroner til Nordisk Utviklingsfond (NDF),
- 64,9 mill. kroner til Det internasjonale fond for jordbruksutvikling (IFAD),
- 6 mill. kroner til Den afrikanske utviklingsbanken,
- 3,6 mill. kroner til Den interamerikanske utviklingsbankens søsterorganisasjon for privat sektor (IIC).

Post 72 Samfinansiering via finansinstitusjoner, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Utviklingsbankene er viktige finansieringskilder og rådgivere for utviklingslandene om hvordan disse skal oppnå bærekraftig vekst og bekjempe fattigdom. I tillegg er institusjonene sentrale aktører i utviklingsdebatten, der særlig Verdensbanken de siste årene er blitt en viktig premissleverandør for nye tilnæringsmåter i kampen mot fattigdom.

Støtten organiseres gjennom ulike fond som finansierer utredningstiltak og operasjonelle aktiviteter. En målsetting med fondene er å spille en katalytisk rolle for å påvirke og utvikle utviklingsbankenes politikk og operasjoner. Dette skjer ved å prøve ut innovative og mer effektive tilnæringsmåter, sette nye temaer på institusjonenes dagsorden og bidra til bedre resultater i utviklingsarbeidet. Dette for å styrke og effektivisere bankenes innsats for å bekjempe fattigdom og nå tusenårs-målene.

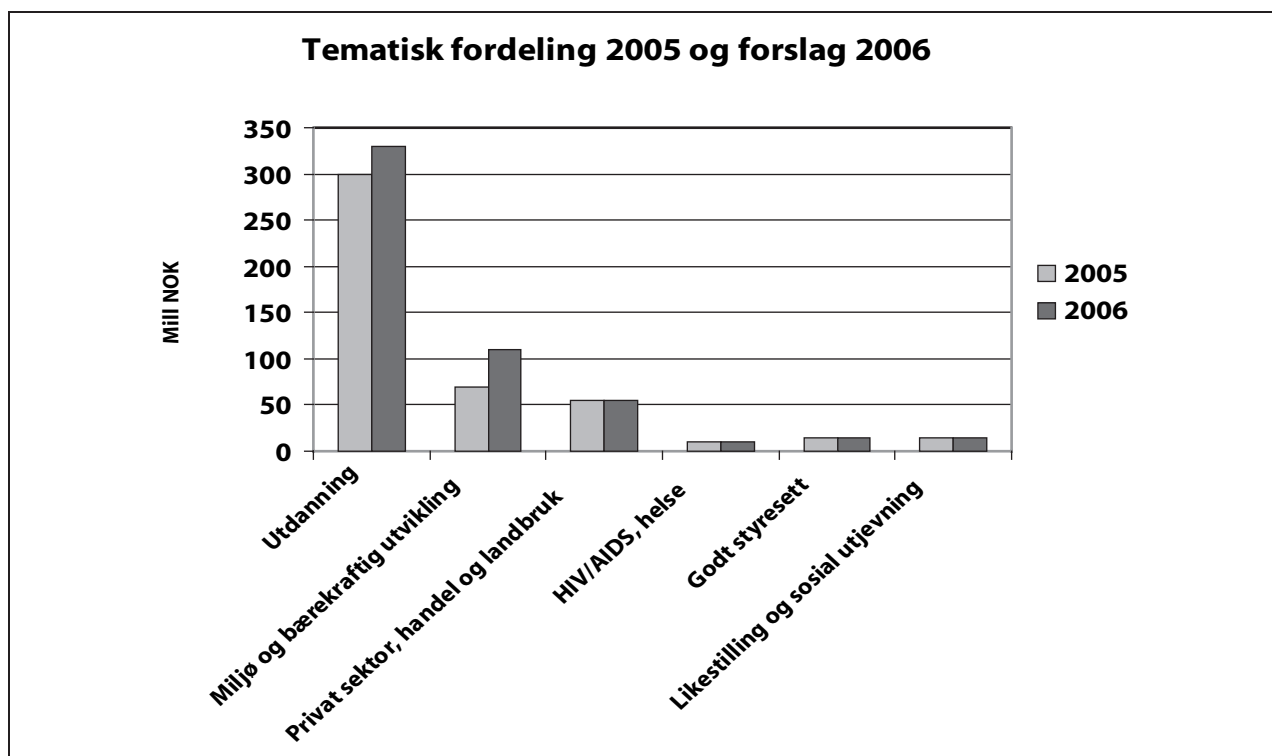
Giverne er i ferd med i større grad å konsentrere sine bidrag i tematiske flergiverfond i institusjonene. Fondene bidrar til harmonisering gjennom en forenkling av prosedyrene på giversiden og redusere administrasjonen av midlene for institusjonene. Utviklingsbankenes egne retningslinjer

og politikk ligger til grunn for de tematiske flergiverfond.

I samsvar med norsk utviklingspolitikk er tema som miljø og bærekraftig utvikling, privat sektor og landbruksutvikling, utdanning og likestilling blitt prioritert. I de senere år har en gjennom å opprette fond for hiv og aids, barnarbeid, godt styresett og funksjonshemmedes rettigheter bidratt til at disse tema er blitt satt på dagsorden i institusjonene.

For flere av de tematiske fondene i Verdensbanken, er det blitt opprettet referansegrupper bestående av representanter fra NORAD, fagdepartementer og forskningsmiljøer som gir råd og veiledning til departementet om utviklingen av fondene. Det finner også sted årlige konsultasjoner i Norge der det blir arrangert åpne faglige seminar om tema som blir finansiert. Disse møtene har medført økt dialog mellom bankens stab og norske kunnskapsmiljøer.

Norge bidro i 2004 med om lag 341 mill. kroner til samfinansiering i utviklingsbankene. Av dette gikk i underkant av 298 mill. kroner til Verdensbanken, mens de resterende gikk til de regionale utviklingsbankene og andre programmer knyttet opp til utviklingsbankene. Fordelingen av støtten fordelt på tema fremgår av diagrammet nedenfor.

Figur 8.8 Tematisk fordeling 2005 og forslag 2006

Utdanning

Situasjonsbeskrivelse

Som den største finansieringskilden for utdanning i utviklingsland, har Verdensbanken en viktig rolle i arbeidet med å nå tusenårs målet om utdanning for alle innen 2015. I tråd med Regjeringens handlingsplanen for utdanning er Verdensbanken blitt en viktig samarbeidspartner og kanal for norsk støtte. Banken er gitt en lederrolle i Fast Track Initiative (FTI), som er et partnerskap mellom givere og partnerland med formål å styrke finansiering av grunnutdanning i fattige land. Innen rammen av initiativet skal alle land som har på plass nasjonale fattigdomsstrategier (PRSP) og et troverdig sektorprogram for utdanning være sikret nødvendig finansiering fra giverne til å gjennomføre dette sektorprogrammet.

Mål

Bevilgningen skal brukes til å:

- styrke Verdensbankens arbeid med utdanning for å nå tusenårs målene om utdanning for alle innen år 2015,
- kanalisere penger gjennom banken til fattige utviklingsland slik at disse blir gjort i stand til å planlegge og gjennomføre bærekraftige sektorprogrammer.

Rapport 2004

Utenriksdepartementet opprettet i 1997 et fond i Verdensbanken for fremme av utdanning i afrikanske land sør for Sahara (NETF). Målsetting med fondet er å bistå afrikanske land i å utvikle bærekraftige nasjonale utdanningsprogrammer. Fondet har bistått myndighetene i 39 afrikanske land med dette. Fondet var gjenstand for en større evaluering i 2003. Denne var i hovedsak positiv og anbefalte en økning av støtten. I tillegg finansierer programmet en rekke utredninger og gir støtte til regional kunnskapsformidling gjennom å støtte opp om regionale nettverk, møter og konferanser. Tema som ble spesielt vektlagt i 2004 var hvordan en bedre kan utnytte utdanningssystemet i kampen mot hiv og aids i regionen, hvordan en kan heve kvaliteten på undervisningen bl.a. gjennom utvikling av læremateriell på morsmål, samt hvordan en også kan styrke den videregående utdanningen i disse landene. Det ble i 2004 overført 100 mill. kroner til fondet.

Innen rammen av Fast Track Initiative er det blitt etablert et flergiverfond som gir støtte til sektorprogrammer i land som er i stand til å bruke

mer midler til utdanningsprogrammer. Til nå er det åtte land som har fått støtte. Det er foreløpig få bilaterale givere som så langt bidrar til programmet. Det er derfor et mål å trekke flere bilaterale givere inn. I land som Yemen og Mosambik ser er en at flere land er i ferd med å gå inn med bilateral støtte til sektorprogrammene. Norge bidro i 2004 med 50 mill. kroner til fondet.

Det er også opprettet et annet flergiverfond innen FTI, Education Program Development Fund (EPDF), som skal bistå land som ikke har fått etablert et sektorprogram til å få dette på plass. Fondet er i stor grad bygd på NETF-modellen. Så langt dekker støtten arbeid utenfor Afrika. Siden flere givere også ønsker å støtte opp om arbeidet i Afrika, vil NETF bli omgjort til et flergiverfond innen rammen av EPDF. I 2004 var den norske støtten til EPDF 30 mill. kroner.

Samlet støtte til utdanning over kap. 171, post 72 i 2004 var 150 mill. kroner.

Hiv og aids

Situasjonsbeskrivelse

Verdensbanken er blitt en svært viktig aktør og finansieringskilde i kampen mot hiv og aids. I løpet av de siste fem år har institusjonen øremerket 9,2 mrd. kroner form av gaver og lån. Hovedinnsatsen har vært rettet mot Afrika, der programmet MAP (Multi-Country hiv/aids Program for Africa) har bidratt med totalt USD 1 mrd. til 24 land.

Mål

Bevilgningen skal brukes til å:

- styrke Verdensbankens arbeid med hiv og aids,
- bidra til at kampen mot hiv og aids blir integrert i bankens låneprogrammer og inngår i dialogen med myndighetene.

Rapport 2004

Det norske fondet i Verdensbanken for hiv og aids i Afrika har bidratt katalytisk til at banken siden midten av 1990-tallet har økt sin årlige støtte til hiv og aids fra om lag 60 mill. kroner til om lag 1,8 mrd. kroner. Mens norsk støtte så langt i stor grad har bidratt til utvikling og spredning av informasjon og bevisstgjøring både i Verdensbanken og i partnerlandene, blir fokus nå i større grad satt på kapasitets- og institusjonsbygging i utviklingslandene. Formålet er å gjøre landene bedre i stand til å forvalte midler som blir stilt til rådighet. Det var i 2004 ikke behov for ytterligere støtte til dette fondet.

Miljø og bærekraftig utvikling

Situasjonsbeskrivelse

Fra norsk side har en arbeidet langsiktig for at utviklingsbankene skal ta hensyn til miljø og bærekraftig utvikling. Særlig Verdensbanken er blitt en viktig partner i oppfølgingen av toppmøtet i Johannesburg. Det har vært en klar fremgang med hensyn til Verdensbankens arbeid med å ta hensyn til miljø og sosial utvikling i institusjonens programmer og prosjekter. En utfordring i tiden fremover er hvordan dette arbeidet videreføres når lånene i økende grad gis i form av budsjetstøtte og en baserer seg på nasjonale systemer for rapportering og resultatmåling.

Mål

Bevilgningen skal brukes til å:

- styrke utviklingsbankenes og låntakerlandenes kapasitet og innsats innenfor miljø, sosial utvikling og fattigdom,
- styrke samarbeidet på tvers mellom ulike avdelinger i utviklingsbankene og med FN-systemet og andre institusjoner og fagmiljøer.

Rapport 2004

I 2004 finansierte Fondet for miljø og sosial utvikling (TFESSD) 144 ulike tiltak. I følge årsrapporten har fondet bidratt til økt fokus på en helhetlig bærekraftig utviklingspolitikk både i banken og i mottakerlandene gjennom integrasjon av sosial sektor, fattigdomsanalyser og miljø. I tillegg har fondet bidratt til utstrakt samarbeid på tvers av ulike avdelinger i banken og eksterne organisasjoner. Fondet ser også på hvordan svake og sårbare grupper skal kunne sikres deltakelse i utviklingspolitikken. Et nytt vindu for å integrere beskyttelse av sårbare grupper som barn, ungdom og handikappede i utviklingspolitikken ble åpnet i 2004.

Fondet dekker et vidt spekter av aktiviteter fra utvikling av verktøy for å foreta nasjonale miljøanalyser til tiltak som sikrer de fattiges bruks- og eiendomsrett til land, og utvikling av analyseverktøyet Poverty and Social Impact Analysis (PSIA). Norge bidro i 2004 med om lag 1 mrd. kroner til TFESSD. Finland sluttet seg i 2003 til fondet, slik at dette nå er organisert som et flergiverfond.

Det ble igangsatt 11 prosjekter under flergiverfondet innen miljø og fattigdom i AsDB, hovedsakelig relatert til strategier for bekjempelse av luft- og vannforurensning i fattige områder og bærekraftig bruk av naturressurser på lokalplanet. En regional studie ble satt i gang sammen med Den internasjonale miljøvernunionen (IUCN). Den ser

på sammenhengen mellom helse, miljø og fattigdom ut fra et rettighetsperspektiv. AsDB har også tatt ledelsen i utarbeidelsen av en felles nettside om miljø og fattigdom sammen med UNEP og IUCN. Det ble utbetalt 5 mill. kroner til fondet i 2004.

Godt styresett

Situasjonsbeskrivelse

Verdensbanken har identifisert korrupsjon som én av de største bremseklossene for å nå økonomisk og sosial utvikling. Korrupsjon rammer særlig de fattigste befolkningsgrupper. Korrupsjon kan også være en drivkraft bak skjerpede økonomiske og politiske konflikter. I bankens arbeid med antikorrupsjon har en særlig vektlagt arbeidet med å styrke politisk ansvarliggjøring, styrke deltakelsen til det sivile samfunn i utviklingsprosessen, utvikle en konkurransedyktig privat sektor og en styrking av offentlig sektor.

Fra norsk side har en støttet utviklingen av flere programmer som fokuserer på disse tema. Siden 1998 har Norge bidratt med støtte til World Bank Institute (WBI) sitt program for antikorrupsjon og godt styresett, som har bidratt til at disse spørsmålene nå står sentralt på Verdensbankens dagsorden. Norge har også innledet en dialog med banken med sikte på å videreføre støtten i et overordnet tematisk fond for godt styresett og finansforvaltning, der alle avdelinger som arbeider med disse spørsmål i banken vil bli trukket inn. En vil her særlig belyse de store utfordringer mange konfliktrammede land står overfor med tanke på godt styresett, samt utfordringer knyttet til reform av offentlig sektor generelt i de fattigste landene.

Mål

Bevilgningen skal brukes til å:

- bidra til godt styresett og antikorrupsjon ved å styrke utviklingsbankenes arbeid med disse spørsmålene,
- gi låntakerlandene veiledning og faglig assistanse på dette området,
- styrke arbeidet mot økonomiske drivkrefter til konflikt, herunder tiltak for en åpen økonomisk forvaltning og mot hvitvasking.

Rapport 2004

I 2004 ble det satt i gang en dialog med Verdensbanken om å samle støtte til godt styresett i et overordnet tematisk fond organisert på samme måte som fondet for miljø og sosial utvikling (TFESSD) og fondet for privat sektor og infra-

struktur (PSI). Det var enighet om å bygge på den støtte som er gitt til World Bank Institute tidligere, men at fondet i sterkere grad knyttes opp mot bankens arbeid for å bistå partnerlandene med reform av offentlig sektor. Fondet vil bli operativt i 2005.

Norge bidro med 5 mill. kroner til IDBs etikk- og utviklingsinitiativ for 2004. Formålet med Fase II av initiativet, som kom i gang i 2004, vil være å sette transparens, globalisering og menneskerettigheter på den regionale dagsorden og bidra til at disse perspektivene integreres i IDBs operasjonelle virke.

Afrikabankens arbeid med godt styresett støttes gjennom et nordisk flergiverfond. Så langt har støtten bidratt til studier og konsultasjoner med sikte på å utvikle og forbedre nasjonale planer for antikorrupsjon. Bidraget i 2004 var på 5 mill. kroner.

En rekke prosjekter er satt i gang under Asiabankens flergiverfond innen godt styresett, bl.a. om det sivile samfunns deltakelse i den offentlige debatt om korrupsjonsbekjempelse og tiltak for å øke transparens i tjenestetilbudet til de fattige. Bidraget for 2004 var på 6 mill. kroner.

Samlet støtte i 2004 var 11 mill. kroner.

Næringsliv, handel og landbruk

Situasjonsbeskrivelse

Utviklingsbankene er sentrale institusjoner med tanke på å bygge ut næringsliv og handel i låntakerlandene. Særlig Verdensbanken er blitt en premissleverandør for tenkningen rundt utvikling av privat sektor. Banken er også en viktig rådgiver for både myndigheter og representanter fra næringslivet i låntakerlandene. Verdensbankens strategi for privat sektor, rapporten «Doing Business in 2005» og World Development Report 2005 som omhandler investeringsklima, danner et viktig fundament for det fremtidige arbeid på dette området. Bankens tilnærming er sektorovergripende, der privat sektor ikke blir å forstå som en «sektor» i vanlig forstand, men snarere en måte å løse oppgaver på, bl.a. gjelder dette rollefordeling mellom offentlige og private aktører. Fra norsk side har en vært særlig opptatt av at også offentlig sektor blir styrket i arbeidet med å etablere et velfungerende rammeverk for privat sektor og handel.

Mål

Bevilgningen skal brukes til å:

- styrke bankenes arbeid med utvikling av privat sektor, samt utbygging av infrastruktur og tjenesteyting til de fattige, herunder tilgang på energi,

- styrke bankens arbeid med formalisering av bruks- og eiendomsrettigheter,
- bidra til at de ulike avdelinger i Verdensbanken samarbeider mer om disse spørsmål,
- bidra til godt styresett og kunnskap om dets betydning for bedre investeringsklima.

Rapport 2004

Det norske fondet for privat sektor og infrastruktur i Verdensbanken, som ble etablert i 2002, har bidratt til økt samarbeid mellom International Finance Corporation (IFC) og andre deler av verdensbankgruppen. Fondet finansierte 40 ulike tiltak i 2004, hvorav 19 er knyttet opp til bedring av investeringsklima og godt styresett i privat sektor, 13 er knyttet til utvikling av infrastruktur og de resterende åtte er knyttet til ulike globale programmer. Av enkelttiltak som ble startet opp i 2004, kan det nevnes at IFC har gjennomført analyser av ulike hindre og deres merkostnad for forretningsdrivende innenfor formell og uformell sektor i fattige land. Formålet med disse studiene er at myndigheten i det enkelte land prioriterer å få på plass rammeverk for å legge forholdene bedre til rette for investering og næringsutvikling.

Av de globale programmene gikk omlag 7 mill. kroner til vann- og sanitærprogrammet som er blitt viktig i oppfølgingen etter toppmøtet i Johannesburg.

Asiabankens flergiverfond innen vannsektoren har bidratt til å styrke kunnskapsformidling og bevisstgjøring om integrert vannforvaltning i regionen i form av publikasjoner, nyhetsbrev, dokumentarfilmer og seminarer. Fondet fungerer som en katalysator for implementeringen av bankens vannpolitikk i regionen. Det har videre bidratt til å øke kunnskapen om integrert vannforvaltning innad i banken. En komparativ analyse av vannsektorreform i 17 land i Asia, som bl.a. fokuserer på å sikre vannforsyning til de fattige, er ferdigstilt og skal publiseres i 2005. Det ble utbetalt 6 mill. kroner til flergiverfondet innen vannsektoren i 2004.

Fra norsk side er det tatt initiativ til et samarbeid med Den afrikanske utviklingsbanken om vann- og sanitærinnsats.

Samlet støtte i 2004 var 40 mill. kroner.

Likestilling og sosial utjevning

Situasjonsbeskrivelse

Norge har i en årrekke støttet ulike tiltak i utviklingsbankene for å bidra til bedre integrering av kjønnsperspektiv og fremme av likestilling i institusjonene. Mye av denne støtten har gått til studier og utvikling av operasjonelle retningslinjer. Selv

om det er akseptert at likestilling er viktig i utviklingsprosessen, er det fortsatt langt frem før kjønnsperspektivet blir tatt tilstrekkelig hensyn til i prosjektforberedelse og gjennomføring. Norge samlet i 2000 støtten til likestilling i Verdensbanken i ett tematisk fond – GENFUND. Nederland har senere sluttet seg til dette fondet. Forvaltning av midlene er i stor grad lagt til bankens Gender Sector Board som har opprettet en komité som fordele midler fra fondet. Fra norsk side har en også vært opptatt av å styrke arbeidet med særlig sårbare grupper som funksjonshemmede og urbefolkning.

Mål

Bevilgningen skal brukes til å:

- bidra til at likestilling og sosial utjevning blir ivaretatt på en mer systematisk måte i utviklingsbankenes virksomhet,
- bidra til å utvikle og spre ny kunnskap om likestilling og sosial utjevning, styrke partnerskap med FN-organisasjoner og NGOer, og utvikle bedre overvåkning og måleredskap for effekten av slike tiltak,
- styrke utviklingsbankenes vektlegging av disse temaene i dialogen med låntakerlandene.

Rapport 2004

GENFUND finansierte 34 ulike tiltak i 2004, de fleste knyttet til arbeidet med å bedre kvinners situasjon i låntakerlandene. En del av støtten har gått til å sikre at spørsmål knyttet til likestilling blir integrert i arbeidet med nasjonale fattigdomsstrategier. Fondet finansierer opplæring av 150 jenter i informasjonsteknologi i Uganda. Formålet er å sikre jobbmuligheter etter endt utdanning. Dette tiltaket har vist gode resultater, og en er i ferd med å utvikle et liknende program i Zimbabwe.

Norge vedtok å bidra med 19 mill. kroner for 2004-2008 til gjennomføringen av Den interamerikanske utviklingsbank sin aksjonsplan for likestilling. Programmet PROLEAD fremmer kvinnelig lederskap og deltakelse i offentlige beslutningsprosesser i Latin-Amerika. Kvinner med urfolksbakgrunn prioriteres. Norge bidro med 8,9 mill. kroner til IDBs likestillingsarbeid i 2004.

Flegiverfondet for likestilling i Asiabanken bidro til en betydelig økning i integreringen av likestillingsperspektivet i bankens landprogrammer og låneportefølje i 2004. Særlig har utplasseringen av fagekspertise på landkontorene vist seg å være et effektivt virkemiddel for å fremme dette perspektivet. Det ble utbetalt 5 mill. kroner til dette fondet i 2004.

Flegiverfondet innen sosial utjevning i den interamerikanske utviklingsbanken har bidratt til å øke kunnskapen om sosialt ekskluderte grupper i regionen og i banken, noe som reflekteres i en mer systematisk tilnærming i IDBs egen landprogrammering. I Colombia ble for eksempel fondets midler anvendt til å sikre at hensynet til urfolk og grupper med afro-latinsk bakgrunn ble inkludert i utviklingen av den nasjonale fattigdomsstrategien. Norge bidro med 5 mill. til fondet i 2004.

Samlet støtte i 2003 var 14 mill. kroner.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 534,5 mill. kroner.

Som indikative plantall legges det opp til 330 mill. kroner til utdanning, om lag 110 mill. kroner til oppfølging av Johannesburg-toppmøtet om miljø, om lag 55 mill. kroner til næringsliv og handel, inkludert landbruk, om lag 10 mill. kroner til hiv og aids og helse, om lag 15 mill. kroner til godt styresett samt om lag 14,5 mill. kroner til likestilling og sosial utjevning.

Kap. 172 Gjeldslettetiltak

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Deltakelse i internasjonale gjeldsoperasjoner, <i>kan overføres</i>	349 720	350 000	450 000
71	Tilskudd til oppfølging av avtaler inngått i Parisklubben, <i>kan overføres</i>		3 200	
	Sum kap. 172	349 720	353 200	450 000

Handlingsplan om gjeldslette for utvikling

Regjeringen la i mai 2004 fram Handlingsplan om gjeldslette for utvikling, en oppdatering og videreutvikling av gjeldsplanen fra 1998. Hovedelementene i den nye handlingsplanen, som også ble presentert i St.meld. nr. 35 (2003-2004) Felles kamp mot fattigdom. En helhetlig utviklingspolitikk, er som følger:

- ettergivelse av all statsgjeld til Norge for alle land som fullfører HIPC-initiativet (Heavily Indebted Poor Countries Initiative),
- raskere og dypere gjeldsreduksjon for land som kommer ut av krig og konflikt («postkonfliktland»),
- gjeldsreduksjon gjennom multilateralt koordinerte gjeldsbytter for utvalgte mellominntektsland med høy gjeldsbelastning og utbredt fattigdom,
- fortsatte bidrag til internasjonale gjeldsoperasjoner for å lette gjeld til multilaterale finansinstitusjoner («multilateral gjeld»), privatbankgjeld eller evt. innbyrdes gjeld mellom utviklingsland («Sør-Sør-gjeld»),
- støtte til gjenopptatt dialog om en ny internasjonal gjeldsforhandlingsmekanisme,
- bidrag til styrket faglig bistand til gjeldsstyring i utviklingslandene, og
- støtte til en multilateralt forankret studie av «illegitim gjeld».

Norsk deltakelse i internasjonale gjeldsoperasjoner forutsetter budsjettbevilgning over kap. 172 post 70 Deltakelse i internasjonale gjeldsoperasjoner («Gjeldsfondet»). Innenfor Gjeldsplanens ramme på omlag 3,2 mrd. kroner, kan bilateral gjeldslette derimot skje uten bevilgning, såfremt de aktuelle landene er omfattet av rammen. Rammen tilsvarende erstatningsutbetalingene under GIEKs gamle (pre-1994) garantiordninger, i sin tid bevilget over statsbudsjettet.

Ved utgangen av 2004 hadde Norge ettergitt 1,852 mrd. kroner av utviklingslandenes gjeld til Norge, hvorav om lag 1,539 mrd. kroner er belastet gjeldsplanens ramme og 312 mill. kroner er avskrevet mot GIEKs landspesifikke tapsavsetninger. Innenfor rammen gjenstår dermed 1,633 mrd. kroner, som kan slettes uten bevilgning.

Post 70 Deltakelse i internasjonale gjeldsoperasjoner, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Formålet med «Gjeldsfondet» er å bidra til å lette utviklingslandenes gjeldsbyrde. Bevilgningen skal gå til gjeldslettetiltak i regi av, eller i samarbeid

med, Verdensbanken, IMF og andre utviklingsrelaterte organisasjoner, eventuelt innen rammen av annet multilateralt samarbeid. Dette vil sikre økte ressuroverføringer til de fattigste og mest gjeldstyngede land og de mest marginaliserte grupper i disse landene. Afrikanske land vil bli prioritert.

G8-landene foreslo sommeren 2005 å slette ferdigbehandlede HIPC-lands gjeldsforpliktelser overfor Verdensbanken (IDA), Afrikabanken (AfDF) og Det internasjonale valutafond (IMF). I første runde gjelder dette 18 land. I neste runde kan ytterligere 17 land bli omfattet av ordningen. I tillegg kan flere land der vilkårene for gjeldsprogram ikke er på plass, bli omfattet av G8-forslaget på et senere tidspunkt. For Verdensbanken og Afrikabanken foreslo de samtidig at denne gjeldslettingen skal finansieres gjennom tilleggsbidrag fra giverlandene, i samsvar med allerede omforente byrdefordelingsnøkler. For at man fra norsk side skal kunne påvise addisjonalt av gjeldslettingen, vil budsjettposten for deltakelse i internasjonale gjeldsletteoperasjoner økes. For å dekke Norges andel av den kompensasjon som skal tilstås Verdensbanken og Afrikabanken, anslås det at det er behov for 100 mill. kroner i 2006. Det er knyttet stor usikkerhet til anslaget. Under årsmøtene i 2005 sluttet IMF og Verdensbanken seg til G8s forslag, men det gjenstår å klargjøre enkelte sider ved finansieringen og det endelige beløpet for Norges del.

Mål

Bevilgningen skal brukes til bidrag til internasjonale gjeldsletteoperasjoner rettet mot å gjøre fattige lands gjeldsbyrde bærekraftig på kort og lang sikt, slik at gjeldsbetjeningen er på et nivå som ikke forhindrer prioritering av oppgaver innen for eksempel helse og utdanning. Gjeldsfondet kommer i tillegg til norsk bilateral gjeldslette, og er ytterligere et bidrag til å oppnå tusenårsmålene. For 2006 vil Regjeringen særskilt prioritere:

- multilateral gjeldslette, inkludert bidrag til HIPC Trust Fund og addisjonelle bidrag til sletting av multilateral gjeld,
- bidrag til restanseklaringsoperasjoner – for å bane veien for gjeldslette og HIPC-status for postkonfliktland.

Det legges opp til et stort bidrag til en ventet restanseklaringsoperasjon for Sudan. Denne operasjonen vil kunne gå over flere år. Gjeldslettebidrag til andre postkonfliktland, så vel som norske samarbeidsland vil også kunne bli prioritert.

Boks 8.22 Deltakelse i internasjonale gjeldsoperasjoner – aktuelle formål

Bevilgningen kan bl.a. brukes til:

- bidrag til HIPC-mekanismen (HIPC Trust Fund) for å sikre at HIPC gjeldsletten ikke går på bekostning av de multilaterale finansinstitusjonenes operative virke,
- Verdensbankens 6. dimensjon – for svært prisgunstige oppkjøp og påfølgende sletting av fattige lands gjeld til private kreditorer (banker),
- internasjonalt koordinerte operasjoner for klarering av enkeltlands mislighold overfor de multilaterale finansinstitusjonene (Verdensbanken, regionalbankene og IMF),
- tiltak for å styrke gjeldsstyringskapasiteten, inkludert bedret finansforvaltning med sikte på å redusere gjeldsbyrden, i gjeldstyngede land,
- multilateralt koordinerte gjeldsbytter med land som ikke er omfattet av Gjeldsplanens ramme,
- bidrag til multilateral gjeldslette for land med store gjeldsbyrder,
- bidrag til rentesubsidieringer i IMF's utlån til fattige land,
- særskilte tiltak for å styrke HIPC-initiativet og skape grunnlag for andre internasjonale gjeldspolitiske initiativ,
- bidrag til spesielle internasjonale gjeldsoperasjoner som følger av multilaterale avtaler i Parisklubben.

Rapport 2004

I 2004 ble det utbetalt 349,7 mill. kroner over denne budsjettposten. Det største bidraget var på 221,7 mill. kroner til HIPC Trust Fund i Verdensbanken. Dette fondet dekker gjeldslette fra de multilaterale utviklingsbankene slik at deres operative virke ikke rammes som følge av HIPC-gjeldsletten. HIPC-mekanismen sikrer at gjeldslette faktisk

kommer de fattige til gode ved å stille krav om utviklingsfremmende politikk. Det var ved årets slutt 15 land som hadde fullført HIPC-ordningen. HIPC-gjeldslettens betydning for de 27 landene som hittil har fått slik gjeldslette framgår av boks. Norges bilaterale gjeldslette og multilaterale tiltak finansiert over gjeldsfondet har bidratt til den positive utviklingen. Det ble gitt et bidrag til restanseklaringen for Congo (Brazzaville) på 68,7 mill. kroner. Landet strever med å komme ut av årevis med konflikt, og bidraget muliggjør at Congo på ny får tilgang til lån og gavebistand fra Den afrikanske utviklingsbanken.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 450 mill. kroner, hvorav 100 mill kroner som Norges addisjonelle bidrag til multilateral gjeldslette.

Post 71 Tilskudd til oppfølging av avtaler inngått i Parisklubben, kan overføres

Situasjonsbeskrivelse

Sammen med 17 andre OECD-land og Russland deltar Norge i Parisklubben, et forum av kreditorland – og en de facto internasjonal organisasjon – som forhandler kollektivt med land som har problemer med å betjene sin statsgjeld. For Norge omfatter dette i all hovedsak fordringer som springer ut av eksportkredittgarantier stilt av GIEK. Fordringsmassen og antall land Norge har fordringer på er for nedadgående, i takt med den gjeldsletting som foregår for HIPC-land. Avtaler om ordinære betalingsutsettelse håndteres uten budsjettbevilgning. Gjeldsreduksjonsavtaler med land som omfattes av gjeldsplanens ramme belastes rammen, dvs. også uten bevilgning. Behovet for bevilgning oppstår kun i den grad Norge gjennom parisklubbavtaler måtte forplikte seg til gjeldsreduksjon overfor land eller fordringstyper som ikke omfattes av gjeldsplanens ramme. Med unntak for 2005, da det ble budsjettert med et mindre beløp til gjeldsettergivelse for Serbia-Montenegro, har det i de senere år ikke vært behov for bevilgning. Dette ventes heller ikke i 2006.

Tabell 8.6 Norges avtaleregulerte fordringer per 31. desember 2004¹

1	Polen	1 103 251 254
2	Peru	513 749 230
3	Pakistan	267 165 509
4	Ecuador	257 047 841
5	Egypt	240 157 908
6	Elfenbenskysten	176 057 610
7	Sudan	127 045 735
8	Algerie	125 483 576
9	Den demokratiske republikken Kongo	112 448 359
10	Serbia-Montenegro	97 763 128
11	Kroatia	90 766 380
12	Guinea Conakry	86 527 667
13	Russland	78 031 176
14	Indonesia	73 074 883
15	Sierra Leone	65 710 146
16	Liberia	62 913 507
17	Jamaica	42 446 627
18	Vietnam	35 329 695
19	Gambia	7 644 050
Totalt		3 562 614 281

¹ Tabellen viser Norges fordringer på alle de land vi har gjeldende bilaterale gjeldsavtaler med, som oppfølging av avtaler inngått i Parisklubben. Fordringer i utenlandsk valuta er omregnet etter USD kurs 6,0797 og CHF kurs 5,3585. Fordringene på Polen, Kroatia og Russland er ikke omfattet av Gjeldsplanen og dens ramme. Overfor enkelte utviklingsland har Norge også misligholdte fordringer som ikke er avtaleregulert. Det dreier seg om Burma (232 mill. kr), Zimbabwe (137 mill. kroner), Angola (6 mill. kroner) og Somalia (6 mill. kroner). Hertil kommer ytterligere ikke-regulerte fordringer – i tillegg til de avtaleregulerte – på Sudan (193 mill. kroner) og Liberia (20 mill. kroner). Fordringer utenfor moratorieavtaler, målt som pålydende hovedstol, beløper seg dermed til omlag 595 mill. kroner. De faktiske uregulerte fordringene vil, på grunn av påløpte renter over en årrekke, være betydelig større enn pålydende. Det er imidlertid ikke funnet behov for løpende ajourføring av renter overfor land som verken betjener sin gjeld eller har avtaler med Parisklubben. Renteberegningene vil bli gjennomført i forbindelse med evt. inngåelse av bilaterale gjeldsavtaler med de aktuelle landene. Spørsmålet om hvilke renter det er rimelig å legge til grunn, særlig overfor krigs- og konfliktrammede land, vil da bli vurdert. Man vil her måtte avveie hensynet til at GIEK holdes skadesløs mot at kreditorasjonen Norge heller ikke skal profitere på de langvarige konfliktene som har herjet de aktuelle landene.

Mål

Norge arbeider for at gjeldsbyrden blant de fattigste og mest gjeldstyngede land skal bringes ned på et så lavt nivå at betydelige ressurser kan omdisponeres fra ekstern gjeldsbetjening til intern fattigdomsbekjempelse. For HIPC-landene tilsier dette at den bilaterale gjelden, som normalt er på markedsvilkår, helt og holdent bør slettes. I Parisklubben vil Regjeringen særlig arbeide for:

- at alle kreditorland innvilger de fattigste (HIPC-landene) 100 pst. gjeldsettergivelse,
- at postkonfliktland får gunstigst mulig gjeldsletteavtaler, med rask og dyp gjeldslette også før de evt. får HIPC-status,

- at også mellominntektsland med en gjeld som overstiger landenes økonomiske bæreevne, i enkelttilfeller kan få behovstilpasset gjeldsreduksjon.

Rapport 2004

Som følge av parisklubbavtaler inngikk Norge i 2004 bilaterale avtaler om 80-100 pst. sletting av løpende gjeldsforpliktelser med DR Kongo (166 mill. kroner), Elfenbenskysten (143 mill. kroner), Guinea (70 mill. kroner), Gambia (69 mill. kroner), Ghana (69 mill. kroner) og Sierra Leone (39 mill. kroner). Norge slettet dermed gjeld for 556 mill. kroner. For HIPC-landenes vedkommende er den

bilaterale gjeldsbetjeningsbyrden redusert med 90-100 pst., samtidig som restgjelden utgjør mindre enn den internasjonalt omforente bærekraftsgrensen på 150 pst. av landenes eksportinntekter. Med Norges bidrag er gjeldsbyrden dermed brakt ned på et håndterlig nivå, slik at utgifter til renter og avdrag på gjeld ikke fortrenger sårt tiltrengte investeringer innen f.eks. helse og utdanning. I 2004 ble det også inngått en betalingsutsettelsesavtale med Ecuador for 14 mill. kroner.

Budsjett 2006

All bilateral gjeldslette forventes å falle innenfor gjeldsplanens ramme. Det foreligger m.a.o. intet forutsett bevilgningsbehov.

Boks 8.23 Gjeldslettens betydning for HIPC-landene

I nåverdi vil de 27 kvalifiserte HIPC-landenes gjeld bli redusert med 2/3, fra om lag USD 80 mrd. til USD 26 mrd., etter hvert som de fullfører sine programmer – noe 15 av dem har gjort. Forholdstallet mellom gjelden og eksportinntektene ventes i gjennomsnitt å bli redusert fra nesten 300 pst. før HIPC-initiativet til under 130 pst. i 2005. Gjeldsbetjeningens (renter og avdrag) gjennomsnittlige andel av eksportinntektene er redusert fra 16 pst. i 1998-99 til 10 pst. i 2003, og ventes å synke til under 8 pst. i 2006. Direkte fattigdomsreduserende investeringer har økt fra 6,4 pst. av BNP i 1999 til 7,9 pst. i 2003 og utgjør nå i volum tre ganger så mye som landene bruker på gjeldsbetjening. Det er anslått at 65 pst. av de midlene som frigjøres ved gjeldslette nå går til helse og utdanning.

Kilde: Verdensbanken og det britiske finansdepartementet

Programkategori 03.50 Øvrig bistand

Utgifter under programkategori 03.50 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
197	Bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak	279 230	249 163	252 395	1,3
	Sum kategori 03.50	279 230	249 163	252 395	1,3

Kap. 197 Bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Tilskudd til atomsikkerhetstiltak, prosjekt-samarbeidet med Russland/SUS og arktisk samarbeid, <i>kan overføres</i>	236 743	216 925	221 327
71	Fred og demokratitiltak (ikke ODA-land), <i>kan overføres</i>	2 439	4 200	4 293
76	Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	40 048	28 038	26 775
	Sum kap. 197	279 230	249 163	252 395

Post 70 Tilskudd til atomsikkerhetstiltak, prosjektsamarbeidet med Russland/SUS og arktisk samarbeid, kan overføres

St.meld. nr. 30 (2004-2005) *Muligheter og utfordringer i nord* redegjør for de nye mulighetene og utfordringene Norge står overfor i nord, og hvorledes Regjeringen vil møte disse for å sikre politisk stabilitet og bærekraftig utvikling i området.

Stortingsmeldingen legger vekt på nordområdepolitikkens utenrikspolitiske sider, og beskriver hvordan Regjeringen gjennom bilateralt og multilateralt samarbeid vil søke å sikre norske interesser, opprettholde politisk stabilitet og løse grenseoverskridende problemer. I meldingen foreslår Regjeringen en rekke konkrete tiltak for å styrke og koordinere norsk nordområdepolitikk. Det vil bli lagt stor vekt på prosjektsamarbeidet og atomsikkerhetssamarbeidet med Russland i nord, og det arktiske samarbeidet.

Situasjonsbeskrivelse

Russland

Som Norges største naboland er Russland av betydning som handelspartner og som samarbeidspartner innen en rekke områder, ikke minst når det gjelder forvaltning av fiskeriressurser i de nordlige havområdene. Også på miljøområdet er forholdet til Russland avgjørende for utviklingen i nord. For utviklingen på olje- og gassektoren på norsk og russisk side av grensen vil det være viktig å søke et tett samarbeid med Russland med tanke på så vel kommersielle muligheter som hensynet til det sårbare havmiljøet. Samarbeidet med Russland om atomsikkerhet har gitt meget gode resultater, og bidrar både til å skape gevinster innen miljø og ikkespredning og bygge opp nettverk mellom Norge og Russland.

Barentssamarbeidet spiller en sentral rolle i vårt forhold til Russland, og har bidratt til et bredt

folkelig samarbeid over grensen i nord. Både styrking av det tosidige samarbeidet med Russland og styrking av Barentssamarbeidet framstår derfor som sentrale virkemidler for å ivareta norske interesser. Barentssekretariatet i Kirkenes spiller en viktig rolle i denne sammenheng.

Russlands økonomi har vist en positiv utvikling de siste årene, men med noe avtakende vekst den senere tid. Den økonomiske veksten er særlig kommet de store byene til gode, mens de økonomiske og sosiale forholdene fortsatt oppleves som vanskelige i de fleste russiske regionene. Ifølge statistikk fra russiske myndigheter lever mer enn 20 mill. russere under fattigdomsgrensen. Det er også en betydelig utfordring å få kontroll over spredningen av smittsomme sykdommer som HIV/AIDS og tuberkulose.

De demokratiske friheter er under et økende press og en stor del av media er kontrollert av statlige myndigheter. Det russiske demokratiet er bare 15 år gammelt, og man må regne med svingninger i utviklingen også i årene som kommer. Det er derfor av sentral betydning å videreutvikle forholdet til Russland og bidra til den demokratiske utviklingen i landet. I denne sammenheng framstår naboregionene på russisk side av grensen i nord som naturlige områder for samarbeidsprosjekter.

Ukraina

Ukraina gjennomgikk et turbulent presidentvalg høsten 2004. Landets første demokratisk valgte president står foran en rekke utfordringer for å konsolidere landets demokratiske og økonomiske utvikling. Samtidig er næringsstrukturen dominert av noen få sterke aktører, parallelt med utbredt fattigdom. Landet er også delvis splittet historisk, språklig og kulturelt. Parlamentsvalget i 2006 vil være en viktig milepæl for den videre demokratiske utviklingen i landet.

Hviterussland

Hviterussland er i en sterkt regressiv fase hva gjelder demokratiske og økonomiske reformer. Etter parlamentsvalget i 2004 er opposisjonen satt utenfor alle politiske strukturer og er under enormt press. Dette gjelder også pressen og det sivile samfunn generelt. MR-situasjonen er bekymringsfull. Økonomien er i all hovedsak kontrollert av myndighetene. President Lukasjenko synes å være villig til å gå svært langt for å holde på makten også etter presidentvalget i 2006.

Prosjektsamarbeidet med Russland/SUS

Mål

Hovedmålsettingen er å bidra til Russlands omstilling til demokratisk styre og en bærekraftig utvikling gjennom kunnskapsoverføring og kompetanseutvikling. Hovedparten av innsatsen rettes inn mot russisk del av Barentsregionen. Prioriterte innsatsområder er helse, miljøvern og energi, demokratiutvikling, regionale Barentsprosjekter, utdanning og forskning.

Den overordnede målsettingen for Norges samarbeid med Russland på helse- og sosialfeltet er å bedre helsesituasjonen i Nordvest Russland, med et spesielt fokus på forebygging og bekjempelse av smittsomme sykdommer, forebygging av livsstilsrelaterte helseproblemer og utvikling og integrering av primærhelsetjenester og sosiale tjenester. Videre skal miljøsam arbeidet med Russland medvirke til å sette myndigheter og næringsliv bedre i stand til å få forsvarlig kontroll over egne miljøproblemer og til å integrere miljøvernforvaltningen i Russland i internasjonalt samarbeid. En målsetning for den norske støtten til regional prosjektvirksomhet i Barentsregionen er å fremme folk-til-folk samarbeidet mellom Nord-Norge og russisk del av Barentsregionen

Det vil bli ytt støtte til samarbeidsprosjekter i Ukraina som bidrag til den demokratiske utviklingen i dette landet. Overfor Hviterussland ytes en avgrenset støtte til fremme av det sivile samfunn.

Rapport 2004

Til prosjektsamarbeidet med Russland/SUS ble det i 2004 utbetalt 95,4 mill. kroner.

Under Barents helse- og sosialprogram, hvor den norske innsatsen koordineres av Helse- og omsorgsdepartementet, ble det i 2004 tildelt midler til 35 samarbeidsprosjekter. I tillegg ble det tildelt midler til prosjekter i Russland under Aksjonsgruppen for smittevern i Østersjøregionen. Det er oppnådd gode resultater gjennom tiltak mot tuberkulose og forbedret helse og hygiene i russiske fengsler, som var de prioriterte områder fra norsk side.

Miljøverndepartementet mottok i 2004 et rammetilskudd på 15,25 mill. kroner til prosjekter i Nordvest-Russland, hvorav 2 mill. kroner til et nytt prosjektutviklingsfond som skal benyttes til å gjennomføre forundersøkelser for spesielt prioriterte miljøprosjekter i russisk del av Barentsregionen. Hovedsatsingsområdene er beskyttelse av de nordlige havområder, grensenært samarbeid, kulturminnevern/ landskapsvern og vern av det biologiske mangfoldet. Det største prosjektområdet i

samarbeidet, renere produksjonsprogrammet, har gjennom 10 år utdannet mer enn 1600 ingeniører i over 500 bedrifter i Nordvest-Russland. Russiske bedrifter som har gjennomført programmet har dokumentert betydelig miljø- og økonomiske gevinster. Det er ellers gitt støtte til frivillige organisasjoner som arbeider i Russland og Ukraina samt til Arktisk Råds prosjekter for reduksjon av forurensning.

Støtten til det regionale prosjektsamarbeidet gjennom Barentssekretariatet i Kirkenes ble videreført i 2004 med tilskudd til 73 norsk-russiske prosjekter. Viktige satsingsområder er næringsutvikling, kompetanse, kultur, miljø og urfolk. Barentssekretariatet har arbeidet aktivt for å oppnå samfinansiering med andre finansinstitusjoner.

Samarbeidet med Russland innen enøk og utvikling av alternative energikilder er videreført og styrket, og seks norskstøttede enøkssentra i Barentsregionen står sentralt i dette arbeidet. Det er lagt vekt på å fremme fornybare energikilder, med særlig vekt på bioenergi.

Rammeavtalen med Universitets- og høyskolerådet og Norges forskningsråd omfatter prosjekter innenfor høyere utdanning og forskning i tidsrommet 2002-2006. I 2004 ble 11 mill. kroner utbetalt til dette formål. Det er igangsatt et bredt samarbeid om innføring av nye grader, utvikling av pensum og doktorgradsutdanning. Forskningssamarbeidet omfatter prosjekter innenfor miljøvern, samfunnsfag og helse med fokus på Barentsregionen.

Kommunenes Sentralforbund og Næringslivets Hovedorganisasjon gjennomførte for 5. år «Presidentprogrammet», som omfatter utplassering av unge russiske ledere fra offentlig forvaltning og næringsliv i Nordvest-Russland i norske kommuner og bedrifter.

Justisdepartementet leder fengselsamarbeidet med russiske myndigheter, som omfatter samarbeid mellom norske fengsler og russiske fengsler på Kola og i Moskva-regionen. Det er gjennomført tiltak for å bedre soningsforholdene, utvikle tilpassede opplæringstilbud for de innsatte samt bidra til kompetanseutvikling for personell i russisk fengselsadministrasjon.

Satsingsområder 2006

Som omtalt i St.meld. nr. 30 (2004-2005) *Muligheter og utfordringer i nord* vil det fortsatt bli gitt prioritet til prosjekter i russisk del av Barentsregionen, både for å styrke Barentssamarbeidet og det tosidige samarbeidet med Russland i regionen.

Under norsk formannskap i Barentsrådets arbeidsgruppe for helse- og sosialspørsmål vil det bli satt et sterkere fokus på forebygging og

bekjempelse av hiv og aids i Nordvest Russland samt å styrke helse- og sosialtilbudet for marginaliserte grupper i befolkningen. Samarbeid mellom Partnerskapet for helse og livskvalitet under EUs nordlige dimensjon og Barentsrådets satsing på helse- og sosialfeltet vil bli vektlagt.

På miljøvernområdet vil prioritet gis til samarbeid om havmiljøspørsmål med vekt på en økosystembasert tilnærming, samt tilsyn knyttet til regulering av forurensning fra landbaserte kilder og offshoreindustrien. Renere produksjonsprogrammet videreføres med fokus på bedrifter og kommunale anlegg som belaster havområdene i nord. Det grensenære samarbeidet, habitatvern/skogvern videreføres.

Det er opprettet felles sentrale-regionale Barentsarbeidsgrupper for energi, utdanning og forskning. Også dette arbeidet vil bli styrket, bl.a. gjennom synergi med andre grupper. I det regionale Barentssamarbeidet vil det bli gitt prioritet til helsesamarbeid, næringsutvikling, kompetanseutveksling og utvikling av Barentssamarbeidet som en modell for europeiske grensedialoger. For å yte praktisk bistand og veiledning overfor frivillige organisasjoner som er aktive i det regionale prosjektsamarbeidet i russisk del av Barentsregionen, vil Regjeringen styrke Barentssekretariatets rolle som koordinator av naboland og folk-til-folk samarbeid med Russland.

I samarbeidet med Ukraina og Hviterussland vil demokratirettet arbeid prioriteres. Her vil man satse på prosjekter som har til hensikt å styrke institusjoner og organisasjoner som kan bidra til demokratiets fremme. I Hviterussland vil dette begrense seg til støtte til det sivile samfunn.

Atomsikkerhetstiltak

Mål

Atomsikkerhetssamarbeidet med Russland skal bidra til å redusere risikoen for ulykker og forurensning fra atominstallasjoner i Nordvest-Russland og hindre at radioaktivt og spaltbart materiale kommer på avveier. Samarbeidet skal også bidra til å styrke russiske forvaltnings- og tilsynsmyndigheter slik at behovet for bidrag fra donorland på sikt faller bort.

Rapport 2004

Det ble i 2004 utbetalt 103 mill. kroner over Handlingsplanen for atomsaker. Den norske innsatsen har etter hvert blitt konsentrert om færre prosjekter for å øke effekten disse har på miljø, helse og sikkerhet. De norske hovedsatsingsområdene i 2004 har vært opphugging av utrangerte ikke-strå-

tegiske atomubåter, videreføring av arbeidet med å utbedre fysisk sikring og infrastruktur ved Nordflåtens lageranlegg i Andrejevbukta, og fjerning av høyradioaktive strontiumbatterier fra fyrlykter langs den russiske Barentskysten. Disse oppgavene sammenfaller med prioriteringene i G8-landenes Globale partnerskap, hvor Norge har deltatt siden 2003.

I tillegg har satsingen på sikkerhetstiltak ved russiske kjernekraftverk i våre nærområder blitt videreført, riktignok med redusert omfang. Det ble i 2004 utbetalt ca. 11 mill. kroner til formålet. Selv om disse prosjektene ikke lenger vil være blant de høyest prioriterte vil Norge fortsatt kunne yte viktige bidrag til sikkerhetskulturen ved Kola og Leningrad kjernekraftverk, samtidig som en opprettholdelse av den faglige kontakten med verkene er av betydning for beredskapsarbeidet på norsk side. Kravet om en utfasing av verkene understrekes overfor russiske myndigheter.

Norge har i løpet av 2004 fulgt opp arbeidet med sikte på en mer enhetlig internasjonal tilnærming til miljøkonsekvensvurderinger og annen prosjektdokumentasjon. Det norske initiativet har bidratt til å skape bred internasjonal samforstand om at slike vurderinger må være et integrert element i alle atomsikkerhetsprosjekter, om hvilke krav som må stilles til vurderingene, og endelig om at ansvaret for å utarbeide vurderingene ligger hos tiltakshaver.

Erfaringer de siste årene har fremkalt et behov for en gjennomgang av fordelingen av roller mellom departement, tilsynsmyndighet og prosjektledere. Fra 2004 ble alle strålevernfaglige vurderinger og myndighetsoppgaver delegert til Statens strålevern, som dermed fikk en ordinær direktoratsfunksjon i forhold til Utenriksdepartementet på dette saksfeltet. I lys av endrede rammebetingelser og målsettinger for atomsikkerhetsarbeidet ble det i 2004 igangsatt et arbeid for å revidere regjeringens atomhandlingsplan.

Satsingsområder 2006

Atomsikkerhetssamarbeidet er en viktig del av vårt bilaterale forhold til Russland. Vårt konkrete engasjement og lange samarbeidserfaring har gitt gode resultater og også gitt Norge en høy profil i det internasjonale samarbeidet for å bistå Russland på dette området. Som omtalt i St.meld. nr. 30 (2004-2005) *Muligheter og utfordringer i nord* vil regjeringen styrke dette samarbeidet ytterligere.

Russiske myndigheter gjør selv en betydelig innsats for å bedre atomsikkerheten ved sine egne

installasjoner og lagre, men oppgavene er større og mer akutte enn de alene kan håndtere. Satsingen innenfor de etablerte norske satsingsområdene vil bli videreført i 2006. Norsk bistand til opphuggingen av ikke-strategiske atomubåter vil fortsette. Siktemålet er å kunne finansiere opphuggingen av minst én ubåt hvert år. Som følge av den internasjonale dugnaden på dette området vil arbeidet med å hugge opp alle gjenværende utrangerte atomubåter kunne være fullført i løpet av 5-10 år.

Prosjekter for fysisk sikring og rehabilitering av lageranlegget for brukt kjernebrensel og radioaktivt avfall i Andrejevbukta vil også bli intensivert. Her er imidlertid de tekniske utfordringene atskillig større, og tidsperspektivet noe lengre. I 2004 ble det etablert en internasjonal koordineringsgruppe som i første omgang skal utvikle planer for dette arbeidet og deretter koordinere gjennomføringen av praktiske tiltak. Norge deltar i denne gruppen som ledes av Russland.

Fjerning av strontiumbatterier i fyrlykter i den russiske del av Barentsregionen vil bli intensivert med sikte på maksimal utnyttelse av den russiske kapasiteten for slik avfallshåndtering. Det er inngått en avtale med russiske myndigheter som innebærer at Norge har påtatt seg ansvaret for at alle russiske fyrlykter i våre nærområder får erstattet sine radioaktive strontiumbatterier med miljøvennlig teknologi i løpet av 3-4 år.

Omfanget av støtten til prosjekter ved russiske kjernekraftverk vil bli trappet gradvis ned, samtidig som en vil videreføre dialogen med russiske myndigheter om dekommisjonering av de eldste reaktorene ved Kola og Leningrad kjernekraftverk.

Arktisk samarbeid

Mål

Norge overtar formannskapet i Arktisk råd etter Russland for to år fra høsten 2006. En overordnet målsetning vil være å styrke det regionale samarbeidet om å sikre en bærekraftig utvikling i nord og å ivareta områdets store miljøverdier. Fortsettelse og utdyping av det gode samarbeidet om klimaendring og langtransportert forurensning er sentrale prioriteringer. Den norske formannskapsperioden faller også sammen med Det internasjonale polaråret 2007-2008. Gjennom et program for arktisk samarbeid, opprettet som en tredje søyle under kap. 197 post 70, er målet en styrket profilering av Norge som polarnasjon og en bedre markering av norske prioriteringer i det arktiske samarbeidet.

Rapport 2004

Støtte til prosjekter i det arktiske samarbeidet har hittil vært gitt over kap. 197 post 76 Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak.

Satsingsområder 2006

Norge har store miljø- og ressursinteresser i nord. Arktisk råd er det viktigste multilaterale samarbeidsforum i nord og det eneste regionale samarbeidsorgan som omfatter alle de åtte arktiske land – Danmark (Grønland, Færøyene), Finland, Island, Norge, Sverige, Canada, Russland og USA. Norge overtar formannskapet i rådet høsten 2006. I forbindelse med Det internasjonale polaråret vil Regjeringen styrke profileringen av Norge og norske prioriteringer i det arktiske samarbeidet, som omtalt i St.meld. nr. 30 (2004-2005). Dette gjelder bl.a. arbeidet med å dokumentere og redusere alvorlig miljøforurensning i Arktis, følge opp og utdype dokumentasjonen av den sterke klimaendringen som finner sted i Arktis (klimastudien Arctic Climate Impact Assessment), profilere norske forskningsinteresser i Det internasjonale polaråret, støtte utvalgte samarbeidsprosjekter for bærekraftig utvikling, samt støtte kapasitetsbygging hos urfolk i nord.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 221,3 mill. kroner over kap. 197 post 70, som tentativt fordeles på de tre innsatsområdene som følger:

- atomhandlingsplanen 110,0 mill. kroner
- prosjektsamarbeidet med Russland/SUS 106,3 mill. kroner
- arktisk samarbeid 5,0 mill. kroner

Det foreslås videre at Utenriksdepartementet gis tilsagnsfullmakt på 188 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

Handlingsplanen for søkerlandene til EU

Rapport 2004

Handlingsplanen for søkerlandene til EU ble avsluttet i 2004. Midlene ble benyttet til tiltak i Romania og Bulgaria, østersjørådstiltak samt til samarbeidsavtalen om forskning og utdanning mellom Utenriksdepartementet, Universitets- og høyskolerådet og Norges forskningsråd. Avtalen avsluttes i 2005.

Post 71 Tilskudd til fred- og demokratiltak, kan overføres

Mål

Midlene vil i sin helhet bli benyttet til et freds- og forsoningsprosjekt under ledelse av Institutt for fredsforskning (PRIO). Prosjektet har som mål å utvikle kontakt og forståelse mellom den greske og den tyrkiske befolkningen på Kypros, samt styrke dialogen mellom Hellas og Tyrkia.

Rapport 2004

Det var ikke avsatt midler til demokratiltak i 2004.

Budsjett 2006

Det foreslås bevilget 4,3 mill. kroner til dette formålet i 2006.

Post 76 Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak, kan overføres

Mål

Målet er å bidra til videreutvikling og oppfølging av internasjonale samarbeidsprosesser som ivaretar viktige miljøhensyn eller bidrar til bærekraftig utvikling, med særlig vekt på klima og naturressursforvaltning. Videre er det et mål å bidra til å løse globale miljøproblemer gjennom tilskudd til Den globale miljøfasiliteten (GEF).

Rapport 2004

I 2004 ble det utbetalt 40 mill. kroner til internasjonale klima- og miljøtiltak.

Norges bidrag til GEF utgjorde 57 mill. kroner, av dette ble 13,1 mill. kroner (23 pst.) dekket over kap. 197, post 76. Den resterende andelen av dette bidraget (77 pst.) ble dekket over kap. 170, post 78. Det ble utbetalt 3,2 mill. kroner i norsk bidrag til det nordiske miljøfinansieringsselskapet NEFCO og 2 mill. kroner til Verdensbankens karbonfond.

I bevilgningen inngår en vesentlig satsing på klima. Inkludert bidraget til GEF ble det utbetalt 25 mill. kroner til dette formålet. Øvrige bidrag ble målrettet mot bl.a. framtidig internasjonalt klimaregime og videre arbeid med Kyotoprotokollens grønne utviklingsmekanisme (CDM-Clean Development Mechanism).

Det ble bevilget ca. 8,3 mill. kroner til prosjekter i nordområdene, bl.a. til prosjekter i regi av Arktisk Råd. Dette omfatter bl.a. støtte til spredning av rapporten Arctic Climate Impact Assessment (ACIA), bidrag til et fond for felles forureningsprosjekter (hovedsaklig i Russland), prosjek-

ter om familiebasert reindrift og kvinnelig deltagelse i beslutninger om arktisk fiske. I tillegg ble det gitt støtte på til sammen 3,8 mill. kroner til NEFCO/AMAPs «hot spots» liste (biodiversitet) prosjekt i Russland.

Det ble bevilget til sammen 1 mill. kroner til IEAs arbeid rettet mot miljø og bærekraftig utvikling og kr 300 000 til Det internasjonale energiforums sekretariat i Riaydh.

Budsjett 2006

For 2006 foreslås bevilget 26,78 mill. kroner. Utenriksdepartementets andel til det nordiske miljøfinansieringsselskapet NEFCO vil bli ca. 3,3 mill. kroner. Bidragene til GEF og Verdensbankens Karbonfond foreslås videreført. For GEFs vedkommende vil det i 2005 bli ført påfyllingsforhandlinger. Midler til det regionale samarbeidet i Arktis foreslås bevilget under kap. 197, post 70.

Utenriksdepartementet

tilrår:

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2006 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap. 100-197	kr	21 766 200 000
b. Sum inntekter under kap. 3101	kr	49 000 000

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2006, kapitlene 100-197, 3100

I Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
	Programkategori 02.00 Administrasjon av utenriktjenesten		
100	Utenriksdepartementet (jf. kap. 3100 og 3101)		
	01 Driftsutgifter	1 374 385 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	3 830 000	
	70 Erstatning av skader på utenlandske ambassader	774 000	
	71 Diverse tilskudd	18 935 000	1 397 924 000
101	Utenriksstasjonene (jf. kap. 3101)		
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	15 443 000	
	70 Hjelp til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn	132 000	
	90 Lån til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn	360 000	15 935 000
103	Regjeringens fellesbevilgning for representasjon		
	01 Driftsutgifter	6 617 000	6 617 000
104	Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet		
	01 Driftsutgifter	8 809 000	8 809 000
	Sum Programkategori 02.00 Administrasjon av utenriktjenesten		1 429 285 000
	Programkategori 02.10 Utenriksformål		
115	Presse-, kultur- og informasjonsformål		
	01 Driftsutgifter	11 090 000	
	70 Tilskudd til presse, kultur- og informasjonsformål, <i>kan overføres</i>	30 910 000	42 000 000
116	Deltaking i internasjonale organisasjoner		
	70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner	916 210 000	
	71 Finansieringsordningen under EØS-avtalen, <i>kan overføres</i>	220 000 000	
	72 Finansieringsordningen i det utvidede EØS, <i>kan overføres</i>	200 000 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner
	Norsk finansieringsordning i det utvidede EØS, <i>kan overføres</i>	210 000 000	1 546 210 000
	Sum Programkategori 02.10 Utenriksformål		1 588 210 000
	Programkategori 03.00 Administrasjon av utviklingshjelpen		
140	Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen		
	01 Driftsutgifter	729 266 000	
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	13 757 000	743 023 000
141	Direktoratet for utviklingssamarbeid (NORAD)		
	01 Driftsutgifter	151 888 000	151 888 000
	Sum Programkategori 03.00 Administrasjon av utviklingshjelpen		894 911 000
	Programkategori 03.10 Bilateral bistand		
150	Bistand til Afrika		
	70 Malawi, <i>kan overføres</i>	195 000 000	
	71 Mosambik, <i>kan overføres</i>	325 000 000	
	72 Tanzania, <i>kan overføres</i>	400 000 000	
	73 Uganda, <i>kan overføres</i>	130 000 000	
	74 Zambia, <i>kan overføres</i>	280 000 000	
	78 Regionbevilgning for Afrika, <i>kan overføres</i>	1 222 000 000	
	79 Tiltak i tidligere samarbeidsland, <i>kan overføres</i>	25 000 000	2 577 000 000
151	Bistand til Asia		
	70 Bangladesh, <i>kan overføres</i>	70 000 000	
	71 Nepal, <i>kan overføres</i>	60 000 000	
	78 Regionbevilgning for Asia, <i>kan overføres</i>	520 000 000	
	79 Tiltak i tidligere samarbeidsland, <i>kan overføres</i>	12 600 000	662 600 000
152	Bistand til Midtøsten		
	78 Regionbevilgning for Midtøsten, <i>kan overføres</i>	140 500 000	140 500 000
153	Bistand til Mellom-Amerika		
	78 Regionbevilgning for Mellom-Amerika, <i>kan overføres</i>	165 000 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	
	79	Tiltak i tidligere samarbeidsland, <i>kan overføres</i>	1 500 000	166 500 000
		Sum Programkategori 03.10 Bilateral bistand		3 546 600 000
		Programkategori 03.20 Globale ordninger		
160		Sivilt samfunn og demokratiutvikling		
	01	Driftsutgifter	25 749 000	
	50	Fredskorpset	165 000 000	
	70	Sivilt samfunn, <i>kan overføres</i>	1 072 500 000	
	71	Tilskudd til frivillige organisasjoners opp- lysningsarbeid, <i>kan overføres</i>	68 000 000	
	72	Demokratistøtte/partier, <i>kan overføres</i>	5 000 000	
	73	Kultur, <i>kan overføres</i>	92 000 000	
	75	Internasjonale organisasjoner og nett- verk, <i>kan overføres</i>	130 500 000	1 558 749 000
161		Næringsutvikling		
	70	Nærings- og handelstiltak, <i>kan overføres</i>	85 000 000	
	72	Finansieringsordning for utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	120 000 000	
	73	Institusjonsutvikling i utviklingsland, <i>kan overføres</i>	52 500 000	
	75	NORFUND – tapsavsetting	143 750 000	
	95	NORFUND – grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland	341 250 000	742 500 000
162		Overgangsbistand (gap)		
	70	Overgangsbistand (gap), <i>kan overføres</i>	711 500 000	711 500 000
163		Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter		
	70	Naturkatastrofer, <i>kan overføres</i>	270 000 000	
	71	Humanitær bistand og menneskerettigheter, <i>kan overføres</i>	1 694 752 000	1 964 752 000
164		Fred, forsoning og demokrati		
	70	Fred, forsoning og demokratitiltak, <i>kan overføres</i>	515 900 000	
	71	ODA-godkjente land på Balkan, <i>kan overføres</i>	781 250 000	
	72	Utvikling og nedrustning, <i>kan overføres</i>	25 600 000	
	73	Andre ODA-godkjente OSSE-land, <i>kan overføres</i>	305 000 000	1 627 750 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
165	Forskning, kompetanseheving og evaluering		
	01 Driftsutgifter	133 363 000	
	70 Forskning og høyere utdanning, <i>kan overføres</i>	283 000 000	
	71 Faglig samarbeid, <i>kan overføres</i>	75 000 000	491 363 000
166	Tilskudd til ymse tiltak		
	70 Ymse tilskudd, <i>kan overføres</i>	5 842 000	
	71 Internasjonale prosesser og konvensjoner m.v., <i>kan overføres</i>	87 000 000	92 842 000
167	Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)		
	21 Spesielle driftsutgifter	468 382 000	468 382 000
	Sum Programkategori 03.20 Globale ordninger		7 657 838 000
Programkategori 03.30 Multilateral bistand			
170	FN-organisasjoner mv.		
	70 FNs utviklingsprogram (UNDP)	723 000 000	
	71 FNs befolkningsprogram (UNFPA)	262 000 000	
	72 FNs barnefond (UNICEF)	300 000 000	
	73 Verdens matvareprogram (WFP), <i>kan overføres</i>	205 000 000	
	74 FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR)	170 000 000	
	75 FNs organisasjon for palestinske flyktnin- ger (UNRWA)	100 000 000	
	76 Tilleggsmidler via FN-systemet mv., <i>kan overføres</i>	1 205 200 000	
	77 FNs aidsprogram (UNAIDS), <i>kan overføres</i>	160 000 000	
	78 Bidrag andre FN-organisasjoner mv.	140 220 000	
	79 Ekspertes, juniorekspertes og FNs fredskorps, <i>kan overføres</i>	47 000 000	
	80 Bidrag til globale fond, <i>kan overføres</i>	621 041 000	
	81 Tilskudd til internasjonal landbruks- forskning, <i>kan overføres</i>	110 000 000	4 043 461 000
171	Multilaterale finansinstitusjoner		
	70 Verdensbanken, <i>kan overføres</i>	730 000 000	
	71 Regionale banker og fond, <i>kan overføres</i>	639 000 000	
	72 Samfinansiering via finansinstitusjoner, <i>kan overføres</i>	534 500 000	1 903 500 000
172	Gjeldslettetiltak		

Kap.	Post	Kroner	Kroner	
	70	Deltakelse i internasjonale gjeldsoperasjoner, <i>kan overføres</i>	450 000 000	450 000 000
		Sum Programkategori 03.30 Multilateral bistand		6 396 961 000
		Programkategori 03.50 Øvrig bistand		
197		Bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak		
	70	Tilskudd til atomsikkerhetstiltak, prosjektsamarbeidet med Russland/SUS og arktisk samarbeid, <i>kan overføres</i>	221 327 000	
	71	Fred og demokratitiltak (ikke ODA-land), <i>kan overføres</i>	4 293 000	
	76	Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	26 775 000	252 395 000
		Sum Programkategori 03.50 Øvrig bistand		252 395 000
		Sum departementets utgifter		21 766 200 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner	
		Diverse inntekter		
3101		Utenriksstasjonene, (jf. kap. 100 og 101)		
	01	Gebyrer	29 511 000	
	02	Gebyrer – utlendingssaker	14 300 000	
	04	Leieinntekter	1 799 000	
	05	Refusjon spesialutsendinger mv.	3 072 000	
	90	Tilbakebetaling av nødlån i utlandet	318 000	49 000 000
		Sum Diverse inntekter		49 000 000
		Sum departementets inntekter		49 000 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

1. Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2006 kan:

dekke merverdiavgift under kap. 1633 post 01 og overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
Kap. 100, post 01	Kap. 3101, postene 02 og 05
Kap. 100, post 71	Kap. 3100, post 01
Kap. 140, post 01	Kap. 3143, post 05

2. overskride bevilgningen under kap. 166 Tilskudd til ymse tiltak, post 70 Ymse tilskudd, mot tilsvarende inntekter under kap. 3166 Ymse inntekter, post 01 Salgsinntekter fra salg av bistandseiendommer som er finansiert over bistandsbudsjettet, og som ikke er avskrevet i forhold til innlemmelse i husleieordningen. Ubenyttede inntekter fra slikt salg kan tas med ved beregning av overførbart beløp under kap. 166 Tilskudd til ymse tiltak, post 70 Ymse tilskudd.

III

Omdisponeringsfullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2006 kan:

1. omdisponere bevilgningene mellom postene under kap. 161 Næringsutvikling.

2. omdisponere med inntil 2 mill. kroner per tiltak fra kap. 166 Tilskudd til ymse tiltak, post 70 Ymse tilskudd til øvrige ODA-godkjente bevilgninger. Beslutning om bruk av midler utover dette og inntil 6 mill. kroner treffes av Kongen.

IV

Fullmakt til overskridelse

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2006 kan overskride bevilgningen under kap. 101 Utenriksstasjonene, post 90 Lån til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn, ved behov for

bistand fra aktuelle transportselskaper ved evakuering av norske borgere i kriserammede land. Fullmakter gjelder i de tilfeller og på de betingelser som gjelder for denne typen bistand.

V

Agio/Disagio

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2006 gis fullmakt til å utgiftsføre/inntektsføre uten bevilgning kursgevinst og -tap som følge av justering av midlene ved utenriksstasjonene hvert år

under kap. 101/3101 Utenriksstasjonene og kap. 140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen/3143 Utenriksstasjonene, post 89 Agio/Disagio.

VI

Bruk av opptjente rentemidler

Stortinget samtykker i at opptjente renter på tilskudd som er utbetalt fra Norge til multi-bi-prosjekter, samarbeidsprosjekter, stat-til-stat-bistand, støtte til internasjonale aktører og lokale ikke-stat-

lige aktører kan benyttes til tiltak som avtales mellom Utenriksdepartementet og den enkelte mottaker.

*Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger*VII
Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2006 kan foreta bestillinger utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap-	Post	Betegnelse	Samlet rammet
163		Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	
	71	Humanitær bistand og menneskerettigheter	25 mill. kroner

VIII
Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2006 kan gi tilsagn om støtte utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
116		Deltaking i internasjonale organisasjoner	
	72	Finansieringsordningen i det utvidede EØS	450 mill. kroner
	73	Norsk finansieringsordning i det utvidede EØS	450 mill. kroner
161		Næringsutvikling	
	70	Nærings- og handelstiltak	50 mill. kroner
	72	Finansieringsordning for utviklingstiltak	500 mill. kroner
197		Bistand til ikke-ODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak	
	70	Tilskudd til atomsikkerhetstiltak, prosjektsamarbeidet med Russland/SUS og arktisk samarbeid	188 mill. kroner

IX
Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2006 kan gi garantier innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar for inntil 50 mill. kroner for å minske norske importørers risiko ved direkte import fra utviklingsland, jf omtale under kap. 161 Næringsutvikling.

X
Dekning av forsikringstilfelle

Stortinget samtykker i at Kongen i 2006 kan inngå avtaler om forsikringsansvar for utstillinger ved visningsinstitusjoner i utlandet innenfor en totalramme for nytt og gammelt ansvar som ikke må overstige 4 500 mill. kroner.

XI
Forskuttering av nødhjelpsleveranser til FN

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i samråd med Finansdepartementet i 2006 kan forskuttere norske nødhjelpsleveranser til FN innenfor en ramme på 25 mill. kroner. Utbetaling til FN, samt tilbakebetalt kreditt fra FN, nettoføres på kap. 166 Tilskudd til ymse tiltak, post 70 Ymse tilskudd.

Utenriksdepartementet

XII

Toårige budsjettvedtak

Stortinget samtykker i at Norge kan slutte seg til toårige budsjettvedtak i FAO, WHO, ILO, UNIDO, OECD, WTO, IAEA, IEA og for Regulært bidrag til FN.

Andre fullmakter

XIII

Ettergivelse av fordringer

Stortinget samtykker i at Kongen i 2006 kan ettergi statlige fordringer på utviklingsland i samsvar med kriteriene i handlingsplanen av 2004 *Om gjeldslette for utvikling* for inntil 1 000 mill. kroner under Garanti-Instituttet for Eksportkreditts gamle portefølje (gammel alminnelig ordning og den gamle særordningen for utviklingsland). Fordringene verdsettes til bokført verdi per 31. desember 1997 etter tapsavsetninger.

XIV

Utbetaling av tilskudd

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet gis unntak fra bestemmelsene i stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av gitte bevilgninger på følgende måte:

1. Utbetalinger innenfor ett budsjettår av norske medlemskapskontingenter, pliktige bidrag og andre bidrag til internasjonale organisasjoner

- Norge er medlem av, kan foretas i henhold til regelverket til den enkelte organisasjon.
2. Utbetalinger innenfor ett budsjettår av tilskudd til utviklingsformål kan foretas en gang i året dersom avtaler om samfinansiering med andre givere innenfor utviklingssamarbeidet tilsier det.

XV

Bruk av gjeldsbrev og raskere trekk på gjeldsbrev

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2006 kan:

1. fravike bevilgningsreglementet § 3 annet ledd ved utstedelse av gjeldsbrev i forbindelse med kapitalpåfyllinger under Det internasjonale utviklingsfondet, Det asiatiske utviklingsfondet, Det afrikanske utviklingsfondet, Den globale miljøfasiliteten, Det internasjonale fond for jordbruksutvikling og Det felles fond for råvarer.
 2. fravike stortingsvedtak av 8. november 1984 for å kunne inngå avtale med mottaker om raskere trekk på gjeldsbrev enn utbetalingsbehovet tilsier ved kapitalpåfyllinger under Det internasjonale utviklingsfondet, Det afrikanske utviklingsfondet og Det asiatiske utviklingsfondet.
-

Vedlegg 1**Stillinger ved utenriksstasjonene**

Utenriksstasjon	UD	Spesial- utsendinger	Lokalt ansatte	Sum årsverk
Abidjan	3	0	7	10
Abu Dhabi	3	1	4	8
Abudja	4	0	6	10
Addis Abeba	8	0	12	20
Al Ram	9	0	11	20
Asmara	3	0	15	18
Amman	4	0	5	9
Ankara	5	0	8	13
Antananarivo	4	0	5	9
Aten	3	0	6	9
Baku	3	0	4	7
Bangkok (inkl Phuket)	9	2	14	25
Beijing	10	4	13	27
Beograd	5	0	11	16
Berlin	12	1	13	26
Bern	3	0	3	6
Bogota	2	0	4	6
Brasilia	3	0	9	12
Bratislava	3	0	3	6
Brussel, EU-del/amb	16	21	18	55
Brussel, NATO	12	0	5	17
Bucuresti	3	0	5	8
Budapest	3	0	6	9
Buenos Aires	3	0	6	9
Cairo	4	0	8	12
Canberra	3	0	3	6
Caracas	3	0	5	8
Colombo	11	0	22	33
Damaskus (inkl Beirut)	3	1	6	10
Dar es Salaam	11	0	17	28
Dhaka	8	0	18	26
Dublin	3	0	3	6
Edinburgh	2	0	4	6
Geneve	18	3	10	31

Utenriksdepartementet

Utenriksstasjon	UD	Spesial- utsendinger	Lokalt ansatte	Sum årsverk
Guatemala	8	0	11	19
Haag	5	0	6	11
Hanoi	8	1	11	20
Harare	4	0	12	16
Havanna	2	0	12	14
Helsingfors	6	0	4	10
Houston	2	1	3	6
Islamabad	6	2	19	27
Jakarta	7	0	10	17
Kabul	6	0	27	33
Kampala	9	0	15	24
Kathmandu	7	0	11	18
Kahrtoum (inkl Juba under etablering)	4	0	5	9
Kiev	4	0	8	12
Kuala Lumpur	3	0	5	8
København	6	1	8	15
Lilongwe	7	0	10	17
Lisboa	3	0	6	9
London	12	5	15	32
Luanda	6	0	9	15
Lubljana	3	0	3	6
Lusaka	10	0	15	25
Madrid	5	4	12	21
Managua	5	0	14	19
Manila	3	0	15	18
Maputo	11	0	18	29
Mexico	3	0	6	9
Minneapolis	2	0	2	4
Moskva	15	4	18	37
Murmansk	7	1	12	20
Nairobi	7	2	11	20
New Delhi	7	1	36	44
New York, FN-del/GK	22	1	13	36
Ottawa	4	0	5	9
Paris, Amb.	10	3	11	24
Paris, OECD	5	4	5	14
Praha	3	1	6	10
Pretoria	10	1	11	22
Rabat	3	0	6	9
Reykjavik	3	0	3	6

Utenriksstasjon	UD	Spesial- utsendinger	Lokalt ansatte	Sum årsverk
Riga	4	0	5	9
Rio de Janeiro	1	1	4	6
Riyadh	3	0	7	10
Roma	7	1	9	17
San Francisco	3	1	3	7
Santiago	3	0	5	8
Sarajevo	4	0	8	12
Seoul	3	1	6	10
Shanghai	3	1	6	10
Singapore	3	1	3	7
Sofia	3	1	5	9
Skopje	2	0	5	7
St.Petersburg	4	0	4	8
Stockholm	5	1	8	14
Strasbourg	4	0	3	7
Tallinn	3	0	4	7
Teheran	4	0	9	13
Tel Aviv	5	0	7	12
Tirana	2	0	3	5
Tokyo	7	2	10	19
Tunis	2	0	7	9
Vilnius	3	0	4	7
Warszawa	5	1	9	15
Washington	16	7	13	36
Wien	12	0	9	21
Zagreb	3	0	5	8
Sum årsverk ute	566	83	874	1523

Vedlegg 2**Hovedsamarbeidsland 2004**

(i 1000 kr)

Kapittel	Kapittelnavn	Post	Postnavn	Total
<i>Samlet bilateral bistand til Malawi i 2004, fordelt på kapittel og post</i>				
150	Bistand til Afrika	70	Malawi	99 986
		78	Regionbevilgning for Afrika	64 703
Totalt 150				164 689
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	5 740
		70	Sivilt samfunn	4 747
		72	Demokratistøtte/partier	294
		73	Kultur	1 958
Totalt 160				12 739
161	Næringsutvikling	70	Nærings- og handelstiltak	86
		72	Finansieringsord utvik. tiltak	1 952
Totalt 161				2 038
163	Nødhjelp, MR, hum	70	Naturkatastrofer	2 289
		71	Humanitær bistand og MR	452
Totalt 163				2 741
165	Forskning, komp, evaluering	01	Driftsutgifter	883
Totalt 165				883
Totalt Malawi				183 090
<i>Samlet bilateral bistand til Mosambik i 2004, fordelt på kapittel og post</i>				
150	Bistand til Afrika	71	Mosambik	210 512
		78	Regionbevilgning for Afrika	66 552
Totalt 150				277 064
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	434
		70	Sivilt samfunn	12 480
		73	Kultur	5 000
Totalt 160				17 914
161	Næringsutvikling	70	Nærings- og handelstiltak	2 194
		72	Finansieringsord utvik. tiltak	108 963
Totalt 161				111 157
163	Nødhjelp, MR, hum	71	Humanitær bistand og MR	502
Totalt 163				502
165	Forskning, komp, evaluering	01	Driftsutgifter	1 025
		70	Forskning og høyere utdanning	2 956

(i 1000 kr)				
Kapittel	Kapittelnavn	Post	Postnavn	Total
Totalt 165				3 981
167	Flyktningtiltak i Norge	21	Spesielle driftsutgifter	180
Totalt 167				180
170	FN-organisasjoner	79	Ekspertes, JPO, FNs fredskorps	710
Totalt 170				710
Totalt Mosambik				411 509
<i>Samlet bilateral bistand til Tanzania i 2004, fordelt på kapittel og post</i>				
150	Bistand til Afrika	72	Tanzania	250 000
		78	Regionbevilgning for Afrika	105 106
Totalt 150				355 106
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	11 443
		70	Sivilt samfunn	16 149
		73	Kultur	1 449
Totalt 160				29 041
161	Næringsutvikling	70	Nærings- og handelstiltak	1 596
		72	Finansieringsord utvik. tiltak	2 652
		95	Grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland	-369
Totalt 161				3 879
163	Nødhjelp, MR, hum	70	Naturkatastrofer	2 415
		71	Humanitær bistand og MR	-76
Totalt 163				2 339
165	Forskning, komp, evaluering	01	Driftsutgifter	969
		70	Forskning og høyere utdanning	8 811
Totalt 165				9 780
167	Flyktningtiltak i Norge	21	Spesielle driftsutgifter	1 492
Totalt 167				1 492
Totalt Tanzania				401 637
<i>Samlet bilateral bistand til Uganda i 2004, fordelt på kapittel og post</i>				
150	Bistand til Afrika	73	Uganda	140 000
		78	Regionbevilgning for Afrika	41 825
Totalt 150				181 825
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	3 368
		70	Sivilt samfunn	29 293
		72	Demokratistøtte/partier	388
		73	Kultur	476
Totalt 160				33 524

(i 1000 kr)

Kapittel	Kapittelnavn	Post	Postnavn	Total
161	Næringsutvikling	70	Nærings- og handelstiltak	2 354
		72	Finansieringsord utvik. tiltak	419
		95	Grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland	17 607
Totalt 161				20 380
163	Nødhjelp, MR, hum	71	Humanitær bistand og MR	29 683
Totalt 163				29 683
164	Fred, Forsoning, demokrati	70	Fred, forsoning, demokrati	1 511
Totalt 164				1 511
165	Forskning, komp, evaluering	01	Driftsutgifter	390
		70	Forskning og høyere utdanning	12 615
Totalt 165				13 005
167	Flyktningiltak i Norge	21	Spesielle driftsutgifter	913
Totalt 167				913
Totalt Uganda				280 842
<i>Samlet bilateral bistand til Zambia i 2004, fordelt på kapittel og post</i>				
150	Bistand til Afrika	74	Zambia	150 001
		78	Regionbevilgning for Afrika	63 272
Totalt 150				213 273
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	2 740
		70	Sivilt samfunn	26 024
		72	Demokratistøtte/partier	4 000
		73	Kultur	3 000
Totalt 160				35 763
161	Næringsutvikling	70	Nærings- og handelstiltak	237
Totalt 161				237
163	Nødhjelp, MR, hum	71	Humanitær bistand og MR	-26
Totalt 163				-26
165	Forskning, komp, evaluering	01	Driftsutgifter	1 283
		70	Forskning og høyere utdanning	1 270
Totalt 165				2 554
Totalt Zambia				251 801
<i>Samlet bilateral bistand til Bangladesh i 2004, fordelt på kapittel</i>				
151	Bistand til Asia	70	Bangladesh	60 019
		78	Regionbevilgning for Asia	31 913
Totalt 151				91 932
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	2 881

					(i 1000 kr)
Kapittel	Kapittelnavn	Post	Postnavn	Total	
		70	Sivilt samfunn	14 628	
		73	Kultur	1 051	
Totalt 160				18 560	
161	Næringsutvikling	70	Nærings- og handelstiltak	223	
		72	Finansieringsord utvik. tiltak	180	
		95	Grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland	27 632	
Totalt 161				28 034	
163	Nødhjelp, MR, hum	70	Naturkatastrofer	18 719	
Totalt 163				18 719	
165	Forskning, komp, evaluering	01	Driftsutgifter	929	
		70	Forskning og høyere utdanning	712	
Totalt 165				1 642	
167	Flyktningtiltak i Norge	21	Spesielle driftsutgifter	1 799	
Totalt 167				1 799	
170	FN-organisasjoner	79	Ekspertter, JPO, FNs fredskorps	638	
Totalt 170				638	
Totalt Bangladesh				161 325	
<i>Samlet bilateral bistand til Nepal i 2004, fordelt på kapittel og post</i>					
151	Bistand til Asia	71	Nepal	64 996	
		78	Regionbevilgning for Asia	28 480	
Totalt 151				93 476	
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	1 393	
		70	Sivilt samfunn	24 240	
		72	Demokratistøtte/partier	154	
		73	Kultur	200	
Totalt 160				25 987	
161	Næringsutvikling	70	Nærings- og handelstiltak	3 406	
		73	Institusjonsutvikling i utvikl.land	8 800	
		95	Grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland	-570	
Totalt 161				11 636	
163	Nødhjelp, MR, hum	70	Naturkatastrofer	2 788	
		71	Humanitær bistand og MR	8 525	
Totalt 163				11 313	
164	Fred, Forsoning, demokrati	70	Fred, forsoning, demokrati	228	
Totalt 164				228	
165	Forskning, komp, evaluering	01	Driftsutgifter	1 662	

(i 1000 kr)

Kapittel	Kapittelnavn	Post	Postnavn	Total
		70	Forskning og høyere utdanning	3 455
Totalt 165				5 117
167	Flyktningiltak i Norge	21	Spesielle driftsutgifter	5 119
Totalt 167				5 119
170	FN-organisasjoner	79	Ekspertes, JPO, FNs fredskorps	2 293
Totalt 170				2 293
Totalt Nepal				155 169

Bistand til samarbeidsland i Afrika*Samlet bilateral bistand til Angola i 2004, fordelt på kapittel og post*

150	Bistand til Afrika	78	Regionbevilgning for Afrika	102 200
Totalt 150				102 200
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	834
		70	Sivilt samfunn	7 389
		73	Kultur	300
Totalt 160				8 524
161	Næringsutvikling	70	Nærings- og handelstiltak	3 464
Totalt 161				3 464
163	Nødhjelp, MR, hum	71	Humanitær bistand og MR	46 074
Totalt 163				46 074
165	Forskning, komp, evaluering	01	Driftsutgifter	806
Totalt 165				806
167	Flyktningiltak i Norge	21	Spesielle driftsutgifter	5 796
Totalt 167				5 796
Totalt Angola				166 864

Samlet bilateral bistand til Eritrea i 2004, fordelt på kapittel og post

150	Bistand til Afrika	78	Regionbevilgning for Afrika	47 049
Totalt 150				47 049
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	838
		70	Sivilt samfunn	12 926
Totalt 160				13 763
161	Næringsutvikling	70	Nærings- og handelstiltak	203
Totalt 161				203
162	Overgangsbistand (GAP)	70	Overgangsbistand (GAP)	7 000
Totalt 162				7 000
163	Nødhjelp, MR, hum	70	Naturkatastrofer	21 997
		71	Humanitær bistand og MR	16 065
Totalt 163				38 062
164	Fred, Forsoning, demokrati	70	Fred, forsoning, demokrati	3 250

(i 1000 kr)				
Kapittel	Kapittelnavn	Post	Postnavn	Total
Totalt 164				3 250
165	Forskning, komp, evaluering	01	Driftsutgifter	49
Totalt 165				49
167	Flyktningtiltak i Norge	21	Spesielle driftsutgifter	16 153
Totalt 167				16 153
Totalt Eritrea				125 530
<i>Samlet bilateral bistand til Etiopia i 2004, fordelt på kapittel og post</i>				
150	Bistand til Afrika	78	Regionbevilgning for Afrika	87 445
Totalt 150				87 445
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	5 029
		70	Sivilt samfunn	57 017
		73	Kultur	1 471
		75	Internasjonale frivillige org	2 000
Totalt 160				65 518
163	Nødhjelp, MR, hum	70	Naturkatastrofer	27 703
		71	Humanitær bistand og MR	14 326
Totalt 163				42 030
164	Fred, Forsoning, demokrati	70	Fred, forsoning, demokrati	771
Totalt 164				771
165	Forskning, komp, evaluering	01	Driftsutgifter	352
		70	Forskning og høyere utdanning	6 577
Totalt 165				6 929
167	Flyktningtiltak i Norge	21	Spesielle driftsutgifter	23 459
Totalt 167				23 459
170	FN-organisasjoner	79	Ekspertter, JPO, FNs fredskorps	3 269
Totalt 170				3 269
Totalt Etiopia				229 421
<i>Samlet bilateral bistand til Kenya i 2004, fordelt på kapittel og post</i>				
150	Bistand til Afrika	78	Regionbevilgning for Afrika	18 565
Totalt 150				18 565
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	6 033
		70	Sivilt samfunn	7 730
		72	Demokratistøtte/partier	246
Totalt 160				14 008
161	Næringsutvikling	70	Nærings- og handelstiltak	257
		95	Grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland	-1 304
Totalt 161				-1 047

(i 1000 kr)

Kapittel	Kapittelnavn	Post	Postnavn	Total
163	Nødhjelp, MR, hum	70	Naturkatastrofer	9 911
		71	Humanitær bistand og MR	513
Totalt 163				10 424
167	Flyktningtiltak i Norge	21	Spesielle driftsutgifter	339
Totalt 167				339
170	FN-organisasjoner		Ekspertes, JPO, FNs fredskorps	4 243
		79		4 243
Totalt 170				4 243
172	Gjeldsslettetiltak	70	Gjeldsslettetiltak	7 000
Totalt 172				7 000
Totalt Kenya				53 532
<i>Samlet bilateral bistand til Madagaskar i 2004, fordelt på kapittel og post</i>				
150	Bistand til Afrika	78	Regionbevilgning for Afrika	41 450
		79	Tiltak under utfasing	918
Totalt 150				42 369
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	1 780
		70	Sivilt samfunn	3 734
		73	Kultur	170
Totalt 160				5 684
161	Næringsutvikling	70	Nærings- og handelstiltak	800
Totalt 161				800
163	Nødhjelp, MR, hum	70	Naturkatastrofer	6 386
		71	Humanitær bistand og MR	-44
Totalt 163				6 342
165	Forskning, komp, evaluering	01	Driftsutgifter	336
		70	Forskning og høyere utdanning	1 000
Totalt 165				1 336
170	FN-organisasjoner		Ekspertes, JPO, FNs fredskorps	801
		79		801
Totalt 170				801
Totalt Madagaskar				57 331
<i>Samlet bilateral bistand til Mali i 2004, fordelt på kapittel og post</i>				
150	Bistand til Afrika	78	Regionbevilgning for Afrika	27 881
Totalt 150				27 881
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	70	Sivilt samfunn	23 797
		73	Kultur	-5
Totalt 160				23 792
163	Nødhjelp, MR, hum	70	Naturkatastrofer	365
		71	Humanitær bistand og MR	104

(i 1000 kr)				
Kapittel	Kapittelnavn	Post	Postnavn	Total
Totalt 163				469
165	Forskning, komp, evaluering	01	Driftsutgifter	179
		70	Forskning og høyere utdanning	1 630
Totalt 165				1 809
Totalt Mali				53 951
<i>Samlet bilateral bistand til Sør-Afrika i 2004, fordelt på kapittel og post</i>				
150	Bistand til Afrika	78	Regionbevilgning for Afrika	68 060
Totalt 150				68 060
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	8 834
		70	Sivilt samfunn	19 104
		73	Kultur	1 018
Totalt 160				28 956
161	Næringsutvikling	70	Nærings- og handelstiltak	3 903
		95	Grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland	1 763
Totalt 161				5 666
163	Nødhjelp, MR, hum	71	Humanitær bistand og MR	222
Totalt 163				222
165	Forskning, komp, evaluering	01	Driftsutgifter	616
		70	Forskning og høyere utdanning	3 111
Totalt 165				3 727
170	FN-organisasjoner	79	Ekspertter, JPO, FNs fredskorps	824
Totalt 170				824
Totalt Sør-Afrika				107 454
<i>Samlet bilateral bistand til Nigeria i 2004, fordelt på kapittel og post</i>				
150	Bistand til Afrika	78	Regionbevilgning for Afrika	12 610
Totalt 150				12 610
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	978
		70	Sivilt samfunn	1 611
Totalt 160				2 589
161	Næringsutvikling	70	Nærings- og handelstiltak	2 020
Totalt 161				2 020
163	Nødhjelp, MR, hum	71	Humanitær bistand og MR	-253
Totalt 163				-253
167	Flyktningiltak i Norge	21	Spesielle driftsutgifter	19 970
Totalt 167				19 970
Totalt Nigeria				36 936

(i 1000 kr)

Kapittel	Kapittelnavn	Post	Postnavn	Total
Bistand til samarbeidsland i Asia				
<i>Samlet bilateral bistand til Afghanistan i 2004, fordelt på kapittel og post</i>				
151	Bistand til Asia	78	Regionbevilgning for Asia	64 477
Totalt 151				64 477
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	42
		70	Sivilt samfunn	22 452
Totalt 160				22 494
162	Overgangsbistand (GAP)	70	Overgangsbistand (GAP)	120 000
Totalt 162				120 000
163	Nødhjelp, MR, hum	70	Naturkatastrofer	1 000
		71	Humanitær bistand og MR	50 054
Totalt 163				51 054
164	Fred, Forsoning, demokrati	70	Fred, forsoning, demokrati	40 808
Totalt 164				40 808
167	Flyktningtiltak i Norge	21	Spesielle driftsutgifter	144 602
Totalt 167				144 602
170	FN-organisasjoner	76	Tilleggsmidler FN	13 000
Totalt 170				13 000
Totalt Afghanistan				456 434
<i>Samlet bilateral bistand til Indonesia i 2004, fordelt på kapittel og post</i>				
151	Bistand til Asia	78	Regionbevilgning for Asia	12 000
Totalt 151				12 000
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	523
		70	Sivilt samfunn	9 398
Totalt 160				9 920
161	Næringsutvikling	70	Nærings- og handelstiltak	1 390
		72	Finansieringsord utvik. tiltak	111
		73	Institusjonsutvikling i utvik.land	956
Totalt 161				2 457
163	Nødhjelp, MR, hum	70	Naturkatastrofer	1 000
		71	Humanitær bistand og MR	19 993
Totalt 163				20 993
164	Fred, forsoning, demokrati	70	Fred, forsoning, demokrati	2 500
Totalt 164				2 500
165	Forskning, komp, evaluering	01	Driftsutgifter	1 734
Totalt 165				1 734
166	Tilskudd til ymse tiltak	71	Int. prosesser og konvensjon	63
Totalt 166				63
Totalt Indonesia				49 668

(i 1000 kr)				
Kapittel	Kapittelnavn	Post	Postnavn	Total
<i>Samlet bilateral bistand til Kina i 2004, fordelt på kapittel og post</i>				
151	Bistand til Asia	78	Regionbevilgning for Asia	17 493
Totalt 151				17 493
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	2 016
		70	Sivilt samfunn	14 248
		73	Kultur	1 097
Totalt 160				17 362
161	Næringsutvikling	70	Nærings- og handelstiltak	5 853
		72	Finansieringsord utvik. tiltak	15 131
		95	Grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland	5 083
Totalt 161				26 066
163	Nødhjelp, MR, hum	71	Humanitær bistand og MR	18 739
Totalt 163				18 739
165	Forskning, komp, evaluering	01	Driftsutgifter	1 145
		70	Forskning og høyere utdanning	10 375
Totalt 165				11 520
167	Flyktningtiltak i Norge	21	Spesielle driftsutgifter	7 482
Totalt 167				7 482
170	FN-organisasjoner	79	Ekspertter, JPO, FNs fredskorps	761
Totalt 170				761
Totalt Kina				99 424
<i>Samlet bilateral bistand til Pakistan i 2004, fordelt på kapittel og post</i>				
151	Bistand til Asia	78	Regionbevilgning for Asia	42 500
Totalt 151				42 500
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	10
		70	Sivilt samfunn	518
		73	Kultur	6 000
Totalt 160				6 528
165	Forskning, komp, evaluering	01	Driftsutgifter	734
Totalt 165				734
167	Flyktningtiltak i Norge	21	Spesielle driftsutgifter	3 507
Totalt 167				3 507
170	FN-organisasjoner	79	Ekspertter, JPO, FNs fredskorps	1 335
Totalt 170				1 335
Totalt Pakistan				54 604

(i 1000 kr)

Kapittel	Kapittelnavn	Post	Postnavn	Total
<i>Samlet bilateral bistand til Sri Lanka i 2004, fordelt på kapittel og post</i>				
151	Bistand til Asia	78	Regionbevilgning for Asia	51 235
Totalt 151				51 235
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	3 113
		70	Sivilt samfunn	29 176
		73	Kultur	730
Totalt 160				33 019
161	Næringsutvikling	70	Nærings- og handelstiltak	11 696
		72	Finansieringsord utvik. tiltak	3 811
		73	Institusjonsutvikl utvik.land	4 047
Totalt 161				19 553
162	Overgangsbistand (GAP)	70	Overgangsbistand (GAP)	15 000
Totalt 162				15 000
163	Nødhjelp, MR, hum	70	Naturkatastrofer	2 826
		71	Humanitær bistand og MR	24 370
Totalt 163				27 196
164	Fred, Forsoning, demokrati	70	Fred, forsoning, demokrati	41 776
Totalt 164				41 776
165	Forskning, komp, evaluering	01	Driftsutgifter	1 341
		70	Forskning og høyere utdanning	637
Totalt 165				1 978
167	Flyktningtiltak i Norge	21	Spesielle driftsutgifter	6 693
Totalt 167				6 693
170	FN-organisasjoner	79	Ekspertes, JPO, FNs fredskorps	952
Totalt 170				952
172	Gjeldsslettetiltak	70	Gjeldsslettetiltak	7 000
Totalt 172				7 000
Totalt Sri Lanka				204 402
<i>Samlet bilateral bistand til Vietnam i 2004, fordelt på kapittel og post</i>				
151	Bistand til Asia	78	Regionbevilgning for Asia	41 815
Totalt 151				41 815
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	1 912
		70	Sivilt samfunn	13 455
		73	Kultur	3 877
Totalt 160				19 244
161	Næringsutvikling	70	Nærings- og handelstiltak	1 744
		72	Finansieringsord utvik. tiltak	3 961
		73	Institusjonsutvikl utvik.land	8 149

(i 1000 kr)

Kapittel	Kapittelnavn	Post	Postnavn	Total
Totalt 161				13 854
163	Nødhjelp, MR, hum	71	Humanitær bistand og MR	339
Totalt 163				339
165	Forskning, komp, evaluering	01	Driftsutgifter	1 275
		70	Forskning og høyere utdanning	3 086
Totalt 165				4 361
167	Flyktningtiltak i Norge	21	Spesielle driftsutgifter	1 619
Totalt 167				1 619
Totalt Vietnam				81 233
<i>Samlet bilateral bistand til Øst Timor i 2004, fordelt på kapittel og post</i>				
151	Bistand til Asia	78	Regionbevilgning for Asia	48 492
Totalt 151				48 492
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	645
		70	Sivilt samfunn	2 672
Totalt 160				3 317
161	Næringsutvikling	70	Nærings- og handelstiltak	264
		73	Institusjonsutvikl utvik.land	4 000
Totalt 161				4 264
163	Nødhjelp, MR, hum	71	Humanitær bistand og MR	2 575
Totalt 163				2 575
165	Forskning, komp, evaluering	01	Driftsutgifter	59
Totalt 165				59
Total Øst Timor				58 708

Bistand til samarbeidsland i Mellom-Amerika

Samlet bilateral bistand til Guatemala i 2004, fordelt på kapittel og post

153	Bistand til Mellom-Amerika	78	Regionbev. for Mellom-Amerika	47 584
Totalt 153				47 584
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	6 044
		70	Sivilt samfunn	30 206
		72	Finansieringsord utvik. tiltak	-16
		73	Kultur	1 750
Totalt 160				37 984
163	Nødhjelp, MR, hum	71	Humanitær bistand og MR	200
Totalt 163				200
164	Fred, Forsoning, demokrati	70	Fred, forsoning, demokrati	-16
Totalt 164				-16
165	Forskning, komp, evaluering	01	Driftsutgifter	448

(i 1000 kr)

Kapittel	Kapittelnavn	Post	Postnavn	Total
		70	Forskning og høyere utdanning	1 226
Totalt 165				1 674
Totalt Guatemala				87 426
<i>Samlet bilateral bistand til Nicaragua i 2004, fordelt på kapittel og post</i>				
153	Bistand til Mellom-Amerika	78	Regionbev. for Mellom-Amerika	43 628
Totalt 153				43 628
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	1 558
		70	Sivilt samfunn	29 908
		73	Kultur	1 277
Totalt 160				32 743
161	Næringsutvikling	70	Nærings- og handelstiltak	267
		72	Finansieringsord utvik. tiltak	1 454
		95	Grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland	2 303
Totalt 161				4 023
163	Nødhjelp, MR, hum	70	Naturkatastrofer	2 129
Totalt 163				2 129
165	Forskning, komp, evaluering	01	Driftsutgifter	450
		70	Forskning og høyere utdanning	814
Totalt 165				1 264
170	FN-organisasjoner	79	Ekspertes, JPO, FNs fredskorps	785
Totalt 170				785
Totalt Nicaragua				84 572

Bistand til samarbeidsland i Midtøsten*Samlet bilateral bistand til Det Palestinske området i 2004, fordelt på kapittel og post*

152	Bistand til Midtøsten	78	Regionbev. for Midtøsten	133 228
Totalt 152				133 228
160	Sivilt samfunn og demokratiutv	50	Fredskorpset	1 503
		70	Sivilt samfunn	27 840
		72	Demokratistøtte/partier	1 051
		73	Kultur	5 134
Totalt 160				35 528
163	Nødhjelp, MR, hum	71	Humanitær bistand og MR	121 116
Totalt 163				121 116
164	Fred, Forsoning, demokrati	70	Fred, forsoning, demokrati	65 307

					(i 1000 kr)
Kapittel	Kapittelnavn	Post	Postnavn	Total	
Totalt 164					65 307
165	Forskning, komp, evaluering	01	Driftsutgifter		2 294
		70	Forskning og høyere utdanning		5 316
Totalt 165					7 610
Totalt					
Det Palestinske området					362 788

Vedlegg 3**Tusenårsmålene og status for måloppnåelse**

FNs tusenårsmål er referanserammen for en felles vurdering av resultatoppnåelse på verdensbasis, i ulike regioner og enkeltland og for utviklingslandene som gruppe. For hvert av de åtte tusenårsmålene er det definert en eller flere målsettinger som skal nås innen 2015. Året 1990 danner grunnlaget for å måle framgangen. For hver målsetting er det definert et felles sett av indikatorer som angir utviklingen. For enkelte indikatorer er tilgangen på data ikke fullstendig eller mangler. FN arbeider imidlertid med å forbedre indikatorene så vel som datagrunnlaget. Det vil likevel være svært begrenset hva man kan rapportere av endring fra ett år til det neste, og et flerårig perspektiv må legges til grunn.

Det er i 2005 fem år siden FNs tusenårsforsamling. I juni 2005 la organisasjonen fram sin nyeste rapport om status for tusenårsmålene, en rapport som bl.a. er en del av grunnlaget for FNs store tusenårstoppmøte i september 2005. Regjeringen

vil gjøre bruk av denne og senere rapporter i budsjettproposisjonene for de enkelte år.

Generalsekretærens rapporter vil bli basert på bl.a. nasjonale rapporter. UNDP spiller en viktig rolle i å bidra til at det blir utarbeidet slike, og i kapasitetsbygging for at lokale myndigheter i utviklingsland etter hvert skal ha ansvaret for slik rapportering. Landene skal selv bestemme hvor ofte slike rapporter skal utarbeides. Det vanlige vil være intervaller på fra tre til fem år. Det ble tatt sikte på at landrapporter skulle være utarbeidet for 100 utviklingsland i løpet av 2004. Pr. første halvår 2005 er det utarbeidet 108 slike landrapporter. Av disse omhandler 11 norske hovedsamarbeidsland (Mosambik, Nepal, Tanzania, Zambia) og andre samarbeidsland (Afghanistan, Angola, Det Palestinske området, Kina, Guatemala, Kenya, Madagaskar, Nicaragua og Vietnam). Rapportene fra disse landene er lagt til grunn for rapporteringen under programkategori 03.10 Bilateral bistand. En rekke land har laget sin andre rapport.

<i>Mål og utvalgte målsetninger</i>	<i>Utvalgte indikatorer og status for måloppnåelse (utviklingsland)</i>
<i>Mål 1: Utrydde ekstrem fattigdom og sult</i>	
– Målsetting 1: Halvere andelen mennesker som lever på under én dollar dagen	– Andel av befolkningen som har mindre enn én dollar å leve av pr. dag: 1990: 27,9 pst., 2001: 21,3 pst.
– Målsetting 2: Halvere andelen mennesker som sulter	– Utbredelse av underernæring blant barn under fem år (undervektige barn) som sulter: 1990: 33 pst., 2003: 28 pst.
<i>Mål 2: Oppnå allmenn grunnskoleutdanning</i>	
– Målsetting 3: Sikre full grunnskoleutdanning for alle barn, både jenter og gutter	– Andel barn i aldersgruppen som går på skole: 1990: 80 pst., 2001/2002: 83 pst.
<i>Mål 3: Fremme likestilling og styrke kvinners stilling</i>	
– Målsetting 4: Fjerne forskjellene mellom andelen gutter og jenter i grunnskole og videregående skole, fortrinnsvis innen 2005, og på alle skoletrinn innen 2015	– Andel jenter i forhold til gutter i grunnskole: 1990/1991: 0,87 pst., 2001/2002: 0,92 pst., i videregående skole: 1990: 0,72 pst., 2001/2002: 0,89 pst. og i høyere utdanning: 1990: 0,66 pst., 2001/2002: 0,80 pst.

Mål 4: Redusere dødeligheten blant barn

- Målsetting 5: Redusere dødeligheten blant barn under fem år med to tredeler:
 - Dødelighet blant barn under fem år (pr. tusen): 1990: 105, 2003: 88
 - Spedbarnsdødelighet (pr. tusen): 1990: 71, 2003: 60
 - Antall ettåringer vaksinert mot meslinger: 1990: 71 pst., 2003: 75 pst.

Mål 5: Bedre gravide og fødende kvinners helse

- Målsetting 6: Redusere dødeligheten blant gravide og fødende kvinner med tre firedeler
 - Dødelighet blant gravide og fødende kvinner pr. 100 000 fødsler): 1990: 480, 2003: 450
 - Andel fødsler forestått av faglært helsepersonell: 1990: 41 pst., 2003: 57 pst.

Mål 6: Bekjempe hiv og aids, malaria og andre sykdommer

- Målsetting 7: Ha stanset og begynt å reversere spredningen av hiv og aids
 - Anslått andel hiv-smittede i aldersgruppen 15-49 år: 1990: 0,37pst., 2004: 1,26 pst.
 - Antall foreldreløse barn pga. hiv/ aids: 1990: 0,9 millioner, 2003: 15 millioner
- Målsetting 8: Ha stanset og begynt å reversere forekomsten av malaria og andre alvorlige sykdommer
 - Dødelighet i forbindelse med malaria (pr. 100 000 barn 0-4 år): 1990: data ikke tilgjengelig, 2000: 166
 - Antall nye smittede (pr. 100 000 innbyggere): 1990: 145, 2003: 153
 - Dødelighet i forbindelse med tuberkulose (pr. 100 000 innbyggere): 1990: 34, 2003: 29
 - Andelen av tuberkulose tilfeller som oppdages og kureres gjennom standardbehandlingen som anbefales av WHO: Oppdages: 1995: 11 pst., 2003: 46 pst. Kureres: 1995: 77 pst., 2003: 82 pst.

Mål 7: Sikre en miljømessig bærekraftig utvikling

- Målsetting 9: Innarbeide prinsippene for bærekraftig utvikling i landenes politikk og programmer og reversere tapet av naturressurser
 - Andel landareal dekket av skog: 1990: 30,4 pst., 2000: 29,7 pst.
 - Andel areal vernet for å opprettholde biologisk mangfold i forhold til overflateareal: 1990: 7,5 pst., 2004: 12,6 pst.
 - Energibruk (kg oljeekvivalenter) pr. 1 USD brutonasjonalprodukt: 1990: 269, 2002: 217
 - Utslipp av karbondioksid pr. innbygger: 1990: 4,1 tonn, 2002: 3,9 tonn
 - Forbruk av ozonnedbrytende klorfluorkarboner (data for utviklingsland): 1990: 114.000 tonn, 2002: 90.000 tonn
- Målsetting 10: Halvere andelen mennesker uten bærekraftig tilgang til sikkert drikkevann
 - Andel av befolkningen med bærekraftig tilgang til en forbedret vannkilde: 1990: 71 pst. (byer: 93 pst., landsbygda 59 pst.), 2002: 79 pst. (byer: 92 pst., landsbygda: 70 pst.)
- Målsetting 11: Oppnå betydelig bedring i leveforholdene for minst 100 millioner mennesker som lever i slumområder (innen 2020)
 - Andel av bybefolkningen med tilgang til forbedrede sanitære forhold: 1990: 68 pst., 2002: 73 pst.
 - Andel av bybefolkningen som lever i slum: 1990: 47 pst., 2001: 43,3 pst.

Mål 8: Utvikle et globalt partnerskap for utvikling

- Målsetting 12: Videreutvikle et åpent, regelbasert og ikke-diskriminerende handelssystem. Omfatter en forpliktelse til å satse på et godt styresett, utvikling og fattigdomsreduksjon, både nasjonalt og internasjonalt
- Målsetting 13: Ta hensyn til de særlige behovene til de minst utviklede landene
- Målsetting 15: Treffe omfattende tiltak nasjonalt og internasjonalt for å løse utviklingslandenes gjeldsproblemer ved å gjøre gjelden håndterbar.
- Målsetting 17: Gi folk i utviklingsland tilgang til billige, nødvendige medisiner i samarbeid med legemiddelindustrien
- Målsetting 18: Gjøre teknologi, særlig informasjons- og kommunikasjonsteknologi, tilgjengelig i samarbeid med privat sektor
- Bistand til MUL som andel av OECD-landenes samlede BNI: 1990: 0,09 pst., 2003: 0,08 pst.
- Andel av samlet bilateral bistand fra OECD-landene som går til grunnleggende sosiale tjenester: 1996/97: 9,0 pst., 2002/03: 17 pst.
- Andel av bilateral ODA fra OECD-landene som er ubundet: 1990: 67,6 pst., 2003: 92 pst.
- Andel av industrilandenes totale import (ekskl. våpen) fra utviklingsland som innføres toll- og avgiftsfritt: 1996: 48,2 pst., 2003: 69,7 pst. Fra MUL: 1996: 70,3 pst., 2003: 80,5 pst. Gjennomsnittstoll i industriland på landbruksvarer, tekstiler og klær fra utviklingsland: Tekstiler: 1996: 7,9 pst., 2003: 6,4 pst. Klær: 1996: 11,8 pst., 2003: 10,8 pst. Landbruksvarer: 1996: 11,1 pst., 2003: 10,1 pst.
- Estimerte landbrukssubsidier i OECD-land som andel av BNP: 1990: 1,9 pst., 2002: 1,2 pst.
- Totalt antall land (kumulativt) som har nådd HIPC-beslutningstidspunkt: 2000: 21, 2003: 9.
- Nådd HIPC-gjennomføringstidspunkt: 2000: 1, 2005 (april): 18
- Gjeldslette iht. HIPC-initiativet (kumulativt): 2000: USD 34 mrd., 2005 (januar): USD 54,5 mrd.
- Gjeldsbetjeningsrate i prosent av eksport av varer og tjenester: 1990: 18 pst., 2000: 18 pst.
- Data ikke tilgjengelig.
- Telefon- og mobilabonnementer pr. 100 innbyggere: 1990: 2,3, 2003: 25 privat sektor
- Datamaskiner i bruk pr. 100 innbyggere: 1990: 0,3, 2003: 3,4
- Internettbrukere pr. 100 innbyggere: 1990: 0,0, 2003: 5,1

Utsiktene til å nå målsettingene for 2015 under de ulike tusenårsmålene er blandede. Indikatorene viser en viss framgang for utviklingslandene sett under ett, men framgangen er i de fleste tilfelle mindre enn hva som har vært forutsatt for at målsettingene skal nås innen 2015. Resultatene viser forøvrig stor geografisk variasjon, særlig mellom regioner, men også mellom land i samme region. Framgangen har generelt vært størst i Øst-Asia og deler av Sør-Asia. Særlig i Øst-Asia er det berettiget håp om at de fleste av tusenårsmålene kan nås. I Afrika sør for Sahara og til dels også i deler av Sentral-Asia er det derimot liten eller ingen framgang å spore. Også i deler av Latin-Amerika har framgangen vært liten.

Utviklingslandene ligger totalt sett godt an til å nå målsetningen om å redusere andelen av befolk-

ningen som lever på mindre enn én dollar dagen. Fra 1990 til 2001 ble denne andelen redusert fra 29 pst. til 21 pst. Reduksjonen skyldes imidlertid særlig en kraftig reduksjon i Øst-Asia (om lag en halvering fra 33 pst. til 16,6 pst. i samme tidsrom). Alle andre regioner og sub-regioner ligger etter, og i Afrika sør for Sahara har både antallet og andelen ekstremt fattige økt i løpet av denne perioden.

Utsiktene til å nå mange av målsettingene under tusenårsmålene er forholdsvis dårlige. Utviklingen har f.eks. ikke vært tilstrekkelig til at det er sannsynlig at målsettingen om å sikre full grunnskoleutdanning for alle barn innen 2015 vil kunne nås. Likestillingsindikatorene viser framgang, spesielt innen utdanning, men det er fortsatt langt fram til lik deltakelse for kvinner og menn i samfunnslivet, slik det aktuelle målet foreskriver.

De beskjedne resultatene når det gjelder reduksjon i dødeligheten blant barn gir særlig grunn til bekymring. Dersom det ikke gjøres en kraftinnsats, ligger dødeligheten blant barn an til å bli redusert med bare 25 pst. i perioden 1990-2015, noe som er langt under målsettingen om en reduksjon med 2/3. BARNEDØDELIGHETEN I Afrika er blitt redusert i svært beskjeden grad fra 1990-2003, noe som også har sammenheng med fortsatt høy dødelighet for sykdommer som malaria og tuberkulose, og framveksten av hiv- og aidsepidemien.

De utilstrekkelige resultatene i utviklingslandene sett under ett så langt, har bl.a. sammenheng med at de rike landenes innsats ikke har vært i tråd med forutsetningene. Selv om indikatorene som FN har utarbeidet for det åttende tusenårs-målet viser et sammensatt bilde, er hovedtendensen klar: De rike landene må snarest trå til med innsats på bred front, særlig i forhold til de minst utviklede landene, dersom tusenårsmålene skal kunne nås.

Bistand fra OECD-landene som andel av medlemslandenes samlede brutto nasjonalinntekt (BNI) er en viktig indikator under det åttende tusenårs-målet. Denne andelen gikk ned fra 0,33 pst. i 1990 til 0,25 pst. i 2003. Reduksjonen illustrerer en langvarig trend, til tross for at FN lenge har hatt som mål at giverlandenes bistand skal utgjøre 0,7 pst. av deres BNI. Så langt oppfyller bare fem land dette målet. Det er imidlertid positivt at ytterligere seks land har forpliktet seg til å nå målet om 0,7 pst. innen 2015, og tall fra OECD viser også at medlemslandenes samlede BNI-andel har økt noe de siste par årene. Utspill så vel fra EU som fra G-8 bærer bud om betydelige økninger i bistandsvolum i årene framover.

Det åttende tusenårs-målet innebærer at det skal tas hensyn til de særlige behovene til de minst utviklede landene. FN har lenge hatt som mål at de rike landene skal gi 0,15 pst. av sin BNI som bistand til de minst utviklede landene. Bistanden til disse landene har imidlertid aldri nådd dette nivået, og bistanden til denne gruppen land som andel av OECD-landenes samlede BNI ble redusert fra 0,09 pst. i 1990 til 0,08 pst. i 2003. Også denne andelen har imidlertid vist en økende tendens de seneste par år.

De minst utviklede landene kommer også dårlig ut når det gjelder andelen av den samlede, tollfrie eksporten til industriland, til tross for at flertallet av industriland har foretatt betydelige forbedringer i markedsadgangen fra minst utviklede land. Eksporten fra utviklingslandene som helhet har økt i perioden 1996 til 2002. Den samlede eksporten fra de minst utviklede land som andel av den totale eksport har imidlertid vist en fallende tendens. Dette til tross for at flertallet av industriland har foretatt betydelige forbedringer i markedsadgangen fra disse land.

For de andre indikatorene under det åttende tusenårs-målet er situasjonen mer positiv. Dette gjelder ikke minst andelen av den bilaterale bistanden som er ubundet. Denne andelen økte fra 67,6 pst. i 1990 til 92 pst. i 2003. Også andelen av den bilaterale bistanden som går til grunnleggende sosiale tjenester har økt, fra 9 pst. i 2006/ 2007 til hele 17 pst. i 2002/ 2003. Dermed nærmer man seg FNs mål om at 20 pst. av bistanden skal gå til disse formål.

Tabell, trender i måloppnåelse pr region

	Afrika		Asia				Oseana	SUS-landene	
	Nord	Sub Sahara	Øst	Sørøst		Sør		Vest	Europa
				Sørøst	Sør				

Mål 1 Utrydde ekstrem fattigdom og sult

Halvere ekstrem fattigdom													
Halvere andelen mennesker som lider av sult													

Mål 2 Sikre grunnutdanning for alle

Sikre at alle har mulighet til å fullføre grunnskole utdanning													
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Mål 3 Fremme likestilling og styrke kvinners stilling

Fjerne forskjell i andel av jenter og gutter i grunnskolen													
Fjerne forskjell i andel av jenter og gutter i videregående utdanning			Ingen data										
Jevne ut forskjell i analfabetisme													
Kvinner deltakelse i nasjonalforsamlinger													
Møtt, eller i rute			Progresjon, men for sakte									Ingen eller negativ endring	

Tabell, trender i måloppnåelse pr region	Afrika		Asia			Oseana	Latin- Amerika & Karibia	SUS-landene	
	Nord	Sub Sahara	Øst	Sørøst	Sør			Vest	Europa

Mål 4 Redusere barnedødeligheten

Redusere barnedødeligheten på barn under 5 år med to tredjedeler									
Meslingsvaksine			Ingen data						

Mål 5 Bedre gravide og fødene kvinners helse

Redusere svangerskapsdødelighet med to tredjedeler									
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Mål 6 Bekjempe hiv/aids, malaria og andre dødlige sykdommer

Stoppe og reversere spredningen av hiv/aids	Ingen data						Ingen data		
Stoppe og reversere spredningen av malaria									
Stoppe og reversere spredningen av tuberkulose									
Møtt, eller i rute		Progresjon, men for sakte					Ingen eller negativ endring		

Tabell, trender i måloppnåelse pr region	Afrika	Asia	Oseana	Latin-Amerika & Karibia	SUS-landene
--	--------	------	--------	-------------------------	-------------

Mål 7 Sikre bærekraftig miljømessig utvikling

Reversere hogst av skog	*			*			
Halvere antallet av de som ikke har rent drikkevann i urbane strøk							
Halvere antallet av de som ikke har rent drikkevann på landsbygda							
Halvere antallet som ikke har sanitær tilgang i urbane strøk							
Halvere antallet som ikke har sanitær tilgang på landsbygda							
Forbedre forholdene i slumområder					Ingen data		

Mål 8 Bygge et globalt partnerskap for utvikling

Arbeidsløshet hos den yngre del av befolkningen							
* Mindre enn 1 % skog							

Kilde: Investing in Development, Millennium Project

Vedlegg 4

Oversikt over støtte til frivillige organisasjoner

Kategori	Post 856													
	Norges Redd Kors	Kjennetjenester	Myknetjenester	Rykningstjenester	Redd barn	Bistandsmenn	Norwegian Volunteers Service	CLAE Norge	Misasjellensent	Utviklingsnett	Legat uten grenser Norge	Synerstiftelsen	Det fag. Selskap for Norge i/L	Caritas Norge
150 - Bistand til Afrika				0										
73 - Upprøda			33 400	9 847	33 551	17 000		22 439	10 540	8 537	11 500	1 560	5 000	
78 - Regionalbevilgning for Afrika	4 500	55 400			9 847									
79 - Tilbak under utføring														
Totalt 150 - Bistand til Afrika	4 500	55 400	33 400	9 847	33 551	17 000		22 439	10 540	8 537	11 500	1 560	5 000	
151 - Bistand til Asia														
78 - Regionalbevilgning for Asia		4 300	33 400	9 847	33 551	17 000		22 439	10 540				3 400	
Totalt 151 - Bistand til Asia		4 300	33 400	9 847	33 551	17 000		22 439	10 540				3 400	
152 - Bistand til Midtøsten														
78 - Regionbevilgning for Midtøsten		2 527			5 140									
Totalt 152 - Bistand til Midtøsten		2 527			5 140									
153 - Bistand til Mellom-Amerika														
78 - Regionbevilgning for Mellom-Amerika		2 527			5 140									
Totalt 153 - Bistand til Mellom-Amerika		2 527			5 140									
160 - Svilt samfunn og demokrati														
50 - Fredskorpset						132 595								
70 - Svilt samfunn	45 197	113 485	97 191	16 771	80 904	119 697		23 888	44 400	25 992	5 368	23 500	9 605	
71 - Tilskudd til frivillige organisasjoners opplysningsarbeid	2 000	2 000	2 000	1 994	2 000	300		700	900	985	900	600		
72 - Demokratistøtte/partier								2 305						
73 - Kultur		2 000		198	1 500									
Totalt 160 - Svilt samfunn og demokrati	47 197	117 485	99 191	18 962	82 904	121 497	134 899	24 588	45 300	26 977	5 368	24 100	9 605	
161 - Næringsutvikling														
70 - Nærings- og handelsforak														
95 - Grunntidkapital ved investeringer i utviklingsland														
Totalt 161 - Næringsutvikling														
162 - Overgangsbiand (GAP)														
70 - Overgangsbiand (GAP)		36 148	18 200	14 413				9 255			5 460			
Totalt 162 - Overgangsbiand (GAP)		36 148	18 200	14 413				9 255			5 460			
163 - Nedhjelp, MR, HUM														
70 - Naturkatastrofer	45 598	27 070	1 500	993	3 929			5 955		11 940	2 058		4 725	
71 - Humanitær biand og MR	2 26 181	64 297	85 393	134 804	21 333			4 862		4 000	43 897	2 000	8 243	
Totalt 163 - Nedhjelp, MR, HUM	271 779	91 367	86 893	135 797	25 262			10 757		15 940	43 897	4 058	12 968	
164 - Fred, Forskning, demokrati														
70 - Fred, forskning, demokrati	1 850	11 648	14 000	38 521									924	
71 - ODA-land Balkan og OSSE	27 651	17 791	59 322	82 387	14 824			3 065				13 263	3 970	
Totalt 164 - Fred, Forskning, demokrati	29 501	29 440	73 322	120 908	14 824			3 065				13 263	4 894	
165 - Forskning, Komp. Evaluering														
70 - Forskning og høyere utdanning				29									12	
Totalt 165 - Forskning, Komp. Evaluering				29									12	
166 - Tilskudd til ymse tiltak														
71 - Int. prosesser og konvensjoner														
Totalt 166 - Tilskudd til ymse tiltak														
Totalt	352 977	336 667	311 005	299 928	161 710	138 497	134 899	70 104	55 940	51 554	49 265	47 533	41 267	36 867

Figur 4.1 Samlet bilateral bistand gjennom norske frivillige organisasjoner i 2004¹, fordelt på budsjettkapitler og -poster (Beløp i 1000 kroner)¹Oversikten viser kun norske frivillige organisasjoner som har motatt mer enn 10 mill. kroner i løpet av 2004.

Kategori	Post B56	KORUT - Korwegian Aid Committee		IO - Landorganisasjonen Norge		Fagsamfundene		FRI-samarbeid		WFP Norge		MFC - Norwegian Forestry Group		SAH - Students of Medicine's International Fellowship		MFO - Medisinske forskningsassosiasjoner		Pan International Norge	
		FOUR	FOUR	FOUR	FOUR	FOUR	FOUR	FOUR	FOUR	FOUR	FOUR	FOUR	FOUR	FOUR	FOUR	FOUR	FOUR	FOUR	FOUR
150 - Bidrags til Afrika																			
	73 - Uganda																		
	78 - Regionalutvikling for Afrika																		
	79 - Tiltak under utfasing																		
Totalt 150 - Bidrags til Afrika																			
151 - Bidrags til Asia																			
	78 - Regionalutvikling for Asia		1 098																
Totalt 151 - Bidrags til Asia			1 098																
152 - Bidrags til Midtøsten																			
	78 - Regionbeiv for Midtøsten																		
Totalt 152 - Bidrags til Midtøsten																			
153 - Bidrags til Mellom-Amerika																			
	78 - Regionbeiv for Mellom-Amerika																		
Totalt 153 - Bidrags til Mellom-Amerika																			
160 - Sviftsamtum og demokrati																			
	50 - Frelskorpset																		
	70 - Sviftsamtum	26 500	23 805	20 540	195	14 020													
	71 - Tiltak til frivillige organisasjoners opplysningsarbeid	650	690	1 015		17 200													
	72 - Demokratistøtte/partner																		
	73 - Kultur																		
Totalt 160 - Sviftsamtum og demokrati		27 150	24 495	21 555		17 695													
161 - Næringsutvikling																			
	70 - Nærings- og handelsstøtte																		
	95 - Grunntidskapital ved investeringer i utviklingsland																		
Totalt 161 - Næringsutvikling																			
162 - Overgangsbiand (GAP)																			
	70 - Overgangsbiand (GAP)																		
Totalt 162 - Overgangsbiand (GAP)																			
163 - Nedhjelp, MR, HUM																			
	70 - Naturkatastrofer																		
	71 - Humanitær biand og MR																		
Totalt 163 - Nedhjelp, MR, HUM		9 292		4 750		4 750													
164 - Fred, forskning, demokrati																			
	70 - Fred, forskning, demokrati																		
	71 - ODA-land Balkan og OSSE	20 496	627																
Totalt 164 - Fred, forskning, demokrati		20 496	627																
165 - Forskning, komp. Evaluering																			
	70 - Forskning og høyere utdanning																		
Totalt 165 - Forskning, komp. Evaluering																			
166 - Tiltak til lysse tiltak																			
	71 - Int. prosesser og konvensjoner																		
Totalt 166 - Tiltak til lysse tiltak																			
Totalt		29 788	26 246	21 122	21 631	18 150	17 695	17 020	16 547	16 400	16 618	14 500	14 500	11 159	10 187				

Vedlegg 5**Omtale av lederes ansettelsesvilkår i statlige foretak****Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (NORFUND).**

Administrerende direktør Per Emil Lindøe mottok 1,115 mill. kroner i lønn i 2004. Ytelse til pensjonsforpliktelse utgjorde 612 000 kroner, mens andre godtgjørelser utgjorde 21 000 kroner. NORFUND har etablert en pensjonsordning for alle ansatte.

Full opptjening forutsetter 30 års opptjeningstid og utgjør 70 pst. av lønn. Administrerende direktør har en tilleggspensjon utover den generelle ordningen, som innebærer dekning over 12G og pensjonsalder 65 år. Det er ingen avtale om etterlønn utover oppsigelsestid på tre måneder, og heller ingen avtale om bonusordning.

